

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KANCELLIETS BREVBØGER

VEDRØRENDE DANMARKS INDRE FORHOLD

I UDDRAG

UDGIVET VED

OLE DEGN

AF

RIGSARKIVET

1653

KØBENHAVN

2000

Udgivet med støtte fra
CARLSBERGFONDET

© 2000 Rigsarkivet
Trykt hos Special-Trykkeriet Viborg a/s
ISBN 87-7497-191-3

Indholdsfortegnelse

Indledning	7
Forkortelser	11
Kancelliets Brevbøger 1653	15
Ordliste	439
Personregister	456
Stedregister	506
Sagregister	531
Tidligere udgivne bind	555

Indledning

Udgaven af brevbøgerne 1653 følger i det væsentlige principperne i de nærmest foregående bind. Som i de to foregående bind er antallet af anvendte forkortelser nedskåret noget og af hensyn til tekstbehandlingssystemets registerfunktion undgået i stednavne, bortset fra navnene Kbh., Sjæll., Loll. og Jyll.

Om udgivelsesprincipperne henvises generelt til indledningerne i bindene for 1646, 1647 og 1648.

I personregisteret er ligesom i bindene 1651 og 1652 medtaget alle personer, også bønderne nævnt i breve om lettelser i skatter og landgildeafgifter m.m., i mageskifter m.m., jf. indledningen til bindet 1651. Alle personer anføres så vidt muligt med stillingsbetegnelse og hjemsted, det sidste en købstad el. et landsogn, evt. også landsbyen el. gården, og hertil herredet, idet dog landsdelen el. lenet anføres, når en nærmere bestemmelse ikke har været mulig. Med angivelsen af hjemstederne er heller ikke bønderne trods deres noget ensformige navne blot anonyme.

Medtagelsen af bønderne har betydet en væsentlig forøgelse af personernes antal, idet bindets personregister rummer 3.600 personnavne mod de ca. 1.200 i bindet 1650, der har samme tekstomfang.

Ordlisten fra bindet 1652 med ordene fra bindene 1646-52 er suppleret med nye ord fra dette bind og gengivet s. 439-455.

Ligesom tidligere er det brevbøgernes tekster, der refereres, og de kan som tidligere være sammenholdt med bevarede koncepter og indlæg. I flere tilfælde er det bemærket, at større indlæg især til breve vedrørende mageskifter og afslag i landgilde m.m. kan være mere fuldstændige med hensyn til angivne personer end brevbøgerne, men det er ikke fundet overkommeligt systematisk at supplere de gengivne tekster på grundlag heraf.

Ved arbejdet med udgaven har jeg draget nytte af diskussioner med den tidligere udgiver, fhv. landsarkivar Jens Holmgaard, og med overarkivar Sigurd Rambusch, Rigsarkivet, og sidstnævnte har læst korrektur på teksten.

Forleningsbrevene er næsten alle udformet over samme skabelon, og denne var på mange punkter ved begyndelsen af 1650'erne den samme som i slutningen af 1500-årene, gengivet i Kancelliets Brevbøger 1596-1602, indledningen s. III-VI, i 1648, gengivet i Kancelliets Brevbøger 1648, s. 10-11, og i 1651, gengivet i Kancelliets Brevbøger, 1651, s. 10-12. Lensbrevene kan derfor i det væsentlige gengives med henvisning til en skabelon med faste rubrikker, hvis indhold nedenfor er gengivet i referatform. Ændringerne mellem de nævnte tidspunkter var få, mellem de to første gik tre rubrikker ud og to nye kom til, den gengivne skabelons nr. 17 og 18. Mellem de to sidste tidspunkter blev i 1650 truffet en beslutning af kongen og rigsrådet 1650 om at kongen skulle have et års indtægt af len og gejstlige beneficier fordelt over 3 år. Dette gav nævnte år anledning til en ny rubrik, nr. 20; provenuet skulle anvendes til betaling af den holstenske gæld, jfr. C. Rise Hansen: Aktstykker og Oplysninger til Rigsrådets og Stændermødernes Historie i Frederik III's Tid, 1, 350, 404-05.

Skabelon for forleningsbrev i 1651

0. Indledningsformular (udelades helt).

1. Genant/afgift (refereres i hvert enkelt tilfælde).

2. NN må, sig selv til bedste, nyde avlen, affødningen og anden fordel af slottets ladegård, men må til gengæld ikke tilskrive kongen nogen omkostning derpå.

3. NN skal, når kongens rejser dér fremfalder, holde hans heste frit med høg og rugfoder 1 til 3 nætter.

4. Hvad angår den uvisse rente og indkomst: stedsmål, sagefald, husbondhold, drift, førlov, rømningsgods og vindfælder, har kongen bevilget NN den ... del, men den øvrige samt al told, sise, vrug, oldengæld og hvad der oppebæres for rodhugget skov, forbeholder kongen sig selv efter regnskab.

5. Kongen har dog bevilget NN, når der er olden, fri olden på kronens skove til hans genantsvin og hjemmefødte svin, som skal indskrives i oldenregistret (i forleningsbreve til rigsråder: dog må NN få den ... del af oldengælden).

6. Hvad oldengælden angår, skal der forholdes således i regnskabet, at ved hver mands navn, som indslår svin til olden på kronens skove, skal antegnes deres antal, og ved de svin, der modtages som oldengæld, skal skriveren antegne, hvilke der er gamle og hvilke unge, og have indseende med, at der sker kongen skel og ret, ll han skal også, når der bliver olden i skovene, straks give det til kende og med-

dele, hvor mange svin – unge og gamle – der bliver indbrændt, og sende en fortegnelse derover til Rtk. med oplysning om, hvor mange deraf der kan tilkomme kongen i oldengæld, for at det kan forordnes, hvor de skal drives hen til slagting. I nogle breve fortsættes fra tegnet ll: såvel som også tage bevis på flæsket, særskilt af de gamle og særskilt af de unge, når det til kongens behov fremsendes til slottet [i Kbh].

7. NN skal selv lønne, klæde og besolde fogden, skriveren og andre slottets, ladegårdens og hans egne folk og ikke tilskrive kongen noget, og ej heller tillade dem at have nogen genant i lenet, undtagen fogden sine tiendepenge og skriveren sin skriverskæppe.

8. NN skal heller ikke tilskrive kongen nogen fortæring på sine folk og tjenere, hvorhen han i riget sender dem på kongens vegne, og han skal befordre kongens brevdragere og andre, som har kongens fri pas, gennem lenet med god befordring og forsørge dem med frit nødtørfigt underhold til mad og øl og en nats husly og ikke henvise dem til borgerne i købstæderne om befordring.

9. NN skal have godt tilsyn med kongens og kronens ejendom i lenet, at den ikke med urette hævdes el. fravendes derfra, og hvis han formærker, at jord el. ejendom, lidt el. meget, med urette er kommet derfra, skal han tale det ind igen med lov, dom og ret.

10. NN skal tjene kongen med ... geruste heste, inden riget på egen, uden riget på kongens bekostning, og ikke tilskrive kongen nogen fortæring el. omkostning, hvor han el. hans folk her i riget rejser i kongens ærinde.

11. NN må ikke tilskrive kongen el. anmode om noget flikkeri med tag, døre, låse, vinduer el. andet til vedligeholdelse af slottet, og ingen bygning foretage på huset el. på ladegården uden kongens bevilling og befaling.

12. NN skal have den gejstlige jurisdiktion og lenets præster i befaling og forsvar. Han skal, når det behøves, foredige og forsvare præsterne til al rette. Hvad angår den gejstlige rente og stiftets indkomst af lenet, skal NN gøre regnskab for stedsmål og tienderne, sagesfald af præster og degne og for anden vis og uvis indkomst, kongen alene til bedste.

13. NN skal have indseende med, at kirkernes rente og indkomst bliver gavnligt anlagt og anvendt til kirkernes bedste og ved hver kirkes kirkeværger lade kirkernes korn sælge til formuende købstadborgere og ingen anden. Han skal årligt gøre regnskab i Rentekammeret, så det kan erfares, hvad hver kirkes årlige indkomst og forråd er.

14. NN skal frede skovene og intet lade hugge til upligt el. skovskade.

15. NN skal have opsyn med kongens vildtbane og intet deri jage el. lade jage, skyde el. lade skyde, undtagen hvor han på kongens og kronens har lod og del og fællede med adelen og er adelens eget arvegods.

16. NN skal holde lenets bønder ved lov, skel og ret og ikke forurette dem mod loven og jordebogen el. besvære dem med nye pålæg.

17. NN skal have indseende med, at veje og broer holdes vedbørligt vedlige.

18. NN skal i sit regnskab under særskilt titel lade indføre alle de bøder, som oppebæres for overtrædelse af kongens forordninger.

19. Kongen vil have forholdt således med udgiften i regnskaberne, at skriveren skal tage nøjagtige kvittanser og beviser af dem, udgiften lyder på, og NN skal til ydermere bevis med egen hånd undertegne, at udgiften og købet er ham vitterligt og af ham på kongens vegne samtykket.

20. Kongen har med rigsrådet besluttet, at enhver, der har len, på 3 år skal forstrække kronen med 1 års indkomst af genanten samt tien-der og save efter jordebogen og renteritaksten, hvorimod kongen har bevilget, at deres hustru og arvinger, om hustruen ej lever, må nyde et nådsensår foruden det, som er sædv., med samme kondition, som er bevilget ved nådsensår, at hvis den fulde årsindkomst efter 3 års forløb ikke er blevet erlagt pga. dødsfald, så skal efterlevende hustru el. arvinger gives så meget igen, som er udlagt. Efter denne anordning skal NN give sin formand 1/3 af sin genant el. indkomst, når de 3 el. 2 år, som endnu resterer, er gået.

Forkortelser

Foruden de i almindeligt skriftsprog gængse forkortelser er nedens-tående anvendt. En del af dem er dog kun brugt i tilføjelser, noter og registre. Brugen af forkortelser kan bero på et skøn i hvert enkelt tilfælde. Generelt gøres opmærksom på, at personnavne, der forekommer flere gange i samme indførsel, skrives ud første gang, men derefter kun nævnes ved forbogstaver, når forveksling er udelukket.

afd.	afdøde (afgangne)
al.	alen
alm.	almindelig
bestall.	bestalling
bevill.	bevilling
CCD	Corpus Constitutionum Daniæ. forordninger, Recesser og andre kongelige Breve, Danmarks Lovgivning vedkommende, 1558-1660. Ed. V. A. Secher.
da.	dansk(e)
Da. Mag.	Danske Magazin
dat.	dateret
DKL	Danske Kirkelove. Ed. H. F. Rørdam
dl.	daler
dr.	doktor
el.	eller
FR	Fynske Registre
fjdg.	fjerdning
fjdgk.	fjerdningkar
frd.	forordning
FT	Fynske Tegnelser
fuldm.	fuldmægtig(e)
gd., gde	gård, gårde
g.m.	gift med
h.	herred

hgd., hgde	hovedgård, hovedgårde
holl.	hollandsk(e)
hr.	betegner ridder el. præst
htk.	hartkorn (også hvor kopibogen har korn = hartkorn)
indl.	indlæg (Koncepter og indlæg til Registre og Tegnelser) i Danske Kancelli B 53, 59, 66, 69 og 80.
jf.	jævnfør
JR	Jyske Registre
J. R. Hübertz	J. R. Hübertz: Aktstykker vedk. Staden og Stiftet Aarhus, 1845-46.
JT	Jyske Tegnelser
K.	koncept, se indl.
kanc.	kancelli(et)
kaptajnl.	kaptajnløjtnant
KB	Kancelliets Brevbøger, 1885 ff. (udgaven)
Kbh.	København
KD	Kjøbenhavns Diplomatarium. Ed. O. Nielsen, 1872-87
K.M.	Kongelig Majestæt
kgl.	kongelig
konf.	konfirmation, konfirmeret
Kr. Sk.	Kronens Skøder paa afhændet og erhvervet Jordegods i Danmark, 2. Ed. F. J. West, 1908
kur.	kurant (kurantdaler, daler kurant)
LAK	Landsarkivet for Sjælland m.m.
LAO	Landsarkivet for Fyn
LAV	Landsarkivet for Nørrejylland
mag.	magister
magesk.	mageskifte(t)
mk.	mark (møntenhed)
ml.	mellem
ms.	missive(r)
N	ukendt person el. sted
ndf.	nedenfor
no.	norsk(e)
oberstlt.	oberstløjtnant
orig.	original(t kongebrev)
ott.	otting
ovf	ovenfor

pd.	pund
prof.	professor
RA	Rigsarkivet (i Kbh.)
rd.	rigsdaler
rgsk.	regnskab(er)
Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St. mødernes Hist.	C. Rise Hansen: Aktstykker og Oplysninger til Rigsrådets og Stændermødernes Historie i Frederik III's Tid, 1959-75
Rtk.	Rentekammeret, Renteriet
s.	sogn
SjR	Sjællandske Registre
SjT	Sjællandske Tegnelse
sk.	skilling
skbl.	skabelon, se Indledning
skp.	skæppe(r)
SkR	Skånske Registre
skt.	sankt
SkT	Skånske Tegnelse
sldl.	slet(te)daler
smst.	sammesteds, samme sted
SmR	Smålandske Registre
SmT	Smålandske Tegnelse
spdl.	speciedaler, rd. in specie
sv.	svensk(e)
sædv.	sædvanlig(e, t)
td.	tønde(r)
teol.	teologisk(e)
tidl.	tidligere
tilf.	tilføjelse
till.	tilladelse
T.K.U.A.	Tyske Kancelli, Udenrigske Afdeling
tr.	trykt
ty.	tysk(e)
u.d.	uden dag
udat.	udateret
udt.	udtog

14

1653

u.st.
vedr.
å.b.

uden sted
vedrørende
åbent brev

1. jan. (Kbh.) Hr. Henrik Lindenov på Kristianstad fik brev om at lade Bjørn Ulfeldt til Møllerød være Aridslev præstegård og kirkens ejendom følgagtig efter skøde og mageskiftebrev. Hans far, hr. Christoffer Ulfeldt, har tilforn tilskiftet sig ejendommen af Chr. 4. SkT, 8, 287.

1. jan. (Kbh.) Bevilling for Niels Eriksen i Horup i Ålborghus len til at have Anne Nielsdatter. NE har forset sig i sit ægteskab med AN og avlet barn med hende. Kongen bevilger, at han må indlade sig i ægteskab med hende, dog skal han give af yderste formue til hospitalet i Ålborg. JR, 12, 119.

1. jan. (Kbh.) Hr. Anders Bille fik konfirmation af Erik Lunovs skøde. Kongen søges om konfirmation af skøde, som EL, tilforordnet værge for Margrete Andersdatter, har udgivet til AB, lydende, at EL af kongen er tilforordnet at være værge for MA. Hendes afd. søster, fru Elsebe Thott, enke efter Corfitz Ulfeldt, har været gæld skyldig til adskillige godtfolk. Derfor har han fået kongens befaling til at sælge Skovsgård hgd. med tilliggende gods, hvortil MA efter hendes søster arveligen er berettiget, og deraf betale ETs bortskyldige gæld. Efter den kgl. befaling og Peder Langes og hr. Frands Pogwischs taksering har EL solgt fra MA til AB Skovsgård hgd., Nørlyng¹ h., Tapdrup s., takseret for 24 td. htk., 1 fjdg. smør; Spanggård, Christen Sørensen, skylder årligt 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Tapdrup by: Østergård, Jens Christensen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Mads Eskesen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Palle Smed og Peder Sørensen Bech 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Christen Sørensen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Jens Christensen Hvas og Christen Møller 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Christen Jensen og Jeppe Nielsen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Morten Sørensen

1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; bolsmænd: store Søren 1 lam, 1 gås, 2 høns; Anders Øe 1 lam, 1 gås, 2 høns; lille Anders 1 lam, 1 gås, 2 høns; Mads Smed 1 lam, 1 gås, 2 høns; Kirsten Snedkers 1 lam, 1 gås, 2 høns; Peder Lassen 1 lam, 1 gås, 2 høns; Jens Ibsen 2 lam, 2 gæs, 2 høns; Peder Jensen 1 lam, 1 gås, 2 høns; Eske Pedersen 1 lam, 1 gås, 2 høns; forskrevne EPs hus er et gadehus og har ingen avl el. kålgårdshave, men giver dette, fordi han sidder fri for løb og arbejde; Subæk Mølle: Christen Møller 8 td. mel; Thisted: Niels Eriksen 1½ ørte rug, 1½ ørte byg, 20 skp. havre, 1 fjdg. smør, 1 svin, 1 får, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 dl. gæsteri. Middelsom h., Vejrum s., Snigstrup: Peder Knudsen 1 rd.; Broholm: Søren Holm 1 rd. Den skovpart Vejrum Holt er nu af takseringsmænd takseret for 24 svins olden. Nok giver PK og SH af Skotborg jord, som de bruger, 1 rd., 6 skp. rug, 6 skp. byg. Hvilken hovedgård og jordegods med al rente og rette tilliggelse osv. AB skal have osv. Viborg, 20. okt. 1652. EL. Mogens Høg. Hans Juell. Kongen konfirmerer skødet. JR, 12, 119. K. 1) Kopibogen har fejlagtigt Sønderlyng.

1. jan. (Kbh.) Mogens Sehested fik brev om anrejsepenge til de båds-mænd, han har fået befaling til at hverve. MS har erkyndiget om, hvad han til anrejsepenge må give hver af de 200 båds-mænd, som han er befalet at hverve i sit len. Da der intet vist kan anordnes, vil kongen, at han skal give enhver, som han bedst synes. Han skal alene have i agt, at han forskaffer de bedste folk, der er at bekomme. JT, 13, 104. K. Indl. 26. dec. 1652.

1. jan. (Kbh.) Laurids Ulfeldt fik brev om at erklære sig om noget gods, Henrik Rantzau begærer til pant. HR har i disse vanskelige tider tilbudt at gøre kongen nogen undsætning til flådens udrustning, hvorimod han til pant begærer efterskrevne gde og gods i LUs len: Glud s., Østrup: Niels Christensen; Nørgård: Jens Sørensen. Rårup s., Lund: Søren Christensen; Åstrup: Mourits Hansen, Knud Rasmussen og Anders Jørgensen; Rårup: Christen Brends og Rasmus Frandsen; Lindved: Jørgen Andersen. Bjerre s., Gram: Laurids Nielsen. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befin-des at ligge Stjernholm, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgil-de. JT, 13, 104. K. Indl. 15. dec. 1652.

1. jan. (Kbh.) Jørgen Juel og Herman Kaas fik brev om at være overværende, når Jacob Krabbe leverer fra sig sine broderbørns værgemål til deres bror Henrik Krabbe. De skal møde til stede, når skiftet foretages, og have indseende med, at alting går rigtigt til. Det, der foregår, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. JT, 13, 107. Indl. 16. dec. 1652.

2. jan. (Kbh.) Hr. Knud Ulfeldt på Landskrone og hr. Henrik Lindenov på Kristianstad fik brev om straks at fremskikke deres erklæring om det gods, Henrik Ramel begærer til pant, og som de tilforn, under 9. nov. 1652, har fået befaling til at erklære sig om. HR begærer det til pant for forstrækning, som han erbyder at gøre til flådens udredning, som hosføjede kopi af førnævnte befaling udviser, og det er kongen magtpåliggende, at han kan blive informeret om godsets beskaffenhed, så det kan komme til ende. SkT, 8, 288.

Ligesådan brev fik HL.

2. jan. (Kbh.) Jørgen Seefeld og hr. Mogens Sehested fik brev om, at Albret Baltser Berns' arvinger og Leonhard Marselis skal have 8.000¹ rd. af først indkommende penge i Kolding toldkiste. JT, 13, 107.

1) Kopibogens overskrift har 8.000 rd., Kopibogen 4.000 rd.

3. jan. (Kbh.)¹ Rentemestrene fik brev om at udlægge Mikkel Lange-mack, provinsialtoldforvalter, gods for 235 rd. Item at fru Anne Ramel, enke efter Malte Juel t. Gjessinggård,² har fået indvisning i Kristianstad lens indkomst for 405¹/₂ rd. ML har anholdt om betaling af 235 rd., som endnu tilkommer ham for indløste restsedler. Da kongen af adressaterne fornemmer, at der endnu er middel af det til gældsaf-læggelsen destinerede pantegods, er kongen tilfreds, at ML betales deraf. Herforuden må ARs indvisning i Kristianstad lens indkomst for 405¹/₂ rd. efter adressaternes bevis og afregning af lenets regnskaber af 24. aug. 1649 betales på 2 næstfølgende års tid. Sjt, 32, 471. O. i DKanc. B 179h. Indl. 24. dec. 1652.

1) I margenen står: Hartvig Kaas' skrift d. 8. juni 1655. 2) Brevbogen har fejlagtigt *Gjessingholm*.

3. jan. (Kbh.) Hr. Henrik Lindenov fik brev om af Kristianstad len at betale 405¹/₂ rd. til fru Anne Ramel, enke efter Malte Juel t. Gjessinggård. Hun tilkommer beløbet efter rentemestrenes afregning 24. aug. 1649. HL skal betale dem af lenets indkomst 2 næstfølgende år, hvert

år halvparten, i penge el. varer eftersom de gælder. SkT, 8, 288. Orig. i Kristianstad lensrgsk., RA.

3. jan. (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om at erklære sig om gods, Frands Lykke begærer til pant. FL har tilbudt at gøre kongen nogen undsætning til flådens udrustning, hvorimod han til pant begærer gde og gods på Hindsholm, Salby: Anders Madsen 4 pd. byg, 1 fodernød, 1 sldl. 10 sk. 2 alb. erridspenge; Hans Jensen 1½ pd. byg, 1 fjdg. smør, 1 lam, 2 gæs, 4 høns, 1 fodernød, ½ sldl. erridspenge; Torup: Peder Clausen 10 skp. havre, 1 fodernød; Søren Christensen 2 pd. byg, 1 fodernød, 2 mk. erridspenge; Hans Hansen 18 skp. byg, 10 skp. havre, 1 fodernød. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Nyborg Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. FT, 7, 123.

3. jan. (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om at erklære sig om gods, Mogens Høg til Kærgårdsholm begærer til pant. (NB: Den gård i Mollerup her i brevet er på Gregers Høgs vegne). MH har tilbudt at gøre kongen nogen undsætning til flådens udrustning, hvorimod han til underpant begærer gde og gods i MKs len: Tved s. og by: Hans Pedersen, jordeggen, Mikkel Espensen, kronens tjener; nok efterskrevne stif-tets tjenere i Tved: Anders Espensen, Anders Olufsen, Mads Jørgensen, Jørgen Hansen, ved kirken: Peder Pedersen, Hans Christof-fersen, Hans Jensen Brixen, Hans Rasmussen, Knud Bentsen, Jørgen Hansen og Hans Lauridsen. Vindinge h., Flødstrup s., Mullerup: 2 gde, som Anders Jensen påbor. MK skal erklære sig om godsets herlig-hed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Nyborg Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også speci-ficeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. FT, 7, 123. Incl. udat., 20. dec. og 27. dec. 1652 og 1. jan.

3. jan. (Kbh.) K.M.s mageskifte med hr. Anders Bille. AB har for mage-læg udlagt af sit gods i Sønderlyng h., Tapdrup s., Skovsgaard hgd.: Jens Mikkelsen og Anders Tisted, skylder årligt 1 læst rug, 1 fjdg. smør; Subæk Mølle: Christen Møller 8 td. mel; Spanggård: Christen Sørensen, skylder årligt 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Tapdrup: Jens Christensen 1 td.

rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Palle Smed og Niels Pedersen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Mads Eskesen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Christen Sørensen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Morten Sørensen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Jens Christensen Hvas og Christen Møller 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Christen Jensen og Jeppe Nielsen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; bolsmænd: store Søren 1 lam, 1 gås, 2 høns; Anders Øe 1 lam, 1 gås, 2 høns; lille Anders Øe 1 lam, 1 gås, 2 høns; Mads Smed 1 lam, 1 gås, 2 høns; Mikkel Mikkelsen 1 lam, 1 gås, 2 høns; Peder Lassen 1 lam, 1 gås, 2 høns; Peder Jensen 1 lam, 1 gås, 2 høns; Jens Ibsen 2 lam, 2 gæs, 2 høns; 1 gadehus ibid.: Eske Hansen 1 lam, 1 gås, 2 høns. Med al forskrevne gårdes ejendom osv. Da har kongen til fyldest vederlag til AB udlagt af kronens gods i Middelsom h., Rind: Christen Jensen 4 mk. penge, 1 lam, 1 gås, 2 høns. Lysgård h., Ans: Rasmus Rasmussen og Christen Andersen 2 ørter rug, 1 ørte byg, 1 fjdg. smør el. $4\frac{1}{2}$ pd., 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rd. gæsteri; Niels Thomsen 1 ørte rug, 2 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 21 sk. 1 alb. gæsteri. Middelsom h., Mammen: Anders Andersen, skylder årligt af sin fars Anders Rasmussens, sin egen og Christen Mogensens gd. 20 skp. rug, 22 skp. byg, 20 skp. havre, $2\frac{1}{2}$ pd. smør, 2 svin. Lysgård h., Højbjerg: Christen Jensen, skylder 1 ørte rug, 12 skp. byg, 20 skp. havre, 2 pd. smør, 1 svin, 1 mk. 5 sk. 1 alb. gæsteri; Jeppe Jensen, skylder 1 ørte rug, 1 ørte byg, 1 ørte havre, 2 pd. smør, 1 svin, 1 mk. 5. sk. 1 alb. gæsteri. Et øde gadehussted har givet $1\frac{1}{2}$ mk. Christen Kudsk og Daniel Hansen 2 ørter rug, 2 ørter byg, 3 pd. smør, 2 svin, 2 mk. gæsteri; Christen Smed af 1 gadehus $1\frac{1}{2}$ mk. Middelsom h., Vester Velling s., Mogensgård: Peder Nielsen 1 ørte rug, 1 ørte byg. Mammen s., Hesselholt: Niels Rasmussen 6 skp. byg, 1 pd. smør. Hornum h., Sønderup: Niels Jensen 2 td. rug, 2 td. byg, 1 svin, 1 mk. 5 sk. 1 alb. gæsteri. Salling, Hindborg h., Hem s. og by: Jens Thomsen 10 skp. byg, $\frac{1}{2}$ skovvogn, 1 svin, 1 fodernød, 4 snese ål; Jens Hvid 3 td. byg, $\frac{1}{2}$ skovvogn, 1 svin, 4 snese ål, 21 sk. landgildepenge; Volling: Jesper Christensen 1 ørte rug, 1 ørte byg, 1 ørte havre, $1\frac{1}{2}$ pd. smør, 1 skovvogn, 1 svin, 1 fodernød, 4 snese ål, $1\frac{1}{2}$ skp. havregæsteri. Fjends h., Smollerup s., Lånun: Christen Pedersen 6 åbo skp. rug, 3 pd. smør, 1 fodernød, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2

høns, 20 æg, 1 skovvogn, 1 dl. gæsteri. Hvilke gde og gods osv. JR, 12, 123. Udt. i K.S., 35.

3. jan. (Kbh.) Hr. Anders Billes genbrev, efter ordinær stil. AB. Otte Krag. Herman Iversen Kaas. JR, 12, 126.

3. jan. (Kbh.) Henrik Thott fik brev om at erklære sig om gods, Frands Lykke begærer til pant for forstrækning, som han i disse vanskelige og besværlige tider erbyder at gøre til flådens udrustning. Hvorimod han til pant begærer gde og gods af kronen i Skjern birk, Skjern hgd.: Jens Jensen, skylder årligen 3 $\frac{1}{2}$ td. 2 skp. rug, 1 pd. byg, 1 ørte havre, 1 fjdg. smør, 1 svin, når olden er; Morten Homell, skylder 1 ørte rug, 1 ørte byg, 1 ørte havre, 1 otting smør, $\frac{1}{2}$ svin, når olden er. Velling birk, Øster Velling by: Mads Andersen, skylder 1 ørte rug, 1 ørte byg, 1 ørte havre, 16 mk. smør, 4 skp. havre, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 svin, 1 $\frac{1}{2}$ mk. gæsteri. Han skal erklære sig etc. JT, 13, 104. K. Indl. udat.

3. jan. (Kbh.) Manderup Due på Ørum fik brev ang. jern- og metalstykker samt vrag af det dér strandede engelske orlogsskib. Han har sub dato 9. nov. 1652 bekommet kongens befaling til at hidskikke jern- og metalstykker o.a., som var bjerget fra det strandede eng. skib, og hidskikke til Holmen. Der er fra parlamentet til Kbh. ankommet en englænder, som anholder om dets restitution. MD skal beholde alt bjerget og det, der bjerges, hos sig i god forvaring, så intet bortkommer. Dersom der er sluttet køb med admiralen el. nogen af hans folk om vrag el. tilbehør, skal MD tilskikke udførlig beretning. JT, 13, 107.

3. jan. (Kbh.) Peder Lange fik brev om under sit len at annamme det gods, som hr. Anders Bille har udlagt til mageskifte, nemlig Sønderlyng h., Tapdrup s., Skovsgård hgd. : Jens Mikkelsen og Anders Tisted, skylder årligen 1 læst rug, 1 fjdg. smør; Subæk Mølle: Christen Møller 8 td. mel; Spanggård, Christen Sørensen, skylder årligen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Tapdrup by: Jens Christensen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Mads Eskesen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Palle Smed og Niels Pedersen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Mads Christensen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Christen Sørensen 1 td. rug, 1 td.

byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Morten Sørensen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Jens Christensen Hvas og Christen Møller 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; Christen Jensen og Jep Nielsen 1 td. rug, 1 td. byg, 1 td. havre, 3 pd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 rigsmk. gæsteri; bolsmænd smst.: store Søren 1 lam, 1 gås, 2 høns; Anders Øe 1 lam, 1 gås, 2 høns; lille Anders Øe 1 lam, 1 gås, 2 høns; Mads Smed 1 lam, 1 gås, 2 høns; Mikkel Mikkelsen 1 lam, 1 gås, 2 høns; Peder Lassen 1 lam, 1 gås, 2 høns; Peder Jensen 1 lam, 1 gås, 2 høns; Jens Ibsen 2 lam, 2 gæs, 2 høns; 1 gadehus smst.: Eske Jensen 1 lam, 1 gås, 2 høns. PL skal lade godset annamme i jordebogen og gøre rgs. JT, 13, 107.

5. jan. (Kbh.) Bevilling for James Robbin (Robinus, Robin), kongens skibsbygmester, til at bekomme dobbelt skipperkost af Prov.huset, hvilket skal begynde fra brevet dato og leveres årligt. Provianskriveren skal lade ham den være følgagtig. SjR, 23, 307. Incl. 20. dec. 1652.

5. jan. (Kbh.) Hr. Christoffer Urne fik brev om afslag i Dragsholm len. Kronens tjenere i hans len har anholdt om afslag i deres landgilde for medelst denne sommers store misvækst, således som CU kan se af medfølgende tingsvidne. Han skal lade afslaget indskrive som restance. SjT, 32, 471. Orig. i Dragsholm lensrgsk., RA. Incl. 3., 10., 11. og 18. dec. 1652.

5. jan. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at forstrække mag. Valentin Suhm 100 rd. til hans datters begravelse af det, der tilkommer ham hos kongen. SjT, 32, 471.

5. jan. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at akkordere med Jørgen Seefeld t. Næs på Ringsted Kl. om den byg, havre og rug og mølleskyld, han tilbyder imod pant til flådens udredning. JS tilbyder foruden 2.000 rd. til forstrækning til flådens udrustning endnu at tilvejebringe, hvis han må forundes gods derfor som pant, 500 td. rug og mølleskyld, 1.000 td. byg, hvoraf han vil gøre størstedelen i malt, så vidt muligt inden foråret, samt 1.000 td. havre, på vilkår, at det må annammes med ret brændt tøndemål af lensmanden på Ålborghus Slot, hver td. rug, byg og malt strøgen og hver td. havre løst opmålt. Kongen har tilskrevet nævnte lensmand og befalet ham at erklære sig om

det gods, som JS begærer til pant. Adressaterne skal straks akkordere med JS om prisen på korn og mølleskyld, iagttagende hans forslag om levering og mål, og at det skal leveres i Ålborg og siden hidføres med kongens egne skibe og på eget eventyr. Sjt, 32, 471. K. Orig. i DKanc. B 179h.

5. jan. (Kbh.) Lensmændene mellem Kbh. og Assens fik brev om hertug Johan Frederik til Lüneburgs, dronningens brors rejse. Adressaterne skal defrayere ham, når han med suite ankommer til deres len, så han uden ophold kan komme afsted. Sjt, 32, 472. K. (til Niels Trolle). Orig. (til HV) i Odensegård lensrgsk., LAO.

Ligesådan fik Jørgen Seefeld, hr. Mogens Kaas, hr. Henning Valkendorf, hr. Wentzel Rothkirck og Jørgen Brahe, dog blev i de to sidste tilføjet: så og frie færger over færgestederne.

5. jan. (Kbh.) Jørgen Seefeld på Koldinghus fik brev om at lade Leonhard Marselis og Albret Baltser Berns' enke af toldkisten bekomme 500 rd., som de skal betale til Gottlieb van Hagen på K.M.s vegne. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 109.

6. jan. (Kbh.) Falk Gøye fik brev om, når der er ledig plads i Sorø Skole, at annamme overskipper på Bremerholm Rasmus Samsings' søn Tyge Rasmussen, forordne ham under disciplin og ellers forholde sig mod ham som mod andre skolebørn. Sjt, 32, 472. Indl. jan. 1653.

1) Samsing fra Indl.

6. jan. (Kbh.) Hr. Niels Trolle t. Troldholm m.fl. fik brev om at erklære, hvorledes Sjæll. bedst kan forsikres mod fjendtligt indfald. De skal samles og overveje, hvorledes Sjæll. på bedste maner kan forsvares, og tilstille kongen deres skriftlige betænkning. Sjt, 32, 472. K. Indl. udat. og 12. febr. 1653.

[Ligesådanne breve fik:] Christen Skeel t. Vallø, hr. Wentzel Rothkirck t. Krogsgård, hr. Axel Urup t. Bæltebjerg og Otte Pogwisch, samt Lave Beck t. Førsløv, befalingsmænd på Roskildegård, Tryggevælde, Antvorskov, Kbh. og Frederiksborg samt landsdommer i Loll.

6. jan. (Kbh.) Erik Juel fik brev om at erklære sig om noget gods, Jørgen Seefeld på Ringsted begærer til pant for forstrækning, som han i disse vanskelige og besværlige tider erbyder at gøre til flådens udrustning. Hvorimod han til pant begærer gde og gods af kronen i Ejs len,

i Fræhr by, så meget, som tilhører kronen i mark og by, undtagen jus patronatus med præstens og kirkens rettighed til anneksgården o.a., med skov og særdeles ejendom liggende ml. Tulsted og Fræhr, og som altid har fulgt Fræhr under særdeles navn. EJ skal taksere skovene, som billigt og ret kan være. Ligeledes begærer JS til pant det, der tilkommer kronen i Gerding by. Hindsted h., Aller s., Helberskov, det, der tilkommer kronen, hvortil formenes at være skov. Valsgård s., Tofte og Hjeds. Nok efterskrevne kronens gods i Torup s. og by. Nok i Helmby og i Horsens i Blenstrup s. Dog så, at markskel og skovskel ikke forandres. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor langt det befindes at ligge fra slottet. Derhos lade de tilliggende skove taksere, eftersom ret kan være. Det skal også specificeres, hvad enhver årligt giver kronen i landgilde, og ikke tilregnes JS mere i landgilde end det, som bønderne nu giver; det, som hidtil har været kortet og eftergivet dem, eftersom det er godtgjort i lenets regnskaber, skal endnu blive afkortet. Han skal indskikke erklæring herom i Kanc., så og en rigtig jordebog på godset med skovene efter rigtig takst og 1 td.htk. anslået efter søskende- el. mageskiftetakst, arbejdspenge el. gerningspenge samt gæsteri og gadehuspenge uberegnet. Så og betænkende, om han eragter hver td. htk. billigen at kunne anslås for 50 rd. el. mere. JT, 13, 109. K. Incl. udat.

6. jan. (Kbh.) Erik Juel, Henrik Thott og Erik Rosenkrantz fik brev om at købe korn og skibe til Christiania. De skal handle med købmænd i Ålborg, som har midler og formue dertil, at de med første åbne vand henbringer en god del korn af alle slags til Christiania, hvor de straks skal blive afbetalt med rede penge af statholderen der. JT, 13, 111. K.

Ligesådan fik HT om at handle med borgerskabet i Randers, og ER med dem i Århus om at føre korn til Aggershus.

8. jan. (Kbh.) Befaling til 4 mænd angående accisemester Laurids Eskelsen og borgmester Enevold Rasmussen i Køge, hvorimellem nogen tvist begiver sig. Fire mænd er fuldmægtiget til enten at forlige dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom, nemlig for kongen Jørgen Seefeld t. Refs, for hvem sagen var indstævnet til landstinget, for Enevold Rasmussen: Henrik Feris og Verner Kloumand, rådmænd i Kbh.; og for Laurids Eskelsen: Jacob Madsen, borgmester i Christianshavn, og Søren Christensen, borger i Kbh. De skal med forderligste i Kbh. efterkomme landstingsudtoget i de interesseredes

nærværelse og give det beskrevet fra sig under deres hænder og signeter. Sjr, 23, 307. Incl. 12., 18. og 28. nov. og 4. dec. 1652, 5. jan.

8. jan. (Kbh.) Konfirmation af rentemestrenes kontrakt med Albret Baltser Berns og Leonhard Marselis, indvånere i Hamborg, om metalstykker til kongens fornødenhed. Rentemestrene har på nådigst ratifikation oprettet kontrakt med afd. ABBs arvinger og LM om en del metalstykker. Den lyder ord efter andet: Jørgen Rosenkrantz t. Kjeldgård og Peder Vibe, K.M.s rentemestre, på kongens vegne på den ene side og ABBs arvinger og LM på den anden har i dag oprettet denne kontrakt: ABBs arvinger og LM tilforpligter sig at levere på Tøjhuset ufejlbarligen, halvparten senest i april og den anden halvpart næstkommende maj, efterskrevne metalstykker, som skal være af højde som følger: 30 12-pundige stykker, 30 6-pundige stykker støbt af godt, rent, fuldt gods. Og skal samme stykker prøberes og beskydes med kugles sværhed efter den måde, som her ved Tøjhuset er anordning. Og det, der efter udstanden proba findes helt og dygtigt, skal leveres, og alt utjenligt selv beholdes; men den bekostning, der anvendes på beskydningen el. behøves til krudt og kugler, skal kongen udstå. For hvert skippd. dygtigt gods gives 75 rd., skippundet på 320 skålpd. Hvorimod på K.M.s vegne loves dem i 4 næstfølgende år betaling af kongens kobbertiende af Rørås Kobberværk i Norge for så mange penge, som nævnte stykker kan beløbe, såvel som renten af samme kapital, fra den dag, leverancen sker, til den nævnte hovedsum er afbetalt, nemlig 6 pct., hvilket årligt skal dekortes og afskrives på kontrakten. De skal annamme hvert skippd. kobber for 48 rd. Dersom der i de 4 år ikke er betalt fuldkommeligen for kapital og rente, er de bevilget resten af Østerdalens værk i Norge, indtil de har bekommet deres fulde betaling. Herforuden er ABBs arvinger lovet, at de i nævnte kobberværk må bekomme betaling for de stykker, de har leveret til K.M.s fornødenhed i Glückstadt, som udgør 15.000 rd., såvel som rente af samme sum fra 1. jan. 1653. Item for 2.700 rd., de har udlagt til 6 postbudes løn til nytår, nemlig fra Philippi Jacobi dag 1653¹ [!] til årsdagen 1652, årligen 50 rd., for hvilken kapital med 6 pct. årlig rente de i lige måde tilsiges deres betaling i kobbermøllerne. Herhos er at agte, at de skal gøre leverancen på deres egen fragt, omkostning og eventyr over søen o.a. perikel, H.M. uden skade. Til vidnesbyrd er oprettet 2 kontrakter, den ene leveret dem, den anden er forblevet i Rtk., med parternes signeter og underskrifter. Sjr, 23, 308.

1) Skal være 1643, således at der er tale om 9 år: 6 postbude i 9 år à 50 rd. = 2.700 rd.

8. jan. (Kbh.) Nogle rigsråder tilstedeværende i Viborg fik brev, nemlig Anders Bille, Oluf Parsberg, Henrik Rantzau og Erik Juel samt Niels Trolle og Jørgen Brahe. Poul Klingenberg har bragt et forslag om at tilvejebringe en anselig sum penge, hvilket han selv udførligere vil berette for dem. Kongen beder dem derefter høre ham, siden tale med andre derom og så vidt muligt befordre, at det kan nå til endskab. Derefter skal de lade kongen vide deres betænkende, om de holder det for praktikabelt at sætte i værk. Sjt, 32, 473. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 595). K.

8. jan. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at lade Johan Henriksen marskal få 200 rd. af hans resterende besoldning og Johan Plauchardt 100 rd. for tjeneste i Danmark. Sjt, 32, 472. Orig. i DKanc. B 179h.

8. jan. (Kbh.) Breve om herredagene i år, nemlig 1. til landsdommerne, 2. til stiftslensmændene, 3. Rigens Råd, 4. åbne breve. (Se det følgende).

8. jan. (Kbh.) Å.b. om almindelige herredage. Kongen og rigsrådet har anset for godt, undersætterne til gavn og gode, at skulle holde almindelige herredage i Kbh. 18. april førstkommende og med rigsrådet sidde retterting og forhjælpe hver til lov og ret i de sager, som allerede er indstævnet el. bliver det. Alle, som har nogen sag, skal til den tid stå i rette for kongen og rigsrådet. Stævninger skal meddeles Kanc. Dog skal ingen sager indstævnes, uden de tilforn har været til herredsting og landsting, og der er gangen dom i sagen, el. og er sager, som endeligen bør ordeles for kongen og Danmarks Riges Råd. Sjt, 32, 473. K. (NB. 14 stk. å.b.).

8. jan. (Kbh.) Rigsrådet fik brev om almindelige herredage. Kongen agter at holde almindelige herredage i Kbh. 18. april og der med adressaterne sidde retterting. Han har ladet udgå å.b. over alt riget, så enhver kan rette sig derefter. Adressaterne skal rette sig efter at være til stede og rådslå i rigets anliggender. Sjt, 32, 473. K.

Optegnelse på Danmarks Riges Råds navne: hr. Joakim Gersdorff, hr. Christen Thomesen (Sehested), hr. Anders Bille, hr. Ove Giedde, hr. Christoffer Urne, hr. Gregers Krabbe, hr. Mogens Kaas, hr. Tage Thott, hr. Christoffer Ulfeldt, hr. Oluf Parsberg, Jørgen Seefeld, hr. Hans Lindenov, hr. Iver Vind, hr. Jørgen Brahe, hr. Frederik Reedtz, hr. Niels Trolle, hr. Henrik Rantzau, Christen Skeel, Erik Juel, Henrik Ramel.

8. jan. (Kbh.) Stiftslensmændene fik brev om almindelige herredage. Kongen har med rigsrådet berammet at holde almindelige herredage i Kbh. 18. april og med rigsrådet sidde retterting, hvorom han har ladet udgå å.b. til alle menigheder, således som adressaten kan erfare af hosliggende å.b. Adressaten skal forkynde samme å.b. til herredsting og i købstæderne der i stiftet, så undersåtterne kan rette sig derefter og i tide fordre stævninger. Sjt, 32, 474. K.

Stiftslensmændene: Otte Thott, hr. Niels Trolle, hr. Henrik Valkendorf, hr. Mogens Sehested, Erik Juel, hr. Frands Pogwisch, Erik Rosenkrantz.

8. jan. (Kbh.) Landsdommerne fik brev om almindelige herredage. Adressaten tilskikkes kongens å.b. om herredagene, som han har ladet udgå, og vil have forkyndt på landstingene. Adressaten skal gøre dette. Sjt, 32, 474. K.

Landsdommerne: Jyll.: Peder Lange, Laurids Below. Sjæll.: Jørgen Seefeld. Skåne: Kjeld Krag. Fyn: Henrik Pogwisch. Langeland: Vincents Steensen. Lolland og Falster: Lave Beck. Blekinge: Villom Hansen. Møn: Hans Clausen. Bornholm: Hans Pedersen.

8. jan. (Kbh.) Manderup Due fik brev om at lade republikkens hidskikkede, Richard Bradtshaw (Bradtskov), el. hans fuldmægtig være vagt af et dér i hans len strandet skib følgagtig for billig bjergeløn. Derforuden skal MD for billig betaling gøre dem al mulig befordring at bjerge det, der videre kan bekommes deraf. JT, 13, 111. Inkl. 27. dec. 1652 og 12. juni.

9. jan. (Kbh.) Fru Lene Barnekow fik brev om at erklære sig om Anders Poulsens supplikation. Hvad AP andrager, kan hun se af hosføjede supplikats. Hun skal erklære sig udførligt derom og indsende erklæringen i Kanc. Sjt, 32, 474.

9. jan. (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om at erklære sig om gods, Erik Rosenkrantz t. Rosenholm begærer til magelæg, liggende i Loll. til Ålholm og Øens Ladegård, nemlig Fuglse: Bo Pedersen; Bøsserup: Rasmus Mortensen, Jacob Christensen; Alsø: Laurids Jørgensen, Jens Hansen Sommer, Rasmus Christoffer Mortensens gd., Hans Henningsens gd. øde; Vester Ulslev: Markor Olufsen, Laurids Olufsen, Ib Ringstif 1 halvgd.; Handermelle 5 små gårdsteder, som Hans Andersen, Jørgen Andersen, Morten Clausen, Oluf Jørgenen og Rasmus

Jensen påbor; Sandager: et gårdsæde, Hans Madsen Camper påbor, og 4 gadehuse sst. Hvorimod ER erbyder til fyldest vederlag at udlægge gde og gods i Ålholm len, Fuglse s., Hillestrup: Simen Tydsk; Torslunde: Anders Espensen, Henrik Rasmussen, Mikkel Rasmussen, Hans Jyde; Assenbølle: Mikkel Pedersen, Thomas Sørensen; Errindlev: Hans Pedersen; Nebbelunde: Rasmus Christensen; Hillested: Jens Jacobsen; Bursø: Jørgen Rasmussen Suer, Hans Jensen, Jens Hansen, og dersom dette gods ikke kan opløbe mod kronens, erbyder han andet. FB skal erklære sig, om godset, som ER begærer, for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. SmT, 8, 46.

9. jan. (Kbh.) Anna Andersdatter, Peder Nielsens i Kolding, fik konfirmation af fæstebrev på Vamdrup Mølle, givet af Jørgen Seefeld, lyder: JS gør vitterligt på K.M.s vegne at have fæstet til AA Vamdrup Mølle, som tidl. PN havde i fæste og nu har opladt for AA. Hun må beholde møllen sin livstid, dog skal hun yde den årlige mølleskyld, desuden holde møllen ved god hævd på bygning, imod den afkortning, hun efterlades på mølleskylden efter K.M.s brev. Sammeledes har JS fæstet AA en sær enghave, liggende nord for møllen, som PN i lige måde har opladt for hende. Koldinghus 7. juli 1652. JS. Kongen konfirmerer dette. JR, 12, 126. K. Indl. 7. juli 1652, 28/4 1654, orig. kopi (2).

9. jan. (Kbh.) Anna Andersdatter fik konfirmation af fæstebreve på nogle korntiender af Harte og Vester Vamdrup s., givet af Jørgen Seefeld, lyder: JS gør vitterligt på K.M.s vegne at have fæstet til AA, Peder Nielsens i Kolding, som han har opladt til sin hustru, K.M.s anpart af korntienden af Harte s., som hun skal nyde sin livstid, dog at hun årligt inden fastelavn på slottet giver 7 ørter rug, 8 ørter byg og 2 ørter havre og det i godt, rent korn. På K.M.s vegne byder han menige sognemænd at tiende i kærven til AA el. hendes fuldmægtig. Koldinghus 7. juli 1652. JS. Det andet lyder: JS gør vitterligt på K.M.s vegne at have fæstet til AA, Peder Nielsen rådmands i Kolding, som han har opladt til sin hustru, den halve K.M.s anpart af korntienden af Vester Vamdrup s., som hun skal nyde sin livstid, dog at hun årligt til hospitalsforstanderen i Kolding giver den sædv. afgift til de fattige, nemlig 7 ørter rug og 3 ørter byg i godt, rent korn. Hun skal straks til indfæste give 10 rd., som hospitalsforstanderen skal oppebære. På K.M.s vegne byder han menige sognemænd at tiende i kærven til AA el. hendes fuld-

mægtig. Koldinghus 7. juli 1652. JS. Kongen konfirmerer dette. JR, 12, 127. K. Indl. 7. juli 1652 (2).

10. jan. (Kbh.) Rigsrådet fik brev om at møde i Kbh. 13. april 1653, hvor de vil blive videre forstændiget om kongens vilje. SJT, 32, 474.

Fortegnelse på dem, som fik dette brev: hr. Joakim Gersdorff, hr. Christen Thomesen (Sehested), hr. Anders Bille, hr. Ove Giedde, hr. Christoffer Urne, hr. Mogens Kaas, hr. Tage Thott, hr. Christoffer Ulfeldt, hr. Oluf Parsberg, Jørgen Seefeld, hr. Hans Lindenov, hr. Iver Vind, hr. Jørgen Brahe, hr. Frederik Reedtz, hr. Niels Trolle, hr. Henrik Rantzau, Christen Skeel, Erik Juel, Henrik Ramel, hr. Gregers Krabbe og Mogens Høg.

10. jan. (Kbh.)¹ Peder Samsing, skipper af Kerteminde, fik efterladt forseelse mod toldordinansen, hvilket blev tegnet på supplikationen af sekretæren. Udt. i FR, 6, 184.

1) I margenen står: Stygge Høgs skrift.

10. jan. (Kbh.) [Tolderne i Sundet fik brev?] Da skipperen beviser med toldseddel at have ansagt sin ladning tilbørligt, så forseelsen er mere bådmandens end skipperens skyld, er kongen tilfreds, at skipperen må forskånes for al tiltale. Udt. i FR, 6, 184.

10. jan. (Kbh.) Jørgen Seefeld fik brev om at handle om ørredfiskeri, som Laurids Lauridsen i Vejle har, at han vil afstå det til Mads Jensen (Tordsen), rådmand, og hans hustru smst. LL har haft det i langsomelig tid og derpå nydt en stor årlig genant, som skal beløbe sig ungefær 60 rd. efter kongens fars brev.¹ MJ tilbyder at ville give det samme, nemlig 300 ørreder årligt, såvel som til sognepræsten i Vejle $\frac{1}{2}$ td. saltede ørreder, så og på egen bekostning at ville fortsætte fiskeriet. Da LL er kommet til alder og svaghed og allerede har nydt så stor profit deraf, og kronen herforuden tilvokser gavn, idet årligt ungefær 60 rd. kan spares derved, skal JS bedst muligt handle ml. MJ og LL og tilskikke udførlig erklæring. JT, 13, 111. K. Indl. 20. og 28. dec. 1652.

1) Se KB 1633, 372-73.

11. jan. (Kbh.) Biskop Hans Resen og dr. Laurids Mortensen (Scavenius) fik brev om Henrik Villumsen Rosenvinge t. Tose (Thorshof)s regnskaber for tyrkiske fangers indløsning. HVR, befalingsmand på Dragsmark Kl., har af afd. dr. Jesper Brochmand, superintendent over

Sjæll.s stift, bekommet en sum penge til at udløse nogle fanger af Tyrkiet med og begærer at gøre rgsk. Adressaterne skal tage hans rgsk. for sig og afkvittere. (Efter hr. kanslers befaling). SjT, 32, 475. K.

13. jan. (Kbh.) Privilegier og bevilling for 50 bøhmiske klædemagere, som vil bosætte sig i Kbh. På vegne af en del bøhmiske exulanter er det hos kongen begæret, at 50 mestre med kone og børn og svende må begive sig hid ind og i Kbh. fortsætte med deres håndværk at gøre klæde og nyde visse privilegier. Kongen bevilger dette til 50 klædemagemestre af dem, der er fordrevet fra Bøhmen pga. deres religion. De må nyde samme privilegier som andre klædemagere med at sælge klæde stykkevis og i alental, når de har aflagt deres borgerlige ed. Og de må i 20 år nyde accisefrihed for det øl, de bruger til deres eget hus' fornødenhed, dog at der ikke sker underslæb, ligeledes toldfrihed for den uld, de indforskriver til deres håndværk, således som for det klæde, de gør og udfører, når først kongens undersætter er forsynet for billig pris. I de 20 år er det også bevilget, at de ikke skal besværes med borgerlig tyngde. Dog skal de selv pålægge sig en lidelig kontribution, så de selv kan opbygge kirke, skole, valkemølle, farver-, overskærer- og pressehuse o.a., såvel som selv lønne deres egne kirke- og skolebetjente. Dog er det dem ikke tilladt at prædike nogen anden religion, hverken på bøhmisk el. tysk, end den evangeliske, som er Guds ord og den uforanderlige augsburgske konfession gemæs. Hertil skal deres præst og skolemester ligesom andre eksamineres af bispem i Sjæll. For at de bedre kan komme til rette, må de i 4 år, indtil de kan opbygge egen kirke, skoler og huse, være forundt det store hus, som står på kongens ladegård, og de må selv forandre det til deres våninger, værelse og håndværk, som det eragtes bedst; dog skal de gøre det på egen bekostning og selvedligeholde det. SjR, 23, 310. (Tr.: KD, III, 408-09. CCD, VI, 118-19). K. Incl. udat.

13. jan. (Kbh.) Drabant Mikkell Fechtens enke, Magdalena, fik på ansøgning brev på 100 rd. årligt af Rtk., som rentemestrene fik befaling til at give hende. SjR, 23, 312. Incl. udat.

13. jan. (Kbh.) Herman Løgtemager og Herman Jensen fik brev om af Holmens Kirkes forråd, som de har i hænde, at betale Johan Lauridsen, organist til Skt. Nikolaj Kirke, det, der tilkommer ham efter tingning og tilsagn for det orgelværk, han har leveret til Holmens Kirke, den halve part straks, den anden til førstkommende Mikkelsdag. SjR, 23, 312. (Tr.: KD, III, 409). K. Incl. 13. jan.

13. jan. (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om at give nogle foledrenge m.fl. løn og kostpenge. Kongens hofsmed Enevold Brun andrager, at der behøves 5 foledrenge, en hakkelseskærer og en hoppertytter, er til sammen 7 personer, til at tage vare på 50 foler og 12 unge hopper, som vinteren over må fodres på den liden ladegård ved Frederiksborg Slot. Kongen vil, at OP af lenets indkomst skal give løn og kostpenge til de 7 personer, såvel som de 3, der om sommeren er behov for til at tage vare på de unge foler, som er i 2. år og går i postvognen, så og unge hopper i 2. år i hestehaven og hopper og vallakker ved Abrahamstrup. Det skal blive ham godtgjort. Sjt, 32, 474. K. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK. Indl. Indl. 12. jan. 1652, 28. jan.

13. jan. (Kbh.) Otte Thott fik brev om at erklære sig om gods, hr. Knud Ulfeldt t. Svenstrup, befalingsmand på Landskrone, begærer til pant for forstrækning, som han i disse vanskelige og besværlige tider erbyder at gøre til flådens udrustning, nemlig gde og gods af kronen i Harjagers h., som i tidl. kongers tid har været pantsat til hans forældre og forfædre, nok i Torne h. en mølle ved Håstad, som Laurids Lauridsen påbor. OT skal erklære sig om godsets herlighed, og hvor nært det befindes at ligge Malmøhus, og hvad han formener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham for til pant og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. SkT, 8, 289.

13. jan. (Kbh.) Hr. Henning Valkendorf fik brev om, at en forseelse med håndkværn af Jens Rasmussen urtegårdsmand i Odense må efterlades. JR andrager, at han af borgmestre og råd i byen er tildømt at give 50 rd. i straf, fordi han imod ordinansen i sit hus har malet noget korn på en håndkværn og derforuden forbrudt kornet. Han begærer, at forseelsen må efterlades ham, fordi han nylig har svoret borgerskab og har forset sig af uvidenhed. Kongen er tilfreds, at forseelsen efterlades. FT, 7, 123. Indl. 21. og 28. dec. 1652.

13. jan. (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om at lade hr. Christen Thomesen (Sehested) t. Stougård være hans pantegods følgagtigt. FT, 7, 125.

13. jan. (Kbh.) Bestalling for Jacob Knop som hov- og arzneismed på Nykøbing Slot på stutteriet, hvor han skal have god tilsigt, så intet for sømmes. Han har lovet at være tro, ramme kongens og hans landes

gavn og afværge skade. For hans tjeneste bevilger kongen ham årligt af skriverstuen til ham selv 40 rd., til en svend 22 rd. og kostpenge månedligt 4 rd., til arznei til stutteriet 20 rd. årligt samt fri foder og mål på en hest og nødtørfugl ildebrændsel, som af lensmanden skal udvises, hvor det kan være skoven mindst til skade. Det skal begynde fra 1. jan. sidstforleden. SmR, 7, 51. K. Indl. udat.

13. jan. (Kbh.) Bevilling for Simon Nielsen, som en tid har tjent kongen som livkarl, på Sundby færgetjeneste og gård med tilliggende ager og eng, græsgang og fælled med Thoreby med Nagelsti marker, Sønder og Nørre vænger og Sundby Fang, ungefær efter 4 mænds afsigt 46 skp. bygland, 64 skp. havreland og 11 læs eng, at nyde frit hans livstid uden afgift. Dog skal han vedligeholde færggården med behørig færger og både, så enhver, der behøver hans tjeneste, velbefordret kan komme over for billig betaling. Hertil bevilger kongen til ildebrændsel og færgens vedligholdelse træer af kronens skove på de steder, hvor det kan være mindst til skovskade. SmR, 7, 52. K. O. i DKanc. B 165a. Indl. 29. sept. 1637 (2), 3. og 4. jan. (2) 1653.

13. jan. (Kbh.) Å.b. om, at nogle Nykøbing-borgere skal tilbagegives den told, de har givet efter den norske toldrulle. Laurids Mortensen, Jacob Christensen, Hans Bastiansen, Morten Christoffersen, Lyder Cortsen og Rasmus Nielsen andrager, at de af tolderen der er affordret told efter den norske toldrulle af korn, de har opført til Norge, hvilket de siden også dér måtte fortolde, og således har givet dobbelt told. De begærer, at det, de har givet for meget, igen må tilstilles dem. Kongen befaler tolderen at gøre dette, så der kan holdes lighed efter toldordnansen med dem så vel som andre undersætter. SmR, 7, 52. K. Indl. 10. nov. og 24. dec. 1652.

13. jan. (Kbh.) Bevilling for Jesse Mogensen til at have Lucia Hogensdatter, som han tilforn har besøvet, dog at det på behørig steder bevisliggøres, at hendes forrige mand er død, så og at de ikke er hverandre nærmere i blod el. svogerskab pårørende. JR, 12, 129.

14. jan. (Kbh.) Bevilling for mester Rasmus Poulsen Vinding, professor ved Kbh.s Universitet, til at han må have Ingeborg Jacobsdatter, som hans afd. hustru var beslægtet med i 2. og 3. led. Dog skal han bevisliggøre, at disse ikke er hinanden nærmere beslægtet. Sjr, 23, 313. Indl. udat.

14. jan. (Kbh.) Mogens Arenfeldt fik brev om at lade fru Jytte Høg, enke efter Niels Krag, være hendes af kronen for en sum penge pantsatte gods i hans len følgagtig. JT, 13, 112. K.

15. jan. (Kbh.) Åbent patent anlangende den fransos, der har gjort den engelske residents tjener overlast. Kongens vilje er, at dersom nogen ved, hvor er at betræde den fransos ved navn [åben plads], som så graverlig har forset sig med hor og utilbørligen har overfaldet og ilde medhandlet den engelske residents tjener, de da straks vil angive det, at han kan blive eksemplariter straffet, forbydendes alle herboende personer herefter at huse [ham], såfremt de ikke vil straffes. Sjr, 23, 313. K.

15. jan. (Kbh.) Borgmestre og råd i Kbh. fik brev om at lade Daniel Pillou [Pillerier] dansemester igen bekomme det, han er fravunden ved konfiskation. DP beklager, at der for få dage siden af dertil tilnævnte mænd er gjort udlæg for 4.parten af 404 rd. 68 sk., som adressaterne formener sig berettiget til efter den ved kongens brev af 23. dec. 1651 til dem gjorde bevilling til 4.parten af det, der bliver konfiskeret for toldsvig. Kongen selv o.a. interesserede har efterladt ham det, som de kunne tilkomme. Da adressaternes dom er udstedt 6. aug. 1651, nogle måneder før 4.parten af forbrudt gods blev dem forundt, eragter kongen det billigt, at han igen restitueres det, der er frataget ham. Sjt, 32, 474. Incl. 15. jan. 1653.

1) Se KB 1651, 369.

15. jan. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at lade pantesvendene og vajtens betjente bekomme noget af deres besoldning. De andrager, at de tilkommer nogle års besoldning, og begærer at måtte betales. Adressaterne skal give dem denne, efterhånden som de har middel dertil. Sjt, 32, 475. K. Orig. i DKanc. B 179h.

15. jan. (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev om at lade indsamle og hidskikke så mange slåen, som kan bekommes i lenet. Sjt, 32, 476. K.

15. jan. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om, at Samuel von Surcks arvinger må betales renterne af 2.000 rd., som kongen er skyldig efter håndskrift af 26. febr. 1652. Kongen er tilfreds, at adressaterne betaler dem renten til 11. dec. sidst forleden. Sjt, 32, 476. K. Incl. 16. juli 1651 og udat.

15. jan. (Kbh.) Hr. Niels Trolle fik brev om at skikke Niels Sørensen på Holmen. NS er for nogen tid siden ved retten i Roskilde for en grov forseelse dømt i kongens nåde og unåde, men dog siden så vidt benådet, at han måtte rømme riget. Nu har han igen begivet sig til Roskilde, hvor han påny er anholdt. NT skal fremskikke ham til Bremerholm, at han kan blive straffet i arbejde i jern for sin modvillighed. SJT, 32, 476.

15. jan. (Kbh.) Brev om hjælp af kirkerne i Ålborg stift til hr. Jens Christensen,¹ sognepræst til Vang og Torup i Thy. JC har klageligen andraget, hvorledes hans præstegård med formue og boskab er brændt, hvorved han er geråden i stor fattigdom, medmindre han i tide bekommer nogen hjælp. Han begærer at få bevilget noget til at opbygge sin gård. Kongen bevilger, at hver kirke i Ålborg stift må komme ham til hjælp med 1 rd., og vil, at hver præst bispringer ham med noget, anseende, at det er kristeligt og billigt, at den ene i sådant tilfælde rækker den anden hånden. Kongen beder lensmænd og dem, der er forlenet med provstier i Ålborg stift, som JC besøger, at være ham behjælpelig. JR, 12, 129. Incl. 27. sept. og 17. og 20. dec. 1652.

1) I kopibogen står Jens Sørensen, Incl. 17. dec. 1652 har Christensen.

15. jan. (Kbh.) Jørgen Seefeld fik brev om, hvad bønderne skal give i penge for deres landgildekorn. Han har begæret at vide, hvad bønderne, der i hans len ikke kan afstedkomme kornlandgilden for 1652, skal give derfor. Kongen er tilfreds, at de for hver td. rug må give 3 rd., for hver td. byg 14 mk. og for hver td. havre 7 mk. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 112. K.

16. jan. (Kbh.) Bestalling for Mikkel Andersen som undertøjmester. Kongen har antaget MA som undertøjmester og zeugværker i Tøjhuset ved Kbh.s Slot. Han har gjort sin ed at være kongen og hans lande huld og tro, fordre det bedste i al ting og afværge skade af yderste formue og at være til stede hver dag, når folket bliver mønstret, at ingen forsømmer, men forretter arbejdet. Item at have flittigt tilsyn, at vagten stilles på tilbørlige steder. Item at værkfolkene, som betales med dagløn, dagligt indstiller sig. Item, at have opsyn med det gewehr, som er el. kommer ved Tøjhuset, at det bliver renholdt, så det kan bruges når påkræves. Ligeledes at stykker, musketter og lignende gewehr, der bliver leveret, bliver prøbet med den ordinære beskydning og er af tilbørlig kaliber. Ydermere at have inspektion med flådens og orlogs-

skibenes udrustning, så den kan være forsynet med nødtørftighed, så den kan være kapabel at gå sine fjender under øjne. Desforuden at overhøre enhver arkelimester og de gemene, på hvad maner de med fordel kan attackere og søge deres fjender og gøre dem mest afbræk. Deslige at have i agt, at degenerne 4 gange om året bliver ekserceret, hver gang 4 gange, og at arkelimestrene og matherne også en gang om måneden kommer sammen til at konferere om det, der vedkommer dem, og således perfektionerer sig. Item at de gemene fordeles blandt arkelimestrene efter skibenes størrelse, undtaget dem, som udtages til fyrværkkammerset og feltartilleriet, hvilke især skal undervises. De fauter og mangler, som vedkommer Tøjhuset el. artilleriet, skal siges i tide, på det sådant kan blive remedieret. Og han skal have flittig indseende med alting, at der ikke sker skade formedelst ild. In summa skal han i alle måder forholde sig således, som en ærlig, tro tjener vel anstår. For sådan tjeneste bevilger kongen ham årligt 100 rd. og en hofklædning, og besoldningen skal angå fra 4. dec. 1642 og siden år for år. Desligeste efterskrevne proviant, 2 pd. rug, 2 pd. malt, 6 skp. humle, 1 okse, 3 svin, 4 lam, $\frac{1}{2}$ td. smør, 1 td. sild, $\frac{1}{2}$ td. torsk, 6 lispd. bergefisk, 1 td. ærter, 1 td. gryn, 1 td. groft salt. Rentemestrene skal erlægge MA forbemeldte besoldning og proviant. Sjr, 23, 313.

16. jan. (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz og Christen Skeel fik brev om at lade Christoffer Lindenov t. Lindersvold, admiral på Bremerholm, være det gods følgagtigt, som han har bekommet til pant. Kongen har forundt CL en del krongods i adressaternes len til pant for en sum penge, han har forstrakt kongen med. De skal lade ham være dette følgagtigt efter pantebrevet. Sjt, 32, 476. K.

16. jan. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at akkordere med Hans Juel om havreleverance. HJ tilbyder på eget eventyr og bekostning i Kbh. at levere 500 td. havre og de 2 næstfølgende år hvert år 600 td., dog at han i år for hver td. må få 7 mk. og de 2 følgende 6 mk. De skal akkordere med ham således, at det må kvitteres i hans afgift. Sjt, 32, 476. K. Orig. i DKanc. B 179h.

16. jan. (Kbh.) Rigsmarsken fik brev om at tilvejebringe flest mulig bøsseskytter og fremskikke dem til Tøjhuset. Sjt, 32, 476. K.

16. jan. (Kbh.) Hr. Iver Vind på Dalum fik brev om at erklære sig om gods, hr. Jørgen Brahe begærer til pant. JB har tilbudt at gøre kongen

nogen undsætning til flådens udrustning, hvorimod han til underpant begærer gde og gods i Fyn i Båg h., Sønderby s. og by: Else Sørens, Laurids Andersen og Poul Ploug. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Dalum Kl., og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. FT, 7, 125. Incl. 10. jan.

16. jan. (Kbh.) Erik Juel på Ålborghus fik brev om at erklære sig om gods, Manderup Due begærer til pant. MD har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i EJs len: Hindsted el. Hellum h., Rebild: 2 gde og 1 gd. kaldes Gejlgård. Slet h., Hyllested: 1 gd.; Grønning (Grønnegård): 1 gd.; Gasted: 1 gd.; Haldrup: 2 gde. Hornum h., Veggerby: 2 gde, som Søren Remmers kvinde og hendes søn påbor. Slet h., Visborg:¹ 1 gd., Jens Pallesen påbor. Nok efterskrevne tiender: Farstrup tiende, begge parter, Gundersted tiende, begge parter, Salling tiende, kongens anpart. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Ålborghus Slot, hvorom han skal indskikke udførlig erklæring i Kanc. med betænkende, hvad han formener hver td. htk. kan forundes ham til pant for. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 113. K. Incl. udat.

1) Visborg ligger i Hindsted h.

16. jan. (Kbh.) Hr. Ebbe Ulfeldt fik brev om at erklære sig om gods, Manderup Due begærer til pant. MD har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i EUs len: Salling, Tovstrup: 1 gd., Jens Madsen, Kirsten Nielsdatter og Mads Nielsen påbor; 1 gd., Villum Haar påbor; 1 gd., Jens Mortensen påbor; Hestbæk: 1 gd., Peder Madsen og Jens Christensen påbor; Hinnerup, 1 gd., Jens Christensen påbor; Tøndering by: herligheden af 1 gd., Gregers Poulsen påbor; Bajlom: 1 gd., Knud Madsen og Las Pedersen påbor; Ildbjerg: 1 gd., som Søren Christensen og Christen Knudsen påbor. Nok efterskrevne tiender i lenet i Salling: Tøndering tiende, begge parter, og Rybjerg tiende, begge parter. EU skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Skivehus Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forun-

des ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 114. K. Incl. udat. (se foreg).

16. jan. (Kbh.) Hr. Oluf Parsberg fik brev om at erklære sig om gods, Manderup Due begærer til pant. MD har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer en gård i OPs len: Madsheed. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Vestervig Kl., og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 114. K. Incl. udat. (se næstforeg.) og 6. marts (2).

16. jan. (Kbh.) Hr. Mogens Sehested fik brev om bådsfolk foruden dem, han tilforn har fået befaling om. Kongen erfarer, at MS formener at kunne bringe godt bådsfolk tilveje i sit len. Dersom han kan bekomme mere end de 200, han allerede har befaling til at hverve, vil kongen gerne, at han antager dem. JT, 13, 115. K.

16. jan. (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om at erklære sig om gods, Niels Parsberg begærer til pant. NP har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i FPs len: Rind: 1 gd., Niels Ibsen og Peder Christensen påbor. Nok 4 gde: Jens Lauridsen; Poul Nielsen; Christen Svendsen; Niels Pedersen og Thorkild Bertelsen. Nok 2 gadehuse: Jens Jensen Bred og Jens Knudsen. Rinds h., Holmgård: N.N. påbor. FP skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Ålborghus Slot,¹ og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 115. K. Incl. 7. jan. (2).

1) Således kopibogen, men lensmanden og Rinds h. hører til Hald len.

17. jan. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om at lade fru Ide Skeel, enke efter Frederik Rantzau t. Asdal, være følgagtig det gods, hun har til pant i hans len for en sum penge, hun har forstrakt kongen med. SkT, 8, 290.

17. jan. (Kbh.) Opregnsning i drabssag angående Hans Knudsens død i

Assens. Kongen er ansøgt om oprejsning i drabssag ang. HK, som ved landstinget igen er henfundet til hjemtinget, formedelst sandemændstovet er fundet uendelig. Sagen oprejses og fornys. FR, 6, 184. K.

18. jan. (Kbh.) Bestalling for G. Baptista Fregola som prinsens peruquier. Han må i den tid, han nyder denne benådning, være forskånet for borgerlig og byens tyng. Sjr, 23, 315. K. Indl. udat. (2).

19. jan. (Kbh.) Bestalling for Andreas Søbøtke som hofskrædder. Han skal i sin tjeneste være ufotrøden tro og flittig, fremme kongens og rigets gavn og bedste af yderste formue og ellers, hvor og når tilsiges og kongen behøver hans tjeneste, altid opvarte flittigt. For hans tjeneste er han af Rtk. lovet til årlig løn for sig selv 80 spd. samt kostpenge månedligt 8 kur.dl., deslige 2 svende hver årligt 25 spd. og om måneden hver til kostpenge 4 kur.dl., så og 1 dreng årligt til løn 12 rd. og månedligt til kostpenge 4 kur.dl., hvilket skal begynde fra 18. april 1652. Rentemestrene befales at give ham dette årligt. Sjr, 23, 316.

19. jan. (Kbh.) Fru Lene Barnekow fik brev om at måtte anholde Anders Bødker i Ryby og udføre sin sag imod ham. Kongen har bekommet LBs erklæring og svar på ABs supplikation imod hende. Hun begærer, at hun må lade ham pågribe for hans ubevislige angivelse og holde ham i forvaring, så han ikke bortkommer før sagens udgang, især fordi han allerede har bortført en del af sit bedste gods. Hun må lade ham anholde, dog at sagen udføres lovligt mod ham. Sjt, 32, 476. Indl. 15. jan. og udat.

20. jan. (Kbh.) Bevilling for Oluf Hansen i Hjelmsømagle på kronens gods i Ringsted len til frihed for hans fødested. Han har i langsommelig tid tjent til hove, og på hans ansøgning har kongen bevilget, at han fri og utiltalt for sit fødested må bygge og bo i Danmark, hvor han lyster. Sjr, 23, 316. Indl. 18. jan.

20. jan. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at give Jacob Jensen, lademager og drabant, 60 rd. af hans resterende besoldning, når der bliver midler, idet han begærer at måtte få en del af denne. Sjt, 32, 476. Indl. 16. jan.

21. jan. (Kbh.) Bevilling for hr. Søren Jensen, sognepræst i Røsnæs, til at nyde K.M.s anpart af kirketienden af Røsnæs s. for den samme

afgift, som hans formand efter kongens fars benådningsbrev, dat. Kbh.s Slot 23. marts 1610,¹ nemlig 1 pd. korn, som han årligt skal levere i rette tid på Kalundborg Slot. SjrR, 23, 317. Indl. 14. og 21. aug. 1652.

1) Se KB 1610, 216, bevilling af 23. marts 1610 for Anders Christensen.

21. jan. (Kbh.) Bevilling for Marie, enke efter Jørgen Frederik Houjuel (Høyuel) kornettist, på halvparten af hendes husbonds genant. Proviantskriverne ved Kbh.s Slot skal lade hende være dette følgagtigt. SjrR, 23, 317.

21. jan. (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om at handle med en borger om planker og egetømmer til Nykøbing Slots reparation. Kongen erfarer, at der i kongens søster prinsessens tid er hugget en del planker og egetømmer til slottets reparation, hvilket siden skal være solgt for en ringe pris til en borger i Nykøbing og nu højligt behøves til nævnte reparation. FB skal på kongens vegne handle med denne borger, at han for samme pris sælger det igen til kongen. SmT, 8, 47. Indl. udat.

21. jan. (Kbh.) Christen Jensen [i Ommegård], tjener til Horsens Hospital, fik oprejsning i en slagsmålssag. CJ andrager, at han af Christen Madsen, Peder Madsen og Kønde Smed først og siden af Christen Mølggaard, Mads Nielsen, Niels Mikkelsen og Niels Jespersen i hans egen gård er blevet overfaldet og ilde medhandlet, pga. Oluf Mortensen, som døde 29. sept. sidstleden, hvorfor han og vil tiltale dem ved retten. Han begærer, da den tid er forløben, inden for hvilket det kan ske lovligt, at måtte forundes oprejsning. Kongen oprejser sagen. JR, 12, 130. Indl. jan.

21. jan. (Kbh.) Peder Reedtz fik brev om at anvende 602 rd. til Lundenæs Slots reparation. Han har begæret bevilling til at reparere brøstfældighed på slottet og efter overslag anvende 602 rd. Kongen er tilfreds hermed, og det skal blive ham godtgjort i hans lens afgift i de 4 næstfølgende år. JT, 13, 116. K. Indl. udat. (2).

21. jan. (Kbh.) Peder Reedtz fik brev om gods i Lundenæs len, som Peder Lange begærer til pant. PL har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods: Bølling h., Vorgod s., Birkemose¹: 1 gd., Poul

Christensen og Christen Christensen påbor; Øster Herreborg: 1 gd., Niels Christensen og Thomas Thomsen påbor; nok 1 gd., Peder Andersen og Peder Olufsen påbor. Nørre Vium² s.: 1 gd., Niels Poulsen påbor; Fiskbæk: 1 gd., Jep Pedersen og Mads Pedersen påbor. PR skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Lundenæs Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 116. K. Incl. udat.

1) Kopibogen har Birkenæs. 2) Kopibogen har Nørrind.

22. jan. (Kbh.) Følgebrev til hr. Mogens Sehested om at lade fru Jytte Høg, enke efter Niels Krag, bekomme hendes pantegods for en sum penge, hun har forstrakt kongen med. JT, 13, 117.

22. jan. (Kbh.) Henrik Thott fik brev om gods i Dronningborg len, som Peder Lange begærer til pant. PL har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods: Amstrup: 1 gd., Søren Pedersen påbor; Paderup: 1 gd., Rasmus Sørensen påbor. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Dronningborg Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 117. K. Incl. udat.

22. jan. (Kbh.) Mogens Arenfeldt fik brev om gods i MAs len, som Peder Lange begærer til pant. PL har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods: Galten h., Krstrup s., Munkedrup: Mads Hamborg, Peder Nielsen og Mikkel Lange påbor. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Mariager Kl., og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 118. K. Incl. udat.

24. jan. (Kbh.) Hr. Henrik Lindenov fik brev om at erklære sig om gods i Kristianstad len, som hr. Joakim Gersdorff t. Tunbyholm begærer til pant for forstrækning, som han i disse vanskelige og be-

sværlige tider erbyder at gøre til flådens udrustning, nemlig gde og gods i Horeby: 2 gde, Jens Pedersen, Oluf Andersen og Truid Clemensen påbor. Restelille: 2 gde, Peder Jensen og Niels Lauridsen påbor. Han skal erklære sig om godsets herlighed osv., og hvor nær det befindes at ligge Kritianstad, og hvad han formener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham for til pant og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. SkT, 8, 290.

25. jan. (Kbh.) Bevilling for James Robbin (Robbing) den yngre, underskibsbygger, på en skipperkost. Proviantskriverne skal lade ham være denne følgagtig. SjR, 23, 317.

25. jan. (Kbh.) Bestalling for mester Lorentz Conrad, skarpretter i Kbh. Han skal af rentemestrene årligt leveres 100 kurantdl., beregnet fra 1. jan. sidst forleden, hvorimod han skal være forpligtet til uden nogen videre betaling at forrette det arbejde, som vedkommer ham, og som forefalder på slottet, Holmen og Tøjhuset. Rentemestrene befales at betale nævnte besoldning. SjR, 23, 318. (Tr.: KD, III, 410). K. Indl. 25. jan.

25. jan. (Kbh.) Konfirmation af bestalling for underskibsbygmester James Robbin (Robbing), der har ansøgt om en sådan af kongens fars brev, som lyder, at kongen med dette å.b. har antaget JR som underskibsbygger på Bremerholm, i hvilken bestilling han punktligen og med flid skal forrette det, han bliver befalet af kongen el. hans tilbedroede. Til løn bevilges han årligt 300 spd., som skal betales ham af de midler, der er deputeret til flåden. Men så længe han er i Norge og der bruges ved kongens skibsbygning, skal de erlægges af generalkommissarierne dér af Skt. Anna Bros og bådsmandsvåningers told, og det skal godtgøres dem igen. Rentemestrene og generalkommissarierne skal erlægge de 300 rd. Frederiksborg 11. juni 1647.¹ Kongen konfirmerer brevet i alle ord og punkter. SjR, 23, 318. K. Indl. 11. juni 1647 (Chr. 4., orig.) og udat.

1) Udt. i KB 1647, s. 202.

25. jan. (Kbh.) Borgmestre og råd i Kbh. fik brev om at skaffe den bøhmiske klædemager¹ kvinder og børn til at spinde. Han beklager sig, at han ikke kan få folk, som vil spinde for ham for penge, uanset der går mange store og stærke betlere omkring på gaden, som kunne

tjene deres føde. Han er derfor nødsaget til at skrive til Hamborg om dem, der vil gøre det. Adressaterne skal med de fattiges forstander skaffe ham så mange kvinder og børn for billig betaling, som han behøver. Dersom de ikke vil lade sig bruge el. stiller sig modvillige, skal adressaterne forvise dem fra byen el. straffe dem. Sjt, 32, 477. (Tr.: KD, V, 356-57). K. Indl. udat.

1) Af Indl. ses navnet: Johannes Alter.

25. jan. (Kbh.) Breve om forandring i lenene. Steen Bille fik brev om, at kongen til kommende Philippi Jacobi vil forlene ham med Koldinghus, hvorimod Jørgen Mogensen Kaas t. Gudumlund er forlenet med Rugård. Sjt, 32, 477. K.

Ligesådant brev fik Ove Skade at have Nykøbing len og Mogens Arenfeldt derimod Agdesiden len. – Jørgen Mogensen Kaas at have Rugård og Oluf Brockenhuus derimod Tune, Vemb og Åbygge skibreder. – Mogens Arenfeldt Agdesiden len og hr. Christian Friis derimod Mariager Kl. len. – Jørgen Seefeld t. Visborggård at have Holbæk Slot og hr. Steen Bille derimod Koldinghus. – Oluf Brockenhuus at have Tune, Vemb og Åbygge skibreder og Jørgen Seefeld derimod at have Holbæk Slot og Ove Juel K.M.s gods, som er tiloversblevet, liggende i Svenstrup len, som ikke er blevet mageskiftet derfra, og Oluf Brockenhuus t. Hjulbjerg i nogen tid har haft på afgift. – Ove Juel fik brev om at have nævnte Svenstrup gods. NB havde ingen len tilforn. – Hr. Christian Friis fik brev at have Mariager Kl. len. NB havde ingen len tilforn.

25. jan. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at betale Simon Petkum i hans logement 200 rd., som han er blevet skyldig der, så han kan fortsætte sin forehavende rejse. Sjt, 32, 477. Orig. i DKanc. B 179h.

25. jan. (Kbh.) Rigsråderne i Sjæll. fik brev om om at forordne en til rigens råd i Sjæll. og en til landkommissarius i Loll. og Falster, eftersom disse fattes. Adressaterne skal forskrive adelen en gang inden forestående herredage, at de med dem efter den gjorte bevilling kan foreslå 6-8 til den vakende rigsrådsplads og votere på én, som kan forordnes til landkommissarius i nævnte lande. Sjt, 32, 477. K.

Fortegnelse på rigsråderne i Sjæll.: Hr. Christoffer Urne. Hr. Hans Lindenov. Jørgen Seefeld. Hr. Niels Trolle. Hr. Frederik Reedtz. Henrik Ramel. Christen Skeel.

25. jan. (Kbh.) Bevilling for jomfru Anne Beck til at sælge sit bøndergods, som er tilfaldet hende i Skåne efter hendes bror Johan¹ Beck, dog at pengene, hun får derfor, sættes på rente, hende til bedste, eftersom kongen erfarer af beretning fra hendes lavværge, Lave Beck, at hun har større fordel deraf. SkR, 6, 281.

1) Overskriften har fejlagtigt Joakim.

25. jan. (Kbh.) Brev om hjælp af Ribe stift til Vinding Kirke. Kongen bevilger, at der af hver kirke, som har nogen formue, i Ribe stift må forundes 1 rd. til Vinding Kirkes reparation, og af hver kirke i Koldinghus len, som har formue, 2 rd. Kongen beder lensmænd og provsterne, som i Ribe stift har provstier, at erlægge nævnte penge til lensmanden på Koldinghus. JR, 12, 131. Incl. 26. juli og 3. dec. 1652 og udat. (2).

25. jan. (Kbh.) Brev om, at hr. Peder Sørensens forseelse er efterladt. PS har begæret, at han må efterlades en forseelse, som han har begået med udstedelse af en seddel til en person, der havde forset sig med lejermål. Af lensmandens og af bispens erklæring erfarer kongen, at det mest er sket af misforstand, og at PS ellers har forholdt sig vel i sit embede. Kongen efterlader forseelsen, dog skal PS give 20 sldl. til kirkerne i Kalø len, som ingen midler har, JR, 12, 131. Incl. 18., 23. og 24. juni 1652.

25. jan. (Kbh.) Jørgen Seefeld fik brev om Vinding Kirkes reparation og hjælp dertil af kirkerne. Kongen har bevilget 1 rd. af hver kirke i Ribe stift og 2 rd. af hver kirke i Koldinghus len til reparation af Vinding Kirke og ladet udgå breve derom til præsterne i stiftet. JS skal annamme pengene og have indseende med, at de anvendes til reparationen. JT, 13, 118.

25. jan. (Kbh.) Erik Krag m.fl. fik brev om 1 rd. af hver kirke i Ribe stift og 2 rd. af hver kirke i Koldinghus len til Vinding Kirkes reparation. Kongen har bevilget dette, eftersom kirken ingen midler har dertil. Adressaten skal lade lensmanden på Koldinghus være pengene fra kirkerne med forråd i provstierne i lenet følgagtig. JT, 13, 119.

Ligesådan fik Peder Lange etc., Hans Christensen, renteriskriver, Falk Gøye, bispem i Ribe.

25. jan. (Kbh.) Jørgen Seefeld fik brev om afslag for Hans Basse i Pjedssted. HB har anholdt om for misvækst og fæsyge at måtte forundes no-

get afslag i landgilden. Af JSs erklæring erfarer kongen, at han behøver dette og er en fattig mand. Kongen er tilfreds, at han i år må forskaanes for landgilden. Det skal blive JS godtgjort. JT, 13, 119. Indl. 13. (2 stk.) og 31. dec. 1652.

26. jan. (Kbh.) Fodermarskal Claus Johansen og køkkenskriver Borchert Lyders fik brev om straks at forføje sig til Frederiksborg Slot og inventere det, der findes på Sparepenge, og levere Peiter Møsches (Musche) det. Så og forfærdige et rigtigt inventarium, hvoraf PM skal tilstilles en kopi. SJR, 23, 319. K.

26. jan. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at betale James Robbin d. Y. skibsbygger 300 rd. af hans besoldning, så han kan komme til Lybæk at forfærdige det skib, som han der har under hænder at bygge. SJT, 32, 477.

26. jan. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om at lade Otte Krag t. Voldbjerg, kongens sekretær og befalingmand på Bøvling, og hans medparticipanter i Ørkeljunge Jernværk være følgagtig det pantsatte gods, de har bekommet i Helsingborg len. SkT, 8, 291.

26. jan. (Kbh.) Hans Jørgensen og Laurids Olufsen fik brev til hr. Henning Valkendorf om afslag. De har anholdt om at måtte forundes noget afslag på deres landgilde forleden år, beregnet fra Philippi Jacobi 1651 til 1652 for skade, som de har lidt af misvækst og fæsyge. Af HVs erklæring og medfølgende tingsvidne erfarer kongen, at deres angivende er sandfærdigt, og at de behøver afslag, nemlig HJ 2 pd. byg og LO 1¹/₂ pd. byg. Kongen er tilfreds, at de må nyde dette. Det skal blive HV godtgjort. FT, 7, 125. Orig. i Odensegård lensark., LAO. Indl. 5., 12. og 30. nov. 1652.

26. jan. (Kbh.) Ditlev Eriksen, skriver på Nykøbing Slot, fik brev om at klarere forleden års indkomst af Nykøbing len med rentemestrene, efter kongens tidl. ms. om afslag, som er forundt bønderne der i lenet, ligesom han har gjort det i kongens søster, prinsessens tid. SmR, 7, 53. K.

26. jan. (Kbh.) Manderup Due fik brev om at lade Christen Albretsen Skeel være følgagtig det gods, der er pantsat til ham i Ørum len for en sum penge, han har forstrakt kronen med. JT, 13, 119.

26. jan. (Kbh.) Hr. Oluf Parsberg fik brev om at lade Christen Albretsen Skeel være følgagtig det pantsatte gods i Vestervig len, som han har for en sum penge, han har forstrakt kronen med. JT, 13, 119.

27. jan. (Kbh.) Skøde til Niels Hansen, rådmand i Kbh., på haveplads uden for Helsingørs Port. Han har for nogle år siden mistet en have uden for Nørreport formedelst byens fortifikation. Kongen har nu til vederlag forundt ham en anden plads til en haveplads, liggende uden for Helsingørs Port ved Paille Maillen og skydebanen, og er fortimod fæstningen 141 al. bred og bagtil langs Jacob Peitersens plads lige så lang, og siden til skydebanen 218 al. lang, så og på den fjerde side i Skånegaden 218 al. lang, hvilken haveplads og ejendom, som den nu forefindes, NH må beholde som fri ejendom. Dog skal han være forpligtet til for sin anpart at lade gaderne forfærdige med brolægning og siden vedligeholde, alt på hans egen bekostning. Derforuden må han ikke bygge nogen bygning ud på gaden ud til rendestenen. Men hvem der i så måde vil have skur, udbygninger el. svibuer for sit hus, skal vige ind på sin egen grund, så at gaden beholder sin bredde. NH skal være forpligtet til at sætte god købstadbygning på samme plads og vedligeholde den efter den anordning, byen allerede har gjort el. agter gjort. Sjr, 23, 319. (Tr.: KD, III, 410). K.

27. jan. (Kbh.) Kommissarierne i Skåne fik brev om arkelimestres og bøsseskytters løn i Helsingborg. Kongen har forordnet Claus Brun at være arkelimester over et antal stykker i Helsingborg og Søren Svendsen Flintebøsse bøsseskytte smst. Adressaterne skal betale dem af landekisten for deres tjeneste, beregnet fra 18. sept. sidstforleden. SkT, 8, 291. K. Indl. udat.

28. jan. (Kbh.) Henrik Villumsen Rosenvinge t. Tose, K.M.s befalingsmand over Dragsmark Kl., fik konfirmation af dr. Hans Hansen Resens og dr. Laurids Mortensen (Scavenius)s kvittans på regnskabet for nogle penge til fangers ranson af Tyrkiet, som JB havde annammet. Kongen er ansøgt om konfirmation af kvittans udgivet af HHR, superintendent over Sjæll.s stift, og LM, prof. ved universitetet i Kbh., som lyder: HHR og LM bekender, at de har bekommet K.M.s ms., dat. Kbh. 11. jan. 1653,¹ om at foretage rgsk. fra HVR for en sum penge, som han havde annammet af afd. dr. Jesper Brochmand, superintendent over Sjæll.s stift, for nogle fangers ranson af Barbariet, og kvittere ham derfor. De har med største flid gennemset regnskabet og konfereret

udgiften med indtægten og de fremlagte kvittanser på den special udgift og befundet alt i alle måder rigtigt, så hans indtægt er 11.085 stück von achten 1 ort og udgiften 10.959¹/₂ stück von achten, dermed iberegnet de 62 stück von achten, 4 real, som der endnu ikke findes bevis på efter regnskabets lydelse, hvilke HV også erbyder sig at betale, såfremt han ikke forskaffer Broder Falkvorsens kvittanser og hans beholdning, som han bliver skyldig på regnskabet, 125 stück von achten 3 ort. De kvitterer HV og alle hans arvinger, hvilket de vidner med deres hænder og signeter. Kbh. 25. jan. 1653. HHR LM. Kongen konfirmerer kvittansen. SjrR, 23, 321. K. Incl. 25. jan. og 20. apr.

1) Se ovf., s. 28-29.

28. jan. (Kbh.) Bestallinger for Claus Rossow og Nicolaus Witt at være stykløjtnanter til lands og vands, hvor kongen kan have deres tjeneste fornøden. CR har lovet at være kongen og hans riger og lande tro, ramme kongens og rigets gavn og hindre skade og ellers forholde sig, som det vel anstår en oprigtig stykløjtnant. Kongen lover at give ham for hans flittige tjeneste årligt 50 rd. og en skipperkost. Hans besoldning begynder fra nytårsdag sidstleden. Rentemestre og proviantskrivere skal årligt lade CR være penge og kost følgagtig. SjrR, 23, 322. K. Incl. udat.

Ligesådan fik Nicolaus Witt.

28. jan. (Kbh.) Hr. Henrik Lindenov på Kristianstad og Knud Ulfeldt på Landskrone fik brev om at lade Henrik Ramel t. Bækkeskov være hans pantegods i deres len følgagtigt efter pantebrevet. SkT, 8, 291.

28. jan. (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om gods, Frands Pogwisch t. Ravnholt begærer til pant. FP har tilbudt at gøre kongen nogen undsætning til flådens udrustning, hvorimod han til underpant begærer 3 af kronens selvejergårde i hans len i Vindinge h., Hellerup s., Havnstrup: de 2 Jens Pedersen Krag, den 3. Hans Andersen påbor; nok 1 liden mølle kaldet År Mølle, som Christoffer Møller påbor. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Nyborg Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. FT, 7, 126. Incl. 18. jan. og udat. og juni.

29. jan. (Kbh.) Falk Gøye fik brev om, når der bliver plads, at annamme hr. Hans¹ søn Henrik Hansen af Gislev i Fyn i Sorø Skole, forord-

ne ham under disciplin og ellers forholde sig mod ham lige med andre skolebørn der. (Efter hr. kanslers befaling). Sjt, 32, 477. Incl. 16. marts 1642 (Chr. 4., kopi).

1) Der er tale om en søn af Jens Jespersen Stampe (død 1642), jf. KB 1642, 28.

29. jan. (Kbh.) Brev om, at Hee s. skal forordnes en sædedegn. Kongen erfarer, at degnekaldet i Hee s. er lagt til høreren i Ringkøbing Skole, som ganske sjældent besøger Hee s. at forrette degnetjeneste, af årsag, at han forhindres i Ringkøbing, der ligger næsten 1 mil fra Hee. Derfor forretter en bonde degnetjenesten, og børnene forsømmes i deres katekismus og børnelærdom, hvilket er erfaret på visitatser af mag. Peder Kragelund, superintendent over Ribe stift, der har beklaget sig til Otte Krag. For at der kan ske forandring til bedste for sognet og børnene, har kongen anset for godt for sognets storheds skyld at forordne en siddende degn og tillagt ham al degnerenten, som høreren i Ringkøbing Skole hidtil har haft deraf og af det underlagte No s., så og renten af 100 rd. Hvorimod høreren i Ringkøbing tillægges renten af 300 rd., årligt 18 rd. Til nævnte 6 rd. og 18 rd. forordner kongen en kapital på 400 rd., som skal tages af de første penge, som udgives for bevillinger til ægteskab i forbudne led. Bispem i Ribe skal have indseende med, at pengene, når de er indsamlet på rejser, bliver sat visse steder, så renten bliver erlagt årligt og ej bliver brugt til andet. JR, 12, 132. K.

29. jan. (Kbh.) Otte Krag på Bøvling Slot fik brev om en siddende degn i Hee s., bevilget efter OKs begæring på grund af sognets størrelse. Degnen skal nyde al degnerenten, som den hører i Ringkøbing Skole, der betjente kaldet i degnens sted, havde, så og renten af 100 rd., nemlig 6 rd. årligt. Høreren i Ringkøbing Skole er i stedet til løn bevilget renten af 300 rd., årligt 18 rd., hvortil kongen, ligesom til degnerenten, har perpetueret en kapital på 400 rd., som skal tages af de første penge, som er udlovet for el. gives for bevilling til ægteskab i forbudne led og lign. De skal sættes på rente hos folk, efter frd. sub dato 29. jan. 1653.¹ OK skal have indseende med, at det bliver iværksat og pengene indsamlet og indsat på rente. JT, 13, 120. K. Incl. 29. dec. 1652.

1) Se brevet ovf.

30. jan. (Kbh.) Bevilling for Hans Jacob Simmersen til at bo skatte- og tyngdefrit i Nykøbing Falster, så og om 10 læs ved for arbejdet. HJS har en tid tjent kongens afd. bror som hofsadelmager. Kongen bevilger, at

han må bo fri for borgerlig tyngelse i Nykøbing og bruge sit håndværk, og at han af kronens skove må udvises 10 læs ved på de steder, det er mindst til skovskade. Dog skal han for billig betaling gøre det arbejde, kongen befaler ham. SmR, 7, 53. K. Incl. udat.

31. jan. (Kbh.) Borgmestre og råd i Kbh. fik brev om, at Jacob Kiøns eftersidderske skal stille Albret Hansen Wadbech kaution på hans principaler, Jacob Krusemey, Gillis de Sadler i Holland og fleres vegne. AHW, forordnet prokurator i Kbh., andrager, hvorledes eftersiddersken efter JK, som skal være undveget fra byen, er ham på vegne af hans principaler, JK, GS m.fl. af Holl. en anelig sum penge skyldig, som hun af adressaterne er tilfundet at betale ham el. blive borgen efter dom. Hun har efter AHWs beretning til sagens ophold erhvervet stævning til førstkommende herredage. Dermed formener AHW at lide skade på sin betaling og begærer, at kongen bevilger, at hun skal stille nøjagtig kaution til sagens udgang. Adressaterne skal tilholde hende at disponere de omtvistede penge i retten. Sjt, 32, 478. Incl. 25. jan.

31. jan. (Kbh.) Henrik Villumsen [Rosenvinge] fik brev om at forskikke Broder Vachorsen 125 stück von achten, som han har beholdt af de penge, han har annammet til fangers ranson i Tyrkiet. Af kvittering meddelt HV erfarer kongen, at denne endnu har i behold 125 stück von achten af de penge, der er tilstillet ham til fangernes ransoner i Tyrkiet. Kongen er tilfreds, at han tilskikker BV, som endnu sidder fanget der, beholdningen til hans fornødenhed. Sjt, 32, 478. K.

31. jan. (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om at forpagte Rønneby borgere barkhandelen for 300 dl. årligt, dog at skomagerne og garverne i Kbh. af dem for betaling bekommer fornøden bark. Af NKs erklæring erfarer kongen, at bønderne i Blekinge årligt kan afstedkomme 500 td. bark, når det må tillades dem at gøre det enten med eg el. birk og til den tid, det falder dem mest bekvemt og kan ske med ringeste skovskade. Og at borgerskabet i Rønneby har tilbudt, dersom de 500 td. må bevilges dem, og de derhos ellers frit må nyde barkhandelen der, årligt at give kongen 300 sld. el. så meget saltet kød, som denne sum efter billig takst og købmandsvægt kan opløbe, og garverne og skomagerne i Kbh. til deres garveris brug og fortsættelse, som med så stor bekostning er begyndt, riget til bedste. De gør derhos den ansøgning,

at de må bevilges al barkhandelen for nævnte afgift el. også, at borgerne, om de bekommer det, må tilholdes, førend noget udføres, for billig pris årligt her i juni el. juli at levere så meget bark, som de tilforn kunne begære i jan., nemlig 100 td., hver td. for 2 mk. 10 sk. NK skal forpagte dem dette, dog skal han først skriftligt akkordere med garverne og skomagerne i Kbh., så de årligt får så meget, som de begærer i jan. SkT, 8, 292. Incl. 4. dec. 1652.

31. jan. (Kbh.) Lensmændene i Fyn fik brev om, at adskillige værker til landets defension skal henlægges der, og borgerskabet skal assistere bønderne med arbejdet. Efter gjorte forslag eragter kongen det fornødent, at adskillige værker skal henlægges der på navngivne steder og begyndes 1. maj af kronens og adelens bønder. Da alle dér er interesseret i landets konservation, skal adressaten føre borgmestre og råd i købstæderne sådant til gemyt og tilholde borgerskabet at tilhjelpe at forfærdige værkerne, og tilholde kronens og adelens bønder at begynde arbejdet til nævnte tid. FT, 7, 126. Incl. 17. jan.

Lensmændene, som fik breve: hr. Mogens Kaas, hr. Iver Vind, hr. Jørgen Brahe, hr. Henning Valkendorf, hr. Steen Bille, Tyge Below.

31. jan. (Kbh.) De fynske landkommissarier Henrik Gyldenstjerne og Henrik Podebusk fik brev. Efter gjort forslag har kongen anset det for godt, at adskillige værker skal forfærdiges i Fyn og begyndes 1. maj. Adressaterne skal med rigsråderne i Fyn befordre deres betænkning om nævnte værker så vidt muligt, så de kan blive sat i værk. FT, 7, 127. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 999).

31. jan. (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om at lade Otte Krag t. Voldbjerg, øverstesekretær, være hans pantegods i Nyborg len følgagtigt. FT, 7, 127.

31. jan. (Kbh.) Kommissarierne i Fyn fik brev om de værker, der skal beforders til landets defension. Efter den gjorte plan er det anset for godt, at der skal forfærdiges adskillige værker i Fyn til sikring af øen. De skal med de fynske rigsråders betænkende så vidt muligt befordre det. FT, 7, 127.

Kommissarierne, som fik breve: Henrik Gyldenstjerne og Henrik Podebusk.

31. jan. (Kbh.) Lave Beck skal i kommissarius' sted tilskrive adelen i Loll. om et og andet, der er bevilget til rigets tjeneste og resterer, så og om deres sold, ligesom det er sket i Sjæll. og andetsteds. Og der skal forholdes ligesom tilforn med deres bevilgede soldater og disses officerer. SmT, 8, 47. K.

31. jan. (Kbh.) Bevilling for Jens Jensen, borger i Kbh., på et stykke eng. JJ har berettet, at der blandt andet gods, der er forundt ham af kronen for forstrækning i sidst forleden fejde, er nogle gde i Hald len i Rinds h., Lille Torup, hvortil ligger en eng, som han mener, en anden bonde tilholder sig. Han forårsages derfor at tale derpå ved lov og ret, hvor han dog opholdes, eftersom det foregives, at han bør give kald og varsel til alle Knud Gyldenstjernes arvinger for et udstedt fæstebrev. Da det vil falde alt for vidtløftigt, begærer han, at han må bevilges at give kald og varsel til hr. Frands Pogwisch og kongens bonde i Holmmark, som tilholder sig engen. Da det på begge sider angår kronens ejendom, bevilger kongen dette. JR, 12, 133.

31. jan. (Kbh.) Hr. Mogens Sehested fik brev om at maintainere Henrik Liphard ved hans privilegier til østersfang mod Anders Thomsens forhindring. Kongen har forundt HL privilegier til at fange østers i Haderslevhus len. HL beklager sig over, at der sker ham forfang og hindring af Anders Thomsen i Ballum, som hans hosføjede supplikation udviser. MS skal maintainere ham og tilholde AT ikke at gøre ham indpas. De østers, HL fanger, er toldfri. JT, 13, 120. K.

31. jan. (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om at erklære sig om et gadehus, som Jens Jensen, borger i Kbh., forholdes af noget gods, han er forundt i Hald len. JJ andrager, at Lille Torup i Rinds h. er forundt ham til pant for forstrækning gjort i forleden fejdetid. Dog forholdes han et gadehus, som han formener kort tid forleden er bygget på gårdenes ejendom. Han formener, byen tilføjes stor skade, idet en mand, der bor andetsteds, har fæstet huset og derfor vil indtrænge i dets hede og mark. FP skal erkyndige sig om sagen og indskikke erklæring i Kanc. JT, 13, 121. K. Indl. 20. jan.

1. febr. (Kbh.) Bestalling for Mathias Geisler ved Tøjhuset. Han har lovet at være kongen og hans riger og lande tro, ramme kongens og rigets gavn og hindre skade og ellers at lade sig bruge, hvor og når kongen behøver hans tjeneste. For hans tjeneste bevilges han årligt 50 rd.

og en sædv. skipperkost, begyndende fra nytårsdag sidst forleden. Rentemestrene skal lade ham det være følgagtigt. SjR, 23, 323. K. (i læg 28. jan.).

1. febr. (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om afslag i Københavns len. Efterskrevne kronens bønder i hans len har andraget, hvorledes de har lidt stor skade formedelst den langvarende hede og tørke, som denne sommer har medført og forårsaget stor misvækst, så de ikke kan blive ved magt, medmindre de forundes noget afslag på deres landgilde, hvilket kongen af AUs erklæring erfarer er sandfærdigt. De må nyde efterskrevne afslag: Brøndbyøster: Anders Ottesen 1 pd.¹, Hans Holgersen 2 td., gl. Hans Pedersen 1 pd., Knud Lauridsen 2 td., Rasmus Hansen 2 td., Hans Ottesen 2 td., Laurids Hansen 1 td., unge Hans Pedersen 2 td., Poul Christensen 1½ pd., Hans Ibsen 2 pd., Rasmus Pedersen 2 td., Otte Pedersen 2 td., Peder Jensen 2 td., Jørgen Svendsen 1 pd., Claus Pedersen, hans gd. afbrændt, 1 pd. Avedøre: Poul Pedersen 1 pd., Jens Lauridsen 1 pd., Peder Mogensen 3 td., Niels Hansen 1 pd., Peder Hansen 3 td., Hans Christoffersen 1 pd., Peder Nielsen 3 td., Rasmus Pedersen 3 td., Jens Pedersen, vanfør, 2 td., Jørgen Kjeldsen 1 pd., Hans Rasmussen 1 pd. Brøndbyvester: Tidemand Pedersen 1 pd., Otte Poulsen 1 pd., Laurids Brun 1 pd., Clemend Nielsen 1 pd., Hans Ottesen 3 pd. Tåstrup: Hans Madsen 6 td., Niels Simonsen 6 td., Jens Pedersen 3 td., Laurids Clemensen 5 td., Anders Madsen 3 td., Morten Adsersen 3 td. Herstedøster: Svend Lauridsen 2 td., Niels Jensen 1 pd., Jens Hansen 2 pd., Peder Pedersen 3 td., Niels Nielsen 6 td., Søren Hansen 3 td., Anders Pedersen 3 td., Peder Nielsen 3 td., Søren Jensen 3 td., Jens Henningsen 3 td., Mads Rasmussen 3 td., Anders Jensen 2 td. Harrestrup: Laurids Jensen 6 td., Mads Pedersen 6 td., Jens Christoffersen 6 td., Jens Mogensen 6 td. Skovlunde: Laurids Sørensen og Saxe [ikke udfyldt] 6 td., Hans Christoffersen 2 td., Mads Gudfast 2 td., Christoffer Andersen 2 td., Jørgen Ottesen 2 td., Jens Jensen og Ole Pedersen 3 td., Niels Olesen 2 td., Laurids Bjørnsen 2 td., Niels Hansen 2 td. Herlev: Morten Christensen 6 td., Tidemand Nielsen 1 pd., Anders Lauridsen 3 td., Hans Mikkelsen 3 td., Mikkel Christensen 1½ pd., Jens Nielsen 2 td., Adser Gregersen 1 pd., Peder Mikkelsen øde 2 pd., Gregers Lauridsen 1 pd. Herstedvester: Søren Jacobsen 1 pd., Jesper Madsen af 2 gde 2 pd., Mads Nielsen 2 td., Hans Nielsen 2 td., Anders Thiesen 1 pd., Niels Lauridsen 3 td., Svend Skrædder 3 td., Peder Pedersen 1 pd., Rasmus Pedersen 2 pd., Peder Rasmussen 2 td., gl. Jens Nielsen 2 td. Ballerup: Søren Lauridsen 1 pd. Trørød: Peder

Olesen, Rasmus Nielsen, Elias Væver, Jens Ibsen, Hans Jørgensen, Jørgen Olesen, alle bymænd til afslag til² fjerdingen smør og 1 ko. Nærum: Peder Have 2 pd., Peder Nielsen 2 td., Jep Tidmandsen 1 td., Hans Olesen 3 td., Torben Andersen 1 td., Hans Ibsen 3 td., Peder Nielsen 1 otting smør, Hans Jørgensen 1 ott. smør, Broder Adersen 1 ott., Søren Jensen 1 ott., Anders Lauridsen 1 ott. Ordrup: Svend Svendsen 1^{1/2} td., Anders Børresen 1^{1/2} td., Jesper Ågesen 1^{1/2} td., Peder Børresen 1^{1/2} td., Laurids Pedersen 1^{1/2} td., Jørgen Rasmussen 1^{1/2} td., Hans Lauridsen 1 pd., Peder Lauridsen 1 pd. Bagsvær: Jens Ågesen 1 pd., Peder Olesen 1 td., Helle Olesen 1^{1/2} td., Peder Nielsen 1^{1/2} td., Jens Hansen 1^{1/2} td., Anders Mortensen 2 td., Hans Ibsen 1^{1/2} td., Mads Mortensen 2 td. Husum: Birgitte Peder Madsens 1 pd., Peder Pedersen 2 td., Christen Iversen 1 pd., Ole Nielsen Klejntoft 1^{1/2} pd., Peder Jørgensen 2 pd., Birgitte Peder Madsens 1 pd., Peder Pedersen 1^{1/2} pd., Palle Nielsen 3 td., Peder Madsen 1 td., Laurids Olesen 2 td., Mikkel Andersen 2 td., Peder Christensen 1 pd. Gladsaxe: Peder Olufsen 3 td., Peder Nielsen 3 td., gl. Peder Andersen 3 td., Peder Lauridsen 3 td. Glostrup: Peder Bunde 1 pd. Brønshøj: Anders Jensen 1^{1/2} pd., Hans Pedersen 1 pd., Jørgen Lauridsen 1 pd. Valby: Jens Sørensen 1^{1/2} pd., Villads Lauridsen 1^{1/2} pd., Tønnes Clausen 1^{1/2} pd., Christoffer Tønnesen 1 pd., Peder Nielsen 1 pd., Laurids Ibsen og Niels Hansen 1 pd., gl. Oluf Pedersen 1 pd., Peder Hansen 1^{1/2} pd., Laurids Olufsen 1^{1/2} pd., Hans Nielsen 1 pd., Laurids Sørensen og Niels Rasmussen 1^{1/2} pd., Peder Rasmussen 1^{1/2} pd., Oluf Jørgensen 1^{1/2} pd., gl. Oluf Pedersen 1^{1/2} pd., Laurids Sørensen og Peder Hansen 1 pd. Rødovre: Hans Rasmussen 1^{1/2} pd., Peder Jensen 1^{1/2} pd., Oluf Jensen 1^{1/2} pd., Jep Lauridsen 1^{1/2} pd. Vigerslev: Christen Pallesen, Knud Jensen, Bjørn Bendsen, Hans Lauridsen, Jens Pedersen, Claus Clausen, Niels Andersen, hver 2 td. Hvidovre: Jens Nielsen 1^{1/2} td., Torsten Torbensen 2 td., Peder Jensen 2 td., Peder Ibsen 2 td., Hans Poulsen 1 pd., Niels Jensen og Niels Christensen 1 pd., Poul Rasmussens enke 2 td., Ole Pedersen 2 td., Laurids Mikkelsen 1 td., Peder Jensen 1 pd. Vangede: Peder Hansen 1 pd., Jep Ibsen 1 pd. Knardrup: Jacob Andersen 2 td., Jens Jensen 2 td., Laurids Skomager 1 pd. Værløse: Niels Pedersen 2 pd., Jens Høg fra gården 1 pd., Salomon Madsen 3 td., Mads Pedersen Jyde 2 td., Oluf Rasmussen 3 td., Jens Madsen 3 td., Børge Bendsen 1 pd., Mads Hansen 2 td., Niels Nielsen 2 td., Anders Nielsen 1 pd., Hans Hansen 2 td., Niels Børgesen 2 td. Husum: gl. Peder Rasmussen 1^{1/2} pd., Anders Olesen 1^{1/2} pd., Mikkel Jensen 1^{1/2} pd. Stenløse: Mads Nielsen 1 pd., Mads Ibsen 1^{1/2} pd., Peder Pedersen 2^{1/2} pd., Anders Christensen 1 pd.,

Engel Nielsen 3 td. Veksø: Niels Rasmussen 1 pd., Jens Olesen 1 pd., Bunde Lauridsen 1 pd. Vanløse: Oluf Pedersen 3 td., unge Rasmus Andersen 3 td., Morten Jensen 3 td. Farum: Mikkel Lausen 1 pd., Morten Pedersen 1 pd., Anders Lauridsen, Morten Nielsen, Anders Olesen, Rasmus Rasmussen, Peder Lauridsen, Jørgen Hansen, unge Jens Olesen, Jens Bennedsen, gl. Jens Olesen, Niels Christoffersen, Jens Lauridsen, Påske Pedersen, hver 3 td. Bregnerød: Oluf Bendsen 1 pd., Poul Lauridsen 1 pd. Utterslev: Morten Olesen Kæp 1 pd., Søren Andersens enke 1 pd. Gentofte: Poul Jensen 1 pd. Tøberup: Christen Mikkelsen 1 pd. Ledøje: Anders Skomager 5 td., Jep Pedersen 5¹/₂ td., Peder Madsen 2¹/₂ td. Måløv: Ole Andersen 1 pd. Stavnsholt: Laurids Saxesen 1 pd. Slagslunde: Laurids Madsen 2¹/₂ td. Buddinge: Bjørn Olsen og Anders Nielsen 9 td. Smørumnedre: Peder Olesen 1 pd. Ejby: Rasmus Pedersen 1 pd. Amagerland: Sundbyvester: Laurids Sørensen ¹/₂ pd., Niels Hansen ¹/₂ pd., Anders Henriksen ¹/₂ pd., Laurids Ibsen 1 pd., Frands Mikkelsen 1 pd., unge Hans Lauridsen 1 pd., Peder Madsen 1 pd., Anders Olesen ¹/₂ pd., Tord Pedersen ¹/₂ pd., Børge Tordsen 1 pd., Hans Sørensen ¹/₂ pd., Søren Rasmussen 1 td., Anders Nielsen 2 td. havre. Sundbyøster: Gertrud Tord Olesens 1 pd., Hans Andersen ¹/₂ pd., nok en Hans Andersen ¹/₂ pd., Hans Madsen 1 pd., Peder Olesen 1 pd., Mikkel Olesen 1 pd., Svend Nielsen 1 pd., Jørgen Hansen 1 pd., Hans Nielsen 1 pd., Niels Hansen 1 pd., Anders Christensen 1 pd., Niels Olesen 1 pd., Cornelis Egbritsen 1 pd., Anders Nielsen 1 pd., Peder Olesen 1 pd., Christen Jensen 1 pd., Mikkel Andersen 1 pd. Smørum h.: Hvessinge: Laurids Sørensen 2¹/₂ pd. byg, 2 td. havre, 2 lam, 4 gæs, 8 høns, 3 rd. 1 ort ladegårdspenge, 3 rd. ekkepenge³, 14 sk. brødbagnings- og spindepenge, 12 sk. bådsmandskat. Herlev: Anders Bjørnsen 4 pd. byg, 1 lam, 1 gås, 4 høns, 4 td. havre, 3 rd. 1 ort ladegårdspenge, 3 rd. ekkepenge, 14 sk. brødbagnings- og spindepenge, 12 sk. bådsmandskat, Søren Madsen 4 pd. byg, 1 lam, 1 gås, 4 høns, 4 td. havre, 3 rd. ekkepenge, 3 rd. 1 ort ladegårdspenge, 14 sk. brødbagnings- og spindepenge, 12 sk. bådsmandskat. Tranegilde: Rasmus Hansen 2 pd. 1 td. byg, 9 lam, 1 gås, 2 høns, 20 æg, 2 td. 1 skp. havre, 3 rd. 1 ort ladegårdspenge, 3 rd. ekkepenge, 14 sk. brødbagnings- og spindepenge, 12 sk. bådsmandskat. Ishøj: 1 gd., Oluf Hansen har forladt, 2 pd. byg, 1 fodernød, 3 mk. penge, 2 td. havre, 1 lam, 1 gås, 4 høns, 3 rd. ekkepenge, 14 sk. brødbagningspenge, 12 sk. bådsmandskat, en anden gd., Anders Pedersen selv påbor, 2 pd. byg, 2 td. havre, 1 lam, 1 gås, 4 høns, 3 rd. 1 ort ladegårdspenge, 3 rd. ekkepenge. Ølstykke h.: Slagslunde: Jep Bentsen 1¹/₂ pd. rug, 1¹/₂ pd.

byg, 3 mk. 5 sk. penge, 1 td. havre, $\frac{1}{2}$ svin, 1 lam, 1 gås, 4 høns, 3 rd. 1 ort ladegårdspenge, 3 rd. ekkepenge, 14 sk. brødbagnings- og spindepenge, 12 sk. bådsmændsskat. Laurids Fynbo 15 skp. rug, 18 skp. byg, 3 mk. $5\frac{1}{2}$ sk. penge, $1\frac{1}{2}$ td. havre, 1 fjerding svin, $\frac{1}{2}$ lam, $\frac{1}{2}$ gås, 2 høns, $1\frac{1}{2}$ rd. $\frac{1}{2}$ ort ladegårdspenge, $1\frac{1}{2}$ rd. ekkepenge, 14 sk. brødbagningspenge, 12 sk. bådsmændsskat. Smørummedre: Anders Due 1 pd. rug, 1 pd. byg, 1 lam, 1 gås, 4 høns, $\frac{1}{2}$ får, 2 td. havre, 3 rd. 1 ort ladegårdspenge, 3 rd. ekkepenge, 14 sk. brødbagnings- og spindepenge, 12 sk. bådsmændsskat, klokkerens søn 1 pd. rug, 1 pd. byg, 2 td. havre, 1 lam, 1 gås, 4 høns, $\frac{1}{2}$ får, 3 rd. 1 ort ladegårdspenge, 3 rd. ekkepenge, 14 sk. brødbagningspenge, 12 sk. bådsmændspenge, Niels Hansen 1 pd. rug, 1 pd. byg, 2 td. havre, 1 lam, 1 gås, 4 høns, $\frac{1}{2}$ får, 3 mk. 4 sk. kopenge, 3 rd. 1 ort ladegårdspenge, 3 rd. ekkepenge, 14 sk. brødbagnings- og spindepenge, 12 sk. bådsmændspenge. Sokkelund h.: Bagsvær: Ole Poulsen 1 pd. rug, 1 pd. byg, 2 td. havre, 1 lam, 1 gås, 4 høns, 3 rd. 1 ort ladegårdspenge, 3 rd. ekkepenge, 14 sk. brødbagningspenge, 12 sk. bådsmændsskat. Gladsakse: Søren Pedersen $1\frac{1}{2}$ pd. rug, 1 pd. 1 td. byg, 3 td. havre, 3 rd. ekkepenge, 14 sk. brødbagnings- og spindepenge, 12 sk. bådsmændsskat, Peder Nielsen $1\frac{1}{2}$ pd. rug, 3 rd. ekkepenge, 1 pd. 1 td. byg. Buddinge: Hans Nilau- sen 15 skp. rug, 15 skp. byg, 9 mk. ekkepenge, 14 sk. brødbagnings- penge, 12 sk. bådsmændspenge, Søren Hjulmand $1\frac{1}{2}$ pd. rug, 1 pd. byg, 3 td. havre, 1 rd. ekkepenge, 14 sk. brødbagningspenge, 12 sk. bådsmændspenge, Christoffer Olufsen 1 pd. rug, 15 skp. byg, 4 td. havre, 1 lam, 1 gås, 4 høns, 3 rd. ekkepenge, 14 sk. brødbagnings- penge, 12 sk. bådsmændspenge. Gentofte: Appelone Jens Pedersens $1\frac{1}{2}$ pd. rug, $1\frac{1}{2}$ pd. byg, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 3 td. havre, 3 rd. 1 ort ladegårdspenge, 3 rd. ekkepenge, 14 sk. brødbagningspenge, 12 sk. bådsmændsskat. Ordrup: Karen, enke efter Mogens Olesen 15 skp. rug, 18 skp. byg, 1 lam, 1 gås, 4 høns, $1\frac{1}{2}$ td. havre, 3 rd. ekkepenge, 14 sk. brødbagningspenge, 12 sk. bådsmændsskat. Avedøre: Hans Christoffersen $1\frac{1}{2}$ pd. byg, 3 td. havre, 2 sk. grot, 1 lam, 3 rd. ekkepenge, 3 rd. 1 ort ladegårdspenge, Hans Rasmussen $1\frac{1}{2}$ pd. byg, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 2 sk. grot, $2\frac{1}{2}$ td. havre, 3 rd. 1 ort ladegårdspenge, 3 rd. ekke- penge, 14 sk. brødbagningspenge, 12 sk. bådsmændspenge. Tors- lundelille: Jens Lauridsen $1\frac{1}{2}$ pd. byg, $\frac{1}{2}$ td. smør, 2 mk. landgilde- penge, 3 rd. 1 ort ladegårdspenge, 3 rd. ekkepenge, Laurids Olesen $1\frac{1}{2}$ pd. byg, $\frac{1}{2}$ td. smør, 3 rd. ekkepenge, Peder Hansen $1\frac{1}{2}$ pd. 5 skp. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, 3 td. havre, 1 lam, 3 rd. ekkepenge. Vallensbæk: Laurids Olesen 2 pd. byg., 2 td. havre, 3 rd. ekkepenge, hvilket skal bli-

ve ham godtgjort. Sjt, 32, 478. K. Orig. i Kbh.s lensark., RA. Incl. 13. sept. 1652, 24. jan.

1). Kornsorten angives ikke. 2) til må være fejl for et tal 3) Kopibogen har hele vejen igennem enkepenge, men der er tale om ekkepenge, hvilket også ses af K.

1. febr. (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om i sit len at lade hugge 6 bøgetræer og deraf lade tilhugge fisk til skibsstykkernes fornødenhed og levere dem på Tøjhuset. Sjt, 32, 482. Incl. 31. jan.

1. febr. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at lade glasbrænderen komme 50 læs ved til arbejdet. Item Karen Andersdatter at komme for 2 år af det til hendes underhold bevilgede deputat. De skal afbetale hende af først indkommende penge og siden resten efterhånden, som de har midler. Sjt, 32, 482. Orig. (2) i DKanc. B 179h.

1. febr. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om til skibsstykkernes fornødenhed at lade hugge 500 stykker elletræ, hvert stykke 4 al. langt og 1 al. rundt omkring, som skal leveres på Tøjhuset. SkT, 8, 293. K. Incl. 9. febr. og udat.

2. febr. (Kbh.) Lensmændene fik brev om det korn o.a., som skulle være udgivet til 1. nov. efter sidste skattebreve. Adressaten skulle af hver 8 selvejrgde el. fæstegde i lenet til flådens udredning indsamle 1 td. rug el. 1 td. byg el. 1 td. hvede el. i stedet 4 sldl. efter hvert lægds bønders egen vilje, så og af hver gadehusmand og dem, som bor til huse og ikke selv har fæstet, men været i tjeneste i dage, uger og måneder, 1 rigsart. Adressaten skal straks fremskikke fortegnelse over, hvor meget af nævnte korn der allerede er tilstillet ham af bønderne, såvel som hvor mange der har givet penge, og levere pengene i Rtk., så der kan gøres overslag over det, der behøves til flåden. Sjt, 32, 482. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK, og Odensegård lensark., LAO. Incl. 11. og 19. febr. og 5. og 6. marts.

2. febr. (Kbh.) Jørgen Seefeld fik brev om at lade dr. Jacob Janus, kongens hofmedikus, af toldkisten i Kolding komme 600 rd. af hans besoldning. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 121.

3. febr. (Kbh.) Bevilling for Jørgen Mortensen i Nykøbing i Ods h., i Dragsholm len, på 1 gd., kaldet Skovsgård, til en stampe- og valkemøl-

le. Da gården er forfalden, og der skal anvendes temmelig bekostning på dens reparation, såvel som på stampe- og valkemøllen, begærer han, at han, hans hustru, børn og arvinger må bevilges at nyde nævnte bygning med lige kondition som bønderne på Kbh.s og Kronborg len. Da kongen af hr. Christoffer Urne t. Årsmarkes erklæring erfarer, at JM's angivende kan være kongen uden skade, bevilger han dette. JM skal være forpligtet til at betale til kongen efter uvildige dannemænds besigtigelse og vurdering af bygningen, som står på Skovsgård, og nyde den til fæste, når den vorder ledig, og ellers i rette tid levere den årlige landgilde, så og for arbejde af gården årligen en vis pengeudgift, eftersom det kan vorde takseret af lensmanden på Dragsholm, CU. Sjr, 23, 323. K. Indl. 8. og 16. dec. 1652.

3. febr. (Kbh.) Bevilling for Knud Mortensen i Ladegård i Lolland efter ansøgning til, at Oluf Pedersen Nederland må udføre hans sager på herreds- og landsting. SmR, 7, 53.

4. febr. (Kbh.) Hr. Christoffer Urne fik brev om en gård i hans len, Skovgård, som kongen har forundt Jørgen Mortensen i Nykøbing. CU skal lade JM nyde gården og ved uvildige mænd takserer bygningen og det, JM kan give for frihed for hovning og arbejde. Sjt, 32, 482. K.

4. febr. (Kbh.) Peder Charisius, resident i Holland, fik brev om at hjælpe Christen van Ginckell, borger i Ålborg, til rette i hans sag med afd. Johan Nærings hustru og arvinger. CvG andrager, at han er geråden i proces med JNs enke og arvinger om 550 rd., som de er tildømt at betale ham, men de har siden appelleret dommen til overretten, hvor sagen til hans skade endnu er rethængig. Han begærer, at PC må bestilles til at hjælpe ham til rette. PC skal så vidt muligt befordre ham el. hans fuldmægtig, at han kan komme til endskab med sagen. JT, 13, 121. Indl. 29. okt. 1652.

5. febr. (Kbh.) Richard Bradtshaw (Broskov), resident fra parlamentet i republikken i England, fik pas til Hamborg. Kongen byder lensmænd, fogeder o.a. betjente og undersætter, at de ikke alene lader ham passere frit med hoshavende folk og bagage, men også giver ham al mulig hjælp, så han kan komme frem velbefordret og uden ophold. Sjr, 23, 325. K. Indl. udat.

5. febr. (Kbh.) Bevilling for Johan Villers, borger i Helsingør, til for

årlig afgift at nyde det stykke jord, han der har tilforhandlet sig af arvingerne efter Laurids Christensen, tidl. borgmester smst. LC har for nogle år siden indtaget et stykke øde jord uden for byen og med bestning indhegnet det med samtykke af lensmanden på kongens gård ved Trondhjem, Frederik Urne t. Bregentved, men siden er der blevet uenighed om jordskyld til byen. Han begærer, da nævnte jordskyld og jordsmon er overdraget ham af LCs arvinger og derfor betalt af ham, dog nu med trætte, at jorden må bevilges ham for årlig afgift til byen. Kongen bevilger dette. Sjr, 23, 325. K. Indl. 5. maj 1638, 9. aug. 1646, 17. nov. 1652, jan., 23. jan.

[I margenen:] NB den ordre til Jørgen Bjørnsen om de engleskes skibe og gods findes i nærværende års tegnelse fol. 669.

5. febr. (Kbh.) Å.b. om, at forseelse af Henrik Heitman, kedelfører i Horsens, er efterladt. HH har klageligen andraget, at en del kobberkedler o.a. messingarbejde, som han har ladet udføre fra Horsens til at forhandle på landet, er prisedømt og konfiskeret, fordi han ikke tilforn havde angivet det. Han har begæret, at forseelsen må efterlades. Af Laurids Ulfeldts erklæring erfarer kongen, at HH har et ærligt navn og rygte og først for 2¹/₂ år siden har taget borgerskab og derfor er ringe forfaren i lands lov og ret. Kongen efterlader derfor forseelsen, og hans fradømte gods må tilbagegives. JR, 12, 134.

6. febr. (Kbh.) Viceadmiralen på Holmen, Jørgen Bjørnsen, fik brev ang de eng. skibe, som ligger her. Han skal lade de eng. skibe vide, at de skal møde for Bremerholm 7. febr. og der fornemme K.M.s vilje. Når de kommer, skal han lade dem forstå, at man ikke kan vide, hvornår de kan komme herfra for usikkerheden her i sommer, så det er at befrygte, at varerne i skibene fordærves, om de skulle blive liggende således pakket på hinanden. Det er bedre, at varerne bliver oplagt i pakhus i god forvaring. H.M. har villet give dette tilkende, med ordre, at de godvilligt vil bekvemme sig til sligt. For at alt kan gå ordentligt til og intet komme til skade, vil H.M. straks lade alle skibene besætte med officerer og vagt, og siden losse et skib efter et andet og i deres egen præsens veje, antegne og forvare de varer, der findes. Viceadmiralen skal straks have officerer og vagt til stede og i de engleskes nærværelse tilslutte alle luger, porte og kahytter, så ingen kan komme i lasten. Dog skal hver skipper, om de begærer det, først tilstedes til sig selv og sit folk at udtage så meget af lasten, som han har fornødent til underholdning i en måneds tid, eftersom H.M. ikke vil lade de engleske

traktere så ubilligt, som de medhandler hans undersåtter i England. Siden skal losses skib efter skib, begyndende med de største og principaleste, varerne vejes og antegnes af renteriskrivere. Sjt, 32, 669. Indl. 4. febr.

7. febr. (Kbh.) Bevilling for Villum Pippet, forordnet medformynder for 2 børnebørn efter Ingeborg Christensdatter, Ulrich og Ingeborg Frymot (Freidmundt),¹ til at deres tilfaldne arv uden erlæggelse af tiende- og sjettepenge må henhøres fra Hillerød til Fyrstendømmerne. Sjr, 23, 326.

1) Hun er deres farmor.

7. febr. (Kbh.) Bevilling for mønteren og arbejdssvendene på mønten ved Kbh.s Slot, nemlig Jørgen Hillebrand smedemester, Hans Voss, Hans Sandern, Hans Befvervitz, Hans Zumbusch, Mads Eritz og Niels Andersen, til, ligesom kongens andre tjenere smst., at være fri for skat o.a. borgerlig tyng. Sjr, 23, 326. (Tr.: KD, III, 410, hvor de to sidstnævnte personnavne er gengivet som Mads Lauritzønn og Niels Lauritsønn).

7. febr. (Kbh.)¹ Otte Pogwisch fik brev om Villum Pippet, at Ulrich og Ingeborg Frymots (Freidmundts) tilfaldne arv må bortføres fra Hillerød til Fyrstendømmerne uden tiende- el. sjettepenge. Kongen har bevilget VP dette vedr. arven, som er tilfaldet de to børn efter deres farmor Ingeborg Christensdatter, i betragtning af, at der på stedet ikke findes nogen så vederhæftig, at han kan forordnes til formynder for dem. Sjt, 32, 482. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK. Indl. 6. jan. (Fr. 3. til VP, på tysk), 27. og 28. jan., 4. febr. og udat. (2).

1) I margenen ud herfor står: Jørgen Bjørnsens ordre om det engelske gods og skibe, læs fol. 669.

7. febr. (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om afslag i Frederiksborg len. Efterskrevne kronens bønder i lenet har andraget, hvorledes de har lidt stor skade på deres korn formedelst den langvarende hede og tørke denne sommer, som har forårsaget stor misvækst, så de ikke kan blive ved magt, medmindre de forundes noget afslag på deres landgilde, hvilket kongen af OPs erklæring erfarer er sandfærdigt. De må nyde efterskrevne afslag: Jørlunde s.: Sundbylille: Rasmus Madsen 15 skp. rug, 1 td. byg, Peder Pedersen 1 pd. 5 skp. rug, 1/2 td. byg. Skenkelsø: Anders Pedersen 1/2 pd. rug, Hans Jørgensen 1/2 pd. rug. Hagerup: Thomas Pe-

dersen 1 pd. 5 skp. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg. Slangerup s., Højrup: Morten Nielsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Hans Andersen $\frac{1}{2}$ pd. rug. Jordhøj: Niels Pedersen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Peder Pedersen $\frac{1}{2}$ pd. rug. Græse: Hans Nielsen $1\frac{1}{2}$ td. byg, Niels Pedersen 1 td. byg, Laurids Jensen $5\frac{1}{2}$ skp. byg, Laurids Clausen 1 td. byg, Søren Lauridsen 1 td. byg, Mads Nielsen 15 skp. byg, Poul Pedersen 15 skp. byg, Rasmus Nielsen 1 td. byg. Sigerslev: Laurids Ibsen 13 skp. rug, 15 skp. byg. Oppesundby s.: Niels Hansen 1 pd. 8 skp. byg, Laurids Nielsen 3 td. rug, Peder Rasmussen 2 td. rug, Oluf Pedersen 3 td. rug, $2\frac{1}{2}$ td. havre, Erik Andersen 2 td. rug. [Ude] Sundby: Niels Hansen 1 td. rug, Mads Pedersen 1 td. rug, Oluf Mortensen 2 td. byg. Bonderup: Jep Hansen 2 td. byg. Skævinge s.: Oluf Villumsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Oluf Lauridsen $\frac{1}{2}$ pd. byg, Jep Nilausen 1 pd. rug, 1 pd. byg, Jacob Rubersen $\frac{1}{2}$ pd. byg, Nilaus Pedersen øde $\frac{1}{2}$ pd. rug, 1 pd. byg, 10 skp. havre, 1 gås, 4 høns, Laurids Poulsen, Anders Hansen og Peder Rasmussen af 1 øde gd. 2 pd. rug, $1\frac{1}{2}$ pd. byg, Peder Andersen 2 td. rug, 2 td. byg. Strø s., Strø: Oluf Poulsen 1 pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, Anders Henningsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg. Strøllille: Anders Hansen 1 pd. rug, 1 pd. byg, Jesper Rasmussen $17\frac{1}{2}$ skp. rug, 2 td. byg, Laurids Jensen $\frac{1}{2}$ pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, Anders Pedersen $\frac{1}{2}$ pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg. Sigerslev: Mads Bertelsen 1 td. rug, 2 td. byg, Christen Jyde 15 skp. rug, 3 td. byg, Niels Gøgh $17\frac{1}{2}$ skp. rug, 4 td. byg, Niels Olsen 1 pd. rug, 1 pd. byg, Oluf Rasmussen 1 td. rug, 2 td. byg, Hans Dunchersen 2 td. rug, 2 td. byg, Jørgen Andersen $17\frac{1}{2}$ skp. rug, 21 skp. byg, Laurids Jensen 1 td. rug, 2 td. byg, Hans Skomager 1 pd. rug, 2 td. byg, Peder Hansen 1 pd. rug, 3 td. byg. Lyngby s.: Laurids Ravn 7 skp. rug, $1\frac{1}{2}$ td. byg, 1 øde gd., skylder 2 mk. Store Lyngby: Oluf Jensen 1 td. byg, Oluf Olsen 1 td. rug, Niels Rasmussen 1 td. rug, 1 td. byg, gl. Rasmus Ibsen 1 td. rug, 1 td. byg, Peder Jørgensen 1 td. rug, 1 td. byg, unge Rasmus Ibsen 1 td. byg, Peder Pedersen 1 td. byg, Jørgen Germandsen 5 skp. rug. Nidløse: Peder Nielsen 1 td. byg, Jørgen Hansen 1 td. byg, Jens Nielsen $12\frac{1}{2}$ skp. rug, Atte Bjørnsen 1 td. rug, Christen Lauridsen øde $12\frac{1}{2}$ skp. rug, 15 skp. byg, Mads Pedersen 1 td. byg, Mads Espensen 1 td. byg, Anders Mikkelsen 15 skp. byg, gl. Niels Jensen 1 td. byg. Tjæreby s., Hårløse: Anders Olsen 1 td. byg, Villum Hansen 1 pd. byg, Hans Lauridsen 3 td. byg, Jens Pedersen 1 td. byg, Jens Hansen 1 td. byg, Hans Lauridsen 1 pd. byg, Peder Pedersen 1 td. byg, Anders Jensen 15 skp. rug, 1 pd. byg, Oluf Jørgensen 15 skp. byg, Rasmus Olsen 3 td. byg, Oluf Sørensen 1 td. byg, Hans Hansen 7 skp. rug, 15 skp. byg. Grønholt s.: Anders Pedersen 1 otting smør, Mogens Jensen 1 ott. smør. Lønholt: Peder Eriksen $\frac{1}{2}$ pd. byg, Christen Jyde 15 skp. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, Laurids Saksen 1 td. rug,

Peder Villumsen 2 skp. rug, 10 skp. byg, Hans Nielsen Møller 1 td. byg, Hans Olsen 2 td. byg, Peder Jyde 3 skp. byg, Hans Christensen 1 td. rug, Jens Rasmussen 1 td. byg, Niels Pedersen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Johan Nielsen 1 td. byg, Peder Nielsen 1 td. byg. Sørup: Niels Hansen 1 td. rug, Niels Tidmand 1 td. rug, 8 skp. byg, Hans Madsen 1 td. byg. Lillerød s.: Jep Tygesen 10 skp. byg. Lynge s.: Oluf Pedersen 1 pd. rug, Oluf Madsen 1 pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, Peder Brun $\frac{1}{2}$ pd. byg, store Bendt Olsen 2 td. rug, Peder Madsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, Svend Jensen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Jens Pedersen $\frac{1}{2}$ pd. rug, $1\frac{1}{2}$ td. byg, lille Bendt Olesen $\frac{1}{2}$ td. byg, Anders Clemensden $\frac{1}{2}$ td. byg, Peder Jensen 1 pd. rug, Hans Olsen Ibsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Hans Olesen skomager $\frac{1}{2}$ pd. rug, Oluf Sørensen Hollerød 2 td. rug, Christen Pedersen 1 td. rug, Peder Christensen 1 td. rug, Peder Jensen 1 td. rug, Anders Hansen 1 td. rug. Uvelse s.: Oluf Niensens gd. øde $1\frac{1}{2}$ pd. rug, $1\frac{1}{2}$ pd. byg, Hans Madsen 1 pd. rug, 1 pd. byg, 2 td. havre, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 11 sk. 1 alb., Peder Jensen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Niels Højbjerg 1 pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, Jørgen Hansen $\frac{1}{2}$ pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, Jens Madsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Ingvor og Hans Christoffersen af 1 øde gd. 1 pd. rug, 1 pd. byg. Lystrup: Niels Jensen 15 skp. rug, 8 skp. byg. Ugge-løse s.: Jens Olsen $\frac{1}{2}$ pd. byg, Laurids Villumsen $\frac{1}{2}$ pd. byg, Hans Aril-sen $2\frac{1}{2}$ td. byg, Oluf Ibsen 1 td. byg, Hans Hansen 1 td. rug, $\frac{1}{2}$ td. byg. Lindholm: Anders Lauridsen 2 td. rug, 2 td. byg. Vassingerød: Hans Ol-sen 1 td. rug, Jacob Pedersen 1 td. byg, Ib Olsen 2 td. rug. Badstrup: Jens Olesen 5 skp. rug, Søren Jørgensen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Anders Nielsen 1 td. rug, Anders Olesen 1 td. rug, Søren Pedersen 1 td. rug, Niels Olesen 1 td. rug, Laurids Pedersen 5 skp. rug. Gørnløse s.: Jens Knudsen $\frac{1}{2}$ pd. byg, Hans Nielsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, Jens Davidsen 15 skp. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, Oluf Jensen $\frac{1}{2}$ pd. byg, Nilaus Pedersen 2 td. byg, Peder Pe-dersen 2 td. byg, Christen Rasmussen 1 td. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, Laurids An-dersen og Tyge Nielsen 1 pd. byg, Jens Olesen 3 td. byg, Laurids Søren-sen $\frac{1}{2}$ pd. byg, Oluf Lauridsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, Oluf Nielsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, Niels Madsen 1 td. byg. Herlev s.: Hammersholt: Søren Andersen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Rasmus Frandsen $\frac{1}{2}$ pd. rug. Freerslev: Laurids Jørgensen, øde, 3 td. rug, 3 td. byg, Niels Pedersen 3 td. byg. Øl-stykke s.: Børge Gystensen øde $1\frac{1}{2}$ pd. rug, $1\frac{1}{2}$ pd. byg, 3 td. havre, 1 lam, 1 gås, 2 høns, Børge Olesen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Anders Mogensen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Oluf Jensen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Adser Pedersen 2 td. rug, Jens Pedersen $\frac{1}{2}$ pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, Mikkel Nielsen 2 pd. rug, Oluf Villumsen 2 pd. rug, 2 pd. byg, 4 td. havre, Jep Hansen 3 td. rug, Bertel Simmenssen 2 td. rug, Laurids Christoffersen 1 pd. rug. Udlejre: Rasmus Andersen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Jens Nielsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Bertel Lauridsen $\frac{1}{2}$ pd. 5 skp. rug, Niels

Pedersen 2¹/₂ td. rug. Svedstrup: Oluf Hansen ¹/₂ pd. rug, Oluf Madsen, øde, 1 pd. rug, 1 pd. byg, 4 td. havre, 1 lam, 1 gås, 4 høns, Henrik Madsen 1 pd. byg. Snodstrup s. og by: Anders Nielsen 2 pd. rug. Store Rørbæk: Hans Lauridsen ¹/₂ pd. rug, Jens Sørensen 1 td. rug, Truels Andersen ¹/₂ pd. rug, Hans Madsen 1 td. rug, Peder Jørgensen 1 td. rug. Lille Rørbæk: Hans Skrædder 1 pd. rug, Jørgen Madsen 1 td. rug. Ølsted s.: Laurids Nielsen ¹/₂ pd. rug. Grimstrup: Jep Olsen ¹/₂ pd. byg, Laurids Hansen ¹/₂ pd. byg. Ølsted: Niels Pedersen ¹/₂ pd. byg, Hans Nielsen Hølsebo ¹/₂ pd. byg, Laurids Ibsen ¹/₂ td. byg. Havelse Lille: Anders Sterche ¹/₂ pd. byg, Niels Mikkelsen ¹/₂ pd. byg, Søren Olufsen 2 td. byg. Store Havelse: Laurids Ibsen 1 pd. byg, Hans Olesen 1 td. byg, Rasmus Olsen 1 td. byg, Jens Madsen 1 td. byg, Laurids Steffensen ¹/₂ pd. byg, Claus Clausen 1 td. byg, gl. Laurids Pedersen 1 td. byg, Jens Lauridsen ¹/₂ pd. byg, Laurids Tidmand ¹/₂ pd. byg. Torup s.: Anders Mikkelsen 1 td. rug, unge Niels Jensen 1 td. rug. Hald: Børge Ibsen ¹/₂ pd. rug, Villum Sørensen 5 skp. rug. Torpmagle: Svend Olsen 1 pd. rug. Torup Lille: Mogens Erlandsen ¹/₂ pd. rug, Jens Nielsen ¹/₂ pd. rug. Melby s. og by: Niels Jensen hjulmand ¹/₂ pd. byg, Oluf Pedersen 5 skp. rug, 1 td. byg, Jep Olsen 1 td. byg, unge Laurids Bunde 1 td. byg, Jep Lauridsen Gregersen 1 td. byg, Anders Falkersen 1 td. byg, Peder Olsen 1 td. byg, Laurids Mikkelsen 1 td. byg, Peder Lauridsen Hogendrup 2 td. byg, Jørgen Madsen 1 td. byg. Tollerup: Laurids Olsen 1 td. byg, Peder Madsen 1 td. byg, Hans Sørensen 1 td. byg, Villum Madsen og Niels Madsen ¹/₂ td. byg, Niels Olsen 1 td. byg. Kregme s., Auderød: Anders Lauridsen 2 td. byg, Jens Nielsen 2 td. byg, Christoffer Pedersen 3 td. byg, Oluf Olesen 2 td. byg, Søren Ravn 2 td. byg, Henning Ibsen 1 td. byg, Rasmus Madsen 3 td. byg, Rasmus Frandsen 1 td., Niels Thordsen 2 td. byg, Laurids Ibsen 1 td. byg. Brederød: Oluf Hven 2 td. byg. Kassepose: Laurids Pedersen 2 td. byg. Vinderød: Laurids Olsen 2 td. byg, Oluf Olsen 4 skp. byg, Jens Nielsen 1 td. byg. Tuelstrup: Jens Pedersen 2 td. byg. Nejede: Jens Pedersen 2 td. byg, hvilket skal blive ham godtgjort. Sjt, 32, 483. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK. Incl. 23. dec. 1652, 25. jan. (2) og 7. febr.

7. febr. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at betale borgmester Jacob Madsen på Christianshavn 600 rd. for tømmer til kongens fætter hertug Ernst Günthers fornødenhed, når JM med EEs kvittering bevisligger, at tømmeret er leveret til denne. Sjt, 32, 485. Orig. i DKanc. B 179h. Incl. udat.

7. febr. (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om at tilholde bønderne i lenet at spinde som før. SmT, 8, 47. K.

9. febr. (Kbh.) Falk Gøye fik brev om at installere Laurids Bording til historieprofessoratet på Sorø. Kongen har erfaret, at LB af FG og samtlige professorer på det kgl. akademi Sorø er blevet foreslået til at betjene den der vakerende historiarum profession og siden efter akademiets statutter offentligt har disputeret og derpå er approberet af FG og professorerne. Kongen vil have hans elekktion konfirmeret, og FG skal på kongens vegne installere ham. Sjt, 32, 485. K. Indl. 11. jan. (3. Idus jan.).

9. febr. (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om, at bønderne i Kbh.s len hver 4 mand skal skaffe 1 favn ved til bryggeret. Han skal tilholde dem at hugge det og levere det ved Kbh.s Slot. Sjt, 32, 486. K. Indl. 6. febr.

9. febr. (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om af Frederiksborg lens indkomst at betale Bastian Leger sporemagers fordring for arbejde til K.M. BL har andraget om at få en sum penge, der tilkommer ham for arbejde, og OP skal efterhånden af lenets indkomst betale ham det, han bevisliggør. Varerne, som gives ham, skal anslås det dyreste, de kan gælde. Det skal blive ham godtgjort. Sjt, 32, 486. K. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK. Indl. 22. jan.

9. febr. (Kbh.) Jacob Grubbe fik brev om på bryggeret ved Kbh.s Slot med første åbne vand og skibe at levere de 10.000 fadstager, som årligt skal gives af lenet. SkT, 8, 293.

9. febr. (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om 20.000 stk. fadknapholt, som efter befaling allerede ligger hugget i lenet. Han skal fragte det nødvendige skiberum og med første åbne vand levere dem i Kbh., hvor de højliges behøves. SkT, 8, 293.

10. febr. (Kbh.) Bevilling for David Danell (de Neel, Daniel), kongens skibskaptajn, på 400 rd. årligt til besoldning samt sædv. hofklædning, beregnet fra brevets dato. Rentemestrene befales at give ham dette. Sjr, 23, 326. Indl. 24. aug. 1644 (Chr. 4., orig.), 1. nov. 1645, 1. og 9. febr.

10. febr. (Kbh.) Bevilling for Peiter de Neel på 40 rd. årligt, som skal gives ham af rentemestrene fra brevets dato. Dog skal han derimod

være tiltænkt at sejle og dermed gøre sig kapabel til kongens tjeneste. SjR, 23, 327.

10. febr. (Kbh.) Oprejsning¹ i den drabssag anlangende den person, der ved forleden juletid fandtes død og formyrdet på den ny lade-gårdsmark ved Kbh., idet der formedelst indfaldende julehellig ej straks kunne opkræves nævninge. SjR, 23, 327. (Tr.: KD, III, 411). Indl. 7. febr.

1) Indl. er underskrevet af Frederik Frederiksen.

10 febr. (Kbh.) Frederik Parsberg, Falk Gøye m.fl. fik brev om som kommissarier at være til stede, når hr. Hans Lindenov t. Iversnæs gør rigtighed for værgemålet for hr. Christian Friis t. Vårs frue. CF har andraget, at HL i nogen tid har været hans frues væрге og endnu ikke har gjort nogen rigtighed. Han begærer, at adressaterne må befales som kommissarier at være til stede. De skal indstævne de interesserede for sig og overvære værgemålets overlevering, og dersom nogen tvist indfalder, da enten forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Hvad de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom nogen af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal de, som kommer, have fuldmagt til at tage andre gode mænd til sig og alligevel efterkomme kongens befaling. SjT, 32, 486. Indl. 9. febr.

10 febr. (Kbh.) Henrik Mund t. Serridslevgård og Køn Joakim Grabow fik brev om at registrere fru Edel Urnes, Pros Munds, bo og gæld. De skal forføje sig til Rønnebæksholm og der registrere EUs bo med tilstandende og bortskyldig vis og uvis gæld, eftersom hun selv har anmodet om kongens befaling dertil. SjT, 32, 486. Indl. 9. febr.

10. febr. (Kbh.) Hr. Ove Giedde, rigens admiral, fik brev om, at kongens skibskaptajn David Dannel må forløves at kontinuere rejsen til Grønland, og dog nyde sin årlige besoldning. SkT, 8, 294.

10. febr. (Kbh.) Hr. Christoffer Ulfeldt fik brev om med forklaring at levere fra sig det, han har bekommet af graverskatten i Helsingborg len. SkT, 8, 294. K.

10. febr. (Kbh.) Jørgen Kruse, Gunde Rosenkrantz m.fl. fik befaling til at besigtige en eng i sag ml. Jørgen Kaas og fru Maren Belows arvinger.

JK andrager, at der er tvist ml. ham og MBs arvinger om en eng i hans gårds mark i et kær, Galkær, som af landsdommerne er befunden til gode mænds granskning, hvortil de på begge sider har nomineret adressaterne. De skal besigtige den tvistige engs beskaffenhed og siden give forretningen beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom nogen af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal de, som kommer, have fuldmagt til at tage andre gode mænd til sig og alligevel efterkomme kongens befaling. JT, 13, 122.

11. febr. (Kbh.) Bevilling for Mikkel Andersen i Svinninge i Odsherred under Dragsholm len til at bo på kongens hospitalsgods smst. Han har i 50 år besiddet kronens gods, hvorfra han siden for alder og fattigdom er forflyttet til Vartovs gods liggende i Odsherred. Han er nu til dømt som vorned at antage det gods under Kalundborg len, som er anvist ham, medmindre han kan have det anderledes i øvrighedens minde. Han begærer at måtte forskånes derfor og bevilges at bo, hvor han nu er. Kongen bevilger, at han med sin hustru må blive boende på nævnte Vartovs gods. SjR, 23, 328. K. Indl. 29. jan. og 3. febr.

11. febr. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at give Jørgen Liischow 30 rd. rejsepenge til rejsen til Sverige for at købe et antal stykker. Item Peder Jensen [Randers] renteriskriver 39 rd., som tilkommer ham hos Erhardt trommeters arvinger, hvilket de siden skal afskrive i disses tilkrav hos kronen. Sjt, 32, 487. K. Orig. i DKanc. B 179h. Indl. 3. febr.

11. febr. (Kbh.) Ms. til hr. Axel Urup om, at der skal hugges ris og skansekurve til det ny batteri ved toldboden i Kbh. Kongen har anset for godt at udskikke nærværende 3 arkelibetjente, Laurids Bollou, Peder Hansen Ebeltoft og Johan Eriksen Haffrikal, til i lenets skove at lade opsøge og hugge hvidbirke-, elle- og hasselnødris til skansekurve til det ny batteri ved toldboden i Kbh. AU skal tilholde bønderne, at de gør nævnte arkelibetjente al mulig befordring og siden dertil skaffer fornødne vogne, så det straksen kan blive hidført. Sjt, 32, 487. (Tr.: KD, V, 357). K. Indl. udat.

11. febr. (Kbh.) Arent von der Kuhla og bispen fik brev om at lade Mathias Holst komme i Helsingørs Hospital, når der bliver plads ledig, og forholde sig mod ham som mod andre hospitalslemmer. Sjt, 32, 487.

11. febr. (Kbh.) Niels Hansen i Fakse h. i Nyråd, i Tryggevælde len, fik brev til Christen Skeel anlangende, at han er for højt sat i landgilde. NH har andraget, at den gård, han påbor, er sat meget for højt i landgilde, og begærer derfor i disse vanskelige åringer noget afslag. Af CSs erklæring erfarer kongen, at gården er forskyldt, og at der gives mere til landgilde end af andre der i sognet. CS må efter sit eget forslag lade kronens bønder, sæd og landgilde ligne ved 8 uvildige mænd, dog at alting sker uden klage og andres besværing. Sjt, 32, 487. Incl. 7. nov. 1652 og 6. jan.

11. febr. (Kbh.) Falk Gøye fik brev om nogle begravelsessteder i Sorø Kirke. Kongen erfarer, at der er forfærdiget nogle begravelsessteder i kirken. FG må sælge dem til dem af adelen, der vil købe dem, og udgive skøde. Hvad han får derfor, skal anvendes til kirkens gavn. (Efter hr. kanslers befaling). Sjt, 32, 487. K. Incl. 10. febr.

11. febr. (Kbh.) Falk Gøye på Sorø fik brev om at måtte afhænde akademiets vidtbeliggende gods i Jylland og Skåne og tilhandle sig andet, som kan være belejliger. Nævnte gods er ej alene vidt adspredt, men en del endog øde og forarmet, en del skylder højt, så den årlige indkomst ikke kan tilvejebringes nøjagtigt og i rette tid. Kongen er tilfreds, at FG afhænder det for penge og i stedet køber andet godt gods i Sjæll., som i rette tid kan erlægge skyld og landgilde, og stedet have hjælp i hovning og ægter. Dog forstås hermed ej det gejstlige gods, som ligger under Århus og Ribe kapitler, og tilhører Sorø Akademi. (Efter hr. kanslers befaling). Sjt, 32, 488. Incl. 3. jan.

11. febr. (Kbh.) Falk Gøye på Sorø fik brev om, at lønnen for mag. Bartram, dansk prædikant, må forbedres med 100 rd. Af FGs angivende erfarer kongen, at Bs besoldning er så ringe, at han ikke kan holde sig deraf, og at akademiets indkomst strækker til at forbedre den. Kongen er tilfreds, at han får 100 rd. over den sædv. løn, som skal erlægges af stedets indkomst. Sjt, 32, 488. Incl. 10. febr.

11. febr. (Kbh.) Falk Gøye fik brev om afslag for Sorø Akademis bønder. Af FGs egen fortegnelse har kongen erfaret, at akademiets bønder behøver afslag formedelst stor misvækst på deres korn af langvarig tørke forleden sommer. Afslaget beløber tilsammen 2 læster $3\frac{1}{2}$ pd. 2 skp. rug, 2 læster $5\frac{1}{2}$ td. byg, 30 td. havre. Kongen er tilfreds hermed, og det skal blive ham godtgjort. (Efter hr. kanslers befaling). Sjt, 32, 488. Incl. 10. febr.

11. febr. (Kbh.) Falk Gøye på Sorø fik brev om at nedbryde lektionshuset og opsætte et andet og deri forordne et auditorium. Kongen har erfaret, at lektionshuset på universitetet i Sorø er så brøstfældigt, at det ej kan repareres. FG skal lade det nedbryde og sanke tjenlige materialer til på pladsen at opsætte et andet hus, hvori skal anrettes et auditorium. (Efter hr. kanslers befaling). Sjt, 32, 488. Indl. 10. febr.

11. febr. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at betale 4 sølvsceptre og 2 sølvsigneter. Kongen har anset for godt, at der på hans bekostning til Sorø Akademi må forfærdiges 4 sølvsceptre og 2 sølvsigneter, det ene til akademiet, det andet til det filosofiske fakultet. Når de er færdige, skal adressaterne betale dem. (Efter hr. kanslers befaling). Sjt, 32, 489. K.

11. febr. (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om, at hr. Christen Hansen, sognepræst til Havrebjerg, må nyde en ødegård frit der i 2 år. CH har begæret at måtte få nogen benådning for den store skade, begge hans sogne i nogle år har lidt af misvækst og syge, hvorved de kun har kunnet give lidet af hans tiende. Af WRs beretning erfarer kongen, at dette er sandfærdigt, og er tilfreds, at CH i 2 år må være fri for landgilde. Det skal blive WR godtgjort. Sjt, 32, 489. K. Indl. 15. og 20. okt. 1652 og 12. febr.

11. febr. (Kbh.) Frands Pogwisch fik ms. om, at hr. Henrik Jensen i Knækkeborg må afhænde en andel i en selvejergård og nogle jorder på Viborg Mark til sin hustru og børns underholdning, hvilket HJ har anholdt om. Hvad angår hustruens anpart, skal han forholde sig efter kongens tidl. udgåede befaling.¹ JT, 13, 123. K. Indl. jan.

12. febr. (Kbh.) Bevilling for Arent von Dysse, borger i Kbh., til at lade bygge en vejr mølle ved Jonstrup Mølle, imod $\frac{1}{2}$ rd. til årlig kendelse. Dog skal alting forholdes lovligen efter recessen. Sjr, 23, 328. K. Indl. udat.

12. febr. (Kbh.) Mag. Johan Didrik fik brev om at tage hofmedikus, dr. Peter Bülches søn i Frederiksborg Skole. Kongen har bevilget, at Harder Johannes Bülche, søn af PB, må annammes blandt de skolebørn, som nyder fri kost i Frederiksborg Skole. JD skal forordne ham dette lige ved andre skolebørn. Sjt, 32, 489.

12. febr. (Kbh.) Jørgen Seefeld, landsdommer, fik brev om at give sin betænkning om, hvad han mener, der kan gives i en arvesag i Slesvig. Kongen tilskikker JS en supplikation angående en arv, som er faldet i Slesvig. Han skal skriftligt lade vide, hvilken decision han formener, der kan gives efter Jyske lovbog. Sjt, 32, 489.

12. febr. (Kbh.) Kjeld Krag fik brev om noget gods i Froste h., som hr. Iver Krabbe begærer til mageskifte, nemlig Fugltoft s., 1 jordeggen gd., Hestenge, som i langsommelig tid har ligget øde, samt andre små fæster og boliger ikke langt derfra, hvorimod IK til fyldest vederlag igen erbyder gods i Fers h., Klamby. KK skal erklære, om godset for belejlighed el. anden herligheds skyld kan mistes fra lenet, og om det vederlag, IK erbyder, kan eragtes nøjagtigt, og indskikke erklæringen i Kanc. SkT, 8, 294. K.

12. febr. (Kbh.) Kommissarierne i Skåne fik brev om at give Verner Lund værkbasse, så længe arbejdet ved Helsingborg varer, og ellers når han bruges andetsteds i Skåne, 24 sk. da. i dagløn, beregnet fra den tid, han begyndte arbejdet. SkT, 8, 295. K.

12. febr. (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om ikke at gøre erklæring om det gods, som Erik Rosenkrantz begærer til mageskifte, således som han tidl. har fået befaling til. Han skal ingen erklæring fremskikke, eftersom kongen for visse årsagers skyld ikke vil miste det fra kronen. SmT, 8, 47. K.

12. febr. (Kbh.) Henrik Thott fik brev om en tiende, som Kirsten Mortensdatter, enke efter mag. Thøger i Randers begærer. Hun har begæret at måtte forundes en af de tiender, som præsten dér nyder, til hendes børns opfødsel, eftersom hun er en fattig enke, han ved god middel og har 4 tiender. HT skal bedst muligt midle ml. dem, om han vil bekvemme sig til at afstå én. JT, 13, 123. K. Incl. 1. og 2. juni 1652.

12. febr. (Kbh.) Henrik Thott fik brev om afslag for 4 bønder i Dronningborg len, som det var brændt for. Anders Christensen, Søren Lauridsen, Peder Christensen og Hans Madsen i Torrum andrager klage-ligen, at de ved en stor ildebrand 4. sept. sidst forleden er tilføjlet stor skade. De begærer, at de må nyde noget afslag på deres landgilde. Af HTs erklæring erfarer kongen, at de behøver hjælp, og er tilfreds, at de 1 års tid må være forskånet for ægt og arbejde og landgilde. Det

skal blive HT godtgjort. Han skal lade udvise bygningstømmer på de steder, hvor det er mindst til skovskade. JT, 13, 124. K. Incl. 2. okt. 1652 og 30. jan., 5. og 9. febr. og udat.

12. febr. (Kbh.) Henrik Thott fik brev om at lade Mogens Friis være det gods følgagtig, han begærer til pant: Galten h., Vissing: Laurids Jensen. Galten s. og by: Christen Pedersen, som giver landgilde til præsten, og herligheden følger Dronningborg. Item 1 hus i Galten, Birte Jensdatter påbor. Vissing s. og by: Søren Nielsens enke, Mads Pedersen og Mikkell Nielsen, giver til Vissing Kirke; Henrik N. bådsmand, som giver landgilde til præsten i Galten. Galten s., Erslev: Jep Nielsen, Christen Rasmussen. 1 gadehus, Christen Jensen påbor. Værum s. og by: Jens Pedersen, 1 bolsjord. Lerbjerg s. og by: Jørgen Jensen, Niels Mikkelsen skomager 1 hus, som giver landgilde til kirken og herligheden følger slottet. Houlbjerg h., Vellev s.: Jørgen Sørensen, Mikkell Nielsen. 1 hus, Christen Mikkelsen. Han skal lade ham være nævnte gods ubehindret følgagtig. JT, 13, 124. K.

12. febr. (Kbh.) Erik Rosenkrantz fik brev ang. Mogens Friis. MF begærer til pant nogle af kronens gårde i hans len: Ning h., Selstrup: Jens Nielsen påbor; Ravnholt: Karen Rasmusdatter 1 hus. Ormslev s. og by: Mikkell Nielsen 1 gadehus, Jens Jørgensen 1 gadehus, Jens Hellesen 1 gadehus, Esben Sværtmand 1 gadehus, Rasmus Andersen 1 gadehus, Mikkell Bødker 1 gadehus. Beder s. og by: Søren Ibsen, Hans Andersen i Århus, 1 hus i Selstrup Mark, Mads Sørensen ibor. Tulstrup s. og by: Jens Nielsen. Kolt s. og by: Rasmus Mikkelsen 1 gadehus, Thomas Nielsen, Søren Rasmussen, Mikkell Lassen 1 hus. Astrup s., Drammelstrup: 1 gd., Mikkell Jensen og Rasmus Jensen påbor. Holme: Laurids Pedersen 1 gadehus. Skåde: Jesper Christensen 1 hus. Mallings s. og by: 1 gd., Peder Olufsen påbor, item 1 gadehus bygget på nogen kirkejord, PO har i fæste, Oluf Andersen, Søren Sørensen. Skåbling: 1 gadehus, Jep Hansen ibor. Ingerslev: 1 hus, kaldes Børnshus. Vester Lisbjerg h., Søften s. og by: 1 gadehus, Niels Frandsen ibor. ER skal lade MF være dette følgagtigt. JT, 13, 124. K.

13. febr. (Kbh.) Hr. Henrik Lindenov, Jacob Grubbe og Otte Thott fik brev om at fremskikke beretning om deres lens nuværende fortifikation, proviant, munitio o.a. fornødenhed, og hvad der videre kan behøves. SkT, 8, 295. K.

Ligesådan fik JG og OT.

13. febr. (Kbh.) Befaling om ridemænd i sag ml. Erik Juel og fru Ide Lindenov, enke efter Steen Beck. Kongen hilser Peder Lange, Christen Lange, Jørgen Seefeld og Oluf Juel. Der er tvistighed ml. EJ og IL ang. et markskel og sandemandsgang gjort ml. Mølholt skov og Hauskov og ml. Kær h. og Halsberg, hvor IL mener, at det er for nær på hendes ejendom, og forårsages at begære ridemænd og har betroet adressaterne det. De skal begive sig til de omtvistede steder, indstævne de interesserede for sig og granske det, der bliver lagt i rette for dem, og enten forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom, om sandemandsgang og markskel findes gjort så retfærdeligen, at det bør blive ved magt el. ikke. Dersom der ikke findes gjort ret skel, skal de ride og gøre et retfærdigt skel, sætte sten og stabel, som det sig bør. Det, de gransker, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom nogen af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal de, som kommer, have fuldmagt til at tage andre gode mænd til sig og alligevel efterkomme kongens befaling. De to parter så vel som sandemændene skal møde for de gode mænd på de omtvistede åsteder, når de tilsiger dem, og medtage breve og beviser. JT, 13, 125. Indl. 22. og 29. jan.

14. febr. (Kbh.) Køn Joakim Grabow t. Kørup, skibskaptajn, fik K.M.s obligation på 1.040 kurantdl., som kongen er skyldig for den opvartning, KJG nogen tid forleden har gjort på Holmen, såvel som det, han har tilsat, da han i sidst forleden fejde var fange i Wismar. Kongen lover at betale, det første muligt er, og rigets tilstand tillader det. SJR, 23, 328. Indl. 17. dec. 1648 (2) og 10. febr.

14. febr. (Kbh.) Bevilling for Sidsel, enke efter Niels Rasmussen i Roskilde, til at holde herberg i sin husbands sted. Hun er til sinds at holde herberg, ligesom hendes afd. mand, og begærer, at det må forundes hende, da hendes mand efter sidste ildebrand har anvendt stor bekostning derpå. Kongen bevilger hende de samme privilegier, dog skal hun derimod holde et ustraffeligt herberg for alle, som kan behøve det. SJR, 23, 329. K. Indl. 3. og 7. febr.

16. febr. (Kbh.) Bevilling for Jeppe Trudsen og Maren, enke efter Jacob Henriksen, til at komme i ægteskab. De har tilsammen forset sig med lejermål, efter at hun var trolovet til en anden mand, Jens Pedersen, som derfor blev frikendt af kapitlet i Lund at fuldkomme ægte-

skab med hende. Dog skal de for deres forseelse give 50 rd. til hørernes underholdning i Ringkøbing, efter den nylig derom gjorte fundats. SkR, 6, 281.

16. febr. (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om, at 3 herredsfogeder i hans len tilsammen må holde 1 hest med sadel, gewehr og tøj. Af hans erklæring erfarer kongen, at de 3 herredsfogeders løn er meget ringe, og de har fast ingen formue, så de er ikke mægtige at holde mere end 1 hest. Kongen er tilfreds, at de tilsammen må holde 1 hest. SkT, 8, 295. K.

18. febr. (Kbh.) Kvittans til hr. Frederik Reedtz t. Tygestrup, befalingsmand på Vordingborg, for et års visse indkomst, han på 3 års tid har erlagt af lenet til aflæggelse af K.M.s gæld til omslag, hvert år den 3. part af 2.402 rd. 3 mk. 12 sk. Kongen kvitterer og lover, at i tilælde af adressatens død, skal hans hustru el. arvinger nyde et nådsensår af lenet foruden det, som sædv. er. Sjr, 23, 329. Incl. 18. febr.

19. febr. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om, at kongen har gjort Hans Marss, glarmester i Kbh., indvisning i Malmøhus lens indkomst for 600 rd. for det, der tilkommer ham for gjort arbejde. Sjt, 32, 490. Orig. i DKanc. B 179h. Incl. udad.

19. febr. (Kbh.) Otte Thott på Malmøhus fik brev om af lenets indkomst at betale Hans Marss, glarmester, borger i Kbh., 600 rd. for K.M.s arbejde, hvilket skal blive ham godtgjort. SkT, 8, 295. Incl. udad.

20. febr. (Kbh.) Bevilling for fru Berte Vind, enke efter Otto von Thermo, til at lade sin datter, jomfru Elisabeth von Thermo, vie til Niels Harbou hjemme på hendes gård. Sjr, 23, 330.

20. febr. (Kbh.) Bevilling for Gregers Friis til at lade sig vie på salen til jomfru Elisabet Sophia Urne. Sjr, 23, 330.

20. febr. (Kbh.) Oluf Brockenhaus og Otte Pogwisch fik brev om at åbne afd. Hans von Ascherslebens her i Kbh. stående beseglede gods og til arvingernes fuldmægtig levere de håndskrifter o.a., som findes. Adressaterne har for nogen tid siden forseglede HAs efterladte formue, hvoriblandt berettes at befinde sig en del håndskrifter. Arvingerne har begæret, at deres fuldmægtig må få disse o.a. tilstillet, så de kan ind-

kræve gælden. Adressaterne skal efter fuldmægtigens ansøgning åbne det af dem forseglede gods og tilstå ham håndskrifterne, så arvingerne kan få deres tilkav. Sjt, 32, 490. Incl. 7. maj og 7. dec. 1652, 20. jan. og udat. (3).

20. febr. (Kbh.) Erik Steensen og Rubeck Pors fik brev om registrering efter Christian Grubbe. Hr. Mogens Kaas t. Støvringgård anholder om kongens befaling til adressaterne om at åbne det, der findes under forsegling på Tostrupgård efter hans datters, fru Else Kaas' afd. husbond, Christian Grubbe. De skal begive sig til denne gård for at åbne og registrere det, der findes under forsegling efter CG, så det siden kan komme til skifte. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. SmT, 8, 48. K. Incl. 12. febr.

21. febr. (Kbh.) Bevilling for hr. Christian Friis t. Lyngbygård til at nyde en gård i Otterslev i Kbh.s len med dens gadekær, ligesom afd. Jørgen Vind t. Gundestrup tilforn havde den samt om bygningen på samme gård. Han har af JVs arvinger tilforhandlet sig gården, der er en af kronens, og begærer at få den på samme konditioner, nemlig for årlig landgilde, uden nogen ægt og arbejde, anden tyngel. el. udlæg, med gadekær til fiskevand. Kongen bevilger dette. Når han ikke længere vil beholde den el. afgår ved døden, da skal den, som bekommer gården efter ham, betale den efter dannemænds sigelse, eftersom brugeligt er i Kbh.s len. Sjr, 23, 330. K.

21. febr. (Kbh.) Lensmændene mellem Kbh. og Assens fik brev om hertug Christian Ludvig af Braunschweig-Lüneburgs henrejse. Adressaterne skal defrayere ham, når han med suite ankommer til deres len, og forskafe ham heste og vogne, så han velbefordret kan komme afsted. Sjt, 32, 490. K. Incl. udat.

Ligesådant brev fik Jørgen Seefeld, hr. Wentzel Rothkirck, hr. Mogens Kaas, hr. Henning Valkendorf og hr. Jørgen Brahe.

21. febr. (Kbh.) Kvittans til hr. Mogens Kaas t. Støvringgård for 2.912 rd. 4 mk. 4 sk., et års afgift af Nyborg len, til aflæggelse af omslagsgæld. Han har i 3 næstforgangne år, hvert år den 3. part, erlagt 2.839 rd. 20 sk. af Nyborg len, og 73 rd. 3 mk. af Ålegård lens indkomst. Kongen kvitterer og lover, at i tilælde af MKs død, skal hans hustru el. arvinger nyde et nådsensår af lenet foruden det, som sædv. plejer at ske. FR, 6, 185.

21. febr. (Kbh.) Johan Christoffer von Kørbitz fik K.M.s obligation på 5.600 rd., som kongens bror, den afd. prins, er blevet ham skyldig. Indtil betaling sker, skal han årligt fra 11. dec. 1652 gives sædv. rente. FR, 6, 185. Incl. 30. nov. 1652 og 13. febr.

22. febr. (Kbh.) Skøde til Niels Auhesen, indvåner i Kbh., på en plads, som klædeberederne tilforn har haft slibehus på. Kongen skøder et lidet gammelt halvtag fjælehus, som tilforn er brugt til at slibe beredersakse på, stående næst ved NAs egen plads ved valkemøllen her ved stranden, og det med tilliggende bagrum, som er i bredden mod østen og vesten 8 al. og i længden på hver side 15 al. Hvilken ... [se s. 44] Dog dersom et hus el. plads til at slibe sakse i i fremtiden igen behøves, skal NA el. hans arvinger være forpligtet til på deres egen grund og bekostning at opbygge et hus lige så bekvemt som dette dertil. SJR, 23, 331. (Tr.: KD, III, 411). K. Incl. 19. febr. 1652.

22. febr. (Kbh.) Hr. Henrik Lindenov fik brev om at erklære sig om fru Kirsten Rantzaus mageskifte. KR, enke efter Falk Lykke, begærer til magelæg gde og gods i Kristianstad len, Ingelsted h., Herrestad: Christen Svendsen, Niels Svendsen, Aage Jensen; nok et fæste, Mads Pedersen påbor, et halvt fæste, Niels Jensen. Hvorimod hun til fyldest vederlag erbyder gde og gods i Skåne, Gers h., Øster Vram: Jens Svendsen; Skifteljunge: Jep Jensen; Løndby: Rasmus Aagesen; Løgerød: Anders Nielsen; Isserød: Oluf Andersen; Trebromølle, skylder årligt 30 skp. mel. Han skal erklære, om godset for belejlighed el. anden herligheds skyld kan mistes fra lenet, og om det vederlag, hun erbyder, kan eragtes nøjagtigt, og indskikke erklæringen i Kanc. SkT, 8, 296. K.

22. febr. (Kbh.) Tyge Below fik brev om at erklære sig om gods, Anders Bille t. Damsbo begærer til pant. AB har tilbudt at gøre kongen nogen undsætning til flådens udrustning, hvorimod han til underpant begærer efterfølgende gde og gods: Brenderup s. og by: 3 gde, som Claus Hansen, gl. Anders Nielsen og Jørgen Ovesen påbor. Fjelsted s. og by: 4 gde, som Niels Bertelsen, Rasmus Nielsen, Hans Pedersen og Laurids Olsen påbor. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Hindsgavl Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. FT, 7, 125. Incl. 10. febr.

22. febr. (Kbh.) Christoffer Friis og Niels Parsberg fik brev om at besigtige gods ml. K.M. og Frands Rantzau. FR begærer til magelæg 2 krongde i Hald len, Fjends h., Skive s.: Bilstrup og Egerise. Hvorimod han tilbyder til fyldest vederlag jordegods i Salling. De skal begive sig til nævnte gde og gods, granske og forfare dets ejendom og siden ligne og lægge det ene imod det andet, så kongen og FR særdeles for ejendom og landgilde sker skel og fyldest, anseende, at kongen vil have så meget landgilde igen, som det, der bortskiftes, dog hvad skovene sig belanger, skal der forholdes som sædv. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra sig og indskikke med besigtigelsen i Kanc. Kongen har befalet hr. Frands Pogwisch at være til stede, så han kan forsegle og underskrive med dem. JT, 13, 127. K.

23. febr. (Kbh.) Hr. Niels Trolle fik brev om at skikke Peder Smed i Roskilde til Holmen. Kongen erfarer, at PS for sin grove forseelse på landstinget er dømt til Holmen. NT skal med det første skikke ham velforvaret did. Sjt, 32, 490.

23. febr. (Kbh.) Borgmestre og råd i Køge fik brev om, at det må bero med en sag angående hr. Peder Hammer om noget børnegods, indtil der er kendt i sagen på herredagen. Adressaterne har berettet, at PH har stævnet dem til by- og landsting som dem, der er kongens befaling overhørig, fordi 2 borgere, boende i Vordingborg Færgegård, som for noget børnegods er gået i forløfte for Frands Hammer, ikke efter kongens befaling har deponeret det hos dem. De begærer, at sagen ml. dem må bero til førstkommende herredag, hvor hovedsagen er indstævnet, fordi de har anvendt mulig flid på at efterkomme kongens befaling og har tilbudt at modtage pengene i retten, om de ellers kan bringes tilveje af nævnte forløftesmænd. Dette anføres dog af adressaterne fast umuligt, da al deres ejendom skal være højere forpantet, end den er værd. Kongen er tilfreds, at det må bero med sagen, indtil der på herredagen bliver dømt i det, de er indstævnet i. Sjt, 32, 490. Inld. 21. febr.

23. febr. (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om afslag for nogle bønder i Rønninge. Otte Hansen, Søren Pedersen, Laurids Rasmussen og Anders Sørensen i Rønninge begærer, at de for misvækst og fattigdom må forundes noget afslag på deres landgilde. Af MKs erklæring erfarer kongen, at de behøver det, og er tilfreds, at de må forskånes for halvdelen af deres landgilde efter jordebogen fra Philippi Jacobi 1652 til

årsdagen 1653. Det skal blive ham godtgjort. FT, 7, 128. Orig. i Nyborg lensrsgsk., RA. Indl. 27. jan., 14. og 15. febr.

23. febr. (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om at udvise byfogeden¹ i Nysted en ager på marken. Byfogeden begærer, at han må forundes noget for sin bestilling for den store besværing, han har og intet til løn. Kongen er tilfreds, at FB udviser ham en ager i marken, dog at det sker kronen uden skade. SmT, 8, 48. K. Indl. 19. nov. 1652.

1) af Indl. fremgår navnet: Jacob Pedersen.

24. febr. (Kbh.) Kvittans til hr. Christoffer Urne t. Årsmarke, befalingsmand på Dragsholm, for 3.922 rd. 1¹/₂ mk. af Dragsholm len og Ottensø¹ provsti til aflæggelse af omslagsgæld, på tre næstforegående års tid, hvert år den 3. part af Dragsholm len, 2.991 rdl. 1 mk. 8 sk., og af Odensø¹ provsti, 931 rd. Kongen kvitterer og lover, at i tilælde af CUs død, skal hans hustru el. arvinger nyde et nådsensår af lenet foruden det, som sædv. er. SJR, 23, 332. K.

1) Ottensø og Odensø er kopibogens former, men der må være tale om Ods herreds provsti.

24. febr. (Kbh.) Peder Charisius fik brev angående Christoffer Clemensden, som har myrdet Christoffer Pax t. Rask. Fru Hilleborg Bille, enke efter CP, andrager, at mandraberer CC, som har begået det uhørte mord på hendes husbond på dennes egen mark, skal opholde sig i Dianen på de Herrer Generalstaters gebet. PD skal med flid uformærkt erkyndige sig derom og siden, om CC betrædes, anvende flid på, at han bliver anholdt og taget i god forvaring, dog alting på hendes egen bekostning, indtil hun kan udføre sagen imod ham, så han kan blive eksemplariter afstraffet, som hans gerninger meriterer, andre til afsky. Kongen tvivler ikke om, at PC heri sker al mulig befordring, når han gør ansøgning derom, det samme skal Generalstaterne i lige tilfælde have at formode hos os igen. Sjt, 32, 491.

24. febr. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om en assignation i Mariager Kl. len til stenkulparticipanterne. Kongen har gjort participanterne i stenkulværket i Skåne indvisning for 600 rd. hos Mogens Arenfeldt af hans afgift af lenet. Adressaterne skal lade dem afskrive på Bartholomæus Mikkelsens fordring, eftersom han har gjort indvisning for de 600 rd. i afregning med participanterne for de stenkul, han har fået. Sjt, 32, 491.

24. febr. (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev angående løn for skovrider Rasmus Hansen på Abrahamstrup og Just Knibbel på Frederiksborg o.a. på og ved Frederiksborg. Der er anholdt om betaling af resterende løn af RH og JK, Peder Hansen bødker, 2 postridere, 2 postkuske, 2 arbejdskuske, 2 fiskevognskuske, 1 møller, 1 rendedreng, 1 fuglefænger, 1 pligtsfoged, 1 brygger, 1 maltgører, 1 fadeburskvinde, 2 piger, Hans Jensen, som tager vare på vognhuset, Hans Pedersen, fhv. opvarter i dyrehaven og en del flere drenge, alle på og ved Frederiksborg. Af OPs erklæring erfarer kongen, at de, som tjener ved stedet, nogenledes er kontenteret, undtaget disse, hvis rest ikke beløber sig højt. Han skal af lenets indkomst, efterhånden som han har midler dertil, betale dem det, som de bevisliggør at tilkomme for tjeneste i kongens regeringstid. Varerne skal sættes, eftersom de kan gælde efter landkøb, og det skal blive ham godtgjort. Sjt, 32, 491. K. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK. Indl. udat. (2) og 14. febr.

24. febr. (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om årligt af lenets indkomst at betale berider Ejler Pedersen hans besoldning for stutmesters bestilling, hvilket denne har anmodet om. Sjt, 32, 492. K. Ind. 19. febr.

24. febr. (Kbh.) Christoffer Lindenov fik brev om med første åbne vand at skikke skiberum til at indtage de dæler o.a., som er bestilt i Norge i Aggershus og Bratsberg len, således som han kan se af hosføjte kopi af kongens ordre. Sjt, 32, 492. K.

24. febr. (Kbh.) Bevilling for borgmestre og råd i Rønne til endnu i 2 år at oppebære heste- og øksnetold, 8 sk. af hver okse og hest, der udskibes. Tolden var pålagt til Helsingborg bros forbedring, og er for nogen tid siden bevilget dem til reparation af deres egen bys havn og bolværk. Dog på slig kondition, at de alene skal anvende den dertil og gøre rgsk. SkR, 6, 282.

24. febr. (Kbh.) Bestalling for Steffen Thim som oberstløjtnant over Skånske Regiment, som Wulf Hieronymus von Kratz t. Duege er oberst for. Han har lovet at være tro, ramme kongens og hans landes gavn og afværge skade. Han skal lade sig bruge troligen til lands og vands. Han skal også have god indseende med kaptajner o.a. officerer, at de flittigt mønstrer og eksercerer knægtene og instruerer dem retteligen at kunne omgås med deres gewehr og at holde tog og slagorden, hver at pas-

se på sin mand og at rette sig efter trommen, og ikke med drillen vænne dem til at løbe, men alene søge deres fjender, så og holde god justits over alle dem, som er under hans kommando, at de i alle måder holder sig efter den ed og de krigsartikler, som kongen har antvortet ham. For hans tjeneste er han bevilget til årligt traktement 600 rd. fra brevets dato. SkR, 6, 282.

24. febr. (Kbh.) Å.b. om bevilling af heste- og øksnetold i Rønne til havnens og skibsbroens vedligeholdelse, bevilget efter ansøgning fra borgmestre og råd om endnu i 2 næstfølgende år at måtte oppebære 8 sk. af hver okse, som udskibes. Tolden var pålagt til Helsingborg bros forbedring, men er for nogen tid siden bevilget til Rønne havns og bolværks forbedring.¹ Dog på vilkår, at de alene skal anvende det der til og gøre rgsk. SkR, 6, 282. (Udt.: CCD, VI, 120).

1) Se å.b. 31. marts 1650, KB 1650, 122, og 12. aug. 1655, CCD, V, 182.

24. febr. (Kbh.) Kommissarierne i Skåne fik brev om af kommissarietolden at betale hr. Ove Giedde det, der er fornødent til Helsingborg skibsbro og værker, det være sig tømmer, jernværk, arbejds løn o.a., samt værkfører, værkbasser, bøsseskytter og fleres løn. SkT, 8, 297. K.

24. febr. (Kbh.) Hr. Niels Krabbe og Jacob Grubbe fik brev om at garantere potaskeparticipanterne, at ingen borgere el. andre tilforhandler sig nogen potaske af kronens bønder, så og om det, der bliver konfiskeret. Participanterne i potaskeværket i deres len beklager sig over, at der imod deres privilegier er sket dem stort indpas. Kongen vil, at adressaterne skal have tilbørlig indseende med, at ingen borger el. nogen af kronens bønder tilforhandler sig nogen aske, sinder, fyrgods el. potaske, da kongen ikke vil, at de skal sælge det til andre end de privilegerede participanter. De, der forordnes til at have indseende og sådant angiver, skal forundes den del af det konfiskerede, som toldordinansen ommelder om forsveget gods. SkT, 8, 297. (Tr.: CCD, VI, 119-20). K.

Ligesådan brev fik JG.

24. febr. (Kbh.) Albret Friis fik bestalling som oberstløjtnant til fods. Kongen antager ham til at lade sig bruge, hvor hans tjeneste kan behøves, og lover at give ham sådan årlig besoldning, som andre oberstløjtnanter til fods. FR, 6, 186.

24. febr. (Kbh.) Bevilling for hr. Jens Sørensen Koch i Væggerløse på Gedser til årligt af kronens skove på Lindeskov, Hegnet og Korselitse enemærker at bekomme 80 læs ved til hans husholdning, dog for billig betaling og på det sted, hvor det er mindst til skovskade. Lensmanden på Nykøbing Slot skal lade ham bekomme det. SmR, 7, 54. K. Indl. 11. febr. (2).

24. febr. (Kbh.) Erik Rosenkrantz fik brev om at hidskikke de bøsse-skytter, som kongen har befalet hr. Anders Bille at antage, når de angiver sig hos ham. JT, 13, 128. K.

24. febr. (Kbh.) Mogens Arenfeldt fik brev om af sin afgift af sit len at betale participanterne i stenkulsværket i Skåne 600 rd. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 128.

24. febr. (Kbh.) Erik Jørgensen, ingeniør i Frederiksodde, fik brev om at komme hid og gøre relation om forbedringen af bolværkerne i fæstningen Frederiksodde. Han har tilkendegivet, at de to bolværker, hver ved sin side af søkanten, anses at kunne forbedres noget, førend værket bliver videre udført. Han skal straksen komme hid med afrids derpå for at gøre mundtlig deduktion om det, der videre af ham eragtes fornødent, så kongen kan resolve. JT, 13, 128. K. Indl. 23. febr.

25. febr. (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om at sætte en i dommers sted i sag ml. Villum Thomsen, landsdommer i Blekinge, og Arent Viggers, toldbetjent i Rønneby, da der er trætte ml. dem om et parti potaske, og VT er interesseret i sagen og ikke kan dømme. SkT, 8, 298. K.

25. febr. (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om at tiltale en kirkevæрге i Kolshave, som har forsømt at skaffe kalk og disk i kirken, som han har i forvaring. Hr. Hans Sørensen, sognepræst i Kolshave,¹ andrager, hvorledes kirkeværgen til hans annekskirke har forsømt at komme med kalk og disk, som han havde i forvaring, hvorved sognepræsten er gerådet i nogen forseelse, idet de af hans sognefolk, som han om lørdagen havde admitteret til skrifte, ikke på andendagen blev kommunikerede, for hvilken forseelse han har fået kongens oprejsning. SB skal tiltale kirkeværgen og lade dømme, om han ikke bør straffes. FT, 7, 129.

1) Kolshave er ikke et sogn, men en landsby i Guldbjerg s.

25. febr. (Kbh.) Hr. Laurids Jacobsen, biskop i Fyn, fik brev om, at forseelse begået af hr. Hans Sørensen i Kolshave med administration af sakramenterne er efterladt. HS har uadvaret klageligen andraget, hvorledes han har forset sig i administration af embedet, idet han i sit anneks om søndagen ikke har kommunikeret dem, han om lørdagen havde admitteret til skrifte. Han begærer, at forseelsen må tilgives. Af LJs erklæring erfarer kongen, at den mest er kommet deraf, at kirkeværgen ikke efter sædvane var kommet med kalk og disk. Kongen er tilfreds, at HSs forseelse efterlades. FT, 7, 129. Indl. 14. febr.

25. febr. (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om at overvære Frands Rantzaus mageskifte. Kongen har befalet Niels Parsberg og Christoffer Friis at likvidere noget gods ml. kronen og FR. FP skal være til stede og foregive det, han kan have at sige på kongens vegne, og have indseende med, at kongen sker skel og fyldest, og siden med nævnte mænd forsegle og underskrive. JT, 13, 128.

26. febr. (Kbh.) Bevilling for Peder Olufsen tømmermand af Vordingborg len til at have Anna Rasmusdatter. PO har forset sig i sit ægteskab med en kvindeperson ved navn AR. Han begærer at måtte tage hende til ægte, hvilket dog er blevet ham forment af landemodet, medmindre det kunne ske med kongens bevilling. Kongen bevilger dette for visse årsagers skyld og til at hindre videre synd. SjR, 23, 333. Indl. 23. juni og 6. aug. 1652, udat. og 16. jan.

26. febr. (Kbh.) Henrik Ramel fik brev om Ermelundgård og Stegegård Slots ladegårds brøstfældighed. Kongen erfarer, at der er stor brøstfældighed på disse, og er tilfreds, at HR straks lader udse og fælde de fornødne træer til fodtræ og stolper i kronens skove, hvor det er til mindst skovskade. Han skal straks lade nedtage det to loft høje hus på Ermelund i borgegården på den vestre længe, efterdi det er ganske brøstfældigt, og lade materialerne forvare og anvende til videre reparation. Han skal ved erfarne tømmermænd og murmestre lade videre brøstfældighed besigtige og taksere, hvad det i det ringeste kan koste at forfærdige, og hidskikke deres syn og takst til videre resolution. SjT, 32, 492. K. Indl. 25. maj 1652 og 16. febr.

26. febr. (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om at gøre køb med Huseby Jernværks participanter om nogle stykker. Det er for kongen berettet, at der på Bokul hos værkets direktores og participanter til købs ligger

87 8-pundige stykker og 8 12-pundige med tilhørende kugler, nemlig 50 på hvert stykke efter sit slags. NK skal forhandle med dem derom. Hvert skippd. af stykkerne er tilbudt for 8 rd. og hvert skippd. kugler for 6 rd. Kongen vil siden lade dem afhente på Bokul med eget skibe- rum, dog på deres eventyr, og lade dem probere og siden straks betale kontant. SkT, 8, 298. K.

26. febr. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om at lade Erik Banner være Svend Andersen, som han har udskrevet til soldat, følgaftig, da det er sket, førend han har tilforhandlet sig den 3. part i en selvejergd. i OGs len. SkT, 8, 298. K.

26. febr. (Kbh.) Henning Valkendorf fik brev om, at Rasmus Lauridsen i Odense må tinge for sin forseelse med malt imod recessen. RL andrager, at han er dømt til at betale 50 rd., fordi hans søster i hans fraværelse og ham uafvidende har malet $\frac{1}{2}$ skp. havremalt. Han begærer, at forseelsen må efterlades ham. Af HVs erklæring erfarer kongen, at RL har ringe middel. Da det dog er billigt, at forordningerne efterkommes, når de er lovligt forkyndt, er kongen tilfreds, at der af- tinges med ham. FT, 7, 129. Incl. 26. jan. og 12. febr.

26. febr. (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt og Frederik Barnewitz fik brev om for penge igen at forunde bønderne til sædekorn det landgilde- korn af alle slags, som er oppebåret af dem. Siden skal han gøre rigtig- hed for pengene, han bekommer derfor. SmT, 8, 49.

Ligesådant brev fik Frederik Barnewitz.

26. febr. (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om at tage kaution af Niels Olufsen, tidl. ridefoged på Møn, el. skikke ham hid. FB har for nogen tid siden bekommet kongens befaling, dat. 29. dec. 1652,¹ til at tage kaution af NO for 2.000 rd., at han straks skulle gøre rigtighed for det, han har haft under hænder. Siden forfarer kongen, at han ikke har vil- let levere fra sig jordebog, breve vedkommende lenet, mandtal el. rul- le, hvor tit han end efter kongens befaling er søgt om det, og han har endog borttaget kirkestolene. FB skal straks tage kaution af ham el. skikke ham velforvaret hid. SmT, 8, 49. K.

1) Se KB 1652, 388.

26. febr. (Kbh.) Hr. Jens Rasmussen, sognepræst til Øster Tørslev og Dal- byover, fik brev om hjælp af kirkerne i Århus len. JR har andraget, at han

i kongens fars regeringstid sub dato 28. sept. 1647¹ har fået bevilling til at få noget af hver kirke i Århus stift, som har forråd, for skade tilføjet hans præstegd. ved ildebrand. Han har kun fået af kirkerne i Dronningborg len og af 6 i Havreballegård len og begærer, at han endnu må hjælpes til rette. Af Henrik Thotts erklæring erfarer kongen, at det forholder sig således, og befaler lensmænd o.a., som i stiftet har kirkernes inspektion, at de lader ham bekomme noget af de kirker, som han endnu intet har fået af, og at hver præst i stiftet kommer ham til hjælp. Lensmanden og bispens skal ligne ml. dem efter deres nuværende formue. JR, 12, 135.

1) Se KB 1647, 302.

26. febr. (Kbh.) Hr. Mogens Sehested fik brev om at hidskikke de 210 bådsmænd, som kongen erfarer, at han efter den tidl. befaling allerede har hvervet. Han skal fremskikke dem til Holmen og efterhånden hverve og fremskikke flere. Indtil det sker, skal han lade dem indlægge i kvarter i Ribe, når de, der allerede er indkvarteret der, er sendt derfra. JT, 13, 129. K. Indl. 20. febr.

26. febr. (Kbh.) Manderup Due fik brev om velforvaret at skikke en fange til Holmen. Kongen er tilfreds, at han fremskikker den fange, der er dømt til at lide på livet, fordi han er brudt ud af fængslet og ellers for anden gang beskyldt for grov gerning, at han kan blive straffet med arbejde i jern. JT, 13, 129. K. Indl. 28. jan.

27. febr. (Kbh.) Å.b. om, at Vincents Bille t. Valbygård og Oluf Rosenkrantz skal være 2 af de 4 i Sjæll. forordnede kvartalkommissarier. Kongen har anset for godt til landets bedre defension i disse vanskelige tider at dele Sjæll. i 4 kvartaler og at forordne en kommission over hvert kvartal, som kan have godt opsyn med alting. VB er betroet som kommissarius at forestå et kvartal, som begynder fra Karrebæksminde sønden og østen omkring landet indtil Køge Å, med underliggende len, som er Vordingborg, Jungshoved, Tryggvælde og Ringsted samt tilhørende købstæder, herreder og birker. Kongen byder alle under dette kvartal, lensmænd o.a., som kan have nogen kundskab om landets beskaffenhed, at de, når det kræves, tilkendegiver de farligste steder, hvor landgang kan ske, på det der kan ske tilbørlig anordning til landets forsvar. SJR, 23, 333. K.

Ligesådant brev blev udgivet til det kvartal, som OR er forordnet over, som begynder fra Roskilde og til Isefjorden, omkring Horns herred, Ods herred og indtil Kalundborg, med underliggende len, som er

Abrahamstrup, Holbæk, Dragsholm og Kalundborg samt de tilhørende købstæder, herreder og birker.

27. febr. (Kbh.) Å.b. om, at Otte Pogwisch, befalingsmand på Frederiksborg, og Lave Beck skal være 2 af de 4 i Sjæll. forordnede kvartalkommissarier. Kongen har anset for godt til landets bedre defension i disse vanskelige tider at dele det i 4 kvartaler og at forordne en vis kommission over hvert kvartal, som kan have godt opsyn med alting. OP er betroet som kommissarius at forestå et kvartal, som begynder fra Køge Å og strækker sig rundt omkring landet og ind i Isefjord langs til Roskilde med underliggende len, som er København, Kronborg, Frederiksborg og Roskilde samt tilhørende købstæder, herreder og birker. Kongen byder alle under dette kvartal, lensmænd o.a., som kan have nogen kundskab om landets beskaffenhed, at de, når det kræves, tilkendegiver de farligste steder, hvor landgang kan ske, på det der kan ske tilbørlig anordning til landets forsvar. SJR, 23, 334.

Ligesådan brev gik til det kvartal, som LB er forordnet over, som begynder fra Kalundborg by, vesten og sønden landet indtil ind i Karrebæksminde, med de underliggende len, som er den søndre part af Kalundborg, Antvorskov, Sæbygård og Korsør samt Sorø birk med underliggende købstæder, herreder og birker.

27. febr. (Kbh.) Lensmændene i Sjæll. fik brev om at taksere købstædernes indbyggere og landboerne, fordele dem i kompagnier og exercere. Det er anset for godt til landets bedre defension at bringe indbyggerne mest muligt i god positur til hest og fods. Adressaterne skal lade købstædernes indbyggere i deres len taksere med landboerne for gewehr og munitio, fordele dem i kompagnier og så vidt muligt exercere, så det kan forordnes, hvorledes alt folket i alle tilfald kan sekunderer hverandre. SJT, 32, 493. K.

Lensmændene i Sjæl., som fik breve: Jørgen Seefeld, hr. Niels Trolle, hr. Frederik Reedtz, hr. Hans Lindenov, hr. Wentzel Rothkirck, Oluf Brockenhuus, hr. Axel Urup, Arent von der Kuhla, Otte Pogwisch, hr. Christoffer Urne, Christen Skeel, Henrik Ramel.

27. febr. (Kbh.) Otte Pogwisch, Lave Beck, Vincents Bille og Oluf Rosenkrantz fik breve om kvartalkommissarier i Sjælland. Kongen har forordnet adressaten at have indseende med det ene kvartal, som Sjæll. er inddelt i, som han kan se af hosføjede å.b.¹ til undersåtterne. Han skal forkynde brevet og tage alting i god agt og lade det være an-

gelegen, som kan eragtes fornødent til landets defension. SJT, 32, 493. K.

Ligesådannt brev fik Lave Beck,³ Vincents Bille³ og Oluf Rosenkrantz.⁴

1) Se s. 79. 2) Se s. 79-80. 3) Se s. 80. 4) Se s. 80.

27. febr. (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om forpagtning af afd. Hans Køninghams gård Gjerdrupgård. Kongen er kommet i forfaring, at arven efter HK endnu hænger i proces, så man ikke ved, hvilken af arvingerne Gjerdrupgård vil tilfalde. WR skal indtil da forpagte gården til arvingernes bedste. (Efter hr. kanslers ordre). SJT, 32, 493. K.

28. febr. (Kbh.) Adam Henrik Pentz fik brev om at holde gårdsret ml. Hans Nielsen Trondhjem og Henrik Kly enspænder. Hvad HNT andrager imod HK, kan AHP se af hosføjede supplikation. Han skal lade holde gårdsret derover. SJT, 32, 494.

28. febr. (Kbh.) Bevilling for dr. Stefan Klotz, generalsuperintendent i Fyrstendømmerne, til toldfrit af udføre 2 heste, dog skal han tilstille tolderne bevill. på det sted, hvor hestene udføres. JR, 12, 136. Incl. udat.

28. febr. (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om, at han må afhænde nogle af Viborgs jorder til Claus Sidenborg og Søren Bøg, som har anholdt om, at de må forundes dem for penge. Af FPs erklæring erfarer kongen, at ingen bedre jorder kan afhændes til aflæggelse af byens gæld end dem, der af kongens far er blevet tilvurderet byen. Kongen er tilfreds, at CS og SB på kongens ratifikation må forundes jorderne. Det, der gives for dem, skal anvendes til at aflægge byens gæld, og FP skal have indseende dermed. JT, 13, 129. K. Incl. 5. febr.

28. febr. (Kbh.) Mogens Arenfeldt skal med det forderligste begive sig til Agdesiden len, hvormed kongen har fundet for godt til Philippi Jacobi førstkommande at forlene ham, så der i denne vanskelige tid kan have fornøden opsigst med fæstningen Christiansø, Flekkerø o.a. havne der i lenet. JT, 13, 130. K.

28. febr. (Kbh.) Christen Lange og Jørgen Seefeld fik brev om at åbne nogle ejendomsbreve, som hr. Holger Rosenkrantz begærer, og som vedkommer Ørupgård. Brevene står under forsegling på Ørupgård, som han har tilforhandlet sig af sin afd. bror Palle Rosenkrantz, og de

er ham magtpåliggende. De skal forføje sig dertil, åbne brevene og tilstille HR dem, der vedkommer Ørupgård og dens tilliggende, således som hans vedføjede memorial udviser. De skal forfærdige en specifikation over de breve, som de tilstiller ham, og lægge ved det, der bliver under forsegling, og igen forsegle. JT, 13, 130. K.

2. marts (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at meddele Lisbet, enke efter David Clage, [bygningskriver], kvittering af Rtk. Sjt, 32, 494. Orig. i DKanc. B 179h. Indl. 28. febr.

2. marts (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at skaffe 10 al. klæde til hver af 3 arkelimestre, Thorbjørn Lauridsen Stavn, Niels Christensen Tyre og Espen Larsen Vising. Sjt, 32, 494. K. Orig. i DKanc. B 179h. Indl. 26. febr. og udat.

2. marts (Kbh.) Borgmestre og råd i Kbh. fik brev om, at Peder Christensen skal stille Lyder Stifken kaution. LS har andraget, at PC efter håndskrift og rgsk. skylder ham en sum penge, som han er tildømt at betale af byfogeden og af adressaterne selv. Han har til sagens ophold indstævnet den til førstkommende herredage. Da det befrygtes, at PC imidlertid skal blive uvederhæftig, begærer LS, at han skal stille kaution, i betragtning af, at han dagligt søges af andre kreditorer. Adressaterne skal tilholde PC at gøre dette. Sjt, 32, 494. Indl. 22. febr.

2. marts (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at betale Anne, enke efter Niels Pedersen, fattigforstander i Vartov, det, der tilkommer hende for hans udlæg til de fattige i Vartov for Skt. Jørgens Mark. Det er for kongen berettiget, at de fattige resterer for 11 år af det, som af Chr. 4. er bevilget dem årligt for Skt. Jørgens Mark. NP, tidl. forstander, har været forårsaget årligt at klarere det. Adressaterne skal, efterhånden som de har midler dertil, afbetale enken det, som de fattige i Vartov med rette kan tilkomme for nævnte mark, og som hendes husbond bevisligt har udlagt. Sjt, 32, 494. (Tr.: KD, V, 357). Indl. 22. febr.

2. marts (Kbh.) Hans Dibolt von Denen fik brev om vildt til fru Berte Vinds datters bryllup. BV, enke efter Otto von Thermo, har begæret at måtte bevilges noget vildt til datterens bryllup. HDD skal lade hende bekomme et rådyr og et dådyr uden betaling og lade det skyde på steder, hvor det er vildtbanen mindst til skade. (Efter Otte Krags ordre). Sjt, 32, 495.

2. marts (Kbh.) Kjeld Krag fik brev om at være på mageskifte ml. K.M. og hr. Iver Krabbe. Kongen har befalet Steen Brahe og Knud Urne at likvidere noget gods. KK skal møde til stede og foregive det, han kan have at sige på kongens vegne og siden forsegle og underskrive med dem. SkT, 8, 298. K.

2. marts (Kbh.) Steen Brahe og Knud Urne fik brev om at besigtige gods til mageskifte ml. K.M. og Iver Krabbe. IK har til magelæg begæret i Froste h., Fugltoft s.: 1 jordeggen gd., med noget underliggende gods, hvorimod IK til fyldest vederlag igen erbyder gods i Fers h., Klamby. De skal begive sig til nævnte gde og gods, granske og forfare dets ejendom og siden ligne og lægge det ene imod det andet, så kongen og IK særdeles for ejendom og landgilde sker skel og fyldest, dog hvad skovene sig belanger, skal der forholdes som sædv. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra sig og indskikke med besigtigelsen i Kanc. Kongen har befalet Kjeld Krag at være til stede, så han kan forsegle og underskrive med dem. SkT, 8, 298.

2. marts (Kbh.) Hr. Mogens Kaas på Nyborg fik brev om gods, Erik Kaas t. Lindskov begærer. MK har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i MKs len: Drejød s., hele Skarød og hele Hjortød. Tved s., Heldager: 1 gd., Jørgen Hansen påbor: Skårup s. og by: 1 gd., Laurids Bentsen påbor. Gudme s. og by: 1 kirkebolig, som Rasmus Hansen påbor. Oure s. og by: 1 halvgd., som Rasmus Hansen påbor. MK skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det findes at ligge Nyborg Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. FT, 7, 130. Indl. udat.

2. marts (Kbh.) Bevilling for Christen Christensen i Vester Børsting i Fjends¹ h. i Hald len til at være fri for ægt og arbejde. JR, 12, 136. Indl. 9. april 1646, 19. dec. 1648 og 26. juni 1652.

1) Kopibogen har fejlagtigt Rinds h.

2. marts (Kbh.) Århus Kapitel fik brev om at overvære mageskifte med Ebbe Gyldenstjerne. Kongen har befalet Hans Friis og Mogens Friis at ligne gods ml. sig på Århus Kapitels vegne og EG. Når det foretages,

skal de foregive det, de på kapitlets vegne kan have at sige, og have indseende med, at kongen sker skel og fyldest, og siden med nævnte mænd forsegle og underskrive. JT, 13, 131. K.

2. marts (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om Non¹ Mølles reparation. Item at forordne Margrete Vasdatter en værge. Af hans erklæring erfarer kongen, at der behøves 100 rd. til reparation af møllen og dens sten. Kongen er tilfreds, at de anvendes, og de vil blive ham godtgjort. Maren Pedersdatter begærer, at hende datter MV må forundes en værge til at forestå det, der arveligen er tilfaldet hende efter hendes morfar, eftersom hendes far er bortrejst, uden at det vides hvorhen. FP skal forordne en dannemand dertil. JT, 13, 131. K. Incl. 28. febr., og 13. juni 1652, 10. febr. og udat. (2).

1) Kopibogen har Noed, men Incl. 13. juni 1652 Nond.

2. marts (Kbh.) Hans Friis og Mogens Friis fik brev om at besigtige gods ml. Århus Kapitel og Ebbe Gyldenstjerne. EG har til magelæg begæret gde og gods af Århus Kapitel, tilhørende Thuld præbende: Øster Lisbjerg h., Bregnet s., Følle: 1 gd., Jep Christensen Røed påbor; 1 gd., Søren Jensen; 1 gd., Søren Nielsen og Jørgen Tyresen. Skødstrup s., Vorre: 1 gd., Søren Jensen; 1 gd., Søren Nielsen. Hvorimod EG erbyder at udlægge gde og gods i Hasle h., Brabrand s. og by: 1 gd., Søren Poulsen påbor; 1 gd., Rasmus Pedersen; 1 gd., Rasmus Eriksen. Ning h., Ormslev s., Åbo: 1 gd., Peder Simonsen. Øster Lisbjerg h., Torsager s., Rostved: 1 gd., Jørgen Mikkelsen påbor, med erbydelse, at dersom det ikke strækker til, da at gøre fyldest i andet jordegods. De skal begive sig til nævnte gde og gods, granske og forfare dets ejendom og siden ligne og lægge det ene imod det andet, så kongen på Århus Kapitels vegne og EG særdeles for ejendom og landgilde sker skel og fyldest, dog hvad skovene sig belanger, skal der forholdes som sædv. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra sig og indskikke med besigtigelsen i Kanc. Kongen har befalet kapitlet at være til stede, så det kan forsegle og underskrive med dem. JT, 13, 131.

2. marts (Kbh.) Laurids Ulfeldt fik brev om, at Jacob Hansen, toldbetjent i Horsens, bekommer sin part af gods konfiskeret for begået forseelse fra Henrik Heitman, borger smst., nemlig efter toldordinansen fjerdeparten. JT, 13, 133. K. Incl. 25. jan., 1., 2. og 15. febr.

4. marts (Kbh.) Falk Gøye fik brev om på Sorø at indtage Hans Sørensen, søn af Søren Hansen, tidl. præst i Lynge, forordne ham disciplin og forholde sig mod ham som mod andre skolebørn. SjT, 32, 495.

4. marts (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om at lade hugge 10 læs pile og vidjer til bindværk i dronningens have. SjT, 32, 495. K. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK.

4. marts (Kbh.) Otte Thott fik brev om at lade borgmestre og råd i Landskrone være følgagtig en kobberslange el. stykke på Malmøhus tilhørende dem og indkommet i sidste svenske fejde. SkT, 8, 300. K.

4. marts (Kbh.) Hr. Christen Thomesen (Sehested) t. Stougårds kvittans for et års afgift af Skt. Knuds Kl. len og Roskilde Kapitels gods, nemlig 4.408 rd. til aflæggelse af omslagsgæld. Han har på 3 næst foregående års tid, hvert år den 3. part, af lenet erlagt 2.790 rd. og af Roskilde Kapitels gods 1.618 rd. Kongen kvitterer og lover, at i tilælde af CTs død, skal hans hustru eller arvinger nyde et nådsensår af lenet og kapitlets gods foruden det, som sædv. er. FR, 6, 186.

4. marts (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om gods, hr. Mogens Sehested t. Holmgård begærer til pant. MS har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i MKs len: Gudbjerg s. og by: jordegne bønder, hele og halve gde, som Hans Jørgensen, Rasmus Jørgensen, Bendt Nielsen, Anders Pedersen, Rasmus Pedersen, Jens Thomsen, Poul Hansen og gl. Christen Hansen påbor. MK skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Nyborg Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. FT, 7, 130. K. Incl. udat. (3).

4. marts (Kbh.) Hr. Mogens Sehested fik brev om fra Ribe at hidskikke de derværende 220 bådsfolk, så og årligt at måtte forskrive sig 6 td. humle og øl. Item om bøsseskytter. Kongen har skicket nærværende kaptajn til Ribe for at afhente de 220 bådsfolk, som MS har hvervet. Kongen vil, at hvis det er muligt at bekomme flere, såvel som nogle bøsseskytter, skal han hverve dem og hidskikke dem efterhånden. Da MS har begæret for svagheds skyld at måtte bevilges at indforskriver 6

td. Hamborgøl, er kongen tilfreds dermed. JT, 13, 133. K. Incl. udat. (under FT, 4. marts).

5. marts (Kbh.) Privilegier for vestindiske participanter i Kbh., og fik de til Bergen privilegier 22. sept. 1653. Participanterne, som allerede forleden år besejlede de Caribiske Øer i Vestindien, med videre participanter, de tager til sig, bevilger kongen på begæring på næstfølgende års tid at nyde efterskrevne privilegier: 1. Af de skibe og alle varer, hvad det være kan, som hertil af disse riger og lande behøves at udpasere og hensendes, betales den tilbørlige told, her såvel som i Øresund, undtagen det, som gøres nødtigt til skibenes behov og ellers i sig selv kan være fri for told og tilforn er indfortoldet. 2. De folk, der er fornødne til nævnte handel, må ubehindret bruges i freds- så vel som fejdetid. 3. Efter forrettet rejse og hjemkomst må de holde deres oplag i Kbh. og uden nogen visitering frit indpassere med skib og gods gennem Sundet og igen udskibe varer på fremmede steder. Derimod skal de i en sum straks erlægge så meget for rejsens hjemkomst, som de har gjort for udgående både i Sundet og her, efterdi mesteparten af nævnte varer, som de bekommer derfra, dog igen udskibes på fremmede steder. Sjr, 23, 335. (Tr.: KD, III, 411-12, og – fejlagtigt – KD, V, 358, sidstnævnte sted i stedet for de privilegier af 5. okt., som Henrik Müller da fik, og som står på det i KD angivne sted, nemlig Sjr, 23, 441, se KB 1653, 354). K. Incl. 3. marts og udat.

5. marts (Kbh.) Bevilling for Elisabeth Poulsdatter, enke efter hr. Jacob Sommer, sognepræst i Karlebo¹, til frihed i 2 år for landgilde og ægt og arbejde af den gård i Karlebo, hun nu besidder. Sjr, 23, 335. K. Incl. 12. sept., 3. og 13. dec. 1652.

1) Kopibogen har Karleby.

5.¹ marts (Kbh.) Bestalling for Jørgen Thomsen hjulmand som hjulmand ved Frederiksborg. Eftersom han er forpligtet til at lade sig finde tro og flittig i denne bestilling og i alt ramme kongens og rigets gavn og hindre skade, har kongen tillagt ham årligt fra dette brevs dato 16 rd. og til kostpenge månedligt 5 kur.dl. og 3 beredte hjortehuder til en klædning. Rentemestrene skal lade ham være nævnte løn og kostpenge følgagtig. Sjr, 23, 336. K. Incl. udat.

1) K. har 6. marts.

5. marts (Kbh.) Hr. Christian Friis, felttøjmester, fik brev om nogle

jernstykker og munitiøn, som Landskrones borgere fordrer. I sidst forledne fejde udlånte Landskrone 6 stykker, som nu befinder sig i Loll. og skal hidskikkes. CF skal lade de 6 stykker være byens borgmestre og råd følगतig, derforuden 50 jernkugler på 9 pd., 65 på 1½ pd., 60 på 1 pd., to beslagne feltlader, 31 td. krudt, som skal veje ungefær 3½ centner, som da skal være lånt. Sjt, 32, 495. K.

5. marts (Kbh.) Falk Henriksen Gøye, hofmester på det kgl. og adelige akademi Sorø, fik brev om nogle af professorerne på Sorø forfattede bygningsposter vedr. deres residenser. Kongen erfarer efter FGs og samtlige professorers, eksercitiemestres o.a. akademibetjentes angivelse, at der er stor bekostning ved bygningernes vedligeholdelse og erfarer FGs skriftlige forslag til, hvorledes de kan forekommes: Anno 1652 22. dec. er af FG samtlige professorer blevet proponeret, at det var besværligt for stedet at vedligeholde alle residenser. Hvor meget der end blev anvendt årligt, var der alligevel idelig brøst, formedelst dels uagtsomhed, dels forsømmelse. Når nogen ringe mangel påkom, blev det ikke så betidigt angivet, at det i tide kunne forfærdiges. Deraf forårsagedes idelige klager over brøstfældighed og ulidelig bekostning. Da akademiet kun var få penge tillagt til sådanne omkostninger, havde FG overvejet, hvorledes slig mangel kunne afhjælpes, at både stedet kunne forskånes for sådan bekostning og professorer o.a. bedre akkomoderes. Han fandt intet bedre middel, end at hver gaves en årlig pension at vedligeholde sin residens med. Han tilbød derfor til foråret at lade hver residens reparere, så intet skulle mangle, og derefter tilægge årligt hver professor 12 rd., hver eksercitiemester 10 og øvrige akademibetjente 8 rd. Og ved mangel på tømmerværket at udvise bygningstømmer af skoven, herunder remme, murleder, forstykker og stolper, løsholter, ranke og bånd, som bjælker og stolper samles med, hermed ikke ment fyrretømmer, som bruges til sparrer, hanebånd, lægter, bjælker, dæler og skelmur o.a., som bruges inde i huset, ej heller andre materialer. Akademiet kan derved blive forskånet for anden bekostning. Professorer o.a., som har købt og bebor egne huse, skal gives det samme og ej videre godtgøres, anseende, at enhver betjents kondition bør at være sin medkollegas lige. Da frie residenser holdes pro aliqva parte salarii, anmode de FG om enhvers mening, om der er noget, som bør tages i betragtning. Herpå takkede professorerne FG, at han havde villet have den omsorg, såvel for akademiet, som for enhvers egen nytte, og begærede, at det måtte blive sat i værk. De ville igen være forpligtet til at holde deres residenser vedlige og levere dem fra sig og stå til rette efter lovligt syn.

Actum in consistorio ut supra. Georgius Vitzlebius, theol. prof. og p.t. dekan. Dr. Georg Kruck, D.M. Johannes Lauremberg, math. prof. Henricus Ernstius, eloquentiæ p.p.¹ Laurids Bordingius, hist. prof. Daniel Matras, gal. & ital., L.P. Anno 1651 23. dec. er dette proponeret under-skriverne, som takkede og begærede, at det skrevne måtte holdes. Martin Ernst. Hans Vilhelm Eller, fiskemester. Abraham Wuchters. Jean Buron dit du Brueil. Johannes Conradus Hein, orgelmester. Peder Jensen, academiæ typ. Esaias Burserus. Jean Diephorst, bogbinder. Martin Radicke, barber. Kongen byder hofmesteren og efterkommerne at rette sig efter forskrevne. Sjt, 32, 495. K. Indl. 22. og 23. dec. 1652.

1) Kopibogen har her oversprunget Ks: Bjørn Sev. Drachardus, L. S. prof., Albertus Mejerus, G.L.P., Nicolaus Agardus, eloq. P.P.

5. marts (Kbh.) Falk Henriksen Gøye fik brev om at antage nogle poster med professorerne vedr. Akademiet i Sorø's statutter. Kongen erfarer af FGs angivende, at der i de statutter, som enhver ved højeste ed tilholdes at rette sig efter, findes adskilligt, som er imod både akademiets fundats, stedet og en del vedkommende personer. FG og professorerne anmoder om kongens tilladelse til at måtte opstille nævnte poster, så alt kan anstilles til akademiets og skolens forfremmelse. Kongen er tilfreds, at de lader posterne antegne og indskikker dem i Kanc., hvorefter FG efter kongens og rigsrådets betænkende skal få kongens vilje at vide. Sjt, 32, 495. K. Indl. 3. marts.

5. marts (Kbh.) Bevilling for Anne Mette Christians i Nykøbing Falster til at være fri for skat og alt arbejde. SmR, 7, 54. K. Indl. 23. marts 1646 og 4. marts.

5. marts (Kbh.) Bevilling for Anne Birgitte von Kouritz (Køruitz) på 120 rd. årligt af Nykøbing len og 2 retter fersk fisk om ugen. Lensmanden skal lade hende give dette. SmR, 7, 54. Indl. 14. febr.

5. marts (Kbh.) Bevilling for Henrik Raffn, borger i Kolding, til at sælge el. i betaling give sit skib, der er bygget af ham der, til hvem af kongens egne indenlandske indbyggere, han lyster, uagtet anordningen om, at skibe bygget ved Kolding først skal bruges i 8 år. JR, 12, 137.

5. marts (Kbh.) Jørgen Seefeld fik brev om af toldkisten i Kolding at betale Albret von Itzen 4.000 rd., som denne har erlagt til kongen bar, og 150 rd. i rente. JT, 13, 134.

5. marts (Kbh.) Århus Kapitel fik brev om at erklære sig om gods, Ebbe Gyldenstjerne begærer til magekifte. EG begærer i magelæg kapitlets gård i Åstrup, Rasmus Christensen påbor. Hvorimod han til fyldest vederlag erbyder en gård i Rostved, som Thorkil Jensen påbor. Kapitlet skal erklære sig om godset, han begærer, for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 134.

6. marts (Kbh.) Bevilling for borgmester Enevold Rasmussen i Køge efter begæring til for sin lange tjeneste at være fri for skat o.a. byens tynge. Sjr, 23, 336.¹ K.

1) Ud for står: Rentemestrene fik brev angående Falk Gøyes pant, læs fol. 670.

6. marts (Kbh.) Rentemestrene fik brev ang. Falk Gøye t. Hvidkildes pant på gods i Nyborg len og erlæggelse af penge. FG har tilbudt til flådens udredning at forstrække 2.009 rd. 6 sk., mod gods til pant i Nyborg len, som tilsammen beløber 3.009 rd. 6 sk., med begæring, at efterdi godset beløber sig højere, at han da må bevilges at kvittere for de 1.000 rd. og afstå det, han endnu tilkommer på forrige gjorde forstrækning, nemlig 4.017 rd. 3 sk. Kongen er tilfreds hermed. Adressaterne skal for dre nævnte obligationer på 4.017 rd. 3 sk. og påskrive. Sjt, 32, 670. K.

7. marts (Kbh.) Nogle lensmænd¹ fik brev om at hidskikke penge af toldkisterne, når øksnene er udført. Adressaten skal, når de er udført, med visse bud hidskikke alle toldpengene i toldkisten i Kolding, og levere dem i Rtk., så vidt der ikke allerede er sket assignation. Sjt, 32, 498. K.

Ligesådannt brev fik hr. Mogens Sehested og hr. Jørgen Brahe om Ribes og Assens toldkister, så og Otte Thott om Ysteds toldkiste.

1) K. er stilet til Jørgen Seefeld.

7. marts (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at give oberstlt. Indelsbach 50 rd. i rejsepenge, hvilket dog siden skal kortes i den ham forundte årlige besoldning. Sjt, 32, 498.

7. marts (Kbh.) Wulf Hieronymus von Kratz fik brev om at kommandere et kompagni på 200 mand af sit regiment med tilhørende officerer ind i Helsingborg. De skal ligge der, og penge til deres underholdning skal skaffes af kommissarierne i Skåne. SkT, 8, 300. K.

7. marts (Kbh.) Kommissarierne i Skåne¹ fik brev om i Helsingborg at skaffe underholdning til 200 mand, som kongen har fundet for godt at indlægge der. SkT, 8, 300. K.

1) Ifølge K. Otte Thott, hr. Niels Krabbe og Kjeld Krag.

7. marts (Kbh.) K.M.s mageskifte på Århus Kapitels vegne med Hans Friis. HF har til kongen på Århus Kapitels vegne udlagt gde og gods i Øster Lisbjerg h.: 1 gd., Tuldtoft, som Rasmus Christensen påbor, skylder årligt 1¹/₂ ørte rug, 1 ørte byg, 2 ørter havre, 1 otting smør, ¹/₂ fodernød, 1 brændsvin, 1 ørte byg for 4 hestegæsteri; Østrup: Peder Nielsen 1 ørte rug, 1 ørte byg, 1 brændsvin. Hasle h., Brabrand: 1 gd., Maren Espens påbor, 1 ørte rug, 1 ørte byg, 3 ørter havre, 1 fodernød, 12 sk. ekkepenge¹, 1 brændsvin, skov til 3 svins olden, med al herlighed, rente osv. Da har kongen på kapitlets vegne til fyldest vederlag udlagt gde og gods til Hørning præbende i Sønderhald h., Tustrup: Christen Pedersen og Thomas Mogensen påbor, skylder årligt 4 ørter rug, 4 ørter byg, 1 brændsvin, 24 sk. ekkepenge, 1¹/₂ ørte byggæsteri. Nok den rettighed possessor præbende Hørning har årligt at oppebære af forskrevne gd. i Tustrup kongens og kirkens anpart korn- og kvægtiende, nemlig 2 td. rug, 2 td. byg, 2 lam. Hvilke gde og gods osv. efter ordinær stil. JR, 12, 137.

1) Kopibogen har *engepenge*.

7. marts (Kbh.) Hans Friis' genbrev, efter ordinær stil. Hans Friis. Otte Krag. Herman Iversen Kaas. JR, 12, 138.

7. marts (Kbh.) Henrik Thott og Erik Juel fik brev om at lade Christen Albretsen Skeel være hans pantegods i deres len følgagtigt efter pantebrevet. JT, 13, 134.

7. marts (Kbh.) Peder Lange fik brev om at være jomfru Margrete Eriksdatter Urnes værge. Der skal holdes skifte efter afd. Axel Urne. PL skal skal rette sig efter at være MEUs værge og dér have indseende med, at hun vederfares ret. JT, 13, 134. Indl. 18. febr.

7. marts (Kbh.) Erik Grubbe og Ove Blik fik brev om at være kommissarier ved overleveringen af Margrete Andersdatters værgemål til Peder Lange. Erik Lunov er befalet at levere værgemålet for MA til PL og gøre rigtighed derfor. De skal rette sig efter at være til stede som kommissarier. Indfalder nogen tvist, skal de forhandle med dem i minde-

lighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 13, 136. Incl. 22. febr.

8. marts (Kbh.) Bevilling for Jan Jansen til at inklade sig i ægteskab med Marticke Gersen. De er beslægtet med hinanden i 3. led og skal bevise, at de ikke er nærmere pårørte og for bevill. give 4 rd. til hørernes underhold i Ringkøbing efter den nylig derom gjorte fundats. SJR, 23, 337.

8. marts (Kbh.) Kommissarierne i Sjæll. fik brev om af landekisten i Sjæll. at betale den reparation på Sjæll. Regiments gewehr, der ifølge Axel Urup findes fornøden. SJT, 32, 498. K. Incl. udat.

8. marts (Kbh.) Hr. Christian Friis, tøjmester, fik brev om gewehr. Han skal lade Axel Urup være følgagtig det over- og undergewehr, som bestilles af ham til Sjæll. Regiment, og annamme det gamle og ubrugelige gewehr, som han lader levere, og kvittere derfor og siden lade det reparere. SJT, 32, 498. K. Incl. udat.

8. marts (Kbh.) Bevilling for Tue Pedersen af Åred i Nørre Asbo h. i Skåne til at have Johanne Knudsdatter, hvis afd. mand var ham beslægtet i 3. led. Dog skal han for bevillingen give 10 rd. til hørernes underholdning i Ringkøbing, så og bevisliggøre, at hendes afd. mand ikke var ham nærmere beslægtet. SkR, 6, 283.

8. marts (Kbh.) Kommissarierne i Fyn fik brev om af landekisten i Fyn at betale den reparation på de 2 fynske regimenters gewehr, der ifølge Axel Urup findes fornøden. FT, 7, 131.

8. marts (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om at lade Falk Henriksen Gøye være følgagtig det pantsatte gods i MKs len, som han har for en sum penge, han har forstrakt kronen med. FT, 7, 131. Incl. udat.

9. marts (Kbh.) Bevilling for Albert Haelwegh til lønforbedring til at stikke nogle anatomiske figurer. Kongen har befaleet AH med forderligste at stikke en del anatomiske figurer malet af Karel van Mander på foranledning af prof. i anatomi, dr.med. Thomas Bartholin på Kbh.s

Universitet. AH begærer, at han for dette arbejde må tillægges noget videre end den ordinære løn, eftersom der vil behøves tid dertil og til at underholde svende. Kongen bevilger dette, også fordi AH så skal lade sig finde desto flittigere til at bringe arbejdet til ende. Han får på 2 næstfølgende års tid 300 rd., nemlig årligt 150, dog skal han i de 2 år mest muligt fuldbringe arbejdet. Rentemestrene skal fornøje AH de 150 rd. årligt. Sjr, 23, 337. K.

9. marts (Kbh.) Jægermesteren fik brev om at lade Ebbe Gyldenstjerne t. Vosnæsgård uden betaling bekomme 2 levende dådyr til en dyrehave, som han vil anrette ved sin gård. Han skal lade dem fange i Nørrejylland, dog ikke i Skanderborg og Koldinghus vildtbane. Sjt, 32, 498. K.

9. marts (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at skaffe Albert Haelwegh kobberplader til nogle anatomiske figurer, som han af kongen er befalet at stikke. De skal forskaffe ham de fornødne kobberplader, efterhånden som han behøver dem. Sjt, 32, 499. Orig. i DKanc. B 179h. K.

9. marts (Kbh.) Lensmændene i Skåne fik brev om soldaterudskrivning og eksercitier. Adressaten skal lade udskrive det bedste unge mandskab, fra 16 til 40 år, og have indseende med, at de kommer til stede og ekserceres af officererne fra det gamle Skånske Regiment, med samme gewehr og på samme rendezus som det, eftersom gewehr ikke uden besværing kan føres uskamferet fra det ene sted til det andet. SkT, 8, 301. K.

9. marts (Kbh.) Hans Nielsen Drostrup, borger i Mariager, fik brev ang. noget gods. HND andrager, at han for gjort forstrækning har fået 3 gde med tilhørende bol, gadehuse og ejendom i Skjellerup s. ved Mariager, af det gods, der var udlagt af Dronningborg len til betaling af rigets gæld. Han forårsages nu selv med stor bekostning at lade dem reparere og begærer, at de ikke derefter må blive løst fra ham, men efter pantebrevet må blive ham og hans arvinger følगतig, indtil kongen selv er tilsinds at indløse det. Kongen bevilger dette. JR, 12, 138. K. Indl. 1. marts (2) og 11. marts.

9. marts (Kbh.) Jørgen Kruse og Gunde Rosenkrantz fik brev om at registrere afd. Axel Urnes gods. Fru Anne Rodsteen, enke efter AU, an-

drager, at hendes husbond er død, og at hun er tilsinds at lade åbne og registrere hans efterladte tøj og løsøre. Adressaterne skal begive sig til Kjellerup og dér åbne og registrere løsøret. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JR, 12, 135. Indl. 27. febr.

10. marts (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at betale Johan Alter 200 rd. af hans resterende løn. Sjt, 32, 499. Orig. i DKanc. B 179h. Indl. udat.

10. marts (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om at give Jørgen Følemester ved Antvorskov Slot 3 pd. byg for den ham ved ildebrand tilføjede skade, tagende hans bevis. Det skal blive ham godtgjort. Sjt, 32, 499.

10. marts (Kbh.) Biskop i Sjæll. dr. Hans Resen fik brev om frd. om faste- og månedsbededage i Kbh.s og Roskilde len. Kongen har erfaret, at der i disse len forårsages stor hinder i gudstjenesten og kirkernes søgning om bededagen, som holdes i fasten så vel som den første uge i hver måned om onsdagen, idet der i Kbh. og Roskilde holdes marked samme dage. Kongen er tilfreds, at der sker sådan forandring, at bededagene i fasten og i første uge hver måned holdes om torsdagen. Sjt, 32, 499. K. (Udt.: CCD, VI, 120).

10. marts (Kbh.) Rentemestrene fik brev om nogle, der har fået indvisning i Hald lens indkomst. Kongen har givet efterskrevne indvisning i det, som kronen tilkommer hos Frands Pogwisch t. Ravnholt for hans len: Mette Rodes arvinger, Morten Pletzius' enke for 2.000 rd., Karen Andersdatter for 1.200 rd. og borgmester Jacob Madsen for 600 rd. Sjt, 32, 499. Indl. 10. og 28. jan.

10. marts (Kbh.) Otte Skade fik brev om at ligge i slotsloven i fæstningen Kristianopol, hvorfra kongen har forløvet Jacob Grubbe t. Møgelø en månedes tid. OS skal imidlertid lige i slotsloven, havende indseende med, at intet forsømmes. SkT, 8, 301. K.

10. marts (Kbh.) Jacob Grubbe fik brev om forløvelse. Han har begæret, at han må forløves en månedes tid fra fæstningen Kristianopol.

Han skal anordne, at intet forsømmes, og kongen har befalet Otte Skade imidlertid at ligge i slotsloven. SkT, 8, 301. K.

10. marts (Kbh.) Bevilling for hr. Hans Hansen Vinholdt, sognepræst til Fjellerup og Glæsborg sogne, til selv at betjene sit kald, som han for nogen tid siden har fået forbud mod selv at betjene for den af ham begåede forseelse. Efter hans begæring har kongen bevilget, at han herefter, forseelsen uagtet, selv må betjene det, efterdi det erfarer, at han siden har forholdt sig vel. JR, 12, 139. Incl. udat., 17. febr. og udat.

10. marts (Kbh.) Frands Pogwisch fik brev om at betale Mette Rode, enke efter Morten Pletzius, 2.000 rd. Item Karen Andersdatter 1.200 rd. og borgmester Jacob Madsen 600 rd. FP skal af det, kronen tilkommer af hans len, betale MR 2.000 rd. for det, hun reterer hos kongen for tømmer til kongens fætter, hertug Ernst Günther. Og KA 1.200 rd. Og JM 600 rd. efter kongens åbne bevilling. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 136. Orig. i Hald lensrgsk., RA.

11. marts (Kbh.) Caspar Markdanners arvinger fik brev om Sigismundus Coppenbergs sag. SCs far beklager sig, at hans søn sidder anholdt på Blåtårn for CMs død, og at ingen proces er begyndt efter landsdommerne i Sjæll.s dom, så det er at befrygte, at hans søn allerede er geråden i stor svaghed af det langvarige fængsel. Han begærer, at han må komme ud på borg el. også at sagen udføres. Adressaterne skal erklære sig om, hvorledes de er sindet med den videre sag. SJT, 32, 500. Incl. 28. og 30. marts.

11. marts (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev om afslag i Kronborg len. Kronens bønder i hans len har lidt stor skade formedelst den langvarige hede og tørke, som denne sommer har medført og forårsaget stor misvækst, så de ikke kan blive ved magt, medmindre de forundes noget afslag på deres landgilde, hvilket kongen af AKs erklæring erfarer er sandfærdigt. De må nyde efterskrevne afslag: Tikøb s.: Harridsby: Laurids og Svend $\frac{1}{2}$ pd. rug. Horserød: Peder Ibsen $\frac{1}{2}$ fjdg. smør, Peder Christensen 1 fjdg. smør. Borsholm: Søren og Laurids $\frac{1}{2}$ pd. rug, 1 fjdg. smør, Peder Rasmussen $\frac{1}{2}$ pd. rug, 1 fjdg. smør. Nyrup: Niels Bentsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, Oluf Ingversen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Hans Olufsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Rasmus Pedersen $\frac{1}{2}$ pd. rug. Horneby: Rasmus Eriksen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Anders og Jeppe 15 skp. rug, 9 skp. byg.

Saunte: Laurids Pedersen 5 skp. rug. Skibstrup: Hans Jacobsen 5 skp. rug, 1½ td. havre. Asminderød s. og by: Jens Jørgensen 5½ skp. rug. Veksebo: Peder Mortensen ½ pd. rug, Laurids Olsen ½ pd. rug, Jep Olsen 5 skp. rug. Danstrup: Mourids Jensen 2 td. rug, 2 td. byg. Roland: Hans Mouridsen 1½ fjdg. smør, Ole Svendsen ½ fjdg. smør. Toelt: Jens Herlofsen ½ pd. rug, ½ pd. byg, 1 td. havre, Niels Poulsen ½ pd. rug, ½ pd. byg, Søren Pedersen ½ pd. rug, Niels Svendsen ½ pd. rug. Endrup: Hans Kampe ½ pd. rug, gl. Hans Andersen ½ pd. rug, Rasmus Andersen ½ pd. rug, unge Anders Hansen ½ pd. rug, ½ pd. byg. Langstrup: Jørgen Mouridsen ½ pd. rug, Didrik Berendsen 1 pd. rug, 20 skp. byg, 2 td. havre, Peder Nielsen ½ pd. rug, Laurids Nielsen ½ pd. rug. Torpen: Anders Ejlersen ½ pd. rug, Niels Hansen 5 skp. rug, unge Peder Madsen 12½ skp. rug, gl. Mads Pedersen 6 skp. rug. Søborg s. og by: Jep Thuesen ½ pd. rug, Jens Jacobsen ½ pd. rug, ½ pd. byg, Niels Nielsen ½ pd. rug. Dragstrup: Hans Lauridsen ½ pd. rug, Mads Jørgensen ½ pd. rug, Jens Nielsen ½ pd. rug. Fjellenstrup: Rasmus Lauridsen 1 pd. rug. Firhøj: Niels Andersen ½ td. smør. Esbønderup s., Ormstrup: Peder Hansen ½ pd. rug, 1 td. byg. Blistrup s., Koldsbæk: Laurids Lauridsen ½ pd. rug, ½ pd. byg, 1 td. havre, Laurids Hansen 2 td. rug, Svend Olsen 10 skp. byg. Hesselbjerg: Peder Hansen 1 fjdg. smør, Poul Andersen 16 skp. rug, 3 td. byg, 2 td. havre. Udsholt: Hans Pedersen ½ pd. rug, Oluf Christoffersen ½ pd. rug, Laurids Pedersen 1 td. rug, Hans Lauridsen 1 pd. rug, 1 pd. byg. Smidstrup: Jørgen Jørgensen 2 td. rug, Christen Thuesen ½ pd. rug. Højelt: Laurids Pedersen ½ pd. rug, Hans Lauridsen ½ pd. rug, af en øde gd. 15 skp. rug, 1 td. byg, 1 td. havre. Lydshøj: Jens Clemensen ½ pd. rug. Bakkebjerg: Hans Olsen 4 skp. rug, Laurids Jørgensen ½ pd. rug. Valby s. og by: Hans Andersen 1 td. rug, Laurids Ibsen ½ pd. rug, 1 td. byg, Oluf Pedersen 15 skp. rug, 8 skp. byg, unge Laurids Pedersen 15 skp. rug. Sletelte: Niels Pedersen 1 pd. rug. Vejby s. og by: Jacob Mortensen ½ pd. rug. Mynge: Oluf Knudsen ½ pd. rug, Jens Nielsen ½ pd. rug, Clemend Lauridsen 1½ pd. rug. Ørby: Mikkil Olsen 1 pd. rug, Laurids Lauridsen ½ pd. rug, 1 td. byg, Jørgen Lauridsen 1 fjdg. smør, 12½ skp. rug, 15 skp. byg, 1 td. havre. Holløse: Oluf Jensen ½ pd. rug, Jep Nielsen ½ pd. rug, Oluf Olsen ½ pd. rug, Knud Hansen ½ pd. rug, Peder Nielsen 1 td. rug. Unnerup: Oluf Pedersen ½ pd. byg, Niels Jensen ½ pd. rug. Tibirke s.: Tisvilde: unge Laurids Mortensen ½ pd. rug. Annisse s. og by: Adser Olsen ½ pd. rug, ½ pd. byg. Helsing s. og by: Eskel Olsen ½ pd. rug, unge Niels Pedersen ½ pd. rug. Ammindrup: Laurids og Oluf ½ pd. rug. Kjæderup: Rasmus Pe-

dersen 3 fjdg. 1 ott. smør, 1 lam, 1 gås, 4 høns, 20 æg. Lavø: Laurids Lauridsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Mads Andersen $\frac{1}{2}$ pd. rug. Højbjerg: Niels Mortensen 1 pd. rug. Nejlinge: Laurids Pedersen $\frac{1}{2}$ pd. rug. Græsted s., Allume: Peder Nielsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Hans Jensen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Peder Jensen 8 skp. rug. Ramløse s. og by: Oluf og Jeppe 1 pd. rug, Jens Pedersen Grisse 1 pd. rug, Jep Pedersen 15 skp. rug, Christen Rasmussen 15 skp. rug, Jep Jensen 15 skp. rug, Jens Knudsen $\frac{1}{2}$ pd. rug, Niels Christensen 1 pd. rug, Peder Olsen $\frac{1}{2}$ pd. rug. Ågerup: Jørgen Jørgensen 1 td. rug. Skjærød: Hans Ibsen 1 td. rug, og Niels Hellesten 4 skp. rug, hvilket skal blive ham godtgjort. Sjt, 32, 500. K. Incl. 19., 21. og 22. febr.

11. marts (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om, at Mogens Pedersen Blanch må begraves på kirkegården. MPB har begået lejermaal med sin steddatter og er dømt til at lide efter forordningen. Han begærer, at han må begraves på kirkegården, når han har udstået sin straf. Kongen er tilfreds dermed. SkT, 8, 302. K.

11. marts (Kbh.) Otte Thott fik brev om nogle enge, som hr. Joakim Gersdorff begærer til mageskifte, nemlig 4 læs eng i Skåne til Onslunde Kirke i Ingelsted h., så og 6 læs eng til annekspræstegården smst. ved JGs ladegård der. Hvorimod JG til fyldest vederlag erbyder kongen på nævnte kirkes og annekspræstegårds vegne lige så meget i Onslunde marker. Han skal erklære, om godset for belejlighed el. anden herligheds skyld kan mistes fra kronen, og om det vederlag, JG erbyder, kan eragtes nøjagtigt, og indskikke erklæringen i Kanc. SkT, 8, 302.

11. marts (Kbh.) Peder Reedtz fik brev om gods, Malte Sehested begærer til pant. MS har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i PRs len: Hjerm h., Borbjerg s., Neder-Kjeldsmark: 1. gd., Christen Andersen og Niels Christensen påbor; Over-Kjeldsmark: 1 gd., Søren Poulsen og Morten Christensen påbor; Munksgård: Laurids Mikkelsen; Hvamgård, som halvparten er fæstegd., halvparten selvejer, som Christen Harildsen besidder. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Lundesnæs Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 136. K. Incl. 3. (2 stk.), 25. og 26. febr.

11. marts (Kbh.) Ms. til Jørgen Seefeld om roser hos urtegårdsmanden på Koldinghus. Denne plejer årligt til kongens laboratorium at levere 3 td. stødte roser, og i næstforgangne år er ingen kommet. JS skal fornemme af ham, hvorfor det ikke er sket, og indskikke beretning i Kanc. JT, 13, 137. K. Incl. 20. marts.

12. marts (Kbh.) Lensmændene i Danmark fik brev angående bartskærere og trommetere til flåden. En del bartskærere er fornødne til flåden. Kongen har anset for godt, at Kbh. skal stille 4 bartskærere med understafferede kister, som skal lade sig bruge tilkommende sommer på flåden. Adressaten skal tilholde borgmestre og råd i Kbh. at tilvejebringe disse, og i lige måde ved hånden at have 5 trommetere, som skal bruges på flåden, og kan de ikke skaffe så mange, skal de i stedet forsøge at skaffe mange pibere og skalmejblæsere. Sjt, 32, 502. K. Orig. (til OP) i Frederiksborg lensrgsk., LAK, og (til HV) i Odensegård lensrgsk., LAO.

NB. 26. marts herefter udgik breve, at Roskilde, Ringsted og Vordingborg skal levere en bartskær, item Skælskør, Korsør og Slagelse en kiste. 2. april til nogle lensmænd i Fyn om forandringer med samme bartskærkister. 16. april om Kalundborg og Holbæk bartskærkister. 24. april til Otte Thott, at Lund er forskånet for trommetere. 29. april til alle lensmænd om at hidskikke bartskærere og trommetere.

Fortegnelse på de lensmænd, som fik breve om bartskærere og trommetere 12. marts. *Sjælland*: hr. Joakim Gersdorff: Kbh. 4 bartskærere, 5 trommetere. Hr. Axel Urup: Køge 1 b., 1 t. Arent von der Kuhla: Skælskør b. uang., t. uang. Hr. Frederik Reedtz: Vordingborg og Næstved 2 b., 2. t. Hr. Niels Trolle: Roskilde 1 b., 1 t. Oluf Brockenhuus: Holbæk 1 b., 1 t. Otte Pogwisch: Slangerup og Hillerød 1 b., 0 t. Hr. Wentzel Rothkirck: Slagelse og Korsør 1 b., 1 t. Hr. Hans Lindenov: Kalundborg 1 b., 1 t. *Skåne*: Otte Thott: Malmö 2 b., 2 t., Ysted 1 b., 1 t. Hr. Knud Ulfeldt: Landskrone 1 b., 0 t. Otte Thott: Lund 0 b., 1 t. Hr. Ove Giedde: Helsingborg 1 b., 1 t. Hr. Henrik Lindenov: Kristianstad 1 b., 1 t. *Fyn*: Hr. Henning Valkendorf: Odense og Bogense 2 b., 3 t. Hr. Mogens Kaas: Nyborg og Svendborg, Fåborg og Kerteminde 1 b., 1 t. Tyge Below: Middelfart 1 b., 1 t. Frederik Reedtz: Nakskov, Nykøbing Falster, Sakskøbing, Nysted, Maribo 3 b., 2 t. *Jylland*: Jørgen Seefeld: Koldinghus og Vejle 1 b., 1 t. Hr. Frands Pogwisch: Viborg 1 b., 2 t. Hr. Mogens Sehested: Ribe 1 b., 1 t. Erik Juel: Ålborg og lenets købstæder 2 b., 1 t. Laurids Ulfeldt: Horsens 1 b., 1 t. Erik Rosenkrantz: Århus 1 b., 1 t. Henrik Thott: Randers 1 b., 1 t. Mogens Arenfeldt: Mariager 1 t. Summa: 40 b., 37 t.

12. marts (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om fornødent foder fra Antvorskov Slot til 3 heste på Sorø. Sjt, 32, 503. K. Indl. 11. marts.

12. marts (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at gøre rgsk. med Ludvig og Børge Pallesen Rosenkrantz. De skal gøre afregning med LP, kongens hofjunker, for gjort tjeneste og betale ham, efterhånden, som de har middel. Sjt, 32, 503. K. Orig. i DKanc. B 179h.

Ligesådant brev fik de angående BPR til [ikke udfyldt]. Orig. i DKanc. B 179h.

12. marts (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om at betale Bastian Schumann Koch, der anholder om af hans lens indkomst at måtte betales for gjort tjeneste. OP skal betale ham, varerne anslået, som de dyrest kan gælde efter landkøb. Det skal blive ham godtgjort. Sjt, 32, 503. K. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK. Indl. 31. jan. og udat.

12. marts (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om at lade Frands Lykke t. Overgård være hans pantebrev følgagtigt. FT, 7, 131.

12. marts (Kbh.) Bevilling for Ebbe Gyldenstjerne vedr. opretningen af Koldinghus ladegårds bygning. EG andrager, at han med kongens bevilling har ladet opbygge Koldinghus ladegård, som ganske var øde, og dertil anvendt 700 rd. over det, der blev ham forundt af kongen. Han begærer, at han, da han straks derefter kom fra lenet og ingen nytte havde af bekostningen, må få billig erstatning af sine efterkommere. Da det er billigt og i andre len i lige tilfælde sædv., bevilger kongen, at han må gives det igen, når Steen Bille har annammet lenet, hvorefter SB af hans efterkommer efter beskaffenhed skal have billig erstatning. JR, 12, 140. K. Indl. 7. marts.

12. marts (Kbh.) Henrik Thott fik brev om at lade Frands Lykke være følgagtig det pantegods i sit len, som denne har for en sum penge, han har forstrakt kronen med. JT, 13, 134.

13. marts (Kbh.) De teologiske professorer i Kbh. fik brev om betænkning om Peder Madsens ægteskab. Hvad PM andrager, kan de se af hans hosføjede supplikation. De skal straks indskikke deres betænkende i Kanc., om de mener, det han begærer, med god samvittighed kan tilstedes ham. Sjt, 32, 503.

13. marts (Kbh.) Hr. Hans Lindenov på Kalundborg fik brev om at forstrække bønderne med sædekorn. Bønderne i lenet anholder om, at de må låne 5 læster byg til sædekorn. Kongen erfarer af hans beretning, at de højlig behøver det, og er tilfreds, at de må låne dette. Dog skal det haves i agt, at det straks bliver betalt, når de har indhøstet. Sjt, 32, 504. K. Indl. udat.

14. marts (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om 200 musketter til Christiansøs fæstning, item om løjtnant Claus Resow. Han skal lade oberstlt. Indelsbach være 200 musketter følगतig til Christiansøs fæstning, og er tilfreds, at Claus N., løjtnant af artilleriet, som nylic er antaget, straks overskikkes dertil. Sjt, 32, 503. K.

14. marts (Kbh.) Hr. Knud Ulfeldt fik brev om at erklære sig om Otte Thotts mageskifte. OT begærer til magelæg følgende gde og gods i Landskrone len: Strø: 1 gd. og 1 fæste, Torløse 2 gde, Haslev 1 gd., Øslev 2 gde, Boserup 1 gd. og 2 fæster, Vistøfte 2 gde, Østerby 2 gde, ligger til Næs, giver for mars havre til Landskrone Slot, i Onstrø 2 gde, do., Aske 1 fæste; Kærstrup 1 fæste og 1 gadehus, panter huset og nogle små huse med kongens værn i Fers h. Hvorimod han til fyldest vederlag vil udlægge af jordegods, som kan være Landskrone Slot lige så belejligt. KU skal erklære, om godset for belejlighed el. anden herligheds skyld uden kapitlets skade kan mistes, og om det vederlag, han erbyder, kan eragtes nøjagtigt, og indskikke erklæringen i Kanc. SKT, 8, 302. K.

15. marts (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at give Claus Resow 30 rd. på rgsk. af hans besoldning til rejsepenge til Norge. De skal igen afkortes ham. Sjt, 32, 504.

15. marts (Kbh.) Otte Thott og hr. Knud Ulfeldt fik brev om at åbne Ysted og Landskrone toldkister. Adressaten skal straks åbne Landskrone toldkiste og levere pengene med visse bud på Rtk. SKT, 8, 303.

Ligesådan fik OT om Ysted toldkiste.

15. marts (Kbh.) Tyge Below fik brev om at åbne toldkisten i Middelfart og hidskikke de penge, der er deri, med visse bud til Rtk. FT, 7, 132.

16. marts (Kbh.) Christen Skeel på Vallø fik brev om at erklære sig om fru Karen Gyldenstjernes mageskifte. KG, enke efter Godske Lindenov t. Lindersvold, har til mageskifte begæret krongods i Tryggvælde len

i Fakse h., Roholte s., Orup: Bo Espensen, Jacob Ibsen. Elmue: Anders Espensen, Espen Boesen, Jens Madsen i Fiskerhoved fæstet en jord, Niels Pedersen i Fiskerhoved, fæstet en jord. Hvorimod hun til fyldest vederlag erbyder gods i Fakse h., Kongsted s., Hyllede: Laurids Bjuler. Eskildstrup: Ole Grønholt. Hammer h. og s., Blangsløv: Ties Hansen og 1 gadehus til samme gd. Smørum h., Tåstrup s., Baldersbrønde: Peder Eskelsen. CS skal erklære, om godset for belejlighed el. anden herligheds skyld kan mistes fra lenet, og om det vederlag, hun erbyder, kan eragtes nøjagtigt, og indskikke erklæringen i Kanc. Sjt, 32, 504.

16. marts (Kbh.) Bevilling for Søren Pedersen i Hesselballe til at have Laurids Thomsens enke, uanset at hendes forrige husbond var beslægtet med ham i 3. led. Dog skal han bevisliggøre, at de ikke er hinanden nærmere pårørende, og give 4 rd. til Kolding Hospital. JR, 12, 141.

16. marts (Kbh.) Jørgen Seefeld fik brev om, at Peder Hansen i Vilstrup forskånes for 1 års landgilde. PH andrager om for armod, fæsyge o.a. at måtte forundes noget afslag på sin landgilde. Af JSs erklæring erfarer kongen, at han behøver det, og er tilfreds, at han forskånes for dette års landgilde. JT, 13, 137. Incl. 8. jan. og 25. og 26. febr.

17. marts (Kbh.) Bestilling for Selgen Petersen som ingeniør. Kongen antager SP til at lade sig bruge, hvor hans tjeneste behøves til lands og vands. Han skal være kongen og hans riger og lande tro, ramme kongens og rigets gavn og hindre skade. Han får til årlig pension 300 spd., og hans bestilling skal begynde fra brevetts dato. Kommissarierne i den provins, hvor han bliver employeret, skal lade ham være bemeldte pension følgagtig. Sjr, 23, 338. K.

17. marts (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om at holde Knud Mortensen i Ladegård i forvaring. KM har for nogen tid siden stillet Niels Olsen skrædder og Rasmus Nielsen brygger, begge i Hillerød, borgen, at han ikke vil undvige, førend den drabssag er kommet til ende, som han er tiltalt for i Lolland. Kongen erfarer, at sagen er gået ham under og er til landsting, hvorfor han har indstævnet dem til næstkommende herredag til endelig påkendelse. Da han uden tvivl opholder sig hos sine forløftesmænd, skal OP uformærkt erkyndige sig derom og sikre hans person i god forvaring. Sjt, 32, 505.

17. marts (Kbh.) Mogens Høg, gesandt i Sverige, fik brev om, at Maximilianus Rosenkrantz skal forblive hos Peder Juel t. Hundsbæk til videre ordre. Sjt, 32, 505.¹

1) I margenen: Petrus Charisius fik breve om det holl. væsen d. 19. marts, læs fol. 670.

17. marts (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om at lade hr. Mogens Sehested være hans pantebrev følgagtigt. FT, 7, 132.

17. marts (Kbh.) Dr. [Jacob] Janus og dr. Peter Bülche fik brev om efter den allerede tilsendte designation at taksere det, der findes i Nykøbing Falsters apotek. SmT, 8, 50. K. Incl. 5. og 7. marts og udat.

17. marts (Kbh.) Søren Madsen m.fl. i Lundenæs len fik oprejsning. Efterskrevne bønder i Nørre [Horne] h., Søren Madsen i Sønderbæk på egne og afd. bror Peder Madsens vegne, Jens Christensen i Forsum, Christen Pedersen smst., Clemend Nielsen på Nyland, Anders Nielsen i Hee, Mads Nissen, nu i Lønborg, og hans mor Maae Niskone smst., Søren Nissen i Bandsbøl, Eske Mortensen i Sønder Bork, Oluf Jonsen i Nørre Bork på vegne af Jørgen Mortensens arvinger, Christen Pedersen i Obling, Mads Skrædders arvinger i Bandsbøl, Houig Christensen i Toftum, Las Nissen smst. og Jens Christensen i Rorup andrager, at de må indstævne sagen og dommen afsagt ml. dem og bonden Niels Nielsen Obling i Sønder Bork til påkendelse for landsdommeren. Kongen bevilger dette, uanset den tid er forløbet, som den burde være påkendt. JR, 12, 141.

17. marts (Kbh.) Mogens Arenfeldt og Henrik Thott fik brev om at lade fru Elsebe Juel være følgagtig det pantegods i deres len, som hun har for en sum penge, hun har forstrakt kronen med. JT, 13, 137.

Ligesådan fik Henrik Thott.

19. marts (Kbh.) Peder Charisius, resident i Holl., fik brev om tolden i Sundet, så og om at købe munition. Kongen erfarer, at han endnu ikke har fået svar på det, han har proponeret, af årsag, at han ikke var instrueret om, hvad han skulle svare de ham tilforordnede kommissarier. Det er kongens mening vedr. tolden i Sundet at lade det forblive ved den i Brømsebro oprettede akkord. Begærer Staterne ydermere, kan de lade PC det vide, el. også eragter de det bedst at instruere deres her residerende resident, at han kan forebringe det og handle med

H.M., som vil vide at resolve. PC skal også handle med ekvipagemesteren el. andre om 1.000 centner krudt, 900 piker på 12 fod, 500 læderspande, så det med det allerførste kan være leveret. Han har ingen tid el. flid at spare, eftersom største magt ligger herpå. Sjt, 32, 670.

19. marts (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev¹ om kontribution af bønderne til soldater, der arbejder ved Helsingborg. Kongen har anset for godt at indlægge et kompagni til fods af Skånske Regiment i Helsingborg til forskånsel for undersåtterne, med arbejde o.a., som behøves til færdiggørelse af den der begyndte tranchement. Han skal tilholde bønderne i lenet så vidt muligt af hvert læg at give til deres udskrevne soldater, så længe de ligger der, om ugen til underholdning 16 sk. el. det værd i proviant, hvorover enhver soldat endda af kommissarierne skal gives 2 mk. om ugen, på det de kan have desto bedre lyst til at forrette det, de bliver befalet. SkT, 8, 303. K.

1) På K.: Ligesådant brev fik Peder Vibe 10. juni 1653.

20. marts (Kbh.) Bevilling for Abraham Jacob von Plato til at beholde Skørringegård med tilliggende avl til videre besked. Bønderne skal drive avlen som tilforn. SmR, 7, 54. K. Incl. 12. marts.

21. marts (Kbh.) Christoffer Lindenov fik brev om folk til artilleriet efter hr. Christian Friis' ansøgning. CF har andraget, at han fattes folk til artilleriet. CL skal lade ham være følgagtig nogle af de folk, som er indkommet el. indkommer, så flåden kan være forsynet med bøssekytter. Sjt, 32, 505. K.

21. marts (Kbh.) Nogle lensmænd og nogle borgmestre og råd fik brev om at handle med bødkerer om tønner til bryghuset. Der behøves en del tønner til flådens fornødenhed. Adressaten skal handle med bødkerne i Malmø det nøjeste muligt, at de leverer en god del tønner på bryghuset. Det, der af adressaten bliver tilsagt dem derfor, skal straks betales, når de leveres. Dog skal han i tide forstændige, hvor mange han formener, der kan tilvejebringes. Sjt, 32, 505. K.

Ligesådant brev fik hr. Axel Urup at handle med bødkerne i Køge, Arent von der Kuhla at handle med bødkerne i Helsingør, borgmestre og råd i Kbh. og Christianshavn at handle med bødkerne der.

21. marts (Kbh.) Rentemestrene fik brev om humle, korn og salt til Bahus og Marstrands fornødenhed. De skal med skuder el. skiberum,

som er medført af bådsfolk fra Bahus len, til Bahus Slot opskikke 28 skpd. humle af det, der her er i forråd, og til fæstningens fornødenhed levere det til befalingsmand på slottet Iver Krabbe t. Jordberg. Han behøver også en del rug, byg, malt og salt til fæstningen, såvel som til Marstrand. De skal handle med købmænd, som kan levere dette, enten med nævnte skiberum el. andre. Sjt, 32, 506. K. Orig. i DKanc. B 179h.

21. marts (Kbh.) Admiralerne på Holmen fik brev om et skib til Karen, enke efter Rasmus Jensen. Kongen er tilfreds, at hun igen bekommer skibet Den røde Ulv, som blev afkøbt hendes mand. De skal tilstille hende skibet med alt dets tilbehør. Sjt, 32, 506. Incl. 21. marts.

21. marts (Kbh.) Bevilling for Anders Germandsen soldat til at have Boel Mogensdatter, som af ham selv så vel som andre tilforn skal være besøvet. Dog skal de begge under straf entholde sig fra Alrum s. og Luggude h., så og give 20 rd., som skal anvendes til Ringkøbing høreres underholdning. SkR, 6, 284.

21. marts (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om at erklære sig om afslag i Helsingborg len, hvor bønderne anholder om dette i deres landgilde for misvækst o.a. Af OGs erklæring erfarer kongen, at en del trods afslag dog ikke kan blive ved deres gde. Han skal erklære sig, hvilke han kan forsikre vil blive ved deres gde og give landgilde, om de får afslag, siden skal for hver mand specificeres, hvor stort afslag han uforbigængeligen må forundes, og beretningen indskikkes i Kanc. SkT, 8, 304. K. Incl. udat.

21. marts (Kbh.) Hr. Jørgen Brahe og Tyge Below fik brev om gods, Anders Bille begærer til pant. AB har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i Hagenskov len, Båg h., Hårby s. og by: Jørgen Thomsen, Hans Jensen og Anders Nielsen påbor; Akkerup: Peder Nielsen. Flemløse s., Voldtofte: Hans Lauridsen, Laurids Madsen Lunde, Jens Sørensen og Anders Madsen Lunde påbor. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Hagenskov Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. FT, 7, 132. Incl. udat.

Ligesådannt brev fik TB om gods, AB begærer til pant i Hindsgavl len: Vejlbj s., Vejlbj Torp: Peder Andersen påbor, item Anders Thomsen; Røgle: Jørgen Simensen, Laurids Pedersen, nok 1 gadehus til nævnte gd. og en græshave kaldet Kirkeskoven, hvoraf Avlby bymænd skal give landgilde til slottet. Incl. udat.

21. marts (Kbh.) Morten Pedersen og Peder Nielsen i Halsted Kl. len fik brev om, at der er forundt dem 21 td. hvede. De har klageligen andraget, at de er fradømt 21 td. hvede for deres skippers forseelse, idet han for en sådan i Svendborg er fradømt denne. De begærer, at hvedem må eftergives dem, da de ingen erstatning kan få hos skipperen og er vankundige. Kongen bevilger dette. SmR, 7, 55. Incl. 1. og 25. febr. og udat.

21. marts (Kbh.) Bevilling for Peder Pedersen, øverste renteskriver, på Allestrup Hede og fædrift, som tilforn har fulgt Dyrebygård, som af kongen er udlagt PP til pant, og nu var udlagt Mariager Kl. Den skal herefter som tilforn blive ved Dyrebygård, dog skal bønderne dér til Mariager Kl. udgive de 3 mk., som gives deraf. JR, 12, 142. Incl. 21. aug. 1652 og 14. marts.

21. marts (Kbh.) Bevilling for Henrik Müller til at lægge jorder under Lønborg Bispegård. HM har andraget, at avlingen og marken til Lønborg Bispegård, som han har i pant af kronen, skal være hel ringe. Han mener dog, at den noksom kan forbedres i visse vangeskifter og separeres fra omliggende bønder, dersom en del bønders jord liggende næstved gårdens mark må underlægges den, el. også bønderne andetsteds af uvildige mænd udvises lige så godt igen. Kongen bevilger, at jorderne underlægges, dog at det haves i bøndernes minde, så de kan få vederlag andetsteds. JR, 12, 142. Incl. 14. marts.

21. marts (Kbh.) Gunde Rosenkrantz fik brev om at erklære sig om gods, Hans Friis begærer til mageskifte i Kalø len, Sønderhald h., Hørning: Peder Mogensen, Gregers Nielsen, Jens Mogensen; Skader: Mogens Poulsen Boel og Rasmus Poulsen. Hvorimod han til fyldest vederlag erbyder gde og gods i Sønderhald h., Lime s. og by: Søren Snedker, Peder Poulsen, Jens Sørensen. GR skal erklære sig om godset, som HF begærer, for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 138. K.

21. marts (Kbh.) Henrik Thott på Dronningborg fik brev om gods, Hans Friis begærer til pant. HF har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i HTs len: Hallendrup: 3 gde, som Niels Nielsen, Niels Christensen og Jens Ibsen påbor; Stobdrup: Laurids Pedersen påbor. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Dronningborg Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 138. K. Incl. 11. marts.

21. marts (Kbh.) Jørgen Seefeld fik brev om afslag for Peder Iversen i Vamdrup Mølle. PI har anholdt om at måtte forundes noget afslag i landgilden, eftersom han det ganske år pga. tørke og mangel på vand har kunnet fortjene lidet el. intet. Af JSs erklærng erfarer kongen, at PI højlig behøver afslag, og er tilfreds, at han i nærværende år forkånes for halvparten af landgilden. Det skal blive JS godtgjort. JR, 12, 139. K. Incl. udat. og 3. og 9. marts.

22. marts (Kbh.) Roskilde Kapitel fik brev om Simon Vibe, tysk cancelliforvalter. Kongen erfarer, at SV er udvalgt til Duebrødre Hospitals forstander, og er tilfreds dermed. Sjt, 32, 506. K. Incl. 3. dec. 1652 og 10. marts.

22. marts (Kbh.) Hr. Niels Trolle fik brev om at sælge Elias Eisenberg, sogneprest i Kalundborg, en gård i Roskilde for jordskylden. EE har begæret, at han til fri ejendom må bevilges en gård, som han på sine søskendes vegne har solgt til Hans Lauridsen, kannik i Roskilde. Af gården giver han årligt til bispegården i Roskilde 12 sk. rigs. Han tilbyder, at dersom han må nyde gården som fri ejendom, vil han for hver sk. rigs give 1 sldl. Da kongen af NTs erklæring erfarer, at nævnte jordskyld uden skade kan afhændes, skal han lade EE bekomme gården til fri ejendom og oppebære 1 sldl. for hver sk. rigs, som han skal gøre rgsk. for. Sjt, 32, 506. K. Incl. 9. og 14. marts.

22. marts (Kbh.) Borgmestre og råd i Kbh. fik brev om at dømme i en trætte ml. Mikkel Vibes arvinger. Der er trætte ml. Peder Vibe, kongens rentemester og befalingsmand på Herrisvad Kl., Simon Vibe, tysk cancelliforvalter, Johan Leyen, borger i Kbh., og Christian Weiner, tysk cancelliforvalter, om 2.000 rd. o.a. krav. De har begæret, at Chri-

sten Thomesen (Sehested) t. Stougård, råd, kansler og befalingsmand på Skt. Knuds Kl. i Odense, ved sin dom vil kende ml. dem. Da CWs ret pga. hans bestilling falder under kansleren, og denne er forhindret i andre af kongens bestillinger, beder kongen adressaterne meddele PV, SV og JL stævning imod CW og dømme ml. dem og siden give det beskrevet. Sjt, 32, 507. (Tr.: KD, V, 358-59). Incl. 12. maj 1652.

ca. 22. marts (Kbh.) Hr. Hans Lindenov fik brev om Peder Thomsen og Jørgen Rasmussens sønner på Samsø. PT og JR har klageligen andraget, at deres eneste sønner, ungefær 17-18 år gamle, er udskrevet som bådsfolk, uanset de både er unge og uduelige dertil. Da dette er bevidnet for kongen, og han ikke påtvivler, at der findes andre dygtige på landet, har han hjemforløvet dem. HL skal finde andre båds mænd i deres sted. Sjt, 32, 507. Incl. udat.

22. marts (Kbh.) Kommissarierne i Skåne fik brev om at gøre afregning med Peder Vibe og Mathias Budde om afd. Axel Buddes besoldning. PV andrager, hvorledes AB har tjent som kornet over det kompagni, som det tilkommer adelen i Skåne at holde. Han resterer endnu noget af sin besoldning for nævnte charge, nemlig fra 1. okt. 1648 til 22. marts 1649. De skal gøre afregning med PV og MB. SkT, 8, 304. K.

22. marts (Kbh.) Steffen Thim fik brev om at ligge i slotsloven i Kristianstad, idet kongen har forløvet Henrik Lindenov 8 dage. SkT, 8, 305. K.

22. marts (Kbh.) Hr. Henrik Lindenov fik brev om forløvelse. Han har begæret at måtte forløves i 8 dage fra fæstningen Kristianstad. Kongen er tilfreds, dog skal han anordne, at intet imidlertid forsømmes. Kongen har befalet Steffen Thim at ligge i slotsloven. SkT, 8, 305. K.

22. marts (Kbh.) Å.b. om, at Oluf Nielsen skal tage vare på fasanerne ved Nykøbing Slot. Kongen antager ON, der skal lade sig finde tro og flittig. For hans bestilling bevilger kongen ham årligt 24 dal. kur., beregnet fra 21. marts. Lensmanden skal lade ham bekomme dette. SmR, 7, 55. K. Incl. udat.

22. marts (Kbh.) Steen Rodsteen og Preben Banner fik brev om at være kommissarier ml. fru Lisbeth Rodsteen, enke efter Jørgen Orn-

ing, og Christen Lauridsen, ml. hvem der er nogen tvist ang. nogle regnskaber fra den tid, CL var fuldmægtig for hendes afd. husbond på Skårupgård og Åstrup. De har begæret kongens befaling til adressaterne, at de som kommissarier skal forhandle ml. dem. De skal forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 13, 139. Indl. 16. marts.

23. marts (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev ang. Arnt Kohling, urtegårdsmand på Nykøbing Slot. FB skal lade AK være følgagtig af lenets indkomst så meget som tredjeparten af hans årlige besoldning efter bestallingsbrevet, varerne anslået som de kan gælde i år. Det skal blive ham godtgjort. SmT, 8, 50. K. Indl. 23. maj.

23. marts (Kbh.) Hr. Mogens Sehested fik brev om, at dr. Jacob Janus, kongens livmedikus, af toldkisten i Ribe skal gives 600 rd., som skal anvendes til et og andet, som han skal bestille efter kongens befaling. JT, 13, 140.

24. marts (Kbh.) Bestalling for Jacob Jensen og Hans Lauridsen som skibsløjtnanter. Kongen har antaget nærværende JJ som skibsløjtnant. Han skal lade sig bruge i alle forefaldende okkasioner, når han tilsiges. Eftersom han har lovet at være tro, fremme kongens og hans landes gavn og hindre skade og ellers forholde sig, som det anstår en oprigtig og æreelskende officer og løjtnant, har kongen tilsagt ham årligt fra dette brevs dato 200 kur.dl. Han skal derhos være forpligtet til at anrette brandere og selv anføre dem, og dersom han vel anlægger nogen deraf, skal han for hver gives til rekompens 300 gylden. Rentemestrene skal give ham årligt de 200 kur.dl. Sjr, 23, 338. K.

Ligesådan bestalling fik Hans Lauridsen.

[I margenen står ud for disse breve]: NB disse to bestallinger gik intet ud, mens kasseret.

24. marts (Kbh.) Bestalling for Hans Furban de Scharion som overfyrværker i Tøjhuset ved Kbh.s Slot. Han har lovet og gjort sin ed at være tro, fordre det bedste og hindre skade, have flittig indseende med, at ingen materialer forkommes, desuden undervise de gemene, der er el. kommer i kongens fyrværkerkammer, så de bliver gode, dygtige fyr-

værkere, og have inspektion over dem, så de forretter deres arbejde og dagligt møder i rette tid. Ligeledes i tide at sige de mangler, der vedkommer fyrværkerkammeret, på det sådanne kan blive remedieret, og have flittigt tilsyn med al ting, at der næst Guds hjælp ikke sker nogen skade formedelst ild, og tillige ufortrødent lade sig finde og bruge til lands og vands, hvor han bliver kommanderet. For hans tjeneste bevilges han årligt 150 rd. og sædv. hofklædninger fra 1. jan. 1653. Deslige- ste så meget proviant, som Mikael Andersen el. en af kongens andre overarkelimestre bekommer. Rentemestrene skal erlægge ham nævnte besoldning og proviant. SjR, 23, 339.

24. marts (Kbh.) Bestalling for Peder Jensen Morsing som skibsløjtnant. Han skal lade sig bruge i alle forefaldende okkasioner, når han tilsiges. Eftersom han har lovet at være tro, fremme kongens og hans landes gavn og hindre skade og ellers forholde sig, som det anstår en oprigtig og æreelskende officer og løjtnant, har kongen tilsagt ham årligt fra dette brevs dato 200 kur.dl., som rentemestrene skal fornøje ham årligt. SjR, 23, 340. K. Indl. 1. og 22. marts og 22. og 28. sept.

Ligesådan bestalling for Hans Dall som skibsløjtnant, som skal angå fra den 1. marts næstforleden.

24. marts (Kbh.) Bevilling for Birgitte, enke efter Peter Skovrider i Antvorskov len, til at besidde det hus, hendes mand iboede. SjR, 23, 341. K. Indl. 28. febr. og 19. marts.

24. marts (Kbh.) Borgmestre og råd i Kbh. fik brev om at forhandle med mestrene om skat af svendenes løn. Kongen erfarer, at det vil forårsage stor ulempe blandt håndværkssvendene i byen, dersom de også som andre tjenestefolk skal udgive en del af deres løn, især blandt dem, der tjener i ugetal og oppebærer deres løn hver uge. Adressaterne skal handle med mestrene i hvert håndværk efter deres tilstand, at de udgiver noget, hvorefter svendene siden skal være forskånet. SjT, 32, 508. (Tr.: KD, V, 359). K.

24. marts (Kbh.) Jonas Heinemark og Hans Mortensen fik brev om en Dynkerker i Sundet. Kongen erfarer, at der i Sundet er ankommet en Dynkerker, som har varieret sin vareangivelse så vidt, at han har angivet det både som danziger og siden som flamsk gods. Da sådant forårsager mistanke, skal de foreholde ham, at han med de sø- o.a. breve, som bør findes ved sådanne varer, først skal bevise, hvad varer det er,

og hvem de tilhører. Siden vil kongen efter den befundne beskaffenhed resolve, hvorledes der skal forholdes med tolden. Sjt, 32, 508. K.

24. marts (Kbh.) Mageskifte mellem K.M. og Iver Krabbe t. Jordberg, der for magelæg til kongen har udlagt af sit jordegods i Skåne i Fers h., Brandstad s., Klamby: Knud Andersen, skylder årligen 5 pd. smør, 1 dl. fodernød, 1 dl. gæsteri, 3 mk. landgildepeng, med al ejendom, herlighed, rente og rette tilliggende. Kongen har derimod til fyldest vederlag udlagt af kronens gårde i Skåne i Fulstoft s., Hestenge: 1 gd., Peder Nielsen tilforn påboede, skylder årligen 7 engelske stød, 6 sk. arbejdspege, 5 mk. herregæsteri, 1 dl. fogedgæsteri, 4 $\frac{1}{2}$ skp. rug, 4 $\frac{1}{2}$ skp. byg, 9 skp. havre, 1 fjdg. honning. Lyby s., Søndertou: Niels Maste, 1 bolig og yder 1/3 af en gd., skylder årligen 1 alb., 1/3 stød, 11 1/3 sk. arbejdspege, 1 $\frac{1}{2}$ mk. 2 sk. 2 alb. herregæsteri, 1 mk. 5 sk. 1 alb. fogedgæsteri, 1/2 skp. rug, 1/2 skp. byg, 1 skp. 1 1/3 fjdk. havre, 1/3 lam, 1 pd. smør. Hvilke gde med al ejendom, herlighed osv. SkR, 6, 284.

Hr. Iver Krabbes genbrev til K.M. lyder som forskrevet mutatis mutandis et sub eodem dato. Til vitterlighed underskrevet af Otte Krag og Herman Kaas, K.M.s sekretærer.

24. marts (Kbh.) Hr. Niels Krabbe, Jacob Grubbe, hr. Henrik Lindenvov, Otte Thott og Peder Vibe fik brev om straks at hidbringe salpeter og hvor meget siden årligt. De skal tilvejebringe det meste salpeter, som kan bekommes til købs i deres len, og siden hidskikke det til Tøjhuset. De skal lade kongen vide deres betænkende, om de mener, en vis del salpeter årligt kan tilvejebringes og hvor meget og på hvad maner, og siden have indseende med, at intet salpeter udføres imod derom gjort forbud. SkT, 8, 305. K.

24. marts (Kbh.) Otte Thott fik brev om at lade hr. Knud Ulfeldt t. Svenstrup være det pantegods følgagtigt, som kongen har forundt ham for en sum peng, hvormed han har forstrakt ham. SkT, 8, 305.

24. marts (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om noget rug tilhørende Arnoldus de Rees, som har andraget, at ungefær 262 td. rug, som han havde indkøbt i Stettin og ville bruge til sine værkbetjente i Sverige, af NK er befalet opholdt i Bokuld i formening, at det var indkøbt i Danmark og så ikke måtte udføres. NK skal lade ham det være ubehindret følgagtig. SkT, 8, 306.

24. marts (Kbh.) Kjeld Krag fik brev om at annamme hr. Iver Krabbes til magelæg udlagte gods under lenet, nemlig gods i Fers h., Brandstad s., Klamby: Knud Andersen, skylder årligen 5 pd. smør, 1 dl. fodernød, 1 dl. gæsteri, 3 mk. landgildepeng. NK skal annamme det under lenet, indskrive det i jordebogen og gøre rgsk. SkT, 8, 306. K.

25. marts (Kbh.) Køn Joakim Grabow, Laurids Galtung og Enevold Frederik Akeleye fik brev om at komme hid og lade sig bruge ved flåden, som nu ligger færdig ved Kbh. Når adressaten ankommer, skal han angive sig hos admiralen på Bremerholm, Christoffer Lindenov. SkT, 8, 306. K.

Ligesådant brev fik LG og EFA.

26. marts (Kbh.) Bestalling for Conrad Vøgler sadelmager. CV erbyder sig at gøre frit sadelmager- og remmesniderarbejde, både nyt og flikkeri, der gøres fornødent i kongens ridestald og folestald på Antvorskov. CV skal selv dertil forskafe sig lærred, gyrt garn, talg, hår, lim, søm, store og små ringe, fortinnet og ufortinnet, samt alt andet, som dertil hører, undtagen rå oksehuder, hvilke berideren skal forskafe ham til nødtørft, som han selv skal berede, og igen levere til berideren. Han skal forfærdige alt arbejde, som kan forefalde i kongens stalde, undtagen de sadler, som skal gøres af ny, hvilke skal betales ham for billigt værd. Han skal tillige være forpligtet til i folestalden at vedligeholde krybbegrimer, klappegrimer, dækkengjorder, tousadler, som bruges til stodhestene og alt andet, og alt af sit eget, dog ikke nævnte rå huder, som berideren skal levere ham. Han er årligt tilsagt 100 rd., som skal begynde fra [ikke udfyldt]. Lensmanden på Antvorskov skal årligt give ham de 100 rd. SjR, 23, 341. K. Indl. 19. marts og udat.

26. marts (Kbh.) Jørgen Seefeld og hr. Niels Trolle fik brev om en bartskærkiste fra Roskilde, Ringsted og Vordingborg. Borgmestre og råd i Vordingborg har beklaget, at de for byens ringheds skyld ikke alene formår at hidskikke en bartskær med tilhørende bartskærkiste til flåden. De begærer, at Roskilde og Ringsted som tilforn må tilhjelpe dem. Kongen er tilfreds hermed og har også tilskrevet Frederik Reedtz herom. SjT, 32, 508. K.

26. marts (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz fik brev om, at Vordingborg med Roskilde og Ringsted må udgive en bartskærkiste. Han har tidl. fået befaling til at tilholde Vordingborg at stille en bartskær med kiste. Af

hans erklæring erfarer kongen, at når en bartskærkiste tilforn blev udgivet, var de 3 købstæder sammen. Kongen er tilfreds hermed. Sjt, 32, 509. K. Indl. 23. og 24. marts.

26. marts (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om, at Skælskør, Slagelse og Korsør må udgive en bartskærkiste, item en trommeter. Han har tidl. fået befaling til at tilholde Slagelse og Korsør at stille en bartskær med kiste til flåden. Af hans erklæring erfarer kongen, at det vil falde dem alt for tungt, især for Slagelse pga. skade ved ildebrand. Kongen er tilfreds, at de 3 købstæder sammen af de nævnte årsager denne gang må hidskikke en bartskær med kiste. Dog skal han tilholde bartskærerne i de 3 købstæder, at de kaster lod om, hvem der skal rejse, el. lejer en anden i hans sted. Da der i byerne ikke kan tilvebringes en trommeter el. i hans sted skalmejblæser el. piber, er kongen tilfreds, at de må forskånes. Sjt, 32, 509. K. Indl. 19. marts.

26. marts (Kbh.) Johan Artmars fik bestalling til at have inspektion med voldene o.a. ved Landskrone. Kongen antager JA til at have inspektion med vagten, voldene, værkerne og stadsportene i Landskrone. Han er forpligtet til at forholde sig ærlig og tro, og kongen har til sagt ham årligt 100 rd. fra brevets dato, som skal betales ham af landkommissarierne i Skåne. SkR, 6, 285.

26. marts (Kbh.) Hr. Knud Ulfeldt fik brev om at tilskrive adelen om Landskrones fæstnings arbejde. Kongen erfarer, at fæstningsarbejdet endnu ikke er fuldendt. Det er tilforn bevilget, at bønderne i Skåne, kronens såvel som adelens og kapitlernes, i 3 år skal gøre arbejde til fæstningen el. give penge. KU skal tilskrive adelen og erindre om bevillingen, at de kan tilholde deres bønder tillige med kongens straks at begynde arbejdet el. give penge. SkT, 8, 306. K.

26. marts (Kbh.) Bestalling for Jacob Lauridsen som slotsfoged på Koldinghus. Han skal på stedet have opsigst med alting. For sin tjeneste skal han til årlig løn have lige så meget som hans formænd. JR, 12, 143. K. Indl. udat.

26. marts (Kbh.) De gejstlige i Haderslevhus len fik brev om at rette sig efter ordinansen. Kongen formærker, at de enthoder sig fra ordinansen o.a. kgl. mandater vedr. gejstligheden, men en part af dem skal lade sig forlyde med at have nogen eksception og betænkende belan-

gende ecclesiastica disciplina. Da bisperne i Ribe gør deres ed på ordnansen og intet andet har at rette sig efter end den o.a. kgl. forordninger, skal de rette sig derefter. JR, 12, 143. (Tr.: CCD, VI, 120-21).

26. marts (Kbh.) Hr. Ebbe Ulfeldt og bispem i Viborg fik brev om at lade jomfru Helle Sandberg udvise nogle stolestader i Lem Kirke. Hun har andraget, at stolestaderne i kirken, som ligger til Hostrupgård, som hun har tilforhandlet sig og selv vil bo på, er under et pulpitur, hvorfra meget skarn o.a. falder ned på dem, der står deri. Hun begærer, at der må udvises andre i stedet. Adressaterne skal udvise hende 2 på mændenes og 2 på kvindernes side midt i kirken, dog at de på Bustrup beholder de øverste stolestader, som de tilforn har haft, hvorimod bønderne igen kan udvises stolestaderne, som hidindtil har været brugt til Hostrup. JT, 13, 140. K. Indl. udat.

26. marts (Kbh.) Mag. Peder Kragelund, biskop i Ribe, fik brev om de gejstlige i Haderslevhus len, så og om præstekald. Han har anholdt om at blive forstændiget kongens vilje om, hvorledes der skal forholdes med de gejstlige, som ligger i Haderslevhus len og dog hører under Ribe biskoppelige jurisdiktion, og om provster og præster dér, så vidt Ribe stift anlanger, sine exceptione skal være undergivet ordnansen og andre kgl. mandater. Det er kongens vilje, at der med ledige præstekald skal forholdes aldeles efter ordnansen o.a. kgl. forordninger. Deslige at provster og præster samt menige kleresi, som bor i Haderslevhus len og hører under Ribes jurisdiktion, aldeles og uden nogen exception in rebus ecclesiasticus skal rette sig efter samme. Kongen tilskikker PK å.b. til dem derom at lade læse og forkynde. JT, 13, 140. K. Indl. 21. marts.

27. marts (Kbh.) Kaptajn Villum Lauritsen fik brev om sin besoldnings forbedring. Beregnet fra tilkommende Philippi Jacobi dag skal han i årlig besoldning gives 350 kur.dl., som rentemestrene skal fornøje ham. SjR, 23, 342. K. Indl. 25. marts.

27. marts (Kbh.) Lensmændene i Skåne og Blekinge fik breve om at forfare og købe krudt hos bønderne. Kongen erfarer, at der i lenene er en del bønder, som gør krudt. Adressaterne skal erkynlige sig derom og siden indkøbe og hidskikke det gode krudt, som de kan tilvejebringe, for nøjeste pris. SkT, 8, 307. K.

27. marts (Kbh.) Hr. Jørgen Brahe fik brev om at hidskikke en dygtigere person til flåden. Hvad Hans Christensen Skomager klageligen andrager, kan JB se af hans hosføjede supplikation. Det påtvivles ikke, at der i Assens findes en dygtigere person end ham til flådens tjeneste. JB skal tilholde borgmestre og råd, at de tilvejebringer en dygtigere person. FT, 7, 133. Incl. 26. marts.

27. marts (Kbh.) Frederik Barnewitz og hr. Flemming Ulfeldt fik brev om deres lens indkomst. FB skal straksen forstændige kongen, hvor meget han mener kronens indkomst af lenet, anslået i penge, kan andrage fra Philippi Jacobi 1652 til årsdagen 1653, så kongen kan gøre anordning om, hvorledes den skal anvendes, når hans erklæring indkommer i Kanc. SmT, 8, 50. K. Incl. udat.

Ligesådan fik FU.

27. marts (Kbh.) Bevilling for Jacob Bjørnsen, tolder i Varde, til forbedring af sin løn. Kongen bevilger ham efter begæring over de 50 rd., som han hidindtil har haft, endnu 50 rd. JR, 12, 144.

27. marts (Kbh.) Hr. Mogens Sehested fik brev om øksentold i Varde. Kongen erfarer, at tolden af de øksne, som udskibes ved Varde, plejer at oppebæres af tolderne i Ribe. Kongen vil herefter have forholdt således, at tolden skal oppebæres af tolderen i Varde. JT, 13, 141. K.

28. marts (Kbh.) Tolderne¹ i Sundet fik brev om at skikke 1.200 rd. af toldkisten i Helsingør på Rtk. Sjt, 32, 510. K.

1) Ifølge K. Jonas Heinemark og Mads Mortensen.

28. marts (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om, at borgmestre og råd i Køge må bekomme 40 musketter. De har anholdt om at måtte forundes 40 gl. musketter, som findes i deres gemme, til borgerskabet, som ingen midler har til selv at købe gewehr. Da kongen af AUs erklæring erfarer, at de er mangelhaftige og gamle, er han tilfreds, at de efter hans forslag må forundes borgmestre og råd for 2 sldr. stykket. De penge, han bekommer, skal han anvende på reparation af gewehret. Sjt, 32, 510. K. Incl. 23. marts og udat.

28. marts (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om at lade hr. Iver Krabbe t. Jordberg få 100 morgenstjerner og 800 gehæng af Tøjhuset til Bøhus fæstning. Sjt, 32, 510. K.

28. marts (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om at erklære sig om Sundby Færge. Simon Nielsen begærer, at færgebroen ved Sundby færge, som er meget brøstfældig, må repareres med tømmer, pæle, bolte o.a. FB skal med dem, der har forstand derpå, besigtige færgebroens bygfældighed og fornemme, hvad den nødvendige reparation kan komme til at koste, og indskikke beretning i Kanc. Så også, hvor meget tømmer, der behøves, og hvor det uden skade kan mistes i kronens skove. SmT, 8, 51. K. Incl. udat.

30. marts (Kbh.) Bevilling for landgreven af Hessen til toldfrit at udføre 11 heste, dog skal bevill. tilstilles tolderen det sted, hvor hestene udføres, og kasseres. Sjr, 23, 343.

30. marts (Kbh.) Lensmændene mellem Kbh. og Assens, item Jørgen Seefeld på Koldinghus, hr. Steen Bille og Tyge Below fik brev om her-tug Christian Ludvig af Braunschweig-Lüneburgs henrejse. Adressaterne skal defrayere ham, og forskaffe ham fornødne vogne, når han med suite ankommer til deres len, så han uden ophold kan komme afsted. Sjt, 32, 472. K. Orig. i Odensegård lensark., LAO. Incl. 1. april.

Ligesådannt brev fik Jørgen Seefeld, hr. Mogens Kaas, hr. Henning Valkendorf, hr. Jørgen Brahe og hr. Wentzel Rothkirck, i JB's brev dog tilføjet: og frie færges over færgestederne, og i HVs: selv at følge ham til Assens, og i brevene til TB, JS og SB tilføjet: dersom han ankommer til eders len.

30. marts (Kbh.) Å.b. om, at kongen har efterladt Hans Horn, løjtnant under Sjæll. Regiment, hans forseelse, at hans hustru kom for tidligt i barselseng. Han og hustruen må være forskånede for åbenbart skriftemål, dog skal de give 20 rd., som anvendes til hørernes løn i Ringkøbing. SmR, 7, 55. Incl. udat.

30. marts (Kbh.) Hr. Ebbe Ulfeldt fik brev om at erklære sig om gods, Hans Juell begærer til pant. HJ har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer kongens part af korntienden, så vidt den leveres på Skivehus Slot, af Jebjerg s., Nørre h., desligeste en gård smst., som Jep Lassen og Oluf Pedersen påbor. Han skal erklære sig om forskrevne gods', såvel som tiendens herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Skivehus, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes HJ til pant for, og indskikke i Kanc.

Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 141. K. Incl. udat. (2).

31. marts (Kbh.) Konfirmation til borgmester Herman Eggertsen i Holbæk af fæstet af nogle jorder. Oluf Brockenhuus t. Heckeberg, befalingmand på Holbæk Slot, har på kongens vegne til HE fæstet 2 slådejorder i Fogedmarken og Lundsmarken, hvorpå søges konfirmation, eftersom fæstebrevet lyder: OB gør vitterligt, at han på kongens vegne har fæstet HE en slådejord i Fogedmarken, som afd. fru Birgitte Mund tilforn havde i fæste og lod indpæle, hvoraf årligt, når vang er, skal gives til afgift 5 skp. byg. Ligeledes en slådejord, som afd. Henrik Sandersen, rådmand i Holbæk, havde i fæste, liggende i Lundsmarken, skylder årligt, når vang er, 19 skp. byg. HE og hans hustru skal beholde nævnte i deres livstid, dog årligt til lensmanden yde nævnte afgift, såvel som røgte og gøde samme jorder og ikke bortleje dem til andre. Dette til bekræftelse under hans signet og egen hånd. Holbæk Slot 10. dec. 1652. OB. Kongen konfirmerer brevet. SjR, 23, 343. K. Incl. 10. dec. 1652.

31. marts (Kbh.) Dr. Hans Resen fik brev om, at Niels Sørensen må lade sig høre til Ølstykke kald. Sognepræsten er død og kaldet ledigt, og nærværende NS har præsenteret sig, dog har herredsprovsten ikke admitteret ham dertil. Kongen vil, at han må lade sig høre, og siden skal det procederes, hvilken tiltale NS kan have mod provsten. SjT, 32, 511. Incl. 29. marts.

31. marts (Kbh.) Bevilling for Anna von Leerbeck til at bruge Bernhard Vogt til prokurator i en sag mod Knud Axelsen Urne, dog at alting tilgår efter landsloven. SkR, 6, 285.

31. marts (Kbh.) Erik Rosenkrantz og bispen i Århus fik brev om at dømme ml. Mogens Arenfeldt og hr. Villads Nielsen, sognepræst til Udbyneder og Kastbjerg. Hvad MA andrager imod VN, kan adressaterne se af hans hosføjede supplikation og indlæg. De skal indstævne de heri interesserede for sig, forhøre sagen og siden dømme efter dens beskaffenhed. Det, de dømmer, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. JT, 13, 142.

1. april (Kbh.) Bevilling for Caspar Herbach til at være fri for landgilde, ægt og arbejde af en bondegård i Lyngby i Kbh.s len, som han har

tilforhandlet sig af Jon Henningsen. Sjr, 23, 344. K. Incl. 31. marts og udat.

1. april (Kbh.) Bevilling for von Anfeld til N. til toldfrit at udføre en hoppe, som er ham selv tilhørig, og som han selv har indført, dog skal bevill. tilstilles toldereren på stedet, hvor hoppen udføres, og kasseres. Sjr, 23, 344.

1. april (Kbh.) Bevilling for Hans Dibolt von Denen, kongens jægermester, til toldfrit at udføre 4 heste, dog skal bevillingen tilstilles toldereren, hvor hestene udføres, og kasseres. Sjr, 23, 345.

1. april (Kbh.) Bevilling for Johan Sach i Vindbyholt gæstegård til at være fri for skat af nævnte gård, dog skal han holde et godt og ustrafeligt herberg for alle standspersoner, hvis rejser falder der forbi. Sjr, 23, 345. K. Incl. 25. marts (2).

1. april (Kbh.) Bestalling for Mikkel Skov som skibskaptajn. Han har lovet at være tro, ramme kongens og hans landes bedste og forekomme skade, hvorfor kongen bevilger ham til årlig besoldning 400 kur.dl. og sædv. hofklædninger på sig selvanden, og besoldningen begynder fra brevetts dato. Rentemestrene skal give ham nævnte besoldning og hofklædninger. Sjr, 23, 345. K.

1. april (Kbh.) Adam Henrik Pentz, marskal, fik brev om hofret ml. Villem Fruin og Daniel Pillou. Hvad VF har andraget mod DP angående gældsfordring, kan AP se af hosføjede supplikation. Han skal lade sætte hofret i sagen, at der kan blive dømt. Sjt, 32, 511.

1. april (Kbh.) Jægermesteren fik brev om at lade Villum Lange, prof. ved Kbh.s Universitet, få 3 store dyr og 3 dådyr uden betaling. Han skal lade dem skyde på steder, hvor det kan være vildtbanen mindst til skade. Sjt, 32, 511.

1. april (Kbh.) Hr. Knud Ulfeldt på Landskrone fik brev om Froste herreds og Helne Kirke lens gewehr. Kjeld Krag andrager, at der hos ham ingen sikker lejlighed findes til at forvare lenets bønderns gewehr. Kongen er tilfreds, at KU annammer det i Landskrone fæstning og forvarer det, til det skal bruges. SkT, 8, 307.

2. april (Kbh.) Albret Baltser Berns' arvinger og Leonhard Marselis fik assignation i det her liggende engelske gods. Poul Klingenberg har på vegne af ABB's arvinger og LM begæret, at de i betaling må få en andel af det her liggende engelske gods, såfremt det ellers skal afhændes. Kongen bevilger dette, så vidt 110.000 rd. kan andrage, med hvilket deres tilkrav imod rigtig likvidation [kan opfyldes], varerne anslagen efter den pris, som de enes om. Derimod skal de være forpligtet til bar at erlægge 10.000 rd., når det begæres af kongen. Desuden at de, når de har bekommet varerne, igen forstrækker kongen, om riget det behøver, enten til vartpenge el. andet, så vidt 100.000 rd. kan andrage. Sjr, 23, 346.

2. april (Kbh.) Bestalling for Bagge Vandel som skibsløjtnant. Han skal lade sig bruge i alle forefaldende okkasioner, når han tilsiges. Efter-som han har lovet at være tro, fremme kongens og hans landes gavn og hindre skade og ellers forholde sig, som det anstår en oprigtig og æreelskende officer og løjtnant, har kongen tilsagt ham årligt fra dette brevs dato 200 kur.dl., som rentemestrene skal fornøje ham årligt. Sjr, 23, 347. K. Indl. 1. aug. 1648 (Fr. 3., orig.).

[I margenen står:] Frid. Sehesteds skrift begyndt den 20. aug. 1656.

2. april (Kbh.) Ordinans anlangende arbejdet på fæstningerne. Tit og ofte forefalder nogen irring ml. officererne og soldaterne på den ene side og ingeniørerne, konduktørerne og værkbasserne på den anden side, når der arbejdes med soldater på fæstningerne. For at forekomme sådant, har kongen udstedt efterskrevne artikler. 1. Når soldaterne er kommanderet at arbejde, har aflagt deres gewehr og annammet materialer, der er ført i værket, da kommanderer uden nogen krigsofficers indsigelse ingeniørerne, konduktørerne og værkbasserne el. de, der er anbetroet sådant arbejde. Hvorfor ingen selv må tage noget arbejde el. nogen krigsofficer, som ikke er anbetroet særdels inspektion over arbejdet, i ringeste måde må befatte sig dermed. 2. Er arbejderne, som står under krigskommando, u lydige og modvillige, skal de straffes af deres officerer, og ingen understår sig at modsætte sig dem, som kommanderer arbejdet, enten med ord el. gerninger, såfremt de ikke vil straffes efter krigsartiklerne. 3. De, der står på planker og bruges til slettere og ved at omgås dermed, skal sættes dertil som til andet af ingeniørerne, eftersom de findes bekvemme til. 4. Arbejdet skal takseres af den, som har øverste kommando over stedet el. af hans fuld-mægtig og sættes, eftersom jorden er langt el. højt at løbe og besværlig

at grave, så det kan komme overens med det, soldaten er bevilget for en dag, og en duelig karl kan fortjene. Så de, som vil skulke og ikke arbejde, straffer sig og bekommer i betaling så meget mindre og en duelig karl så meget mere. 5. Af de udskrevne folk er mange rige bønder-sønner, som har penge med og derfor ikke begærer at arbejde. Mange er også så lade, at de ikke vil arbejde, dels også unge og skrøbelige, og hvor sådanne kommer i roder med andre, fordærver de dem, som gerne vil arbejde, så den duelige intet kan fortjene, og værkerne forsømmes. Derfor synes det rådeligt, at man lader arbejderne selv forliges om, hvem der vil arbejde i roder sammen, på det de rige og lade ikke skal fordærve de andre. Sjr, 23, 347. K. (Nævnt i CCD, VI, 121, med bemærkning: Det er anset uforholdent at indtage ordinansens tekst).

2. april (Kbh.) Bestalling for Jeremias Hercules som eisensnider. Han skal forholde sig tro som en retsindig eisensnider anstår, hvorpå han har aflagt ed. For hans bestilling bevilger kongen ham årligt til pension 300 rd. af samme mønt, som møntes på kongens mønt, hvilken pension skal begynde fra brevets dato. Sjr, 23, 348. K. (Efter sekretærens befaling). Incl. 31. marts.

2. april (Kbh.) Privilegier for Christian Albertz og hans medbrødre, som kan arbejde indtzer guld og sølv. Kongen bevilger, at de må nedsætte sig i Kbh. og bruge deres håndværk med at trække sølv og guld og være forskånet for borgerlig tyngde næstfølgende 2 år, beregnet fra brevets dato. Det er også bevilget dem at gøre guld- og sølvgaloner, knipling og knapper og sælge det i stort el. lidet. Den rå og ufarvede silke, de behøver, må indkomme toldfrit, dog at intet underslæb sker. Derimod skal de sælge deres arbejde for billig pris og give tilbørlig told af farvet og her forarbejdet silke og guld- og sølvarbejde af knipling, galoner, knapper o.a., som de udskikker. Sjr, 23, 349. (Tr.: KD, III, 412). K.

2. april (Kbh.) Nogle lensmænd i Sjælland og Skåne¹ fik brev vedlagt en anordning om, hvorledes der skal forholdes med arbejde i fæstninger i forefaldende okkasioner. Sjt, 32, 511.

Ligesådan fik hr. Axel Urup, hr. Ove Giedde, hr. Knud Ulfeldt, hr. Henrik Lindenov, Jacob Grubbe og Arent von der Kuhla.

1) K. er stilet til Otte Thott.

2. april (Kbh.) Rentemestrene fik brev om Henrik Dues enkes indvisning i Naskovs told. Kongen har givet hende indvisning i tolden for

den rente, der resterer hende på kongens brev på 1.430 rd. Adressaterne skal efterregne det, afskrive det på brevet og siden meddele, hvor meget der tilkommer hende, så hun kan ansøge lensmanden derom. Sjt, 32, 512. Orig. i DKanc. B 179h.

2. april (Kbh.) Christoffer Lindenov fik brev om at lade besigtige det skib, som er forundt Ludvig Lorendsen. Kongen erfarer, at skibet Svanen, som er forundt LL, skal være forbygget og kaldt St. Maria. CL skal lade det besigtige og vurdere inden og uden ved kaptajnerne Laurids Nielsen, Lucas Henriksen, den eng. skibsbygger og 3 af de bedste skibsbygmestre el. tømmermænd, som findes i byen. De skal tage beskrevet, hvorledes de befinder det af være forbygget, om det er tjenligt til kongens tjeneste, og hvad det kan være værd. Sjt, 32, 511.

2. april (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om nogle sortebrune heste, som kongen har lovet dronningens bror, Christian Ludvig, hertug af Braunschweig og Lüneburg. Kongen kommer i erfaring, at MK har 3. Han skal for billig betaling lade kongens staldmester Nicolaus Merlin bekomme dem. FT, 7, 133. Indl. 2. april.

2. april (Kbh.) Tyge Below, hr. Jørgen Brahe og hr. Mogens Kaas fik brev om de tilførte udskrevne bartskærkister fra Middelfart, Nyborg og Assens. Borgerskabet i Middelfart begærer, at Assens og Svendborg må komme dem til hjælp med udredelsen af den bartskærkiste, som nu skal ske, ligesom det skete sidst. TB skal tilholde borgmestre og råd i Assens at gøre dette, hvorom kongen også har tilskrevet JB og MK. FT, 7, 133. Indl. 25. marts og udat.

Ligesådan fik JB og MK.

2. april (Kbh.) Vinskænken og Johan Johansen Brunse, skovrider, fik brev om vildt og vin til Henrik Dues enkes datters bryllup. JJB skal uden betaling lade HDs enke være følgagtig 2 rådyr og skyde dem på de steder, hvor det kan være vildtbanen mindst til skade. SmT, 8, 51. K.

Ligesådan fik vinskænken smst. om 1 amme rhinskvin og et oksehoved fransk vin.

2. april (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om Henrik Dues enkes assignation i Nakskov told. FB skal lade hende være følgagtig af toldboden i Nakskov den rente, hun tilkommer af kongens til hende udstedte brev på 1.430 dl., hvilket er blevet afskrevet på Rtk. SmT, 8, 51.

2. april (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om Gabriel Rennsbergs og Abraham Platos indvisning i det, Niels Olsen resterer med af Møns indkomst. Kongen har gjort GR indvisning for 304 rd., der tilkommer ham i rente for 2 år af de penge, han på datterens vegne har lånt kongens afd. bror, prinsen. Og AP for 600 rd., der tilkommer ham for resterende pension. FB skal tilholde NO at erlægge dem nævnte penge. SmT, 8, 52.

2. april (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om at lade Henrik Dues enke få 16 retter fersk fisk til hendes datters bryllup. SmT, 8, 52.

3. april (Kbh.) Rentemestrene fik brev om, at Abraham Plato og løjtnant Gabriel Rennsberg har fået indvisning i det, som Niels Olsen, tidl. ridefoged på Møn, skylder for Møns indkomst, AB for 600 rd. i årlig pension og GR 304 rd., som tilkommer ham for 2 års rente af de penge, han på sin datters vegne har lånt kongens afd. bror prinsen. Sjt, 32, 512. Orig. i DKanc. B 179h.

4. april (Kbh.) Bestalling for Mikkel Langemack som toldforvalter over Sjælland. Kongen antager og betror ML at forvalte toldinspektionen i Sjæll. Han skal tilse, at tidl. og kommende toldruller efterkommes, hvorfor alle toldere og toldbetjente skal være ham lydige, såvidt kongens instruktion tilholder. Derimod har kongen forundt ham 5 af hver 100 rd. af alt det, tolden andrager i Sjæll., Helsingørs toldsted undtaget. Hans anpart skal han udtage, når toldkisten åbnes. Heraf skal han selv underholde alle toldbetjente, undtaget tolderne på steder, hvor de behøves, dem vil kongen selv lønne. For at han bedre kan udstå de omkostninger, som han får, har kongen bevilget ham, foruden de 5 pct., at beregne fra Philippi Jacobi dag, hans anpart af det, der konfiskeres for toldsvig. For resten skal han årligt gøre rgsk. på Rtk. o.a. steder. Sjr, 23, 349. K.

4. april (Kbh.) Rentemestrene fik brev om betaling, som den afd. prins' apoteker på Nykøbing Slot, Christoffer Herfurt, har fået. Han er bevilget inventarium, materialer, instrumenter o.lign., som i 1635 blev fundet i prinsens apotek på Nykøbing Slot, efter den takst, som kongens hofmedikus Peter Bülche (Petrus Bolichius) har gjort. De skal lade det afskrive på hans fordringsbrev. Sjt, 32, 513. K. Orig. i DKanc. B 179h.

4. april (Kbh.) Tyge Below fik brev om at erklære sig om gods, hr. Anders Bille begærer til pant. AB har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i Hindsgavl len: Vends h., Fjelsted s., Sletterod: Oluf Nielsen, Niels Jørgensen og Jens Olsen påbor; Fjellerup: Knud Nielsen og Peder Hansen påbor. Rørup s., Hækkebølle: Anders Krogshøj og Anne Hans Eskesens påbor; Ebdrup: Anders Knudsen og Niels Pedersen. Indslev s.: Jens Nielsen; Indslev-Tårup: Mads Hansen påbor. Brennderup s., Kørstrup: Jørgen Rasmussen påbor; Graderup: Hans Madsen påbor. Gelsted s., Holmegård: Laurids Pedersen; Gelbjerg: Erik Nielsen påbor. TB skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Hindsgavl Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. FT, 7, 133. Incl. udat.

4. april (Kbh.) Nogle lensmænd¹ i Fyn fik brev om nogle bøndergårde, som Levin Bülow begærer for sædv. landgilde, nemlig Grøftebjerggård med hosliggende mølle. Adressaterne skal erklære, om de formener, det uden lenets skade kan forundes ham. FT, 7, 134. Orig. i Odensegård lensark., LAO. Incl. udat.

Ligesådan fik Mogens Kaas om 2 gde i Nyborg len. Hr. Iver Vind om Fogdekjeld under Dalum Kl. Hr. Henning Valkendorf om Bred i Odense Kl. len. Incl. 18. april. Orig. i Odensegård lensark., LAO.

1) Det første brev må være stilet til Steen Bille, Rugård len.

4. april (Kbh.) Bestallinger for Johan Johansen Brunse og Tobias Briebel m.fl. at være skovridere. Brevviseren, JJB, er forordnet med største flid og vindskibelighed at tage vare på kronens skove i Falsters Nørre h., at intet dyr skydes el. ødelægges, lille el. stort, heller ikke fjervildt, gæs, ænder el. andet. Kommer han over nogen, som skyder el. ødelægger dyr el. fjervildt, el. befindes nogen gående i herredet med lange rør uden for alfarvej, skal han gøre sin yderste flid, at han kan blive dem mægtig og føre dem til Nykøbing Slot. Kan han ikke blive deres overmand, skal han følge efter dem og opsørge, hvem de er el. tilhører, og siden tilkendegive det for lensmanden, og ikke se igennem fingre med nogen. På samme måde med krybskytter af almuesfolk, og vil de ikke give ham besked, hvem de tilhører, har han fuldmagt til at skyde et lod i dem og ikke lide skade el. tiltale. Han skal forholde sig

troligen, og lensmanden skal have indseende med ham. Det er ham under højeste straf forment uden befaling selv at skyde dyr. Får han befaling til at skyde noget dyr, skal han gøre det med største flid og siden skikke det til de steder, han bliver befalet. Han skal have indseende med, at ingen holder geder, som kan løbe ind i skovene og gøre skade på underskoven. Kan han finde nogen geder, og de tilforn er forbudt, må han skyde dem el. lade dem drive til Nykøbing Slot. Han skal også skyde hunde. Ligeledes skal han have indseende med, at intet hugges i skovene uden lensmandens befaling, og det, denne bevilger, skal han mærke med kronen og lade vurdere af skovfogeden selv fjerde, hvor mange læs hvert træ kan agtes for og lade det antegne i skriverstuen. Han skal have flittig indseende med gærderne i herredet, at de er lovlige, at dyrene ikke bekommer skade derpå. Han skal forholde sig troligen og flittig. For hans tjeneste bevilges han årligt til besoldning 16 dl., en sædv. hofklædning og foder til en hest, og hver måned til kostpenge 4 rd. som lensmanden på Nykøbing Slot årligt skal give ham. SmR, 7, 56. K. Incl. udat.

Ligesådan bestalling fik Tobias Briebel at være skovrider i Falsters Sønder h. og Bindsøre birk på Falster. NB. gjort efter Kronborgs bestalling. Henrik Hertvig at være skovrider i Ålholm len 24. april 1653. Oluf Svendsen at være skovrider i de indgravne enemærker i Ålholm len. Jørgen Thomsen at være skovrider i Halsted Kl. len, gjort efter Nykøbing skovriders bestalling. K.

5. april (Kbh.) Skøde til Oluf Thorben (sen) på et stykke jord bag hans plads, som tilforn er udvist ham. Befindes samme stykke på den søndre side fra de syges forstanders plads fra øster hen i vester indtil Saa-men Løffves hus og plads at være 24 sjæll. al. og 1 kvarter lang, den vestre side op til SLs hus og plads fra sønder hen i nør 12 al. bred, den nørre side fra SLs plads ved byens fattiges hus og indtil de syges forstanders plads fra vesten hen i østen 24¹/₂ al. lang, og den østre side op til forstanderens plads fra nør hen i sønder 12 al. bred. Hvilket forbe-nævnte stykke... [se s. 44]. Sjr, 23, 350. (Tr.: KD, III, 412-13, her adres-saten anført som Oluf Thomsen). K.

5. april (Kbh.) Konfirmation af Københavns Snedkerlavs skrå, som de har forfattet, og lyder: 1. Om oldermænd. Til oldermænd vælges en af lavsbrødrene, som skal kendes dygtig af borgmestre og råd på rådhuset og være oldermænd 1 år. To andre forstandige lavsbrødre skal forordnes til hossiddere. Deres navne skal indtegnes i byens bog, og så ofte,

fornødent gøres, skal de komme sammen og forhøre klagemål ml. mestre, svende og drenge såvel som andre lavssager. De skal have en lavsskriver, som kan antegne alle sager. Dog deres sammenkomst ske foruden drik. 2. Om hossiddere. Når året er forløbet, og oldermændene forløves, skal en af de to hossiddere, den borgmester og råd agter dueligst, beskikkes i hans sted, og en af lavsbrødrene ordnes til hossidder i hans sted. Dog skal ingen være hossidder længere end 3 år. 3. Om almindeligt lavsmøde. For at snedkerne kan have visse tider til lavsmøde, er bevilget dem 2 møder, det første 2. nytårsdag, det andet næste søgnedag efter Johannes Baptistæ dag, og det på fastende stævne foruden al drik og gæstebydelse. En af rådet skal være hos i samme møder. 4. Om mødernes skikkelige forhold. For at møderne kan forrettes des skikkelige, må ingen lavsbror gøre nogen bulder under 1 mk. bøde. Sværger el. bander nogen, skal han hver gang bøde 8 sk. til de fattige. Den, der udbreder talte ord, når lavsdørene er lukket, bøder 1 rd. til lavet og 1 mk. da. til de fattige. De, der overfalder hinanden ubekvæmligt med skældsord og skælder på æren og ikke kan bevise det, skal foruden brøder til kongen og byen bøde til embedet 1 rd. og til de fattige 1 mk. Truer nogen en lavsbror el. svend, og det bevises, skal han stille den truede borgen at være ham ubevaret. 5. Om læredrenges antagelse. Vil en dreng begive sig til en mester for at lære snedkerhåndværk, skal han flittigen tjene i 4 år, på det han desbedre kan lære håndværket, hvorom skal oprettes en skriftlig kontrakt og indskrives i lavsbogen, straks han antages, til god efterretning, om der siden indfalder tvist ml. mesteren og ham. Denne bog skal også tilstilles øvrigheden, når fornødent gøres. Dersom en dreng anstiller sig modvillig imod sin mester el. mesterinde, straffes han efter oldermændens og hossiddernes sigelse. Dersom en dreng forløber sin lære, skal han ikke tilstedes at tjene nogen anden her i byen, medmindre det befindes, at læremesteren har handlet ubilligt med ham, men endogså straffes, andre til eksempel. 6. En læredreng må ikke forvises uden dom, når han har tjent en tid lang, al den stund han skikker sig vel og har bekommet sit lærebrev, medmindre hans forseelse befindes, så det kendes billigt af øvrigheden. 7. Når en læredreng har udtjent troligt og flittigt og er god for svend, må han ikke vægges sit lærebrev, hvorledes han har forholdt sig i sin lære, og forblive hos sin læremester, så længe han lyster, og han behøver ham, men ikke arbejde hos nogen anden i byen, førend han har forsøgt sig på andre steder i 3 år. Siden er det ham frit for at arbejde hos hvilken mester, han lyster efter håndværks brug og gewohnheit. På det han på fremmede steder kan arbejde lige ved fremmede svende, skal han lade

sig behøve efter den skik, som er brugelig. Ingen svend skal nedsætte sig her, før han har arbejdet 1 år hos en mester her. 8. Svende må ikke forføre læredrenge. Hvis en svend forfører læredrenge til utroskab, dobbel, drik el. anden letfærdighed, straffes han efter kongens frd. og giver til embedet og de fattige efter oldermandens og hossiddernes kendelse. 9. Svend el. dreng må ikke arbejde på egen hånd uden mesterens samtykke. Gør nogen herimod, bøder han til embedet og de fattige efter oldermandens og hossiddernes kendelse. 10. Om ørkesløse dage. Det tildrager sig oftere, at når en mester har påtaget sig et stykke arbejde, gør svendene flere ørkesløse dage end de 4 frimandage, der er bevilget dem årligt efter håndværks brug, hvorved de ikke kan få mesterens arbejde færdigt til den lovede tid. For at forekomme sådant og det, at svenden på andre søgnedage ikke forfører sig på mesterens værksted betimeligen kl. 5 slet, skal han første dag bøde 1 mk. da., anden dag 2 mk. og så fremdeles og derforuden stande til rette. Befindes nogen mester at fordølge deres svendes forseelse, giver han til straf til lavet hver gang 1 rd. Fortørner en mester en svend, skal denne ikke straks gøre samling med andre svende. Den svend, der har noget at besvære sig over sin mester, skal klage for oldermanden i lavet, og dersom han ikke vederfares ret, andrage sagen for borgmestre og råd. Den svend, der ikke vil være undergivet denne artikel, skal straffes som et andet rebellisk menneske og ej tilstedes at arbejde i byen. 11. Ingen svend må være af sin mesters hus om natten. Den, der bliver af sin mesters hus om nattetider uden forlov el. ikke indkommer inden kl. 9, skal for hver gang have forbrudt en ugeløn til embedet og de fattige. 12. Om svendekro. Oldermanden og hossidderne med menige snedkere skal beskikke fremmede svende, som ankommer til byen for at arbejde, et vist sted, hvor de kan søge herberg, og der udhænge et skilt. 13. Om sven-deløn. Ingen snedker må give sine svende mere til ugeløn end andre, under 20 mk. bøder. Når embedsbrødrene holder deres møder, skal de forenes og sætte ugeløn, eftersom en svend kan arbejde til. Ingen mester må give sin svend mere end 3 mk. om ugen, hverken inden el. uden huset. 14. Om nogen tager en andens svend på arbejde. Den snedker, der på sit arbejde tager en svend, der forinden rette stævnedag er skilt fra sin mester med uminde, skal bøde 3 sldl. og miste svenden, og svendens straf skal være $2\frac{1}{2}$ sldl. 15. Om nogen foragter sin mesters kost. Ingen svend el. dreng må foragte sin husbonds el. dennes hustrus øl og mad, når den er ustraffelig. Den, der gør det, bøder 1 dl., når der klages. 16. Om svendes lade. For at snedkersvende, der hjem søges af sygdom og ikke selv har forråd at hjælpe sig med el. stedes til jorden for,

desbedre kan have deres tidepenge, skal der gøres en velbeslagen bøsse med 2 stærke låse og 2 nøgler med forskellig menlykkelse, hvoraf oldermanden skal have én og den ældste af svendene en anden. Heri skal indlægges og forvares bøssepeng, som hver svend udgiver hver fjerde ugedag. Bøssen må ikke åbnes uden at lavsskriveren er tilstede og i lavets bog indskrives det, der udtages og til hvad. 17. Om snedkere og svende, som vil nedsætte sig her. Ingen skal fordriste sig til at nedsætte sig på snedkerhåndværket el. oprette værksted, førend han har anmeldt sig for borgmester og råd og vist dem sit lærebrev, og hvordan han har skikket sig der, hvorfra han er kommet, og om hans hustru er en ærlig person og ubeflekket. Tillades det ham at blive, skal han gøre sin prøve efter afridsen (som er en udtrukken skive og et brætspil) for oldermanden og hossidderne, så det kan erfares, om han er god for sit håndværk, og godtfolk kan være ubedraget med hans arbejde, og siden vinde sit borgerskab. Ingen skal indtages i embedet, før han har efterkommet dette. Gør nogen herimod, da straffes efter privilegierne, art. 62 og 97. 18. Om den, som ikke er borger, og arbejder. Ingen, der ikke er borger el. indkommet i snedkerlavet, må understå sig, hemmeligt el. åbenbarligt, at gøre samme uden fortabelse af arbejdet og værktøjet forbrudt til lavet. Den, der omgås med sådant, bøder til lavet 1 rd. og til de fattige 1 mk. 19. Hvem, der skal tjene lavet. Den snedker, der kommer sidst ind i lavet, skal betjene dette efter oldermandens sigelse, at tilsige lavsmøder, begrave lig, gøre kongens og byens nødvendige ærinde, indtil en anden kommer i hans sted. Er han uvillig el. forsømmelig, skal han bøde hver gang 2 mk. Bliver han syg el. er i lovligt forfald, da skal den tjene, som kom næst før ham i lavet. Indtages flere på samme tid i lavet, skal de, som vil være fri for sådan umage, betale 2 dl. til lavet, de fattige og belønning til dem, som vil omgå i stedet for en lavsbroder, som er syg og i forfald. 20. Om nogen sidder oldermandens stævning overhørig. Bliver en broder tilsagt at møde for oldermanden og hossidderen for nogen sag, og ikke møder til det tilsagte klokkeslet, bøder han 4 sk. Bliver han borte $\frac{1}{2}$ time over tiden, bøder han 1 mk. Men bliver han borte 1 time el. slet borte, bøder han tredobbelt. 21. Om nogen tager fortinget arbejde fra sin lavsbror. Om nogen lavsbror understår sig at fortrænge en anden mester og lavsbror fra hans arbejde og kan overbevises derom, da er han straffelig efter oldermandens og bisidderens sigelse. Han skal miste arbejdet, medmindre den, der havde det tilforn, ej lovligen kan forfærdige det. Den, der gør herimod, skal bøde til embedet 1 rigsmk. og til de fattige $\frac{1}{2}$ rigsmk. 22. Ingen må arbejde mere end selvjerde. Har han mere arbejde, end han selv med sine

egne folk efter fortingning kan fuldfærdige, må hans lavsbror, som har mindre arbejde, hjælpe ham for en skellig belønning, på det den, der antager arbejdet, kan holde afsked, og den, der bekoster det, være ubedragen. 23. Om enker. Dør en snedker i embedet, må hans hustru efter hans død uforment bruge det med svende og drenge, så længe hun sidder ugift og skikker sig ærligen. Når en enke el. mesters datter i ægteskab bliver forsynet med en svend på håndværket, må den, som får dem til ægte, nyde halvt lav. Samme frihed nyder en mesters søn, når han indtræder i lavet, og en svend, der ægter en enke i lavet, skal være fri for det års tjeneste, hvorom art. 7 melder, dog går en enke forud for alle og en mesters datter forud for en fremmed. 24. Om lig at følge. Når Gud bortkalder en bror, lavsmester, børn, svend, dreng el. pige, og oldermændene tilsiger brødrene at følge liget, bøder den, der ikke kommer, hver gang 1½ mk. da. Oldermændene skal tilsige dem af lavet, der efter ordentlig omgang skal følge liget til jorden. Kan nogen for alder og svaghed ikke bære, skal de forbigås. Den, der sidder overhørig, bøder hver gang 6 rigsmk. 25. Om halstarrige, som ikke vil lade sig straffe. Den, der gør imod disse artikler, og ikke vil lade sig straffe og vægrer sig at udgive straf pålagt af oldermændene og hossidderne, skal bøde dobbelt og i mellemtiden ikke holde nogen svend, men valen skal forbigå ham. 26. Endelig skal ingen bødes, som udgives i snedkerlavet, komme til øl el. gæstebud, men en del til embedet og resten til fattige enker, faderløse børn og husarme. Der skal gøres årligt rgsk. af oldermændene ved oldermændsskifte til eftermanden i bisiddernes og lavsbrødrenes nærværelse, og den endelige beholdning indføres i lavsbogen. Da kongen af borgmestre og råds erklæring har erfaret, at disse artikler vil være nyttige til forbedring af snedkernes håndværk, konfirmeres de, dog med forbehold efter tidernes lejlighed, byens beskaffenhed og borgmestre og råds forslag. Sjr, 23, 351. K. (Efter kanslerens befaling og gennemset af Otte Krag). (Tr.: KD, III, 413-20). Indl. 30. dec. 1652.

5. april (Kbh.) Bestalling for Peter [Jensen] Breddal og Peder Jacobsen Skøtt (Schult) som kaptajner. Kongen antager med dette å.b. nærværende PB som kaptajn, til at lade sig bruge til lands og vands, hvor kongen behøver ham, og han har lovet i alt at være kongen og hans riger tro, ramme kongens og rigets gavn og hindre skade. Kongen bevilger ham årligt til besoldning 300 rd. fra brevets dato, hvilket rentemestrene skal give ham. Sjr, 23, 359. Indl. 21. marts.

Ligesådan bestalling fik PJS på 200 kur.dl. under dato 8. april.

5. april (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om at forordne nogle majorer over nogle regimenter. Der er under Skånske Regiment ingen majorer, hvorfor Jørgen Urup, major under Sjæll. Regiment, må forordnes til major over Skånske Regiment, og Henning Quitzow, major over Jyske Regiment, må være major over Sjæll. Regiment. Claus Dyre skal som ældste kaptajn forordnes til major over Jyske Regiment. Sjt, 32, 513. K. Incl. udat.

5. april (Kbh.) Gunde Rosenkrantz, Erik Juel og hr. Frands Pogwisch fik brev om i deres len at lade fru Ide Lunge, enke efter Otte Skeel, være hendes pantegods følgagtigt for en sum penge, hvormed hun har forstrakt kongen. JT, 13, 142.

Ligesådan brev fik EJ og FP om gods i Ålborg og Hald len.

6. april (Kbh.) Bevilling for Hans Adersen Holst, der har tjent som kaptajn i Chr. 4.s tid, til at være fri for borgerlig tyngde i Kalundborg. Sjr, 23, 359. K. Incl. 6. april.

6. april (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om at forskafe de ankomne 250 soldater fra Bohusiske Regiment fornødent over- og undergewehr. Sjt, 32, 513. K.

6. april (Kbh.) Bevilling for jomfru Kirsten Orning efter ansøgning til at være sin egen værge og selv at forestå sit gods, dog at hun intet deraf afhænder, uden det sker med hendes næste værges vilje. JR, 12, 144.

6. april (Kbh.) Bevilling for Hans Boysen, hofmønsterskriver, til frihed på en mølle. HB har andraget, at han fra Mariager Kl. len som pant har bekommet en mølle, Harlev Mølle, som i mange år har været øde. Han begærer, da han skal anvende temmelig bekostning på dens reparation, at han, om han skal have nogen indkomst deraf, må bevilges nogen benåning. Kongen bevilger, at han, indtil kronen selv indløser den, må beholde den for den sum, den er pantsat til ham for. JR, 12, 144. Incl. udat.

8. april (Kbh.) Villum Freyer fik på vegne af Jacques Briseval brev om, at Maturin Qovart skal stille kaution. MQ, der opholder sig i byen, er blevet JB 3.012 fr. gylden skyldig for købte varer 1651 efter oprettet kontrakt. Det befrygtes, at han ikke er vederhæftig el. har nogen vis bopæl, og VF begærer, at han må tilholdes at stille kaution til sagens

udgang, hvilket kongen bevilger. Kongen befaler rettens betjente at gøre JB al mulig befordring. Sjr, 23, 360. Indl. 7. april.

8. april (Kbh.) Kapitlet i Roskilde fik brev om kannikernes nådsensår. Kongen erfarer, at der er tvistighed ml. universitetet i Kbh. og samtlige kanniker og prælater i Roskilde Kapitel om nådsensår efter 3 nyligt afdøde kanniker. For at forekomme det, har kongen anset for godt, at de, der har succederet de 3, straks uden al forhaling skal erlægge og betale hver til sin formands enke det, hun el. hendes husbond har udgivet i forstrækning i de 3 år.¹ Derimod skal de have fuldmagt til at fordre af de andre kanniker det, de i optionibus har forbedret sig efter de nævnte 3 afdøde kanniker, hvadenten de har beholdt de opterede korpora el. ej. Sjt, 32, 513. K. (Tr. CCD, VI, 121-22). Indl. 8. og 16. april.
1) Se KB 1650, 298.

8. april (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om nogle kugler og trommer til Kristianstad fæstning, som han skal lade hr. Henrik Lindenov være følगतig, nemlig 80 14-pd. kugler, 100 10-pd. kugler og 6 trommer. SkT, 8, 307. K.

8. april (Kbh.) Hr. Henrik Lindenov fik brev om til Tøjhuset at nedskikke 4 kobberstykker, som står ved porten i fæstningen Kristianstad, og skyder store kugler, i hvis sted han vil få tilskikket andre. SkT, 8, 307. K.

8. april (Kbh.) Bevilling for Søren Knudsen felbereder til at have Maren Jacobsdatter, som er beslægtet med hans forrige hustru i 3. led. Dog skal han bevisliggøre, at hun ikke er hende nærmere pårørende, og til de fattige i hospitalet i Ribe give 10 sldl. JR, 12, 145.

8. april (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om Nim jagthus. Han har for nogen tid siden bekommet kongens befaling til at lade forfærdige jagthuset i Nim. Kongen erfarer, at dets reparation vil koste for meget, og er tilfreds, at han lader det forblive derved, nedbryder jagthuset og anvender de tjenlige sten og materialer til kirkens reparation dér. JT, 13, 143.

9. april (Kbh.) Bestalling for Christian Keinru som gartner i de to haver ved Frederiksborg Slot. Han skal forholde sig flittig og have inspektion og tilsyn, at haverne holdes ved magt, de udgående blomster

og træer afskaffes og friske plantes i deres sted. Frugten ud over kongens fornødenhed skal han sælge og gøre rigtigt rgsk. for pengene. For hans tjeneste er han årligt lovet til løn til sig selv 60 rd., til kost 70 rd., deslige løn og kostpenge til 2 svende og en dreng, lige så meget som svende og drenge gives i kongens lysthave Rosenborg, hvilket skal erlægges ham af Kongens eget Kammer. Her foruden er han bevilget årligt til genant 6 td. rug, 8 td. malt og 2 lispd. lys, som skriveren på slottet skal fornøje ham. Hans besoldning skal angå fra Philippi Jacobi førstkommende. Lensmanden dér og kammerskriveren skal erlægge ham nævnte pension, kostpenge og genant. Sjr, 23, 360. K. Incl. udat.

11. april (Kbh.) Hr. Christoffer Urne, hr. Hans Lindenov, hr. Frederik Reedtz og Christen Skeel, rigsråder i Sjæll., fik brev om at komme til Kbh., hvor de videre skal erfare kongens vilje. Sjt, 32, 514. K.

12. april (Kbh.) Falk Gøye fik brev om, når der bliver plads, i Sorø Skole at indtage Mathias Anchersen, søn af hr. Anker Buch i Sansted i Koldinghus len, forordne ham disciplin og forholde sig mod ham lige med andre skolebørn. Sjt, 32, 514. Incl. udat. (2).

Ligeledes Jens Gregersen og Laurids Gregersen.

15. april (Kbh.) Bestalling for Henning Quitzow t. Quitzowsholm, tidl. major over Jyske Regiment, som major over Sjæll. Regiment. Han skal logere på Loll., og er til forbedring af hans årlige sold bevilget 200 rd., som skal gives ham af de midler, der er destineret til militiens underhold. Sjr, 23, 361. K.

15. april (Kbh.) Lave Beck fik brev om at have indseende med Jørgen Grubbe t. Vedbys enke, fru Lene Ruds sønners anpart i Snedinge, når hr. Niels Trolle t. Troldholm får udvist afd. Christian Grubbes part. NT har af CG tilforhandlet sig hans anpart i Snedinggård, og begærer at vide, hvad der efter skødet kan tilkomme ham. LB skal, når det foretages, møde til stede og have indseende med, at sønnerne vederfares ret. Sjt, 32, 514. Incl. 13. april.

15. april (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om at kommandere 4 kompagnier til arbejde på Kbh.s fæstning. Item om at fordele kompagnier i Jyll. og at Herman Frandsen Kaas skal kommandere det ene. Han skal inden Philippi Jacobi dag kommandere 4 kompagnier til at befordre fortifikationen. Rytteriet i Nørrejyll. forstærkes, og han skal forde-

le 4 kompagnier, så der kan være ét i hvert stift. HFK, som tilforn var ritmester, skal kommandere det ene og gives til traktement af landekisten som andre ritmestre, der intet len har. Sjt, 32, 14. K.

15. april (Kbh.) Hr. Joakim Gersdorff fik brev om betaling til partipanterne i Hassels Jernværk for ballastjern. De tilkommer 1.683¹/₂ rd. 22 sk. for ballastjern leveret på Holmen. Kongen er tilfreds, at de betales i 3 terminer af tolden i Norge, hver gang tredjeparten, når toldkisten åbnes, nemlig til Philippi Jacobi, Martini og igen Philippi Jacobi. Sjt, 32, 515. K.

15. april (Kbh.) Begravelsen af fru Barbara von Ahlefeldt, enke efter Jørgen Rathlou, opsat til 8 dage før pinsedag. På begæring af jomfruerne Mette og Øllegaard von Ahlefeldt bevilger kongen, at begravelsen af deres søster BA må opsættes, eftersom de fleste arvinger er i fyrstendømmet Holsten. FR, 6, 187. Incl. 15. april.

16. april (Kbh.) Bevilling for Manzino til toldfrit af riget at udføre 4 heste, som han har tilforhandlet sig der. Dog skal bevillingen tilstilles tolderen på det sted, hvor hestene udføres, og kasseres. Sjr, 23, 361.

16. april (Kbh.) Adam Henrik Pentz fik brev om at gøre hofretten til ende vedr. Claus von Buchwalds tjener. Begge parter anholder om, at sagen mod CBs tjener anholdt på Blåtårn må komme til ende. AHP skal tilholde hofretten at gøre dette. Sjt, 32, 515.

16. april (Kbh.) Hr. Hans Lindenov på Kalundborg og Oluf Brockenhuus på Holbæk fik brev om bartskeerere. Borgerskabet i Kalundborg anholder om, at Holbæk må komme dem til hjælp ved udredelsen af bartskeererkisten, ligesom sidst. Kongen er tilfreds hermed. Sjt, 32, 515. K. Incl. 3., 5. og 9. april.

I lige måde fik OB brev om at tilholde borgmestre og råd i Holbæk at komme dem i Kalundborg til hjælp.

16. april (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om, at Knud Mortensens forløftemænd skal lade ham selv møde på herredagen. Han skal forstænde dem, at dette er kongen vilje. Sjt, 32, 515. K. Incl. 20. marts.

16. april (Kbh.) Peder Charisius, resident i Holland, fik tilskikket en instruks. Han skal med de ham forordnede kommissarier rette sig derefter og siden gøre udførlig beretning. Sjt, 32, 515. K.

16. april (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt fik brev om, at Knud Mortensen i Ladegård ikke skal lade sig finde i Loll., før drabssagen ved herredagen er decideret. FU har berettet, at KM imod sin forpligt opholder sig i Loll. og der foretager et og andet utilbørligt med trussel o.a. FU skal med 2 dannemænd lade ham forelæse denne kongens befaling, at han inden 24 timer skal forføje sig fra Loll. og ikke ikke lade sig finde der, før sagen imod ham ved herredagen er endeligt decideret. SmT, 8, 52. K. Indl. 4. og 5. april.

16. april (Kbh.) Bestalling for Claus Dyre som major til fods i Jyll. Han skal lade sig finde villig og tro, og kongen bevilger ham til årlig pension 400 rd., som skal erlægges ham i rede penge af kommissarietolden af kommissarierne i Jyll., og skal begynde fra 1. juli 1653. JR, 12, 145. K.

16. april (Kbh.) Erik Rosenkrantz fik brev om at hjælpe Henrik von Elpen af Lybæk til rette. Hvad HvE klageligen anholder, kan ER se af hosføjede skrivelse fra borgmestre og råd i Lybæk til kongen og hans supplikation til dem. ER skal hjælpe ham til rette, så kongen kan blive forskånet for videre overløb. JT, 13, 143.

16. april (Kbh.) Peder Charisius fik brev om at hjælpe Christen Svendsen i Lemvig til rette med hans skib. PC kan af hosføjede supplikation se, hvad CS andrager ang. skade, som er tilføjet ham af en holl. kaptajn, Buetius Shop, som har bemægtiget sig hans skib og ladning på kongens strømme. PC skal så vidt muligt hjælpe ham, så han kan komme sit skib igen og for tilføjede skade få retmæssig erstatning. JT, 13, 143. Indl. 4. jan. og udat.

17. april (Kbh.) Oluf Daa og Oluf Brockenhuus fik brev om at være kommissarier ml. fru Regitze Urnes arvinger og fru Lene Rud, enke efter Jørgen Grubbe t. Vedbygård, m.fl. LR andrager, at hr. Ove Giedde t. Tommerup, hr. Christoffer Urne t. Årsmarke, Frederik Parsberg t. Vognerup, Frederik Urne t. Bregentved, Lave Beck t. Førsløv og hende selv på sidste herredage efter adskillige kontrakter er blevet tilfundet at indlevere en del penge i RUs bo, samt at to bøndergårde skal komme hendes arvinger tilgode. Hun begærer, da hendes umyndige børn er interesserede deri, og for at sagen må komme til ende, at adressaterne befales som kommissarier at indstævne samtlige og bringe det til rigtighed. De skal indstævne arvingerne og de interesserede, enhver med beviser på udgivet rente, og tilholde dem at skifte efter

herredagens dom, havende indseende med, at enhver vederfares ret. Dersom nogen tvist indfalder, skal de forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Hvad de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Sjt, 32, 516. Incl. 27. jan. og 16. febr. og udat.

17. april (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at betale Georg Sidau, diskant, noget på hans afregning. GS, som nu er aftakket, beretter efter afregning efter bestallingsbrevet at tilkomme 95 rd. 44 sk. De skal straks afbetale ham noget herpå. Sjt, 32, 516. K. Orig. i DKanc. B 179h. Incl. udat.

17. april (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at betale Christian Fisker 5.000 rd. af førstindkommende told fra Norge for det, der tilkommer ham for vin, som er leveret af ham. Sjt, 32, 516. K. Incl. 23. okt. 1652.

17. april (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om at levere gewehr til 250 mand, før de drager til skibs. Der er hidkommet 250 mand kommanderet fra Aggershusiske Regiment. Han skal levere dem gewehr, førend de bliver bragt til skibs. Sjt, 32, 417. K.

17. april (Kbh.) Beviling for Christoffer Hvas og Hans Friis til at tilforhandle sig nogen bondeejendom. CH må tilforhandle sig bondeejendommen af 3 selvejerbondegde i Riberhus len i Vester Horne h., hvoraf han for nogen tid siden har tilskiftet sig herligheden af kronen, dog at det sker med bøndernes samtykke, og at de tilbørligen fornøjes. JR, 12, 146. K. Incl. 5. febr. (2), 8. og 26. april.

Ligesådan brev fik Hans Friis at måtte tilforhandle sig bondeejendommen af nogle selvejerbønder i Kalø len i Sønderhald h., nemlig Tustrup: 1 gd., Jens Pedersen og Rasmus Andersen påbor, item Vestergård, Christen Pedersen påbor, som han har bekommet af kronen til mageskifte.

18. april (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at give kongens skræddere, bagere m.fl. noget af deres besoldning. Kongens håndværkere, Hans Poggenberg, skrædder, Hans Zohn, bager, Johan Lüning, buntmager, og Marcus Koffer, sværdfejer, andrager, at de i rum tid intet har bekommet af deres besoldning, med begæring, at noget måtte gives dem. Adressaterne skal give dem noget deraf, eftersom de har midler dertil. Sjt, 32, 517. K. Orig. i DKanc. B 179h. Incl. udat.

18. april (Kbh.) Kommissarierne i Sjæll. fik brev om at tilskrive adelen om de resterende udlovede penge til Kbh.s fæstning. Adressaterne tilskikkes vedlagt rigtig designation over, hvor mange af lensmændene og adelen i Sjæll. der endnu resterer med det, der i 3 år er udlovet til Kbh.s fæstning. Da 4 kompagnier af Sjæll. Regiment er kommanderet til at arbejde på fortifikationen, behøves pengene højliggen, såfremt man skal fortsætte værket, som er fædrelandet højst magtpåliggende. De skal derfor tilskrive lensmænd og adel, der resterer efter de hosføjede fortegnelser, så de udlovede penge straks kan blive betalt. Kongen tvivler ikke om, at alle gode patrioter vil lade sig finde villige dertil. Sjt, 32, 517. K.

18. april (Kbh.) Bevilling for Valdemar Daa på ritmestertraktament, uanset han alene kommanderer som løjtnant. Hans besoldning skal gives af de midler, som er destineret til militiens underholdning. JR, 12, 146. K.

18. april (Kbh.) Bevilling for Anders Jepsen i Tobøl til at have Mette Thorkildsdatter, der er beslægtet med ham i 3. led. Dog skal han bevisliggøre, at de ikke er hverandre nærmere pårørende, og give 4 rd. til Ribe Hospital. JR, 12, 147.

18. april (Kbh.) Konfirmation af et gammelt kongebrev. Kongen er anholdt om konfirmation af et af hans far udstedt å.b., lydende: Kongen kommer i forfaring, hvorledes mange, både i Mors o.a. steder, som af arilds tid har givet sundkorn til Sallingsund og Vilsund færger, nu vægrer sig ved at give dette, hvormed Henrik Below, embedsmand på Hald, er forlenet. Kongen befaler dem at give det sundkorn, som de er pligtige at give. Såfremt nogen findes forsømmelige og ikke yder det til embedsmanden på Hald, da at deles og straffes som ulydige. Kbh. 30. maj 1594.¹ Kongen konfirmerer dette. JR, 12, 147. K.

1) Se KB, 1594, 276.

18. april (Kbh.) Henrik Thott og hospitalsforstanderne i Randers fik brev om, når plads bliver ledig, i Randers Hospital at indtage Rasmus Poulsen af Brørup i Skanderborg len og Anna Knudsdatter af Skanderborg len og forholde sig mod dem lige ved andre hospitalslemmer der. JT, 13, 143. Incl. 14. marts og udat (2).

18. april (Kbh.) Laurids Ulfeldt og bispem i Århus fik brev om, når plads bliver ledig, at indtage Dorete Knudsdatter af Skorup i Skander-

borg len og Knud Nielsen af Vrold i Skanderborg len i Horsens Hospital og forholde sig mod dem lige ved andre hospitalslemmer der. JT, 13, 144. Incl. 8. og 11. marts og udat.

19. april (Kbh.) Bevilling for Christian Vendelbo, kaptajnt. under Sjæll. Regiment, til frihed for landgilde, ægt, arbejde og skat af kronens gd. i Smørumnedre (Neyer) i Kbh.s len, som han påbor, og skylder årligt 6 pd. korn, hvorimod han skal afstå det, han kan have at fordrø efter en restseddel på 1.474 rd. for tjeneste gjort riget i forledne fejdetid. Desuden af nævnte gd. til kronens tjeneste at holde en veludrustet rytter med hest, sadel og pistoler. SJR, 23, 361. K. Incl. udat.

19. april (Kbh.) Henrik Jacobsen og Frederik Turesen, borgere i Kbh., fik brev om oppebærelse af huslejen af et hus tilhørende 2 umyndige børn. De andrager, at en ved navn Hans Andersen Drengsted til ophold har taget stævning til herredagen over borgmestre og råd i Kbh. for en dom, disse har afsagt ml. ham og 2 umyndige børn, hvis formynder de er, om et pantsat hus, som efter proces og vurdering er til dømt nævnte børn til ejendom. Det befrygtes, at det af ham alene er sket, for at han imidlertid kan oppebære huslejen, til skade for huset og dem, idet det allerede er meget brøstfældigt, og han har nedbrudt og solgt en del panelværk. Derfor begærer de, at børnene må hjælpes til rette. Kongen bevilger, at HJ og FT må have indseende med nævnte hus og oppebære huslejen indtil sagen bliver decideret ved herredagen, så HAD intet bekommer deraf, dog at huslejen hensættes in sekvestro. SJR, 23, 362. (Tr.: KD, III, 420). K. Incl. 18. april.

19. april (Kbh.) Bevilling for Peder Hansen, som opholder sig i Hamborg, til uden sjette- el. tiendepenge at udføre sin mødrene arv fra Odense. FR, 6, 187. Incl. febr.

19. april (Kbh.) Beviling for Søren Nielsen af Århusgård len til at have Johanne Jensdatter, enke efter Oluf Jensen. SN har haft troløvelse med JJ, og siden er det befundet, at han er beslægtet i 3. led med hendes forrige husbond. Dog skal han bevise, at han ikke er ham nærmere pårørende, og give 4 sldl. til Århus Hospital. JR, 12, 147.

20. april (Kbh.) Bestalling for Niels Andersen som krudtmager i kongens krudtmølle i Kbh.s len. Han skal være tro og flittig og gøre det krudt, han bliver befalet, såvel i nævnte mølle som på andre steder,

hvor han bliver tilsagt. Han skal ikke arbejde for sig selv el. andre el. tilstede nogen af sine svende dette. Han er forpligtet til årligt til kongens fornødenhed i det ringeste at levere 100 centner pistolkrudt og 200 centner musketkrudt. For hans tjeneste giver kongen ham årligt til besoldning og pension [ikke anført], proviant for 200 rd. efter den pris, som det årligt efter gl. landkøb bør sættes, en sædv. hofklædning, fri husvåning, når han skal arbejde andetsteds end på møllen, så og møllen, med al tilhøring, have, eng, vang, kvit og frit, hvilket kongen vil holde ved hævd. Kongen vil også levere ham de redskaber, han bør have, så og materier, som han skal forarbejde, og nødtørfug ildebrand, desligeste hver måned 16 rd., hvorfor han skal underholde sig selv og 4 svende. Hans bestilling skal angå fra 1. maj førstkommende. Rente-mestrene og proviantskriveren skal fornøje ham nævnte pension, hofklædning og proviant. SjtR, 23, 363. K.

20. april (Kbh.) Rentemestrene fik brev om fordring fra Anders Mad-sen, borgmester i Tønsberg, og hans medbror. AM andrager, at der tilkommer ham nogle tusind daler for tjeneste i forleden fejde med hans skib, hvori hans medbror, borgmester smst., er interesseret. De skal med flid gennemse hans fordring med tilhørende beviser og dokumenter og give beretning om, hvad de mener, der tilkommer ham. SjtT, 32, 517.

20. april (Kbh.) Dr. Jacob Mathias fik brev om at være biskop i Sjæll. Tidl. superintendent over Sjæl.s stift, dr. Hans Resen er nylig død. Kongen anseer for godt at forordne JM i afdødes sted. Han skal rette sig efter med det forderligste at begive sig til Kbh. for at antage denne bestilling. (Efter hr. kanslers ordre). SjtT, 32, 518. K.

20. april (Kbh.) Hr. Niels Trolle og [uudfyldt] fik brev om, at Jens Bugge og hans kone må komme i Roskilde Hospital. Når der bliver plads ledig, skal de indtage dem, dog at de begge ej med mere underholdes, end et almisselem smst. SjtT, 32, 518. Indl. udat.

20. april (Kbh.) Otte Krag fik brev om at levere fra sig Claus von Andersens børns værgemål. Kongen har befalet Christoffer Hvas og Jacob Grubbe af OK el. hans fuldmægtig at annamme CvAs børns værgemål, som han efter kongens befaling har forestået nogen tid, og levere det til deres bror Hans Jørgen von Andersen, som selv anholder derom. JT, 13, 144.

20. april (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om at forordne Hans Juel t. Stårupgård, befalingsmand på Dueholm Kl., til ritmester i Jylland over det ny rytteri. Udt. i JT, 13, 144. K.

20. april (Kbh.) Rigens marsk fik brev om, at Hans Juel og Anders Sandberg skal være ritmestre i Jylland over det ny rytteri, hvorfor han skal trakteres af midler, som dér er ordineret til militien. JT, 13, 145.

Ligesådan fik rigens marsk om AS at være ritmester, sub dato 21. april 1653.

21. april (Kbh.) Å.b. om dem, der vil lade sig høre til kald. Kongen erfarer, at en del af dem, som søger at lade sig høre til kald, indtrænger sig og ikke retter sig efter det, der foreskrives i ordinansen o.a. kgl. forordninger om kald. For at forekomme videre forargelse og tilbørligt straffe ubetænkt dumdristighed hos dem, der forbigår de af øvrigheden foreskrevne lovligt midler, da 1. vil kongen alvorligen have formanet alle, som begærer et lovligt kald, at de angiver sig på behørigt steder efter den måde, som ordinansen o.a. kgl. forordninger medfører, og 2. såfremt nogen understår sig at indtrænge herimod, skal han straffes, andre til afsky, og derefter ikke uden sær benådning tilstedes til noget kald. Sjr, 23, 364. (Tr.: CCD, VI, 122.). K. Orig. i Fyns bispeark., LAO. (Tr.: DKL, III, 373-74).

21. april (Kbh.) Niels Andersen Krudtmøller [Krudtmager] fik brev om opbygning af krudtmøllen. Han skal drive på, at krudtmøllen med det allerførste igen bliver forfærdiget, dog med mindst mulig bekostning. Sjt, 32, 519. K.

21. april (Kbh.) Bisperne i Danmark og Norge fik brev om dem, der lader sig høre til præstekald. Adressaterne tilskikkes åbent patent angående dem, der angiver sig til at lade sig høre til kald, så at alting kan gå skikkeligere til. De skal have tilbørlig indsigt dermed. Sjt, 32, 519. K. Orig. i Fyns bispeark., LAO.

21. april (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om at lade reparere fortifikationsværket uden for muren på Helsingborg Slot. Kongen anser for godt, at fortifikationsværk og trancheer, som blev anlagt af svenskerne inden for muren i sidste ufredstid, igen skal repareres. OG skal lade det gøre ved det kompagni soldater, som ligger på Helsingborg Slot, på den maner, som en ingeniør eragter bedst. SkT, 8, 308. K. (Efter kanslerens befaling).

21. april (Kbh.) Hr. Henning Valkendorf og biskop Laurids Jacobsen fik brev om, når plads bliver ledig, at lade Peder Pedersen af Håstrup komme i Odense Hospital og forholde sig mod ham som mod andre hospitalslemmer der. FT, 7, 134. Incl. 20. marts.

21. april (Kbh.) Hr. Ebbe Ulfeldt og bispen i Viborg fik brev om stolestader i Krejbjerg Kirke til fru Sofie Staverskov, enke efter Laurids Ebbesen (Udsen). Hun begærer, at hun må få udvist stolestader til sine folk på mands-, så vel som på kvindesiden, eftersom hun el. hendes børn er tilsinds at holde hus på deres gård Hestehave, liggende i sognet. De skal gøre dette, hvor det er belejligt og andre uden præjudice. JT, 13, 144. K. Incl. 9. april.

21. april (Kbh.) Christoffer Hvas og Jacob Grubbe fik brev om, at Otte Krag skal levere fra sig Claus von Andersens børns værgemål. OK har i kort tid forestået værgemålet, og Hans Jørgen von Andersen anholder på egne og søskendes vegne om, at deres gods må tilstilles ham selv, eftersom han beretter efter loven at være sin egen værge og selv at forestå det. De skal i HJvAs overværelse annamme værgemålet, gennemse hans regnskaber, havende indseende med, at børnene ikke sker for kort, og med HJvA kvittere. Siden skal de til HJvA på hans egne og søskendes vegne overlevere CvAs efterladte formue, som OK har haft under værgemål. JT, 13, 145. Incl. 18. og 19. april.

21. april (Kbh.) Lensmændene i Jylland fik brev om 5 poster anrørende landets defension. 1. Om gewehr el. penge og sogneheste. Adressaten skal lade indsamle gewehret til sognehusene i hvert sogn el. pengene at købe det for, nemlig 15-16 rd. til sadeltøj og pistoler. 2. Penge til at købe heste. Såvel som pengene til at indkøbe hestene, nemlig 24-25 rd., eftersom en del sogne i Jyll. selv har bevilget så meget og lignet og lagt ml. sig selv, og en god, dygtig hest ikke kan fås synderligt ringere. 3. Penge at forvare. Hvilke penge siden kan haves i beredskab i hvert len under bøndernes egen lukkelse på slottet el. gården hos lensmanden i en kiste, som kan gøres af herredsmændene, og hænges 2 [!] låse derfor, hvortil herredsfogeden skal have den ene nøgle, og de andre 2 nøgler forvares af de bedste og fornemste i herredet. 4. Om karle i beredskab. Da heste og gewehr er fædernelandet lidet tjenligt, medmindre der haves en dygtig karl dertil, skal adressaten i hvert sogn i lenet straks udskrive den bedste karl, som findes på kronens og gejstlighedens gods, og han skal forblive i tjeneste hos bønderne, hvis

han begærer det, så han kan være i beredskab og lade sig eksercere på forordnede steder, så tit om året, som han bliver tilsagt. Derimod skal karlen være fri for al skat, og når der en gang om året sker generalmønstring, skal han nyde 1 sldl. af sognet, hvorfra han er udskrevet, hvilket bønderne selv skal ligne ml. sig. Kongen tvivler ikke om, at adelen i sogne med adelsgoods ikke alene giver pro quota, men også i sogne, som alene tilhører dem, iværkstiller skattefrihed for den karl, som udskrives, og som velaffektionerede patrioter fortsætter deres godvillige tilbud, så det kan være efterkommet inden 4 uger, anseende, at alt sligt angår deres egen ære, frihed og forsvar, så vel som fædernelandets sikkerhed. 5. Borgerskabet om gewehr. /I lige måde skal adressaten tilholde borgerskabet i lenets købstæder, at de har deres gewehr i beredskab, og lade dem mønstre. / 6. Om bavner at oprette. Han skal også lade oprette bavner på tidl. forordnede steder i lenet og forsyne dem med nødvendig vagt. NB. Imellem disse tegn // blev ikke indført i brevene til lensmænd, som ingen købstæder har. JT, 13, 145. K. Indl. 19. april.

22. april (Kbh.) Bevilling for Oluf Andersen, Jon Lauridsen, Gunder Iversen, Niels Olufsen, Oluf Knudsen og Thomas Pedersen, tjenende slotsfogeden på Kbh.s Slot, til at det, som hidindtil er givet dem for deres tjeneste, herefter må betales af skriverstuen ved Kbh.s Slot. SJR, 23, 364.

22. april (Kbh.) Lensmændene i Sjæll. og Skåne fik brev om 1. at udskrive karle til ryttere og hvorleder der skal forholdes dermed, 2. borgerskabets gewehr og mønstring, og 3. om at oprette bavner. For nogen tid siden er det blevet bevilget, at der af hvert sogn i Sjæl. skal holdes i beredskab en hest med gewehr, sadel og tøj til fædrelandets sikkerhed. Da dette er lidet tjenligt, medmindre der haves en dygtig karl dertil, skal adressaten i hvert sogn i lenet straks udskrive den bedste karl, som findes på kronens og gejstlighedens gods, og han skal forblive i tjeneste hos bønderne, hvis han begærer det, så han kan være i beredskab og lade sig eksercere, så tit om året, som han bliver tilsagt, hvilket adressaten skal forette 3-4 gange om året på belejlige steder. Derimod skal karlen være fri for al skat, og når der en gang om året sker generalmønstring, skal han nyde 1 sldl. af sognet, hvorfra han er udskrevet, hvilket bønderne selv skal ligne ml. sig. Kongen tvivler ikke om, at adelen i sogne med adelsgoods ikke alene giver pro quota, men også i sogne, som alene tilhører dem, iværkstiller skattefrihed for den

karl, som udskrives, og som velaffektionerede patrioter fortsætter deres godvillige tilbud, så det kan være efterkommet inden 4 uger. /I lige måde skal adressaten tilholde borgerskabet i lenets købstæder, at de har deres gewehr i beredskab, og lade dem mønstre./ Han skal også lade oprette bavianer på tidl. forordnede steder i lenet og forsyne dem med nødvendig vagt. Sjt, 32, 519. K. Orig. (til Otte Pogwisch) i Frederiksborg lensark., LAK.

Det ml. tegnene // blev udeladt i breve til lensmænd uden købstæder.

22. april (Kbh.) Caspar Gersdorff og Hans Dibolt von Denen fik brev om ferske fisk og vildt til hr. kansler Christen Thomesen (Sehested)s datter, jomfru Sofie Sehesteds bryllup. Adressaten skal lade CT bekomme 12 retter karusser, 12 retter brasen, 20 retter karper og 25 retter gedder. Sjt, 32, 521. K.

Ligesådan brev fik jægermesteren at lade ham bekomme 4 store dyr, 5 rådyr og 5 dådyr.

22. april (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om, at Oluf Andersen m.fl. af slotsfogedens tjeneres løn må betales af skriverstuen. På ansøgning fra OA, Jon Harildsen, Gunder Iversen, Niels Olufsen, Oluf Knudsen og Thomas Pedersen, tjenende hos slotsfogeden på Kbh.s Slot, har kongen bevilget, at deres årsløn må betales af skriverstuen på slottet. Han skal gøre en anordning herom, også for restancer, dog efterhånden som han har midler dertil. Sjt, 32, 521. K. Incl. udat.

22. april (Kbh.) Hørsholms foged fik brev om at forbyde bonden på Sandholm længere at pløje og så jorden, og tage sit stedsmål af kaptajnl. Christian Vendelbo. Han skal forbyde bonden dette og tilholde ham at annamme de penge, som efter 8 mænds afsigt kan tilkomme ham for stedsmål og bygning på gården, af CV, som nu selv efter kongens råd er tilsinds at besidde den. Sjt, 32, 521. K. Incl. 21. april og udat.

22. april (Kbh.) Rigsmarsken, hr. Anders Bille, fik brev om, at Steen Brahe t. Knudstrup skal være ritmester over det ny rytteri i Skåne. Han skal trakteres af de midler, som er bevilget til militien der. SkT, 8, 308. K.

Ligesådan brev fik AB 23. april, at Christian Jørgensen Urne må være ritmester i Skåne. K.

22. april (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om at lade Erik Kaas t. Lindskov være hans pantegods følgagtig. FT, 7, 134. Incl. 29. marts.

22. april (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om at hidskikke Niels Olufsen. FB har tidl. fået kongens befaling til at tilholde NO at gøre rigtighed for Møns indkomst, fra da han forvaltede den. Af adskillige erklæringer fra ham har kongen erfaret, at han ej vil bekvemme sig til at efterkomme det, men findes modvillig. FR skal lade ham hidskikke velforvaret. SmT, 8, 53. K. Incl. 14. april (2).

22. april (Kbh.) Bevilling for Gertrud Pedersdatter i Randers, enke efter dr. Søren Hofmand, til at indlægge vand i sin gård. Efter hendes ansøgning bevilger kongen, at hun ved Sønderbro langs ad gaden ubehindret må lade nedgrave renden og derved indlade vandet af revieren i hendes gård, og så ofte behøves lade se til renden, at vandet ubehindret kan have sit løb, dog alt på egen bekostning, byen og de menige indbyggere uden skade. JR, 12, 148. K. Incl. 2. marts og udat.

23. april (Kbh.) Peder Charisius fik brev om at betale 6.000 stück von achten til Manuel Pantoxa o.a. ministre, hvoraf Albret Baltser Berns' arvinger har at betale deres part. Kongen er tilfreds, at PC, når han er forsikret på, at han tager effekt med et forslag med indførsel af 1.000.000 de kontrebanda, da af præmien, hvorfor licensen kan sælges, må betale 6.000 stück von achten til MP o.a. ministre, som kan facilitere licensen. Af beløbet skal ABBs arvinger betale deres part, formodende, at den langvarige præntention derved kan komme til ende. Sjt, 32, 521.

23. april (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om at indfordre 80 rd. af Knud Orm, herredsfoged i lenet, og deraf efter herredagens dom give Christen Jacobsen 117 sldl. (Efter hr. kanslers ordre). Sjt, 32, 522. Orig. i Kbh.s lensrgsk., RA.

23. april (Kbh.) Mageskifte med hr. Joakim Gersdorff, der for mageslæg til Onslunde Kirke og annekspræstegården i Ingelsted h. i Skåne har udlagt 10 læs eng i Onslunde Mark, hvorimod kongen på kirkens vegne har udlagt til fyldest vederlag til JG i Ingelsted h. et stykke på 4 læs eng af Onslunde Kirke og 6 læs eng af annekspræstegården, hvilke stykker eng osv. SkR, 6, 285.

Hr. JGs genbrev mutatis mutandis et sub eodem dato. Til vitterlighed underskrevet af Otte Krag og Christian Jørgensen Urne, K.M.s sekretærer.

23. april (Kbh.) Falk Henriksen Gøye t. Hvidkildes mageskifte med K.M. FG har til kongen udlagt gde og gods i Fyn i Vends h., Viby s. og by:¹ Hans Hansen, skylder årligt 2 pd. byg, 6 mk. 11 sk. penge, 1 foderokse; Hans Lauridsen 2 pd. byg, 10 skp. havre, $\frac{1}{2}$ rd. erridspenge, 1 okse at stalde; Peder Jensen 5 ørter byg, 1 fjdg. ål, 8 sk. erridspenge, 20 sk. 1 alb. vedpenge, 1 foderokse, 1 rd. gæsteri. Balslev s. og by: Niels Lavesen 18 skp. byg; Anders Lauridsen 3 ørter byg, 10 skp. havre, 2 mk. gæsteri, 4 høns, 2 gæs, 2 skp. gåsehavre. Udby: Laurids Rasmussen 18 skp. byg, 3 mk. penge; Laurids Jensen 1 ørte 2 skp. byg. Ringe s., Brangstrup: Jens Andersen 2 pd. byg, 1 ørte havre. Båg h., Køng s., Holte: Hans Simensen 10 skp. havre, 1 fodernød, 2 dl. erridspenge, med al nævnte gdes ejendom. Til fyldest vederlag udlægger kongen gde og gods i Fyn i Nyborg len, Sunds h., Øster Skerninge s. og by: Jens Jensen, skylder årligt 2 mk. 10 sk. $1\frac{1}{2}$ alb. gæsteri, $\frac{1}{2}$ pd. gæsterihavre, 9 sk. erridspenge, 6 sk. malepenge, 4 skp. 1 fjdk rug, $4\frac{1}{2}$ skp. byg, 1 gås, 2 høns; nok skylder han 2 mk. 10 sk. $1\frac{1}{2}$ alb. gæsteri, $\frac{1}{2}$ pd. gæsterihavre, 9 sk. erridspenge, 6 sk. malepenge, 4 skp. 1 fjdk rug, $4\frac{1}{2}$ skp. byg, $\frac{1}{2}$ gås, 2 høns, $1\frac{1}{2}$ halvotting smør, $\frac{1}{2}$ bolgalt, 13 sk. hanevejerpenge $\frac{1}{3}$ ko, 1 får et år, 2 lam det andet år; Jens Poulsen 2 mk. 10 sk. $1\frac{1}{2}$ alb. gæsteri, $\frac{1}{2}$ pd. gæsterihavre, 1 mk. 2 sk. erridspenge, $\frac{1}{2}$ pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, 1 gås, 4 høns, 1 mk. 2 sk. 2 alb. innepenget, 1 otting smør, $\frac{1}{3}$ ko, 1 får et år, 2 lam det andet år, $\frac{2}{3}$ bolgalt, 13 sk. hanevejerpenget; Anders Pedersen i Tåsinggård 2 mk. 10 sk. 2 alb. gæsteri, $\frac{1}{2}$ pd. gæsterihavre, 1 mk. 2 sk. erridspenget, 4 sk. innepenget, $7\frac{1}{2}$ skp. rug, $12\frac{1}{2}$ skp. byg, 1 gås, 4 høns, $\frac{1}{2}$ bolgalt, $\frac{1}{3}$ ko, 1 får et år, 2 lam det andet år, 12 sk. hanevejerpenget, $1\frac{1}{2}$ halvotting smør; Rasmus Nielsen 2 mk. 10 sk. 2 alb. gæsteri, $\frac{1}{2}$ pd. gæsterihavre, 9 sk. erridspenget, $6\frac{1}{2}$ sk. 1 alb. innepenget, 5 skp. rug, 9 skp. byg, $\frac{1}{2}$ gås, 2 høns, $\frac{1}{2}$ otting smør, $\frac{1}{4}$ ko, $\frac{1}{3}$ bolgalt, 8 sk. hanevejerpenget, 1 får et år, 2 lam det andet år; Anders Rasmussen 2 mk. 10 sk. 2 alb. gæsteri, $\frac{1}{2}$ pd. gæsterihavre, 9 sk. erridspenget, $6\frac{1}{2}$ sk. 1 alb. innepenget, 5 skp. rug, 9 skp. byg, $\frac{1}{2}$ gås, 2 høns, $\frac{1}{2}$ otting smør, $\frac{1}{4}$ ko, $\frac{1}{3}$ bolgalt, 8 sk. hanevejerpenget; Mads Hansen 2 mk. 10 sk. 2 alb. gæsteri, $\frac{1}{2}$ pd. gæsterihavre, 9 sk. erridspenget, $\frac{1}{2}$ mk. malepenget, 5 skp. rug, 6 skp. byg, 1 gås, $1\frac{1}{2}$ otting smør, $\frac{1}{4}$ ko, $\frac{1}{3}$ bolgalt, 6 sk. harsvejerpenget, 1 får et år, 2 lam det andet år; Peder Jensen 2 mk. 10 sk. 2 alb. gæsteri, $\frac{1}{2}$ pd.

gæsterihavre, 9 sk. erridspenge, $6\frac{1}{2}$ sk. $\frac{1}{2}$ mk. malepenge, 5 skp. rug, 6 skp. byg, 4 høns, $\frac{1}{2}$ otting smør, $\frac{1}{4}$ ko, $\frac{1}{3}$ bolgalt, 8 sk. hanevejerpenge; Mikkel Hansen 2 mk. 10 sk. 2 alb. gæsteri, $\frac{1}{2}$ pd. gæsterihavre, 1 mk. 2 sk. erridspenge, 2 pd. 8 skp. byg, $\frac{1}{2}$ pd. smør, 1 lam, 1 gås, 4 høns, 1 fodernød. Hvilke gde med al ejendom FG og hans arvinger skal have. FR, 6, 187. Incl. 12. og 15. aug. 1651.

1) Viby i Vends h. er en landsby i Udby s.

23. april (Kbh.) Falk Gøyes genbrev på gods i Fyn. Brevet er, med de 2 parter i omvendt orden, identisk med det foregående, dog tilføjet, at FG har bedt Otte Krag og Steen Hohendorff om at medunderskrive til vitterlighed. FR, 6, 190.

24. april (Kbh.) Borgmestre og råd i Kbh. fik brev om grundskat af borgerlige, gejstlige, adelige o.a. huse til befæstningen. [Identisk med brev af 16. maj 1647, se KB 1647, 157]. Sjt, 32, 518. (Tr.: CCD, VI, 122-23. KD, V, 359-60).

24. april (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev om nogle fyrstelige personer, som har fået toldfrihed for vin i Sundet. Når fru Eleonora Maria, hertuginde af [uudfyldt]s vinhandler Didrik Badder el. hans fuldmægtig kommer i Sundet, skal de lade ham passere toldfrit denne ene gang med 12 foder rhinskvind, som hun vil bruge til sin hofholdning. Sjt, 32, 522. Incl. 2. nov. 1652 og 18. og 19. febr.

Item fik tolderne brev om Ernst Bugislav, hertug af Croy og Aerschot vinhandler Jochim Wullsprathen el. hans fuldmægtig ang. 12 foder rhinskvind. Hertuginde fru Anna, hertuginde af Croy og Aerschot (Eschotts) faktor el. hans fuldmægtig i lige måde 12 foder rhinskvind.

24. april (Kbh.) Otte Thott fik brev om at lade borgmestre og råd i Malmø udvise egetømmer til lader. Item: Lund at være forskånet for de der udskrevne trompetere til flåden. Borgmestre og råd erbyder på egen bekostning at lade forfærdige 50 lader med tilbehør til stykker, dersom de må udvises noget tjenligt tømmer dertil i kronens skove i hans len. Kongen er tilfreds dermed. Og tilfreds med, at Lund denne gang forskånes. SkT, 8, 308.

24. april (Kbh.) Kapitlet i Århus fik brev om at erklære sig om den herlighed og landgilde, archidiaconus har af Lyngå og Mårslet, som Mo-

gens Friis begærer. Han begærer højheden og herligheden af kirkerne, at høre deres regnskaber, at isætte og afsætte kirkeværgerne og at bortfæste kirkens anpart af tienderne, kirkerne til bedste, o.a., samt landgilden, som er 1 ørte rug, 1 ørte byg, 1 ørte havre, 1 lam. Hvorimod han erbyder til fyldest vederlag at udlægge: Dronningborg len, Galten h., Vissing s. og by: lille Las Jensen, skylder årligen 1 ørte rug, 1 ørte byg, 1 ørte havre, 1 fjdg. smør, 1 fodernød, 1 brændsvin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 mk. 5 sk. 1 alb. gæsteri, og der er skov til gården. De skal erklære sig om nævnte højhed, herlighed og landgilde, MF begærer, uden skade kan mistes fra kapitlet, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 147. K.

25. april (Kbh.) Christen Nielsen Brock, borgmester i Helsingborg, fik brev på nogle jorder ved byen. Hr. Christoffer Ulfeldt t. Svenstrup har 24. aug. 1640 bevilget CNB at indtage en ringe del af fælleden til en løkke, Krogløkke, han har liggende uden for byen, og som han af Mads Madsen Gudlandsfar, tolder smst., har modtaget for det, han var blevet skyldig af tolden, så han kunne rette sit gærde om samme jord. Stykket løber med den nørre og vester ende ned i et gl. damsted, for det andet et lidet vand, liggende ved et andet af hans jordstykker, kaldet Sandløkke, af hvilket vand en del flyder inden for hans gærde. Da kvæg og især gæs om sommeren holder sig til dette vand og siden flyver ind i samme løkke og tit og ofte tilføjer ham skade på sæden, er samme vand ham i lige måde forundt af Bjørn Ulfeldt 20. maj 1649. Af begge mænds erkæringer erfarer kongen, at de 2 stykker af fælleden såvel som vandet ikke er nogen til fortrængsel, og han bevilger derfor, at CNB må nyde de to poster. SkR, 6, 286.

25. april (Kbh.) Hr. Knud Ulfeldt fik brev om at overvære Otte Thott t. Næs' mageskife. Kongen har befalet Kjeld Krag t. Trudsholm og Steen Brahe t. Knudstrup at ligne og lægge gods ml. sig og OT. KU skal møde til stede, når besigtigelsen foretages, og på kongens vegne foregive, hvad han kan have at sige, og siden forsegle og underskrive med KK og SB. SkT, 8, 309. K.

25. april (Kbh.) Kjeld Krag og Steen Brahe fik brev om at besigtige gods ml. Otte Thott t. Næs og K.M. O.T. begærer til magelæg gde og gods i Landskrone len, liggende i Onstrø, Torløse, Øslev, Hasle, Vistofte, Østerby, Aske, Bøsserup og Kærstrup, som kronens den store ore i Fers h., hvorimod han til fyldest vederlag erbyder gde og gods i Røn-

nebergs h. i Herslev by, Nørre Glumslev by, Hellerup by, Tulstrup og Orië, nok i Onsø h. 1 gd., i Røstange Skov, Oulov 2 gde, nok i Harjagers h., Store Harjager 1^{1/2} gd. Adressaterne skal begive sig til nævnte gde og gods, granske og forfare dets ejendom og siden ligne og lægge det ene imod det andet, så kongen og OT særdeles for ejendom og landgilde sker skel og fyldest, dog hvad skovene sig belanger, skal der forholdes som sædv. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra sig og indskikke med besigtigelsen i Kanc. Kongen har befalet hr. Knud Ulfeldt t. Svenstrup at møde til stede, og forsegle og underskrive med dem. SkT, 8, 309. K.

26. april (Kbh.) Bestalling for Dirick Bendsen og Peder Albretsen Marstrand som skibskaptajner. DB skal lade sig bruge, hvor hans tjeneste behøves til lands og vands, han skal være kongen og hans riger og lande tro, ramme kongens og rigets gavn og hindre skade. Han får til årlig besoldning 200 kur.dl. og sædv. hofklædning på sig selvanden fra brevets dato. Rentemestrene skal årligt fornøje ham dette. Sjr, 23, 365. K. Indl. 26. juni 1645 (Chr. 4., orig.) (2).

Ligesådan bestalling fik PAM.

26. april (Kbh.) Bestalling for Dirick Bendsen og Peder Albretsen Marstrand på brandskibe. DB er tilbetroet at føre et af kongens brandskibe, og kongen lover ham 300 spdl. og videre befordring, dersom han vel anlægger nævnte brandskib til skade for kongens og rigets fjender. Sjr, 23, 365.

Ligesådan bestalling fik PAM.

26. april (Kbh.) Rentemestrene fik brev om indvisning for Theodor Lente, kongens kammersekretær, i 10.600 samsing¹ dæler, for det, han tilkommer for sin tjeneste, i det, som borgmester i Christiania Hans Eggertsen er kongen skyldig. Sjt, 32, 552. K.

1) K. har sennbsmigsdeler.

26. april (Kbh.) Hr. Jørgen Seefeld fik brev om afslag for Niels Sørensen i Oddersted, der klageligen andrager, at hans heste og hopper nu i 3 år er døde for ham, og han er derudover tilføjet stor skade. Han begærer at måtte forskånes for den landgilde, han resterer med fra forleden år. Af JSs erklæring erfarer kongen, at dette behøves, og er tilfreds, at han forskånes for halvparten af nævnte landgilde. JT, 13, 148. Indl. 15., 24. og 31. marts.

27. april (Kbh.) Peder Juel, resident i Sverige, fik brev på sin besoldning som ambassadør. Pj er tilfornet at være ordinarie ambassadør hos dronningen i Sverige, for at iagttage kongens og undersåtternes interesse efter den instruktion, der er givet ham. Kongen bevilger ham for dette årligt 4.000 rd.¹, og er tilsammen 5.000 rd., som skal erlægges ham på Rtk. fra den 1. marts sidstleden. Rentemestrene skal årligt lade ham det være følgagtigt. SjR, 23, 366.

1) En sætning må hér mangle i kopibogen.

27. april (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at akkordere med Hans Christoffer. Hvad HC andrager at tilkomme ham, kan de se af hosføjede specifikation. De skal akkordere med ham om prisen derpå og siden betale ham. Sjt, 32, 522. K. Orig. i DKanc. B 179h.

27. april (Kbh.) Å.b. om bryggerlavet i Malmø. Kongen vil efter begæring fra borgmestre og råd i Malmø indtil videre efter tidernes beskaffenhed have gjort en anordning ml. bryggerne og de, der nærer sig med at tappe øl. De, der er i bryggerlavet i Malmø, skal sælge deres øl i tønder og fade til dem, der begærer at købe det, uden at forhandle el. udsælge øl i kande el. pottetal, eftersom dette alene skal være tilladt dem, der nærer sig med at sælge øl. SkR, 6, 287. (Udt.: CCD, VI, 123).

27. april (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om ved Helsingborg Slot at indløse et hus, som har tilhørt Albret Jørgensen. Borgmestre og råd i Helsingborg begærer, at et hus, som tilhører AJ, og som blev nedbrudt i sidst forledne svenske fejde og opført på slottet, efter den derom i Chr. 4.s tid gjorde anordning igen må tilstilles ejermændene, efterdi skolen og de fattige så kunne være forsikret for en sum penge. Da kongen af OGs erklæring erfarer, at huset ikke vel kan mistes fra slottet, er han tilfreds, at OG lader det vurdere ved uvildige mænd og siden af lenets uvisse indkomster betaler det, som det bliver sat for, til dem, som det vedkommer. Det skal blive ham godtgjort. SkT, 8, 310. K.

27. april (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om at udvise tømmer til Helsingborgs borgere. En del fyrretømmer tilhørende borgerskabet er blevet taget og forbrugt til den ny ladebygning på slottet, og der anholdes nu om betaling. OG skal af kronens skove i hans len i tilkommende vinter til dem, som har lånt det, lade udvise lige så meget og godt tømmer, som de bevisliggør at have ejet, og lade det føre ved bønderne til Helsingborg. SkT, 8, 311. K.

27. april (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om hr. Christoffer Ulfeldts assignation på 2.000 rd. i afgiften af Skanderborg lens indkomst fra Philippi Jacobi 1653 til årsdagen 1654. Det skal blive AB godtgjort på Rtk. JT, 13, 148.

27. april (Kbh.) Hr. Mogens Sehested fik brev om tvist ml. Kalvslund herreds bønder i Haderslev len og Hillerup bønder i Riberhus len. Hvad Eskild Terkildsen, Niels Mikkelsen og konsorter i Kalvslund h. andrager mod en del af kronens bønder i Hillerup i MSs len, kan han se af hosføjede supplikation og medfølgende indlæg. Da oprejsningen, der er forundt Hillerupmændene, alene angår deres person og den ransed, de er oversvoret, ikke værdien af det, som Haderslevhus lens bønder er frataget mod forbud, skal han tilholde Hillerupmændene, at de enten stiller dem tilfreds el. lovligt svarer til den retmæssige tiltale, de kan have til dem. JT, 13, 148.

28. april (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om af Frederiksborgs indkomst at betale urtegårdsmændene Christian Keinru ved Frederiksborg Slot hans besoldning, hvilket skal blive ham godtgjort i Rtk. Sjt, 32, 523. K. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK.

28. april (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at akkordere med Selio Marselis om kugler til Aggershus' stykker. Hr. Gregers Krabbe anholder om, at der skaffes kugler til stykkerne, eftersom han har mangel derpå. De skal akkordere med SM i Christiania om 100 kugler til hver stykke, at de kan blive leveret med det allerførste. Sjt, 32, 523. K. Orig. i DKanc. B 179h.

29. april (Kbh.) Følgebrev om lensforandring i Danmark. Kronens bønder, som tjener til Koldinghus, skal rette sig efter fra Philippi Jacobi førstkommande at svare hr. Steen Bille t. Kærsgård og give ham den årlige landgilde og al anden rente. Han skal igen holde dem ved lov, skel og ret. Sjt, 23, 366. K.

Ligesådan befaling udgik til Mariager Kl. at svare hr. Christian Friis. Nykøbing at svare Ove Skade. Rugård at svare Jørgen Kaas. Holbæk at svare Jørgen Enevoldsen Seefeld. Åstrup at svare Malte Sehested.

29. april (Kbh.) Befaling til Jørgen Juul¹ t. Agersbøl og Tyge Below t. Frøstrup, befalingsmand på Hindsgavl, om at levere len i Danmark. Kongen har forundt hr. Steen Bille t. Kærsgård Koldinghus len. Adres-

saterne skal være til stede, når Jørgen Seefeld til Visborggård leverer lenet fra sig og overleverer inventarium, breve, register, jordebøger o.a., deslige at de besigtiger slotsbygningerne og ladegården og begiver sig til skovene, granskende, hvorledes de er holdt ved magt, og de skal levere det fra sig under deres hænder og signeter og overlevere det til SB. Sjt, 32, 523. K.

Item udgik befaling til Erik Rosenkrantz og Peder Seefeld at levere hr. Christian Friis Mariager Kl. Christoffer Steensen og Rubeck Pors at levere Ove Skade Nykøbing. Laurids Skinkel og Peder Brockenhuus at levere Jørgen Mogensen Kaas Rugård. Niels Parsberg og Tønne Juel at levere Jørgen Seefeld Holbæk Slot. Ejler Evert Banner og Steen Rodsteen at levere Malte Sehested Åstrup.

1) Kopibogen har Seefeld, mens K. har Juul, og kopibogen anfører også dennes gård, Agersbøl.

29. april (Kbh.) Rentemestrene fik brev om, at noget gods i Jyll. må forundes Mogens Friis t. Faurskov for 50 dl. tønden. Kongen er tilfreds, at MF må forundes det gods, han begærer til pant for forstrækning til flåden, i Galten h., Vissing, Galten, Værum, Laurbjerg, Hadbjerg og Gladbjerg¹ sogne, og Houlbjerg h., Vellev, i Dronningborg len. Det er af Henrik Holck, lensmand smst. 10. jan. 1653 ifølge hosføjjet fortegnelse takseret for 60 dl. Sjt, 32, 524.

1) Et sogn af dette navn har ikke eksisteret.

29. april (Kbh.) Lensmændene i Danmark fik brev om at hidskikke de udskrevne bartskærere og trommetere. Adressaten har fået kongens befaling til i beredskab at have to bartskærere og to trommetere til flåden. Han skal straks hidskikke dem. Sjt, 32, 534. K.

29. april (Kbh.) Rigens marsk og Henrik Ramel fik brev om at forføje sig til fæstningerne i Skåne at bese, hvad tilstand de nu er i, og siden tilskikke kongen relation om alt. SKT, 8, 311. K.

29. april (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om, at kronens bønder i Vindinge h. må age tømmer og sten til Frands Pogwischs brændte gård Ravnholt og dermed komme hans bønder til hjælp. Kongen er tilfreds, at hver af kronens bønder, når de kan afstedkomme det uden deres skade, når de har tilsæt og kan gøre det belejligt, ager et læs tømmer el. sten fra Nyborg til Ravnholt. FT, 7, 135.

29. april (Kbh.) Jørgen Seefeld fik brev om, at Peder Lassen i Sellerup i Koldinghus len har fået afslag på landgilde. PL begærer at måtte forundes noget afslag på landgilden for skade tilføjet ham ved fæsyge o.a. Af JSs erklæring erfarer kongen, at han behøver det, og er tilfreds, at han forskånes for halvparten af landgilden fra Philippi Jacobi 1652 til årsdagen 1653. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 149. Indl. 31. jan., 1. febr. og 7. marts.

30. april (Kbh.) Hr. Knud Ulfeldt og Mads Nielsen, borgmester i Landskrone, fik konfirmation af en kontrakt med nogle borgere om reparation af byens grave. KU og MN anmoder om konfirmation af en kontrakt ml. dem og Anders Christensen, borgmester smst., og Jesper Pedersen, Mads Pedersen, Laurids Poulsen, Laurids Hansen og Oluf Gudmandsen, rådmænd smst., på byens vegne om reparation af nogle grave omkring byen, lydende, at AC, JP, MP, LP, LH og OG gør vitterligt med dette å.b., at nogle af byens omkringliggende grave, nemlig gravene fra Strandporten til Slotsgraven ved Søndervold, findes meget opfyldt og forgroet. Det gøres højligst fornødent, at de renses, hvilket den fattige menighed ikke har formue til. Slotsherren, hr. Knud Ulfeldt t. Svenstrup, har påtaget sig på egen bekostning at renovere de to parter og MN den tredje part, eftersom det synes dem ikke at være byen til skade, men meget mere til bistand og er derhos liggende volden til bestyrkelse, med så skel, at KU og MN og deres arvinger må bruge al fiskeri af de opkastede grave og erlange K.M.s konfirmation. Dog med den kondition, at dersom de interesserede afgår ved døden el. begiver sig herfra og ikke har gård el. ejendom i staden, er de ikke mægtige at afhænde deres anparter til nogen udenbys mand, men til en anden indenbys borger. To enslydende genparter er forfærdiget, den ene overleveret slotsherren, den anden MN. Stadens signet er påtrykt og der er underskrevet med egne hænder. Landskrone 14. april 1653. AC, JP, MP, LP, LH, OG. Kongen korfirmerer kontrakten. SkR, 6, 288.

30. april (Kbh.) Bevilling for Henrik Oldeland til at have jomfru Sofie Markdanner, med hvem han er beslægtet i 2. og 3. led. Han skal for bevill. give 1.000 rd., de 800 til syge på flåden, at erlægge til Christoffer Lindenov, admiral på Bremerholm, de 200 til hørernes underholdning i Ringkøbing efter allerede gjort anordning, at tilstille Otte Krag. FR, 6, 193. Indl. 22. og 26. marts, 14. og 27. april og 2. maj.

30. april (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om at erklære sig om gods, Hans Juel begærer til pant. HJ har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i Hald len, Sallingland, Egebjerg s., Hustrup. FP skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Hald Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for m.m. efter sædv. stil. JT, 13, 149.

1. maj (Kbh.) Bestalling for Søren Orning som skibsløjtnant. Han skal lade sig bruge i alle forefaldende okkasioner, når han tilsiges. Efter-som han har lovet at være tro, fremme kongens og hans landes gavn og hindre skade og ellers forholde sig, som det anstår en oprigtig og æreelskende officer og løjtnant, har kongen tilsagt ham årligt fra dette brevts dato 200 kur.dl. Rentemestrene skal årligt fornøje ham dette. SJR, 23, 367. K. Indl. 13. maj.

1. maj (Kbh.)¹ K.M.s obligation til Det frugtbringende Kompagnis interessenter. Kongen er tilsinds til den almindelige så vel som den private nytte at lade indrette et kompagni, som han har ladet kalde Det frugtbringende Selskab, efter et derom publiceret skrift. Han har til interessenterne, som indtræder, udgivet visse assignationer og forsikringer på den årlige rente, således som specificeret i nævnte skrift, således at summen årligt for hver klasse (som er 8) andrager 10.000 rd. og i en sum 80.000 rd. årlig rente. Kongen lover, at nævnte skrift ikke alene i alle måder skal blive holdt i alle punkter, men også, at nævnte rentepenge årligt vil blive betalt i almindelighed og til hver klasse i særdeleshed, indtil den sidste person i hver klasse er afgang ved døden, om end denne skulle overleve med mange år. Skulle det ske, at en el. anden post af den anviste rente udebliver, lover kongen, at han vil erstatte den med anden rigtig betaling, hvorfra ingen tilfald skal forhindre ham, være sig krig, gejstlig el. verdslig ret el. andet. Intet skal hindre kongens obligation såvel som publikation o.a. assignationer, som angår dette frugtbringende kompagni, endog de er over 20 år gamle og ikke fornys hvert 20. år, som vores konstitution ellers medfører. Thi dette kompagni er anset på menneskers liv, og skal ikke være underlagt sådan konstitution. For at interessenterne endnu desto mere kan være forsikret, har samtlige rigsråder på rigets vegne samtykt alt, så vidt kongens riger Danmark og Norge anbelanger, og medunderskrevet og forsegleet, også til vitterlighed og ydermere forsikring. SJR, 23,

399. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 732-35). K.

1) Ikke udgået.

1. maj (Kbh.) Bestallingsbrev for Anders Sandberg og Hans Juel at være ritmestre i Jylland. Kongen antager AS som ritmester over et kompagni af det ny rytteri i Jyll., som er bevilget at holdes af sognene. Han skal være kongen og hans riger og lande tro og afværge skade. Kongen bevilger ham for hans bestilling årligt af de midler, som er ordineret til militien, at betales lige ved andre ritmestre, hvilket skal begynde fra brevets dato. JR, 12, 149. K.

Ligesådannt brev fik HJ, dat. Kbh. 1. maj 1653. I hans brev blev indført om besoldning.

2. maj (Kbh.) Velb. Kirsten Gans i Kolding fik konfirmation af Jørgen Seefelds fæstebrev, lyder: JS gør vitterligt, at han på K.M. s vegne har sted og fæst til KG, som hendes mor Karen Bille har opladt til hende, et tengårdssted og ørredfang vest for Kolding i Kolding Å, næst op til K.M.s tengård og ørredfang, som afd. Gregers Ottesen, tidl. borgmester i Kolding, og KB tilforn havde i fæste. KG må beholde fæstet sin livstid og skal årligt give $\frac{1}{2}$ rd. at levere på skriverstuen her. Og KG har til indfæste givet 2 rd. Kolding 30. marts 1653. JS. Kongen konfirmerer fæstebrevet. JR, 12, 150.

3. maj (Kbh.) Bestalling for Georg Büchner som fyrværkerløjtnant og petarderer i Tøjhuset ved Kbh.s Slot. Han har lovet at være kongen og hans riger tro og afværge skade, at have flittig indseende med materialer, han annammer, så intet forkommes, desligeste at undervise de gemene, som er el. kommer i kongens fyrværk, så de bliver dygtige fyrværkere, og have inspektion over dem, så de forretter deres arbejde og dagligt møder i rette tid, ligeledes i tide at sige de mangler, der vedkommer fyrværkerkammeret, på det sådanne kan blive remedieret, og have flittigt tilsyn med al ting, at der næst Guds hjælp ikke sker nogen skade for medelst ild, og tillige ufortrødent lade sig bruge til lands og vands, hvor han bliver kommanderet. For hans tjeneste bevilges han årligt 120 spdl. og sædv. skipperkost, og dette skal angå fra 1. maj nærværende år. Rentemestrene og provianskriveren skal fornøje ham dette. Sjr, 23, 367. K.

3. maj (Kbh.) Konfirmation af rentemestrenes kontrakt med Albret Baltzer Berns og Leonhard Marselis i Hamborg om levering af ammuni-

tion. ABBs arvinger og LM har søgt konfirmation af kontrakt ml. Jørgen Rosenkrantz t. Kjeldgård og Peder Vibe på kongens vegne og ABBs arvinger og LM på egne vegne. Den lyder, at dersom kontrakt ml. sidstnævnte og kongen angående det engelske gods, dat. 2. april 1653, bliver efterkommet, forpligter de sig til til kongens fornødenhed på Tøjhuset at levere ufejlbarligen inden juni måneds udgang 3.000 musketter med tilbehør, halvparten 12 og halvparten 14 lødiger, 1.000 pikernervåben med bryststykke, krydsremme og kasketter, 2.000 degener med lange gehæng, 1.000 halve piker, 200.000 pund lunter, 200 centner krudt, hver beregnet til 100 pd. kbhsk vægt, hvilket skal være gode og uforfalskede købmandsvarer. Hvorimod de loves for hver musket med tilbehør 3 rd., for hver pikernervåben med dets tilbehør 1 rd., for hver degen med gehæng 2 rd., for hver halvpik $\frac{1}{2}$ rd., for 1 pd. lunter 4 sk. da. og for hver centner krudt 32 rd. Musketterne skal beskydes og prøberes efter den måde, der er anordnet ved Tøjhuset, og de, der efter udstået proba befindes dygtige, skal blive annammet, men alt, som springer og er utjenligt, skal tilbagetages, og derimod i stedet gives godt gods. Omkostningen på beskydningen skal ske på H.M.s bekostning. Herhos er at eragte, at ABBs arvinger og LM skal gøre leverancen på egen fragt, omkostning og eventyr over søen og udstå al anden perikel. Skulle varerne dog komme til skade af fjender el. ved andre ulykkelige hændelser, skal der efter lovligt bevis ikke være pligt at efterkomme denne kontrakt. Den skal betales kontant efter 3 år, nemlig til Philippi Jacobi 1656. Men dersom det ikke sker, skal der af K.M. gives indvisning i Østerdalens Kobberværk og Rørås kobbertiende i Norge, at de dér skal annamme deres betaling, med pågående rente, 6 pct. fra Philippi Jacobi 1656, og de skal annamme kobberet for det, som det i det højeste kan gælde. Dersom kontrakten angående det engelske gods ikke bliver efterkommet, skal krudtet og lunterne betales af den 2. termin af subsidiepenge, som de Herrer Stater af Holl. har lovet K.M., og da skal de ikke gives mere end 29 rd. for hver centner krudt, og lunter bliver ved forrige pris, den øvrige rest skal efter de næstfølgende 2 år betales enten med rede penge el. med indvisning i nævnte kobberværker. Til vidnesbyrd er oprettet 2 ligelydende kontrakter, hvoraf den ene forbliver i K.M.s Rtk., den anden er leveret til ABBs arvinger og LM., forseglet med samtlige signeter og underskrevet. Kbh. 2. maj 1653. JR. PV. Poul Klingenberg på vegne af ABBs arvinger. LM. Kongen konfirmerer kontrakten. Sjr, 23, 368.

3. maj (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at låne Frederiksborgs tjenere 4 læster sædebyg, som Otte Pogwisch har begæret at måtte forundes

til de forarmede, øde bønder i Frederiksborg len. Dersom adressaterne har middel dertil, er kongen tilfreds, at de låner dem det, dog at det bliver betalt straks igen, når det er indhøstet. Sjt, 32, 524. K. Incl. udat.

3. maj (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev om at lade Kronborgs søer og damme reparere. Han tilskikkes designation på de brøstfældigheder, som findes på søer og damme i lenet, forfærdiget af kongens bygmester. AK skal lade dem reparere, dog at alting sker med mindst bekostning, og det skal blive ham godtgiort. Sjt, 32, 525. K.

3. maj (Kbh.) Hr. Anders Bille, hr. Tage Thott og Henrik Ramel fik brev om at forhøre kommissarierne Otte Thott, hr. Niels Krabbe og Kjeld Krag t. Trudsholms regnskaber i Skåne og kvittere dem. SkT, 8, 311. K.

3. maj (Kbh.) Bevilling for Henrik Oldeland til at lade sig vie til jomfru Sofie Markdanner hjemme på Skærbækgård, eftersom han beretter, at han ikke er tilsinds at gøre noget bryllup. FR, 6, 194.

3. maj (Kbh.) Mogens Høg og hr. Henrik Rantzau fik befaling om tvistighed ml. hr. Anders Bille og hr. Laurids Jacobsen, biskop i Fyn, ang. Haldum Kirkes anpart af tienden i Skanderborg len, som AB tilholder sig på kronens vegne, ligesom hans formand Laurids Ebbesen (Udsen), mens LJ på Århus Kapitels vegne tilholder sig fæsterettigheden. Adressaterne skal indstævne de interesserede for sig med deres dokumenter og forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. JT, 13, 150.

3. maj (Kbh.) Preben Gyldenstjerne og Mogens Friis fik brev om at besigtige gods ml. Århus Kapitel og Ebbe Gyldenstjerne. EG begærer til mageskifte en gård i Åstrup, Rasmus Christensen påbor, hvorimod han erbyder igen at ville udlægge en gård i Brabrand, Søren Poulsen påbor. Dersom det ikke strækker til, erbyder han et hus i Skærsøskov. De skal begive sig til nævnte gde og gods, granske og forfare dets ejendom og siden ligne og lægge det ene imod det andet, så kongen på kapitlets vegne og EG særdeles for ejendom og landgilde sker skel og fyldest, dog hvad skovene sig belanger, skal der forholdes som sædv. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra

sig og indskikke med besigtigelsen i Kanc. Kongen har befalet kapitlet at være til stede, så det kan forsegle og underskrive med dem. JT, 13, 150. K.

3. maj (Kbh.) Peder Lange og Christoffer Hvas fik brev om at besigtige gods ml. K.M. på Ribe Kapitels vegne og Erik Krag. EK begærer til mageslæg en gård i Gørding h., Tømmerby, Karl Thomsen sidst påboede, hvorimod han erbyder igen at ville udlægge en gård i Fåborg s., Vrenderup, Jens Christensen, Christen Eskesen og Jep Christensen påbor. De skal begive sig til nævnte gde og gods, granske og forfare dets ejendom og siden ligne og lægge det ene imod det andet, så kongen på kapitlets vegne og EK særdeles for ejendom og landgilde sker skel og fyldest, dog hvad skovene sig belanger, skal der forholdes som sædv. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra sig og indskikke med besigtigelsen i Kanc. Kongen har befalet kapitlet at være til stede, så det kan forsegle og underskrive med dem. JT, 13, 152. K.

3. maj (Kbh.) Århus Kapitel fik brev om at overvære Ebbe Gyldenstjernes mageskifte. Kongen har befalet Preben Gyldenstjerne og Mogens Friis at ligne gods ml. sig på kapitlets vegne og EG. Adressaterne skal lade deres fuldmægtige møde til stede og foregive det, de på kapitlets vegne kan have at sige, og siden forsegle og underskrive med dem. JT, 13, 153. K.

3. maj (Kbh.) Ribe Kapitel fik brev om at overvære Erik Krag's mageskifte. Kongen har befalet Peder Lange og Christoffer Hvas at ligne gods ml. sig på kapitlets vegne og EK. Adressaterne skal lade deres fuldmægtige møde til stede og foregive det, de på kapitlets vegne kan have at sige, og siden forsegle og underskrive med dem. JT, 13, 153. K.

3. maj (Kbh.) Hr. Mogens Sehested fik brev om afslag i Riberhus len. Peder Thomsen, Niels Nielsen, Jørgen Bertelsen, Jep Andersens hustru, Hans Knudsen og Mikkel Sørensen i Gunderup by, såvel som Rasmus Sørensen i Vester Vedsted har begæret at måtte forundes noget afslag i deres årlige landgilde, en del for skade af sandflod, en del fordi godset ligger i en skarp eng og er højt skyldsæt. Af MSs erklæring og medfølgende tingsvidne erfarer kongen, at de højlig behøver afslag i nogle år. Han er tilfredse, at mændene i Gunderup efter MSs forslag i 2 år må nyde forskånsel, hver $\frac{1}{2}$ ørte rug og $\frac{1}{2}$ ørte byg, som er halvparten af deres kornlandgilde, og $\frac{1}{2}$ får. Og dem i Vester Vedsted

i 2 år $\frac{1}{2}$ ørte rug, $\frac{1}{2}$ ørte byg og $\frac{1}{2}$ pd. smør. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 154. 31. aug., 21. sept., 8. nov. og 14. dec. 1652 og 24. april.

4. maj (Kbh.) Skøde til Claus Nagell møller på en grund inden for fæstningen ved Ny Nørreport, afmålt liggende i Voldgaden ml. Jørgen Konnings og Christen Nielsens pladser, som er for til gaden 21 al. bred og bag til lige så bred og på hver side 48 al. lang, hvilken byggeplads... [se s. 44]. Sjr, 23, 371. (Tr.: KD, III, 421). K.

4. maj (Kbh.) Skøde til Christoffer Sørensen pligtsfoged på en grund på hjørnet af Rigersgade og Sølvgade, tvært over for kongens have, og befindes i Rigersgade 58 al. lang og den anden side lige så lang, nok er pladsen i Sølvgade $39\frac{1}{2}$ al. bred og den 4. side bagtil lige så bred, hvilken byggeplads... [se s. 44]. Sjr, 23, 370. (Tr.: KD, III, 421). K.

4. maj (Kbh.) Hr. Frederik Reedt fik brev om asketømmer til blokke til flåden. Der behøves asketømmer til blokke, og sådant findes i hans len. Han skal lade en del deraf hugge, føre til stranden ved bønderne og fragte en liden skude, som kan føre det til Holmen. Sjt, 32, 525. Indl. 4. maj.

4. maj (Kbh.) Ridefogeden og slotsskriveren på Kbh.s len fik brev om Hans Christoffersens overlevering af Ibstrup. De skal være til stede, når HC overleverer Ibstrup, som han i nogen tid har haft i forpagtning, have indseende med, at han overleverer det forsvarligt med inventarium, kvæg, sæd, korn o.a. Da der findes en del kvæg, som han vil afhænde, skal de lade det taksere og give deres forretning beskrevet fra sig og tilstille hofmarskallen. Sjt, 32, 525. K.

4. maj (Kbh.) Bestalling for Christian Jørgensen Urne og Steen Brahe som ritmestre i Skåne. Kongen antager CJU at være ritmester over et kompagni af det ny rytteri i Skåne, som er bevilget af sognene. Han skal være kongen og hans lande tro, fremme deres gavn og afvende skade og ellers forholde sig, som det anstår en oprigtig ritmester. Kongen har bevilget ham årligt af midlerne til militien lige ved andre ritmestre, hvilket skal begynde fra brevets dato. Skr, 6, 289.

Ligesådan brev fik Hans Juel i Jyll., dat. 1. maj 1653. Anders Sandberg i Jyll., dat. 2. maj 1653. SB i Skåne, dat. 3. maj, at eragte, at i hans brev skal intet indføres om besoldning.

4. maj (Kbh.) Jacob Grubbe fik brev om at erklære sig om barkhandelen i hans len. En del af kongens undersætter i Rønneby har tilforhandlet sig barkhandelen i Sølvesborg len og anholder om, at de også må forundes barkhandelen i hans len. Han skal udførligt erklære sig om, hvordan det hidindtil har været med barkhandelen der, at kongen kan vide at resolve. SkT, 8, 311. K.

4. maj (Kbh.) Hr. Kjeld Krag fik brev om i Otte Thotts sted at erklære sig om gods i Malmøhus len, som hr. Tage Thott t. Eriksholm begærer. TT har tilbudt at gøre kongen nogen undsætning til flådens udrustning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i Malmøhus len: Fårbæk, som Asmund Ibsen, Jens Pedersen, Jon Sørensen, Anders Jensen og Mads Pedersen påbor. Nok et fæste, Jens Pedersen smst. Da godset er beliggende i hans søns len, beder kongen KK i hans sted erklære sig om godsets herlighed og beliggenhed, og hvor nært det befindes at ligge Malmøhus, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. SkT, 8, 312.

4. maj (Kbh.) Hr. Iver Vind fik brev om at lade skære klyner til Dalum Kl.s ildebrændsel. Eftersom skovene der skal befindes såre ringe, er kongen tilfreds, at IV efter eget forslag lader skære klyner på Sandelum og omliggende byers mark, dog bønderne så vidt muligt uden skade, på det skovene kan forskånes noget. FT, 7, 135. Indl. 8. april.

4. maj (Kbh.) Ove Skade fik brev om at forordne Claus Bertelsen lakaj til slotsfoged på Nykøbing Slot. Når det for kongen er tilkendegivet, hvad løn og bestalling den tidl. foged havde, vil han give CB bestalling. SmT, 8, 53. K.

4. maj (Kbh.) Bevilling for jomfru Else Mund til at afhænde sit strøgods. Efter ansøgning fra EM og Henrik Mund og hendes værger bevilger kongen, at hun må sælge en ringe del af sit strøgods i Jyll. og tilforhandle sig andet i dets sted el. sætte pengene på rente. JR, 12, 151. K.

4. maj (Kbh.) Bevilling for Laurids Frost i Skanderborg len til at nyde en gård i Hovit kvit og frit i sin og sin hustrus livstid, fri for landgilde,

ægt og arbejde. Dog skal han straks efter eget tilbud til kongen afstå til ejendom ikke blot en halv selvejergd. i Skanderborg len, Voer h., Gangsted s., Ballebo, som Søren Bertelen påbor, hvoraf gives årligen til bondeskyld 1 ørte byg og 1 ørte havre, men også et halvt ejerbol i Oldrup, Hundslund s., Hads h., Åkær len, hvoraf gives årligt til bondeskyld $\frac{1}{2}$ ørte byg, 1 ørte havre og 2 rd. arbejdspenge, og straks gøre lensmanden på Skanderborg Slot forsikring derpå og derforuden holde gården i forsvarlig stand. JR, 12, 151. Orig. i DKanc. B 165a. Indl. 12. nov. 1645, 19. og 29. marts 1652 og 12. og 20. marts.

4. maj (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch og Hans Juel fik brev om at gøre nogen bønder afslag og siden erklære sig derom. Peder Mikkelsen og Bartholomæus Ritter, Niels Andersen og Anders Madsen i Mollerup, Lødderup, Flade og Bjergby under Hald len, begærer, at deres gårde må forundes noget afslag, eftersom de længe har stået øde og er højt skyldsat. Adressaterne skal efter gårdenes beskaffenhed gøre dem fornødent afslag, så de kan blive ved magt, dog havende i agt, at kronen det ringeste muligt afgår, hvorom de til kongens ratifikation skal indskikke deres forretning i Kanc. JT, 13, 154. Indl. 24. marts, 29. april og 15. juli 1651 og 17. og 18. april.

5. maj (Kbh.) Forordning om landmilitsen og hemmelige hververe. Det er eragtet nødvendigt til disse rigers og landes defension at lade udskrive et vist antal landfolk i hver provins under dertil forordnede regimente, og når fornødenhed udkræver det at have dem i beredskab. Og der er endog i forrige tider gjort adskillige gode forordninger, hvorved det udskrevne folk kan holdes under god disciplin. Alligevel kommer kongen imod forhåbning i erfaring om, at dette udskrevne landfolk holder sig meget uskikkeligt og uforvarligt imod sådanne ordinanser. I sidst forledne krigstid har mange uagtet deres pligt ikke alene forløbet deres faner og poster og undveget deres herres og fædrelandets tjeneste, men også anstillet sig modvillig, når de blev advaret til mønstring el. andet af deres officerer. Dertil er kongens og landets tjeneste ofte mærkeligt forhindret ved andre inkonveniensener og konfusioner. Kongen har med rigsrådet alvorligen eragtet fornødent ikke blot at erindre om de tilforn udgåede å.b., af 24. maj og 28. okt. 1636¹ og 3. juni 1646², men også at lade gøre følgende anordning. 1. Enhver af de førnævnte udskrevne soldater skal være forpligtet til, når de bliver tilsagt af deres lensmand el. officerer til tinge el. andre steder, straks ufortøvet at møde på deres mønstringsplads til

at marchere, hvor fornøden tjeneste udkræver det. Nævnte soldat skal foruden det, han bekommer af bonden for sin tjeneste, årligt gives af sin lægdsmand til et par sko, krudt og lunte 5 mk. kurant og 6 sk. da. foruden noget i hans knapsæk med 5 el. 6 sk. til øl, når han ekserceres, så længe han er under fanen og intet videre i fredstid. 2. Ingen soldat skal, hverken i marcheren el. hvor han er beliggende i nogen fæstning el. andet, understå sig uden officerens tilladelse og pas at begive sig fra sin trup, kompagnifane el. anbetroede post, men gøre enhver sin pligt. Når enhver har tjent sine 3 år som soldat under fanen og bekommet sit ærlige pas, skal han ikke igen udskrives, medmindre – det Gud nådeligen afvende – der påkommer åbenbar fejde, og han da ikke er gift og bosat på nogen hel- el. halvgd., thi da skal han forskånes, medmindre rigets høje nødtørft erfordrer det. Når dog samme soldat er til sinds at fæste en gård, er det kongens vilje, at såfremt nogen af samme soldater, som har ladet sig finde villigst i tjenesten, fæster hele el. halve gårde el. gårdsparter, som en bonde tilforn alene har besiddet, og kan nære sig deraf og straks besidde den og indlader sig i ægteskab, så det kan vides, at gård el. gårdspart ikke oplades for nogen af den grund, at han kan undrage sig tjenesten derved, da skal det tilstedes dem at fæste sådanne gde el. gårdsparter. Dette på vilkår, at lensmanden selv forud i hans sted udskriver en dygtig person, og ikke forretter det ved sin foged. Da udskrivningen og rullen vedkommer lensmændene og ideligen forandres, eftersom en del fæster gårde, en del tjener deres år ud, en del afgår ved døden, somme er udygtige og ellers i andre måder lovlige undskyldte, skal ridefogederne el. i lovligt forfald én i deres sted, som lensmændenes fuldmægtige møde på mønstringspladsen og under deres hånd tilkendegive rullens forandring og tillige med kaptajnen el. underofficerer, som har kommando, antegne dem, der møder el. ikke kommer til stede, og tilkendegive lensmanden, at der som anført i det følgende forholdes med dem, der udebliver uden billig årsag. Hvis dog trupperne er opbudt og i kongens tjeneste, skal de, som absenterer sig, ved lensmændene sendes til deres trupper og der af de kommanderende straffes efter artiklerne, såfremt trupperne findes på steder, så de føjelig kan tilstilles dem. 3. Hvis nogen imod forhåbning skulle forbryde sig herimod, og efter officerens advarsel uden lovligt forfald ikke indstiller sig el. under marcheren forholder sig modvillig el. siden bortviger fra sin trup, skal han tilbørligen straffes efter forseelsens grovhed, enten på militærisk vis med eksekution ved pæl, hest el. gadeløb el. efter landslov dømmes i jern på Bremerholm 1, 2 el. 3 år. Efter sådan dom skal

den skyldige af lensmanden oversendes med dommen til Kbh. Skulle forseelserne findes så grove, at der billigen burde følge livsstraf, skal der anstilles lovlig proces mod den skyldige efter krigsartiklerne. Særdeles skal i fejdetid have i agt, at sådanne forseelser ikke forbliver ustraffet, andre til mærkelig afsky. Herforuden skal lensmændene gøre officererne al mulig hjælp, så de skyldige pågribes og forestilles for krigsretten el. landsloven. Dersom nogen af delinkventerne findes draget ind på adelens gods, skal de, på hvis stavn de findes, efter advarsel fra lensmanden holde dem til stede, så de kan vederfares deres straf. 4. I lige måde befales officererne, under hvis kommando det udskrevne landfolk findes, at de alvorligt skal efterkomme forordningen og ikke se igennem fingre med nogen, men straks give lensmanden det tilkende, så eksekutionen kan befordres. Befindes nogen, som vitterligt har set igennem fingre el. taget nogen foræring el. gave, skal denne straffes ikke alene med afkortelse af besoldningen, men efter krigsartiklerne ganske kasseres og derforuden stå til rette. Heller ikke skal nogen understå sig at huse sådanne undvegne og forløbne soldater, såfremt de ikke vil lide tiltale, stå til rette og straffes. Befindes nogen under militien at unddrage og absentere sig fra sin skyldige pligt og tjeneste, når noget fjendtligt anstøder disse riger, og antager ellers fjendtlige partier, beforder dem og gør dem anvisning på nogen af vores tro undersåtters gods og formue, straffes de som landsforrædere på livet uden nåde. Og eftersom her i rigerne adskillige personer hemmeligt hverver og uden tilladelse udfører folk af riget, befales lensmændene alvorligt at have opsigt. Såfremt nogen træffes, skal han tiltales og straffes. Hvis nogen af officererne formærker sådant, skal de tilkendegive det for deres overofficerer el. nærmeste lensmand. SJR, 23, 372. (Tr.: CCD, VI, 124-28). K.

1) I KB ses intet relevant under disse datoer. Med blyant er på konceptet skrevet: *Jy. Tegn., 13. marts 36, nr. 287, jf. KB 1636, 461.* 2) Kopibogen har 1656! Se KB 1646, 216-17. Med blyant på konceptet: *Sjæl. Tegn. 1640 3. juni, nr. 57, se KB 1640,*

5. maj (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz t. Tygestrup fik brev om, at han må lade sin datter Karen Reedtz vie på salen til Jens Kaas t. Krabbesholm. SJR, 23, 375. Incl. 5. maj.

5. maj (Kbh.) Instruks for Laurids Galtung, skibskaptajn, i Nordsøen. 1. Han skal med første gode vind forføje sig herfra ad Nordsøen med Den grå Ulv, Den forgyldte Bjørn og Gribben og siden til sig tage den norske fregat, som nu er i Norge, og med dem krydse uden for Skagen

langs de norske kyster på en 8 ugers tid og mest opholde sig ml. Lindesnæs og Bergen el. hvor han fornemmer nogen kapere, som vil molestere landet el. vores undersåtter el. hindre tilførselen og kommercielen enten norden el. sønden for Bergen. Når de 8 uger er forløbet, skal han igen forføje sig hid. Dog beflittet sig på at have visse havne under skyts at retirere sig i, om de kom ham for stærkt på, så han ikke kunne være bestandt at fægte med dem. 2. Dersom nogen engelske, frisiske, skotske el. andre skibe forekommer el. han finder skrubbere krydse under engelske navne og pas, skal han visiterer skibene og tilholde dem at fremvise pas. Om de da befindes at indehave flere folk end ordinære koffardimænd behøver, skal han anholde dem såvel som nævnte skrubbere, hidføre dem og ervarte kongens videre ordre derom. 3. Skulle han erfare, at nogen vaillant flåde skulle udskikkes derfra ad Sundet, skal han anvende muligst flid, at han kan hidkomme før dem og ellers på bedste måde søge at salvare sine underhavende skibe. 4. Møder han i søen allierede venners skibe, skal han forholde sig med strygen efter fredsfordragene, så han ingen årsag giver til misforstand. 5. Han skal holde søen og ikke søge havn uden den største nød tvinger ham dertil. Han skal forholde sig med belevenhed overfor undersåtternes skibe, skuder el. farkoster, som møder ham, og overfor landets indbyggere, fiskere o.a., som han behøver at få om bord for kundskab, forfriskning el. andet, og ingen besvære el. molestere med nogen udgift, så de får afsky for at komme til kongens skibe. 6. Han må ikke, uden største fornødenhed kræver det, optage noget hos kongens lensmænd el. betjente. SjrR, 23, 375. K. (2)

5. maj (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om til sædekorn at låne Nykøbings forarmede bønder 10 store læster byg, som er i forråd på slottet, dog imod forsikring, at så snart det er indhøstet, skal det igen betales. SmT, 8, 53. Orig. i Nykøbing lensrgsk., RA. Incl. udatt.

5. maj (Kbh.) Iver Kaas fik brev om at have indseende med Johan Anreps søns jordegods. Staller Kaas begærer, at adressaten må befales at have inspektion med deres fælles svoger JAs søns efterladte jordegods i Nørrejyll., eftersom han for nogle år siden er udrejst af landet og der har indladt sig i ægteskab, og det er uvist, om han vil komme tilbage. En del af jorden berettes at være øde og begæres til købs af adelsfolk. IK skal have inspektion med det og ramme JAs gavn. JT, 13, 155. K. Incl. 4. maj.

6. maj (Kbh.) Skøde til Nicolaus Holst (Holtz, Holds), kongens destillatør, på en grund i Rosenborggade, liggende hos hans forrige plads og er for til gaden 14 al. bred, bag til lige så bred og på hver side 48 al. lang, hvilken byggeplads ... [se s. 44]. Han skal lade gaderne på begge sider brolægge, eftersom det bliver et hjørnehus. Sjr, 23, 377. (Tr.: KD, III, 421). K.

6. maj (Kbh.) Rentemestrene fik brev om af de penge, som leveres til forstrækning, at betale Hugo Lante noget i rede penge for en leverance af stykker og resten af det, der tilkommer ham efter kontrakten, af de førstindkommende subsidiepenge. Sjt, 32, 526. Orig. i DKanc. B 179h.

6. maj (Kbh.) Claus Rafn, byfoged i Kbh., fik brev om at erklære sig om Jean Proudhommes supplikation. JP besværer sig over 3 borgere, som få dage forleden i et værtshus skal have overfaldet og meget ilde medhandlet ham, som han udførligen udfører det i sin supplikation til kongen. Han besværer sig også over byfogeden, at han ingen ret kan få. Kongen vil straks have byfogedens erklæring, og han skal uden ophold hjælpe JP til rette. Otte Krag. Sjt, 32, 526. (Tr.: KD, V, 360). Indl. udat. og 7. maj.

6. maj (Kbh.) Jørgen Enevoldsen Seefeld på Holbæk fik brev om i sognepræst til Hornslet i Århus stift hr. Erik Mogensens sted at forordne en værge for hans stedbørn. EM andrager klageligen, at borgmestre og råd i Holbæk vil tvinge ham til at antage hans stedbørns arvegods, som er tilfaldet dem efter deres mormor der. Kongen finder dette ubilligt og beder JS tilholde borgmestre og råd, at de forordner en anden i byen dertil. Sjt, 32, 526. K. Indl. 30. nov. 1652.

6. maj (Kbh.) Otte Thott fik brev om at akkordere med bønderne i le-net om, hvad de årligt vil give i penge for det ved, som skal leveres til kongen i Kbh. SkT, 8, 312. K.

6. maj (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om at måtte begive sig fra kommissionen vedr. fæstningerne i Skåne til Kbh. formedelst sin frues sygdom. Kongen har befalet hr. Axel Urup t. Bæltebjerg i hans sted at fuldende kommissionen sammen med Henrik Ramel t. Bækkeskov, dog skal han efterlade dem sit betænkende, hvorledes der bør forholdes med alting. SkT, 8, 312. K.

6. maj (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om i rigens marsks sted at forrette kommissionen ved fæstningerne i Skåne. Kongen har forløvet Anders Bille formedelst hans hustrus svaghed. AU skal begive sig til Skåne at forrette kommissionen ved fæstningerne med Henrik Ramel. SkT, 8, 313. K.

6. maj (Kbh.) Nogle lensmænd i Jyll. fik brev om at lade Hans Juel, Mogens Friis og Malte Sehested være deres pantegods følgagtigt for penge, de har forstrakt kongen med. JT, 13, 155. Jf. Indl. til brev 11. marts, JT, 13, 136.

Ligesådan fik hr. Ebbe Ulfeldt. Item Henrik Thott og Erik Rosenkrantz at lade MF være pantegods følgagtigt. 8. maj fik Frands Pogwisch og Peder Reedtz brev om at lade MS være pantegods følgagtigt.

7. maj (Kbh.) Bevilling til opsættelse af fru Sofie Gieddes begravelse. Efter begæring af Ove Giedde bevilger kongen opsættelse af hans datters begravelse til næste torsdag efter pinsehelligdagene. SkR, 6, 290.

7. maj (Kbh.) Jacob Grubbe fik brev om, at Storkøen kald skal annekseres til Lykkeby. Hr. Daniel Jacobsen, sognepræst på Storkøen i hans len, andrager at hans kald er så ringe, at han ikke vel kan ernære sig med hustru og børn deraf. Af JGs erklæring erfarer kongen, at kaldet er meget ringe. Han er tilfreds, at kaldet efter JGs forslag annekseres til Lykkeby, og at begge betjenes af DJ. SkT, 8, 313.

7. maj (Kbh.) Rasmus Mikkelsen fik brev om, at hans afd. fars¹ forseelse i Tranekær Slots Mølle imod toldordinansen er efterladt, så vidt det tilkommer kronen, i det som er prisedømt og konfiskeret, hvilket efter hans beretning beløber sig til 18 rd. SmR, 7, 57. Indl. 2. dec. 1652 og udat. og 10. marts.

1) Af Indl. fremgår navnet: Mikkel Rasmussen møller.

8. maj (Kbh.) De fattige i Helsingør fik brev på den fjerde part af konfiskationspenge ved toldsvig o.a. forseelser imod toldordinansen. Udt. i SjR, 23, 378. K. Indl. 28. april.

8. maj (Kbh.) Jens Jørgensen, byfoged, og Jens Ibsen, borger i Viborg, fik konfirmation af en teglovn. Kongen er søgt om konfirmation af en af borgmestre og råd i Viborg til JJ og JI udstedt bevilling, lyder: 1647 6. dec. er på Viborg Rådhus af borgmestre og råd til JJ og JI bevilget en

liden holm sønden byen ml. begge teglskær, og strækker sig neder til stampemøllen og den dam, som Peder Ostenfeld og JJ har af byen. På hvilken plads de må bygge en teglovn og tegllade og hus som de andre 2 teglovne. Og de skal nyde det med lige frihed som de 2 andre deres livstid og deres arvinger efter dem. Dog at give årligen deraf til Viborg 6 sldl. Viborg ut supra. PO, Peder Bjerring, Jens Bjerring, Christen Christensen Hjarbæk, Christen Jacobsen, Niels Pedersen Nepgaard, Claus Sidenborg. Kongen konfirmerer dette. JR, 12, 152. K. Indl. 6. dec. 1647 og 9. og 11. april.

9. maj (Kbh.) Otte Thott fik brev om at erklære sig om gods, hr. Joakim Gersdorff begærer til pant. JG har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i OTs len, nemlig Ramsås: Jens Hågensen, Troels Christensen; Sjælsø: Morten Ibsen, Anders Mortensen, Jep Troelsen, Laurids Andersen, Mogens Bulse, Jens Bosen, Jens Nielsen, Mikkel Jensen, Anders Mortensen, Morten Jensen; Lunderup: Morten Nielsen, Niels Andersen, Laurids Bendsen, unge Niels Andersen, gl. Niels Andersen. OT skal erklære sig om godsets herlighed og beliggenhed og om, hvor nært det befindes at ligge Malmøhus, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. SKT, 8, 313.

9. maj (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om at erklære sig om gods, hr. Joakim Gersdorff begærer til pant. JG har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i OGs len, nemlig Mørerup: Christen Adtersen; Gelderup: Morten Rasmussen; Byvstrup: Anders Nielsen. OG skal erklære sig om godsets herlighed og beliggenhed og om, hvor nært det befindes at ligge Helsingborg, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. SKT, 8, 314.

9. maj (Kbh.) Hr. Iver Vind m.fl. fik brev om at lade Jørgen Rosenkrantz t. Kjeldgård være hans pantegods følgagtigt i deres len. Kongen har til pant forundt JR krongods i Bjerre h., nemlig Haugård. FT, 7, 135. Orig. (til HV) i Odensegård lensark., LAO. Indl. 11. dec. 1652.

Ligesådan fik hr. Henning Valkendorf om 2 gde i Vellinge i

hans len. Tyge Below om 1 gd. i Åhøjrup i Brenderup s. Hr. Ebbe Ulfeldt om en tiende i Skivehus len.

9. maj (Kbh.) Bevilling for Søren Mikkelsen i Ry af Lundenæs len til at have en kvinde, som langsommelig tid har tjent hans afd. forældre, og som han er beslægtet med i 3. led. Dog skal han bevisliggøre, at de ikke er hverandre nærmere beslægtet, og give 20 sldl. til hospitalet i Lemvig. JR, 12, 53.

9. maj (Kbh.) Mogens Høg fik brev om, at Silkeborgs bønder må være fri for skri-verskæppe. Bønderne har begæret at være fri for at give skri-verskæppe, eftersom de en tid lang har været pålagt at give den, endog de med tingsvidne kan bevise, at de af arilds tid har været fri. Kongen er tilfreds, at de må være det. JT, 13, 155. (Udt.: CCD, VI, 128). K. Incl. 23. april og 3. maj.

9. maj (Kbh.) Hr. Ebbe Ulfeldt fik brev om at erklære sig om gods, hr. Anders Bille begærer til pant. AB har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer kronens anpart af Junget kirketien-de, nok i Nørre h., Junget s.: 1 bol, som Svend Degn påbor; i Harre h., Torum s., Lille-Torum: 1 gd., som Jep Mikkelsen og Søren Jepsen påbor; nok Ågård smst. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Skivehus Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 156. Incl. udat.

10. maj (Kbh.) Gabriel Marselis fik ved sin bror Selio Marselis, indvåner i Christiania, assigation i det herliggende anholdte engelske gods. Han har anholdt om, såfremt det ellers skal afhændes, at forundes for 53.000 rd., som tilkommer ham i forstrakte penge efter en obligation underskrevet af rigsrådet, at betale til omslag. Kongen bevilger dette, hvorimod GM skal være forpligtet til, når han har bekommet varerne, at forstrække kongen på hans ansøgning, enten til hvervepenge el. andet, så vidt nævnte sum kan andrage, nemlig 53.000 rd. Sjr, 23, 378.

10. maj (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om at købe læderspande, item om at flytte smedjen og reparationsomkostning på vandhuset. Han skal indkøbe 20 læderspande til Koldinghus. Smedjen står andre huse

for nær, og vandkunsten behøver reparation. Han skal lade gøre overslag med dem, der har forstand derpå. Når det indkommer i Kanc., vil kongen give videre ordre. JT, 13, 156. K. Incl. 16. maj og udat.

10. maj (Kbh.) Jørgen Seefeld fik brev ang. hertug Ernst Günthers på Koldinghus stående 6 heste og 2 folk. JS skal forskaffe hestene fornødent foder og folket underholdning indtil førstkommende aug. måned, da han skal gøre rigtighed for Koldinghus og dets indkomst. JT, 13, 157. K.

11. maj (Kbh.) Adam Henrik Pentz fik brev om at sætte hofretten over den lakaj, som sidder anholdt i Blåtårn for begået drab. Sjt, 32, 527. K.

11. maj (Kbh.) Bevilling for Laurids Jensen i Landskrone til at bruge en prokurator i sin sag mod Maren Madsdatter, dog at alt går lovligen til. SkR, 6, 290.

11. maj (Kbh.) Otte Thott fik brev om, at træer til palisader til Malmøs fortifikation må hugges i Malmøhus' skove. De pæle og træer, der behøves til palisader fra volden til stranden, må hugges i kronens skove, hvor det kan ske belejligst. Kongen finder også for godt efter OTs forslag, at bønderne i stedet for den første told, som gives i portene, nemlig 1 sk. af hver bonde, som kommer til porten i Malmø og der køber noget fra Bartholomæi til Dionysii, som ungefær skal beløbe sig til 12 rd., i år må indføre tørv til voldenes fornødenhed og så forskånes for at give nævnte sk. SkT, 8, 315. K.

11. maj (Kbh.) Jacob Grubbe fik brev om nogle, som vil påtage sig at gøre salpeter og krudt. Af JGs erklæring erfarer kongen, at nogle vil påtage sig dette. Kongen er tilfreds, at JG efter sit eget forslag midler ml. dem, der skal syde salpeteret, og bønderne, at de sammen deler deri, og siden under straf leverer det til kongen for billig pris. SkT, 8, 315. K.

11. maj (Kbh.) Hr. Tage Thott fik brev om årligt at måtte nyde 3 store dyr af vildtbanen i Skåne. Item fik Hans Dibolt von Denen jægermester brev om det samme. SkT, 8, 315. K.

11. maj (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om at lade Mogens Høg være hans pantegods følgagtigt. Item om at forordne en anden til skov-

foged i Tved. Blandt andet gods, som MH er forundt til pant for forstrækning til flådens udredning, er skovfogedens gd. i Tved. Han skal lade ham godset være følgagtigt og forordne en anden til skovfoged i den forrige sted. FT, 7, 135.

11. maj (Kbh.) Bevilling for Niels [Pedersen] Ostenfeld, borger i Viborg, til at oprette et teglværk ved Smollerup i Fjends h. NO andrager, at han med samtykke af hr. Frands Pogwisch og bønderne i Smollerup har påtaget sig at opbygge et teglværk dér, med tilhørende ovne og lade. Han begærer kongens stadfæstelse. Da kongen af FPs erklæring erfarer, at teglværket er nyttigt til kirkens fremtarv og bønderne uden skade, bevilger han dette, dog at det sker med bøndernes minde og uden skade. JR, 12, 153. K. Incl. 26. april og 3. maj.

11. maj (Kbh.) Laurids Jensen, boende ved Lyne Kirke, fik brev om oprejsning. Han må for sin overdommer indstævne en dom afsagt til Nørre [Horne] herreds ting 1649, uanset det ikke er sket inden den tid, som forordningen ommelder. JR, 12, 153. Incl. 22. nov. 1649 og 12. marts 1652.

Ligesådan fik Niels Juels arvinger at måtte indstævne en dom udstedt på Skast herredsting 1652.

Maren Pedersdatter at indstævne en dom af Viborg byting, dat. 15 jan. 1649. Incl. 27. juli 1652.

11. maj (Kbh.) Mogens Sehested fik brev om at hjælpe Mads Jensen i Ringkøbing til rette. Hvad MJ andrager, kan MS se af hans hosføjede supplikation. Han skal hjælpe ham til rette, så kongen kan blive fri for hans overløb. JT, 13, 157.

11. maj (Kbh.) Mogens Arenfeldt fik brev om landgilden af nogle bønder i Mariager Kl. len, som fordres højere af dem, end da de var under Dronningborg len. En del bønder i Onsild, Nørhald, Gerlev og Sønderlyng herreder, som er kommet fra Dronningborg len under Mariager Kl. len, andrager, at der af dem fordres landgilde, som de ikke i mands minde har udgivet, da de var under Dronningborg. Det skal tilsammen beløbe 4½ td. 2 skp. rug og mel, 3 td. byg og malt, 5 td. 3 skp. havre, 6½ pd. smør, 2 lam, 6 hestegæsteri, med begæring, at de må forskånes derfor. Af MAs erklæring erfarer kongen, at det forholder sig således. Han er tilfreds, at de må forskånes derfor. JT, 13, 157. K. Incl. 12. april.

11. maj (Kbh.) Otte Krag fik brev om at lade tiltale den præst, som har trolovet Iver Jensen i Vium og Maren Christensdatter smst. IJ andrager, at han er blevet trolovet med en pige, MC, med hvem han er beslægtet i 2. og 3. led, dog uafvidende. Da dette er imod landsloven, skal OK lade præsten tiltale ved retten. JT, 13, 158.

12. maj (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at indløse enghaven ved Valby fra Wulf Ravn. Den er for nogen tid siden blevet pantsat til WR for en sum penge. Adressaterne skal straksen kontentere ham og betale denne sum og indløse pantebrevet, da kongen er til sinds selv at bruge enghaven. Sjt, 32, 527. (Tr.: KD, 32, 360-61). K. Orig. i DKanc. B 179h.

12. maj (Kbh.) Roskilde Kapitel fik brev om at tilskrive præsterne om at votere på en som biskop i afd. dr. Hans Hansen Resens sted. Præsterne skal forsamles i Roskilde og hver under sin hånd give sit votum på en gudfrygtig, skikkelig og lærd mand, som de agter tjenlig til superintendent, Gud til ære og menighedens salighed til forfremmelse. Kan nogen for lovligt forfald ikke møde, skal han give sin mening skriftligt fra sig. Sådanne skal sammen med de tilstedeværendes vota ubrudt tilstilles Kanc. Sjt, 32, 527. K. 22. (2 stk.), 23. og 24. (19 stk.) maj og udatt.

12. maj (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev om, at Peder Johansen Bagger må nyde værelse og kost i Helsingør Hospital. PJB andrager, at han i langsommelig tid har betjent den tyske kirke og de fattige i Helsingør, og tilbyder endnu at arbejde med de fattige der, have inspektion og i alt søge deres bedste. Kongen er tilfreds, at han efter sin begæring får værelse og livsophold i hospitalet og traktement ved skolemesterens bord. Sjt, 32, 528. K. Incl. maj.

12. maj (Kbh.) Lensmændene i Danmark og Norge fik brev om iværksættelse af Det frugtbringende Selskab. Kongen havde ved sin regerings tiltrædelse fundet, at riget pga. forrige krig o.a. stak i stor gæld, hvoraf det hidindtil ikke har kunnet reddes, hvor omhyggeligt det er blevet søgt af ham, pga. misvækst o.a. til rigets forsvar uforbigængelige omkostninger. For at fædrelandet igen kan komme på fode, og forråd af penge uden besværing af undersåtterne tilvejebringes at bruges i forfaldende okkasioner, har kongen af kristelig omsorg for undersåtternes velstand blandt andre tjenlige midler med rigsrådets råd fundet

godt dette, som hermed tilskikkes. For at alle desto bedre kan forstændiges om den profit, der for enhver kunne tilvokse deraf, har han ladet det udgå i trykken, ej tvivlende, at alle vil være villige til at indtræde og tage én el. flere pladser efter sin tilstand, helst efterdi det kan ske uden stor besværing og udlæg. Alle får også fornøden forsikring for renten i deres livstid. Adressaterne skal med skyldig flid foreholde alle i deres len dette, så det fornødne antal folk kan blive tilvejebragt, og indskikke deres beretning i Kanc. Sjt, 32, 528. K. Orig. (til Otte Pogwisch) i Frederiksborg lensark., LAK. Indl. 8. juli.

Lenmænd, som fik breve angående det i tryk udgåede forslag. Danmark: Jylland: Hr. Steen Bille, Koldinghus. Peder Reedtz, Lundenæs. Otte Krag, Bøvling. Hr. Ebbe Ulfeldt, Skivehus. Hr. Frands Pogwisch, Hald. Hr. Anders Bille, Skanderborg. Laurids Ulfeldt, Stjernholm. Erik Rosenkrantz, Århus. Hr. Mogens Høg, Silkeborg. Hr. Christian Friis, Mariager Kl. Henrik Thott, Dronningborg. Erik Juel, Ålborghus. Hr. Henrik Rantzau, Åkær. Malte Sehested, Åstrup. Hans Juel, Dueholm Kl. Hr. Oluf Parsberg, Vestervig Kl. Falk Gøye, Børglum Kl. Hr. Mogens Sehested, Riberhus. Manderup Due, Ørum. Gunde Rosenkrantz, Kalø. Fyn: Tyge Below, Hindsgavl. Hr. Henning Valkendorf, Odensegård. Hr. Iver Vind, Dalum Kl. Hr. Jørgen Brahe, Hagenskov. Hr. Mogens Kaas, Nyborg. Hr. Christian Rantzau, Tranekær. Jørgen Kaas, Rugård. [Loll. og Falster:] Frederik Barnewitz, Ålholm. Ove Skade, Nykøbing. Hr. Flemming Ulfeldt, Halsted Kl. Henrik Ramel, Møn. Sjælland: Hr. Wentzel Rothkirck, Antvorskov. Hr. Frederik Reedtz, Vordingborg. Jørgen Seefeld, Ringsted Kl. Christen Skeel, Tryggevejle. Hr. Hans Lindenov, Kalundborg. Jørgen Seefeld, Holbæk. Niels Banner, Jungshoved. Hr. Christoffer Urne, Dragsholm. Hr. Niels Trolle, Roskildegård. Arent von der Kuhla, Kronborg. Otte Pogwisch, Frederiksborg. Hr. Axel Urup, Kbh.s Slot. [Skåne:] Otte Thott, Malmøhus. Hr. Tage Thott, Børringe Kl. Hr. Knud Ulfeldt, Landskrone. Hr. Ove Giedde, Helsingborg. Kjeld Krag, Froste h. og Helne Kirke. Peder Vibe, Herrisvad Kl. Hr. Henrik Lindenov, Kristianstad. Hr. Niels Krabbe, Sølvesborg. Hr. Joakim Gersdorff, Bornholm. Jacob Grubbe, Kristianopol. Norge: Hr. Gregers Krabbe, Aggershus. Jens Bielke, Marie Kirkes provsti og Rakkestad len. Jørgen Bielke, Ide og Marker len. Sigvard (Sivert) Gabriel (sen Rosenvinge), Verne Kl. Sølvsværkets partipanter. Hr. Iver Krabbe, Bahu. Henrik Villumsen [Rosenvinge], Dragsmark Kl. Ove Bielke, Bergenhus. Jørgen Rosenkrantz, Halsnø Kl. og Hardanger len. Oluf Rosenkrantz, Apostels gods. Bjørn Ulfeldt, Lyse Kl. Axel Sehested, Munkeliv Kl. Frederik Urne, Trondhjem.

Mathias Budde, Bakke Kl. Jacob Ulfeldt, Reins Kl. Hr. Sigvard (Sivert) Urne, Bratsberg len. Vincents Bille, Tønsberg. Henrik Below, Stavanger len. Christoffer Lindenov, Vidsten Kl. Mogens Arenfeldt, Agdesiden. Oluf Brockenhuus, Tune, Vemb, Åbygge og Hvalø skibreder. Preben von Ahnen, Nordlandene. Mogens Friis, Helgeland. Achim von Breda, Vesterålen og Lofoten. Jørgen Friis, Vardøhus. Mogens Friis, Brunla len. Island: Hr. Henrik Bielke. NB. Herforuden er siden udgået breve om dette værk, nemlig 13. juli til marskal Pentz og 25. juli til borgmestre og råd i Kbh.

12. maj (Kbh.) Jens Christensen, øverste renteskriver, fik brev om 1 rd. af hver af Jelling syssels kirker til Ribe konrektor foruden forrige bevilning. Kongen anser for godt at forunde konrektor i Ribe årligt udover det, han tilforn er bevilget, endnu 1 rd. af hver kirke i Jelling sysel. JC skal hver tamperdag næst før påske til konrektors underhold lade levere dette til mag. Peder Kragelund, superintendent over Ribe stift, indtil han bliver aflagt med et andet beneficium. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 158. K. Incl. udat.

12. maj (Kbh.) Mag. Peder Kragelund, biskop i Ribe, fik brev om 1 rd. af hver af Jelling syssels kirker til konrektor i Ribe. Kongen har anset for godt at forunde konrektor i Ribe årligt udover det, han tilforn er bevilget, endnu 1 rd. af hver kirke i Jelling sysel, som efter befaling til Jens Christensen, øverste renteskriver, skal erlægges til hver tamperdag næst før påske. PK kal fordre pengene af ham og tilstille konrektor dem. JT, 13. 158. K.

12. maj (Kbh.) Christen Lange og Henrik Below fik brev om tvistighed ml. Henrik Kohl og hans afd. fars foged på Sejlstrup, Peder Hansen. HK klager over, at PH ikke vil gøre rigtighed for Sejlstrups indkomst. Adressaterne skal indstævne dem for sig, overhøre dem og enten forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. JT, 13, 157.2. Incl. 20. april og 15. maj.

13. maj (Kbh.) Lensmændene i Danmark fik brev om, at forbudet vedr. smør er opgivet. Kongen har efter Danmarks Riges Råds råd atter løsgivet det forbud, som næst forledne år var gjort mod at udføre smør. De skal lade dette forkynde på tilbørlige steder. Sjt, 32, 531. K. (Udt.: CCD, VI, 129).

13. maj (Kbh.) Hans Dibolt von Denen, jægermester, fik brev om vildt uden betaling til hr. Mogens Sehested t. Holmgårds datters bryllup, nemlig 2 store dyr og 2 rådyr, som han skal lade skyde på de steder, hvor det er vildtbanen mindst til skade. SjT, 32, 531. K.

13. maj (Kbh.) Jens Skult skal have opsigst med Skt. Peders Kirke i Lund og med hustru og børn nyde lejersted der. Kirken står uden nogen forbedring ruineret siden sidst forleden fejde og kirkegården siden næsten ligget under fæfod. Han tilbyder tid efter anden at forbedre kirken med så skel, at han af kirkeværgerne o.a. må bekomme den beholdning, som findes til kirken, og tienden af 8-10 gde i Verpinge, som ligger til kirken. Kongen bevilger dette. Han skal årligt gøre rgsk. for kirkens indtægt og udgift. For hans umage bevilges han frit lejersted for sig, hustru og børn på steder, hvor det ingen kan være præjudicerligt. SkR, 6, 290.

13. maj (Kbh.) Bevilling for Jens Rasmussen, teglbrænder i Lunde-borg, til at bruge Hans Madsen i Allerup til at udføre sine sager ved ordentlig proces i den sag, han kan have vedr. teglgårdens ejendom. FR, 6, 194. Incl. 12. maj.

13. maj (Kbh.) Bevilling for hr. Niels [Nielsen] Bøgvad, sognepræst til Eltang og Vilstrup sogne, på en mølle m.m. NB har andraget, hvorledes hans formand, hr. Niels Griis, efter kongens fars bevilling, sub dato Kolding 6. april 1580,¹ har ladet bygge en mølle på et damsted på Stenderup præstegårds grund, som ingen anden mølle er til forhindring el. nogen på ager el. eng med flodmål, tilstævning el. skade, hvortil NG også skal være bevilget Fitoft, et lidet stykke kronjord, kaldet enemærke, liggende for sig selv oven for møllen, på en høj, skarp sandbakke; det går ikke under kast og mål med nogen af byens jorder, og har hidindtil en tid lang ligget ubrugelig med buske og træer, førend han for nogle år siden med stor bekostning har ladet det afrydde og indhegne. NB begærer, at han og hans hustru, Karen Christensdatter, må bevilges møllen dere livstid og et af deres børn derefter. Kongen bevilger dette, dog skal de give den sævanlige afgift, 1 ørte mel, til Stenderup præstegård. JR, 12, 155. Incl. 16. maj 1652 og 27. april.

1) Se KB 1580, 60-61. Kopibogens tekst er vores faders beviling.

13. maj (Kbh.) Christoffer Hvas fik brev om at lade Jørgen Kaas t. Hastrup bekomme det udlæg, som er gjort afd. Mogens Bille på hans kompagni. Christen Skeel prætenderer efter MB og på hans vegne intet for

det, han kunne tilkomme for gjort tjeneste i det fjerdeparts udlæg, som er givet ham så vel som andre officerer. Kongen er tilfreds, at CH lader JK være følgagtig det, MB kan tilkomme i det udlæg, der er gjort CH på hans kompagnis vegne. JT, 13, 157.2. Incl. 30. marts 1652 og 12. maj.

14. maj (Kbh.) Niels Pedersen, borger i Ålborg, fik konfirmation af Skt. Budolfi Kirkes sognepræsts residensplads i Ålborg. Kongen er anholdt om konfirmation af et skøde, hvor Hans Pop, borger i Ålborg, den tid kirkeværge til Skt. Budolfi Kirke, har solgt Niels Pedersen, borger i Ålborg, sognepræstens residensplads, lyder: HP gør vitterligt, at han efter samtykke af Erik Juel, mag. Anders Andersen, superintendent, mag. Jacob Hansen, sognepræst til Skt. Budolfi såvel som borgmestre og råd og menige sognemænd til NP har solgt sognepræstens residensplads, liggende på den søndre side af Algaden, ml. afd. Peder Skrivners ejendom på den vestre og Mads Bentzen, fhv. skoleholder hans iboende ejendom på den østre side, strækkende sig i bredden på den nordre ende, langs med adelgaden i øst og vest, 15 al. 1 kvarter med sit tagdryp, item i sin bredelse i øster og vester fra PSs gyde og tværs over sønden ved PSs ejendom til MBs plankeværk vedtager, 25 al. 1 kvarter, med tagdryp, ligeledes på den søndre side langs skolegaden med tagdryp, 21 al. 3¹/₂ kvarter, dernæst i sin længde fra skolegaden på den vestre side og i nær til PSs ejendom vedtager, langs gyden 80 al., og så fremdeles nordpå, til adelgaden langs med PSs ejendom, 70 al. 2¹/₂ kvarter; desligeste i sin længde på den østre side fra adelgaden og i sønder, langs med MBs ejendom, til skolegaden, 150 al. 2¹/₂ kvarter, altsammen med Ålborg bys gl. alen og jordmål. Denne residensplads skal NP og hans arvinger nyde, eftersom han har kontenteret HP, og HP lover, at han skal få nøjagtigt skøde på Ålborg byting. Ålborg 7. nov. 1651. Hans Pop. Kongen erfarer, at dette er sket med EJs, AAs og JHs og borgmestre og råds og menige sognemænds samtykke og siden tingsvidne taget, og han konfirmerer skødet. JR, 12, 156. K.

14. maj (Kbh.) Hr. Thyge Clausen, sognepræst til Hjortdal s. i [Vester] Han h., fik brev på et stykke jord. TC andrager, hvorledes kongens far har bevilget hr. Jørgen Knudsen, fordum sognepræst i Hjortdal s., en øde gårdsjord ved navn Hjortdalsgård, uden afgift, eftersom præstegården er fordærvet af sand og kaldet så ringe, at ingen præst kan have sin nødtørfüge underholdning deraf. Han begærer konfirmation af bevillingen, og kongen konfirmerer denne. JR, 12, 159. K. Incl. 22. jan. 1625 (Chr. 4., kopi) og 31. marts.

14. maj (Kbh.) Erik Juel, Peder Lange, Christoffer Hvas og Herman Kaas fik brev om at være kommissarier ml. hr. Iver Vind og Varde borgere om Varde Mølle. Der er trætte ml. IV og borgmetre og råd i Varde på byens vegne om Varde Mølle, som skal være afbrudt, og IV formener sig dog at være berettiget til mølleskylden. Trætten har varet en tid lang med stor bekostning på begge sider. For at den kan komme til endelighed, har de på begge sider begæret kongens befaling til adressaterne. De skal indstævne parterne for sig og vedr. posterne, som disse lægger i rette anrørende møllen, dens sluse og efterstående skyld, enten forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 13, 157.2. Indl. 17. febr. og 2. april.

15.¹ maj (Kbh.) Hr. Henrik Rantzau, hr. Axel Urup og hr. Niels Krabbe fik brev om at overvære, når hr. Knud Ulfeldt skal have afkald af Otte Lindenov t. Borreby og Christian Lindenov t. Østergård. KU andrager, at han efter kontrakter og skiftebreve under hænde har haft sine stedssønner OL og CLs gods, mens de var ude af landet, og efter at de nu er hjemkommet, er det leveret dem selv, og han vil gerne have afkald. Adressaterne skal være til stede i denne herredag og overvære, når der gives afkald. Indfalder nogen tvist, skal de enten forhandle med dem i mindelighed el. skille dem ved endelig dom, og hvad de forretter, skal de give fra sig under deres hænder og signeter. SKT, 8, 316. K.

1) K. har 25. maj.

15. maj (Kbh.) Bevilling for Christen Christensen af Lem s. i Salling til at have Dorethe Christensdatter, datter af Christen Mogensen i Kjær i Rødding s., uanset at CC skal være beskyldt for lejermål og barnefader af Mette Olufsdatter, som er beslægtet med DC i 3. led. Dog skal han til nærmeste hospital give efter sin formue og derforuden bevisliggøre, at DC og MO ikke er hverandre nærmere beslægtet. JR, 12, 160. Indl. 28. marts.

15. maj (Kbh.) Bevilling for Jens Jensen Saall til at have Anna Simensdatter, datter af Simen Bertelsen i Ating, uanset at JJS tilforn er beskyldt for lejermål og barnefader af en Else Christensdatter i Nette-rup, som er beslægtet med AS i 3. led. Dog skal JJS til nærmeste hospi-

tal give efter sin formue og derforuden bevisliggøre, at AS og EC ikke er hverandre nærmere beslægtet. JR, 12, 160.

15. maj (Kbh.) Å.b. om, at Jesper Lauridsen i Siem fik oprejsning i en drabssag. Mogens Sehested har andraget, hvorledes JL har dræbt Frende Jensen med en kniv, og sandemænd af Bøstrup birk, som skulle sværge derom, har ikke gjort deres tov så endeligt, som det burde, og ej heller mødt til landstinget, da der gik dom, uanset at sagen har været opsat i lang tid. Herved er vidnerne og sandemændstovet kendt magtesløst, hvorfor han begærer oprejsning. Kongen oprejser sagen, så MS på ny kan lade sagen foretage. JR, 12, 161. Indl. 14. maj (2).

15. maj (Kbh.) Bevilling for Jens Jensen i Nørre Snede til at købe korn, byg, havre o.a. i Horsens til hans hus' fornødenhed, efter at kongen af Mogens Høgs erklæring erfarer, at JJ bor ved en alfarvej og ideligen besøges af fremmede folk. Dog skal han ikke bruge forprang med køb og salg imod købstædernes privilegier. JR, 12, 161. Indl. 17. marts 1634 (Chr. 4., orig.), 14. juni 1652 og 13. maj.

16. maj (Kbh.) Lisbeth Jensdatter, enke efter Las Lauridsen i Vestergård, fik oprejsning i en gældssag. Hun har andraget, hvorlede Jens Pedersen i Bejstrup i 1650 bekom dom over hende og hendes umyndige børn for 60 sldl., som hendes mand var ham skyldig, hvilken dom hun har ladet indstævne til landstinget at underkendes. Tid efter anden har han ved sankevinder, som han efter indstævningen har forhvervet bagpå herredstingsdommen, villet spille hendes ret, som hun formener, så hun igen påny skal stævne. Imidlertid er dommen blevet så gammel, at hun ikke uden kongens oprejsning kan lade den indstævne for sin overdommer. Hun begærer, at kongen vil forunde hende oprejning. Kongen oprejser sagen. JR, 12, 162.

16. maj (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om at forrette en kommission med Peder Lange ml. Ribe og Farup mænd. Kongen har for nogen tid siden befalet PL og Jørgen Seefeld at forrette en kommission ang. en ejendomstrætte ml. Ribe og en del af Farup sognemænd i Kærboel. Kongen erfarer, at den endnu ikke er forrettet. Da JS er blevet forlenet med et andet len, skal SB med PL forrette kommissionen efter dens indhold. JT, 13, 158.2. Indl. 10. maj.

17. maj (Kbh.) Ordre til skibsofficererne på flåden til at holde skibsfolket på alle kongens orlogsskibe til gudstjeneste og de unge til deres katekismus. De skal holde skibsfolket til gudstjeneste efter den uniformitet, som er sammenskrevet af mag. Niels Christensen Spend, sognepræst til Bremerholm Kirke, og særlig, at pøtterne og de unge flittigt indstiller sig til præsterne til undervisning i deres katekismus. SJT, 32, 527. K.

17. maj (Kbh.) Bevilling for Nis Hansen, landstingsskriver på Langeland, til at bo skatte- og tyngefrit i Rudkøbing, al den stund han er i denne bestilling og ingen borgerlig næring bruger. SmR, 7, 58. K. Indl. 14. maj.

17. maj (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om, hvorledes bønderne i Ålholm len må yde deres landgilde formedelst forleden års misvækst. Af FBs erklæring erfarer kongen, at der har været stor armod og misvækst i Ålholm len forleden år, så bønderne dér ikke kan give deres landgilde efter jordebogen. Kongen er tilfreds, at de alene giver fjerdeparten af nævnte landgilde, såvidt kongen kan tilkomme dette år af den halve part af lenet, beregnet fra Philippi Jacobi 1652 og til 1653, i korn og for resten, nemlig de 3 øvrige parter, erlægger penge, nemlig for hver td. byg 9 mk. og for hver td. havre 4½ mk. Det skal blive ham godtgjort. SmT, 8, 54. K. Indl. udat.

17. maj (Kbh.) Otte Krag fik brev om at erklære sig om noget gods, som Jørgen Kruse begærer til mageskifte imod noget landgilde af nogle enge, der er udlagt for fordring. JK andrager, at han for forstrækning i Bøvling len har fået udlagt 2 td. htk., som skal gå af nogle enge, som for kaldets ringhed er perpetueret til sognepræsten der, således at JK hverken nyder stedsmål, ægt el. arbejde, men ikkun den blotte landgilde. Han begærer, at han i dets sted må forundes efterskrevne gods: Vinding s., Svenstrup, 1 gd., som Niels Iversen og Søren Iversen påbor, skylder årligen 1 mk. vognpenge, 3 pd. smør, 2 stob honning, 1 svin, 8 hestegæsteri; nok nogle enge, som Anders Jensen i Timling bruger, liggende på Sir Mark, hvoraf årligen gives 3 skp. rug. Hvis nævnte gde og gods beløber sig højere end nævnte 2 td. htk., erbyder han udlæg i Sir s., Fillegård, 1 gd., som Christen Pedersen ibor, og som i lige måde er udlagt ham for forstrækning, skylder 1 ørte rug, 1 ørte byg, 1 lam, 1 skovvogn, ½ svin, 2 mk. penge, 8 kp. havregæsteri. OK skal erklære sig om godset, JK begærer, for belejligheds el. anden

herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæringen i Kanc. JT, 13, 159. K.

18. maj (Kbh.) Bestalling for Andreas Neudthardt som bøsse-mager på Tøjhuset ved Kbh.s Slot. Han har lovet at være kongens riger tro og afværge skade, og særdeles skal han have indseende med alt det gewehr, som er el. kommer i Tøjhuset, at det så vidt hans håndværk angår bliver holdt ved magt. Han skal dagligt med sine svende flittigt gennemse, hvad der findes brøstfældigt. Han skal også lade sig bruge til lands og til vands, hvor han af kongen el. dertil tilfornordnede bliver kommanderet. For sin tjeneste er han bevilget årligt som følger: af Provianthuset 8 td. rug, 1½ td. gryn, 1½ fjdg. smør, 1½ td. sild, 6 lispd. bergesk, 15 lispd. flæsk, 1 skippd. 7 lispd. kød, 12 td. malt til 2 læster øl, 1½ lispd. humle, 4 lispd. lys, 2 td. ærter, 1 td. salt, 1 lispd. talg, af klædekammeret til løn årligt 24 kur.dl., 9 al. klæde, 9 al. foderdug, nok af Rtk. månedligt til 2 svende 10 kur.dl. Hans besoldning begynder fra 1. maj i nærværende år. Rentemestrene og proviantskriveren skal for-nøje ham dette. Sjr, 23, 379. Indl. udat. (2)

18. maj (Kbh.) Bestalling for Christian Ilgenau som ingeniør. Han har lovet at være tro, ramme kongens og hans landes gavn og afværge skade. Kongen lover ham for hans tro tjeneste til årlig pension 300 spdl. fra brevet dato. Kommissarierne i Skåne skal lade nævnte pension være ham følgagtig. Sjr, 23, 380. K. Indl. 1653 18. maj.

18. maj (Kbh.) Theodor Lente, kongens kammersekretær, fik pas til denne ene gang at udføre 2 heste. Tilladelsen skal leveres tolderens på det sted, hvor hestene udføres, og ej gælde mere end denne ene gang. Sjr, 23, 380.

18. maj (Kbh.) Bevilling for Carsten Wulff, apoteker i Nyborg, til frihed for skat og indkvartering, så længe han holder et godt og ustraffeligt herberge og værtshus for den rejsende mand. FR, 6, 194. Indl. udat.

18. maj (Kbh.) Erik Juell fik brev om at erklære sig ang. forurettelse ved et mageskifte, som hr. Hans Christensen, sognepræst i Ulsted s., beretter at være sket. Han og hans efterkommere er sket indpas og fortrang og præstegårdens herlighed forringet angående et stykke jord i Ulsted-lund, som formedelst præstegårdens ringhed er lagt til den som fri

ejendom af afd. Manderup Parsberg, langt førend Ulsted sogneby, gods og ejendom blev mageskiftet fra kronen. Hr. Hans' formand har ladet nævnte stykke jord opbryde og bruge til præstegården, og til en kendelse deraf er i jordebogen indført årligt at give 1 sk. grot. Men siden det er blevet skiftet, har den nuværende præst i stedet givet 4 td. byg deraf, så det er blevet forskyldt, så han ikke kan tåle det. Og da jorden var i brug, tog fru Ide Lindenov til Vrå det fra ham og lagde det til 2 af sine tjenere i Ulsted for ingen afgift. Han har videre tilkendegivet, at præstegårdens andel af skov og tørvegrav frakom ham ved samme mageskifte, hvorover han er forment bygningstømmer, ildebrændsel o.a. af hede og skov. Ej skal erkjendige sig om sagen og indskikke relation i Kanc. Eragter han, at noget kan gøres ved lov og ret, skal han lade det påtale og udføre ved landslov. JT, 13, 159.

18. maj (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om Anders Jacobsens landgilde i Bjerring Mølle. AJ har andraget, at møllen har stor brøstfældighed, som ikke kan repareres under 100 rd., og møllen er derforuden så højt skyldsatt, at han ej kan vedblive med at give den årlige landgilde. Derfor begærer han at måtte forundes noget afslag i landgilden. Af FPs erklæring erfarer kongen, at hans angivende er sandfærdigt, og er tilfreds, at mølleren må forskånes, så længe mølleskyllden udgør 100 rd. anslået efter landkøb, og årligt nyde 5 ørter mel i afslag. AJ skal på egen bekostning lade møllen forsvarligt reparere. Det skal blive FP godtgjort i regnskaberne på Rtk. JT, 13, 160. Indl. 15. og 16. maj 1652, 7. og 8. febr., 15. og 16. maj.

19. maj (Kbh.) Bevilling for Jacob von Führen, borger i Kbh., til at være sin søster Maria Hansdatter rådige. Han beklager, at hendes formynder ej har hendes gavn og bedste i agt, så hun kan blive kristeligt optugtet, endog denne adskillige gange skal være påmindet af borgmestre og råd ligesom af formynderne her i staden. Kongen bevilger, at han må være hende rådige og hensætte hende på de steder, hvor han eragter, hun tilbørligen kan blive tilholdt til gudsfrygt, kristelige øvelser o.a. fornøden lærdom. Dog skal han have indseende med, at hendes bedste rammes, og intet tilegne sig af hendes formue. SjR, 23, 380. Indl. 13. maj.

20. maj (Kbh.) Claus Staale i Øster Marie s., herredsfoged i Vester h., fik brev om igen at betjene sin herredsfogedbestilling. Han andrager, hvorledes han af hastighed og uagtsomhed har brudt herredstinget,

formedelst skældsord, der blev givet ham af en anden, og siden igen af egen myndighed betjente retten. Siden blev han tiltalt af kongens foged, om han videre burde betjene sit dommersæde. Han begærer, at forseelsen denne gang må efterlades ham, så han igen må beklæde bestillingen, eftersom der ingen findes, som med rette kan beskyldes ham for noget. Af hr. Joakim Gersdorffs erklæring erfarer kongen, at ingen beklager sig over, at herredsfogeden denne ene gang har brudt tinget, og ej heller i andre forhold end dette, som dog mere består i vankundighed end i forsætlig modvillighed. Kongen efterlader ham forseelsen. SkR, 8, 291.

20. maj (Kbh.) Henrik Podebusk fik brev vedr. sin undvegne tjener Peder Christensen. HP har andraget, hvorledes PC, som i nærværende herredage er dømt ved 4 domme at svare ham for sine ulovlige bedrifter, straks derefter hemmeligt er borttrømt. Han begærer kongens befaling til enhver, som har at befale i kongens riger, at være ham behjælpelig til at bemægtige sig PC, hvor han kan antræffes, og tilbyder at betale en god rekompens til den, der bliver ham mægtig. Kongen befaler alle sine undersætter at være HP behjælpelig, særdeles lensmænd, fogeder, borgmestre og råd, toldforvaltere og deres betjente. FR, 6, 194. Indl. 18. maj.

20. maj (Kbh.) Frederik Gyldenstjerne t. Skovsbo og Laurids Skinkel t. Gerskov fik brev om at gøre Claus Uckens børn udlæg i Lammehave hgd. Børnene er ved rigsrådets dom på nærværende herredag tilkendt deres fars gd. Lammehave som deres retmæssige mødrene arv. Adressaterne får fuldmagt til at tage dommen o.a. breve og dokumenter for sig og derefter til Henrik Podebusk på børnenes vegne gøre udlæg i gården og dens tilliggende bøndergods og lade bygningen taksere, og hvis det ikke kan strække til, da i sæden på marken, køer, kvæg o.a. løsøre på gården, indtil børnene er kontenteret. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. FT, 7, 136. Indl. 18. maj.

21. maj (Kbh.) Henrik Podebusk og Laurids Skinkel fik brev om at være kommissarier på skfte efter fru Barbara von Ahlefeldt. De skal begive sig til Østrupgård og åbne det, der findes forseglet, registrere det og siden på skifte være til stede som kommissarier. Indfalder nogen

tvist, skal de forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. FT, 7, 136. Incl. 20. maj.

21. maj (Kbh.) Kvittansiarum. Christoffer Hvas har gjort endeligt rgsk. for sin afgift af den årl. visse rente og indkomst af Pandumgård, i lige måde for den visse indkomst, som er opbåren der, beregnet for 3 år, fra Philippi Jacobi 1650, da han fik det efter Henrik Below, og til årsdagen 1652, da han igen blev det kvit, og afd. Samuel von Surck af Polen bekom det. Han har leveret sit lensbrev fra sig, ligeledes lenets inventarium. Han er intet blevet skyldig efter de på Rtk. indleverede regnskaber, mandtaller, inventarium og registre, og kongen lader ham og arvingerne kvit, fri og kravsløse. JR, 12, 163. K. Incl. 16. maj.

21. maj (Kbh.) Hr. Mogens Sehested fik brev om at lade boet efter fru Margrete Ulfstand, enke efter Mogens Juel, registrere og hendes begravelse betale deraf. Kongen erfarer, at MU i Ribe nyligen er død, og hendes afd. husbonds gæld er tilforn delt ml. kreditorerne, så der nu er ringe middel til hendes begravelse. MS skal ved 2 borgere i byen lade hendes bo åbne, registrere og vurdere og lade så meget udtage, som hendes begravelse kan koste, men det øvrige skal de igen indsætte under forsegling. JT, 13, 161. Incl. 21. maj.

22. maj (Kbh.) Konfirmation af en vide el. vedtægt ml. Skjern lodsejere i Lundenæs len. Kongen er søgt om konfirmation af en vide, som lyder: Efterskrevne adelspersoner, Gunde Lange, Henrik Lange, Knud Sørensen, fru Karen (Rostrup) t. Rækkergård, så og hr. Christen [Hvid] i Borris, hr. Peder [?Christensen Høst] i Bølling, hr. Enevold [Gregersen Hemmeth] i Dejbjerg, hr. Hans [?Johan Gregersen Ehn] i Stavning, hr. Iver [Gregersen Hemmeth] i Skjern, såvel og menige lodsejere i Skjern Mærsk, som er¹ Rasmus Ibsen i Skumstrup, Niels Madsen i Hanning præstegård, Jacob Pedersen i Kongens Holm, Christen Nielsen smst., Søren Andersen og Christen Nielsen i Skårup, Mads Nielsen og Else Iversdatter smst., Niels Nielsen i Møllegård, Christen Madsen i Landting, Lave Pedersen i Skrebsgård, Oluf Andersen i Lervad, Lave i Gammel Herning, Morten Madsen smst., Bent Bentsen i Heegård, Niels Thomsen Dalgaard af Sædding, Niels Christensen Søndergaard, Anders Jørgensen smst., Oluf Iversen smst.,

Hans Offersen smst., Jens N. smst., Jens Nielsen Kirkegaard, Gravers Nielsen smst., Jon Andersen smst. Faster s.: Thomas Christensen i Klokbose, Jens Christensen Hannerup, Christen Jensen Lodal. Bølling s.: Christen Mortensen i Bølling, Niels Justesen, Peder Christensen, Niels Eriksen, Knud Nielsen Kragmus, Peder Jensen smst., Peder Jensen Vig, Just Christensen Mor, Søren Jensen. Øster Bølling: Morten Jensen, Christen Bundgaard. Dejbjerg: Niels Poulsen ved Alkærsig, Erik Christensen smst., Henrik Christensen Skydstoft, Niels Villadsen, Lyager, Niels Lauridsen, Leding, Laurids Christensen smst., Hans Mortensen, Letager, Niels Jonsen, Vognsbjerg, Mads Tulleesen, Dejbjerg: Laurids Jensen, Skindbjerg, Jens Nielsen, Sandager, Peder Moritsen, Finderup, Anders Nielsen smst., Erik Christensen Degnbol. Skjern s.: Niels Nielsen skriver i Mårup, Jep Skarrisen smst. Morup: Christen Jensen Snedker, Niels Pedersen, Niels Christensen, Christen Nielsen, Hans Lassen Gjermand, Christen Nielsen, Laurids Olufsen, Troels Olufsen Kærgaard, af Vrå, Jens Thomsen, Jens Villadsen, Peder Ibsen, bod smed, Jens Christensen Uro ved Jens Agermand, Christen Kiær. Thusig: Christen Andersen, Christen Nielsen, Christen Pedersen, Gregers Pedersen, Villands Ibsen, Søren Lauridsen, Søren Madsen, Hans Thomsen, Mads Christensen, Christen Lauridsen, Thomas Simensen, Niels Jensen. Ulstoft Kloster: Hans Jørgensen, Peder Ibsen, Christen Frandsen, Niels Lassen Smegaard, Mikkel Pedersen, Lakjær, Christen Jensen, Ganer, Peder Graversen smst., Hans Christensen smst. Vester Ganer: Peder Mortensen, Mikkel Nielsen, Eske Nielsen, Torben Nielsen, Kavrgård, Peder Mouridsen, Kragtig, Peder Gødsen, Knude, Peder Sørensen smst., Niels Christensen smst., Peder Møller, Skjern Mølle, Morten Knudsen i Skjern Mølle. Stavning: Niels Christensen Vognsbjerg, Holle Pallesen smst., Claus Eriksen i Knudgård, at først de forskrevne adelspersoner på deres egne og deres bønderns vegne, som er menige ejere, der har fællede og brug på Skjern Mærsk, både den østre og vestre side af åen, har samtykt og vedtaget at hegne deres fælles marsk om vårdagen og ikke lade føre derpå øg, fæ, får, svin, gæs, men enhver fanger sit høn deraf. Hvo som findes at påføre nogen slags af nævnte kreaturer, skal for hvert hoved give 8 sk., hver gang det sker om dagen, er det om natten 1 rd., og endda betale skaden, der gøres, og det straks, efter 2 uvildige domsmænds tykke. Findes der nogen, som lader deres enge stå ubjerget, efter tid og dag, uden lovligt forfald, da har de skade for hjemgæld. Tilmed må ingen nedbryde andres tørre høstakke, hvo der gør det, har forbrudt 4 sk. hver gang. Men nedbrydes noget og ikke optages igen, da er forbrudt 8 sk. Heller

ikke om høsten må nogen påføre nogen slags kreaturer, som ikke har fællig el. enge på marsken. Hvo der gør det, giver for hvert hoved 2 mk. hver gang. Heller ikke må nogen tage kreaturer i varetægt og føre på engene, som ikke har fællig, hvo der gør det, har forbrudt 1 dl. De vil samtlige holde en engvogter og lønne, eftersom enhver har enge til. Førnævnte indtægtspenge skal engvogteren beholde og ikke afkvikteres i lønnen. Engvogterens løn udbetales hver Skt. Voldborg dag, som enhver bliver lagt til. Hvo der ikke vil gøre det, skal stå dele og 4. ting til Bølling herredsting. Uførmes engvogteren af nogen el. med magt fratages det, som han fanger på engene, da er forbrudt 10 rd. Er engvogteren overbærende med nogen el. ikke kan gøre rede for skade, der findes, da har han forbrudt sin løn og sættes af sin bestilling. Hvo der lader sig dele el. tiltale, og ikke vil efterkomme, skal give 2 penning for én og dobbelt i alle ting. Denne vide skal holdes af alle, som fanger fællig på nævnte enge. Bølling herredsting 4. dec. 1637. Hertil påtegnet, at videbrevet skal strække sig til Nørre Å, som ligger ml. Lønborg og Skjern og vesten på til markskel vedtager. Kongen konfirmerer viden. JR, 12, 164. (Tr.: Poul Bjerger og Thyge J. Søegaard: Danske vider og vedtægter, 2, 1908-10, 533-38). K. Indl. 10. jan.

1) Gengivelsen af de følgende personnavne bygger på en fortolkning af sammenhængen ml. personer og steder i en uklart opstillet tekst.

23. maj (Kbh.) Skøde til Christen Nielsen på en grund inden for fæstningen ved Ny Nørreport i Voldgaden, næst ved Claus Nagels plads, som er fortil i Voldgaden ligesom bagtil imod Niels Holsts plads 26 al. bred og på hver side 48 al. lang, hvilken byggeplads ... [se s. 44]. SJR, 23, 381. (Tr.: KD, III, 421). K.

24. maj (Kbh.) Iver Krabbe og Steen Brahe fik brev om at besigtige Jens Poulsens gård i Herrisvad Kl. len. Den var tilforn holdt for en helgård, men skal ej have ejendom til mere end en halv. Adressaterne skal besigtige gården, dens jord og marker, og indskikke udførlig relation i Rtk. (Efter hr. kanslers befaling). SkT, 8, 316. K.

24. maj (Kbh.) Rigsrådet i Jylland fik brev om at forhøre Erik Juels og Peder Langes regnskaber. EJ og PL står tilbage med 2 års regnskaber, for 1650 og 1651, og agter at gøre rgsk. Adressaterne skal forhøre deres regnskaber og efter befunden rigtighed kvittere. JT, 13, 161. Indl. 17. og 22. maj.

25. maj (Kbh.) Henrik Villumsen Rosenvinge t. Lystager, befalingsmand på Dragsmark Kl. len i Norge, fik kvittansiarum for salthandel i Spanien. Kongen er søgt om konfirmation af kvittansiarum udgivet af rentemestrene, lydende, at 20. maj 1653 har HVR i Rtk. indleveret sit register over K.M.s salthandel i Spanien, hvor han som indtægt fører 100.000 canices salt lig 25.000 læster, som kongen ved sin ambassadør hr. Hannibal Sehested har ladet kontrahere med K.M. i Spanien i 1641 frit at lade afhente. Med tilforordnet hovedbog beviser han, at Danmarks og Norges indbyggere, som har haft K.M.s pasporter, med 20 skibe har bekommet 2.352¹/₂ læster, deslige har han selv solgt 505 læster salt til at indfri afd. Eiler Ulfeldts i Spanien udgivne og nu her i Rtk. indleverede obligationer. I lige måde ladet Albret Baltser Berns og Leonhard Marselis være følgagtig 60 befragtede skibe, som har indtaget 8.390 læster 13¹/₂ td. salt, så og overdraget K.M. i Spanien 13.751 læster salt efter kontrakt, som copielius er indleveret i Rtk., hvoraf allerede en del er betalt HVR og afkortet i hans fordring. Det øvrige har Cornelius Lerche, nu K.M.s resident i Spanien, efter ordre at indfordre og forklare. Derforuden bevist, at en kbhsk skipper, Morten Pedersen, for Henrik Müller i sit skib Tre Løver har indtaget 150 læster salt efter skipperens missiver, hvilket ikke var indført i hovedbogen. Efter registeret, hovedbogen og trykte autoriserede kopier af kontrakter o.a. instrumenter, som nu er indleveret her i Rtk., beløb al udgiften sig til 25.149 læster 4¹/₂ td. salt, og lignet og lagt befindes, at H.M. har tilgode 149 læster 4¹/₂ td. salt, hvorfor HVR skal være kvitteret. Beviserne er konfereret imod indlagte fortegnelse og registreret. Jørgen Rosenkrantz. Peder Vibe. Jens Christensen. Anders Sørensen. Indskriver Jens Christensen. Kongen konfirmerer dette. Sjr, 23, 382.

25. maj (Kbh.) Landkommissarierne fik brev. De skal årligt forhøre kommissariatoldregnskaber på Sjæll. og siden tilbørligen kvittere derfor. Sjt, 32, 531. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 797).

25. maj (Kbh.) Hr. Henrik Lindenov fik brev om at være til stede, når Knud Ulfeldt skal have afkald af Otte Lindenov t. Borreby. KU andrager, at han med det første begærer at have afkald her i byen for sine stedsønners gods, som han har haft i forvaltning. HL skal overvære, enten selv el. ved fuldmægtig, efterdi han har været OLS værge og til stede på forrige skifte, dog at det straks sker, om han selv vil forrette det, da det er magtpåliggende, at han med det første forfølger sig op til fæstningen igen. SkT, 8, 317. K.

25. maj (Kbh.) De fynske landkommissarier fik brev. De skal i rigsrådets fravær på kongens vegne tilskrive adelen der, at de lader de bevilgede karle, nemlig 1 af hvert 100 td. htk., møde på de forordnede steder i hvert len med de bevilgede materialer, nemlig hjulbører, skovle og spader, så de kan være til stede på arbejdet 8. juni førstkommendede og forblive der så langt i aug. måned, at de 2 måneder ved dobbelt folk kan blive fuldgjort. Men de, som ikke møder til den forskrevne tid, skal forblive så længe på værkerne, at de har været der hele 2 måneder. Samme folk skal også have deres gewehr med sig, nemlig de 2 parter musketter og den 3. part piker el. hellebarder. De skal have indseende med, at alting bliver iværksat efter den gjorte bevilling. FT, 7, 139. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 799).

25. maj (Kbh.) Tyge Below fik brev om, at Middelfart må forskånes for trommetere. Borgerskabet har andraget, at der ingen trommetere el. skalmejblæsere findes i byen, og TB stadfæster dette med sin erklæring. Kongen er tilfreds, at de må forskånes. FT, 7, 137. Incl. 11. maj og udat.

25. maj (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om i Kanc. at indskikke jordebog for Ålegård i Nørrejyll., hvormed han er forlenet. FT, 7, 137.

25. maj (Kbh.) Søren Nielsen Bøg, borger i Viborg, fik konfirmation af å.b. på nogle jorder på Viborg Mark. Kongen er søgt om konfirmation af hr. Frands Pogwischs på kongens ratifikation udstedte å.b. lydende: FP har i hænde fået K.M.s ms., dat. Kbh. 28. febr. 1653, af indhold, at K.M. har tilladt, at han for penge efter billig takst må forunde SNB den jord, han begærer, uden Viborg bys skade, af det, som er udlagt af afd. Gunde Skriver til at betale byens gæld med. FP har for samme pris, som det er tilvurderet byen, og efter vurdering af afd. hr. Knud Gyldenstjerne, da lensmand på stedet, o.fl., indlagt på Viborg Rådhus, forundt SNB efterskrevne jord, nemlig 6 agre østen for Kårtholm, vurderet til 120 sldl., en ager i faldet vesten for Bisgård Toft for 24 dl., nok en ager vester for, udbredt i samme fald, for 35 dl., i Knebbelstoft i Nørremarken 4 små agre for 28 dl., item 4 agre i Galgehøjetoft for 62 dl. og 5 små agre i Hammeldal for 46 dl., hvilke penge, 315 sldl., SNB skal erlægge til Viborg bys kærnerkasse, så snart han bekommer K.M.s ratifikation og konfirmats. Siden skal FP have indseende med, at pengene bliver anvendt til byens gæld. Hald Slot 11. april 1653. Kongen konfirmerer dette. JR, 12, 168. K. Incl. 19. april.

25. maj (Kbh.) Jacob Grubbe m.fl. fik brev om at være kommissarier på skifte efter fru Birgitte Brahe. De skal som kommissarier inden Skt. Hansdag møde til stede på hendes efterladte gård Bækmark og til samme tid indstævne hendes arvinger. Indfalder nogen tvist, skal de forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 13, 162. Indl. 23. maj.

26. maj (Kbh.) Mogens Høg fik brev om som værge på Christian Lindenovs vegne at være til stede, når hr. Knud Ulfeldt skal have afkald for sine stedsønners gods. KU andrager, at han med det første begærer at få afkald her i byen for sine stedsønners gods, som han har haft i forvaltning. MH skal overvære, efterdi han har været Christian Lindenov t. Østergårds værge. SkT, 8, 317. K.

26. maj (Kbh.) Hr. Henning Valkendorf fik brev om i sit len at lade udvise de tørv, der gøres fornøden til værkerne i lenet, og lade dem skaffe til steder, hvor de behøves. Da adelen i Fyn har vedtaget selv at forskaffe hjulbører, skovle og spader, skal han af lenets indkomst forskaffe de øvrige materialia, som behøves til disse værker. Det skal blive ham godtgjort. FT, 7, 137. Orig. i Odensegård lensark., LAO. Indl. udat. (gælder også for de følgende 5 breve i JT).

26. maj (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om tørv og materialia til værkerne ved Nyborg. Han skal i lenet lade udvise de tørv, der behøves, og lade dem forskaffe til stedet. Da adelen i Fyn har vedtaget selv at forskaffe hjulbører, skovle og spader, skal han af lenets indkomst forskaffe de øvrige materialia, som behøves til disse værker. Det skal blive ham godtgjort. FT, 7, 138.

26. maj (Kbh.) Tyge Below fik brev om at skaffe tørv og materialia til værkerne i Hindsgavl len. (Kopibogens tekst er som i foregående brev). FT, 7, 138.

26. maj (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om at erklære sig om gods, hr. Frederik Reedtz begærer til pant. FR har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer en gård i Øster Lyby, Diderik i Abildgård

påbor. Lyby s., Bundstrup: 1 gd., Mogens Bertelsen påbor. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Hald Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 162. Incl. 24. maj.

26. maj (Kbh.) Erik Juel fik brev om at lade Jørgen Seefeld være hans pantegods følgagtig, hvilket kongen har forundt ham for en sum penge, han har forstrakt kongen med. JT, 13, 163. Incl. 22. febr. og udat.

27. maj (Kbh.) Lensmændene i Danmark fik brev om forordningen om landmilitisen og om at forbyde hemmelige hververe.¹ De skal lade det tilskikkede trykte mandat forkynde. Sjt, 32, 532. K. Orig. (til Otte Pogwisch) i Frederiksborg lensark., LAK.

1) Se ovf., s. 156-58.

27. maj (Kbh.) Falk Gøye fik brev om, når der bliver plads, at indtage mag. Christen Friis' 2 sønner Clemend og Niels Friis, forordne dem disciplin og forholde sig mod dem lige ved andre skolebørn. Sjt, 32, 532. K.

Ligesådan brev om at indtage Niels Rasmussen af Århus.

27. maj (Kbh.) Konfirmation af hr. Niels Krabbes kontrakt med borgmester Knud Pedersen i Rønneby m.fl. om barkhandelen i Sølvborg len. NK har på kongens ratifikation forpagtet barkhandelen til KP, Jochim Reekatt, Ambrosius Pedersen og Dirich Jorddall, borgere smst., så alene de i 3 næstfølgende år har frihed til i lenet at indkøbe og udskibe al den ege- og birkebark, som bonden el. andre der har at sælge. De er også forundt de 500 td. birke- el. bøgebark, som kronens bønder i lenet årligt skal yde, dog med sædv. mål og i rette tider, nemlig bonden til ringeste besværing og skovene til mindst skade. Med slig kondition, at KP, JR, AP og DJ årligt til Michaelis på Rtk. skal give 300 sldl. og derforuden efterkomme den kontrakt, som de har indgået med garveriet i Kbh. Eftersom og provsten i Rønneby er bevilget årligt at indkøbe og på sin mølle lade male 300 td. bark, skal han efter forslag givet kongen være obligeret at sælge barken til forpagterne for det værd, den hidtil der har haft på stedet. Kongen konfirmerer kontrakten. SkR, 7, 292

27. maj (Kbh.) Christen Skeel, hr. Niels Krabbe, hr. Knud Ulfeldt og Kjeld Krag fik befaling til at dømme ml. Otte Thott t. Næs og Lave Bille t. Dybæk om Slimminge og Ebbelev sogne. Der er efter præstens død tvist ml. OT og LB om , hvilket af sognene der skal være hovedsogn. Adressaterne skal indstævne dem til 6. juni i Malmø og forhandle ml. dem i mindelighed el. skille dem ved endelig dom. Hvad de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde, skal de, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i dennes sted. SkT, 8, 317.

27. maj (Kbh.) Lensmændene i Fyn fik brev om arbejde på værkerne og om at lade opsætte bavner. Adelen i Fyn har bevilget af hver 100 td. htk. at ville skikke en karl til arbejde på værkerne og underholde ham i 2 måneder. Adressaten skal efter gjorte overslag over lenets jordebog gøre den anordning, at så mange bønder, som 100 td. htk. kan opløbe, fremskikkes i nærværende sommer på værket ved Nyborg. Karlene skal bønderne forsyne med underhold i 2 måneder fra 8. juni. I lige måde skal han lade bavnene anrette på de tilforn brugelige steder. FT, 7, 138. Orig. (til HV) i Odensegård lensark., LAO.

Ligesådan brev fik hr. Jørgen Brahe ved Stribsodde. Hr. Henning Valkendorf om de bønder at lade arbejde ved værket i Odense. Tyge Below på værket i Hindsgavl len. Hr. Iver Vind ved Stribsodde.

27. maj (Kbh.) Kommissarierne i Fyn fik brev om at skrive til adelen i Fyn om fortsættelse af arbejdet på værkerne. De skal i rådets fraværelse på kongens vegne skrive til adelen, at de skal lade de bevilgede karle, én af hvert 100 td. htk., møde med hjulbører, skovle og spader på de forordnede steder, så de kan være til stede 8. maj, og at de forbliver i august. De, som ikke møder til tiden, skal fra den tid, de ankommer, forblive 2 måneder. De skal have deres gewehr med sig, de to parter musket og den tredje pike el. hellebard. FT, 7, 139.

27. maj (Kbh.) Hr. Henning Valkendorf og bispem i Fyn fik brev om at dømme ml. Falk Gøye og hr. Mads Jacobsen ang. Østofte kald. Der er tvistighed om Østofte kald i Loll., og Falk Gøye kan som patronus og så vidt interesseret ikke selv sidde i retten i sagen. HV skal i FGs sted indstævne parterne, nemlig FG på den ene og MJ med hans kaldsbrev på den anden side og dømme sammen med bispem. Det, de dømmer, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til parterne. SmT, 8, 54. K.

28. maj (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at betale Niels Aagesen, indvåner i Kbh., 5.000 rd. af førstindkommende subsidiepenge for klædeleverance til flåden. Sjt, 32, 532. Orig. i DKanc. B 179h.

28. maj (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om, at borgmestre og råd i Køge for 6 mk. stykket må beholde noget gewehr, som de har begæret at måtte beholde, eftersom det er meget ufærdigt. Kongen er tilfreds hermed. Sjt, 32, 532. K. Incl. 25. maj.

28. maj (Kbh.) Erik Quitzow fik brev om inspektion med værkerne i Fyn, Nyborg, Odense og Hindsgavl. FT, 7, 139.

28. maj (Kbh.) Bevilling for Peder Bering til at forløves fra borgmesterbetilling. PB har i mange år betjent borgmesterbetilling i Viborg og begærer nu at forløves. Kongen bevilger dette. For det besvær, han har haft, må han være fri for borgerlig og byens tyngde. JR, 12, 170. K. Incl. udat. og 4. maj.

28. maj (Kbh.) Jørgen Kruse og Christoffer Bille fik brev om at besigtige gods ml. K.M. og Christen Jørgensen Skeel. CJS begærer til mæglæg gde og gods under Kalø len, Sønderhald h., Auning s. og by: 1 kirkebol, Jens Knudsen påbor. Skader s. og by: $\frac{1}{3}$ gård, Mogens Poulsen påbor. Vester Alling s. og by: 1 gadehus, ligger til kirken, Villem Skrædder påbor. Nørre Djurs h., Enslev s. og by: 1 kirkebol, Jens Jørgensen påbor. Hvorimod han til vederlag erbyder gde og gods i Kalø len, Sønder Djurs h., Nødager s., Kjelstrup: 1 gd., Rasmus Hansen og Niels Olufsen påbor. Hoed s., Glatved: 1 gd., Mikkel Jensen påbor. Lyngby s., Allelev: 2 gde, Laurids Nielsen og Jens Rasmussen påbor. De skal begive sig til nævnte gårde og gods, granske og forfare dets ejendom og siden ligne og lægge det ene imod det andet, så kongen og CJS særdeles for ejendom og landgilde sker skel og fyldest, dog hvad skovene sig belanger, skal der forholdes som sædv. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra sig og indskikke med besigtigelsen i Kanc. Kongen har befalet Gunde Rosenkrantz at være til stede, så han kan foregive, hvad han kan have at sige, og siden forsegle og underskrive med dem. JT, 13, 163. K.

1) Kopibogen har *Gløpsted*.

28. maj (Kbh.) Gunde Rosenkrantz fik brev om at overvære Christen Jørgensen Skeels mageskifte. Kongen har befalet Jørgen Kruse og Mo-

gens Arenfeldt at ligne gods ml. sig og CJS, hvilket dog ej af MA er blevet efterkommet pga. bortrejse til hans len. I hans sted har kongen forordnet Christoffer Bille at forrette det. GR skal møde, når lignelsen foretages, og på kongen og kirkens vegne foregive det, som han kan have at sige, og siden forsegle og underskrive med JK og CB. JT, 13, 165.

29. maj (Kbh.) Rentemestrene fik brev om, at Frederik Villumsen Rosenvinge må efterlades 600 rd. rest af afgiften af Færø, således som han har anholdt om. Han må meddeles kvittansiarum til Philippi Jacobi sidst forleden. Sjt, 32, 533.

30. maj (Kbh.) Konfirmation af Rentekammerets kontrakt om noget gewehr, som Gabriel Gomez¹ af Hamborg skal levere på Tøjhuset. Rentemestrene har oprettet en kontrakt med GG om en del ammunition til kongen, som lyder: Jørgen Rosenkrantz til Kjeldgård og Peder Vibe, K.M.s rentemestre, har på K.M.s vegne oprettet denne kontrakt med GG, K.M.s generalfaktor og hofprovisor af Hamborg. GG lover til K.M. på eget eventyr og bekostning inden 31. aug. senest at levere på Tøjhuset følgende varer: 1.000 musketter med tilhørende banteler, halvparten 12 lødig og den anden halvpart 14 lødig, 500 par pistoler med hylster og spænder, 3.000 hele piker, 4.000 gehæng til degener af godt drøglæder med gode beslag, hvilket skal betales ham med den pris, som han for deslige varer har bekommet efter forrige kontrakt, nemlig for en musket med banteler 2 rd., et par pistoler med hylster og spænder 4 rd. 32 sk., for hver hel pike 1 sldl. og for hvert beslag med gehæng 1 rd. Her foruden lover GG smst. at levere 3.000 halve piker af den ordinære slags, nok 1.000 halve piker på 12 fod og 1.000 læderspande, hvorfor han loves for en halvpike af de ordinære 2¹/₂ mk. da., for hver af dem på 12 fod ¹/₂ rd., for hver læderspand 1 rd., som andrager tilsammen 15.083 rd. 32 sk. da. Belangende musketterne og pistolerne skal de prøberes og beskydes efter den måde, som er anordnet ved Tøjhuset. Det, der befindes helt og dygtigt, skal annames, og alt det, som springer og er utjenligt, skal tilbagetages og derimod gives godt gods. Beskydningen med krudt og kugler sker på K.M.s egen bekostning. Varerne skal være gode, uforfalskede købmandsvarer. Skulle varerne undervejs bortkomme af fjender el. ved andre ulykkelige hændelser, skal han så vidt være fri for denne kontrakt, når han beviser det. Han skal straks betales 3.000 rd. af subsidiepengene, som De Herrer Stater af Holland har lovet, som sker af

1. termin. Og resten, 12.083 rd. 32 sk., skal i lige måde betales af 2. termin. Til vidnesbyrd er oprettet 2 ens kontrakter, den ene forbliver i Rtk., den anden er leveret til GG, som vi samtlige har forsegleet med vores signeter og underskrevet. Kbh. 20. maj 1653. JR. PV. GG. Kongen konfirmerer dette. Sjr, 23, 383.

1) Kopibogen har Gommezen.

31. maj (Kbh.) De tidligere overskænke, hr. Niels Krabbe m.fl., fik brev om at erkynlige om, hvorledes der i deres tid er forholdt i poster til hove. De skal straks forstændige kongen om, hvorledes der er forholdt ved hove i følgende poster: 1. om marskallen havde kommando over kælderens betjente tillige med overskænken. 2. om de ikke i kælderen efterkom hans ordre såvel som overskænkens både ved ekstraordinære festiviteter og dagligt. 3. om de sammen underskrev kælderregnskaerne. Sjt, 32, 533. K.

Ligesådant brev fik Manderup Due, hr. Knud Ulfeldt, hr. Frands Pogwisch og hr. Wentzel Rothkirck.

31. maj (Kbh.) Borgmestre og råd i Odense fik på guldsmedenes vegne konfirmation af deres ordinans. Kongen er ansøgt om konfirmation af en af hans far udgivet ordinans til guldsmedene, lyder: Vi, Christian 4., NB findes i Sj.Tegn., 1608, fol 225.¹ Kongen konfirmerer dette. FR, 6, 195. Incl. 20. maj.

1) Ordinans af 16. juli 1608, se KB 1608, 721-22.

31. maj (Kbh.) Malte Sehested fik brev om i Åstrup len at sætte adskiligt i værk. Han skal sætte i værk den befaling, som Henrik Below fik tilskikket, mens han var forlenet dermed, om at tilvejebringe penge til heste så vel som gewehr i sognene og hos præsterne, så og annamme rigtighed af HB. JT, 13, 165.

1. juni (Kbh.) Bevilling for Peiter Frecksen på Amager til at have Marlichen Gertsen, som han er beslægtet med i 3. led. Dog skal de bevisliggøre, at de ikke er hinanden nærmere beslægtet og derforuden give 10 sldl. i blokken i kirken på Kbh.s Slot til de fattige. Sjr, 23, 385. Incl. 26. maj.

1. juni (Kbh.) Henrik Ramel, Christen Albretsen Skeel t. Vallø og Christen Jørgensen Skeel t. Gavnø fik brev om at være afd. Just Høgs børns værge. Der skal holdes skifte ml. JHs børn. Adressaterne skal rette sig

efter at møde til stede og være værge for Jørgen Høg, havende indsende med, at han vederfares ret, og når skiftet er overstået overlevere værgemålet til Mogens Høg som hans rette værge. Sjt, 32, 533. K.

Ligesådan brev fik CS at være Just Høgs værge. Item CS at være jomfru Sophie Høgs værge.

1. juni (Kbh.) Vincents Bille og Knud Urne t. Sonnerup fik brev om at gøre fru Ingeborg Arenfeldt, enke efter Ernst Normand, o.a. af Jokum Normands kreditorer udlæg. IA anholder om, at adressaterne efter seneste herredagsdom må gøre hende udlæg i JNs efterladte gods efter håndskrifter og beviser. De skal fordre IA o.a. af JNs kreditorer for sig og gøre dem udlæg. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde, skal de, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i dennes sted. Sjt, 32, 534. K. Indl. 27. maj.

1. juni (Kbh.) Rentemestrene fik brev om årligt i 3 år fra Philippi Jacobi sidst forleden at give Frederik Olesen smedesvend 100 dl. kur. Kongen har bevilget FO at drage ud af landet for at forfremme sig i sit håndværk, og adressaterne skal lade ham bekomme dette. Sjt, 32, 534. Orig. i DKanc. B 179h.

1. juni (Kbh.) Hr. Niels Trolle og Otte Krag fik brev om at være kommissarier på skifte efter Just Høg. Der skal holdes skifte ml. JHs børn. De skal rette sig efter som kommissarier at være til stede, og om nogen tvistighed indfalder, da enten forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i dennes sted. Sjt, 32, 535. K. Indl. 1. juni.

1. juni (Kbh.) Hr. Tage Thott fik kongens obligation på 3.171 rd. 1 ort for forstrækning til flådens udredning. Kongen vil igen kontentere ham, når kronens middel kan strække dertil, efter 1/2 års opsigelse, og give ham i årlig rente 5 rd. af hver 100, at angå fra brevets dato. Så vidt som renten angår, er han bevilget selv at gøre sig betalt af stiftets indkomst i Børringe Kl. len, hvormed han selv er forlenet, kornet anslagen efter kapitelskøb. Det skal afkortes i hans regnskaber på Rtk. SkR, 6, 293.

1. juni (Kbh.) Hr. Niels Krabbe på Sølvesborg fik brev om forslag at sætte salpeter i værk. NK har stillet forslag om midler, hvorved der i hans len kan tilvejebringes en konsiderabel kvantitet salpeter, nemlig: 1. at pålægge hver hel-, halv- og fjerdingsgård a l'advenant 2 skålp. salpeter for betaling. 2. ungkarle, der årligt for betaling vil levere 1 lispd. salpeter, skal være fri for udskrivning, dog at det gamle regiment holdes ved magt. 3. at tillade enhver fri jord på kronens gods til at grave jord til salpeter og levere det for betaling. Kongen er tilfreds, at han sætter det i værk, så det kan ses, hvor stor kvantitet der tilvejebringes, hvorom han siden skal indskikke erklæring i Kanc. SkT, 8, 318. K.

1. juni (Kbh.) Otte Thott fik brev om, at Malmøhus' bønder må give penge for ved. Bønderne i lenet tilbyder at give 200 rd. årligt for det brændevad, som fra lenet skal leveres til kongen. Kongen er tilfreds hermed. Pengene skal leveres på Rtk., at der igen kan indkøbes brændevad derfor. SkT, 8, 319. K.

1. juni (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om at måtte lade tiltalen mod Jørgen Suab for jagt falde. SkT, 8, 319. K.

1. juni (Kbh.) Otte Thott fik brev om, at Lunde Kapitel må forundes muren ml. Lundegård og Lunde Domkirke. Han har andraget, at muren nogle steder er faldet ned, så uanset at den skal vedligeholdes af Lundegårds bønder med ris, er der adskillige små huller, hvorigenem svin o.a. småfæmon går ind på kirkegården. Kapitlet begærer at måtte forundes muren, både det, som står, og det nedfaldne, og tilbyder at forfærdige den på egen bekostning. Kongen er tilfreds, at kapitlet forundes muren, dog skal de straks lade den reparere. SkT, 8, 319.

1. juni (Kbh.) Otte Thott fik brev om årligt afslag for nogle bønder i Skyds og Oksie herreder. Han beretter, at der i herrederne er noget gods, hvoraf en del var øde før sidste svenske fejde, og en del er blevet det. Han formoder, det kunne blive besat, om de må forundes efterskrevne afkortning: Øster Verlinge: Niels Jonsen 8 pd. 2 td. havre, Tue Karlisen 15 skp. byg, 2 td. havre, Peder Jørgensen $\frac{1}{2}$ pd. byg, 1 td. havre, Ejler Nielsen $\frac{1}{2}$ pd. byg, 1 td. havre, Peder Andersen $\frac{1}{2}$ pd. byg, 1 td. havre. Hammerslev: Peder Tygesen 1 pd. byg, 3 mk. penge, Laurids Olufsen 15 skp. byg, 2 td. havre. Vierstad: Peder Poulsen 1 pd. byg, Henrik Olufsen $\frac{1}{2}$ pd. byg. Sønder Villie: Troels Ibsen $\frac{1}{2}$ pd. byg. Fjellenslev: Jens Axelsen 7 td. havre. Oksie h.: Lokkerup: Hans Mogensen

8 skp. byg, Rasmus Pedersen $\frac{1}{2}$ pd. byg, Jon Trudsen $\frac{1}{2}$ pd. byg. Klagstrup: Peder Asmussen 1 pd. byg, Laurids Andersen 1 pd. byg. Lokkerup: Peder Bunde 1 pd. byg, Niels Andersen $\frac{1}{2}$ pd. byg, 1 td. havre, Niels Pedersen $\frac{1}{2}$ pd. byg, 1 td. havre, Hans Pedersen 1 td. byg. Tyelse: Anders Knudsen 1 td. havre, 1 dl. dagsværk, Svend Jensen $\frac{1}{2}$ pd. byg, 1 teje, som tilsammen skal beløbe i penge 7 mk., 1 læst 9 skp. byg, 13 td. havre, 1 teje. Kongen er tilfreds hermed, og det skal blive ham godtgjort. SkT, 8, 320.

1. juni (Kbh.) Kjeld Krag fik brev om at erklære sig om gods, Otte Thott begærer til pant i Malmøhus len. OT har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i Malmøhus len, Ingelsted h., Kabedse: Oluf Ibsen, Svend Mortensen, Lasse Haagensen, Mogens Mortensen, Laurids Olsen. 1 gadehus, Laurids Madsen. Ulstrup: helgde Niels Andersen, Jens Bunde; fæster gl. Peder Nielsen, Peder Nielsen og Oluf Jensen, Jens Nielsen, Troels Olsen. Thorup: helgde, Anders Mortensen og Esbjørn Olsen, Tyge Lauridsen; fæster Haagen Mikkelsen, Peder Jørgensen. Glimminge: helgde, Anders Svendsen, Peder Olsen, Anders Pedersen, Tue Mortensen, Aage Tuesen, Peder Bentsen; fæster Oluf Adersen, Mogens Andersen, Jens Jørgensen, Anders Henriksen, Peder Jensen, Tyge Nielsen Belling. Giererup: Jens Clausen. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Malmøhus, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. (Efter hr. kanslers befaling). SkT, 8, 321.

1. juni (Kbh.) Otte Thott fik brev om at lade hr. Tage Thott være følgagtig noget pantegods i Malmøhus len, som kongen har forundt denne til pant for en sum penge, han har forstrakt kongen med. SkT, 8, 321.

1. juni (Kbh.) Otte Thott fik brev om at tilholde borgmestre og råd i Ysted at gøre rgsk. for det, der er leveret til Ysted Kirkes reparation. SkT, 8, 322.

1. juni (Kbh.) Hr. Henrik Thott fik brev om at fæste Niels Pedersen Geddestorp de første 2 ledige tiender i Kristianstad len. NP har begæret, at han måtte betales det, han kan tilkomme for kongens egen

og for den franske gesandts fortæring i sidste svenske fejde. Kongen er tilfreds, at han efter HTs eget forslag til erstatning må forundes de første 2 tiender, som bliver ledige. SKT, 8, 322.

1. juni (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om, at hr. Arnoldus de Fine må efterlades tiltalen mod ham efter K.M.s og rigets råds dom. AF begerer, at han må forskånes for videre tiltale for sin uskikkelighed, som ellers skulle foretages efter kongens og rigsrådets dom. Kongen er tilfreds, at han denne gang må forskånes, dog at han mod OG på kongens vegne reverserer, at han herefter vil forholde sig som det anstår en Guds ords tjener, såfremt tiltalen ikke skal stå åben. SkT, 8, 322. K.

1. juni (Kbh.) Landkommissarierne i Skåne fik brev ang. Jokum Normands gods. I denne herredag er noget gods, som JN har efterladt sig, dømt at skulle antages af landkommissarierne i Skåne af de i dommen specificerede årsager, og indkomsten deraf indlægges i landekisten, indtil det igen kan afhændes til adelsfolk. Og når det kan ske, da skal pengene forvares i landekisten, hele landet til bedste. Adressaterne skal rette sig efter dommen. SKT, 8, 323. K.

1. juni (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om at skikke en ingeniør til Fyn til de værker og fortifikationer, som skal anlægges der. FT, 7, 140.

1. juni (Kbh.) Bestalling for Jens Jensen som fiskemester i Loll. og Falster. Kongen antager JJ som fiskemester, Han har lovet at være tro og fremme kongens gavn og bedste af yderste formue. Han skal have opsyn med alt fiskeri såvel af stranden som af ferske vande, i rette tid stemme søerne og dammene og forsætte fiskene. De fisk, som ikke behøves til kongens hofholdning, må han sælge og føre kongen pengene til rgsk. Han skal have indseende med fiskerne o.a. folk. Han skal mest muligt være hos folkene og have flittig agt på fiskeredskaberne. For hans tjeneste er han bevilget årligt til besoldning 200 spdl. så og foder til en hest, hvilket skal gives ham på Nykøbing Slot og begynde fra 1. maj sidst forleden. Lensmanden skal give ham dette. SmR, 7, 58. K.

1. juni (Kbh.) Bevilling for fru Helvig Marcus, enke efter Henrik Due, til at lade sin datter, jomfru Dorthe Katerina Due, vie på salen til Hans Christian Flug. SmR, 7, 59.

1. juni (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt fik brev om at tilholde Peder Hansen i Naskov at komme til Kbh. med skødet på det mageskifte, som for nogen tid siden blev gjort vedr. Lundegård. Han vil her erfare kongens vilje. SmT, 8, 55. K.

1. juni (Kbh.) Bevilling for Århus' borgere til at oppebære nogen told af ind- og udgående varer til deres havns reparation, eftersom byen selv ingen midler har. De må i 3 næstfølgende års tid af hver sldl.s værd, som af udlændiske ud- el. indføres i byen, oppebære 2 hvide og af kongens undersætter 1 hvid, såvel som af hver læst, som ud- el. indgår af fremmede 5 sk. og af kongens undersætter 3 sk., undtagen færgerne, som overfører folk. JR, 12, 170. Incl. udat. og 21. april.

1. juni (Kbh.) Bevilling for hr. Bendix Sørensen til igen at stedes i kald. BS andrager, at han for nogle år siden er dømt fra sit kald af årsag, at han havde mangel på formue. Nu skal han igen være kommet tilrette og begærer derfor oprejsning, så han igen kan søge kald, hvor han lovligen kan blive kaldet. Af erklæring fra dr. Jacob Matthisen, superintendent over Århus stift, erfarer kongen, at BS siden han er blevet dømt fra sit forrige kald har opholdt sig i Århus og informeret godtfolks børn og ellers anstillet sig således, at intet utilbørligt er hørt om ham. Kongen bevilger, at han igen må lade sig kalde. JR, 12, 170.

1. juni (Kbh.) Erik Rosenkrantz fik brev om told, som Århus' borgere må oppebære til reparation af deres havn. Kongen har på borgmestre og råds ansøgning bevilget, at de i de 3 næstfølgende år til reparation af havnen må oppebære 2 hvide af hver sldl.s værd, som af udenlandske ind- el. udføres af byen og af indenlandske 1 hvid, såvel som af hver læst, som ind- el. udgår af fremmede 5 sk. og af kongens egne undersætter 3 sk. ER skal have inspektion med havnen, at de bevilgede penge anvendes til dens reparation. JT, 13, 166. Incl. juni.

1. juni (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om at erklære sig om Mogens Arenfeldts mageskifte. MA begærer til magelæg efterskrevne fiskestader liggende til Mariager Kl. i Randers Fjord, nemlig Laurids Boy af 2 fiskestader ved Tjærbykær, skylder årligen 3 laks, 10 ørreder, 1/2 td. helt, 6 gedder, 1 fjdg. små fisk; Mads Poulsen og Anne Nielsdatter af Bjellerupbæk 6 laks, 20 ørreder, 60 helt, 1 fjdg. små fisk; nok Laurids Boy af et fiskestade ved Tjærby neden til Svullet norden til den lange glime 10 sk. 2 alb. Hvorimod han erbyder til fyldest vederlag gde og

gods i Nørre Djurs h., Anders Pedersen påbor, skylder årligen 2¹/₂ ørte rug, 2¹/₂ ørte byg, 1 svin, 4 mk. 7 sk. 1 alb. gæsteri, 1 mk. hår. CF skal erklære sig om fiskestaderne for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 166.

1. juni (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om, at Mads Jensen Tordsen i Vejle må entlediges fra rådmandsbestilling, som han har forvaltet i nogle år. Han har begæret dette på det, han bedre kan forrette sin handel og næring. Kongen er tilfreds med, at han entlediges, og at en anden dygtig mand forordnes dertil. JT, 13, 167. K. Incl. 9. og 12. marts.

2. juni (Kbh.) Konfirmation for Frederik Frederiksen, ridefoged i Kbh.s len, af et fæstebrev, udstedt af hr. Axel Urup t. Bæltebjerg, lyder: AU t. Hviderø, befalingsmand på Kbh.s Slot og oberst over Sjæll. Reg. til fods, gør vitterligt, at han til FF på livstid har fæstet den halve kirketiende af Tåstrup s., som Niels Olsen, der boede i Tåstrup, havde i fæste, på vilkår, at han giver den sædv. afgift, som er 9 pd. korn og 3 td. havre, og leverer til Martini i godt ustraffeligt korn til kirkeværgerne. Han skal straks i fæste til dem erlægge 18 rd., som skal føres i kirkens rgsk. AU byder på K.M.s vegne de menige sognemænd i Tåstrup s. at yde FF nævnte korntiende i kærven. Kbh. 17. febr. 1653. AU. Kongen konfirmerer dette. Sjr, 23, 385.

2. juni (Kbh.) Rentemesteren fik brev om, at Peder Svenske må beholde græsningen af Ladegårdsmarken ved Kbh. for 500 sldl. Græsningen blev bevilget ham, da hans forpagtning var ude, og han anholder om, at den må forundes ham for 500 sldl., eftersom han ikke kan tåle at give mere derfor. Kongen er tilfreds dermed. Sjt, 32, 535. (Tr.: KD, V, 361). Incl. 26. maj.

2. juni (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at akkordere om korn til Marstrand, hvor der behøves en del rug, byg og malt. De skal akkordere med nogen om ringest mulige pris og straks lade levere til hr. Iver Krabbe t. Jordberg el. hans fuldmægtig. Sjt, 32, 536. K. Orig. i DKanc. B 179h.

3. juni (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz fik brev om, at nogle bønder i Store Røttinge er fri for kullandgilde. Hans Henningsen, Hans Bendsen og Jep Nielsen, boende i Store Røttinge i Bårse h., begærer, at de som til-

forn af kronens skove må forundes ved til et læs kul, som hver af dem er pligtig at give efter jordebogen. Af FRs erklæring erfarer kongen, at dette vil være til stor skovskade. Kongen er tilfreds, at de forskånes for nævnte kul. Sjt, 32, 536.

3. juni (Kbh.) Henrik Ramel, befalingmand på Møn, fik brev om, at Anna Jens Madsens forseelse med noget uangivet malt er efterladt. Hun har anholdt om, at 5 td. malt, som i hendes fravær ikke er angivet af hendes tjener og derfor prisedømt, må tilbagegives hende, og forseelsen efterlades. Af HRs erklæring erfarer kongen, at forseelsen er begået af tjeneren, og kongen er tilfreds, at det fradømte malt må gives hende igen. Sjt, 32, 536. Incl. 10. dec. 1634, udat. og 22. maj.

3. juni (Kbh.) Lensmændene i Danmark fik brev om opgivelse af kornforbud. Kongen har efter Danmarks Riges Råds råd atter løsgivet det forbud, som for nogen tid siden var gjort mod udførsel af alle slags korn. De skal lade dette forkynde på tilbørlige steder. Sjt, 32, 537. (Udt.: CCD, VI, 129).

3. juni (Kbh.) Rentemestrene fik brev om straksen at bestille 150 trin-de fyrretræer til reparation af Koldinghus' vandkunst, idet kongen har befalet Steen Bille t. Kærsgård at lade denne reparere. Sjt, 32, 537. K. Orig. i DKanc. B 179h.

3. juni (Kbh.) Maren Madsdatter, enke efter Mads Spormand, fik å.b. til lensmænd o.a. øvrighedsbetjente om at forskaffe hende Laurids Jensen af Landskrone mægtig. Hun har andraget, at hendes vederpart LR efter lovlig ved Rigens Ret ført proces og ved herredagsdom er tilfundet at rømme el. og at kontentere hende, men han har endnu ikke efterkommet det. Kongen bevilger, at hun må forhjælpes at blive hans person mægtig. Han befaler lensmænd, borgmestre, råd, fogeder o.a., som på hans vegne har nogen befaling, og som hun besøger, at gøre hende al mulig befordring. SkR, 6, 294.

3. juni (Kbh.) Gunde Rosenkrantz t. Vindinge og Steen Reedtz fik befaling om fru Maren Urups bo og kreditorer. En del af MUs kreditorer, som har taget stævning til nærværende herredage, tiligemed hr. Christoffer Ulfeldts børn, som også findes som kreditorer i deres afd. mors bo, har begæret kongens befaling til adressaterne. Disse skal indstævne de nævnte for sig og med dem begive sig til MUs til gælden

deputerede bo, åbne det og efter gældsbreve, som kan anses for lovlige, gøre enhver af dem udlæg af jordegods og løsøre efter rigtig taksering. Dog skal de agte, at de, der har udlånt rede penge efter rigtige håndskrifter, iagttages frem for andre. De stridigheder, som kan indfalde, skal de enten forhandle med dem i mindelighed, el. de skal adskille dem ved endelig dom. Det, de gør enten i mindelighed el. ved udlæg, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom nogen af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal de, som kommer, have fuldmagt til at tage andre gode mænd til sig og alligevel efterkomme kongens befaling. SkT, 8, 323. K.

3. juni (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om, at Lister herreds bønder må bedages betaling for det til dem forstrakte sædekorn. Bønderne begærer, at de må forundes nogen dag og respit med betaling af 126 td. byg, de forleden år bekom til låns fra Kristianstad len. De kan for misvækst ikke straks betale det. Kongen er tilfreds, at de må gives dag til førstkommende Mortensdag, dog at det da ufejlbarligen betales. SkT, 8, 324. K.

3. juni (Kbh.) Erik Quitzow fik brev om at måtte forløves til Kbh. Endog han nylig har bekommet kongens befaling til at have inspektion med de værker, som bliver anlagt i Fyn, er denne dog tilfreds, at han må forløves derfra til Kbh. for at udføre den sag, som han har med fru Kirsten Rantzau, enke efter Falk Lykke. FT, 7, 140.

3. juni (Kbh.) Å.b. om, at Laurids Rasmussen i Naskov må være fri for indkvartering og byens tyngde, så længe han forsvarligen betjener kaptejnsplads, efterdi han beretter, at han ingen løn har i nævnte bestilling. SmR, 7, 59. Indl. 1. febr.

3. juni (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt fik brev om, at de 3 målsmænd i Halsted len må nyde den frihed for skat o.a., der er forundt dem af forrige konger, således som de har anholdt om. SmT, 8, 55. K. Indl. 29. sept. 1520 og udat. og 12. maj.

3. juni (Kbh.) Bevilling for borgmestre og råd i Kolding ang. byens jord. De beretter, at de på byens vegne er blevet en sum penge skyldig til Henrik Raffn, borger dér, o.a. Til at aflægge gælden ved de intet andet middel, end at nogen af byens jorder, som bedst kan mistes, må

pantsættes el. afhændes, og begærer, at det må bevilges. Kongen bevilger dette, dog at det sker lovligt og med lensmandens samtykke. JR, 12, 171. Indl. 12. maj.

3. juni (Kbh.) Jørgen Kruse og Hans Friis fik brev om at besigtige gods til mageskifte ml. K.M. og Christen Jørgensen Skeel. CJS begærer til mangelæg gde og gods i Dronningborg len, Sønderhald h., Moskær: 1 gd. Middelom h., Lille Torup: 1 gd., 1 kirkebol. Vinge: 1 stykke eng liggende til Østergård, dog norden åen. Hvorimod han erbyder igen at udlægge 2 gde i Krstrup og Asfærg. De skal begive sig til nævnte gde og gods, granske og forfare dets ejendom og siden ligne og lægge det ene imod det andet, så kongen og kirken, som nævnte bolig tilhører, og CJS særdeles for ejendom og landgilde sker skel og fyldest, dog hvad skovene sig belanger, skal der forholdes som sædv. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra sig og indskikke med besigtigelsen i Kanc. Kongen har befalet Henrik Thott at være til stede, så han kan forsegle og underskrive med dem. JT, 13, 167. K.

3. juni (Kbh.) Henrik Thott fik brev om at overvære Christen Jørgensen Skeels mageskifte. Kongen har befalet Jørgen Kruse og Hans Friis at ligne gods ml. sig og CJS. Han skal møde til stede og foregive det, han kan have at sige, og have indseende med, at kongen sker skel og fyldest, og siden med nævnte mænd forsegle og underskrive. JT, 13, 168.

3. juni (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om smedjen og vandkunsten på Koldinghus. Han har andraget, at smedjen pga. fare flyttes fra de andre huse. Kongen er tilfreds dermed. Og at vandkunsten repareres nødvendigt. Dog at alt sker med mindst mulige bekostning efter SBs forslag. Kongen har befalet rentemestrene til vandkunstens reparation af sende 150 trinde fyrretræer. JT, 13, 169. K. Indl. udat.

4. juni (Kbh.) Bevilling for fru Else von Rossow, dronningens hofmesterinde, til at udføre 2 græsøksne, dog skal bevillingen tilstilles tolderen, hvor øksnene udføres. Sjr, 23, 386.

4. juni (Kbh.) Bevilling for Peter Kalthoff, kongens bøsse-mager, til årligt fra 1. sept. 1652 af Proviandhuset at bekomme foder og mål på en hest, hvilket proviantskriveren skal lade ham være følgagtig. Sjr, 23, 386. K.

4. juni (Kbh.) Borgmestre og råd i Christianshavn fik brev om at tilholde Morten Pedersen at stille tolder i Drammen Daniel Knopf borgen. DK har andraget, at hans tidl. tjener MP skylder 437¹/₂ rd. 16 sk., hvilket han også af byfogeden og adressaterne er blevet tilfunden at betale. Han har ej villet rette sig derefter, men har til sagens ophold erhvervet kongens stævning til førstkommande herredage. DK begærer, at MP, da han ej skal være vederhæftig, må tilholdes indtil sagens udgang at deponere så mange penge el. varer, som summen beløber. Adressaterne skal tilholde ham at gøre dette el. stille borgen. Sjt, 32, 537.¹ K. Indl. udat.

1) I marginen står: Petrus Charisius fik breve om det holl. væsen 4. juni, læs fol. 671.

4. juni (Kbh.) Peder Charisius, resident i Holl., fik brev om de penge, der resterer af redemptionstraktaten m.m. Af hosføjede kopi til De herrer Generalstater kan han se kongens resolution om redemptionstraktaten. Han skal på hørige steder og med god maner på kongens vegne anholde om de penge, som endnu resterer, nemlig til Skt. Hans førstkommande. Han skal også erindre om, at kongen tilforser, at den holl. resident el. hvem, der bliver befalet at traktere om redemptionstraktatens forandring, bliver således instrueret, at man uden stor vidtløftighed kan komme til ende. Og særdeles, at dersom nogen afkortning kunne prætenderes i subsidier el. de resterende redemtionspenge, skal PC da tilbørligen remonstrere og henvise til tidens tilstand med stor udrustning og at kongen, når fredelig tilstand tåler det, da vil forstå alt det, der kan eragtes billigt og ret. Sjt, 32, 671.

4. juni¹ (Kbh.) Lave Bille fik brev om at forløves fra jomfru Birgitte Billes værgemål. Han har begæret at måtte forløves fra BBs værgemål, som han for nogen tid siden efter hendes begæring er befalet at antage, efterdi han undertiden holder hus i Loll., langt fra Skåne, hvor hun opholder sig, og derforuden ikke er hendes nærmeste væрге. Kongen er tilfreds, at han må forskånes. SkT, 8, 320. K.

1) K. er dateret 1. juni.

4. juni (Kbh.) Å.b. for hr. Laurids Mortensen, sognepræst i Nakskov, på 40 læs ved årligt. Han andrager, at han har stor mangel på ildebrændsel. Kongen bevilger ham 40 læs ved årligt af kronens skove i Halsted Kl. len, hvilket lensmanden skal udvise ham på de steder, hvor det er skoven mindst til skade. SmR, 7, 59. K. Indl. 4. febr. og 26. sept. 1650 og 9. maj.

4. juni (Kbh.) Bevilling for mag. Laurids Mortensen, sognepræst i Nakskov, på et begravelsessted i Nakskov Kirke. Han har begæret et sådant, et øde sted allernederst i kirken så sidt, at det ikke kan være tørt for vand. Han agter at lade det mure og indelukke med et stakit el. sprinkelværk. Da kongen af Frederik Barnewitz t. Rubækgårds erklæring erfarer, at det kan mistes uden kirkens skade, eftersom han har besigtiget det i borgmestre og råds nærværelse, og det kunne være kirken til zirat, dersom det bliver indelukket med et sprinkelværk, bevilger kongen dette. SmR, 7, 60. K. Incl. 10. sept. og 30. nov. 1652.

4. juni (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt fik brev om at hjælpe Erik Rosenkrantz t. Rosenholms fuldmægtig Peder Mortensen, at han kan indfordre sin restans. FU har for nogen tid siden fået kongens befaling til at hjælpe PM med indfordring af hans restans hos bønderne i lenet. Han beklager sig over endnu kun at have bekommet en ringe del af den. FU skal bevise PM al mulig hjælp og forskafe ham heste og vogn til og fra tinge at indfordre hans restans og uden vidtløftig proces tilholde bønderne at klarere det, de er skyldige. SmT, 8, 56. Incl. 9. maj.

4. juni (Kbh.) Hr. Christian Friis og Henrik Thott fik brev om at lade Hans Friis være følgagtig hans pantegods, som kongen har forundt ham til pant for en sum penge, han har forstrakt kongen med. JT, 13, 169.

Ligesådan brev fik HT at lade gods være ham følgagtigt i Dronningborg len.

5. juni (Kbh.) Bevilling for Peder Lange til at Tapdrup bønder skal svare til Asmild Kl.s birketing. Efter hans begæring bevilger kongen, at de bønder i Tapdrup s., der for nylig er mageskiftet til kronens gård Asmild Kl. og annammet under lenet, og som hidtil har søgt (Nør)Lyng herredsting, må svare til Asmild birketing. JR, 12, 172. K.

6. juni (Kbh.) Bevilling for Hertvig Andersen, barnefødt til Frederiksborg, til igen at have frit lejde i Danmark. Han er for rum tid siden for en forseelse tilfundet at rømme landet og begærer nu, at den må efterlades ham. Kongen tillader ham at have sikkert og frit lejde til at komme ind i riget igen og bygge og bo, hvor det lyster ham. SJR, 23, 386. K. Incl. 13. juli 1652 (Fr. 3., orig.) og udat.

6. juni (Kbh.) Adelen fik brev om at komme til den unge herres, her-tug Jørgens barsel. Kongen er tilsinds at holde sin søns barsel på Kbh.s

Slot 17. juli. Adressaten skal rette sin lejlighed efter at møde i Kbh. 15. juli, kongen til tjeneste og ære /medtagende sin hustru og hendes jomfruer/. SjT, 32, 538. K.

NB. Det ml. tegnene // udelades i junkernes og de ugiftes breve.

Disse herremænd i Sjæll., Skåne og Fyn fik breve at møde, foruden samtlige rigsråder og de andre lensmænd over alt Danmark: Christian Jørgensen Urne. Christian Christoffersen Urne. Ove Thott. Steen Brahe. Knud Axelsen Urne. Christian Barnekow. Oluf Rosenkrantz. Mogens Rosenkrantz. Steen Holck. Marcus Rodsteen. Iver Krabbe t. Vegholm. Vincents Bille. Achim von Breda. Peder Grubbe. Niels Parsberg. Christoffer Lindenov. Rønnov Bille. Jørgen Rosenkrantz. Tønne Juel. Axel Juel. Henrik Podebusk. Henrik Gyldenstjerne. Ejler Høg. Henning Pogwisch. Laurids Skinkel. Peder Brockenhuus. Erik Quitzow. Niels Friis. Henning Quitzow. Erik Kaas. Erik Steensen. Erik Kaas. Christoffer Steensen. Lave Beck. Bjørn Ulfeldt. Wulf Hieronymus von Kratz. Staller Kaas. Christoffer Valkendorf. Erik Hardenberg Gyldenstjerne. Erik Kruse. Hr. Holger Rosenkrantz. Lave Bille. Steen Reedtz.

6. juni (Kbh.) Dr. Peder Vinstrup fik brev om at vie dr. Laurids Mortensen (Scavenius) til bisp i Sjæll. Kongen har anset for godt at forordne LM til superintendent over Sjæll.s stift. PV skal begive sig hid til Kbh. og efter ordinansen indvie ham dertil. SjT, 32, 539. K.

6. juni (Kbh.) Johan Frederik marskals bryllupsbreve. Kongen har anset for godt 19. juli i Kbh. at gøre JFs bryllup med jomfru Margrete Bielke, dronningens hofjomfru. Adressaten skal møde til stede /tagende med sig hustruen og hendes jomfruer/¹ og det bepryde med sin nærværelse. SjT, 32, 539. Orig. (til Otte Pogwisch) i Frederiksborg lensark., LAK.

1) I brevbogen mangler forklaringen på disse tegn, der er, at det udelades i brevene til ugifte personer.

6. juni (Kbh.) Bryllupsbreve for Johan Frederik til hr. Gregers Krabbe og flere, som ej selv kan forløves herved. Kongen har anset for godt 19. juli i Kbh. at gøre JFs bryllup med jomfru Margrete Bielke, dronningens hofjomfru. Da adressaten ikke selv i egen person i denne tids tilstand til den tid kan forløves, skal han lade sin hustru med hendes jomfruer møde og bepryde med deres nærværelse. SjT, 32, 539.

Bryllupsbreve til adelen i Danmark:¹ Rigens hofmester, hr. Joakim

Gersdorff t. Tunbyholm, Bornholm len. Kongens kansler, hr. Christen Thomesen (Sehested) t. Stougård, Skt. Knuds Kl. len. Rigens marsk, hr. Anders Bille t. Damsbo, Skanderborg len. Rigens adminral, hr. Ove Giedde t. Tommerup, Helsingborg len. Rigens kansler, hr. Christoffer Urne t. Årsmarke, Dragsholm len. Hr. Mogens Kaas t. Støvringgård, Nyborg len. Hr. Tage Thott t. Eriksholm, Børringe Kl. len. Hr. Christoffer Ulfeldt t. Svenstrup. Hr. Oluf Parsberg t. Jernit, Vestervig Kl. Jørgen Seefeld t. Næs, landsdommer i Sjæll. Hr. Hans Lindenov t. Iversnæs, Kalundborg len. Hr. Frederik Reedtz t. Tygestrup, Vordingborg len. Hr. Jørgen Brahe t. Hvedholm, Hagenskov len. Hr. Iver Vind t. Nørholm, Dalum Kl. len. Henrik Ramel t. Bækkeskov, Møn len. Hr. Niels Trolle t. Troldholm, Roskilde bispegård. Hr. Henrik Rantzau t. Møgelkær, Åkær len. Mogens Høg t. Kærgårdsholm, Silkeborg len. Christen Skeel t. Vallø, Tryggevælde len. Erik Juel t. Hundsbæk. Sjælland: Otte Pogwisch, Frederiksborg len. Hr. Wentzel Rothkirck t. Krogsgård, Antvorskov len. Hr. Axel Urup t. Bæltebjerg, Kbh.s len. Rentemester Jørgen Rosenkrantz t. Kjeldgård, Halse Kl. og Hardanger len. Oluf Brockenhuus t. Hjuleberg, Tune, Vemb og Åbygge skibrede. Arent von der Kuhla t. Løjtved, Kronborg len. Falk Gøye t. Hvidkilde, hofmester på Sorø. Otte Krag t. Voldbjerg, kongens sekretær, Bøvling len. Oluf Rosenkrantz t. Egholm, Apostels gods i Norge. Vincents Bille t. Valbygård. Peder Vibe, rentemester, Herrisvad Kl. len. Henrik Vilumsen Rosenvinge t. Tose, Dragsmark Kl. Niels Parsberg t. Eskilstrup. Frederik Parsberg t. Vognserup. Jørgen Seefeld t. Visborggård. Niels Banner t. Ringstedgård, Jungshoved len. Jørgen Mogensen Kaas t. Gudumlund². Christoffer Lindenov t. Lindersvold, Udsten Kl. Generalmajor Breda. Tønne Juel og Claus Juel. Christian Christoffersen Urne. Tønne Reedtz. Lolland og Falster: Frederik Barnewitz t. Rudbjerggård, Ålholm len. Lave Beck t. Førslev. Hr. Flemming Ulfeldt t. Orebygård, Halsted Kl. len. Ove Skade t. Kærbygård, Nykøbing len. Christoffer Steensen t. Grimsted. Erik Steensen t. Søllested. Rubeck Pors t. Øllingsø. Jylland: Hr. Frands Pogwisch t. Ravnholt. Laurids Pogwisch t. Skrumsager. Henrik Thott t. Boltinggård, Dronningborg len. Hans Juel t. Stårupgård, Dueholm Kl. len. Gunde Rosenkrantz t. Vindinge, Kalø len. Erik Rosenkrantz t. Rosenholm, Århusgård len. Hr. Ebbe Ulfeldt t. Egeskov, Skivehus len. Laurids Below t. Spøttrup, landsdommer i Jyll. Peder Reedtz t. Tygestrup, Lundenæs len. Laurids Ulfeldt t. Harridslevgård, Stjernholm len. Hr. Holger Rosenkrantz t. Frølinge. Johan Brockenhuus t. Sebberkloster el. Hindsel. Sigvard (Sivert) Brockenhuus t. Ullerup. Hr. Christian Friis t. Vår, Mariager Kl.

len. Frands Rantzau t. Estvadgård. Axel Juel t. Volstrup. Peder Juel t. Hundsbæk, resident i Sverige. Corfitz Ulfeldt t. Mattrup. Manderup Due t. Halkær, Ørum len. Erik Grubbe t. Tjele. Valdemar Daa t. Bonderup. Herman Kaas t. Refstrup. Ove Juel. Knud Paslich t. Rønnebæksholm. Anders Sandberg t. Bøgsted. Tyge Sandberg. Steen Holgersen Bille t. Hedegård, Mogens Friis, Christoffer Skade t. Kærbygård. Fyn: Hr. Henning Valkendorf t. Glorup, Odensegård len. Henning Pogwisch t. Hollufgård, landsdommer i Fyn. Tyge Below t. Spøttrup, Hindsgavl len. Erik Quitzow t. Sandagergård. Peder Brockenhuus t. Nordskov. Henrik Podebusk t. Kørup. Henrik Gyldenstjerne t. Skovsbo. Hr. Steen Bille t. Kærsgård, Koldinghus len. Folmer Rosenkrantz. Henning Quitzow. Skåne og Blekinge: Hr. Niels Krabbe t. Skellinge, Sølvborg len. Hr. Knud Ulfeldt t. Svenstrup, Landskrone len. Bjørn Ulfeldt t. Møllerød, Lyse Kl. Hr. Henrik Lindenov t. Øvids Kl., Kristianstad len. Jørgen Urup t. Verpinge. Jacob Grubbe t. Røgle, Kristianopol len. Knud Krag t. Svendsholm, landsdommer i Skåne, Froste h. og Helne Kirke len. Steen Reedtz t. Vandås. Otte Thott t. Næs, Malmøhus len. Ove Thott. Mogens Rosenkrantz t. Glimminge, ritmester. Steen Brahe t. Knudstrup. Ove Skade t. Kærbygård. Erik Banner t. Ringstedgård. Wulf Hieronymus von Kratz t. Duege, oberst. Erik Kruse t. Engeltofte. Enevold Kruse. Christian Barnekow t. Vitskøvlø. Knud Urne t. Axelvold. Iver Mogensen Krabbe t. Vegholm. Hr. Henrik Bielke t. Ellinggård, Island. Ejler Evert Banner t. Ringstedgård. Preben Banner t. Lundsgård, Fyn. Ebbe Gyldenstjerne t. Vosnæsgård, Hørje len. Erik Hardenberg Gyldenstjerne t. Svanholm. Mathias Budde. Lave Urne. Christian Urne t. Marsvinsholm, ritmester. Gregers Friis, Brunla len. Tønne Huitfeldt. Holger Vind. Hans Georg von Delow. I.N., grevinde von Rantzau. Enkefruerne: Fru Christence Juel, enke efter Knud Gyldenstjerne. Fru Jytte Høg, enke efter Niels Krag. Fru Karen Krabbe, enke efter Holger Rosenkrantz. Fru Birthe Thott, enke efter Otte Gøye. Fru Karen Lykke, enke efter Gabriel Kruse. Fru Ingeborg Parsberg, N.N. Fru Abel Sandberg, enke efter Melkior Oldeland. Fru Mette Rosenkrantz, enke efter Niels Vind. Fru Sofie Rantzau, enke efter Mogens Gyldenstjerne. Fru Ingeborg Arenfeldt, enke efter Ernst Normand. Fru Elsebe Juel, enke efter Ove Juel. Fru Anne Ramel, enke efter Malte Juel. Fru Sofie Brahe, enke efter hr. Jørgen Lunge. Fru Lisbet Skade, enke efter Hartvig Sax. Fru Anne Margrete von Gøtzen, enke efter Jørgen Schulte t. Findstrup. Hofjunkere, som fik breve til bryllup: Hugo von Lützow og Frands Brockenhuus, kongens kammerjunkere. Philip Bastrup, dronningens kammerjunker. Kjeld Lange,

drabanthauptmand. Nicolai von Merlow, staldmester. Hans Dibolt von Denen, jægermester. Bjørn Kaas t. Støvringgård. Brostrup Giedde t. Tommerup. Manderup Brahe t. Torbenfeld. Ove Brockenhuus t. Seberkloster. Christoffer Seefeld. Mogens Kruse t. Spøttrup. Mogens Krag t. Trudsholm. Hans Arenfeldt t. Rugård. Frederik von Uttinghofen. Christian Daa t. Frauugdegård. Axel Sehested t. Stougård. Ejler Holck. Christian Vind t. Nørholm. Knud Holck t. Gedholm. Mogens Swab. Christian Sparre t. Sparresholm. Henrik Ditlev Holck t. Ravnholt. Otte Lindenov t. Borreby. Christian Lindenov t. Østergård. Ebbe Rosenkrantz. Steen Holck. Kancelliet: Erik Krag. Jørgen Reedtz. Hack Vind. Herman Kaas. Steen Hohendorff. Erik Bille. Stygge Høg. Bryllupsbreve til Norge. Statholder, hr. Gregers Krabbe t. Thorstedlund, Aggershus len. Norges riges kansler Jens Bielke t. Østråt, Mariæ Kirkes provsti og Rakkestad len. Ove Bielke t. Østråt, Bergenhus len. Frederik Urne t. Bregentved, Trondhjemgård len. Hr. Sigvard (Sivert) Urne t. Rårup, Bratsberg len. Vincents Bille t. Næs, Tønsberg len. Hr. Iver Krabbe t. Jordberg, Bahus len. Axel Movat. Børge Juel t. Lundgård. Daniel Ottesen Bildt t. Havnslund, ingen fruer. Sigvard (Sivert) Gabrielsen (Rosenvinge) t. Kambo, Verne Kl. len. Peder Bagge t. Holmegård. Vilhelm Nettelhorst, ingen fruer. Christoffer Gersdorff. Børge Rosenkrantz, ingen fruer.

1) Blandt de mange adelige embedsmænd savnes ejendommeligt nok flere, således lensmændene over Riberhus, Tranekær og Åstrup. 2) Kopibogen har fejlagtigt Gudum Kloster.

6. juni (Kbh.) Kvittansiarum for Henrik Ramel t. Bækkeskov for Herri-
svad Kl. forlening. Han har gjort rgsk. for de årlige afgifter af den visse og uvisse rente og indkomst af Herrisvad Kl. fra Philippi Jacobi 1650, da han fik det efter hr. Ove Giedde t. Tommerup, og til årsdagen 1652, da han igen blev det kvit, og Peder Vibe, rentemester, blev forlenet med det. Han har desuden gjort rgsk. for det inventarium, han har annammet, og leveret sit lensbrev fra sig. Han er intet blevet skyldig efter de på Rtk. indleverede regnskaber og inventariumsregistre, og kongen lader ham og arvingerne kvit, fri og kravsløse. SkR, 8, 294.

6. juni (Kbh.) Jens Nielsen, boende i Han h. i Ålborghus len, fik oprejsning ang. drab. Han har klageligen andraget, at hans søn Niels Jensen ml. 2. og 3. aug. sidstforleden har været på en kåg med 2 andre, Henrik Pedersen og Anders Christensen, boende i Nibe, og draget våd ude på fjorden, hvor hans søn i de 2 personers nærværelse af vanvåde

faldt af kågen og druknede. Han formener nu at have bedre kundskab om sagen, men da den er forblevet upåtalte over recessens tid, begærer han oprejsning. Kongen oprejser sagen, så JN kan lade den påtale, dog skal han straksen gøre sagen anhängig i retten. JR, 12, 172. Indl. 21. aug. 1652, 12. april og 4. juni.

6. juni (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om, at borgmestre og råd i Vejle skal lade deres kirkeregnskaber forhøre af Jens Christensen, øverste renteskriver, og hans efterkommere i Jelling syssel provsti. JC har andraget, hvorledes borgmestre og råd i Vejle har undslået sig for at lade deres kirkeregnskaber forhøre af ham som regnskabsprovst i Jelling syssel, som det har været brugeligt for alle andre regnskabsprovstier under Ribe Kapitel. Derved findes Vejle Kirkes regnskaber uforhørt nogle år, kirken til ikke ringe skade i længden. SB skal tilholde borgmestre og råd at gøre dette, dog i deres egen nærværelse, såfremt de ikke vil stå til rette, eftersom kongens fars reces ej videre forstås, end om de kirker, som dependerer af ingen kapitler el. henhører dér. JT, 13, 169. K. Indl. 4. juni.

6. juni (Kbh.) Peder Reedtz fik brev om at erklære sig om nogle engskifter og agerjorder, som Jacob Grubbe begærer til magelæg, liggende til Nørre Bork præstegård, kaldes Tangskær, samt andre engskifter og agerjorder, som præstegården har liggende iblandt hans gårds marker. Hvorimod han erbyder at udlægge til præsten til fyldest vederlag på Sønder Bork Mark og for de agre, han bekommer, gøre udlæg i Nørre Bork Mark. PR skal erkyndige sig om dets beskaffenhed, og om det for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra præstegården, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt. Han skal på kongens ratifikation gøre skiftet til ende med præsten. JT, 13, 170.

6. juni (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om at låne Kolding borgere 50 vogne til at age mursten fra Haderslev til deres kirke. Morten Panch, borgmeter i Kolding, har på byens vegne anholdt om, at SB må låne dem 50 bøndervogne af hans len til at age nogle mursten fra Haderslev til byens kirke. Kongen er tilfreds, at han må låne dem vognene, så hver vogn kan køre et læs til Kolding. JT, 13, 171. K. Indl. 26. maj.

6. juni (Kbh.) Peder Lange fik brev om, at Tapdrup bønder, som er kommet under Asmild Kl., må være fri for halv skat. Han har begæret,

at bønderne, som tilligemed Skovsgård ved mageskifte er kommet til Asmild Kl. og tilforn har været fri for skat af årsag, at de har gjort ægt og arbejde til Skovsgård, nu i lige måde må forskånes, eftersom ellers var at befrygte, at de ikke kunne blive ved magt. Kongen er tilfreds, at de lige med andre ugedagsbønder til slotte og len må være forskånet for halv skat. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 171. Incl. 10. maj.

6. juni (Kbh.) Gunde Rosenkrantz fik brev om at overvære Hans Friis' mageskifte. Kongen har befalet Jørgen Kruse og Henrik Thott at likvidere noget gods ml. sig og HF. GR skal være til stede og foregive det, han kan have at sige, og have indseende med, at kongen sker skel og fyldest, og siden med nævnte mænd forsegle og underskrive. JT, 13, 171.

6. juni (Kbh.) Jørgen Kruse og Henrik Thott fik brev om at likvidere gods ml. K.M. og Kalø len og Hans Friis. HF har til magelæg begæret gde og gods i Kalø len, Gundestrup:¹ 1 gd., Anders Rasmussen og Peder Nielsen påbor. Horning: 1 gd., Peder Mogensen påbor; 1 gd., Jens Mogensen påbor. Han erbyder derimod at udlægge gde og gods i Lem s. og by: 1 bol, Søren Snedker påbor. Søby s., Knagstrup:² 1 gd., Peder Pedersen påbor; 1 gd., Jens Sørensen. De skal begive sig til nævnte gårde og gods, granske og forfare dets ejendom og siden ligne og lægge det ene imod det andet, så kongen og GR særdeles for ejendom og landgilde sker skel og fyldest, dog hvad skovene sig belanger, skal der forholdes som sædv. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra sig og indskikke med besigtigelsen i Kanc. Kongen har befalet Gunde Rosenkrantz at være til stede, så han kan forsegle og underskrive med dem. JT, 13, 172. Incl. 6. juni.

1) Kopibogen har Gummestrup. 2) Kopibogen har Knabstrup. Knagstrup ligger i Skader s.

7. juni (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om, at Knud Mortensen skal stille hr. Flemming Ulfeldt borgen. Kongen erfarer, hvorledes FU er truet af KM, så han er uvis, om han kan være forsikret for ham. OP skal, dersom KM er i hans len, tilholde ham, at han enten sætter borgen el. borger for sig selv, at han vil lade FU ubevaret. Sjt, 32, 544. K.

7. juni (Kbh.) Kvittansiarum til hr. Tage Ottesen Thott t. Eriksholm for Malmøhus. Han har gjort rgsk. for den visse og uvisse rente og indkomst af Malmøhus og underliggende len fra Philippi Jacobi 1632, da han fik det efter hr. Sigvard (Sivert) Urne t. Rårup, og til årsdagen

1651, da han igen blev det kvit, og Otte Thott t. Næs blev forlenet med det. Han har desuden gjort rgsk. for unionspengeskatter, kobber-, tin- og kornskatter o.a. kontributioner, desuden betalt alle antegnelser, der er gjort ham i regnskaber og mandtaller, såvel som leveret sit lensbrev fra sig. Han er intet blevet skyldig efter de på Rtk. indleverede regnskaber, mandtaller, inventariumsregistre og kvittancer, han har leveret til kongen og rentemestrene, og kongen lader ham og arvingerne kvit, fri og kravsløse. SkR, 8, 295.

7. juni (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om, at Knud Mortensen skal stille hr. Flemming Ulfeldt t. Orebygård borgen. Kongen erfarer, at hr. FU skal være truet af KM. Dersom KM er at finde i lenet, skal FB tilholde ham, at han enten sætter borgen el. borger for sig selv, at han i ingen måder vil skade FU. SmT, 8, 56.

8. juni (Kbh.) Bevilling for Antoni Wessell af Lybæk til at udføre og sælge et skib, Sankta Maria, som han har tilforhandlet sig. AW har begæret, at han må udføre skibet af kongens riger og strømme til fremmede steder og sælge det der. Kongen bevilger dette. Sjr, 23, 387. K. Indl. 2. april, 12. maj og udat.

8. juni (Kbh.) Jægermesteren fik brev om at skaffe Niels Banner t. Ringstedgård vildt til barsel. Han skal uden betaling lade ham komme 3 dådyr, som han skal lade skyde i Vordingborg vildtbane, hvor det kan være vildtbanen mindst til skade. Sjt, 32, 544. K.

8. juni (Kbh.) Kommissarierne i Sjæll.¹ fik brev om at betale officererne over de 4 landkompagnier i Sjæll. deres resterende kvartal og siden deres månedlige besoldning. Sjt, 32, 545. K. Indl. 8. juni og udat.

1) Af K. ses navnene: Lave Beck og Otte Pogwisch.

8. juni (Kbh.) Jægermesteren fik brev om vildt til fru Barbara Wittrups begravelse. Han skal lade hendes arvinger komme 3 store hjorte, 2 dådyr og 12 harer, eftersom de har erlagt betaling i Kongens eget Kammer. Han skal lade det skyde i Sjæll. på de steder, hvor det kan være vildtbanen mindst til skade. Sjt, 32, 549. K.

8. juni (Kbh.) Erik Krag og Christian Vind fik brev om at overvære, når Holger Vind leverer fra sig værgemålet for sine søskende, Hans Vind og Jokum Frederik Vind og jomfru Lisbet Vind, eftersom de alle er vil-

lige til selv at forestå deres gods. Adressaterne skal møde til stede og med dem på begge sider til vitterlighed forsegle og underskrive. De skal have indseende med, at alting går rigtigt til. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand til sig og alligevel efterkomme kongens befaling. SkT, 8, 324. K.

8. juni (Kbh.) Hr. Jørgen Brahe og Falk Gøye fik brev om at være kommissarier på skifte efter Jørgen Schulte. De skal have indseende med, at alt går ret til. Dersom der indfalder nogen tvistighed ml. parterne, skal de enten forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand til sig og alligevel efterkomme kongens befaling. FT, 7, 140.

8. juni (Kbh.) Frederik Barnewitz m.fl. fik brev om at være værger på skifte ml. Jørgen Schultes enke, fru Anne Margrete von Gøtzen, og børn. Han skal møde til stede og have indseende med, at hun vederfares ret. FT, 7, 141.

Ligegyldende brev fik Frederik Gyldenstjerne at være hans søn Christian Schultes værge. Ejler Høg at være Frederik og Diderik Schultes værge. Steen Bille at være jomfru Sofie Schultes værge.

8. juni (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt fik brev om, at bønderne skal arbejde på skanser i Loll. og Falster, hvor kongen erfarer, at der skal findes adskillig brøstfældighed på en del af dem, der er blevet anlagt dér i forrige krigstid. Han skal tilholde bønderne inden høsten at arbejde derpå, ej tvivlende på at adelen, når de advares derom, i lige måde tilholder deres bønder at gøre det samme. SmT, 8, 57.

Ligesådan fik Frederik Barnewitz. K.

8. juni (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om at befordre Mogens Arenfeldts fuldmægtig til hans restans i Mariager Kl. len. MA har andraget, at han har en del restancer i disse dyre åringer hos bønderne i CFs len, og begærer, at CF må befales at hjælpe ham tilrette. CF skal bevise ham al hjælp og hjælpe ham med delefogederne i lenet og forskaffe ham fri fordringskab med heste og vogne. JT, 13, 173.

9. juni (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om for 3 måneder at antage de officerer, som mangler ved den sjæll. og norske soldateske, som er kommanderet på flåden, og siden så længe deres tjeneste behøves. Hvert kompagni er bereget til 150 mand efter den designation, der er givet. Sjt, 32, 545. K. Indl. 9. juni.

9. juni (Kbh.) Jørgen Bjørnsen, viceadmiral på Holmen, fik brev om til Selio Marselis og hans medparticipanter at udlevere af det engelske gods. Han skal ved de samme betjente, som tilforn har registreret godset, udlevere efter rigtig vægt og mål til SM og hans medparticipanter. Sjt, 32, 545.

10. juni (Kbh.) Bevilling til opsættelse af fru Barbara Wittrups begravelse 2 dage over den ordinære tid. Sjr, 23, 387.

10. juni (Kbh.) Mag. Erik Olufsen, sognepræst og provst til Vor Frue Kirke i Kbh., fik brev om at måtte arrestere mag. Peder Pedersen Struch og hans gods. EO har andraget, hvorledes han ved rettens middel har ladet søge PPS for en sum penge, han er skyldig efter obligaiion, som han er blevet tilkendt at betale inden 3 solemærker. PPS har nu undveget arresten og agter at begive sig på andre steder med sit bohave, og EO begærer at måtte lade ham anholde, hvor han kan antræffe ham, så han kan bekomme sin betaling. Kongen bevilger dette, indtil PPS har betalt fordringen el. stillet kaution. Sjr, 23, 387. Indl. 9. juni.

10. juni (Kbh.) Bestallinger for Johannes Kohs og Daniel Wolschi som tenorist og diskantist. Kongen ansætter nærværende JK som tenorist. Han skal lade sig ufortrædelig bruge, og eftersom han har lovet at være tro, fremme kongens og hans landes gavn og hindre skade, har kongen tilsagt ham til årlig pension 400 rd., hvilket skal begynde fra 1. juni sidst forleden. Rentemestrene skal lade nævnte besoldning være ham følgagtig. Sjr, 23, 388.

Ligesådan bestalling fik DW som diskantist og lige besoldning.

10. juni (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at give Christian Schuman musikanter 200 rd. på rgsk. og således afkorte det på hans fordring. Sjt, 32, 545. Indl. udat.

10. juni (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om at gøre anfordring hos mag. Peder Struch, fhv. sognepræst i Asserum, om en fanges arv og

ransonpenge i Tyrkiet, han har annammet. Som værge for en fange, der i nogle år har siddet fængslet i Tyrkiet, har han annammet både hans fædrene arv, så vel som det, der arveligt er tilfaldet ham efter hans farmor, mormor og morbror, desuden det, som PS efter kgl. tilladelse har indsamlet til hans ranson i Kbh. og Skåne, foruden 100 rd., som alene i Blekinge er leveret til samme ranson i rede penge. (Efter hr. kanslers befaling). SkT, 8, 324. K.

10. juni (Kbh.) Kommissarierne i Fyn fik brev om at have indseende med, at værkerne fortsættes efter anordning, og at bavner anrettes. FT, 7, 141.

10. juni (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt fik brev på 500 rd. af Rtk. foruden sin årlige genant af Halsted Kl. len, beregnet fra 1. maj sidst forleden. Rentemestrene skal lade ham bekomme dem. SmR, 7, 60.

10. juni (Kbh.) Bestalling for Claus Bertelsen som slotsfoged på Nykøbing Slot. Kongen antager CB som slotsfoged. Han har lovet at være kongen og hans riger og lande tro, ramme kongens og hans landes gavn og afværge skade. Eftersom han er betroet nøglen til porten ved slottet, må han ingen nat ligge uden for slottet uden kongens bevilling. Han skal have indseende med ild og lys o.a. på slottet og med avlingen på ladegårdene såvel som på Korselitse og Skørringegård. Han skal ikke forurette bønderne el. uden kongens og lensmandens pas el. bevilling udsende frie vogne. Han skal have indseende med indhegnede og omgravede skove og enge. Hans skal i rgsk. og forvaring tage mobilier og inventarium o.a. Han skal forholde sig som en oprigtig husfoged, og for bestillingen bevilges han i løn og kostpenge årligt 200 rd. og fri foder på 2 heste, fri våning og nødtørftig ildebrændsel og kost til en tjener. Det skal betales af lenets indkomst og begynde 1. maj sidst forleden. Lensmanden skal betale ham dette. SmR, 7, 60. Incl. 14. maj.

10. juni (Kbh.) Ebbe Gyldenstjerne og Mogens Friis fik brev om at granske jomfru Birgitte Krabbes gård Østergård, dens beskaffenhed med bygninger både inden og uden. De skal også fordre for sig hendes bønder og under deres sandheds bekendelse erfare, hvad der er sået i Østergårds marker af alle slags korn, særdeles siden 1646 indtil nærværende tid. Desligeste, hvor meget god og tjenlig jord der har ligget øde og ubrugt, såvel som og, hvor megen skov der er hugget,

som ikke er kommet til gårdens og bøndernes fornødenhed siden 1648, da Iver Krabbe lod skoven fredlyse. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra sig til IK. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 13, 173. Incl. 6. juni.

10. juni (Kbh.) Århus Kapitel fik brev om, at hr. Niels Nielsen Fogh i Ødum skal være fri for landgilde af sin præstegård. NNK har andraget, hvorledes dr. Henrik Ernst, prof. i Det kgl. Akademi Sorø, som er forenlet med ærkedegnedømmet i Århus Kapitel og derfor har jus patronatus til Ødum Kirke, har ladet tiltale NNK for landgilden af præstegården i nævnte sogn, af den årsag, at den er antegnet for landgilde i kapitlets jordebog. Kongen erfarer, at der i 90 år ej har været udgivet landgilde af denne præstegård. Derforuden, at HE derimod ej protesterer, at NNK må forskånes for afgiften. Kongen er tilfreds hermed, og kapitlet skal herefter udelade den af kapitlets jordebog. JT, 13, 173. Incl. 22. marts.

11. juni (Kbh.) Å.b. om dem, der ikke vil gøre deres pladser ryddelige for Kbh.s fortifikation. For nogen tid siden har kongen ladet udgå å.b.¹, at de, der i Kbh. skulle afbryde deres bygninger af hensyn til byens befæstning, volde og grave samt gader og stræder, igen skal udvises pladser at bygge på. Kongen erfarer, at sådan anordning, som er anset til kronens og byens bedste, lidet agtes, idet en del intet vederlag el. andre pladser lader sig behage, mens andre, som har taget pladser, igen har solgt dem for rede penge, og ikke gjort deres tidl. pladser ryddelige, men nydt huslejen deraf, og brugt pladser, som de har bekommet, til blegdamme. Det kan ikke længere tåles, at kronens så vel som byens bedste ved partikulier nytte skal misbruges, især fordi faren, som man i disse besværlige tider lever i, dagligen svæver for øjne. Kongen befaler alle, af hvad stand og kondition de være må, som tilforn er ansagt el. bliver det af kongens ingeniør, at rette sig efter den tidl. befaling til at vige for fortifikationen inden 8 dage, efter at de er tilsagt af ingeniøren. De, der anstiller sig modvillige, har selv at tilregne sig skaden, om husene efter 8 dages varsel nedbrydes. Sjr, 23, 388. Orig. i DKanc. B 165b. Incl. 20. maj. (Tr.: KD, III, 421-22).

Efter dette koncept udgik 7 eksemplarer.

1) Se KB 1650, 109-10.

11. juni (Kbh.) Albret Baltser Berns' arvinger og Leonhard Marselis fik brev om inden 3 måneder fra brevets dato at betale Didrik Fox Sukkerbager i Hamborg 8.000 rd. af det engelske gods, som de har bekommet i betaling af kongen. Dog må de først efter kongens tidl. bevilling gøre sig betalt for 100.000 rd., så og til kongens faktor i Amsterdam Gabriel Marselis erlægge 53.000 rd. med rente efter obligationerne. Skulle de engelske varer ikke strække til de 8.000 rd., vil kongen gøre den anordning, at de får deres betaling af 2. termin af subsidiepengene. Sjt, 32, 545.

11. juni (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev om, at det ml. kongen og de herrer generalstater af De forenede Nederlande var forafskediget, at tolden i Sundet efter Skt. Hans førstkommende skal oppebæres af nederlandske skibe og gods, ligesom før den sidste redemptionstraktat blev oprettet, og at de derfor efter 14. juni, da Skt. Hans efter den ny kalender indfalder, skal oppebære tolden der i Sundet, som tilforn er sket. Sjt, 32, 546. K. (Udt.: CCD, VI, 129).

11. juni (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om, at tolden i Bæltet skal oppebæres af hollænderne, ligesom det skete før den sidste redemptionstraktat. Ml. kongen og generalstaterne af De forenede Nederlande er aftalt, at efter førstkommende Skt. Hans skal tolden oppebæres af de nederlandske skibe og gods ligesom før den sidste redemptionstraktat blev oprettet. MK skal tilholde toldereren i Nyborg, at han oppebærer tolden som tilforn efter den 14. juni, på hvilken dag Skt. Hans indfalder efter den ny kalender. FT, 7, 142.

11. juni (Kbh.) Christoffer Steensen og Rubeck Pors fik brev om at takser Halsted Kl.s ladegårds avling for en vis afgift. Hvad de gør, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig i Kanc. SmT, 8, 57. K.

11. juni (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt fik brev om at lade taksere og sælge skroget af en skude i hans len. FU har angivet, at der i lenet på land ligger skroget af en skude, som for 6 år siden er tildømt kongen. Han skal ved 4 uvildige mænd lade den taksere og afhænde og føre det til rgsk. SmT, 8, 57. Incl. 9. juni.

11. juni (Kbh.) Erik Juel og bispem i Ålborg fik brev om at erklære sig om Jørgen Seefeld landsdommers mageskifte. JS begærer af Ålborg

Hospital gde og gods i Hellum h., Store Brøndum s. og by: 4 gde og 5 gadehuse. Bælum s., Lille Brøndum: 1 gd. Nok nogen rettigheder, som hospitalet har i Blenstrup s., til lam el. kvægtienden. Hvorimod han erbyder gods, hvoraf så meget må tages, så at hospitalet kan blive betalt: Års h. og s., Pisselhøj: Thomas Andersen. Havbro¹ s. og by: Jens Simensen, Bunde Sørensen. Ulstrup s., Helming: Christen Nielsen. Gislum h., Farsø s., Holmgård:² Anders Christensen. Rinds h., Fjelsø³ s. og by: Poul Lauridsen og Marcus Sørensen. Hvam s. og by: Søren Nielsen. Tisted s., Torp: Christen Poulsen. Vendsyssel, Markmose: Jens Lauridsen. Hvetbo h., Saltum s., Torpe: Søren Christensen, Niels Christensen, Thomas Skrædder. Horns h., Gårdbo birk, Råbjerg s., Heden: Knud Tonnesen og Peder Christensen. Af hvilket gods på hospitalets vegne det bedste må udsøges. De skal erklære, om nævnte gods for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 174.

1) Kopibogen har Hobroe. 2) Kopibogen har Holumgaard. 3) Kopibogen har Fielsee.

11. juni (Kbh.) Erik Juel fik brev om at erklære sig om Jørgen Seefeld landsdommers mageskifte. JS begærer til magelæg i Himmersyssel, Hellum h., Lyngby s., Terndrup by og mølle, undtagen præstens aneksgård med der tilliggende skovparter; Hellum h., Horsens: 1 gd., som herredsfogeden nu ibor. Hvorimod han til fyldest vederlag erbyder efterskrevne – dersom det beløber sig højere end forskrevne kron-gods, da begærer han at måtte få i Volsted by el. i Fjellerad¹ by i Fleskum h. – nemlig Himmersyssel: Hornum h., s. og by: Søren Lauridsen; mølle med gadehus: Mads Jensen; Hersum: Peder Knudsen. Vokslev s., Binderup: Jens Madsen, Vibeke Andersdatter; Binderup Mølle: Thomas Jensen. Ellidshøj s., Bonderup: Jens Andersen. Frejlev s. og by: Mathis Pedersen; Drastrup: Jens Jensen, Anders Troelsen. Sønderholm s., Tostrup: Morten Nielsen, Jørgen Morsen og Christen Ungemandsbøll. Hindsted h., Valsgård s. og by: Laurids Sørensen; Herredsdal: Jens Kjeldsen, Knud Nikelsen, Peder Sørensen, Anders Olsen, Peder Rasmussen, Thorkild Nielsen; [Herredsdal] mølle: Hans Espensen; Bramslev: Niels Hansen; Røkkendal: Laurids Nielsen; Skovsgård: Morten Andersen; Søndergård: Morten Mikkelsen. Hellum h., Skørping s., Rebild: Christen Pedersen, Anders Lauridsen, Søren Christensen. Om-mersyssel, [Nør]Hald h., Asfærg s. og by: Rasmus Christensens enke. Vendsyssel, Kær h., Vester Hassing s., Gunderupgård: Thomas Thom-

sen, Thorkild Andersen, Anders Christensen, Søren Jensen; Skrold: Jens Pedersen; gadehus: Maren Hansdatter, Peder Madsen, Niels Pedersen, Johanne Svendsdatter og Laurids Pedersen. Men dersom JS ej må bevilges udlæg i Volsted og Fjellerad for resten af sit gods, vil det beløbe højere end Trandrup by og mølle, og da vil han selv beholde resten. Ej skal erklære sig om godset for belejligheds el. anden herligheds skyld kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 176.

1) Kopibogen har *Fielvaæ*.

12. juni (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om for ringeste pris at købe materialer til Helsingborg fæstningsværk. SkT, 8, 325. K.

13. juni (Kbh.) Lucas Henriksen, skibskaptajn, fik forbedring på sin løn, så han beregnet fra brevet dato skal gives årligt 400 kur.dl. Rentemestrene skal fornøje ham dette. Sjr, 23, 389. K. Indl. udat. og 25. jan.

13. juni (Kbh.) Dekanen og de medicinske professorer i Kbh. fik brev om at overhøre bartskeerer Ertman Silleman i bartskeerkunsten i nærverelse af 2 af bartskeererne her i byen. De skal i Kanc. indskikke deres censur, om de eragter ham så dygtig, at han kan passere for mester. Sjt, 32, 546. (Tr.: KD, V, 361). K. Indl. 15. juni.

13. juni (Kbh.) Falk Gøye fik brev om, når der bliver plads, i Sorø Skole at indtage Peder Tagesen, stedsøn af hr. Anders Madsen, sognepræst til Vemmelev og Hemmeshøj sogne. Han skal forordne ham under disciplin og forholde sig mod ham lige med andre skolebørn. Sjt, 32, 546. K. Indl. udat.

13. juni (Kbh.) Christian Jørgensen Urne fik brev om at underskrive køb med sin bror Otte Urne, når denne sælger sin gård, og siden disponere pengene for ham. OU beretter, at han med sine venners råd til gælds betaling agter at sælge sin gård Alslev[gård] og siden sætte det øvrige på rente, og derved bedre sætte sin rejse i værk. Han kan dog ej selv skøde og afhænde, eftersom han ej er kommet til år og alder. CU skal erklære sig derom, og dersom han eragter det bedst, er kongen tilfreds, at han skøder og underskriver købet med ham, dog skal han som hans rette lavværge disponere pengene, imidlertid han er uden for riget, og indtil han når sin myndige alder, og derefter gøre rgsk. SkT, 8, 325. K.

13. juni (Kbh.) Otte Thott fik brev om at erklære sig om gods, hr. Knud Ulfeldt t. Svenstrup begærer til pant. KU har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i OTs len, i Torne h., Høfby: 1 gd., Esbjørn Svendsen påbor; nok 1 øde fæste, som denne bruger derunder. OT skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Malmøhus, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. SkT, 8, 326.

13. juni (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om at lade Frands Pogwisch t. Ravnholt være hans pantegods følgagtig. FT, 7, 142.

13. juni (Kbh.) Fru Lisbet Lunge m.fl. fik løskyndingsbreve om det gods, de har bekommet på Loll. Adressaterne har for forstrækning bekommet en del krongods i pant, tilsammen 4.267 rd. 21¹/₂ sk. Dette gods agter kongen igen at indløse for nævnte sum til førstkommende Martini, hvorfor det dermed lovligt opsiges. SmT, 8, 58.

Ligesåant brev fik Christen Jørgensen Skeel om gods smst. for 7.051¹/₂ rd. 1 ort; Erik Rosenkrantz om gods for 2.073¹/₂ rd. 1 ort; Frands Rantzau om gods for 1.117¹/₂ rd. 15 sk.; Frederik Barnewitz for 12.028¹/₂ rd. 25¹/₂ sk.

13. juni (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch og bispem i Viborg fik brev om at lade Peder Jensen i Silkeborg len komme i Viborg Hospital. Af Mogens Høgs erklæring erfarer kongen, at PJ er arm, skrøbelig og vanvittig. De skal lade ham indkomme, når plads bliver ledig, og gøre den anordning, at der forholdes mod ham som mod andre hospitalslemmer. JT, 13, 177.

14. juni (Kbh.) Hr. Henrik Lindenov fik brev om at tiltale Mogens Madsens kvinde, som befindes at have levet i et uskikkeligt levned med Johan Nødtbeck, og hænde dom over hende. SkT, 8, 327. K.

16. juni (Kbh.) Bevilling for Peder Svenske på bondegården Krogerup i Kronborg len. PS og hans hustru må beholde gården med dertil liggende ejendom Fløjtorp og Øverstetorp, ligesom afd. Niels Jørgensen tilforn havde den, fri for landgilde, som skal være 1 td. 1¹/₂ fjdg. 7 pd. smør, 12¹/₂ skp. rug, 1 1/4 lam, 2¹/₂ høns, 25 æg, så og stedsmål, ægt og

arbejde. PS skal også være forskånet for de bestillinger, der kan være på lenet, og han og hans hustrus arvinger skal tilbagegives gårdens bygninger af dem, som efter deres død igen bekommer den. SJR, 23, 390. Indl. 7. jan. 1652, 25. juli og udat.

17. juni (Kbh.) Rigens marsk fik brev om, at Iver Mogensen Krabbe t. Vegholm skal kommandere et rytterkompagni i Skåne som major. SKT, 8, 327.

17. juni (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev ang. Ellen Lauridsdatter, enke efter Steen Pedersen Guldsmed i Rudkøbing. Der er omgædedes utilbørligen med EL i adskillige måder såvel som med hendes bo og søgt på hendes ære, hvorpå dog ingen dom fremlægges, og hun kan for armods skyld ikke selv føre sagen. MK skal efter kongens og rigsrådets på nærværende herredag afsagte dom lade tale og hænde dom ved kongens ridefoged, hvor vidt de, som har forurettet hende, bør stande til rette. FT, 7, 142.

17. juni (Kbh.) Henrik Thott og Randers hospitalsforstandere fik brev om, når plads bliver ledig, at lade Jens Kjeldsen komme i Randers Hospital og forordne ham underhold lige med andre hospitalslemmer. JT, 13, 177.

18. juni (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev angående Villem Nielsen, tidl. kaptajn under Sjæll. Regiment, om noget gewehr. VN beretter, at han forholdes 1 år og 5 måneders besoldning for noget gewehr, som skal være bortkommet fra kompagniet, og begærer, at dette må kvitteres i hans fordring. Kongen er tilfreds hermed. Når VN fremviser rigtighed på det gewehr, der kræves, skal CF lade det taksere ved Tøjhusets betjente, som har forstand derpå, og tage det beskrevet fra dem, hvilket skal indleveres i Kanc. SJT, 32, 547. K. Indl. 12. jan., 21. febr., 20. maj (2), 23. og 29. juli, 4. aug. og udat. (2).

18. juni (Kbh.) Gunde Rosenkrantz t. Vindinge, hr. Axel Urup t. Bæltebjerg, Oluf Brockenhuus t. Hjuleberg og Otte Pogwisch, befalingsmænd på Kalø, Kbh., Tune, Vemb og Åbygge skibrede og Frederiksborg, fik brev om en strid ml. tolder i Øresund Jonas Heinemark og Hans Sørensen, borger på Christianshavn, anlangende en plads på Christianshavn, hvori gode mænd er tilfundet at dømme ved rigsrådets dom i nærværende herredage, og adressaterne er på begge sider tilbetroet dette.

De får fuldmagt til at rette deres lejlighed efter til 29. juni at begive sig til åstederne, besigtige dem og efter de dokumenter, der fremlægges for dem, enten forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Sjt, 32, 547. (Tr.: KD, V, 361-62). Incl. 19. maj.

18. juni (Kbh.) Hr. Niels Trolle og Erik Juel fik befaling til at handle ml. fru Anne Beck, enke efter Christian Bülow t. Ingelsted, og hendes kreditorer. Hun andrager klageligen, hvorlede hun og hendes umyndige børn uformodelig og ikke af egen skyld er geråden i vidtløftig gæld pga. hendes afd. husbonds gode vilje og løfter gjort for andre. Hun har nu i langsommelig tid holdt maning, eftersom hun ej kan afstedkomme rede penge efter udstedte obligationer og derved blive gælden kvit. Langt mere forringes hendes og børnenes daglige midler, de ruineres og kreditorerne tilfredsstilles ej i ringeste måde, og de lider jo længere jo større skade. Hun formoder, at når kreditorerne overvejer dette, vil de få kristelig medlidenhed og lade sig nøje og tage betaling i godt jordegods el. løsøre efter hendes tilbud, eftersom dette er redelig betaling og lige så højt som rede penge. Adressaterne skal indstævne hendes kreditorer og bevæge dem til kristelig medlidenhed, så de kan få betaling og hun komme til rolighed. Kongen og rigsrådet agter hendes tilbud ikke ubilligt og formoder, at kreditorerne bekvemmer sig til mulige konditioner. Adressaterne skal gøre største flid at bringe enhver af dem til medlidenhed mod hende, en enlig enke og hendes umyndige børn. Hvad de tilvejebringer, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til hende, så nøjagtigt udlæg kan ske. SKT, 8, 327.

18. juni (Kbh.) Jørgen Urup, Falk Gøye, hr. Axel Urup og hr. Niels Krabbe fik befaling vedr. tvistighed ml. hr. Christoffer Ulfeldts børn og svogre ang. deres bror hr. Ebbe Ulfeldts til dem afståede arv og gæld. Tilforn er udgået kongens befaling til gode mænd ang. nævnte tvistighed om EU's lod og gæld, som er tilfaldet ham på skifte, som er holdt med deres fars tilladelse efter oprettet kontrakt og hans eget opladelsebrev. De 2 gode mænd har ej kunnet kende ml. dem, eftersom kongens befaling ikke har tilholdt dem at gøre det. Da EU til sine andre søskende og svogre har afstået sin lod og gæld, som rigtigt skulle lignes og takseres ml. dem, skal adressaterne indstævne dem for sig, og uagtet det, som er gjort tilforn, forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom.

nogen af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal de, som kommer, have fuldmagt til at tage andre gode mænd til sig og alligevel efterkomme kongens befaling. SkT, 8, 328. K.

19. juni (Kbh.) Falk Gøye fik brev om at lade hidkomme dansemesteren på Sorø o.a., som præsterer i dansen, så de kan tjene og opvarte til kongens unge søns barsel på Kbh.s Slot. Sjt, 32, 548. K.

19. juni (Kbh.) Tyge Below og Mogens Høg fik brev om at lade hr. Anders Bille t. Damsbo være pantegods i Hindsgavl og Silkeborg len følgagtig. FT, 7, 143. Incl. 6., 30. og 31. marts.

Ligesådan fik MH at lade ham en gård under hans len være følgagtig.

20. juni (Kbh.) Bertel Dedelow felttrompeter fik brev om, at de, som får hans gård i Kronborg len, må nyde 3 års friheder. BD beretter, at han for nogle år siden er undt nogle friheder på en bondegård, som han nu vil oplade til en anden, da det falder ham besværligt selv at holde gården. Han begærer, at den, der bekommer den, må nyde lige frihed. Kongen bevilger dette. Sjr, 23, 390. Incl. udat.

20. juni (Kbh.) Lensmændene fik brev om løsgivelse af fedeverer. Kongen har efter Danmarks Riges Råds råd igen løsgivet det i næst forledne år gjorte forbud på udførsel af fedeverer.¹ De skal lade ske forkyndelse herom på tilbørlige steder. Sjt, 32, 548. (Udt.: CCD, VI, 131-32). K. Orig. i Odensegård lensark., LAO.

1) Se KB 1652, 66.

20. juni (Kbh.) Otte Thott fik brev om at hjælpe Jacob Adolf Mahler ved Frederiksborg Slot til rette. Hvad JAM klageligen andrager, kan OT se af hans hosføjede supplikation. Han skal så vidt lov og ret hjælpe ham til rette. SkT, 8, 330. K.

20. juni (Kbh.) Iver Vind fik kvittansiarum for et års afgift af Dalum Kl. til aflæggelse af omslagsgæld. HV har i 3 næst foregående år, hvert år den 3. part, elagt 3.353 rd. 4 mk. 2 sk. 2¹/₂ alb., nemlig 1650 1.540 rd. 40 sk. 2¹/₂ alb., 1651 906¹/₂ rd. 13 sk. og 1652 906¹/₂ rd. 13 sk., som er et års visse indkomst af lenet. Kongen kvitterer og lover, at i tilælde af HVs død, skal hans hustru el. arvinger nyde et nådsensår af lenet foruden det, som sædv. plejer at ske. FR, 6, 196.

20. juni (Kbh.) Anne Jensdatter, enke efter hr. Christen Hvid, fik brev på Vesterby bol. Hun har begæret, at hun sin livstid må bevilges at nyde det bol, der kaldes Vesterby, som hendes afd. husbond for kort tid siden blev bevilget for sig og sine efterkommere i præstegården, med lige kondition efter hans brev, dat. 1. okt. 1652. Kongen bevilger dette, dog skal det efter hendes død efter den tilforn givne bevilling følge præsterne til Borris og Faster. JR, 12, 173. K. Indl. 3. marts og 1. juni.

20. juni (Kbh.) Bevilling for Christen Madsen i Lundsby til at være gild og gæv. CM har forset sig med at opkaste en grøft og er derfor dømt til at bøde 3 mk. for uhjæmmel. Kongen bevilger ham efter begæring, at han igen må være gild og gæv, stå i lov og tov med gildemænd og gæve og ej være mindremand for denne sag. JR, 12, 174.

20. juni (Kbh.) Dr. Henrik Ernst fik brev ang. sit provstis kirker. Han har andraget, hvorledes der af hans provstis kirker i Århus stift fordres hjælp til brøstfældige kirker og præstegårde imod den ham i forledne år forundte benådning. Han begærer, at det må forblive ved den forrige benådning, så at intet skal gives af hans provstis kirkers beholdning til andre kirker, men de brøstfældige kirker i hans provsti kan repareres af de andre kirkers midler. Kongen bevilger dette. JR, 12, 174. K. Indl. 14. maj.

20. juni (Kbh.) Bevilling for Søren Jensen Sparre i Randlev i Åkær len til frihed for landgilde, ægt og arbejde i 6 næstfølgende år af den bondegård, han nu påbor. Dog skal han efter egen erbydelse til kongen skøde og afstå al den selvejerret, som han har i nævnte selvejergård og dens underliggende ejendom. JR, 12, 175. Orig. i Åkær lensrgsk., RA. Indl. 20. marts og udad.

20. juni (Kbh.) Bevilling for hr. Just Lauridsen, sognepræst til Gylling, på kvægtienden i 6 år. Han har for skade tilføjet i nogle år af misvækst og fæsyge begæret i 6 år at måtte nyde kvægtienden i Gylling s. Kongen bevilger dette. JR, 12, 176. 21. marts og udad.

20. juni (Kbh.) Christoffer Hvas og Jacob Grubbe fik brev om at likvidere gods og formue tilhørende fru Lisbet Skade, enke efter Hartvig Sax. Hun tilkendegiver, hvorledes hendes husbond er død uden at have haft børn med hende, og at hun ikke har kunnet komme til en-

delighed med skiftet efter ham formedelst hans arvinger for en del måske er uden for riget og endnu ikke har indstillet sig, uanset tiden efter landets sædvane er forbi, og hun har skrevet til Livland, hvor hendes husbond skal være født, og begæret, at dersom der findes nogen af hans slægt nærmere end hans farbrors søn, Frederik Sax, som er her i landet, at de da vil forføje sig hertil og overvære skiftet. Hun begærer, fordi ingen er kommet el. er anmeldt, hvorved hun og kreditorerne opholdes, at kongen da vil tilforordne kommissarier, som kan likvidere hendes afd. husbonds gods og gæld, på det kreditorerne kan blive betalt og hun ligesom arvingerne vide, hvad de kan tilkomme. Adressaterne skal likvidere gods og gæld og lade hende være følgagtig det, hun kan tilkomme, det øvrige hensættes i penge el. jordegods til arvingernes gavn. JT, 13, 178. Indl. 3. maj og april.

20. juni (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om, at Højslev sogne-mænd i Fjends h. må nyde 40 sldl. af kirkens indkomst til at opbygge en skole. Af FPs erklæring erfarer kongen, at kirken uden brøstfældighed har temmelig forråd, og er tilfreds, at de må bevilges 40 sldl., dog skal de selv underholde skolemesteren. JT, 13, 178. K. Ind. 20. maj.

20. juni (Kbh.) Erik Rosenkrantz og bispen i Århus fik brev om Hjortsvangs kirketienende, som præsten tilegner sig. På Vrads herredsting er ført vidner om Hjortsvangs kirketienende, at den i utænelige år har fulgt præsterne en efter anden. Adressaterne skal eftersøge i stiftskisten, hvad rettighed præsten kan have, og indskikke betænkning i Kanc. JT, 13, 179. K. Indl. 16. juni.

20. juni (Kbh.) Befaling til Ørum Slots bønder om at gøre hovning o.a. til slottet i stedet for dem, der er udlagt til gældens aflæggelse. Kongen erfarer, at de besværer sig over at arbejde og gøre rejser til slottet, siden en del af deres medtjenere er blevet udlagt til kronens gæld. De befales at drive avlen til Ørum, at gøre rejser o.a. arbejde i stedet for dem, der er udlagt. JT, 13, 179. K.

20. juni (Kbh.) Jørgen Kruse og Mogens Friis fik brev om nogen tvistighed ml. hr. Jørgen Urnes børn. Adressaterne skal indstævne hans efterladte børn, som er deres egne værger, og de umyndiges formyndere og enten forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give klarligen fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt

forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 13, 180. Indl. 29. maj.

20. juni (Kbh.) Hr. Mogens Sehested fik brev om Vesterland Føhrs kirke, Skt. Laurentii, som sognefolkene skal reparere. Af hans angivende erfarer kongen, at kirken er meget brøstfældig og kun har ringe indkomst, hvorfor sognefolket tilforn har været pålagt at give noget til dens reparation. Men nu findes nogle, der ikke kan bevæge sig dertil, endog de har middel. MS skal tilholde sognefolkene, at de skal give noget, hvilket han bedst kan ligne ml. dem efter plov og ejendoms størrelse. JT, 13, 180. K. Indl. 12. juni.

21. juni (Kbh.) Oluf Rosenkrantz t. Egholm, befalingsmand over Apostelgods i Bergen, fik pas til at rejse under sin bestilling som kvartal-kommissarius. OR forårsages tit og ofte at rejse fra et sted til et andet i det kvartal, han er betroet i Sjæll. Derfor beder kongen sine lensmænd, fogeder, borgmestre, rådmænd o.a., som har befaling på kongens vegne, og som han besøger, om at forskafe ham borgervogne, når han rejser gennem købstæderne, og bøndervogne på landsbyerne samt fri færger over færgesteder, så han kan komme af sted uden ophold. Sjr, 23, 391. K. Indl. 21. juni.

21. juni (Kbh.) Mogens Arenfeldt fik kvittansiarum for Mariager Kl. Han har gjort endeligt rgsk. for afgiften af den årl. visse rente og indkomst af lenet, såvel som indkomsten af Gislum h., sammeledes al anden uvis indkomst, desligeste alle skatter til unionens efterkommelse, rigets nødtørft, bådsmændshvervning og den ordinære postbudsunderholdning samt kornskatter, fra Philippi Jacobi 1651, da han senest bekom kvittansiarum, og til årsdagen 1653, da han igen blev det kvit, og hr. Christian Friis blev forlenet dermed. Han har desuden gjort rgsk. for beholde inventarium, da de svenske forlod landet. Han er intet blevet skyldig efter de regnskaber etc. JR, 12. 176. Indl. 20. juni.

21. juni (Kbh.) Hr. Henrik Rantzau fik brev om at erklære sig om gods i Silkeborg len, som Mogens Høg begærer til pant. HR har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i Hørup s. og by: 1 gd., Peder Madsen og Peder Lassen påbor; 1 gd., Niels Jensen påbor; 1 gd., Roar Mikkelsen påbor. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Silkeborg Slot,

og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 181. Indl. 16. juni (2 stk., det ene, se under 20. juni, JT, 13, 179).

21. juni (Kbh.) Peder Reedtz fik brev om at erklære sig om gods, Christen Lange begærer til mageskifte. CL begærer til magelæg kronens anpart af herlighed og rettighed i et selvejerløbebol i Lundenæs len, Bølling h., Dejbjerg s., kaldet Terning, Jens Pedersen påbor, skylder årligen 1 sk. leding, 1 skp. havre, 1 td. rug harbomål; deslige 1 bol i samme h. og s., Bækbo by, Niels Jacobsen påbor, skylder 2 høns, 1 ørte havre harbomål. Hvorimod han til fyldest vederlag erbyder 2 bol i Lundenæs len, Nørre Horne h., Lyne s. og by, som hhv. Jens Pedersen og Jesper Christensen bruger og besidder, deraf årligen 2 ørter rug harbomål. Han skal erklære sig om godset for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 181.

22. juni (Kbh.) Bevilling for Lyder von Werssabe til toldfrit at udføre 2 heste, dog skal bevillingen overleveres tolderen på stedet, hvor hestene udføres, og kasseres. Sjr, 23, 391. K. Indl. 24. juni.

22. juni (Kbh.) Bevilling for Noël de la Bossiere og Henrik Fløgh til toldfrit at udføre 2 heste, dog skal bevillingen overleveres tolderen på stedet, hvor hestene udføres, og kasseres. Sjr, 23, 391.

22. juni (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om at erklære sig, om den part af Århus Bispegård, som hører under Skanderborg len, kan mistes derfra. Mogens Friis begærer at købe bispegården i Århus købstad. AB skal erklære sig, om den part, som ligger under Skanderborg, uden skade kan mistes derfra, og indskikke erklæringen i Kanc. JT, 13, 182. Indl. 22. og 25. juni.

22. juni (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om at tiltale mag. Jens Ostenfeld, sognepræst, og borgmester Peder Ostenfeld i Viborg. Kongen har erfaret om den store uskikkelighed i Viborg med kald til Sortebrødre kapellani, da det var ledigt efter hr. Laurids Fogs død, som det videre erfares af førte vidner. JO og PO har formentlig været årsag dertil. Kongen vil ikke lade sådant upåtalte mod dem, hvis embede udover

ordinansen og forordninger kræver at forekomme forargelse og uenighed i menigheden. FP skal lade dem tiltale ved retten og lade hænde dom over præsten, om han ikke med sådan o. a. forseelser, som ikke er ubekendt, har forbrudt sit kald, såvel om borgmesteren herefter bør betjene denne bestilling. JT, 13, 182. Indl. 6. juni.

22. juni (Kbh.) Erik Rosenkrantz fik brev om Århus Bispegård og Mogens Friis. MF begærer at købe bispegården i Århus. ER skal erklære, om den uden kronens skade kan mistes. Dersom han eragter, at det kan ske, skal han ved uvildige mænd lade taksere så meget af bispegården, som hører under Havreballegård, og indskikke erklæring og taksering i Kanc. JT, 13, 183. K.

23. juni (Kbh.) Kontrakt med Peiter Tittus af Hinlopen at lade sig bruge i K.M.s tjeneste med sin galiot for 200 rd. om måneden. Jørgen Rosenkrantz og Peder Vibe har oprettet en kontrakt med PT om at lade sig bruge i kongens tjeneste med sin galiot på eget eventyr med tilhørende folk og redskab og det troligen og vel, på de steder, hvor han bliver kommanderet af kongens admiraler, for hvilken tjeneste han skal gives 200 rd. om måneden. Han skal forud nu straks gives en månedlig besoldning, nemlig 200 rd. Kongen konfirmerer dette. SjR, 23, 392. Indl. 10. juni.

23. juni (Kbh.) Rentemestrene, Jørgen Rosenkrantz og Peder Vibe, fik brev om at afbetale diskantist Jørgen Sidows hustru Karen hans besoldning. Så snart de har middel, skal de kontentere hende for det, der kan restere af hans besoldning. SjT, 32, 549. K. Orig. i DKanc. B 179h. Indl. 3. juni.

23. juni (Kbh.) Falk Gøye fik brev om, når der er plads ledig, i Sorø Skole at indtage Holger og Frands Andersen, sønner af Anders Lauridsen, skriver og ridedoged på Åkær Slot. Han skal forordne dem under disciplin og ellers forholde sig mod dem lige ved andre skolebørn. SjT, 32, 549. K. Indl. 13. juni og udat.

23. juni (Kbh.) Jørgen Bjørnsen fik brev om at taksere 3 af de her i havnen liggende engelske skibe. Han skal lade vurdere og ved dem, der har forstand derpå, taksere 3 af de ringeste engelske skibe og siden tilstille kongen takseringen. SjT, 32, 549. K.

23. juni (Kbh.) Dr. Peder Vinstrup fik brev om at eksaminere og ordinere nærværende Hans Bachmand, som kongen har antaget til at være kapellan på Frederiksborg. Sjt, 32, 549. K. Incl. 9. juni.

23. juni (Kbh.) Jacob Grubbe fik brev om ligesom sine formænd at måtte bruge bønderne til Kristianopol fæstnings reparation, på de tider, de bedst kan afstedkomme det. SkT, 8, 330. K.

24. juni (Kbh.) Bevilling for Baltzer Seckmand på Stubbe Mølle i Kbh.s len kvit og frit, som afd. Søren Jensen tilforn havde den. Han, hans hustru og et barn må beholde den i deres livstid, dog skal BS udminde den interesserede og betale bygningen, som findes derpå, som det er sædvv. i lenet, og der holde en krudtmølle, som riget kan have tjeneste af, og vedligeholde møllen med god bygning. Sjr, 23, 392. Incl. 21. juni.

24. juni (Kbh.) Andreas Neidthart bøssebager fik K.M.s obligation på 151 rd. for tjeneste gjort for prinsen, kongens afd. bror. Kongen lover at betale det første, som muligt er. Sjr, 23, 393. Incl. 20. maj 1652 (Fr. 3., orig.).

24. juni (Kbh.) Hr. Niels Trolle fik brev om, at Hans Nielsen af Alkestrup må forskånes for 1 års landgilde. HN har klageligen andraget, hvorledes han er kommet til agters for misvækst på sit korn forleden år og formedelst skade i sin højre hånd, tilføjet af en bonde, som rømte ved nattetide fra sin gård og nu går på Bremerholm, og den store badskærløn. Han kan med hustru og børn ikke blive ved magt, medmindre han forundes nogen forskåning. Af NTs erklæring erfarer kongen, at hans angivende er sandfærdigt. Han er tilfreds, at HN må forskånes for forleden års landgilde, beregnet fra Philippi Jacobi 1652. Det skal blive NT godtgjort. Sjt, 32, 550. K. Incl. 6. febr. og 10. juni.

24. juni (Kbh.) Arent von der Kuhla og bispen fik brev om, at Anna Rasmusdatter, når der bliver ledig plads, må komme i Helsingørs Hospital. Hun skal underholdes lige med andre hospitalslemmer. Sjt, 32, 550. K. Incl. 24. maj.

24. juni (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om, at rytterne i Helsingør skal holde vagt ved søkanten. Han skal foreskrive de 2 sjæll. kompagnier til hest af kronens og adelens rostjeneste, som logerer i Helsingør, at battere stranden langs søkanten. Hver af de 3 korporaler under

hvert af nævnte kompagnier skal af AB årligt godtgøres 50 rd. af midlerne til militien. Sjt, 32, 551. K. Incl. udat.

24. juni (Kbh.) Falk Gøye fik brev om, når der er ledig plads, i Sorø Skole, at indtage Bagge Hansen, søn af mag. Jacob Hansen Søe i Ålborg, forordne ham under disciplin og forholde sig mod ham lige ved andre skolebørn der. Sjt, 32, 551. K. Incl. 23. juni.

24. juni (Kbh.) Henrik Ramel fik brev om at forunde Thomas Christensen enspænder Grønsunds Færgegård. Kongen erfarer, at TC har handlet med Morten Sackaus enke om Grønsunds Færgegård på Møn og tilfredsstillet hende efter kontrakt ml. dem. Kongen er tilfreds, at HR forunder ham den uden fæste, ligesom hans formand havde den. Det skal blive ham godtgjort. Sjt, 32, 551. K. 18. maj og 16. juni.

24. juni (Kbh.) Lensmændene i Danmark fik brev om at stille den ny militie i værk til sikring af landet. Tidernes omstændigheder og farlige udseende udkræver, at man intet efterlader, hvorved – næst Guds faderlige bi-stand – landene og undersåtterne kan forsikres. Ogsådan kan ikke efterkommes uden undersåtternes egen redebønhed og enhvers iver for egen frelse. Adressaten skal gøre største flid for, at den ny militie til hest og fods iværksættes, så undersåtterne kan have den forsikring, som kongen formoder. Kongen ser frem til, at adressaten så vel som andre patrioter lader sig dette være angelegen, som tidernes tilstand udkræver, og han selv kan have ære og reputation af og kongen fornøjelse, når han får relation om, at hans alvorlige omsorg ikke har været forgæves. (Efter hr. kanslers koncept). Sjt, 32, 552. K. Orig. (til Otte Pogwisch) i Frederiksborg lensark., LAK, og (til Henning Valkendorf) i Odensegård lensark., LAO.

24. juni (Kbh.) Hans Pedersen, landsdommer på Bornholm, fik brev på bondegården Gyllandsgård, som kongen for nogen tid siden har forundt ham. HP har begæret, at gården efter hans død må forundes hans hustru og børn deres livstid. Kongen bevilger, at de må besidde gården, så længe de yder landgilden o.a. rettigheder deraf, de 2 td. torsk undtaget. Den, der bliver landsdommer efter ham, skal ikke tilægge sig nogen rettighed i gården. Skr, 6, 297.

24. juni (Kbh.) Kommissarierne i Fyn fik brev om at gøre afregning med soldaterne af kaptajn Nicolai Strauss' kompagni, som er beliggende dér i landet, såvel som de, der er hidskikket til Kbh., og afbetale

dem så vidt midlerne strækker til. Dersom der ikke er så meget i forråd, skal de fornøje dem for det øvrige med en restseddel på det, enhver kan tilkomme. FT, 7, 143.

24. juni (Kbh.) Bevilling for Carsten von Senden og hans hustru Birgitte Hansdatter på Nygård med rette tilliggelse i Skanderborg len uden fæste, ægt og arbejde. Dog skal de på Skanderborg Slot årligen give penge for landgilden, nemlig 1 td. rug, anslagen for 9 mk., 1 td. malt, 2 sldl., 1 td. havre, 3 mk., $\frac{1}{2}$ td. smør for 12 sldl. JR, 12, 177. Incl. 30. dec. 1636 (Chr. 4., kopi).

25. juni (Kbh.) Hr. Christoffer Urne t. Årsmarke, rigens kansler, befalingsmand på Dragsholm Slot, fik kvittans for 1 års indtægt af det gejstlige gods, han har i Roskilde Kapitel, til aflæggelse af omslagsgæld. CU har i 3 næstforegående år hvert år erlagt den 3. part af nævnte gods, 732 rd., efter jordebog og renteritakst. Kongen kvitterer og forsikrer, at CUs hustru el. arvinger skal nyde 1 års indkomst af de beneficier, han fradør, foruden nådsensår efter statutterne. Sjr, 23, 393. K.

25. juni (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om 1. at kommandere de geworbne folk i alle fæstningerne i Skåne til Helsingør og landfolket igen til garnisonen i fæstningerne, og 2. at 200 heste med tilhørende officerer af den jyske rostjeneste og 500 fodfolk og de tilhørende officerer skal komme herover. (Efter hr. kanslers ordre). Sjt, 32, 552. K.

25. juni (Kbh.) Officererne på Dansborg fik brev om, at kongen med forderligste vil komme til undsætning. Han havde intet hellere villet end ifølge sidste missive til dem at kunne assistere dem med al tjenlig hjælp. Ikke des mindre har disse tiders tilstand så vel som den uformodelig ml. de holl. og engelske opståede søkrig og den deraf forårsagede usikkerhed ufrugtbargjort kongens gode intention. Men ligesom de altid har bevist troskab mod kongen, skal de også fortsætte i disse tider, og kongen forsikrer, at det er ham højst magtpåliggende at komme til undsætning, så snart det farlige krigsvæsen til søs og den deraf rørende usikkerhed tilsteder det. Sjt, 32, 552. K.

25.¹ juni (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om, at rytterne i Helsingborg og Landskrone skal holde vagt ved søkanten. Han skal foreskrive de 2 skånske kompagnier til hest af kongens og kronens rostjeneste, som logerer i Helsingborg og Landskrone, at de skal battere stranden langs

søkanten. Hver af de 2 korporaler under hvert kompagni skal han årligt godtgøre 50 rd. af midlerne anordnet til militien. SkT, 8, 330. K.

1) K. har 27. juni.

25. juni (Kbh.) Tyge Below fik brev om, at noget gods, der var udlagt fra lenet og igen annammet, må beholdes for afgift. TB har andraget, hvorledes hans forleningsbrev er blevet forandret, idet 100 td. korn er udlagt derfra til rigets gæld, men pga. lenets ringhed er siden ikke mere end 27 td. kommet derfra, og det øvrige er igen indskrevet i jordebogen, for hvilket han skal gøre særligt rgsk. Han begærer, at han som tilforn må beholde det for afgift. Kongen er tilfreds hermed, og hans lensbrev skal forandres, så godset anslås efter samme takst som det forrige. FT, 7, 144. Incl. udat.

25. juni (Kbh.) Å.b. ang. 2 sognepræster i Viborg. Kongen erfarer, at der er forårsaget adskillig misforstand og forargeligheder i menigheden i Viborg, siden kongens fars tilladelse er givet efter præsternes supplikation, at der i stedet for 2 sognepræster, som af arilds tid har betjent Sortebrødre kald, skulle være alene én, som skulle holde kappellan. Uenigheden ml. sognepræsten og en del af sognemændene er fremvokset således, at den har måttet tages i forhør af kongen og rigsrådet. Kongen har efter rigsrådets samtykke anset for godt, at herefter som tilforn 2 sognepræster skal forordnes til kaldet. De skal lovligt kaldes dertil efter ordinansen. Da præsterne med deres ufor nøjelighed har været årsag til den forrige forandring, vil kongen, at ingen må tilstedes til samme kald, som ikke lover at ville være fornøjet med dens tillæg og sædv. indkomst. JR, 12, 177. K.

25. juni (Kbh.) Erik Juell fik kvittans på et års indkomst af Ålborghus len til aflæggelse af rigens gæld. EJ har i 3 næst foregående år, hvert år den 3. part, erlagt 3.210 rd. 5 mk., som er et års visse indkomst af lenet. Kongen kvitterer og lover, at i tilfælde af EJs død, skal hans hustru el. arvinger nyde et nådsensår af lenet foruden det, som sædv. plejer at ske. JR, 12, 178. K.

25. juni (Kbh.) Brev om reparation af Barrit Kirke i Bjerre h., Stjernholm len. Kongen bevilger, at kirken må forundes 1 rd. af hver kirke i Århus stift, som har nogen formue. Lensmænd såvel som provsterne, der har provstier i Århus stift, skal erlægge pengene til lensmanden på Havreballegård. JR, 12, 179. Incl. under JT, 13, 184.

25. juni (Kbh.) Erik Juel fik brev om at hjælpe fru Anne Munk til rette mod Rikard Munk. Hvad AM andrager mod hendes broders søn RM, kan EJ se af hendes hosføjede supplikaition. Han skal hjælpe hende til rette og have indseende med, at hun vederfares rigtighed. JT, 13, 1823.

25. juni (Kbh.) Otte Krag, hr. Frands Pogwisch og hr. Ebbe Ulfeldt fik brev om at skikke magasinkorn til Erik Juel. JT, 13, 183. K. (Efter hr. kanslers befaling).

Ligesådant brev fik FP og EU.

25. juni (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch og mag. Frands Rosenberg, biskop i Viborg stift, fik brev om, at Kjeld Skive skal være præst i Viborg. Kongen har erfaret den forargelige uskikkelighed i Viborg, da Sortebrødre kapellani var ledigt, så ingen af de udgivne kaldsbreve kunne erkendes nøjagtige. Kongen anser for godt, at to sognepræster som tilforn skal betjene kaldet, og beforder KS som den ene. Adressaterne skal lade menigheden forstå kongen vilje, så KS efter eksamination kan blive ordineret. JT, 13, 184. K. Incl. 6. juni (se under 22. juni, JT, 13, 182).

25. juni (Kbh.) Erik Rosenkrantz fik brev om at annamme den bevilning til Barrit Kirke i Stjernholm len, Bjerre h., som er samtykt af Århus stift. Kongen har bevilget 1 rd. af hver kirke i Århus stift, som har formue, til Barrit Kirke. ER skal annamme pengene og have indseende med, at de anvendes til kirkens reparation. JT, 13, 184. K. Incl. 26. juni og 12. og 14. okt. 1652.

25. juni (Kbh.) Erik Juel fik brev om at lade Åby Bro i Hvetbo h. reparere. Han har andraget, at broen er meget forfalden, både på pæle, hængestokke, rækker o.a., som om vinteren ved stor vandflod bliver afbrækket af isen, så den vejfarende ej uden stor livsfare tør komme over, eftersom den ligger på alfarvej. Kongen er tilfreds, at EJ lader den reparere af broens indkomst og dertil forbruger 2 tylter egetræer, en del 10, en del 12 al. lange, 4 tylter 16 al. fyrretræer, 2 tylter 12 al. fyrretræer, 1 tylt 6 al. egetræer, 2 tylter egeplanker, $\frac{1}{2}$ tylt egetræer til revler og 6 lispd. jern til 200 store spiger. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 184. Incl. 17. juni.

25. juni (Kbh.) Erik Juel fik brev om at fremskikke magasinkorn m.m. Han skal med forderligste ved et skib, som han fragter, skikke det til

Kbh. og levere det på Proviaanhuset, og siden igen annamme det, der herefter bliver deputeret til magasin. JT, 13, 185.

26. juni (Kbh.) Peder Hansen, borger i Naskov, fik for tro tjeneste hos kongens afd. bror prinsen brev på Lundegård i Halsted Kl. len. Han må nyde gården fri for landgilde, ægt og arbejde i 10 år, beregnet fra brevets dato, dog skal han vedligeholde den. SmR, 7, 62. Incl. under SmT, 58.

26. juni (Kbh.) Erik Juel fik kvittans på Vendelbo stifts vegne. EJ begærer konfirmation af en kvittans meddelt ham af rentemestrene lydende: Jørgen Rosenkrantz t. Kjeldgård og Peder Vibe gør vitterligt, at EJ har gjort rgsk. for den bevilgede kontribution af Vendelbo stift i 3 år, hvert år den 3. del af deres genant el. indkomst, anslagen efter renteritaksten, som er opbårn på rgsk. af en del lensmænd og præster med provstier. Det beløb for 1650 3.221¹/₂ r. 6 sk, for 1651 3.020 rd. 44 sk. og for 1652 2.813¹/₂ rd. 9 sk. 2 alb., tilsammen 9.055¹/₂ rd. 11 sk 2 alb. Hertil beregnet 839 rd. 21 sk., som EJ har udgivet for ringe 1651 og 1652, tilsammen 9.894 rd. 3 ort 8 sk. 2 alb., hvilke penge ligeledes 6. jan. og 12. dec. 1651, 7. jan. 1652, 10. jan., 8. marts og 15. maj 1653 er leveret til Christoffer Gabel omslagsforvalter efter hans beviser. EJ skylder intet derpå. Kbh. 23. maj 1653. Kvittansen er konfereret mod nævnte rgsk. og siden registreret. JR. PV. Jens Christensen, Anders Sørensen, indskrevet Jens Christensen. Kongen konfirmerer dette. JR, 12, 179. K.

27. juni (Kbh.) Fuldmagt til hr. Niels Trolle t. Troldholm, befalingsmand på Roskildegård, og Christen Skeel til at være generalkommissarier i Sjæll. Kongen har i disse farlige tider eragtet for godt at tilforordne NT til generalkommissarius i Sjæll. og giver ham fuldmagt til at anordne alt, så vidt han med råd og ordre efter landets vilkår og for sin svagheds og skrøbeligheds skyld kan forrette. Kongen befaler alle indbyggere, officerer og soldater til hest, at de retter sig efter at være NT hørig og lydige. SJR, 23, 393. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 775). K.

Ligesådant brev fik CS i Rugård len.

27. juni (Kbh.) Rentemestrene fik brev om reparation af Ibstrup. De skal lade kongens bygmester besigtige taget på laderne, og dersom det findes så brøstfældigt, at det ikke kan holde for regn, så at kornet lider

skade, skal de lade det skælné og reparere, førend kornet kommer ind. Sjt, 32, 553. K. Orig. i DKanc. B 179h.

27. juni (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz fik brev om, at Vrangstrup og Tygestrup sognemænd tilsammen må holde en hest. De har begæret dette, eftersom hver af dem er så liden, at de ikke hver for sig uden største skade kan gøre det. Af FRs erklæring erfarer kongen, at deres angivende er sandfærdigt, og at de andre sogne i lenet er sammenlagt således, at ingen af dem kan komme til hjælp, eftersom de er meget ringe og forarmede. Kongen er tilfreds, at de 2 sogne må sammenlægges om en hest. Sjt, 32, 553. K. Indl. 3. juni (2).

27. juni (Kbh.) Tyge Below fik brev om, at nogle borgere i Middelfart må forskånes for videre tiltale for udførsel af nogle fedeverer med skipper Laurids Kylling i Assens. Oluf Jensen Holm, Hans Christensen, Peder Hansen Balslev og Hans Pedersen, borgere i Middelfart, andrager, hvorledes de er blevet fradømt en del fedeverer, som de havde indskibet i en Assensskude imod udførselsforbud. Varerne er taget til prise, og de tiltales til videre straf. De begærer, at de og skipperen LK må forskånes for videre tiltale. Af TBs erklæring erfarer kongen, at skipperen ved højeste ed har benægtet, at han vidste deraf el. var til stede i skibet, da de forbudte varer blev indskibet. Kongen er tilfreds, at skipperen og borgerne må være forskånet, dog at varerne forbliver forbrudt, og TB skal føre kongens anpart til rgsk. FT, 7, 144. Indl. 6. og 14. juni.

27. juni (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt fik brev om at lade Peder Hansen, borger i Nakskov, igen bekomme Lundegård samt nogle gde, han havde udlagt til magelæg. Kongen har anset for godt at forandre det mageskifte, som hans far for nogen tid siden har indgået med PH, og kongen har på 10 års tid forundt ham Lundegård efter benådningensbrev sub dato 26. juni d.å. FU akal lade ham Lundegård efter benådningensbrevet være følgagtig og derforuden lade ham igen bekomme de 4 gde, som han tilforn har udlagt til kronen til mageskifte. SmT, 8, 58. Indl. 20. og 22. juni.

27. juni (Kbh.) Å.b. om, at Brandstrup s. annekseres til Vindum s. Det er andraget, hvorledes de 2 sogne i Hald len er meget ringe, og at der i Brandstrup s. alene skal være 5 gde, så det om vinteren formedelst vejens vanskelighed og kirkens afstand fra Brandstrup falder en præst

meget besværligt at drage fra Vindum til Brandstrup Kirke og hver prædikedag gøre tjeneste for så få folk, som uden deres besværing noksom kunne søge Vindum Kirke. Det er begæret, at Brandstrup må annekeres til Vindum, og prædiken alene forrettes i Vindum Kirke. Da kongen erfarer, at Vindum Kirke er stor nok, og sognefolkene i Brandstrup for vejens godhed og bekvemmeligheds skyld lige så gerne vil gå til Vindum, bevilger kongen dette. JR, 12, 180. K. (Efter hr. kanslers befaling). Indl. 24. febr. og 5. marts.

27. juni (Kbh.) Hr. Anders Bille fik kvittans for 1 års afgift. AB har i 3 næstforegående år, hvert år den 3. part, erlagt 4.778 rd. 33 sk., som er et års visse indkomst, som han efter jordebogen og renteritakst nyder af Skanderborg len. Kongen kvitterer og lover, at AB, om der i hans levende live sker forandring, skal nyde lige så meget af sin efterkommer i lenet igen, ellers skal hans hustru og arvinger nyde et nådsensår foruden det, som sædv. plejer at ske. JR, 12, 181. K.

27. juni (Kbh.) Bispem, mag. Anders Andersen, fik brev om at mag. Hans Ægidiussen forløves fra sin skolerektorbestilling i Ålborg. Kongen erfarer, at HÆ trættes og kedes i sin bestilling, som han i lang tid har forestået, og formedelst han sanker til alder, gerne ser, at han kunne erlediges. For at skolen kan blive betjent af en person, der har mere lyst og fyrighed dertil, forunder kongen HÆ for hans hidtil gjorte tjeneste Gudsted præbende. Adressaten skal gøre den anordning, at HÆ resignerer, og at en anden dygtig person bliver forordnet i hans sted. JT, 13, 185. K. Indl. 25. marts og 1. juni.

28. juni (Kbh.) Å.b. om, at krudt må udføres af Danmark. Hidintil har det været forbudt at udføre krudt af riget,¹ og kongen erfarer, at der af den grund ikke er mange, der beflitter sig på at gøre krudt. Derfor har han anset for godt at forordne, at alle, der vil gøre krudt her i riget, også må udføre det, når der gives tilbørlig rettighed og told deraf. Dog skal det først tilbydes rigets hofmester, og dersom han ikke eragter det nødigt for billig betaling at beholde det til kongens og rigets tjeneste, står det dem frit for at henhøre det uden riget. SJR, 23, 394. (Tr.: CCD, VI, 132). K.

1) Ved reces 1643, 2. 12. 2. 2., se CCD, V, 294.

28. juni (Kbh.) Kapitlerne i Danmark fik brev om at gøre rigtighed for nogen resterende kontribution. Kongen erfarer, at de af landkommis-

sarierne er anmodet om at tilkendegive, hvad de resterer med af den bevilgede kontribution til landekisten og Frederiksoddes befæstning for 1646. De har dog ingen efterretning fremskikket. De skal med det forderligste tilkendegive, hvad der da og i de nuværende åringer er leveret. Hvad der resterer, skal de indfordre og levere til kommissarierne. Sjt, 32, 550.

28. juni (Kbh.) Landkommissarierne fik brev om, at kongen erfarer, at der endnu ingen rigtighed er gjort om det, der er indkommet af den bevilgede kontribution, el. hvem der resterer dermed. De skal enten selv møde i Kbh. til forestående barsel, som holdes den 17. juli, el. også lade deres skriver komme sådant at forrette, så det kan vides, hvem der siden sidste svenske krig har erlagt sin kontribution el. hvem der resterrer. Sjt, 32, 574. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 833).

28. juni (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at forskaffe glasbrænderen¹ 100 favne ved. Sjt, 32, 554. K. Orig. i DKanc. B 179h. Incl. 28. juni.
1) Af Incl. ses navnet: Robert Colnet.

28. juni (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om at give de skånske soldater, som indkvarteres i fæstningerne, 3 rd. om måneden af de midler, som er forordnet til militien. SkT, 8, 331. K.

28. juni (Kbh.) Otte Thott fik brev om at handle med borgmestre og rådmænd i Malmø om vederlag for en eng og nogle af borgernes haver, der skal anvendes til fortifikationen. Han skal indsende erklæring om, hvad de begærer derfor. SkT, 8, 331. K.

28. juni (Kbh.) Ove Giedde fik brev om ved de der liggende soldater at lade nedbryde den gamle mur omkring Helsingborg Slot imod landet, så den bliver stående 4 al. høj over jorden, og noget af det store gamle tårn, indtil den tykke mur. SkT, 8, 331.

28. juni (Kbh.) Palle Urne og Christoffer Mormand fik brev om at være kommissarier på skifte ml. Knud Gabrielsen (Akeleye) og hans børn efter afd. fru Dorte Munk. Adressaterne skal være til stede, og om nogen tvistighed indfalder, da enten forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interessere-

de. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i dennes sted. SkT, 8, 331. K.

28. juni (Kbh.) Bevilling for Båg herreds sandemænd til 6 ugers respit ud over den ordinære tid i en mordsag. De har andraget, hvorledes forleden vinter en person, som tjente en præst i Loll., på sin rejse hjem til Jyll. i Båg h. efter synsmænds sigelse er blevet ihjelslaget, afklædt og sat i en tørvegrav ved vejen. Da isen var tøet, blev samme karl fundet, optaget, synet og siden lagt i en kiste, som endnu står ved stedet. Det er en meget blind sag og uvitterligt, hvem der har begået mordet, hvorfor sandemændene begærer, at det må bero en tid lang med deres tov, på det sandhed imidlertid måske desto bedre kan komme for lyset. Kongen bevilger dem 3 måneder fra brevets dato. FR, 6, 196. Indl. 27. maj.

28. juni (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om at handle med adelen på Loll. om at bevilge, at dens bønder arbejder på Nakskovs fortifikation ligesom kronens bønder deromkring. SmT, 8, 59. K.

28. juni (Kbh.) Ove Skade fik brev om med bønderne i sit len at reparere Gedser skanse. SmT, 8, 59. K.

28. juni (Kbh.) Hr. Anders Bille fik kvittansiarum. Han har gjort endeligt rgsk. for sin afgift af den årl. visse og uvisse rente og indkomst af Skanderborg len for 3 år, fra Philippi Jacobi 1650, da han fik det efter Oluf Parsberg, og til årsdagen 1653. I lige måde har han gjort rgsk. for pengeskatter, kornskatter, bådsmandsskatter samt de 3 kontributions-skatter til Frederiksoddes skanse, item for 1 pct. af de penge, nogen har på rente, deslige afbetalt de antegnelser, der har været gjort, som ikke kunne passere. Han er intet blevet skyldig efter de på Rtk. indleverede regnskaber, mandtaller og kvittancer. JR, 12, 182. Indl. 20. juni.

28. juni (Kbh.) Erik Rosenkrantz fik brev om at overføre skibe fra Jyll. til adelens rostjeneste og fodfolk. Han skal gøre den anordning med skiberum i Århus, at adelens rostjeneste og 500 mand til fods frit kan komme over til Kalundborg. JT, 13, 185. K.

28. juni (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om at give de 500 jyske soldater lønning og tæring, 4 sldl. hver til lønning af midlerne forordnet til

militien i den jyske landekiste, så og hver mand 1 rd. til tærepeng fra Jyll. til Helsingør. JT, 13, 185. K.

29. juni (Kbh.) Hr. Jørgen Brahe fik brev ang. hr. Peder Jensen, sognepræst i Skydebjerg, og nogen boghvedetiende. PJ har beklaget, at Christoffer Nielsen, stiftsskriver i Assens provsti, som har fæstet kirkens anpart af tienden af Skydebjerg s., begærer tiende af boghvede, uanset at det er bevist, at den i 80 år har fulgt hans formænd som præster og ham selv og formedelst sognets ringhed ikke kan mistes. Han begærer, at han som tilforn må nyde boghvedetienden. Da kongen af JB's erklæring erfarer, at dette er sandt, skal denne tilholde stiftsskriveren, at han lader præsten beholde tienden. Dersom skriveren ikke bekvemmer sig dertil, skal han afstå sognetienden enten til præsten el. andre, som vil lade sig nøje med den hidtil brugelige tiende. FT, 7, 145. Incl. 29. maj 1584, udat. og 20. juni.

29. juni (Kbh.) Niels Parsberg fik brev om på Jørgen Friis t. Lindholms vegne at være på skifte efter fru Barbara Wittrup. Der skal holdes skifte efter BW, og JF, befalingmand på Vardøhus, kan i disse vanskelige tider ikke forløves fra sit len og være til stede. NP skal møde til stede og have indseende med, at alt går ligeligt til, og at JF vederfares den ret etc. (Efter sekretærens befaling). Sjt, 32, 554.

29. juni (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck og Achim von Breda fik brev om at være kommissarier på skifte efter fru Barbara Wittrup. BW's børn og arvinger andrager, at de agter at foretage skifte i fæmøn, kvæg o.a. løsøre efter deres mor. Adressaterne skal rette sig efter at møde til stede og om nogen trætte indfalder, da at forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet til dem. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i dennes sted. Sjt, 32, 554. K. Incl. 29. juni.

29. juni (Kbh.) Lensmændene i Danmark fik brev om forhindring i opbringelsen af den ny militie. Kongen erfarer, at der er adskillige forhindringer for at iværksætte den anordnede militie til hest. Adressaterne skal forhandle med adelen, præster o.a. og gøre deres bedste, for at rytterne kan tilvejebringes. Sjt, 32, 555. K. Orig. (til Otte Pogwisch) i Frederiksborg lensark., LAK, og (til Henning Valkendorf) i Odensegård lensark., LAO.

29. juni (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om, at Gert Pedersen, borgmester i Sølvborg, og hans hustru må leve fra hinanden. GP har begæret, at han må leve fra sin hustru, eftersom de ej kan forenes, erbydende derimod at ville give 200 sldl. til hendes ophold og varer for 100 sl. For at al trætte og forargelse kan forekommes, og fordi kongen af et rådstuevinde ser, at hans hustru dermed er fornøjet, er kongen tilfreds hermed. SkT, 8, 332. K.

29. juni (Kbh.) Kjeld Krag fik brev om at være jomfru Anne Kathrine Akeleyes værge. Der skal holdes skifte ml. Knud Gabrielsen Akeleye og hans børn efter hans hustru, fru Dorte Munk. KK skal møde til stede og være AKAs værge og have indseende med, at hun vederfares ret. SkT, 8, 333. K.

29. juni (Kbh.) Erik Rosenkrantz fik brev om at lade vurdere den part af Århus Bispegård, som hører under Skanderborg, efter Mogens Friis' ansøgning. Han skal ved uvildige mænd lade vurdere såvel gården i Århus sm det, der ligger under Skanderborg, og indskikke takseringen i Kanc. JT, 13, 186. K. (Efter hr. kanslers befaling).

30. juni (Kbh.) Ordinans om, hvorledes der skal forholdes i hof(vin) kælderren. Hofmarskallens ordre skal gælde i kælderen såvel for ham selv som for kongens hofbetjente o.a., enten i overskænkens nærvær el. fravær. Når marskallen efter kongens befaling affordrer noget af kælderen en gros, i ammer, tønder, fjerdingen el. fade, har overskænken tilforn det at give tilkende, at det er kongens vilje. Kælderregnskaberne skal overskænken selv alene revidere hver uge, når han er til stede ved hofstaten, og dersom det kan betvivles, at marskallen har ladet hente det, som føres til rgsk., da skal vinskænken give marskallen et rigtigt udtog hver uge over det, han har ladet hente, hvilket marskallen skal undertegne. Når overskænken ikke er til stede, skal marskallen tage kælderregnskaberne til sig og underskrive. I det øvrige skal overskænken selv have øverste direktion af kælderen og dens betjente. Dersom kælderen betjente forser sig, og ikke viser marskallen el. andre hofofficerer den tilbørlige respekt, skal overskænken lade dem straffe. Dersom overskænken ikke vil bekvemme sig dertil, skal marskallen selv tilkendegive det for kongen, der siden vil vide at resolve. SjR, 23, 394. K. Indl. 28. maj og 26. juni. (Nævnt i CCD, VI, 132, der anså det for unødvendigt at indtage ordinansens tekst).

30. juni (Kbh.) Revers givet adelen i Sjælland imod det, som de har udlovet til landets defension. Ridderskabet i Sjæll. har til rigets og landets defension bevilget følgende: 1. at give i 3 år, regnet fra 1. febr. 1652, til landekisten 1 rigsfort af hver td. htk. 2. at give årligt af hver 100 rd. på rente 1 sldl., også i 3 næstfølgende år, fra 3. juli 1652. 3. at lade udskrive af hver 3.000¹ td. htk. 4 soldater, også i 3 år. 4. at i hvert sogn skal både deres ugedagsbønder o.a. selv indkøbe sadel, pistoler og degen samt have en hest i beredskab til fornøden brug, hvilket det hele sogn l'advenant skal betale. 5. at give til magasinens oprettelse af hver 100 td. htk. 1 td. rug, 1 td. malt og 1 td. havre. 6. at deres tjenestefolk til landekisten skal udgive den 4. part af deres hele årsløn, dog et år alene, fra Michaelis 1652. Kongen forpligter sig og kronen til, at denne godvillige bevilling ikke skal komme dem el. deres efterkommere til nogen præjudice el. svækkelse på deres privilegier, men optages som en velvillig affektion, hvortil de ej har været obligeret. SJR, 23, 395. (Udt.: CCD, VI, 132-33).

1) Reversen til den nørrejske adel har 300 td. htk.

30. juni (Kbh.) Hr. Christoffer Ulfeldt og Bjørn Ulfeldt fik breve om resterende graverskat i Helsingborg len. De skal indforskrive det, der resterer af 3 års bevilget graverskat i hans tid, og levere den til Ove Giedde. SkT, 8, 333.

Ligesådannt brev fik BU.

30. juni (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om at landsforvise en kvinde, der har tilkøbt sig et døbt barn og omdøbt det. Dersom hun der ydermere betrædes noget steds, da at straffes i halsjernet der. SkT, 8, 333. K.

30. juni (Kbh.) Revers givet adelen i Jyll. imod det, den har udlovet til landets defension. Ridderskabet i Nørrejyll. har til rigets og landets defension bevilget som efterfølger: (de 6 punkter er identiske med dem i reversen til adelen i Sjæll. af samme dato, bortset fra det der i noten anførte tal). JR, 12, 183. K. (Efter hr. kanslers ordre). Indl. 10. april 1652.

30. juni (Kbh.) Manderup Due fik konfirmation af et skøde. Falk Henriksen Gøye har efter kongens bevilling og på hans ratifikation solgt og skødet nogle af Sorø Akademis gårde og gods til MD, hvorpå nu søges konfirmation. Skødet lyder: FHG gør vitterligt, at han efter kongens tilfaldelse og brev Kbh. sub dato 11. febr. 1653¹ har solgt og skødet fra Det

agl. adelige Akademi Sorø til MD gde og gods i Malt h., Føvling s., Stenderup: 1 gd., Mads Maltesen og Christen Jepsen påbor, skylder årligt 2 ørter rug, 2 ørter byg, 1 skovsvin, 3 mk. gæsteri, 1 fodernød, 1 gd., Christen Pedersen og Niels Jepsen, skylder 2 ørter rug, 2 ørter byg, 1 foderokse, 1 svin, 1 dl. gæsteri, 1 gd., Peder Knudsen, Hans Andersen og Peder Pedersen, skylder 2 ørter rug, 2 ørter byg, 1 svin, 1 fodernød, 3 mk. gæsteri. Bobøl: 1 gd., Laurids Nielsen påbor, skylder 2 ørter rug, 2 ørter byg, 1 svin, 1 fodernød, 23 mk. gæsteri. Holleskov: $\frac{1}{2}$ gd., Ebbe Sørensen, skylder 1 svin, 3 mk. gæsteri; 1 gadehus, Anders Jensen, skylder $\frac{1}{2}$ dl. Hvilke gde og gods MD skal have. FHG har annammet penge fyldest, nemlig 50 spdl. for hver td. htk. FHG, Gunde Rosenkrantz. Jørgen Rosenkrantz. Kongen bekræfter dette. JR, 12, 184.

1) Se ovf., s. 64.

30. juni (Kbh.) Hr. Jørgen Iversen i Aggersborg fik brev på en gård smst. JI har formedelst kaldets ringhed og bøndernes armod, så de ikke kan afstedkomme tiende o.a., begæret en gård der i byen, som af gammel tid har været tillagt præstegården formedelst kaldets ringhed. Af Erik Juels erklæring erfarer kongen, at det ikke kan være kronen til skade, og han bevilger dette, dog skal JI årligt erlægge skatten, når den påbydes. JR, 12, 186. K. Indl. 20. maj og 18. juni.

30. juni (Kbh.) Mogens Høg fik konfirmation af rentemestrenes kvittans på Århus stifts vegne. MH har begæret kongens konfirmation af kvittans, som lyder: Jørgen Rosenkrantz og Peder Vibe gør vitterligt, at MH har gjort rgsk. for de penge, han efter K.M.s ms. af 22. nov. 1652 har ladet annamme af lenene og gejstligheden i Århus stift og er den 3. part af deres genanter for året 1652. Hans indtægt af Dronningborg len er 651 $\frac{1}{2}$ rd. 1 ort 4 sk., af Åkær len 915 rd. 1 ort 11 sk., af Silkeborg len 965 rd., af Stjernholm len 556 rd. 2 sk., af Århusgård len 525 $\frac{1}{2}$ rd. $\frac{1}{2}$ ort, af Mariager Kl. len 457 $\frac{1}{2}$ rd. 14 sk., af Skanderborg len 1.592 $\frac{1}{2}$ rd. 18 sk. og af Århus Kapitels herrer 1.925 $\frac{1}{2}$ rd., gør efter overgivne regnskaber 7.599 $\frac{1}{2}$ rd. 9 sk., hvilke penge MH 10. jan. 1653 har ladet levere til Christoffer Gabel, K.M.s omslagsforvalter, efter hans bevis. Kbh. 25. juni 1653. Kvittansen er konfereret med det overgivne rgsk. og registreret. Kongen konfirmerer dette. JR, 12, 187. K.

30. juni (Kbh.) Mogens Høg fik brev om tømmer til Lundenzes' bygning. Peder Reedt har anholdt om bevilling til en del tømmer af Silkeborg skove til reparation af husene og tilhørende fodstykker på Lun-

denæs, som er forrådnede. Han formener, der behøves 35 egetræer. MH skal lade ham dem uvide på de steder, hvor det mest uden skovskade kan ske. JT, 13, 186. K. Incl. udat.

30. juni (Kbh.) Bølling og Hammerum herreds bønder fik befaling til at give langhalm til Lundenæs ladegårds tag. Peder Reedtz andrager, hvorledes der er stor brøstfældighed på taget på Lundenæs Slots ladegård, hvilket årligen forårsages af storm og uvejr. Der behøves ikke mindre langhalm dertil at reparere, end bønderne tilforn har været tilholdt at give efter kongens fars brev. De skal årligen herefter til vedligeholdelsen som tilforn af hver helgård give 3 traver langhalm og af hver halvgård el. bol 1½ trave. JT, 13, 187. K. Incl. udat.

30.¹ juni (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om at erklære sig om gods i Koldinghus len, som Erik Juel begærer til pant. EJ har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i Nørvang h., Give s. og by: 1 gd., Søren Jensen og Niels Jensen påbor; Skielffuegård², som Morten Christensen påbor. Han skal erklære sig om godssets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Koldinghus, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 187.

1) Datoen er ikke anført, men brevet er placeret efter brev 30. juni og før 1. juli. 2) Muligvis Skærhoved(gård)

1. juli (Kbh.) Bestalling for dr. Niels Wichmand som skibsmedikus. Han skal være inden borde hos rigens admiral, når denne er i søen, og ellers hos den, som kommanderer flåden i stedet for admiralen, hos hvilken han skal have frit bord. Han skal med flid bese badskærernes kister og forfare, om de er forsynet med det, der hører til, og tilkendegive det i tide, dersom noget mangler. Det er befalet, at han skal gives de medikamenter, der gøres fornødne til gemene mænd, så vidt hans kunst vedkommer. Han skal ellers være kongen og hans riger og lande tro, ramme kongens og rigets gavn og hindre skade. For sin tjeneste er han bevilget årligt 300 rd., hvilket skal begynde fra brevets dato og erlægges af Rtk. Rentemestrene skal lade ham dem bekomme årligt. Sjr, 23, 396. K. Incl. 27. juni.

1. juli (Kbh.) Slotspræsten på Antvorskov fik brev om, at kirkerne i Sjælland skal kontribuere til opbyggelse af hans residens. Kongen er

kommet i erfaring, at han ingen residens har, og bevilger, at kronens kirker i Sjæll.s stift hver skal kontribuere 3 rd. dertil. Sjr, 23, 397. K.

1. juli (Kbh.) Falk Gøye fik brev om at forunde jomfru Anne Grubbe 3 friske ege af kronens skove under Sorø til bygningstømmer til opbygelse af hendes brændte gård. Sjt, 32, 555. K.

1. juli (Kbh.) Hr. Christian Friis skal lade Erik Juel t. Hundsbæk, befalingsmand på Ålborghus, være følgagtig 4 franske kartover og 2 tolv-pundige stykker med lader o.a. tilbehør samt 200 kugler. Sjt, 32, 555. K.

1. juli (Kbh.) Arent von der Kuhla og Otte Pogwisch fik brev om, at Hans Holst skal have opsigts på deres len med gewehr og mønstre bønderne, deslige om skabe i sognekirker til gewehret. Af AKs erklæring erfarer kongen, at siden sidste fejde er i lenet gewehret taget fra bønderne og henlagt i kirkerne, men da der ikke har været tilsyn, er det meste fordærvet. HH, som da var forordnet til at eksercere bønderne, skal have haft opsigts dermed, dog ingen betaling bekommet. For at han des flittige skal have tilsyn med gewehret, bevilger kongen, at hver gård i lenet må give ham 6 sk. og en halvgård 3 sk. Han må også som tilforn have enspændergage og skal derfor eksercere bønderne på AKs len såvel som på Frederiksborg len. Med gewehret skal forholdes således, at der i hver sognekirke skal gøres et skab, hvor bønderne kan hænge deres gewehr, når de kommer fra mønstring, for at det ikke skal forruste. (Efter hr. kanslers ordre). Sjt, 32, 555. K. Orig. (til OP) i Frederiksborg lensark., LAO. Indl. 28. juni.

Ligesådan fik OP om gewehret i Frederiksborg len.

1. juli (Kbh.) Falk Gøye fik brev om, at lønnen til den danske præst på Sorø efter FGs anmodning årligt må forbedres 100 rd. Det skal blive FG godtgjort. Sjt, 32, 556.

1. juli (Kbh.) Ebbe Gyldenstjernes mageskifte med Århus Kapitel. EG har for magelæg til kongen på kapitlets vegne udlagt gde og gods i Havreballegård len, Hasle h., Brabrand s. og by: 1 gd., Søren Poulsens enke Anne Jensdatter, skylder årligt 1 ørte rug, 2 ørter byg, 1 ørte havre, af Sanderup Mark 1 ørte havre, 1 brændsvin, 1 fodernød, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1½ mk. 2 sk. 1 alb. landgildepeng, 1 mk. 5 sk. 1 alb. gæsteripeng. Øster Lisbjerg h.: halvparten af Skarresø Skovhus, som

Rasmus Jensen påbor, skylder 1 mk, og er skov dertil på 30 svins olden, med al rente og rette tilliggelse. Til fyldest vederlag er af Århus Kapitel udlagt gde og gods i Kalø len, Øster Lisbjerg h., Skødstrup s., Åstrup: 1 gd., Rasmus Christensen påbor, skylder 2 ørte byg, 2 ørte havre, 1 otting smør, 1 brændsvin, 4 mk. gæsteri, hvilken gd. og gods osv. efter ordinær stil. JR, 12, 88.

EGs genbrev efter ordinær stil.

1. juli (Kbh.) Erik Juel fik brev om at lade kaste skanse ved Hals, hvortil stykker og munition skikkes ham, og om at forhindre landgang. Han skal med det forderligste begive sig fra Kbh. til sit len og der lade kronens og gejstlighedens bønder i Kær, Jerslev, Fleskum og Hellum herreder opkaste en skanse på hver side af indløbet til Limfjorden for at sikre det. Kongen tvivler ikke på, at adelen i hans len og herrederne jo tilsteder bønderne at hjælpe til arbejdet, eftersom det angår deres så vel som landets gavn. Det er også befalet, at han af Tøjhuset leveres 4 franske halve kartover og 2 12-pundsstykker med lader samt andet, så og 200 kugler. Foretages fjendtlig landgang, skal han med største flid afvende dette med så meget af landfolket og almuen til hest og fods, som i hast kan tilvejebringes. JT, 13, 187. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 783). K. Incl. udatt.

1. juli (Kbh.) Otte Krag fik brev om at erklære sig om gods i Bøvling len, som Erik Juel begærer til pant. EJ har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i OKs len: Ulfborg h., Staby s., Blagsgård, som Steffen Nielsen og Jens Pedersen påbor; Kirkeby: 1 gd., Christen Jepsen påbor; Øster Husby: 1 gd., Christen Madsen påbor; Monsgård: Morten Jensen og Jens Knudsen påbor. Nissum s., Gadegård: Niels Jepsen og Jens Jepsen påbor; Bavnbæk: 1 bolig, Niels Andersen påbor; Korsgård: Christen Christensen. Han skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Bøvling Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 188. Incl. 2. juli.

2. juli (Kbh.) Instruks for skibskaptajn Enevold Frederik Akeleye at ledsage det islandske skib. Instruks for EFA på orlogsskibet Den grå Ulv, hvorefter han har at forholde sig med skibet så vel som med Den forgyld-

te Bjørn. Han skal straks med de to orlogsskibe begive sig fra flåden og selv føre admiralsflag på Den grå Ulv og med Den forgyldte Bjørn konvojere de islandske skibe her fra gennem Kattegat og forbi Skagen til Lindesnæs. Når de er kommet dertil, skal de straks forlade de islandske skibe og begive sig tilbage igen til flåden. Dersom de på deres rejse finder nogle fribyttere, som gør kronens strømme usikre, skal de antaste dem og gøre besvær at bemægtige sig dem og hidføre til Kbh. Men dersom de møder nogen engelsk orlogsflåde, som synes stærkere end dem, skal de ikke indlade sig med dem, men så snart de får dem i sigte begive sig i den nærmeste og sikreste af kronens havne el. også tilbage. SjrR, 23, 397. K.

2. juli (Kbh.) Peiter von Steenberg, bestalter kaptajn til fods, fik brev på Skovgård i Antvorskov len. Han har andraget, hvorledes han 2 gange næsten har ladet opbygge den bondegård, Skovsgård, han nu påbor, eftersom den brændte straks efter, at han tilforhandlede sig den. Han begærer derfor, at han og hans hustru må forundes den kvit og frit deres livstid. Derforuden, at bygningen må tilfalde hans børn og arvinger. For villig og tro tjeneste bevilger kongen ham dette. Børnene må efter forældrenes død råde for bygningen, ligesom det er brugeligt i Kronborg og Kbh.s len. SjrR, 23, 398. Indl. udat.

2. juli (Kbh.) Bevilling for Frederik von Ahlefeldt til toldfrit at udføre en hoppe, dog skal tilladelsen overleveres til tolderen det sted, hvor hoppen bliver udført, og kasseres. SjrR, 23, 398.

2. juli (Kbh.) Rentemestrene fik brev om, at Peter Jensen, bergtiendeskriver sønden- og nordenfjelds i Norge, i sit rgsk. er godtgjort mangel på 50 rd. for løn til en tjener for 2¹/₂ års tjeneste. Sjt, 32, 556. Orig. i DKanc. B 179h.

2. juli (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om, at skipper Hans Malmø, skipper på orlogsskibet Spes, som er anholdt for begangen forseelse, må løslades af sit fængsel. Sjt, 32, 557. K. Indl. udat.

2. juli (Kbh.) Hr. Henrik Rantzau og Erik Rosenkrantz fik brev om at være kommissarier ml. jomfru Birgitte Krabbe t. Østergårds kreditorer og hendes bror Iver Krabbe. Der er uenighed ml. en del af BKs kreditorer, nemlig Gunde Rosenkrantz, Jørgen Kruse, jomfru Magdalena Holck, hr. Svend Hansen samt Johan Lydlofsen og hendes bror og lavværge IK ang. fordring af indgæld, nævnte kreditorer har. IK mener det

imod loven er gjort uden hans vidende og derfor ej bør betales, medmindre samtlige hendes arvinger samtykker. Da IK efter egen erklæring er tilfreds, at kreditorerne bliver kontenteret, hans medarvinger i lige måde samtykker ved underskrevne breve, skal adressaterne indstævne for sig i Vejle samtlige arvinger, nemlig Knud Bille og Steen Bille, Henrik Bille på jomfru Hilleborg, Gertrud og Vibeke Billes vegne, Rønnov Bille på sine børns vegne og særdeles IK med hans søsters lodder, skøder, adkomstbreve og rigtighed for hendes købegods og solgt gods o.a. breve vedkommende hendes værgemål. Efter beskaffenheden skal de kvittere værgemålet med samtlige arvinger. Deslige fordrer kreditorerne med deres rigtighed for sig og forhandle ml. parterne, at kreditorerne kan blive kontenteret. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de ininteresserede. Derksom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 13, 189. Indl. 8. aug. 1649, 2. og 13. sept. 1650, 29. jan. 1651 og 26. juni.

3. juli (Kbh.) Henrik Ramel fik brev om at udskrive 200 af de dygtigste unge karle på Møn og at lade det gamle gewehr reparere. Han skal lade de 200 mand eksercere i et kompagni. Sjt, 32, 557. K.

3.¹ juli (Kbh.) Albret Friis fik befaling til at begive sig til Bornholm og kommandere militien der, så og om andet, som angår slottets og landets defension. Når han ankommer, skal han erkyndige sig om de pladser ved søkanten, som behøver at forsikres imod fjendtlig indgang og tilkendegive Joakim Gersdorffs fuldmægtig, hvilke steder arbejdet kan begyndes, enten at reparere de gamle brystværn el. at forfærdige andre af nyt. Han skal tilstille skriftlig betænkende, hvorledes han eragter Hammershus med ringeste bekostning kan forfærdiges og forses med forsvarlig besætning, ammunition og proviant. Han skal holde god orden i krigssagerne. Han skal lade landfolket eksercere ved officerer og have indseende med deres gewehr. Så og, at landet deles, som det findes bekvemmeligst at afværge fjendtlig landgang. Han skal gøre skriftligt forslag om, hvorlede god anordning kan ske, både til hest, såvel som dragoner, og til fods. SkT, 8, 334. K. Indl. 1. juli.

1) K. har 3. juni.

3. juli (Kbh.) Jørgen Seefeld fik brev om afslag for Svend¹ Nielsen i Tyvkær i Koldinghus len. SN har klageligen andraget, at hans heste, hopper o.a. fæmon er bortdød, og han har i 2 år ikke kunnet bruge sin

avling. Han begærer, at han må efterlades næst forleden års landgilde, på det han bedre kan komme på fode. Af JSs erklæring erfarer kongen, at SN behøver hjælp, og er tilfreds, at han forskånes for landgilde fra Philippi Jacobi 1652 til årsdagen 1653. Det skal blive JS godtgjort. JT, 13, 190. Incl. 20. april (2).

1) Overskriften har Søren, brevet og Incl. Svend.

3. juli (Kbh.) Jørgen Seefeld fik brev om afslag for Jes Pedersen i Tyvkær i Koldinghus len. JP har klageligen andraget, at hans hus og gård for 3 år siden er afbrændt med al hans formue. Han begærer, at han må efterlades forleden års landgilde, på det han bedre kan komme på fode. Af JSs erklæring erfarer kongen, at JP behøver hjælp, og er tilfreds, at han forskånes for landgilde fra Philippi Jacobi 1652 til årsdagen 1653. Det skal blive JS godtgjort. JT, 13, 190. Incl. 20. april (2).

4. juli (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om, at kaptajnerne ved de 4 kompagnier liggende ved Kbh. til kostpenge bekommer 1½ rd. af landekisten, løjtnanterne og de andre officerer à l'advenant, beregnet fra den tid, kompagnierne er hidkommet. Sjt, 32, 557. K.

4. juli (Kbh.) Lensmændene i Danmark fik brev om at forkynde forordningen om udførsel af krudt, vedlagt som trykt mandat. Sjt, 32, 557. K. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK, og i Odensegård lensark., LAO.

4. juli (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at lade dr. Niels Wichmand, kongens skibsmedikus, bekomme 100 rd. at betale medikamenter for. Sjt, 32, 557. K.

4. juli (Kbh.) Kommissarierne i Fyn, Henrik Gyldenstjerne og Henrik Podebusk, fik brev om at tilskrive adelen at lade folkene møde ved Stribodde med hjulbører, skovle o.a., 1 karl af hver 100 td. htk., for at arbejde i 2 måneder, eftersom det er vedtaget. Vil nogen give 1 rd. om ugen for hver karl og derforuden skaffe materialia straks, er det dem tilladt. Det skal kontinuere i juli og aug. og så vidt i sept., som der fattes i juli måned, og de skal tage deres musketter el. bøsser samt muniton med. FT, 7, 146. Incl. 2. juli.

4. juli (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om, at Mariager Kl.s bønder skal arbejde på Hals Skanse. Kongen har befalet Erik Juel at lade op-

kaste en skanse på begge sider ved Hals til at sikre indløbet. CF skal gøre den anordning, at bønderne i de befalede herreder under hans len tillige med de andre hjælpere at arbejde hermed, eftersom grunden på den ene side, hvor der skal arbejdes, henhører under hans len. JT, 13, 190. K.

4. juli (Kbh.) Hr. Henrik Rantzau fik brev om, at Rasmus Mikkelsen i Fillerup Mølle under Åkær len må forskånes for 1 års landgilde. RM andrager, hvorledes han for 2 år siden har taget sig for at forfærdige en liden øde mølle der og komme i gang. Den var ganske øde for træværk, møllesten og stål. Han beklager, at formuen ikke kunne strække til, så han resterer med sidste års mølleskyld, 10 rd., hvortil han ingen midler har, og begærer, at de må efterlades. Af HRs erklæring erfarer kongen, at RM behøver afslag, og er tilfreds, at han forskånes for 1 år. Det skal blive HR godtgjort. JT, 13 191. Orig. i Åkær lensrgsk., RA.Indl. 30. sept. 1650, 21. maj 1651 og udat.

4. juli (Kbh.) Viborg Kapitel fik brev om at befale nogle bønder at gøre Claus Christensen, indvåner i Viborg, ægt og arbejde, som er bevilget ham af dr. Henrik Ernst, prof. på Sorø Akademi. CC andrager, hvorledes han af HE er bevilget ægt og arbejde af 10 bøndergårde til et kannedømme i Viborg Domkirke, som HE er forlenet med, hvoraf han dog endnu intet har nydt og derfor begærer, at bønderne befales at gøre dette. Adressaten skal forelægge bønderne, hvor meget de er pligtige årligen at gøre af hver gård. JT, 13, 191. K. Indl. 19. maj.

5. juli (Kbh.) Bevilling for Henrik Marheim til årligt i Danmark at sælge 40 skippd. kobber, som bliver forarbejdet på kongens kobbermølle ved Flensborg. Dog skal han betale den gl. told, 1½ rd. af skip pundet, på første toldsted her i riget, hvor kobberet indføres. For at der ikke skal begås underslæb af andre under hans navn, skal han på dette brev lade afskrive på det sted, hvor det indføres i riget og fortoldes, og ej indføre mere årligt, end som står. Sjr, 23, 398. K. K. m. påtegn. 12. jan. 1654. Indl. 30. juli 1624, 19. maj 1631 (2), 24. jan. 1652, 28. maj og udat. (5).

5. juli (Kbh.) Obligation på 500 rd. til Gødert Braem, handelsmand i Kbh. Kongen skylder GB 500 spd., som han lover at betale uden nogen rente efter 12 år fra brevets dato. Sjr, 23, 400. Indl. 30. juni.

5. juli (Kbh.) Henrik Rantzau fik kvittans for et års afgift af Åkær len. HR har i 3 næstforegående år, hvert år den 3. part, erlagt 2.746 rd. 8 sk., som er et års visse indkomst, som han efter jordebogen og renteritakst nyder af lenet. I lige måde har han gjort rgsk. for 3 års afgift af sin genant, og i overslaget til omslagsforretningen var dermed ikke indberegnet årligen 65 rd. $\frac{1}{2}$ ort 8 sk., som er 165 $\frac{1}{2}$ rd. $\frac{1}{2}$ ort 8 sk, beregnet fra Philippi Jacobi 1650 til årsdagen 1653. Kongen kvitterer og lover, at HR, om der i hans levende live sker forandring, skal nyde lige så meget af sin efterkommer i lenet igen, ellers skal hans hustru og arvinger nyde et nådsensår foruden det, som sædv. plejer at ske. JR, 12, 189. K.

5. juli (Kbh.) Søren Orning, Jens Bille m.fl. fik brev om at være kommissarier ml. fru Christence Rodsteen, enke efter Vogn Vognsen, og Sidsel Jacobsdatter, Peder Christensens i Fladholt. Der er tvistighed ml. CR og SJ ang. en jord kaldet Brudhaven, liggende til Fladholt, som VV har forundt hende hendes livstid med 2 boliger samt al anden tilliggelse og herlighed, og efter hendes død datteren Kirstine Vognsdatter. Adressaterne skal møde på åstederne, granske og forfare deres beskaffenhed og efter fremlagte dokumenter og adkomstbreve forhandle med parterne i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 13, 192. Indl. udat.

6. juli (Kbh.) Rentemestrene fik brev om, at borgmestre og råd i Stege må forskånes for 6 års resterende skatter. De har på menige borgeres vegne anholdt om, at kongen vil efterlade dem 6 års årlige byskatter, som beløber sig til 200 rd. 4 sk., som de ej har kunnet udgive for den store indkvartering i forledne fejde. Dette i stedet for de 200 rd., som de da også forstrakte til aftakning af rytteriet. Kongen erfarer, at de for denne forstrækning ingen betaling har bekommet af det til kronens gæld udlagte gods og er tilfreds, at adressaterne afkorter dem nævnte byskatter. SJT, 32, 558. Orig. i DKanc. B 179h. Indl. 16. juni 1582 (Fr. 2., kopi), 10. dec. 1618 (Chr. 4., kopi), 8. marts 1644, 20. juni.

6. juli (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om at lade Oluf Rosenkrantz t. Egholm være en bøsseskytte og nogen munitiøn følgagtig. Han skal lade ham til Rørvig Skanse og ved Sålebæk i Dragsholm len af Tøjhu-

set få 40 bundter lunter, 3 halve td. slangekrudt, 50 4-pd. kugler, 30 sekspundige kugler, 2 otting 10 og 12 ladinger musketkugler, 5 skøfle el. kobberplader dertil, nemlig 4 til 4 pd.stykker og 1 til 6 pd.stykker, 2 lispd. bly til 2 hagekugler samt en bøsseskytte. SjtT, 32, 558. K. Indl. 1. juli.

6. juli (Kbh.) Bevilling for borgerskabet på Bornholm til at være fri for tiltale for told af nogle heste, de har udført. Kongen har efter ansøgning bevilget undersåtterne i Rønne, Hasle, Svaneke og Neksø at være forskånet for den tiltale, som haves mod dem for told af de heste, som de forgangen sommer udførte til Tyskland, når de betaler så meget i told af de udførte heste, som gives efter anordningen om heste, der udføres fra Blekinge. SkR, 6, 297.

6. juli (Kbh.) Henning Valkendorf fik brev om at forordne Daniel Harder guldsmed i Odense til gardejn i Fyn. Kongen erfarer, at der i rum tid ikke har været en sådan, og har konfirmeret den af hans far udstedte ordinans for guldsmedene. HV skal straks tilforordne DH til gardein over Fyns stift og tage hans ed, at han vil forholde sig ærligt efter ordinansen, som skal tilstilles ham af borgmestre og råd i Odense. FT, 7, 146. Orig. i Odensegård lensark., LAO. Indl. under FR, 195.

6. juli (Kbh.)¹ Hr. Peder Simensen, sognepræst på Alrø under Åkær len, fik brev på en tiende. PS har givet tilkende, at indkomsten på Alrø er meget ringe, så han ikke kan have sin tilbørlige underholdning deraf. Kongen bevilger, at PS kvit og frit må oppebære kronens anpart af korntienden af Alrø. JR, !2, 190. Indl. 8. juli.

1) Ud for brevet er hæftet en seddel med påskriften: Det er i Kanc. igen indleveret og kasseret og derimod på Riberhus Slots vegne den 29. juni 1656 et andet leveret.

7. juli (Kbh.) Steges borgere fik brev på at have torvedag om lørdagen. De har klageligen tilkendegivet, at byen af bønderne gøres ganske ringe tilførsel, af den årsag, at der ikke er forordnet en vis torvedag, hvor de kan indføre de varer, de har at aflade, og igen købe de varer, de kan have fornødent, borgerskabet til ikke ringe besværing. På det, Stege må blive ved magt, forordner kongen, at der om lørdagen skal holdes torvedag som brugeligt i andre købstæder. Menigheder og almue på landet skal rette sig efter at søge til Stege og der holde akseltorv og bruge deres handel med borgerne og ikke med nogen andre, med-

mindre de vil bringe deres varer til Kbh. Borgerne skal igen være forpligtet til for billigt værd og køb at falholde klæde, humle, salt, stål o.a. købmandsvarer til bøndernes husbehov. Sjr, 23, 400. K. (med dato 6. juli).

7. juli (Kbh.) Skøde til Jochum Garding på en plads i den ny Herregade. JG har formedelst Kbh.s fortifikation mistet en have uden for Nørreport. Kongen har derimod undt ham jord til en byggeplads i den nyafstukne Herregade og Klerkegade næst til Villum Hornbold, og er samme side så vel som den imod Herregaden 51 al., imod Klerkegade så vel som den side næst til Christoffer Pligtsfoged hver 40 al., hvilken plads ... [se s. ...].Sjr, 23, 401. (Tr.: KD, III, 423). K.

7. juli (Kbh.) Skøde til Niels Lauritzen snedker på en byggeplads i den ny Borgergade. NL har formedelst Kbh.s fortifikation mistet sit hus og en have uden for Nørreport. Kongen har derimod undt ham jord til en byggeplads i den nyafstukne Borgergade, ml. Hans Mortensens og Oluf Villadsens pladser, og er bredden så vel for til gaden som ganske igennem 24 al., længden 69 al., hvilken plads ... [se s. 44]. Sjr, 23, 401. (Tr.: KD, III, 423). K.

7. juli (Kbh.) Bestalling for Sigvard (Sivert) Jørgensen som skovrider i Sorø len. Brevviseren, IJ, er forordnet med største flid og vindskibelig-
hed at tage vare på kronens skove i Sorø len, at intet dyr skydes el. øde-
lægges, lille el. stort. Kommer han over nogen, som skyder el. øde-
lægger noget dyr el. befindes nogen gående med lange rør uden for
alfarvej, skal han gøre sin yderste flid, at han kan blive dem mægtig og
føre dem til Sorø. Kan han ikke blive deres overmand, skal han følge
efter dem og opspørge, hvem de er el. tilhører, og siden tilkendegive
det for lensmanden. På samme måde med krybskytter af adelens folk,
som fordrister sig til i kronens skove at ødelægge dyr el. gå med lange
rør uden for alfarvej, og kan han ikke blive dem mægtig, og vil de ikke
give ham besked, hvem de tilhører, har han fuldmagt til at skyde et lod
i dem og ikke lide skade el. tiltale. Det er ham under højeste straf for-
ment uden befaling selv at skyde dyr. Han skal have indseende med, at
ingen holder geder, som kan løbe ind i skovene og gøre skade på un-
derskoven. Kan han finde nogen geder, efter at de tilforn er forbudt,
må han skyde dem el. lade dem drive til Sorø. Finder han hunde, skal
han også skyde dem, hvem de end tilhører. Ligeledes skal han have ind-
seende med, at intet hugges i skovene uden hofmesterens bevilling.

Han skal have agt på, at ingen af skovfogederne lader hugge egetræer i skovene, uden de tilforn bliver mærket og udvist. Han skal rette sig efter sin ed og forpligt og forholde sig flitteligen og være hofmesteren på Sorø hørig og lydig. For hans tjeneste bevilges han årligt til besoldning 8 rd., som skal gives ham af Sorø Kl.s indkomst, en halv sædv. hofklædning og halv foder til en hest, og hver måned til kostpenge 2 dl. fra brevets dato. Desuden er bevilget ham et hus ved Næstboberg til fri husværelse. Lensmanden på Sorø Kl. skal fornøje ham dette. Sjr, 23, 402. K. Indl. 7. juli.

7. juli (Kbh.) Otte Krag fik brev om at lade Erik Juel være følgagtig det pantegods i sit len, som er forundt ham for en sum penge, han har forstrakt kongen med. JT, 13, 193.

8. juli (Kbh.) Peder Charisius fik brev om at hjælpe Jens Jensen i Kbh. til rette hos (General)staterne efter hans breve. Hvad JJ andrager, kan PC se af hans vedføjede supplikation, dokumenter og breve. Han skal så vidt muligt befordre hans sag hos kompagniet. Sjt, 32, 558. K.

8. juli (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev om toldfrit at lade passere Sofie, hertuginde af Stettin-Pommerns vinhandler, når han ankommer i Sundet med 12 foder rhinskvin til hendes hofholdning. (Gennemset og befalet af sekretæren). Sjt, 32, 558. K. Indl. 24. april og 22. maj.

Ligesådan fik tolderne at lade fru Elisabeth, hertuginde af Stettin-Pommerns vinskænk passere toldfrit med 12 foder rhinskvin el. i stedet fransk el. spansk vin.

8. juli (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at lade Niels Aagesen, indvåner i Kbh., bekomme 3.000 rd. af 2. termins subsidiepenge for leverancer af klæde til flåden. Sjt, 32, 559. Orig. i DKanc. B 179h. Indl. 2. juli.

8. juli (Kbh.) Hr. Hans Lindenov og Henrik Ramel fik brev om at være kommissarier på skifte ml. Steen Holgersen Bille og hans børn. SHB har tilkendegivet, at han 21. juli agter at holde skifte i Kbh. med sine børn. Adressaterne skal som kommissarier overvære skiftet. Indfalder nogen tvist, skal de forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 13, 193. Indl. 7. juli.

8. juli (Kbh.) Christoffer Bille fik brev om at være værge for Steen Holgersen Billes børn på skifte. SHB agter at holde skifte med sine børn 21. juli i Kbh. CB skal overvære skiftet og have indseende med, at børnene vederfares ret. Når skiftet er overstået, skal han selv levere værge-målet til SB. JT, 13, 193. Incl. 7. juli, se foreg.

9. juli (Kbh.) Otte Krag fik forsikring for 1.970 rd. 6 sk. af Bøvling len, som han i 3 næstforegående år, hvert år den 3. part, har erlagt til rigets gælds aflæggelse, og som er et års visse indkomst, som han efter jordebogen og renteritakst nyder af lenet. Kongen kvitterer og lover, at OK, om der i hans levende live sker forandring, skal nyde lige så meget af sin efterkommer i lenet igen, ellers skal hans hustru og arvinger nyde et nådsensår foruden det, som sædv. plejer at ske. JR, 12, 191. K.

9. juli (Kbh.) Otte Krag fik forsikring for 732 rd. af gejstligt gods som han i 3 næstforegående år, hvert år den 3. part, har erlagt til rigets gælds aflæggelse, og som er et års visse indkomst, som han nyder af det gejstlige gods, han er forlenet med, efter jordebogen og renteritaksten, nemlig Thyholm provsti og Vincentis altari vicarie i Roskilde. Kongen kvitterer og lover, at OK, om der i hans levende live sker forandring, skal nyde lige så meget af sin efterkommer i det gejstlige gods igen, ellers skal hans hustru og arvinger nyde et nådsensår foruden det, som sædv. plejer at ske. JR, 12, 192. K.

10. juli (Kbh.) Jørgen Seefeld på Ringsted fik brev om at erklære sig om det begravelsessted, hr. Holger Rosenkrantz t. Ørup begærer i Veterslev Kirke, som er sognekirke til hans gård Sørup,¹ hvorimod han tilbyder at give noget til kirkens vedligeholdelse. JS skal erkyndige sig om beskaffenheden og indskikke erklæring i Kanc. Sjt, 32, 559. K.

1) Kopibogen har fejlagtigt *Årup*.

10. juli (Kbh.) Christen Skeel fik brev om at erklære sig om gods, Gunde Rosenkrantz begærer til mageskifte under hans len, nemlig 3 gde i Lejrstofte; nok i Smerup: Laurids Pedersen, Henning Hansen, Knud Hansen; nok 1 gd., Niels Skrædder har påboet, som nu skal være øde; Søren Rytter. Hvorimod han erbyder at ville udlægge gde og gods i Havnelev: Jep Jørgensen; Lille Heddinge: Jørgen Hardtsen; Store Heddinge: Jørgen Faubo; Oluf Lauridsen; Varpelev: Hans Olufsen. Og dersom kronen ikke sker fyldest deri, erbyder han andet gods deromkring. CS skal erklære sig om godset, GR begærer, for belejligheds el.

anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. Sjt, 32, 559. K.

10. juli (Kbh.) Rigens marsk fik brev om at forordne nogle værkbasser årlig besoldning, nemlig Peder Svendsen 80 rd., Christen Madsen og Erik Jensen Køge hver 64 rd. Han skal gøre den anordning, at de bliver betalt af kommissarierne i de provinser, de henskikkes til, samt billig dagløn, mens arbejdet varer. Sjt, 32, 560. K. Indl. 9. juli.

10. juli (Kbh.) Konfirmation for borgmester Thomas Brodersen på et stykke jord uden for Pjentebroen ved Odense. Kongen er anholdt om konfirmation af fæstebrev udstedt af Anders Pedersen, foged i Skt. Knuds Kl., lydende, at AP på vegne af sin husbond, hr. Christen Thomesen (Sehested) t. Stougård, K.M.s kansler og rigsråd, hovevdsmand i Skt. Knuds Kl., til TB har lejet et af klosterets huse med have, liggende uden for Pjentebroen, ml. en af provstegårdens ejendomme i vest og Hans Johansens våning og have i øst, som afd. Anders Provstegaard før har påboet. Da bygningen efter uvildige synsmænds afsigt findes ganske brøstfældig, er den forundt TB med følgende konditioner: TB skal straks annamme huset og inden et år lade det bygge med god bygning efter stedets beskaffenhed og vedligeholde det, så den sædv. jordskyld, 4 sldl., ikke forringes. Dersom det tilfalder ham el. hans arvinger at sætte bedre bygning derpå, står det dem frit for. Jordskylden, 4 sld. à 64 sk. skal årligt erlægges til Philippi Jacobi dag i Skt. Knuds Kl. Herimod er TB lovet nævnte grund og våning for sig og arvinger, dog skal han efterkomme det, han har lovet. Så og forbeholdt, at såfremt TB el. hans arvinger er til sinds at sælge bygningen, er de forpligtet til først at tilbyde lensmanden den for billigt værd. Skt. Knuds Kl. 21. juni 1613. Kongen konfirmerer fæstebrevet. FR, 6, 198.

10. juli (Kbh.) Laurids Ulfeldt og bispen i Århus fik brev om at erklære sig om Preben Gyldenstjernes mageskifte. PG begærer til magelæg gde og gods af Horsens Hospital: Kalø len, Mols h., Kelstrup: Mikkel Rasmussen påbor; 1 gadehus på gårdens grund. Hvorimod han til fyldest vederlag erbyder i Stjernholm len, Nim h., Vrønding: Anders Pedersen. Hatting h., Stenderup: Eske Olufsen. Dersom derved ikke sker fyldest, erbyder han endnu i samme h. og der omkring andet gods. Adressaterne skal erklære sig om godset for belejligheds el. anden her-

ligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 193.

11. juli (Kbh.) Niels Nielsen fik brev om i Helsingør at være fri for indkvartering i 1 år. NN andrager, at han med hustru og børn er tilsinds at begive sig fra Halland og nedsætte sig i Helsingør, med så skel, at han efter recessen må nyde nogen frihed og det 1. år være fri for indkvartering og kærnerbestilling og al anden kgl., borgerlig og bys tyngte. Kongen bevilger dette. Sjr, 23, 403. K. Incl. 29. og 30. juni.

11. juli (Kbh.) Hr. Henning Valkendorf fik brev om at tilholde borgmestre og råd i Odense at lade Jørgen Christensen Naur, landstingsskriver i Fyn og indvåner i Odense, nyde frihed efter K.M.s brev. JCN andrager, hvorledes han af borgmestre og råd er anmodet om skat i modstrid med kongens brev om frihed for skat, så længe han ingen borgerlig næring bruger. HV skal erkendige sig om sagens beskaffenhed, hvorfor han ikke nyder den frihed, og foreholde borgmestre og råd at rette sig derefter. FT, 7, 146. Orig. i Odensegård lensark., LAO. Incl. 24. maj.

11. juli (Kbh.) Å.b. om torvedag i Frederiksodde hver tirsdag. Kongen ser gerne, at købstaden kunne tiltage ved handel og vandel, og det formenes, at almuen ved en vis torvedag kunne have årsag at søge byen med varer. Han vil derfor, at der om tirsdagen skal holdes torvedag dér ligesom i andre købstæder. JR, 12, 192. (Udt.: CCD, VI, 133). K.

11. juli (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om Frederiksodde. Han skal rette sig efter tidl. befalinger til hans formænd lensmændene på Koldinghus ang. fæstningen Frederiksoddes fortsættelse. Han skal lade indbringe det tømmer, palisader el.a., som det er befalet at skaffe, og ellers hjælpe til fæstningsværket efter anordning gjort af rigsrådet i Jyll. JT, 13, 194. K. Incl. 18. juni.

11. juli (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om, at Elbo herredsting skal holdes i Frederiksodde, og herredsfogeden, herredsskriveren, sandemændene og alle herredsmændene skal der holde den samme dag og den samme ret som nu. JT, 13, 194. K. Incl. 18. juni, se foreg.

12. juli (Kbh.) Christen Albretsen Skeel fik forsikring for et års indtægt af Tryggevælde og Højstrupgård len til aflæggelse af omslagsgæld.

CAS har på næst forgangne 3 år, hvert år den 3. part, erlagt 2.132^{1/2} spdl., 1^{1/2} ort 5 sk. ^{1/2} albus, som er et års visse indkomst af nævnte len, anslået efter jordebogen og renteritakst. Kongen kvitterer og lover, at CAS, hans hustru og arvinger skal nyde lige så meget igen af hans efterkommer i lenet, og efter hans død skal hans hustru el. arvinger nyde et nådsensår af lenet foruden det, som sædv. er. SJR, 23, 404. K.

12. juli (Kbh.) Rigens marsk fik brev om at forordne Iver Christensen og hans medhavende konstabel, Jørgen Andersen, traktement af landekisten i Skåne. De er beordret fra Tøjhuset til Landskrone blokhus med en del jernstykker med tilbehør. Adressaten skal gøre den anordning, at IC og JA fra 11. juni sidstforleden trakteres af landekisten i Skåne, lige ved arkelimestrene og konstablerne på Landskrone, eftersom de da er udslettet af mandtallet på Tøjhuset. SkT, 8, 335. K.

13. juli (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om, at Johan Busch skal tilbagegives kongens anpart af konfiskerede høleer. Efter WRs anmodning har kongen bevilget, at JB af de i Slagelse konfiskerede høleer må bekomme så mange, som er kongens andel. Han beklager, at tolderen ikke vil lade ham dem være følgagtig, men vil erlægge penge derfor efter en takst, som han påberåber sig. WR skal tilholde tolderen at lade JB bekomme nævnte høleer, så kongen kan være forskånet for hans videre klage. Sjt, 32, 560. K. Indl. 9., 10., 25., 30. og 31. juli og udat. (2).

13. juli (Kbh.) Adam Henrik Pentz fik brev om Det frugtbringende Kompagni. Kongen havde ved sin regeringstiltrædelse [osv. som i brevet af 12. maj, se s. 166]. Adressaten skal foreholde alle kongens hofbetjente og betjente dette, på det et fornødent antal folk med det forderligste kan blive tilvejebragt, og dette magtpåliggende værk iværksat. AHP skal indskikke sin beretning i Kanc. Sjt, 32, 561. K.

13. juli (Kbh.) Bevilling for jomfru Helle Margrete Nold til at være sin egen værge og selv oppebære indtægten af sit gods, dog at hendes rette lavværge har flittig indseende med, at det ikke anvendes til unytte, og hun skal ej sælge, pantsætte el. afhænde noget af godset, uden det sker med hendes værges samtykke. SkR, 6, 297.

14. juli (Kbh.) Generalkommissarierne for Sjæll., Niels Trolle og Christen Skeel, fik brev om at handle med adelens bønder om noget til deres sognerytters underholdning. Denne farlige tids tilstand kræver, at

Sjæll. sættes i god defension mod al påhængende fare. De skal med adelen i Sjæll. handle på kongens vegne og på bedste maner disponere, at deres bønder i sognene for deres anpart giver enhver sognerytter noget til løn, klæder og hestens underhold om vinteren, mens denne fare overhænger. Sjt, 32, 562. (Tr: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 999). Incl. udat. K.

14. juli (Kbh.) De fynske landkommissarier Henrik Gyldenstjerne og Henrik Podebusk fik brev. De skal efter kongens befaling, dat. Kbh. 10. juni 1653, have flittig indseende med, at man iværksætter den anordning, som er gjort om landets defension både i Fyn og Langeland, og at bålene alle vegne bliver behørigt anrettet. Deslige skal de have i agt, at kongens derom udgåede trykte frd. bliver efterkommet. Dog at der forholdes således med mønstringen, at den så vidt muligt holdes på belejlige tider og steder, så bønderne igen kan være hjemme i god tid om aftenen. Ellers skal de med største flid være angelegen at afværge al skade, dersom kongens lande skulle blive fjendtligt angrebet. Kongen vil også, at de straks i rigsrådet i Fyn giver tilkende, hvilke kompagnikaptajner og løjtnanter findes udygtige, så der kan gøres fornøden anordning. Desuden at almuens vagt- og larmpladser skal være på de steder, hvor de var forordnet i sidst forleden fejdetid, medmindre fornødenhed kræver andet, dog at det, der forandres, bliver det med de i landet nærværende rigsråders råd. FT, 7, 147. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 805). Incl. udat.

14. juli (Kbh.) Kommissarierne i Fyn, Henrik Gyldenstjerne og Henrik Podebusk, fik brev om adskilligt ang. landets defension. De skal have flittig indseende med kongens befaling, dat. Kbh. 10. juni 1653, at anordningen om landets defension i Fyn såvel som på Langeland (så længe ingen kommissarier er forordnet dér) bliver iværksat, og at bålene bliver anrettet alle steder. De skal have i agt, at den trykte frdg. bliver efterkommet, dog at der forholdes med mønstringen således, at den så vidt muligt holdes på tider og steder mest belejligt for bønderne, så de kan være hjemme i god tid om aftenen. Og ellers være angelegen, dersom landet bliver angrebet. De skal også tilkendegive, under hvilke kompagnier udygtige kaptajner og løjtnanter findes, at der kan gøres anordning. Derforuden skal almuens vagt- og larmpladser være der, hvor de var forordnet i sidst forledne fejde, medmindre det kræves anderledes. FT, 7, 147.

14. juli (Kbh.) Lensmændene i Fyn fik brev om at lade mønstre købstæderne og anordne alt således, at de kan være i beredskab at komme landet til undsætning. Til videre efterretning skal gøres et mandtal på alt mandkøn i købstæderne, som er stærke og føre, foruden dem, der kommer på ordinær mønstring. FT, 7, 148. Orig. (til HV) i Odensegård lensark., LAO.

Lensmændene, som fik dette brev: hr. Jørgen Brahe, hr. Henning Valkendorf, hr. Mogens Kaas, Tyge Below.

14. juli (Kbh.) Lensmændene i Fyn fik brev om at lade de nyoprettede rytterkompagnier eksercere. Adressaten skal lade rytteriet eksercere i sit len på steder, hvor det kan falde belejligt uden stor bekostning, både kronens og adelens, hvor adelen ikke selv forretter det. FT, 7, 148. Orig. (til HV) i Odensegård lensark., LAO.

Lensmænd, som fik dette brev: hr. Jørgen Brahe, hr. Henning Valkendorf, Tyge Below, hr. Mogens Kaas, hr. Iver Vind, Jørgen Kaas.

14. juli (Kbh.) Bønderne i Fyn fik brev om mønstring, eksercering og vagt. Item musketter og gewehr under kompagnierne. Det er i disse vanskelige tider højliggen magtpåliggende, at landet bliver bragt i sådan positur, at al fjendtligt anfald kan afværges, om noget påkommer. Det består besynderligen deri, at landfolket bliver flittigt ekserceret. De skal under straf lade sig finde, når de af kaptajnerne tilsiges at mønstres og ekserceres, deslige at møde på de forordnede vagt- og larmpfadser, når de advares el. bålene brænder. Det forordnes også, at under hver 100 mand skal være 40 musketter el. lange bøsser med tilhørig lunter og krudt. Dersom nogen af kronens tjenere befindes ej at have gewehr, skal de tilholdes snarest at forskaffe det, hvilket også formodes af adelen og gejstligheden el. hvem, der har frit gods. FT, 7, 148.

15. juli (Kbh.) Å.b. om, at bønderne så vidt angår landets defension skal svare enhver sin lensmand. Da det til landets bedre forsvar kræves, at folket på landet idelig øves og ekserceres med deres gewehr, og at ingen unddrager sig derfra, påbyder kongen, at alle herredsmænd, birkemænd og bønder, så vidt landets defension angår, skal svare lensmændene, som de er underliggende, og efter kommissariernes og lensmandens befaling gøre det, der udkræves, og deri under straf bevise tilbørlig lydighed. Sjr, 23, 404. (Udt.: CCD, VI, 133-34). K. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK.

15. juli (Kbh.) Lensmændene i Sjæll. fik brev om poster angående landets defension med mønstring etc. Kongen har i disse farlige tider anset for godt, om noget fjendtligt skulle tenteres i Sjæll., foruden tidl. gjorde anordninger endnu at skulle iagttages i adressatens len, at de unge friske karle, som forstår at omgås med deres musketter, kan være i beredskab til at møde til hest som dragoner, når noget fjendtligt påkommer, så de des snarere kan komme frem, når bålene brænder, og des bedre følge skibene, om nogen søger det bedste sted at anfalde landet. For at krudt og bly ej skal mangle, skal adressaten lade påbyde i lenets købstæder, at der skal holdes krudt, lunte og bly. For at almu- en i lenet des bedre kan lære at omgås med deres gewehr og ikke have for langt at gå til eksercitspladsen, skal kompagnierne i herrederne i lenet ikke blive stærkere end 200 el. 300 mand i det højeste, og de skal ekserceres hver 14. dag og om søndagen, når tjeneste er forordnet, og på de steder, hvor præsterne sildig gør tjeneste. De skal tilholdes at gøre tjeneste i god tid, eftersom en part har tjeneste langt fra mønstringspladsen. Herforuden skal de i alle måder være kvartalkommis- sarien beforderlig i kvartalet, hvorunder lenet er. De skal lade ufærdige lader til stykker forfærdige, og bekostningen skal blive godtgjort. Og ellers have alt i god agt til landets forsvar. Sjt, 32, 562. K.

15. juli (Kbh.) Steen Reedtz t. Hørbygård og Christian Barnekow t. Vit- skøvle fik brev om at gøre afd. Steffen Rodes og Morten Pletz(ius)' ar- vinger udlæg i afd. fru Maren Urups gods. SR og MPs arvinger har er- hvervet landstings- og herredagsdom til udlæg i MUs efterladte gods og begærer kongens befaling til adressaterne, at de må gøre udlæg. De skal gøre dette og det, de forretter, skal de under deres hænder og sig- neter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i dennes sted. SkT, 8, 335. K.

15. juli (Kbh.) Steen Reedtz t. Hørbygård og Christian Barnekow t. Vit- skøvle fik brev om at gøre Johan Støckmand/Stuffmand/Stichmand/ Seckmand, indvåner i Kbh., udlæg i fru Maren Urups gods. SR og MPs arvinger har erhvervet landstings- og herredagsdom til udlæg i MUs ef- terladte gods og begærer kongens befaling til adressaterne om, at de må gøre udlæg. De skal gøre dette og det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i dennes sted. SkT, 8, 336. K.

16. juli (Kbh.) Skøde til Laurids Jensen, indvåner i Kbh., på en byggeplads i Kbh.s fæstning. LJs gård skal flyttes formedelst den nyafstukne Adelgade. Derimod har kongen undt ham en byggeplads, liggende i Borgergade næst til Oluf Villadsen. Samme plads er for til gaden 24 al. bred og bagtil lige så bred, og i længden er samme plads til Ole Villadsens plads 69 al., den fjerde side er i lige måde 69 al. lang, hvilken plads ... [se s. 44]. Sjr, 23, 404. (Tr.: KD, III, 423). K.

16. juli (Kbh.) Bestalling for dr. Laurids Mortensen (Scavenius) som biskop i Sjæll. LM er kaldet til at være superintendent efter dr. Hans Resens død. LM har nu for kongen gjort sin ed at forestå embedet af yderste formue, kristeligen, troligen og gudfrygteligen. Kongen stadfæster, at LM er superintendent i Sjæll.s stift, og at han skal have al rente og rettighed, der er tillagt denne, og som HR har haft før ham. Derimod skal han forestå sit embede troligen og have flittig indseende med, at Guds ord prædikeres og læres purt, deslige at skolerne forsynes med gode skikkelige personer til skolemestre, som kan opdrage ungdommen til gudsfrygt og boglige kunster, og at alting går ordentligt til med religionen efter ordinansen. Kongen byder alle provster, præster, sognedegne o.a. gejstlige i stiftet at holde LM for deres superintendent og være ham hørig og lydige. Sjr, 23, 404. K.

16. juli (Kbh.) Å.b. om at adelen, fogeder og lensmænd o.a. skal komme dr. Laurids Mortensen (Scavenius) til hjælp i det, han behøver i sit embede. LM er kaldet til superintendent i Sjæll.s stift efter dr. Hans Resens død og har nu gjort sin ed. Adressaterne og alle og enhver befales strengeligen på kongens vegne at bistå ham i de sager, der anrører hans embede. Sjr, 23, 405. K.

16. juli (Kbh.) Rigens marsk fik brev om, at de, der arbejder på Kbh.s befæstning, skal forløves, og 500 jyske knægte arbejde i stedet. Han skal gøre den anordning, at de sjæll. soldater, som hidindtil har arbejdet på volden, begiver sig hjem til sit, og i deres sted skal arbejde de 500 jyske knægte, som er kommanderet herover. Sjt, 32, 563. (Tr.: KD, V, 362). K.

16. juli (Kbh.) Arent von der Kuhla og dr. Laurids Mortensen (Scavenius) fik brev om, når der blive ledig plads, at lade Hans Mikkelsen nøglesmed komme i Helsingør Hospital og der underholdes ligesom andre hospitalslemmer. Sjt, 32, 563. K. Incl. 23. juni.

16. juli (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev om rytterindkvartering i Helsingør. Han skal gøre den anordning, at rytteriet bliver indkvarteret og nyder frit staldrum og kvarter, når de betaler for øl og mad og for hø og havre til hestene. Han skal tilholde bønderne, at de gør vel tilførsel af hø til billig pris. Sjt, 32, 563. K. Incl. 7. og 23. juli og udat.

16. juli (Kbh.) Jørgen Bjørnsen skal lade Selio Marselis og Poul Klिंगenberg være følgagtig de 2 ringeste af de engelske skibe, som tilforn er takseret, med tilbehør til rejsen foruden redskab, som han skal lade forfærdige inventarium over. Han skal gøre dem al hjælp med folk o.a. til i skibene at udlosse og igen indlosse de dem forundte engelske varer. Sjt, 32, 563. Incl. 23. maj og 18. juni.

16. juli (Kbh.) Forleningsbrev¹ for Otte Krag på Bøvling Slot og len samt Hind² og Ulfborg h. og tilliggende bønder, vist og uvist. Han skal give af den visse årlige rente og indkomst 117 rd. 1 ort, uden al afkortelse, være sig mageskifte, øde gods og forarmede bønder, herredsfogeder, delefogeder, tingskrivere, gårde udlagt til officerer og gods udlagt til rigets gæld. (Skbl. 2, 3, 4 (kongen forbeholder sig $\frac{1}{2}$ og al told, sise og vrag), 7, 8, 9, 10 (6 geruste heste), 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19). K.

1) Der henvises til skabelon for forleningsbreve, s. 8-10. 2) Kopibogen har Henning h.

16. juli (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om Jørgen Rosenkrantz' indvisning i Skanderborg len for 2.500 rd. AB skal lade ham el. hans fuldmægtig bekomme pengene af sin lensafgift, beregnet fra Philippi Jacobi 1653 til årsdagen 1654. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 195.

18. juli (Kbh.) Lensmændene i Sjæll. og Fyn fik breve om at forkynde å.b. angående, at bønderne skal svare hver sin lensmand i det, der angår landets defension. Findes i Sjæl.Reg. 15. juli og Fynske Teg. 14. juli.¹ Sjt, 32, 564. K. Orig. i Odensegård lensark., LAO.

1) Se s. 252 og 251.

18. juli (Kbh.) Otte Krag og Hans Juel fik brev om at være kommissarier på skifte ml. fru Mette Rosenkrantz og hendes datter. De skal overvære, når skiftet foretages, og have indseende med, at alting går rigtigt til. Indfalder nogen tvist, skal de forhandle med dem i mindelighed el.

adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 18, 195. Indl. 16. juli.

19. juli (Kbh.) Bevilling for Axel Iversen Juel t. Volstrup på jus patronatus til Hallenslev Kirke i Løve herred. AIJ har andraget, at han for nogen tid siden har tilforhandlet sig jus patronatus til Hallenslev Kirke ved sin gård Gundetved¹ i Løve h. af Jens Jensen, borger i Kbh., til hvem den var blevet udlagt af kronen til brugeligt pant. Han begærer, at han og hans efterkommere må beholde samme rettighed til nævnte jus som kronen, så længe de beholder den som underpant. Kongen bevilger dette. De skal holde Hallenslev Kirke ved god magt, og have samme rettighed at kalde præst som kongen og bomændene der i sognet hidindtil har haft. Sjr, 23, 406. Indl. 9. jan. 1651, 17. og 26. marts 1652 og 19. maj.

1) Brevet har Grundtved og Brendtved, men der er tale om Gundetved, det nuværende Selchausdal, i Buerup s.

19. juli¹ (Kbh.) Rentemestrene fik brev om, at Hans Jostsen² er efterladt 700 rd. af sin forpagtning af ladegården ved Frederiksborg Slot, beregnet fra Philippi Jacobi 1652 til årsdagen 1653. De skal afkorte det i nævnte års afgift. Sjt, 32, 564. Orig. i DKanc. B 179h. Indl. 3. og 30. jan., 8. juli og udat.

1) Datoen mangler i kopibogen, men fremgår af orig. i DKanc. B 179h. 2) Overskriften har fejlagtigt *Ibsen*.

19. juli (Kbh.) Falk Gøye fik brev om at måtte sælge noget af jomfru Birgitte Gøyes gods og igen tilforhandle hende andet. BG er af sin moster fru Birgitte Brahe givet noget gods i Jyll., hvoraf hun ikke kan have fordel som af rede penge. Hun begærer at måtte sælge det og siden tilkøbe andet jordegods, hvoraf hun kan have større fordel. Kongen bevilger dette. Sjt, 32, 564. K. Indl. 18. juli.

19. juli (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om en person ved navn Arvid Isaksen, som opholder sig i Hillerød. Kongen erfarer at AI ubekendt opholder sig i Hillerød ved Frederiksborg Slot. Kongen ser ikke gerne andre end sine egne bekendte bo der ved stedet. OP skal på god maner forstændige ham kongens vilje, at han skal begive sig fra stedet og

lenet. Dersom han agter at opholde sig andetsteds i kongens lande, er kongen tilfreds dermed, med så skel, at han anstiller sig tro, dog skal han tilkendegive sin person og af hvad årsag, han har begivet sig fra Sverige. OP skal med flid erkyndige sig herom og erklære sig derom. Sjt, 32, 565. K. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK.

19. juli (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om at lade hugge nogle lange nagler at bruge på Holmen. Han skal i lenets skove, hvor det kan ske uden skovskade, lade hugge så mange lange lige nagler, som kan føres af den dynkerker bojert, som derefter skal opskikkes til Bokuld. Bønderne skal straks føre det til skibet. SkT, 8, 336.

20. juli (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck og Achim von Breda fik brev om at give Clemen Pedersen, rådmand i Slagelse, designation på Joakim Becks lod efter fru Barbara Wittrup. CP andrager, at han af gode mænd efter forudgående dom afsagt af Kjeld Krag, landsdommer i Skåne, er blevet indført for en sum penge i den arv, JB kunne få efter BW, og har begæret kongens befaling til adressaterne. De skal lade ham bekomme designation på denne og den taksation, der bliver gjort, og være behjælpelig, at han bekommer indførselens indhold. Sjt, 32, 565. K. Indl. 13. juli.

20. juli (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om at give de sjæll. soldater af Sjæll. Regiment, som har arbejdet på fæstningen ved Kbh., og har hjemme næst herved, 6 sk. til hjemlov, og de andre 12 sk. Sjt, 32, 566. K.

20. juli (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om ombytning af soldater, som arbejder ved Helsingborg. Han skal gøre den anordning, at 2 parter af kompagniet ved Helsingborg hjemforløves, og den 3. part bliver liggende, som siden efterhånden kan ombyttes med de andre. SkT, 8, 337. K.

20. juli (Kbh.) Bestalling for hr. Frederik Reedtz t. Tygestrup som generalkommissarius på Loll. og Falster. Kongen har i denne farlige og vanskelige tid eragtet for godt at tilforordne FR som generalkommissarius. Han får fuldmagt til at anordne alt, der vedkommer bestillingen, så vidt han for sin skrøbelighed kan afstedkomme. Det befales alle, som på kongens vegne byder og befaler på Loll. og Falster, og alle indbyggere, officerer og soldater, at være FR hørig og lydlig. SmR, 7, 62.

21. juli (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om til Marstrands fæstning at lade hr. Iver Krabbes fuldmægtig være følgagtig 8 jernstykker af Tøjhuset med tilbehør og kugler, hver på 18 pd. Sjt, 32, 566. K.

21. juli (Kbh.) Hr. Axel Urup og Otte Pogwisch fik brev om at være kommissarier ml. fru Ide Lindenov, enke efter Steen Beck t. Vandås, og Lave Beck t. Førsløv, landsdommer i Loll. og Falster, som har andraget, at der er tvistighed ml. dem angående Vibygårds oppebørsel fra Philippi Jacobi 1649 og til den tid, gården blev solgt, af årsag, at IL i den tid selv besad gården og oppebar indkomsten af den og dens tilliggende, både af sin egen og af børnenes del. De har begæret kongens befaling til adressaterne til som kommissarier at dømme ml. dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. De skal straks her i byen tage gårdens rgsk. for sig og erfare, hvor meget den kan indbringe, dersom den havde været bortforpagtet, el. der havde været en foged derpå og ingen anden husholdning, så og hvorvidt landgilden bør betales efter dette års landkøb. I lige måde skal de specificere, hvor meget LB og hans arvinger broderbørn kan eragtes at tilkomme af gården og af godset, såvidt deres lod kan beløbe, så og sige, hvorledes der skal forholdes med det, IL efter afregning kan befindes at blive skyldig. De skal adskille dem enten i mindelighed el. ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give fra sig. Hvis en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den anden have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. Sjt, 32, 566. Indl. 16. juli.

21. juli (Kbh.) Falk Gøye fik brev om at lade Claus Beyer, søn af toldskriver i Helsingør Jørgen Beyer, komme i Sorø Skole, forordne ham under disciplin og forholde sig mod ham lige med andre skolebørn der. (Efter hr. kanslers ordre). Sjt, 32, 567. K.

21. juli (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om at lade nogle regimentsmetalstykker med krudt, kugler, skrotsække, officerer, konstabler o.a. tilbehør være følgagtig til følgende steder: 6 stykker til Kronborg, 6 til Frederiksborg og 5 til Dragsholm. Sjt, 32, 567. K. Indl. udatt.

21. juli (Kbh.) Hr. Anders Bille og Henrik Ramel fik brev om at tage for sig graverskatteregnskaberne i Helsingborg len, som var forfaldne at skulle oppebæres af hr. Chritoffer Ulfeldt og Bjørn Ulfeldt, mens de var forlenet dermed. De skal se, hvor meget der endnu resterer, at det kan blive indkrævet og annammes til brug. SKT, 8, 337. K.

21. juli (Kbh.) Erik Quitzow fik brev om at måtte sælge noget af jomfru Karen Quitzows jordegods og tilforhandle hende andet igen el. sætte pengene på rente. EQ har tilkendegivet, at KQ af mosteren fru Birgitte Brahe er givet en del strøgods i Nørrejylland. med begæring om tilladelse til at afhænde det og sætte pengene på rente el. tilforhandle sig andet belejligt gods. Kongen bevilger dette. FT, 7, 149. Indl. 21. juli.

21. juli (Kbh.) Laurids Ulfeldt fik forsikring for 1.697 rd. 3 ort 18 sk. af Stjernerholm len, som han i 3 næstforegående år, hvert år den 3. part, har erlagt til rigets gælds aflæggelse, og som er et års visse indkomst, som han efter jordebogen og renteritakst nyder af lenet. Kongen kvitterer og lover, at LU, om der i hans levende live sker forandring, skal nyde lige så meget af sin efterkommer i lenet igen, ellers skal hans hustru og arvinger nyde et nådsensår foruden det, som sædv. plejer at ske. JR, 12, 197. K.

22. juli (Kbh.) Rigens marsk fik brev om at forordne Johan Arckmarks besoldning i Landskrone. JA er for nogen tid siden antaget til at have inspektion med vagten, voldene og stadsporthene i Landskrone. Adressaten skal anordne, at han af landekisten i Skåne får 1 års besoldning efter bestallingsbrevet. SkT, 8, 337. K.

22. juli (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om at erklære sig om hr. Mogens Sehesteds mageskifte. MS begærer af kronens gde og gods under hans len: Gudme h., Gudbjerg s.: 5 fæstegde, som Christen Nielsen, Gamaleel Jensen, Peder Pedersen, Jesper Jepsen og Hans Eriksen påbor, 2 fæstehalgde, Laurids Rasmussen og Jens Eriksen påbor; nok en selvejerd., Peder Eriksen påbor, med de gadehuse, som findes til nævnte gods. Hvorimod han til fyldest vederlag erbyder igen at udlægge af sit jordegods: Vindinge h., Ørbæk s., Æble: 4 gde, som Anders Jensen, Hans Lauridsen, Laurids Hansen og Peder Lauridsen påbor; Niels Andersen af et hus 1 mk.; Æble Mølle: Hans Møller. Frørup s. og by: 1 gd., Mads Nielsen. Gudme h., Oure s.: 1 gd., Jørgen Hansen påbor. Dersom befindes, at det ikke kan opløbe imod kronens, erbyder han at udlægge andet gods i Nyborg len. MK skal erklære sig, om godset, MS begærer, for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. (Efter hr. kanslers ordre). FT, 7, 149.

22. juli (Kbh.) Mikkel Christensen i Holmmark,¹ Gedsted s., Hald len, fik konfirmation af fæstebrev på Nørholm Mark og Gedsted Bro. Kongen er ansøgt om konfirmation af fæstebrev givet af Frands Pogwisch t. Ravnholt til MC, lyder: FP gør vitterligt, at han på K.M.s vegne til MC har fæstet al Nørholms Mark med ager og eng, både den øster og vester part til fjorden, med det jord på Gedsted Søndermark og Kær, som kaldes Holm Marks fjerding, som Christen Christensen tilforn havde i fæste og har opladt til MC. Deslige Gedsted Bro, som han skal holde ved lige med grud og sand og have godt opsyn med. Hvorimod han skal være fri for ægt og arbejde til Hald Slot. Han skal nyde dette sin livstid, dog årligt yde den sædv. afgift. Han har straks betalt steds-målet, 30 sldl. Viborg 12. febr. 1649. FP. Kongen konfirmerer dette. JR, 12, 198. K. Indl. 17. febr. 1649 og 12. juli.

1) Kopibogen har i *Tørup*, vistnok pga. en fejlskrift i indholdsresumeeet på K., ud fra det ældre fæstebrev, men i Indl. 12. juli anfører MC selv den her anførte adresse og beretter, at hans fæste af en eng trues af 3 gårde i Lille Torup, 1 mil borte.

22. juli (Kbh.) Manderup Due fik brev om årligt at give hr. Jacob Simonsen Snirup, sognepræst til Malt og Folding sogne, 2 ørter korn af en tiende. JSS har anholdt angående 2 ørter korn, som præsten i Maltbæk efter kongens farfars fars benådningsbrev er forundt af en tiende, som MD har i fæste, og nu hos ham på 5. år resterer ubetalt, hvilket han kan se af JSSs hosføjede supplikation. MD skal kontentere ham for dette og årligt erlægge de 2 ørter korn ligesom sin formand, så at kongen ej videre bliver molesteret. JT, 13, 196.

23. juli (Kbh.) Instruktion i Øresund for skibskaptajnen på orlogsskibet Den sorte Rytter. Han skal med orlogsskibet såvel som med Den grå Ulv og Den forgyldte Bjørn med forderligste og så snart vinden bliver føjelig begive sig fra flåden ned i Øresund og indtil videre blive liggende der og selv føre admiralsflag på Den sorte Rytter og med Den grå Ulv og Den forgyldte Bjørn på det højeste være angelegen det, der fordres til at maintainere kongens højhed og reputation. Han skal ikke tillade, at nogen på kongens strømme vederfares ond medfart af nogen og forholde sig imod de gennem Sundet sejlene skibe med strygen og skyden som sædv. SJR, 23, 406. K.

23. juli (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz fik brev om at skaffe nogle både til stede ved Jungshoved samt folk, når K.M. vil holde svanejagt. Han skal

i lenet skaffe så mange både med fornødne folk, som kan tilvejebringes, og hensikke dem ti Jungshoved, så de kan være i beredskab, når kongen om 8 dage agter at holde svanejagt. Sjt, 32, 568. K.

23. juli (Kbh.) Jørgen Bjørnsen fik brev om efterhånden at lade de her liggende engelske skibe forfærdige, så de er tjenlige til orlog. Sjt, 32, 568. K.

23. juli¹ (Kbh.) Christen Skeel fik brev om i sit len til hofholdningen at købe så mange kirsebær, som kan tilvejebringes, og overlevere dem til vinskænken i hofkælderen. Sjt, 32, 568. K. Orig. i Tryggevælde lensrgsk., RA.

1) K. har 23. juni.

23. juli (Kbh.) Otte Krag og hr. Axel Urup fik bestalling til at være kommissarier ml. hr. Christian Friis t. Lyngbygård og Henrik Müller, borger i Kbh. Kongen erfarer, at der er nogen tvistighed ml. CF og HM anlangende en kontrakt angående allun- og vitriolhandel, hvor CF formener, at HM er forpligtet til at annamme allun og vitriol i tøn-der à 300 skålpd., hvilket HM besværer sig over, såfremt træet skal forstås derunder. Herforuden forholder HM sig efter en renunciation af nævnte kontrakt, som CF formener ikke er så lovlig, at den kan komme ham til skade. Adressaterne skal indstævne parterne for sig, og forhandle ml. dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom og give det beskrevet fra sig under deres hænder og signeter. Sjt, 32, 568. K. Indl. 19. juli (2).

23. juli (Kbh.) Hr. Henning Valkendorf t. Glorup fik forsikring for 1.924^{1/2} rd. 2 sk., et års afgift af Odensegård len til aflæggelse af omslagsgæld, som han i 3 næst foregående år har erlagt, hvert år den 3. part. Kongen kvitterer og lover, at HV, hans hustru og arvinger skal nyde lige så meget igen af hans efterkommer i lenet, og efter hans død skal hans hustru el. arvinger nyde et nådsensår af lenet foruden det, som ellers plejer at ske. FR, 6, 200.

23. juli (Kbh.) Hr. Henning Valkendorf og bispen i Fyn fik brev om at erklære sig om jus patronatus til Balslev Kirke, som hr. Jørgen Brahe begærer. De skal inkvirere om dens beskaffenhed og udførligt erklære sig om alting, særdeles, om der i sognet findes andre adelspersoner, som det kan være præjudicerligt, så og om kirken har jordegods, hvad

beholdning der findes, sammeledes om kongens anpart af tienden er udlagt til nogen, om da nævnte jus kan forundes ham uden nogens præjudice, når han og hans arvinger leverer den årlige afgift deraf såvel som stedsmål, når tienden bliver ledig. De skal indskikke deres erklæring i Kanc. FT, 7, 150.

23. juli (Kbh.) Lave Beck fik brev om at levere de oppebårne skatter og regnskaber til Frederik Barnewitz. LB har for nogen tid siden fået befaling til at annamme de pengeskatter o.a. kontributioner, som kunne indkomme i Loll. til landekisten og til FB, som nu er forordnet til landkommisarius. LB skal levere penge og regnskaber til ham mod kvittering. SmT, 8, 60. K.

23. juli (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om at annamme de oppebårne skatter og regnskaber af Lave Beck, som efter befaling har oppebåret pengeskatter o.a. kontributioner til landekisten i Loll. FB er nu forordnet til landkommisarius, og han skal med hosføjede regnskaber annamme de penge, LB har oppebåret, og kvittere ham. SmT, 8, 60. K.

23. juli (Kbh.) Hr. Mogens Sehested fik brev om at lade afmåle noget jord til borgmester Anders Svane i Ribe i stedet for en ager, han har liggende i Slottets mark. Den ager, AS bruger, og som er lagt til borgmesters bestilling, ligger iblandt slottets agre. Kongen er tilfreds, at MS efter sin anmodning må lade tage 6 uvildige mænd af borgerskabet i Ribe, som kan måle og rebe ageren i længden og bredden og derfor gøre AS udlæg af slottets ladegårds mark på andre steder næst op til hans mark, på det slottets mark kan ligge tilhobe uden nogen fællig. JT, 13, 196. K. Incl. 20. juli.

23. juli (Kbh.) Henrik Bille fik brev om at være sine børns værge ved levering af det værgemål og rgsk., som Iver Krabbe har forestået på sin søster, jomfru Birgitte Krabbes vegne. Henrik Rantzau og Erik Rosenkrantz har tilforn bekommet kongens befaling til at indstævne samtlige BKs arvinger og særdeles IK med hans søsters lodder, skøder. adkomstbreve og rigtighed for hendes købegods og solgte jord samt andre dokumenter og breve ang. hendes værgemål, at gøre rigtighed så vidt IK vedkommer, og til samme tid og sted at indstævne BKs kreditorer. HB skal være værge for sine børn, Steen Bille, jomfruerne Hilleborg, Gertrud og Vibeke Bille, imens IV gør rigtighed for BKs arv,

solgte gods og købegods, og så vidt hans værgemåls forvaltning vedkommer have indseende med, at alting går ret til og give ham med samtlige medarvinger kvittering el. mangler. Siden skal han med de andre medarvinger fremfordre hendes kreditorer og gøre til endelighed. JT, 13, 196. Indl. 4. og 8. juni og 22. juli.

23. juli (Kbh.) Rønnov Bille fik brev om at være sine børns værge på levering af det værgemål og rgsk., som Iver Krabbe har forestået på sin søster jomfru Birgitte Krabbes vegne. Hr. Henrik Rantzau og Erik Rosenkrantz har tilforn fået kongens befaling til at indstævne samtlige BKs arvinger og særdeles IK med hans søsterlodder, skøder, adkomstbreve og rigtighed for hendes købe- og solgte gods o.a. dokumenter anrørende forvaltningen af hendes værgemål, at gøre rigtighed, så vidt IK vedkommer. Deslige skal de efter kongens befaling for sig indstævne BKs kreditorer med den rigtighed, de kan have at fordre. RB skal være værge, mens IK gør rigtighed for BKs arv og have indseende med, at alting går ret til og med de andre arvinger give ham kvittering el. mangler. Siden skal han fremfordre hendes kreditor og gøre til endelighed med dem. JT, 13, 197. Indl. 4. og 8. juni og 22. juli, se foreg.

23. juli (Kbh.) Å.b. om torvedag i Kolding. Borgmestre og råd i Kolding har på menige borgerskabs vegne suppliceret, at der sammesteds ikke er berammet nogen vis torvedag, hvor bønderne der omkring kan indføre de varer, de har at aflade, og igen indkøbe det, de kunne have i fornødenhed, borgerskabet til ikke ringe skade og nærings svækkelse. Kongen vil have forordnet, at der om tirsdagen hver uge skal holdes torvedag som i andre købstæder, bydende menige bønder og almue der omkring at søge til Kolding og der holde akseltorv og bruge deres handel med borgerne. JR, 12, 199. (Tr.: CCD, VI, 134). Indl. juli og 8. juli. K.

23. juli (Kbh.) Å.b. om afskaffelse af Vorbasses marked. Kongen er kommet i erfaring, at der i Vorbasse, 4 mil fra Kolding, ved pinsedagstider holdes et marked, hvor heste o.a. købes og handles. Da der ingen øvrighed er der, som kan have inspektion, tildrager der sig adskillige uskikkeligheder med besnildelse af kongens told, slagsmål og i andre måder. Kongen vil, at nævnte marked skal afskaffes og i stedet holdes i Kolding på samme tider, som er sædv. JR, 12, 200. (Tr.: CCD, VI, 134). K. Indl.: se foreg. brev.

24. juli (Kbh.) Bevilling for Jens Nielsen og Eyda Poulsdatter til at komme sammen i ægteskab. De andrager, hvorledes de uden ægtekab skal have et barn sammen, hvorover de efter landsloven under højere straf er pligtige at undvige landet, eftersom de er beslægtet i 3. led. De begærer, at de denne gang må forskånes for straf og bevilges at komme i ægteskab. Kongen bevilger dette, dog skal de udstå kirkedisciplin og give 10 sldl. til hospitalet i Helsingborg og gøre bevislig, at de ikke er hinanden nærmere beslægtet. SkR, 8, 297.

24. juli (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik kvittansiarum. Han har gjort endeligt rgsk. for sin afgift af den årl. visse og uvisse rente og indkomst af Hald Slot og len fra Philippi Jacobi 1648, da han fik det efter Jørgen Seefeld, og til årsdagen 1652. Han har desuden gjort rgsk. for de pengeskatter, bådsmandsskatter og den ortsskat, som er forordnet til landekisten. Han har forklaret og afbetalt de antegnelser, som har været anslagen og ikke kunnet passere. Han er intet blevet skyldig efter de på Rtk. indleverede regnskaber, mandtalsregistre og kvittanser. JR, 12, 200. Incl. 22. juli.

25. juli (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om nogle års frihed, som er forundt en bonde, der købte Otte Krag t. Voldbjergs gård i Tåstrup-Valby i Kbh.s len, som kongen for nogle år siden har forundt denne. Den var da ganske øde og forfalden, dog at han skulle klarere den årlige landgilde. Han foregiver at have anvendt temmelig omkostning derpå, men agter nu at afhænde den til en bonde og begærer, at kongen vil unde denne nogle års frihed, da bygningen ellers vil være ham alt for dyr. Kongen er tilfreds, at bonden har 4 års frihed for ægt, arbejde og skat og derforuden nyder gården uden fæste, dog skal han udgive sin årlige landgilde. Sjt, 32, 569. K. Incl. udat.

25. juli (Kbh.) Borgmestre og råd i Kbh. fik brev om Det frugtbringende Selskab. Kongen havde ved sin regerings tiltrædelse [osv. som i brevet af 12. maj, se s. 166]. Adressaterne skal med skyldig flid foreholde borgerskabet i staden dette, på det et fornødent antal folk med det forderligste kan blive tilvejebragt, og iværksætte dette magtpåliggende værk. De skal indskikke deres beretning i Kanc. Sjt, 32, 569. (Tr.: KD, V, 362-63). K.

25. juli (Kbh.) Otte Thott fik brev om at sætte tække på arkeliet i Malmø, hvilket skal blive ham godtgjort. SkT, 8, 337. K.

25. juli (Kbh.) Tyge Below t. Frøstrup fik forsikring for 1.167 rd. 30^{1/2} sk., et års indkomst af Hindsgavl len, til aflæggelse af omslagsgæld. som han i 3 næst foregående år har erlagt, hvert år den 3. part. Kongen kvitterer og lover, at TB, hans hustru og arvinger skal nyde lige så meget igen af hans efterkommer i lenet, og efter hans død skal hans hustru el. arvinger nyde et nådsensår af lenet foruden det, som ellers plejer at ske. FR, 6, 201.

[**25. juli (Kbh.)** Hr. Steen Bille, Frands Pogwisch m.fl. fik brev om at være ridemænd ml. fru Anne Brahe og Henrik Gyldenstjerne. [Er udstreget]]. FT, 7, 151.

25. juli (Kbh.) Anders Bille og nogle lensmænd i Fyn fik brev om Brobyværks participanters indvisning, som kongen har gjort dem i ABS lens afgift for 500 rd. for det gewehr, de efter kontrakt har leveret på Tøjhuset. Han skal lade dem el. deres fuldmægtig bekomme de 500 rd., beregnet fra Philippi Jacobi 1653 til årsdagen 1654, og tage deres bevis. Det skal blive ham godtgjort på Rtk. FT, 7, 151. Incl. 23. juli.

I lige måde fik de indvisning i Hagenskov hos hr. Jørgen Brahe for 700 rd. I Rugård len hos Jørgen Kaas for 400 rd.

25. juli (Kbh.) Hr. Henning Valkendorf fik brev om Broby Jernværks participanters indvisning, som kongen har gjort dem i den korn- og smørlandgilde, som kan falde i HVs len efter landkøb, for det gewehr, de efter kontrakt har leveret på Tøjhuset. Han skal lade dem el. deres fuldmægtig bekomme dette, beregnet fra Philippi Jacobi 1653 til årsdagen 1654, og tage deres bevis. Det skal blive ham godtgjort på Rtk. FT, 7, 151. Orig. i Odensegård lensark., LAO.

25. juli (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev ang. Albret von Itzen, borger i Kbh., o.fl., om at Jørgen Marsvin skal efterkomme en herredagsdom el. fremkomme efter forordningen. Avl har på vegne af Karel van Mander, von Surck, Laurent Tellig, Ferdinandus Shop og Peder Krag hos kongen ladet andrage, hvorledes JM efter rigtig obligation er blevet dem en anselig sum penge skyldig. Da han mod lovlig opsigelse undlader betaling, har de hændet herredagsdom over ham, at han burde efterkomme sin strenge æresforpligtelse. Han vil nu ej godvilligen fyldestgøre dommen. FP skal tilholde ham, at han retter sig efter denne. Dersom han ikke bekvemmer sig dertil, skal FP væe Avl og andre kreditorer beforderlig, at JM fremkommer på tilbørlige steder efter forordningen. JT, 13, 198.

25. juli (Kbh.) Hr. Henrik Rantzau fik brev om afslag i landgilde for en gård i Fillerup s.¹ under Åkær len, som vedkommer Jesper Rasmussen. JR andrager, hvorledes en liden selvejerd skal være for højt skyldsats og derfor i mange år har stået øde, og der er ingen, som vil besidde den; den vedkommer nogle fader- og moderløse børn af Horsens, som nu er udenlands, og han har med dem selv nogle lodder i gården. Han begærer at måtte forundes afslag på 4 hestes gæsteri, hvorimod han erbyder at opbygge gården og holde den ved magt, så landgilden og herligheden deraf kan udredes, hvilket kongen af HRs erklæring erfarer er sandt. Kongen er tilfreds, at JR i 3 næstfølgende år nyder dette, dog at han på egen bekostning opbygger gården og holder den ved magt og giver resten af landgilden og herligheden. JT, 13, 198. Inndl. udat. og 19. juli.

1) Kopibogen anfører fejlagtigt Fillerup som *sogn*, men der er tale om en *landsby* i Odde s.

26. juli (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik forsikring for 2.980 rd. for et års indkomst af Antvorskov og Korsør len, anslået efter jordebogen og renteritaksten, som han i næst forgangne 3 år har erlagt, hvert år den 3. part, til aflæggelse af omslagsgæld. Kongen kvitterer og lover, at WR, hans hustru og arvinger skal nyde lige så meget igen af hans efterkommer i lenet, og efter hans død skal hans hustru el. arvinger nyde et nådsensår af lenet foruden det, som er sædv. SJR, 23, 407.

26. juli (Kbh.) Rentemestrene fik brev om noget landgilde, som er tilregnet hr. Mogens Sehested t. Holmgård for højt i noget gods, han har bekommet til pant i Fyn. Det gods, som MS er bebrevet til underpant imod forstrækning, er tilregnet 320 rafter, som huggenbord, stykket 4 albus, som dog i Fyn skal agtes som humlestænger, snesen à $\frac{1}{2}$ albus. I lige måde er tilregnet ham en landgildeko for 4 td., som regnes for 3 td. htk., så førnævnte gods er for højt tilregnet 885 rd. Kongen har bevilget, at MS må gøre sig dette betalt i lenets indkomst, og når det pantsatte gods bliver indløst af kronen, skal det komme kronen så meget ringere igen til løsen, nemlig for $3.555\frac{1}{2}$ rd. 1 ort. SJT, 32, 570. Orig. i DKanc. B 179h. Inndl. 25. juli.

26. juli (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz må lade sætte nogle bindingshuse i Sonderup og Udby, hvor de 2 gårde er brændt. Han har berettet, hvorledes 2 af kronens gde i hans len er brændt, den ene i Sværdborg,¹ den anden i Udby, med alle beboernes formue, så de har måttet forlade

stederne. Han kan ingen få til nævnte steder, medmindre kongen bevilger, at der opsættes et hus på hvert sted, 14 bindinger langt, hvori man kan indhøste kornet. Kongen er tilfreds, at han lader opsætte et hus på hver af de øde gårdspladser, hvilket skal blive ham godtgjort. Sjt, 32, 571. Incl. 19. juli.

1) Læsningen er usikker, og oven for står *Sonderup*, som er ukendt.

27. juli (Kbh.) Niels Banner fik brev om, at han for sig selv efter begæring kvit og frit må nyde olden, der dette år kan falde af hans lens skove. Det skal blive ham godtgjort. Sjt, 32, 571.

27. juli (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt, Laurids Ulfeldt, hr. Ebbe Ulfeldt, Henning Pogwisch, hr. Frands Pogwisch og Otte Pogwisch fik breve om at være til stede, når hr. Corfitz Ulfeldts breve i rådstuen registreres, så og at have inspektion med hans gods. CU har besværet sig over, at hans kammer ved rådstuen er opbrudt og hans breve forkommen. Da de endnu findes der under forsegling, skal adressaterne overvære, når de bliver registreret. Da det er anset for godt, at indkomsten af CUs gods af sine grunde, som skal blive tilkendegivet, skal forblive in sequestro her i riget, indtil han indstiller sig at svare til sin administration, begærer kongen, at de enten samtlige el. nogle af dem vil have inspektion dermed. Kongen forventer deres erklæring. (Efter hr. kanslers koncept). Sjt, 32, 572. K.

27. juli (Kbh.) Bispem i Fyn fik brev om, at studiosus Cornelius Olsen må være kapellan i Skamby. CO har anholdt om bevilling til at være kapellan i Skamby, hvortil han skal kaldes af sognepræsten dér, uanset han ej har nået den alder, som efter kongens fars mandat tillader præsteembede. Da det af bispens erklæring fremgår, at CO er 24 år, og hans gaver er kongen bekendt, bevilger kongen dette. FT, 7, 152. Incl. 18. og 19. juli.

27. juli (Kbh.) Jørgen Kaas fik brev om at lade Rugårds tjenere i Skovby h. årligt få noget til hjultømmer, således som JK på de menige bønders vegne har anholdt om. Kongen er tilfreds hermed, dog at det sker uden skovskade. FT, 7, 152. Incl. 30. juni.

27. juli (Kbh.) Jørgen Kaas fik brev om at lade Vissenbjerg birks bønder bekomme noget til ildebrændsel og hjul- og bygningstømmer. Bønderne har begæret at forundes dette, enhver årligt tømmer til en

vogn, nødtørftig ildebrændsel og bygningstømmer til huset. JK skal lade dem bekomme dette, dog hvor det kan være til mindst skovskade. FT, 7, 153.

199 27. juli (Kbh.) Landsdommerne i Jyll. fik brev ang. mag. Jens Ostensfeld, sognepræst i Viborg, og borgmester Peder Ostensfeld smst. Kongen har befalet Frands Pogwisch ved retten at tiltale JO og PO formedelst den store uskikkelighed, som er forløbet med kald til Sortebrødre kappellani. Kongen kommer i erfaring, at de har betænkende at dømme på de vidner, som er ført i sagen og henvist til dem at kende på for herredagen. Kongen vil, at de uanset det, der i sidste herredag er passeret på de vidner, som således har været indstævnet for dem og sat i rette, skal kende og dømme efter deres beskaffenhed. JT, 13, 199. Incl. 16. juli.

28. juli (Kbh.) Bevilling for hr. Christoffer Urne til toldfrit at indføre 4 td. Hamburgerøl til hans egen fornødenhed, dog skal bevillingen overleveres tolderen på det toldsted, hvor øllet bliver angivet, og kasseres. Sjr, 23, 407.

28. juli (Kbh.) Forleningsbrev¹ for Jørgen Reedtz t. Tygestrup på Jungshoved, ligesom Niels Banner t. Ringstedgård havde det, vist og uvist, kvit og frit, fra Philippi Jacobi dag 1654. (Skbl. 2, 3, 4 (dog forbeholder kongen sig al oldengæld, item told, sise, vrag og det, der oppebæres for rodhuggen skov og sagefald af præster og degne), 5, 6, 9, 10 (tjene med 1 gerust hest), 14, 15, 16, 17. Sjr, 23, 408. K.

1) Der henvises til skabelon for forleningsbreve, s. 8-10.

28. juli (Kbh.) Forleningsbrev¹ for Jørgen Seefeld t. Visborggård på Holbæk og Ilsø, vist og uvist, fra Philippi Jacobi 1653. Han skal give af slot og len, den visse årlige rente og indkomst og stiftets indkomst efter jordebogen i årlig afgift 245 enkende rd. uden afkortelse, være sig for mageskiftegods, øde og forarmede bønder, herredsfogeder, delefogeder, tingskrivere, gårde, som er udlagt til officerer, item andre privilegerede personer el. for møller at lade reparere. (Skbl. 2, 3, 4 (1/10 af det uvise), 5, 6, 7, 8, 9, 10 (tjene med 2 geruste heste), 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19. Sjr, 23, 409. K.

1) Der henvises til skabelon for forleningsbreve, s. 8-10.

28. juli (Kbh.) Ordinans om mønstring, vagt, bævner og arbejde til landeværn. (Ordinansen er i det væsentlige lig med frd. 4. juni 1645, se

KB 1645, 338-41, og CCD, V, 462-68). SjR, 23, 412. (Nævnt i CCD, VI, 135). K.

28. juli (Kbh.) Hr. Niels Trolle og bispnen fik brev om, når der bliver plads, at lade Anders Jensen skytte komme i Roskilde Hospital og der underholdes ligesom andre hospitalslemmer der. SjT, 32, 572. K. Incl. 8. juli.

28. juli (Kbh.) Rigens marsk fik brev om, at Otte Skade skal være oberstlt. til fods og afløse Nicolaus Strauss og kommandere på Kronborg, og NS i fæstningen Kristianopol. SjT, 32, 572.

28. juli (Kbh.) Generalkommissarierne for Sjælland Niels Trolle og Christen Skeel fik brev 1. om de påbudte sognerytteres underhold i Sjæll., 2. loftsrum til korn og proviant og 3. om de herredsfogeder, som ej vil holde ryttere. De skal gøre den anordning, at når de påbudne sogneryttere i Sjæll. opbydes til landeværn, bliver de underholdt af den proviant, som er udlovet, så vel som af landekisten, dog med ringeste omkostning, så længe de er bestillet til landeværnet. Dersom der i nogle len ikke findes fornøden loftsrum til samme korn og proviant, er kongen tilfreds, at loftsrum må lejes ved lensmændene, hvor det behøves, hvilket også skal blive dem godtgjort i deres rgsk. Dersom der findes herredsfogeder, der besværer sig over at holde den påbudte rytter, skal de ved deres lensmand tilkendegive, at kongen er tilsinds at afkorte dem de 2 skp. korn, de nyder af hver bonde, såfremt de ikke retter sig efter kongens missiver. SjT, 32, 573. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 1000). K.

28. juli (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om, at hver kaptajn under regimentet i Sjæll. skal kommandere hver i sit kvartal. Og for at der kan være tilbørlig indseende med landets situation, skal han med det forderligste lade en ingeniør omrejse, som kan erfare om dets beskaffenhed og antegne de farligste pladser og advenuer. K. SjT, 32, 573.

28. juli (Kbh.) Rigens marsk fik brev om at kommandere nogle officerer over på Møn. En kaptajn des armes, 2 sergenter, en kaptajn, 2 korporaler og en trommeslager skal henlægges på Møn. Han skal lade dem besolde af landekisten i Sjæll. SjT, 32, 573. K. (underskrevet af Fr. 3).

28. juli (Kbh.) Kommissarierne i Sjæll., Skåne, Fyn og Jyll. fik brev om rigtighed for den indkomne bevilgede kontribution. Kongen erfarer, at der ingen rigtighed er gjort over, hvad der er indkommet af den bevilgede kontribution. De skal enten selv møde i Kbh. til forestående barsel, 17. juli, el. og til samme tid lade deres skriver komme at forrette sådant, så kongen kan vide, hvem der siden sidste svenske krig har erlagt sin kontribution el. resterer. Sjt, 32, 574.

28. juli (Kbh.) Rigens marsk fik brev om, at hr. Axel Urup skal kommandere fodfolket og hr. Flemming Ulfeldt rytteriet i Sjæll. Sjt, 32, 574. K.

28. juli (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om at måtte lade mag. Peder Struch arrestere. NK har for nogen tid siden bekommet kongens befaling til at fordre rgsk. af PS for værgemålet for en dreng, som skal sidde fanget i Tyrkiet, og for ranson og penge, som på hans vegne er indsamlet. Der kan ej have nogen rigtighed ved rettergang, eftersom det ikke vides, hvor PS har henført sin formue. NK har begæret, at PS må arreteres, hvor han kan antræffes. Kongen bevilger dette, indtil han skaffer rigtighed for værgemålet og ransompengene. SkR, 8, 298.

28. juli (Kbh.)¹ Forleningsbrev² for Jørgen Brahe t. Hvedholm på Hagenskov Slot og len fra Philippi Jacobi 1651 med vist og uvist undtagen told, sise og vrag, dog skal han give i årlig afgift 800 rd. Han skal gøre rgsk. for penge-, korn-, mad- o.a. skatter og for accise og vrag. (Skbl. 2, 3, 7, 8, 9, 10 (4 geruste heste), 11, 12, 13, 14, 15, 16). FR, 6, 201. K.

1) Denne datering står i brevets overskrift, mens det til sidst har dateringen 9. dec. 1651 og angiver at gælde fra Philippi Jacobi 1651. I overskrifterne står ellers normalt ingen dateringer. 2) Der henvises til skabelon for forleningsbreve, s. 8-10.

28. juli (Kbh.) Forleningsbrev¹ for Tyge Below t. Frøstrup på Hindsgavl Slot og len fra Philippi Jacobi 1653 med vist og uvist, dog skal han give i årlig afgift af lenet og den uviste rente og indkomst efter jordebogen 302 rd. 1 ort 14 sk. uden nogen afkortelse for officersgde el. at holde møllerne vedlige el. for det gods, som allerede er udlagt fra lenet til rigets gæld, men dersom ydermere af landgilden bliver pantsat fra lenet, da afkortes lige så meget i afgiften. (Skbl. 2, 3, 4 (kongen forbeholder sig 9/10 samt al told, sise, vrag, oldengæld og det, der oppe-

bæres for rodhuggen skov), 5, 6, 7, 8, 9, 10 (3 geruste heste), 12, 13, 14, 15, 16, 19). FR, 6, 205.

1) Der henvises til skabelon for forleningsbreve, s. 8-10.

28. juli (Kbh.) Forleningsbrev¹ for Jørgen Mogensen Kaas t. Gudumlund på Rugård samt Vissenbjerg birk fra Philippi Jacobi 1653 med vist og uvist, dog skal han give årligt af lenet og dets visse årlige indkomst 321 rd. uden nogen afkortning for gods, som er udlagt til rigets gæld, mageskiftegoods og øde og forarmede bønder, herredsfogeder, tingskrivere, gårde udlagt til officerer el. for møller at reparere. (Skbl. 2, 3, 4 (kongen forbeholder sig 9/10 samt al oldengæld, det, der oppebæres af rodhuggen skov og spindepenge), 5, 6, 7, 8, 9, 10 (2 geruste heste), 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19). FR, 6, 211. Orig. i DKanc. B 167c.

1) Der henvises til skabelon for forleningsbreve, s. 8-10.

28. juli (Kbh.) Erik Kaas og Henrik Lange fik brev om at vurdere Findstrupgård. De skal begive sig til gården og taksere den for det, de eragter den værd på skifte, og under deres hænder og signeter give det beskrevet fra sig til parterne. FT, 7, 153.

28. juli (Kbh.) Frederik Barnewitz fik brev om Maribos resterende unionsskatter. Kongen erfarer, at borgmestre og råd står tilbage med 2 års unionsskatter og ej eragter, at FB har påmindet dem derom. Han skal alvorligen tilholde dem med det allerførste at klarere, såfremt de ikke vil lide tiltale. SmT, 8, 60.

28. juli (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt, Frederik Barnewitz og Ove Skade fik brev om i kronens skove, hvor det er mindst til skade, at lade hugge palisader, broer, porte o.a. til skanserne i deres len. SmT, 8, 60. K.

Ligesådan fik FB og OS.

28. juli (Kbh.) Falk Gøye, hr. Flemming Ulfeldt og Frederik Barnewitz fik brev om at hjælpe borgerskabet på Loll. til Nakskov fæstnings reparation. FG skal tilholde borgerskabet i Maribo straks at lade reparere på samme fæstning. SmT, 8, 61. K.

Ligesådan fik FU og FB om købstæderne i deres len.

28. juli (Kbh.) Forleningsbrev for hr. Christian Friis på Mariager Kl. og Gislum h. samt tilliggende bønder fra Philippi Jacobi 1653 med vist og

uvist, dog skal han give i årlig afgift 1.500 enkende rdl., uden al afkortelse, være sig mageskifte, øde gods og forarmede bønder, herredsfogeder, delefogeder, tingskrivere, gårde udlagt til officerer og gods udlagt til rigets gæld. Det, som jordebogen af lenet ydermere kan inddrage, må han selv beholde til at underholde sig, sine svende, klosterets og ladegårdens folk. (Skbl. 2, 3, 4 (kongen forbeholder sig 9/10 samt oldengæld, told, sise, vrug og det, som oppebæres af rodhuggen skov. Ligeledes fordelten af kalk, der bliver gravet i lenet og brændt på kronens skove. Han skal årligt gøre rgsk. af den visse rente og indkomst af Gislum h.), 5, 6, 7, 8, 9, 10 (8 geruste heste), 11, 13 (da en del kirketiender har fulgt lensmændene på Mariager Kl. og ikke er sat på kirkernes årlige intrader, så de fast er blevet ruineret, vil kongen, at hver kirke skal beholde dens tiende, hvormed de kan holdes ved lige), 14, 15, 16, 17, 18, 19. JR, 12, 201. JR, 12, 201. K.

1) Der henvises til skabelon for forleningsbreve, s. 8-10.

28. juli (Kbh.) Forleningsbrev for hr. Frands Pogwisch på Hald med tilliggende bønders landgilde, ladegårdsavl og tilfødning fra Philippi Jacobi 1652 med vist og uvist, dog skal han give i årlig afgift 2.600 enkende rdl. Genanten til fru Dorete Friis, enke efter Johan Barchstedt, og til skibspræsten mag. Hans Bund må ikke længere nydes, men FP skal betale det til kongen tillige med afgiften. Det, som jordebogen af lenet ydermere kan inddrage, må han selv beholde til at underholde sig, sine svende, klosterets og ladegårdens folk. (Skbl. 2, 3, 4, 7, 8 (han skal ikke tilskrive kongen udgift på herredsfogeder, delefogeder, tingskrivere, skovridere, hederidere, sandemænd el. andre, som har haft pengegegnant, fri gårde el. andet og hidindtil er blevet godtgjort i regnskaberne, heller ikke afkorte landgilde, skatter el. andet for gårde udlagt til officerer el. for mageskifte, afbrændt, øde og forarmet gods), 9, 10 (8 geruste heste), 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18). JR, 12, 207. K.

1) Der henvises til skabelon for forleningsbreve, s. 8-10.

28. juli (Kbh.) Forleningsbrev for Gunde Rosenkrantz på Kalø len med tilliggende bønders landgilde, ladegårdsavl og tilfødning fra Philippi Jacobi 1653 med vist og uvist, dog skal han give i årlig afgift 3.670 spdl. uden al afkortelse.

(Skbl. 3, 4, 7, 8 (han skal ikke tilskrive kongen udgift på herredsfogeder, delefogeder, tingskrivere, skovridere, hederidere, sandemænd el. andre, som har haft pengegegnant, fri gårde el. andet og hidindtil er blevet godtgjort i regnskaberne, heller ikke afkorte landgilde, skatter

el. andet for gårde udlagt til officerer el. for mageskifte, afbrændt, øde og forarmet gods), 9, 10 (8 geruste heste), 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17. JR, 12, 212. K.

1) Der henvises til skabelon for forleningsbreve, s. 8-10.

28. juli (Kbh.) Bevilling for Mads Poulsen, rådmand i Randers, på nogle fiskegårde. Afd. Otte Marsvin, afd. Iver Krabbe og Henrik Thott har til MP og hans hustru Anne Nielsdatter fæstet deres livstid nogle fiskegårde, kaldet Bjellerupbæk og Bremminggårde med deres rusesteder og nogle enge og haver samt Essenbæk møllested med en eng og øde laksegård. MP begærer, at deres barn, som er bosiddende i Randers, efter deres død må nyde det nævnte for billigt fæste og sædv. årlig afgift. Kongen bevilger dette. JR, 12, 216. K. Incl. 20. juli.

28. juli (Kbh.) Jesper Lauridsen i Randers fik konfirmation af å.b. på nogle fiskedamme m.m. Kongen er anholdt om konfirmation af faderens å.b., Lyder: findes i JR, 1635, fol. 142.¹ Kongen konfirmerer brevet. JR, 12, 217. K. Incl. 20. okt. 1635 (Chr. 4., orig.).

1) Se KB, 1635, 291-92.

28. juli (Kbh.) Bevilling for Peder Madsen til at have Lisbet Vognsdatter, uanset han tilforn har besøvet hendes tidl. mands broderdatter, og efterdi han har udstået kirkens disciplin og udgivet sine bøder. Dog skal han give 20 rd. til hospitalet i Randers og bevisliggøre, at kvindfolket, han har besøvet, og LV ej er hverandre nærmere pårørende. JR, 12, 218.

28. juli (Kbh.) Forleningsbrev for Malte Sehested på Åstrup Slot og len samt tilliggende bønder fra Philippi Jacobi 1653 med vist og uvist, dog skal han give i årlig afgift 200 enkende rdl., uden al afkortelse, være sig mageskiftegods, øde og forarmede bønder, herredsfogeder, delefogeder, tingskrivere, gårde udlagt til officerer og gods udlagt til rigets gæld. Det, som jordebogen af lenet ydermere kan inddrage, må han selv beholde til at underholde sig, sine svende, slottets og ladegårdens daglige folk. Sammeledes må han oppebære al den gejstlige rente og indkomst sig selv til bedste, dog skal han holde kirkerne ved god hævd og bygning. (Skbl. 2, 3, 4 (kongen forbeholder sig 9/10 og al told, sise, vrag og oldengæld), 5, 6, 7, 8, 9, 10 (2 geruste heste), 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19. JR, 12, 218. K.

1) Der henvises til skabelon for forleningsbreve, s. 8-10.

28. juli (Kbh.) Forleningsbrev for Steen Bille på Koldinghus len samt tilliggende bønder fra Philippi Jacobi 1653 med vist og uvist, og han må årligt oppebære 2.497¹/₂ dal. kur. til sig, sine svende og folk samt gemen hofklædning til sig selvsjette, med hvilken årlig pension han skal underholde sig selv og hustru og egne folk og slottets folk, som er: slotsfogeden, slotsskriveren selvtredje, en redesvend, som og skal være dugsvend, en kornmåler, en ridefoged, en skovrider, bageren selvanden, som og skal brygge, en fisker, hovsmeden selvanden, 2 vognsvende, en humlemand, en urtegårdsmand, en portner, en vægter, fadburskvinden selvtredje med en davrekvinde og en gl. vognsvend, som kongen har givet kost deres livstid. Hvorimod SB årligt skal gøre rgsk. for alle lenets visse og uvisse rente og indkomst og for afgiften af slottets ladegd. og nye gård, item Nygårds, Vranderups og Skødgårds avlingspenge, spindepenge, brødbagningspenge og afgiften af ørredfiskeriet i Vejle. SB skal tilholde skriverne at gøre årligt rgsk. for al uvis rente og indkomst, det være sig stedsmål, sagefald, drift, rømningsgods, husbondhold, førlovspenge el. korn for vindfælder el. andet, hvoraf kongen har bevilget ham i stedet for den 10. part 140 dal. kur. Den øvrige part af den uvisse rente samt al oldengæld, told, sise og vrag el. korn for rodhuggen skov forbeholder kongen sig. (Skbl. 6, 7, 9, 10 (4 geruste heste, på dem og på 2 vognheste bevilger kongen ham fri foder og mål af slottet), 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19. JR, 12, 223. K. 1) Der henvises til skabelon for forleningsbreve, s. 8-10.

28. juli (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om, at jordegne bønder i Koldinghus len skal levere palisader til Frederiksodde. Han skal handle med dem, at hver af sin egen skov til fæstningen leverer 3 gode palisader. JT, 13, 200. K.

28. juli (Kbh.) Jacob Grubbe og Niels Parsberg fik brev om at likvidere gods til mageskifte ml. K.M. og Frands Rantzau. FR begærer til mangelæg gde og gods i Hald len, Fjends h., Skive s., Bilstrup: Jens Rasch påbor; Egeris: Svend Nielsen og Roar Olsen påbor. Hvorimod han til fyldest vederlag erbyder af sit gods: Fjends h., Kopperup s., Tastum:¹ Niels Skriver påbor. Mønsted s., Koustrup, Rasmus Jensen og Jens Nielsen påbor. Vroue s., Sjørup: Christen Thomsen og Eske Poulsen påbor; og hvis det ikke kan opløbe, erbyder han at gøre videre udlæg i Salling, Øster Dølby: 1 gd., Hans Marcussen påbor. De skal begive sig til nævnte gde og gods, granske og forfare dets ejendom og siden ligne og lægge det ene imod det andet, så kongen og FR særdeles for

ejendom og landgilde sker skel og fyldest, dog hvad skovene sig belanger, skal der forholdes som sædv. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra sig og indskikke med besigtigelsen i Kanc. Kongen har befalet Frands Pogwisch at være til stede, så han kan forsegle og underskrive med dem. JT, 13, 200. K. (Efter hr. kanslers befaling).

1) Kopibogen har *Torstum*.

28. juli (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om at overvære Frands Rantzaus mageskifte og foregive det, han kan have at sige, og have indseende med, at kongen sker skel og fyldest, og siden med nævnte mænd forsegle og underskrive. JT, 13, 201.

28. juli (Kbh.) Erik Rosenkrantz fik brev om at måtte sælge en enghave og en frugthave fra Århus Hospital. Kongen erfarer, at hospitalet i Århus har en enghave og en frugthave, hvoraf det oppebærer leje, eftersom det ikke selv har dem fornøden. De fattige forsynes efter kongens forordning med penge, og ER formener, hospitalets bedste desuden søges ved, at renten af de penge, som ejendommen kan sælges for, er højere end afgiften og lejen af disse jorder. Han begærer derfor at måtte sælge ejendommene. Kongen er tilfreds, at han afhænder dem til dem, der vil give mest derfor, og indsætter pengene på rente hos visse folk. JT, 13, 201. K. (Efter Erik Krag's ordre). Indl. 1. juli.

29. juli (Kbh.) Hans Dibolt von Denen og Caspar Gersdorff fik brev om uden betaling at skaffe Erik Krag t. Bramminge vildt og fisk til hans bryllup, nemlig 2 store dyr og 3 rådyr, som han skal skyde i Koldinghus vildtbane på steder, hvor det kan være mindst til skade. SJT, 32, 574. K.

CG skal lade EK bekomme i Koldinghus len 20 retter fersk fisk af karper, brasen, gedder og aborrer.

29. juli (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om at lade hr. Iver Krabbe t. Jordberg være nogle små stykker med tilhørende kugler o.a. følगतig, så mange, som gøres fornødne til 7 skærbåde. SJT, 32, 574. K.

29. juli (Kbh.) Bevilling for Erik Krag til at lade sig vie på stuen på sin gård Endrup[holt] den 28. aug. til sin trolovede fæstemø, jomfru Vibeke Rosenkrantz. JR, 12, 227.

228 29. juli (Kbh.) Otte Krag fik brev på den gejstlige indkomst af kronens part af tiender af rug og byg af Bøvling len, som ungefær skal beløbe 91 td. rug og 284¹/₂ td. byg, for renteritakst, nemlig 5 rigsort for hver td., som han årligt skal levere. JR, 12, 228.

29. juli (Kbh.) Bevilling for Otte Krag til kvit og frit at nyde indkomsten af det indløste gods under Bøvling len, som hans formand lensmanden hidindtil har gjort rgsk. for, og som efter renteritakst skal beløbe årligen 292 rd. 1 ort 18 sk. 2 alb. JR, 12, 228.

30. juli (Kbh.) Revers givet adelen i Fyn¹ imod det, den har udlovet til landets defension. Ridderskabet i Fyn har til rigets og landets defension bevilget følgende: 1. at give i 3 år, regnet fra 1. febr. 1652, til landekisten 1 rigsort af hver td. htk. 2. årligt af hver 100 rd. på rente 1 sldl., også i 3 næstfølgende år, fra 3. juli 1651. 3. at deres ugedagstjenere o.a. bønder selv indkøber sadel, pistoler og degen samt har en hest i beredskab til fornøden brug, som deres bønder også pro quota skal betale. 4. at lade deres ugedagstjenere o.a. bønder eksercere fra 16. til 50. år. 5. at give til magasinens oprettelse af hver 100 td. htk. 1 td. rug, 1 td. malt og 1 td. havre for et år alene til Martini 1652. 6. at deres tjenestefolk til landekisten skal udgive den 4. part af deres halve årsløn, dog et år alene, fra Michaelis 1652. Kongen forpligter sig og kronen til, at denne godvillige bevilling ikke skal komme dem el. deres efterkommere til nogen præjudice el. svækkelse på deres privilegier, men optages som en velvillig affektion, hvortil de ej har været obligeret. (Efter hr. kanslers befaling). FR, 6, 197. (Udt.: CCD, VI, 136-37). Indl. 27. juni 1653 (fejlagtigt står 1633).

1) Reversen er på punkterne 1, 2, 3, 5 og 6 identisk med reversen til adelen i Sjæll. og til adelen i Jyll., idet nævnte punkter svarer til disses 1, 2, 4, 5 og 6, mens den mangler disses punkt 3, og dens punkt 4 har et helt andet indhold.

31. juli (Kbh.) Skøde til David Madsen på en plads uden for Vesterport. DM har mistet sit hus og have uden for Nørreport formedelst Kbh.s fortifikation. Et andet stykke jord er afmålt, og kongen skøder denne byggeplads, liggende uden for Vesterport i Roskildegade næst Mikkel Thyde bagers plads. Er i bredden til Roskildegade 24 al., bagtil 24 al. bred, siden næst til MT 92 al. lang, den anden side i lige måde 92 al. lang, hvilken plads ... [se s. 44] Sjr, 23, 416. (Tr.: ikke, er oversat af KD, III). K.

1. aug. (Nykøbing Slot) Bestalling for Jørgen Pedersen af Ditmarsken som kaptajn at lade sig bruge til lands og vands. Han har lovet at være kongen og hans riger og lande tro, ramme kongens og deres gavn og hindre skade. For sin tjeneste er han bevilget årligt 300 kur.dl. og en sædv. hofklædning fra nærværende dato. Rentemestrene skal etc. Sjr, 23, 416. (Efter sekretærens befaling). K. Indl. 1. aug.

1. aug. (Kbh.!) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om, at rektor i Korsør¹ skal nyde fæstet af Drøsselbjerg sognetiende. Rektor har andraget, hvorledes kronens tiende af sognet af forige tiders konger er perpetueret skolens rektor pro officio, med begæring, at fordi skolen har ringe indkomst, rektor da selv må nyde nævnte sognefæste, når det falder og bliver bortfæstet. WR skal, når sognetienden bliver ledig, tilstille Korsør Skoles rektor fæstet. Sjt, 32, 574. Indl. 10. juli.

1) Af Indl. fremgår navnet: Henrik Hansen.

1. aug. (Nykøbing Falster) Jægermesteren fik brev om at lade Niels Banner foruden betaling bekomme vildt i Jungshoved og Vordingborg vildtbaner, nemlig 3 store dyr og 5 dådyr. Han skal lade det skyde på de steder, hvor det er begge vildtbaner mindst til skade. Sjt, 32, 575. Indl. 31. juli.

1. aug. (Nykøbing Falster) Rigens marsk fik brev angående at betale de jyske knægte, som nu ligger i Kbh., af den sjæll. landekiste. Sjt, 32, 575. K.

1. aug. (Nykøbing Falster) Rigens marsk fik brev angående at lade garnisonerne i Danmark på de steder, hvor der arbejdes, i betaling efterhånden bekomme noget af det bevilgede korn og proviant, som er leveret til de næst omliggende len. Sjt, 32, 575. K.

3. aug. (Nykøbing Falster) Hr. Frederik Reedtz fik brev om at være fri for 4 heste af hans egen rostjeneste, mens han betjener generallandkommissariusbestillingen i Loll. og Falster. Sjt, 32, 575. Indl. 2. aug.

3. aug. (Nykøbing Falster) Frederik Barnewitz fik brev om at betale Gabriel Rennsberg, fhv. oberstlt. til fods, 200 rd. af lenets indkomst. GR andrager, hvorledes der endnu resterer ubetalt 200 rd. af Bispens Øs afgift, fra Philippi Jacobi sidst forleden, som er forundt ham, af årsag, at fru Regitze Urne, enke efter Jobst Frederik von Papenheim, som skulle

erlægge dem, har kongens søsters, den tidl. enkeprinsesses kvittering. Da kongen ikke gerne vil have rørt disse års indkomst af dette len, beregnet fra Philippi Jacobi 1653 til årsdagen 1654, eftersom det er forordnet til andet nødvendigt brug, skal FB lade ham bekomme pengene af forleden års afgift. Han skal derfor siden igen gøre sig betalt af lenets indkomst fra Philippi Jacobi 1654. Det skal blive ham godtgjort i regnskaberne på Rtk. SmT, 8, 61. Incl. 5. sept. 1652 og 30. juni.

3. aug. (Nykøbing Slot) Hr. Flemming Ulfeldt og Frederik Barnewitz fik brev ang. hver af sit len at forskaffe 12 læster milekul til H.M. HF skal med forderligste lade brænde 12 læster milekul og levere dem på Nykøbing Slot til kongens hofholdning. SmT, 8, 62. K. Incl. udat.

Ligesådan fik FB.

4 aug. (Nykøbing Falster) Rentemestrene fik brev om at gøre endelig afregning med Gabriel Rennsberg, tidl. oberstlt. til fods, for det, kronen bliver ham skyldig efter de obligationer, som han har fra Chr. 4., og adskillige forstrækninger, han har gjort til kongens bror prinsens livregiment i sidst forledne fejde. Dog skal de afkorte det, der findes betalt og afskrevet. Sjt, 32, 576. K.

4. aug. (Nykøbing Slot) Nogle lensmænd i Sjæll. fik brev om, at korporaler skal eksercere sogneheste. Kongen har fundet for godt, at de udskrevne sogneheste skal ekserceres. Adressaten skal / når han bliver anmodet af de forordnede generalkommissarier/ forskaffe en duelig karl til korporal af de folk, han bruger til rostjeneste. (Stygge Høg efter hr. kanslers ordre). Sjt, 32, 576. K. Orig. (til OP) i Frederiksborg lensark., LAK.

Ligesådan fik hr. Axel Urup om en korporal af Kbh.s len. Otte Pogwisch om en af Frederiksborg len. Hr. Niels Trolle af Roskilde len. Christen Skeel af Tryggevælde len. Hr. Frederik Reedtz af Vordingborg len. Hr. Wentzel Rothkirck af Antvorskov len. Hr. Hans Lindenov af Kalundborg len. Hr. Christoffer Urne af Dragsholm len. Jørgen Enevoldsen Seefeld af Holbæk len.

Det som står i tegnene / / blev udeladt af hr. Niels Trolles og Christen Skeels breve.

4. aug. (Nykøbing Slot) Lensmændene i Sjælland fik befaling til 1. at skaffe heste til de udskrevne bøndersoldater, at de som dragoner i en il kan sekundere, hvilken plads de befales, 2. at reparere, hvad der kan

være brøstfældigt ved strandsiden, el. det, der fattes, hjulbærer, stillinger, broer til stykker, når de bliver anmodet om det af generalkommissarierne. Stygge Høg efter hr. kanslers ordre. Sjt, 32, 576. K.

Hr. Niels Trolle og Christen Skeel fik brev om dette fornævnte således: Når det gøres fornødent, at en plads skal sekunderes i en il, skal de i lenet forskrive så mange heste, som behøves til at gøre de udskrevne soldater til dragoner, så de snarere kan komme af sted. Desligeste skal de forfærdige det, der kan være brøstfældigt ved strandsiden, el. det, der fattes, hjulbærer, stillinger, broer til stykker, på det alting kan være i godt beredskab. K.

4. aug. (Nykøbing Slot) Fru Karen Lange fik brev om at holde en korporal til at eksercere sogneryttere. Kongen har fundet for godt, at der af lensmændene skal holdes korporaler, der kan eksercere sognehestene. Hun skal også holde korporal af det len, hun er forundt. (Efter hr. kanslers ordre). Sjt, 32, 577. K.

4. aug. (Nykøbing Slot) Hr. Henrik Lindenov fik brev om resterende kommissariatold i hans len. Kongen erfarer, at kommissariatolden fra nogle toldere er uklareret for følgende åringer, nemlig Johan Noltbeck, fhv. tolder 1647-48, 1648-49, 1649-50, Jonas Clausen 1652-53. Han skal tilholde dem, at de med det allerforderligste klarerer, dersom de ikke vil straffes. SkT, 8, 338.

4. aug. (Nykøbing Slot) Hr. Henrik Lindenov fik brev om resterende kommissariatold. Kongen erfarer, at kommissariatolden af Simmershavn for 1649-53 er uklareret. Han skal tilholde dem at klarere det, de står uklareret med, el. straffes. SkT, 8, 338.

4. aug. (Nykøbing Slot) Hr. Knud Ulfeldt og Otte Thott fik brev om resterende kommissariatold. Kongen erfarer, at kommissariatolden fra tolderne i hans len for 1647-48, 1649-50, 1651-52, 1652-53 er uklareret. Han skal tilholde dem at klarere det, de står uklareret med, el. straffes. SkT, 8, 338.

Ligeådant brev fik OT om kommissariatolden i Simmershavn 1649-53.

4. aug. (Nykøbing Slot) Lunde Kapitel fik brev om resterende skatter. Kongen erfarer, at de endnu står tilbage med penge af påbudte kapitalsskatter 1647-52. De skal med det forderligste klarere og levere det, de skal give. SkT, 8, 339.

4. aug. (Nykøbing Slot) Bestalling for Arent Køhling som urtegårdsmænd ved Nykøbing Slot såvel som Bønned, Korselitse, Skørringe og Stadager haver på Falster. Kongen antager AK som urtegårdsmænd. Han har lovet at være kongen og hans riger og lande tro, ramme kongens og hans landes gavn og afværge skade. Han skal have flittig inspektion med kongens haver på Falster, så mange som enten allerede er anlagt el. bliver det, ved slottet og kongens gårde. Han skal med flid dyrke og beså dem, at de holdes rene og smukke. Han skal besætte køkkenhaven ved slottet med de bedste og rareste køkkenurter og her til bruge hele pladsen, så nær som et kvarter, som han skal anvende til rosmarin, merian, nelliker og lign. De gamle træer i haven skal han rense og renholde og ikke sætte flere unge træer, uden han agter siden at indsætte dem i de gamles sted. Så snart et træ i galleriet ml. slottet og stalden går ud, skal han indsætte et andet. Han skal årligt pode og ympe i det ringeste 200 træer, som bekvemmeligt kan sættes på andre steder. Den liden have ved slotsgraven skal han besætte med smukke blomster ved den vestre side, den søndre må han gøre sig så nyttig, som han kan. I haven ved Bønneds skal han holde en mestersvend, som skal have sit kammer og underholdning hos fogeden der, og i haven skal anrettes og holdes smukke gange af de bedste frugttræer og plantes unge træer, på det de igen kan sættes på andre steder. Af køkkenurter skal han have så meget i forråd som fornødent og så mange meloner, agurker og artiskokker, som han kan. Gartner og mestersvend skal ikke bruge de forordnede husfolk til andet end havens fornødenhed. I haverne Korselitse, Skørringe og Stadager skal han have opsyn med, at frugttræerne holdes rene, udrydde de gamle udygtige træer og plante unge og støde frugten i most, som han skal forskaffe til Nykøbing Slot el. andetsteds. Hvad der vokser af frugt, urter, kål, løg, rødder, træer o.a., og ikke forbruges til udspising, skal han lade forvare vel. Så og i rette tid indsynte af agurker og lign. Og intet lade føre til fremmede steder uden lensmandens vilje. Han skal årligt hensætte så meget af hver slags køkkenurt, så haven kan vedligeholdes, så at intet skal købes. Bliver noget tilovers, skal han sælge det for billig pris og føre pengene til rgsk. Han skal have inventarium på træer, som tilskikkes andetsteds fra, og på overleverede haveredskaber, skovle, spader, hakker o.a. For hans tjeneste er han lovet årligt 80 dal. kur. og til kostpenge månedligt 4 rd. og til en mestersvend årlig løn 36 dl. kur. og til kostpenge månedligt 4 dl. kur., nok på en anden svend 23 dl. kur. 2 mk. og til kostpenge månedligt 3 dl. kur. Derforuden fri husværrelse og årligt 3 td. rug, 6 td. byg, 25 læs ved, 20 læs tørv og hver uge fra Mar-

tini til Kyndelmisse 7 lys. Det skal begynde sidst forleden påske. Lensmanden skal lade ham det bekomme af lenets skriverstue. SmR, 7, 62. K. Incl. 21. maj.

4. aug. (Nykøbing Slot) Erik Juel og Laurids Ulfeldt fik brev om at lade hr. Henrik Rantzau være følgagtig det pantsatte gods i EJs len, som han har for en sum penge, han har forstrakt komgen med. JT, 13, 202. Ligesådan brev fik LU.

5. aug. (Nykøbing Slot) Bevilling for hr. Frederik Reedtz t. Tygestrup til at opsætte hustruen, fru Sofie Høgs begravelse 3 uger efter den ordinære tid. Sjr, 23, 416.

5. aug. (Nykøbing Falster) Christoffer Steensen fik brev om at være landkommissarius tillige med Frederik Barnewitz på Loll. CS skal indtil videre anordning være landkommissarius på Loll. tillige med FB og dele landet ml. sig, så at enhver kan vide sin anpart og have indseende med skanserne, advenuerne o.a., om noget fjendtligt skulle påkomme. SmT, 8, 62. K.

8. aug. (Kbh.) Frd. om dem, der gennemrejser landet uden pas el. kundskab. Der forårsages stor uskikkelighed formedelst den frihed, som både indfødte og fremmede tiltager sig ved at rejse gennem landene og passere færgestederne uden at fremvise kundskab, hvorved de kan bevise for deres person at nyde sådan frihed. Desuden besværer også mange løsgængere undersåtterne med at strippe gennem landene, og der passerer ustraffet mange, som havde fortjent at blive straffet for deres misgerninger. Derfor har kongen agtet nødig at lade denne frd. gøre: 1. At lensmændene i alle købstæder og i landsbyerne og borgmestre og råd i købstæderne, hvor lensmanden ikke er til stede, skal have flittig indseende og lade forfare om alle rejsende og erkynlige sig om og have fuldmagt til at fordre pas af alle, som findes på landet uden nogen tjeneste el. vist tilhold, såvel dem, der antræffes i købstæderne, som dem, der rejser over færgestederne. 2. Særdeles skal lensmændene i købstæderne gøre den anordning, at de, der logerer fremmede, hver dag til lensmanden el. borgmester, om lensmanden ikke er til stede, skal levere navnene på dem, de har under logement. De, der har værtshusfrihed og ikke gør det, har forbrudt denne og straffes; de, der ikke har det, giver 10 rd. 3. Det skal ikke være nogen vognmand el. andre tilladt at flytte el. føre nogen, medmindre

værten vil tilstå, at den rejsende har givet sit navn og fremvist sit pas. Understår nogen vognmand sig dette, straffes han i rådhuskælderen i 3 nætter på vand og brød. Sjr, 23, 417. (Tr.: CCD, VI, 136-37). K.

8. aug. (Kbh.) Falk Gøyes forløvelse fra Sorø. FG har begæret at måtte udeblive fra Sorø 4 uger at forrette nødvendigt ærinde. Kongen er tilfreds hermed, dog skal han gøre den anordning, at alt under hans fravær går ret til der på stedet. Sjt, 32, 577. Incl., se flg.

8. aug. (Kbh.) Falk Gøye fik brev om at måtte sælge noget af Sorø Akademis og Skoles gods i Fyn, Langeland og Lavind [!] og igen købe gods i Sjælland. Han har berettet, hvorledes akademiet nævnte steder har gods, hvoraf det blot får landgilde og hovningspenge, som andrager lidt mod den fordel, akademiet kunne have af gods i Sjælland, hvor der tillige med landgilden kunne gøres ægt og arbejde. Kongen er tilfreds, at han sælger nævnte gods og igen tilforhandler sig gods på Sjælland. Han lader ham til efterretning vide, at han har befalet Ejler Høg og Erik Kaas at taksere Lunde Mølle i Sallinge h. i Fyn. K. (Efter hr. kanslers befaling). Sjt, 32, 578. Incl. udat. og 30. juli.

8. aug. (Kbh.) Falk Gøye fik brev om Sorø skolehus. Han har andraget, at skolehuset er brøstfældigt, og dersom det er muligt, er det fornødent, at et nyt opbygges. Kongen befaler ham at gøre dette, dog med ringeste bekostning. Sjt, 32, 578. Incl., se foreg.

8. aug. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om at forføje sig til Kbh., hvor han videre skal blive forstændiget om kongens vilje. SkT, 8, 339. K.

8. aug. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om graverskat o.a. resterende skatter. Kongen erfarer, at bønderne i hans len står tilbage med 2 år af deres graverskat, og der er ikke gjort rede derfor. Han skal tilholde dem at klarere og levere, og han skal gøre den anordning, at den alm. skat, som endnu resterer, og skulle have været erlagt til landkommissarierne, bliver erlagt og anvendt til fæstningens reparation. SkT, 8, 339.

8. aug. (Kbh.) Ejler Høg og Erik Kaas fik brev om at taksere Lunde Mølle. Falk Gøye andrager, at Sorø Akademi har en mølle i Fyn i Sallinge h., kaldet Lunde Mølle, som efter jordebogen årligt skylder 15 pd. mel og 1 fjdg. smør, hvoraf der ej har været givet videre end 10 dl. kur. i stedet for melet og smørret. Tilmed er møllen øde, ringe el.

uden søgning. De skal begive sig til møllen, taksere, hvad der kan gives af møllen og stedet, og hvor højt det kan sælges i penge, og tilstille FG udførlig relation. FT, 7, 153.

8. aug. (Kbh.) Claus Nielsen, skolemester i Sæby, fik oprejsning i en sag. CN har anholdt, hvorledes han for nogen tid siden har overtalt 2 personer i Sæby til at gå om og derved villet tilvejebringe sig kapellan-kaldet, som da var ledigt, men han har ikke på fersk fod fået ført vidnesbyrd, hvorfor han begærer oprejsning og fornyelse. Kongen oprejser sagen, dog skal CN uden ophold lade den påtale. JR, 12, 229. Indl. 3. aug.

9. aug. (Kbh.) Otte Pogwisch fik forsikring for 1.473 rd. 2¹/₂ ort, som er et års indkomst af Frederiksborg len, til aflæggelse af omslagsgæld, som han i næst forgangne 3 år, hvert år den 3. part, har erlagt, anslået efter jordebogen og renteritakst. Kongen kvitterer og lover, at OP, hans hustru og arvinger skal nyde lige så meget igen af hans efterkommer i lenet, og efter hans død skal hans hustru el. arvinger nyde et nådsensår af lenet foruden det, som er sædv. SjR, 23, 407. K.

9. aug. (Kbh.) Skøde til Christen Jensen på en plads uden for Vesterport i den nyafstukne Amagergade. CJ har formedelst Kbh.s fortifikation mistet sit hus og sin have uden for Nørreport. Kongen skøder nu igen ham og hans arvinger en anden haveplads uden for Vesterport, er i længden næst Hans Terkelsens have 48 al. lang, den anden side er i lige måde 48 al. lang, for til gaden bliver haven 48 al. bred, bag til kongens vognmester Duponts have 19¹/₂ al. bred og til David Madsens have 30¹/₂ al. bred, hvilken plads ... [se s. 44]. SjR, 23, 418. (Tr.: KD, III, 423-24). K.

9. aug. (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev om, at adskillige passerer Sundet med Hamborg-certifikater, selv om de ikke er hamborgere. De skal have indseende med, at ingen passerer uden alene Hamborg-ski-be og de, der har deres redere der, og lade andre, som fremviser hamborgske certifikater, erlægge den påbudne told. SjT, 32, 579. (Udt.: CCD, VI, 137).

9. aug. (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om at skikke nogle stykker og muniton til Lolland, nemlig 9 jernstykker på 5 pd., 3 jernstykker på 8 pd. med tilhørende feltlader og forstillinger, 1 kranbeslag, 1 hævetøj,

10 centner slangekrudt og kørnekrudt, 6 skpd. klumpebly til musketkugler, 2 lange kugleforme, den ene på 14 pd., den anden på 16 pd., 6 krudtsække, 500 musketter med tilhørende kårder, gehæng og banteler, 2 slæbetove, 2 sytove, 4 falkenteser, 30 store bundter lunter, 4 knipper hyssing, $\frac{1}{2}$ lispd. sejl garn, 620 jernkugler på 4 pd., med en dygtig officer og nødvendige konstabler. Sjt, 32, 579. K. Incl. udat. (2).

9. aug. (Kbh.) Beviling for Peder Aagesen af Hversø i Rå s. i Skåne til at have Gunnild Olufsdatter af Øster Rinderupgård, enke efter Peder Nielsen, med hvem PA er beslægtet i 3. led. Dog skal han bevisliggøre, at de ej er nærmere beslægtet, og for bevillingen give 4 rd. til næst hosliggende hospital. SkR, 6, 298.

9. aug. (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om at erklære sig om Dronninggård i Nyborg, som Hans Villumsen begærer. Der er anholdt om, at gården efter uvildige mænds taksering afhændes i gælds betaling, dog at den, som bor i gården som tilforn er forpligtet til at tage imod kongens rustvognsheste. MK skal erklære sig, om gården uden skade kan mistes el. forundes andre, dog uden nogen frihed for den, som bor der, og indskikke erklæringen i Kanc. FT, 7, 154. Orig. i Odensegård lensark., LAO.

9. aug. (Kbh.) Lave Beck t. Førslev fik forsikring for 399 rd., 1 års indkomst af hans landsdommergods, som han til aflæggelse af omslugs-gæld i 3 næstføregående år, hvert år den 3. part, har erlagt, som er et års visse indkomst, som han efter jordebogen og renteritakst nyder af godset til sit embede. Kongen kvitterer og lover, at LB, om der i hans levende live sker forandring, skal nyde lige så meget af sin efterkommer i lenet igen, ellers skal hans hustru og arvinger nyde lige så meget igen af hans efterkommer i lenet, som plejer at ske. SmR, 7, 64. K.

11. aug. (Kbh.) Bestalling for Otte Lindenov t. Borreby som ritmester over det ny rytteri i Antvorskov, Sæbygård, Korsør og Sorø len, som er bevilget af sognene smst. Han skal være kongen og hans riger og lande tro, fremme kongens og hans landes gavn og hindre skade. Han skal årligt godtgøres 120 rd. til trompeter og ellers i ufredstid trakteres som en geworben ritmester. Sjr, 23, 419. K.

Ligesådan bestalling fik Henrik Ditlev Holck at være ritmester i

Tryggevælde, Vordingborg, Møns og Jungshoved len. Ligesådan bestalling fik Ove Brockenhuus at være ritmester i Kbh.s, Kronborg og Frederiksborg len. K. Indl. 8. aug.

11. aug. (Kbh.) Bevilling for Aage Pedersen i Sundbyvester på Amager til at have Karen Sørensdatte, enke efter Hans Lauridsen, med hvem han er beslægtet i 3. led. Kongen bevilger dette, dog skal AP bevisliggøre, at de ikke er hinanden nærmere beslægtet, og give 20 rd. til Vartov Hospital. SjR, 23, 419.

11. aug. (Kbh.) Lensmændene i Danmark fik brev om at annamme det af adelen godvilligt udlovede korn og proviant. Og om 2 frd., den ene om vagt og mønstring, den anden om dem, som uden kundskab gennemrejser landene.¹ Adressaten skal annamme korn og proviant, som adelen erbyder at levere, kvittere derfor og indtil videre beholde det modtagne. Herhos tilskikkes også to trykte mandater, som han skal lade forkynde i lenet. SjT, 32, 579. K. Orig. i Odensegård lensark., LAO.

1) Se s. 268-69 og 281-82, frd. 28. juli og 8. aug.

11. aug. (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om, at borgmestre og råd i Køge skal skaffe Niels Villumsens arvinger rigtighed for hans patrimonium. Villum Lends, Albret Villumsen, Peter Byser og Johan Først har andraget, hvorledes de af borgmestre og råd i Køge forholdes deres bror NVs patrimonium, som i langsommelig tid har været på fremmede hænder. Det er uvist, om han er levende el. død, eftersom der ingen underretning er kommet, siden han begav sig her af riget. De begærer at få rigtighed af borgmestre og råd mod kaution. AU skal tilholde dem at gøre dette. Efter Erik Krags ordre. SjT, 32, 580.

11. aug. (Kbh.) Jægermesteren fik brev om vildt til Jørgen Bjørnsen, admiral på Bremerholm, til hans datters bryllup, nemlig 3 store dyr, som han skal lade skyde, hvor det kan være vildtbanen mindst til skade. SjT, 32, 580.

11. aug. (Kbh.) Henrik Thott fik forsikring for 1.955 rd. 1¹/₂ ort, som han i 3 næstforegående år har erlagt til aflæggelse af rigets gæld, hvert år den 3. part¹, som er et års visse indkomst, som han efter jordebogen og renteritakst nyder af Dronningborg len. Kongen kvitterer og lover, at HT, om der i hans levende live sker forandring, skal nyde lige så me-

get af sin efterkommer i lenet igen, ellers skal hans hustru og arvinger nyde lige så meget igen af hans efterkommer i lenet, som plejer at ske. JR, 12, 229. K.

1) Kopibogen har 4. part.

11. aug. (Kbh.) K.M.s obligation til Mads Poulsen, rådmand i Randers. Det er 5. aug. 1648 på kongens vegne akkorderet, at MP skal gives 18.000 rd. for et skib på 220 læster, som siden da har været i kronens tjeneste. Da pengene nu ikke er i forråd, tilsiger kongen MP el. hans arvinger årligt på Rtk. at betale rente af summen fra dette å.b.s dato og efterhånden at betale hovedstolen, eftersom der bliver midler. JR, 12, 230. Indl. 5. aug. 1648.

12. aug. (Kbh.) Hr. Knud Christoffersen Ulfeldt og Falk Gøye fik brev om overlevering af Herlufsholm Skole til Jørgen Rosenkrantz. JR har efter rigsrådets begæring påtaget sig at være skoleherre og overforstander for Herlufsholm. Adressaterne skal rette deres lejlighed efter at være til stede, når han annammer skolen, og sammen med FG overlevere ham den og dens inventarium. Sjt, 32, 580. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 1000). K.

Ligesådan fik FG at overlevere ham skolen tilligemed KU.

12. aug. (Kbh.) Rigsråderne i hver provins fik brev om at forhandle med adelen om adskillige poster, bl.a. om skibe til landets tjeneste. Adressaterne skal med det forderligste indkalde adelen i den pågældende provins og foreholde den, at disse farlige tider forårsager kongen at have omsorg for, hvorledes undersåtterne såvel som kongens lande med Guds faderlige hjælp kan forsvares imod overfald og gewalt. Da ridderskabet som den fornemste stand her i riget fornemlig er interesseret og kan hjælpe meget dertil, har kongen ikke kunnet forbigå at kommunikere med dem og fornemme deres underdanigste betænking, hvorledes en sådan ordinans kan gøres og efterkommes, at både hver provins kan have nogen defension, og den ene byde den anden hånden i nødstid. Her tvivler kongen ikke på, at de resolverer således, som de eragter, at deres egen konservation udkræver. Til en sådan beslutning eragter kongen nødtigt, at fuldmægtige af hver provins forsamles 1. nov. i Kbh. og konkluderer, hvad fædrelandet aller mest behøver. Dersom nogen ikke møder el. giver fuldmagt, skal de personer agtes, der har samtykt det, som adelen beslutter. Herforuden vil kongen, at adelen bliver erindret om inden en vis tid at lade frem-

komme den kontribution, som er udlovet siden sidste fejde, og at kommissarierne straks i Kanc. skal indskikke, hvem der efter den tid ikke har klareret, på det der enten, som vedtaget i Odense 1638, kan ske eksekution el. de, som er efterladne, kan hidkaldes og tilholdes at erklære sig. I lige måde skal de tale med de fornemste købmænd her i landet om, hvorledes der kan udredes skibe til at forstærke flåden med. Sjt, 32, 581. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 830-31). K.

Fortegnelse på de rigsråder, som fik forskrevne breve: Sjæll.: hr. Christoffer Urne, hr. Niels Trolle, Jørgen Seefeld, Christen Skeel, hr. Frederik Reedtz, hr. Hans Lindenov. Fyn: hr. Mogens Kaas, hr. Jørgen Brahe, hr. Iver Vind. Jyll.: hr. Anders Bille, hr. Oluf Parsberg, hr. Henrik Rantzau, Mogens Høg, Gunde Rosenkrantz, Erik Juel, Otte Krag. Skåne: hr. Tage Thott, hr. Ove Giedde, hr. Christoffer Ulfeldt, Henrik Ramel.

12. aug. (Kbh.) Ms. til lensmændene i Danmark om skattebreve. Kongen må kontinuere den ringe militie, og til skibsflådens udredning behøves en alm. landehjælp. Adressaten skal straks lade det å.b. forkynde og i egen person, ikke ved sin skriver, lade bønderne ligne og have flittig indseende med, at det går ligeligt til, så den rige hjælper den fattige. Ingen skal være forskånet, hverken fogeder, herredsfogeder, delefogeder, skrivere el. andre, uden alene bønder, der er forarmede, hvilket skal bero på nøjagtige tingsvidner, som adressaten selv skal påskrive, hvorefter det skal godtgøres hos landkommissarierne. Hvis nogen bonde forskånes, som burde give skat, skal han tilkendegive, af hvilken årsag det er sket. Adelen må selv lægge deres egne tjenere, men forsømmer de det, skal han have det i agt. Især skal han have indseende med, at ingen regnes for halve gårde uden de, der er det. I lige måde skal han have inspektion med, at ågerkarle og de, der bruger storkøb, forprang og handel med korn og øksne, lægges i skat og giver efter deres formue. For at der ikke skal begås underslæb, skal han tilholde hver sognepræst at levere et rigtigt mandtal, når han begærer det, på alle karle og drenge i hans sogne og de bønder, de tjener el. er hos, hvad enten det er på kronens, adelens el. gejstlighedens stavn. Ingen skal forskånes uden en karl hos hver sognepræst og de, som er soldater. Bøndersønner, som er hos forældrene, skal give skat ligesom andre tjenestekarle og drenge, eftersom de kan være dygtige til at tjene hos andre. Når skattebrevene er forkyndt til tinge, må ingen tjenestekarl, søn el. dreng begive sig andetsteds hen, uden han tilforn leverer

sin husbond det, han bør at give til denne skat el. leverer det til den, hvor han har sit ophold, el. husbonden selv at svare til skatten. NB¹ Pengeskatten skal indfordres til førstkommende Michaelis /og overleveres til landkommissarierne/. Han skal gøre sin største flid at tilvejebringe pengene i rd., dog at de, der ikke har hele dalere, i stedet giver 6 sletmk. for hver dl. Sjt, 32, 582. Orig. (til Otte Pogwisch) i Frederiksborg lensark., LAK, og (til Henning Valkendorf) i Odensegård lensark., LAO.

Imellem tegnene // skal i brevene til lensmændene, som er kommissarier, indføres: og annamme til sig, hvilket han skal lade levere på de befalede steder.

Item lensmændene i Loll. at levere deres skat til Frederik Barnewitz. Grev Rantzau at levere til kommissarierne i Fyn.

Deslige skal ved tegnet NB indføres i lensmandsbrevene til lensmændene i købstæderne: I lige måde tilskikkes adressaten nogle å.b. til købstæderne, af hvilke han videre kan erfare lejligheden. Han skal tilstille borgmestre og rådmænd i hver købstad brevene og have indsende med, at skatten udgives ligeligen og fordre ligningen for sig.

1) Se ndf.

12. aug. (Kbh.) Å.b. til bønderne i Danmark, hvem de end tjener, at kongen [med motivering som i å.b. 26. juli 1648, se KB 1648, 116, hvortil føjes, at hjælpen også skal bruges til flådens udredning] har agtet for godt at påbyde en alm. landehjælp, således at hver 10 jordegne bøndergde, besiddet enten af ejere el. fæstere, skal lægges i læg og give 40 rd. à 6 mk. da., deslige 10 td. rug, 10 td. byg og 10 lispd. flæsk; hver 10 bønder, som ikke har frit jordegods, men fæstet deres gårde og bruger avl, skal give 20 rd. og 5 td. rug, 5 td. byg og 10 lispd. velforvaret flæsk; hver smed, skrædder, skomager, murermester o.a. håndværksfolk skal give 1 rd.; møllere, som bruger avl, skal give i skattepenge og korn som fæstebønder, og de, der ikke bruger avl, 1 rd.; hver pebersvend skal give 2 enkende dl., hver tjenestedreng, som tjener for fuld løn, $\frac{1}{2}$ rd., og de, som ikke tjener for fuld løn, 1 rigsort; bønder sønner, som er hjemme hos forældrene, skal give som tjenestekarle og gadehusmænd $\frac{1}{2}$ rd.; gadehusmænd skal give $\frac{1}{2}$ rd.; dog hvis armod er så stor, at de, så vel som alle andre sådant ikke formår, da forskånes efter rigtig tingsvidne. Lensmændene skal have opsyn med, at sådant skrives og indkræves rigtigt, at mandtallet forfattes efter sognepræstens angivende og siden med regnskaberne oversendes til Rtk. Når skattebrevene er læst, skal ingen tjenestekarl, søn el. dreng, begive

sig bort, uden han har leveret det, han bør, til sin husbond el. til den, hvor han har sit ophold; hvor han siden findes, skal han bevise, til hvem han har betalt sin skat, el. husbonden selv svare dertil og betale. Hvor flere bønder bor på en gård, enten jordeggen el. fæstegods, og bruger avl, skal hovedmanden skrives for hel og de andre som inderster for halv skat. I lige måde skal ugedagsmænd ved kronens slotte, klostre el. gårde give $\frac{1}{2}$ enkende rd. Ingen skal være fri, hverken fogeder, skrivere el. andre, kun adelens ugedagsbønder, som bor ved deres sædegårde med avl og i sognet, hvor sædegården ligger, og de, som har været fri af arilds tid, og bønder, som er forarmede, hvilket skal bero på nøjagtige tingsvidner, som lensmændene selv skal påskrive. O Lensmændene skal også have indsigt med, at kun de regnes for ugedagsbønder, som bør regnes derfor. Adelen må selv lægge deres egne tjenere. Pengeskatten skal være udgivet til Michaelis. Lensmændene har fået befaling til selv at skrive skatten og ikke ved nogen anden, og at lægge bønderne sammen, så den rige hjælper den fattige, og siden oppebære og fremskikke skatten. Bønderne skal møde på de steder, de tilsiges til, og lade sig skrive for skatten af lensmanden og siden udgive den til ham el. hans fuldmægtig. Sjt, 32, 585. (Udt.: CCD, VI, 138-39). K. Orig. i Odensegård lensark., LAO. Indl. 24. juni.

I forskrevne skattebreve skal følgende iagttages og indføres:

Af Sølvesborg og Kristianopel len i Blekinge skal ikkun gives enkelt skat af penge og species.

Ved tegnet O skal indføres efterfølgende: i de jyske og fynske breve, at skatten er deputeret til militien; af gadehuspengene skal halvparten komme til flåden og halvparten til militien; af kornet og flæsket er halvparten forordnet til flåden og halvparten til magasinerne, i de sjæl. breve ligesom i de jyske, dog at alt flæsket og kornet derfra skal anvendes til flåden, og det tillades bønderne at give byg for rug; fra Roskilde len skal rug, byg og flæsk leveres på Provianthuset; i de skånske breve ligesom i de jyske, dog at kornet er destineret til fæstningernes fornødenhed smst.; i de loll. og falsterske og mønske breve ligesom i de jyske, dog at alt korn, ærter og flæsk derfra skal anvendes til flåden, hvorhos det tillades at give 2 sjæll. opmålte skæpper ærter i stedet for $\frac{1}{2}$ td. byg el. rug.

12. aug. (Kbh.) Å.b. til købstæderne i Danmark om at betale en hjælp i spdl. til førstkommende Michaelis. Fra Kbh. leveres skatten til landkommissarierne på Sjæl., fra de øvrige købstæder til lensmændene. [Brevet er i øvrigt identisk med brev 1. sept. 1649, se KB 1649, 237-38,

dog er tjenestedrengene sat til 2 rd.]. Sjt, 32, 589. (Udt.: CCD, VI, 139). Orig. i D2-198, Århus rådstueark., LAV.

Købstæderne: Sjæll.: Kbh. 3.000 rd., Helsingør 800, Køge 600, Næstved 400, Skælskør 250, Roskilde 200, Kalundborg 400, Slangerup 150, Holbæk 350, Korsør 100, Ringsted 60, Nykøbing Sjæll. 60, Præstø 60, Vordingborg 100, Stege 100, Store Heddinge 60. Lolland og Falster: Nakskov 600, Maribo 150, Nykøbing Falster 250, Stubbekøbing 150, Nysted 80, Saksøbing 60. Fyn: Nyborg 562, Odense 1.144, Kerteminde 270, Svendborg 562, Fåborg 136, Assens 354, Rudkøbing 100, Middelfart 228, Bogense 208. Skåne: Helsingborg 300, Ysted 600, Lund 200, Falsterbo 10, Simmershavn 60, Kristianstad 108, Sølvesborg 60, Rønneby 120, Skanør 40. Jyll.: Ribe 1.040, Ålborg 1.600, Århus 902, Randers 768, Viborg 522, Horsens 624, Kolding 604, Vejle 380, Varde 312, Skagen 20, Thisted 240, Nykøbing Mors 42, Sæby 136, Lemvig 216, Ebeltoft 100, Hjørring 84, Hobro 42, Skive 64, Mariager 156, Ringkøbing 222, Grenå 82. Borgmestre og råd i Kbh. skal levere deres skatter til kommissarierne i Sjæll.

Lensmændene, som fik breve: Hr. Steen Bille, Koldinghus. Hr. Mogens Sehested, Riberhus. Peder Reedtz, Lundenæs. Otte Krag, Bøvling. Hr. Oluf Parsberg, Vestervig Kl. Malte Sehested, Åstrup. Erik Juel, Ålborghus. Hr. Christian Friis, Mariager Kl. Hr. Ebbe Ulfeldt, Skivehus. Hr. Frands Pogwisch, Hald. Henrik Thott, Dronningborg. Erik Rosenkrantz, Århusgård. Hr. Anders Bille, Skanderborg. Mogens Høg, Silkeborg. Hr. Henrik Rantzau, Åkær. Laurids Ulfeldt, Sjernholm. Hans Juel, Dueholm. Gunde Rosenkrantz, Kalø. Manderup Due, Ørum. Fyn: Tyge Below, Hindsgavl. Hr. Jørgen Brahe, Hagenskov. Jørgen Kaas, Rugård. Hr. Henning Valkendorf, Odensegård. Hr. Mogens Kaas, Nyborg. Grev Rantzau, Tranekær. Sjæl.: Hr. Wentzel Rothkirck, Antvorskov, Korsør, Sæbygård. Hr. Hans Lindenov, Kalundborg. Jørgen Seefeld, Holbæk. Arent von der Kuhla, Kronborg. Jørgen Seefeld, Ringsted. Hr. Niels Trolle, Roskilde. Otte Pogwisch, Frederiksborg, Abrahamstrup. Hr. Christoffer Urne, Dragsholm. Hr. Axel Urup, Kbh. Christen Skeel, Tryggevælde. Niels Banner, Jungshoved. Henrik Ramel, Møn. Hr. Frederik Reedtz, Vordingborg. Falk Gøye, Sorø. Loll.: Hr. Flemming Ulfeldt, Halsted Kl. Frederik Barnewitz, Ålholm. Falster: Ove Skade, Nykøbing. Skåne: Hr. Ove Giedde, Helsingborg. Hr. Knud Ulfeldt, Landskrone. Kjeld Krag, Froste h. og Helne Kirke. Peder Vibe, Herrisvad Kl. Hr. Henrik Lindenov, Kristianstad. Jacob Grubbe, Kristianopol. Otte Thott, Malmøhus. Hr. Niels Krabbe, Sølvesborg. Hr. Joakim Gersdorff, Bornholm. Hr. Tage Thott, Børringe Kl.

12. aug. (Kbh.) Ms. til bisperne i Danmark om præsteskat. Kongen har i denne farlige tid osv. [med motivering som i å.b. 26. juli 1648, se KB 1648, 116] eragtet for godt at besøge alle provster og præster, såvel i købstæderne som på landsbyerne, om en alm. skat, således som adressaten kan se af hosføjede å.b. Han skal tilskikke hver provst i stiftet en rigtig kopi af nævnte å.b. under sin hånd og segl. Når der holdes kalente el. på anden belejlig tid, skal provsterne forkynde brevet for menige præster i hvert herred og befale dem at ligne skatten ml. sig, så den rige hjælper den fattige. Siden skal de indkræve skatten og levere den til landkommisarierne med register og mandtal. Sjt, 32, 592.

Mag. Peder Kragelund, Ribe stift. Dr. Jacob Matthisen, Århus stift. Mag. Frands Rosenberg, Viborg stift. Mag. Anders Andersen, Vendelbo stift. Hr. Laurids Jacobsen, Fyns stift. Dr. Laurids Mortensen (Scavenius), Sjællands stift. Dr. Peder Vinstrup, Skåne stift.

12. aug. (Kbh.) Å.b. til kapitlerne i Danmark. Roskilde Kapitel. Kongen har i denne farlige tid osv. [med motivering som i å.b. 26. juli 1648, se KB 1648, 116] eragtet for godt at besøge adressaten såvel som andre kapitler, provster, præster og menige kleresi om en mulig hjælp. De, der har noget pro persona, skal til førstkommende Michaelis give 594 rd. 4 ort 15 sk. 5 penning, dog således, at de, der har noget pro officio, forskånes heri /og af det gods, som kapitlet har mistet, skal heller ikke gives noget, ikke heller af det, som ligger til universitetet i Kbh./. De skal selv ligne det således, at enhver giver af sit præbende i forhold til det, han i kapitlet har i indkomst, så hjælpen kommer uden nogen undskyldning og bliver sendt til landkommisarierne i Sjæll., alt i spdl. Sjt, 32, 593. (Nævnt i CCD, VI, 593).

Ribe Kapitel skal give 600 rd., dog skal afkortes i denne sum det, mag. Niels Jørgensen, som nyder sit pro officio, kan tilkomme at udgive. Lunde Kapitel 700 rd. Århus 264 rd. 2 ort. Viborg 300 rd., når de 50 bliver frataget, som de i kapitlet bliver forestående for. Det imellem tegnene / / bliver alene indført til Roskilde Kapitel.

12. aug. (Kbh.) Å.b. om præsteskat. Kongen har i denne farlige tid osv. [med motivering som i å.b. 26. juli 1648, se KB 1648, 116] eragtet for godt at besøge adressaterne /i Skåne stift/ såvel som andre undersætter om en mulig hjælp i så måde, at enhver provst el. sognepræst, såvel i købstæderne som på landsbyerne, skal give 8 spdl. (og enhver provst el. sognepræst i Blekinge 4 spdl.) el. 6 sletmk. for hver dl. Provesten i hvert herred skal ligne præsterne, så det går ret til, at den rige

hjælper den fattige. Adressaterne skal uden al undskyldning til førstkommande Michaelis levere pengene til dr. Peder Vinstrup, superintendent over Skåne stift. Kongen tvivler ikke på, at de godvilligt lader sig finde heri. Sjt, 32, 594. (Nævnt i CCD, VI, 139).

Ligesådannt brev udgik til de andre stifter i Danmark. Det som findes ml. tegnene / / skal kun sættes i de skånske.

12. aug. (Kbh.) Ms. til landkommissarierne om at annamme skatten. Kongen har befalet, at hele den påbudte pengeskat og landehjælp i Jyll. skal leveres til adressaterne. De skal annamme den af lensmændene efter skattebrevene, kvittere og anvende pengene til betaling af soldatesken i nævnte provins. Sjt, 32, 595.

I lige måde Henrik Gyldenstjerne og Henrik Podebusk i Fyn og Langeland. Lave Beck og Otte Pogwisch i Sjæll. Otte Thott, hr. Niels Krabbe og Kjeld Krag i Skåne. Frederik Barnewitz i Loll. og Christoffer Steensen i Falster.

12. aug. (Kbh.) Borgmestre og råd i Kbh. fik brev om drengeskatten. Kongen har med rigsrådets samtykke ladet påbyde en dobbeltskat til førstkommande Michaelis. De skal forholde sig efter kongens forrige brev til dem vedr. drengeskatter og for samme drengeskat til landkommissarierne i Sjæll. levere 600 spdl. inden den tid. Sjt, 32, 595. (Tr.: KD, V, 363).

12. aug. (Kbh.) Hr. Iver Vind og hr. Jørgen Brahe fik brev om at gennemse Erik Quitzows regnskaber. EQ har andraget, at han efter Anders Billes ordre har annammet nogle penge af kommissarierne i Fyn, såvel til egen som til officerernes og det gevorbne kompagnis besoldning, og taget deres kvittering. Adressaterne skal gennemse regnskaber og kvittanser og af kommissarierne fordre fortegnelse over leverede penge og siden kvittere ham. FT, 7, 154. Incl. 19. dec. 1652.

12. aug. (Kbh.) Hans Friis fik brev om at indtage nogle gårde i Clausholms birk. HF har berettet, hvorledes forrige konger har bevilget frit birk til hans gd. Clausholm, og i birket findes så få bønder, at retten ikke kan administreres. Han begærer derfor, at efterskrevne af hans bønder må forundes ind i birket: Kalø len, Øster Lisbjerg h.: en enestegård, Elkærgård. Sønderhald h., Møjgen: 9 gde, Tustrup: 3 gde, Skader: 3 gde, nemlig Anders Rasmussen, Anders Andersen og Johan Bertelsen, Årslev: 3 gde, nemlig Rasmus Ludvigsen, Oluf Jensen og

Anders Sørensen, Ejstrup, en enestegård, Estrup, en enestegård. Kongen bevilger dette. JR, 12, 230. Incl. 10. juni og 16. juli og udat.

12. aug. (Kbh.) Å.b. om, at følgende gårde tilhørende Hans Friis t. Clausholm må medindtages under Clausholm birk: Elkærgård i Øster Lisbjerg h., Kalø len; 9 gde i Møjgen by, 3 gde i Tustrup, 3 gde i Skader, 3 gde i Årslev, 1 gd. i Ejstrup og 1 gd. i Estrup, i Sønderhald h. JR, 12, 230. (Udt.: CCD, VI, 140).

13. aug. (Kbh.) Instruktion for Henrik Bielke t. Ellinggård som admiral på orlogsskibet Trefoldighed til Øresund med K.M.s skibe. Han skal med forderligste, og så snart vinden blæser, begive sig fra flåden ned i Øresund med de andre ham tilforordnede orlogsskibe i samme eskadron, Trefoldighed, De tre Kroner, Den norske Løve, Den sorte Rytter, Den hvide Bjørn og Lykkepotten samt 2 brandere, Den flyvende Fisk og Marekatten, og når han kommer i Sundet, skal han under sit flag tage de 2 andre orlogsskibe, som han finder der, og indtil videre blive liggende der og på det højeste være angelegen, hvad der fordrer til at maintainere kongens højhed, og ikke tilstede, at nogen på kongens strømme vederfares nogen ond medfart. Dersom han finder nogle holl. orlogsskibe, som anfanger noget uskikkeligt på kongens strømme, skal han advare officererne på nævnte statiske orlogsskibe om, at kongen ikke gerne ser, at nogen engelske skibe molesteres inden for Skagen, og dersom det sker, at han da er befaleet at hindre dette. Ellers skal han forholde sig mod de gennem Sundet sejlene skibe med strygen og skyden som sædv. efter oprettede aliancer. SJR, 23, 419. K.

13. aug. (Kbh.) Jægermesteren fik brev om at skaffe Falk Gøye vildt til hans datters bryllup, nemlig 3 store hjorte af Sorø vildtbane og 3 dåhjorte af Koldinghus vildtbane, hvorfor FG har erlagt betaling i Kongens eget Kammer. Han skal lade dem skyde, hvor det er vildtbanerne mindst til skade. SJT, 32, 595. Incl. udat.

13. aug. (Kbh.) Jørgen Seefeld på Holbæk fik brev om borgmestre og råd der og Jørgen Mortensen. Hvad borgmestre og råd har andraget imod JM, kan han se af deres hosføjede supplikation. Han skal fordrer JM for sig og foreholde ham, at han postvis i hans nærværelse giver fra sig beskrevet, hvori hans beskyldninger mod dem består. SJT, 32, 596.

13. aug. (Kbh.) Lensmændene i Danmark, som har købstæder, skal handle med gejstligheden og borgerskabet om hjælp til militien og flådens udrustning. En stor del af adelen har allerede bevilget af deres middel og indkomst dertil. Adressaterne skal foreholde gejstligheden og de fornemste af borgerskabet i deres len, at de lige så vel vil gøre dette. Sjt, 32, 596. K. Orig. (til Otte Pogwisch) i Frederiksborg lensark., LAK. Indl. 8. dec. 1653 og 12. jan., 5. febr., 7., 10. og 16. marts 1654 og udat. (2).

13. aug. (Kbh.) Lensmændene i Danmark fik brev om at annamme det af adelen og andre godvilligt udlovede korn og proviant til flåden og militien og at skikke kopi af kvittancerne til landkommissarierne, på det de kan se, hvem der har el. ikke har klareret efter deres løfte. Sjt, 32, 596. K. Orig. (til Otte Pogwisch) i Frederiksborg lensark., LAK, og (til Henning Valkendorf) i Odensegård lensark., LAO. Indl. udat.

13. aug. (Kbh.) Hr. Niels Trolle og Christen Skeel fik brev om magasinhus i hvert kvartal og om at sende magasinkorn. Det er anset for rådsomt at forordne et belejligt sted til magasin i hvert kvartal i Sjæll. Adressaterne skal i hvert af disse anordne det belejligste sted til magasin og på hvert sted lade indsamle 500 td. rug og 500 td. byg af det af adelen godvilligt udlovede korn. Dersom de ikke finder fornødent loftsrum på de steder, som de eragter bekvemme til nævnte magasiner, skal de gøre deres bedste for at få plads og loftsrum for penge, som af landkommissarierne i Sjæll. skal betales dem, som lofter og rum tilhører. Sjt, 32, 596. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 1001). K.

13. aug. (Kbh.) Adam Henrik Pentz, hofmarskal, fik brev om at holde hofret ml. Cathrine von der Dengeberg og Hans Boysen. Hvad hun andrager imod HB kan AHP se af hendes hosføjede supplikation. Han skal lade sætte hofretten ml. dem, som kan dømme, og give dommen beskrevet fra sig til de interesserede, dog skal hun tilforn indtil sagens udgang stille HB kaution. Sjt, 32, 597.

13. aug. (Kbh.) Landskrone bys ny privilegium. Borgmestre og råd har andraget, hvorledes deres by formedelst den store skade i sidste svenske fjendtlige indfald er bevilget 3 års frihed for alle ordinære og ekstraordinære skatter, foruden de 3 år, som alle købstæder var forundt, for at byen kunne formeres på borgerskabet i næring og bjærgning til

lands og vands. De 3 år er nu ude. Kongen bevilger, at de endnu i 12 år fra brevets dato må forskånes for alle skatter. Sammeledes skal i Landskrone holdes fastelavnsmarkeder med heste, stude o.a. hver lørdag, mens fasten varer. Herforuden skal til byens store forfremmelse Skåninge Landsting, som en tid lang har været holdt i Lund, holdes i Landskrone. SkR, 6, 299. (Tr.: CCD, VI, 140-41).

13. aug. (Kbh.) Proklama om Skåninge landsting at holdes i Landskrone. Kongen hilser alle sine undersåtter i Skåne. Han har fundet for godt, at Skåningsfar Landsting, som en tid lang har været holdt i Lund, herefter fra førstkomende Michaelis skal holdes i Landskrone. SkT, 8, 340. (Tr.: CCD, VI, 140). K.

13. aug. (Kbh.) Kjeld Krag fik brev om, at Skåning Landsting skal holdes i Landskrone. Kongen har fundet for godt, at Skåningsfar Landsting, som en tid lang har været holdt i Lund, herefter skal holdes i Landskrone. Han skal rette sig efter førstkomende Michaelis at holde landstinget der. SkT, 8, 340. K.

13. aug. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om kirkernes resterende beholdning i hans len til Regenskirken. Kongen kommer i erfarung, at kirkerne i hans len tilbagestår med det, som de forleden år af deres beholdning skulle udgive til Regenskirken opbygning i Kbh. Han skal lade fremskikke halvdelen af kirkernes beholdning til dr. Hans Svane, teol. prof. på Universitetet. SkT, 8, 340. K. (Efter hr. kanslers befaling).

13. aug. (Kbh.) Ove Skade skal lade hr. Laurids Pedersen, provst i Nykøbing Falster årligen bekomme 60 læs ved. LP har andraget, at han har stor mangel på ildebrændsel, og begærer derfor at måtte forundes noget af kronens næstvedliggende skove. Kongen er tilfreds, at OS lader ham bekomme 60 bønderlæs ved af Klagskov, som han skal udvise ham på de steder, hvor det er mindst til skovskade, dog at LP selv lader det fælde og hjemføre. SmT, 8, 63. K. Incl. 4. aug.

13. aug. (Kbh.) Lensmændene i Loll. og Falster fik brev om at lade købstæderne mønstre og gøre mandtal på mandkønnet i købstæderne og anordne alting således, at de kan være i beredskab at komme landet til undsætning. Til videre efterretning skal gøres et mandtal på alt mandkøn i købstæderne, som er stærke og føre, foruden dem, der kommer på ordinær mønstring. SmT, 8, 63. K.

13. aug. (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt fik brev om at lade hr. Jørgen Hansen Hard (Haar), sognepræst til Arninge s., årligt få 40 læs ved. JHH har andraget, at han har stor mangel på ildebrændsel og gærdsel, og begærer at måtte forundes noget af kronens næstliggende skove. Kongen er tilfreds, at han årligt må have 20 læs brændved og 6 læs gærdsel af næst omliggende skove i Halsted Kl. len, nemlig af Tornby, Troelsby el. Højreby skove, hvilket FU skal udvise ham på de steder, hvor det er mindst til skovskade, dog at han selv lader det fælde og afhente. SmT, 8, 63. K. Incl. 31. aug. og 4. sept. 1648, 22. nov. 1649, 18. jan. 1650, 12. marts, 5. april, 2. og 8. juli.

13. aug. (Kbh.) Kommissarierne i Loll.¹ fik brev om adskilligt angående landets defension. De skal have indseende med, at bavnere alle vegne på behørigt steder på Loll. bliver anrettet. Deslige skal de have i agt, at kongens derom udgåede trykte frd. bliver efterkommet. Dog at der forholdes således med mønstringen, at den så vidt muligt holdes på belejlige tider og steder, så bønderne igen kan være hjemme i god tid om aftenen. Ellers skal adressaterne med største flid være anseelige at afværge al skade, dersom kongens lande skulle blive fjendtligt angrebet. Kongen vil også, at de straks giver hr. Frederik Reedtz tilkendende, hvilke kompagnikaptajner og løjtnanter findes udygtige, så der kan gøres fornøden anordning. Almuens vagt- og larmpladser skal være på de steder, hvor de var forordnet i sidst forleden fejdetid, medmindre fornødenhed kræver andet, dog at det, der forandres, bliver det med de i landet nærværende rigsråders råd. SmT, 8, 64. K.

1) Frederik Barnewitz og Christoffer Steensen.

13. aug. (Kbh.) Befaling til bønderne på Loll. og Falster om mønstring, eksercering og vagt. Item musketter og gewehr under kompagnierne. Det er i disse vanskelige tider højlig magtpåliggende, at landet bliver bragt i sådan positur, at al fjendtligt anfald kan afværges, om noget påkommer. Det består besynderligen deri, at landfolket bliver flittigt ekserceret. De skal under straf lade sig finde, når de af kaptajnerne tilsiges at mønstres og ekserceres, deslige at de møder på de forordnede vagt- og larmpladser, når de advares el. bålene brænder. Det forordnes også, at under hver 100 mand skal være 40 musketter el. lange bøsser med tilhørende lunter og krudt. Dersom nogen af kronens tjenere findes ej at have gewehr, skal de tilholdes snarest at forskafe det, hvilket også formodes af adelen og gejstligheden el. hvem, der har frit gods. SmT, 8, 65. K.

Ligesådant brev gik til almuen i Falster.

13. aug. (Kbh.) Lensmændene i Loll. og Falster fik brev om at lade det ny anrettede rytteri eksercere. Adressaten skal lade rytteriet eksercere i sit len på steder, hvor det kan falde belejligt uden stor bekostning, både kronens og adelens, hvor adelen ikke selv forretter det. SmT, 8, 65. K.

13. aug. (Kbh.) Bevilling for Jens Jacobsen, herredsfoged i Gerlev h. i Dronningborg len, på en ødegårdsjord i Tørslev s. og by, hvilket han har begæret for sin bestillings ringe indkomst. Kongen bevilger dette for 5 år fra brevets dato, uden hovning hans livstid, når han årligt yder den sædv. landgilde. Dog skal han efter egen erbydelse sætte forsvarlig bygning på stedet og lade gødningen ligge på grunden. JR, 12, 231. K. Indl. juli og 25. juli.

13. aug. (Kbh.) Villum Trellund, dansk skolemester i Kbh., fik frihed for ægt og arbejde på en halvgård i Tanderup ved Ribe, som for en sum penge er pantsat til en af hans frænder, Villum Hansen. VT har begæret dette, indtil han igen kan afhænde den uden skade. Da kongen af Mogens Sehesteds etklæring erfarer, at det kan ske uden skade for de andre af slottets tjenere, bevilger han det, dog skal han erlægge den øvrige årlige skyld og landgilde, der plejer at gå af gården. JR, 12, 232. K. (Efter Erik Krags ordre). Indl. 26. juli og udat.

13. aug. (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om en ingeniør, som skal afstikke skanserne ved Hals og Mou, så og om de folk, der skal ligge, og om besoldning at anordne for konstabler o.a. dér. AB skal kommandere en ingeniør til at afstikke skanserne, som skal lægges ved Hals og Mou, og forordne hvad for folk der skal ligge i dem, foruden de bønder, som skal forordnes til at holde vagt, og om hvem der skal kommandere, hvad han agter der månedligt skal gives dem, der kommanderer, konstabler o.a. Han skal give ordre til landkommissarierne, at de månedligt skal betales af landekisten. JT, 13, 202. K. Indl. udat.

15. aug. (Kbh.) Bevilling for Herman Iversen Kaas t. Ulstrup, kongens sekretær, på et kannikedømme i Roskilde Domkirke. Der er et ledigt kannikedømme i Roskilde efter afd. Børge Juel. HIK må for tro tjeneste bekomme det, med bønder, rente og rette tilliggelse, dog så, at når han ikke længere er i kongens daglige tjeneste, skal han residere ved Domkirken og gøre tyng og tjeneste som andre residerende kanniker og være den gejstlige ordinans og kapitlets statutter undergivet. Han

skal holde den gård og residens, han bekommer, ved god hævd og bønderne ved lov og ret og ingen forurette og ikke heller forhugge nogen skove. Sjr, 23, 420.

15. aug. (Kbh.) Bevilling for fru Karen Gyldenstjerne til at tilforhandle sig bondeejendommen af en selvejergård i Bøgesø, som Rasmus Mikelsen ibor, hvortil Christoffer Lindenov nogen tid forleden har tilskiftet sig herligheden fra kronen, dog skal det ske med bondens samtykke. Sjr, 23, 421. K. (Efter sekretær Erik Krags ordre). Indl. 2. maj og 20. juli.

15. aug. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at akkordere med Peder Jensen, rådmand i Bergen, om forpagtning af maltaccise. Adressaterne skal tage maltacciseregnskaberne fra Bergen for sig og akkordere med PJ om, hvad han i de 3 næstfølgende år skal give i forpagtning. Sjt, 32, 597. K. Orig. i DKanc. B 179h.

15. aug. (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev om i Sundet at købe brændevin, pommerans og citroner til kongens behov i hans laboratorium, nemlig 2 foder brændevin og af pommerans og citroner 900 af hver, hvilket skal leveres til destillerer Nicolaus Holst. Sjt, 32, 597. K. Indl. 2. juli.

15. aug. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om, at 50 pd. silke, som Otte Krag t. Voldbjerg for nogle år siden har bekommet af Tugthuset, må kvitteres og godtgøres ham i regnskabet fra fogeden over Tugthuset. Sjt, 32, 598. Orig. i DKanc. B 179h.

15. aug. (Kbh.) Bevilling for Otte Thott t. Næs på Agerup og Maglerup kirketiender i Malmøhus len. Da OT har udlagt stedsmål af disse til kirkeværgerne, bevilger kongen, at han må nyde tienderne, dog skal han i rette tid levere den sædvanlige afgift til kirkerne, som berettes at være til Agerup kirkes tiende 5 pd. rug, 7 pd. byg, 8 td. havre og af Maglerup 3¹/₂ pd. rug, 6 pd. byg, 6 td. havre. Sognemændene i de 2 sogne befales at tiende til OT. Findes der nogen, der uretfærdeligt tiender, skal og må OT lade kaste deres korn og tiltale den skyldige efter recessen. SkR, 6, 300.

15. aug. (Kbh.) Lave Bille fik brev om, at han må sælge jomfru Magdalene Sybille Urnes 2 gårde. Christian Jørgensen Urne har begæret, at

LV må sælge 2 gde i Jorslev, tilhørende MSU efter hendes forældres død, og sætte pengene på rente. Da det berettes, at det er hans søster til gavn, skal han sælge dem og sætte pengene på rente hos visse folk. SkT, 8, 341. K. Efter Erik Krags ordre.

15. aug. (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om, at Knud Lauridsen i Findinge, Espe s., må bruge sakramentet. KL andrager, hvorledes han af præsterne i sognet er holdt fra alterets sakramente formedelst et manddrab, han har begået i sidste kejserlige krig. Han begærer, at han i sin høje alder må lades til sakramentet. MK skal tilholde præsten, at han admitterer KL til sakramentet, efter at han efter ordinansen har udstået den sædv. kirkedisciplin. FT, 7, 154. Indl. 11. okt. 1630, 11., 12. og 16. juli.

15. aug. (Kbh.) Århus Hospital fik konfirmation angående noget korn. Kongen er søgt om konfirmation af farfaderens brev, som lyder: Kongen hilser bønder og menige almue i Ning, Hjelmslev, Sabro, Hasle, Framlev, Gjern og Holbo² herreder. Af arilds tid har det været sædv., at de er pligtige årligt at give til de fattige i Skt. Karine Hospital i Århus 3 skp. korn, hvilket deres forfædre selvvilligt har bevilget, eftersom fremfarne kongers breve noksom formelder. Kongen erfarer, at en del af dem stander tilbage med samme korn og ikke vil give det. Kongen befaler dem at gøre det, såfremt de ikke vil straffes. Alle lensmænd og herredsfogeder i nævnte herreder skal være forstanderne behjælpelige. Skanderborg Slot 30. dec. 1573.¹ Kongen erfarer, at brevet hidindtil har været i brug og konfirmerer det. JR, 12, 232. K. Indl. 30. dec. 1572 (Fr. 2., orig.).

1) Skal være 1572, se KB 1572, 202. 2) Skal være Houlbjerg, idet brevet fra 1572 har Holberg, ligesom Indl. 30. dec. 1573.

15. aug. (Kbh.) Hr. Oluf Parsberg fik brev ang. Christen Christensen i Helsingør. Kongen erfarer, hvorledes CC i sit ægteskab beskyldes af 2 kvinder for at have avlet barn med dem og for sin forseelse er dømt til at rømme landet og desuden at aftinge efter sin formue. Han blev beskyldt for slig gerning i hans første kvindes levende live og tildømt at rømme landet. Uaget dette har han understået sig at begive sig i ægteskab igen og at være i landet. OP skal erkyndige sig om sagen, og af hvad årsag CC uden kongens benådning har fordristet sig til at forblive i kongens lande. Han skal indskikke sin erklæring i Kanc. JT, 13, 202. Indl. 28. juli og 6. aug.

16. aug. (Kbh.) Bevilling for Ingvar Jensen væver, barnefødt i Stevns h., til eftergivelse af forseelse med lejermaal. Han har for 11 år siden forset sig i lejermaal med et kvindfolk, som var hans næstsøskendebarn, og var derfor dømt at rømme herredet. Kongen eftergiver dette, dog skal IJ udgive noget til nærmeste hospital, hvor forargelsen er sket, og her-efter ikke lade sig finde i deslige. Sjr, 23, 421. Incl. 7. aug.

16. aug. (Kbh.) Bevilling for Niels Svenske på Hven til at have Laurids Compagnis datter der smst., idet de er næstsøskendebørn. Dog skal han gøre bevisligt, at de ikke er hverandre nærmere pårørende, og til Vartov Hospital udgive så vidt, han kan afstedkomme efter sin formue. Sjr, 23, 422. Incl. 7. april.

16. aug. (Kbh.) Bestalling for Jonas Lodelbyck som stykhauptmand til lands og til vands. Han har lovet at være kongen og hans riger og lande tro, fremme kongens og hans landes gavn og hindre skade. Han er tilsagt årligt 360 rd. fra brevetts dato. Rentemestrene skal etc. Sjr, 23, 422. K. Befalet af Erik Krag. Incl. udat.

16. aug. (Kbh.) Bevilling for mag. Peder Iversen, sognepræst til den ny kirke uden for Nørreport, på den halve korntiende af Ovreydre (Hvidovre), indtil han på anden måde bliver betænkt. Sjr, 23, 423. Incl. 14. juni, 2. aug., 21. sept. og udat.

16. aug. (Kbh.) Bestalling for Jan Flock (Flach) som bøsse-mager. Han skal gøre allehånde kunstrør og har lovet at være kongen og hans riger og lande tro, fremme kongens og hans landes gavn og hindre skade. Han er tilsagt årligt 200 rd. samt fri husvåning, og derforuden vil kongen betale ham for hans kunstrør. Hans besoldning begynder fra brevetts dato, dog skal han efter udgivet forpligt forblive 3 år i riget og alene forfærdige kunstrør for kongen. Sjr, 23, 423. K. Incl. 16. aug.

16. aug. (Kbh.) Jørgen Seefeld på Ringsted fik brev om Villum Nielsen, tidl. kaptajn. Af JSs angivende erfarer kongen, at en takst, som er gjort på det gewehr, som efter kongens befaling er gjort på tøjhuset, og som det tilkommer VN, kaptajn over et kompagni bønderknægte, at betale, såvel som det, han på Jens Andersen af Sigersteds vegne bliver skyldig i Ringsted skriverstue og er ført kongen til rgsk., beløber sig langt højere end den rest, VN kan have at fordre hos kronen. Kongen er tilfreds, at JS lader VN forblive utiltalt, når han kvitterer det, han er skyldig. Sjt, 32, 598. K.

16. aug. (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om at lade nogle stykker til Helsingborg være følgagtig fra Tøjhuset, nemlig 3 jernstykker, hver på 10 pd. i højden, med tilbehør. Efter Erik Krags befaling og tøjhusskriverens ordre. Sjt, 32, 598. K. Incl. udat.

16. aug. (Kbh.) Falk Gøye fik brev om, når der bliver plads, at indtage Bertel og Villom Andersen, sønner af afd. Anders Bertelsen i Sorø Skole, forordne dem under disciplin og forholde sig mod dem lige ved andre skolebørn der. (Efter hr. kanslers befaling). Sjt, 32, 598.

16. aug. (Kbh.) De højlærde fik brev om, at dr. Jacob Swab skal stille Poul Gotlænder guldarbejder i Kbh. borgen. PG har andraget, hvorledes han hos adressaterne på konsistorium har hentet dom til betaling over JS af en sum penge, han er ham skyldig, og JS har siden taget kongens stævning til førstkommende herredage, hvilket han som håndværksmand mener er til skade for ham og sagens ophold. Han begærer, at JS enten må tilholdes at sikre betalingen el. også at deponere pengene til sagens udgang. Adressaterne skal tilholde JS at gøre dette. Sjt, 32, 599. Incl. 14. juli.

16. aug. (Kbh.) Jørgen Seefeld på Ringsted fik brev om med ringeste bekostning at lade reparere kongens hus i Harrested. Han skal straks lade indkøre de materialer, der behøves, på det han kan begynde i tilkommende forår. Sjt, 32, 599. K. Incl. 21. juli.

16. aug. (Kbh.) Generalkommissarius hr. Niels Trolle og Christen Skeel fik brev om at forordne proviant til de artillerifolk, som er henskikket fra Tøjhuset på adskillige steder i Sjæll. Han skal gøre det på bedste maner med ringeste bekostning. Sjt, 32, 599. K.

16. aug. (Kbh.) Arent von der Kuhla og bispemesteren fik brev om, når der bliver plads, at lade Søren Mikkelsen smedsvend komme i Helsingør Hospital, og forordne ham underhold lige med andre hospitalslemmer. Sjt, 32, 600. Incl. 3. marts og udat.

16. aug. (Kbh.) Steen Hohendorff og Niels Kruse fik brev om at registrere i Corfitz Ulfeldts gård i Kbh. De skal åbne kammerser, kister og skrin, som findes under lukkelse, og stykvis registrere løsøre, breve o.a. Nogle nøgler til døre, kister el. skiver berettes at være borte, dog skal de lade dem opbryde og igen forvare under deres forsegling, og ind-

levere en fortegnelse i Kanc. Sjt, 32, 600. (Registreringsforretning af 17. aug. trykt i Hist. Tidsskr. I III 472-75). K.

16. aug. (Kbh.) Chilian Christoffersen fik brev om efterladelse af lejer-målsforseelse. KC har for ungefær 3 år siden forset sig med lejermål. Han begærer, at forseelsen må efterlades og han igen komme i kald, hvor han lovligen kan blive kaldet efter ordinansen og kgl. forordninger, eftersom han har udstået kirkens disciplin og siden forholdt sig vel. Kongen bevilger dette. JR, 12, 234. Incl. udat. (2), 18. dec. 1651 og 23. juli.

16. aug. (Kbh.) Niels Sørensen fik frihed for sin gård sin livstid. Han anholder, hvorlede han i langsommelig tid som herredsfoged har betjent Sønder [Djurs] herredsting i Kalø len. Han kan nu ikke mere for alderdom og svaghed betjene denne bestilling og begærer, at han sin livstid kvit og frit må forundes den gård, han påbor. Kongen bevilger dette. JR, 12, 234.

16. aug. (Kbh.) Hr. Henrik Rantzau fik oprejsning i en sag. Han andrager, hvorledes der er begået drab på Maren Jensdatter i Fensten af en person ved navn Jens Pedersen. Sagen kan ikke procederes, for-medelst der skulle have været taget lysningsvidne næste landsting der-efter, hvilket er forsømt. Kongen oprejser sagen, dog skal HR uden op-hold lade den påtale. JR, 12, 235. Incl. 29. juli.

16. aug. (Kbh.) Jørgen Seefeld, tidl. lensmand på Koldinghus, fik brev om afslag for Mikkell Hansen i Erritsø. MH andrager klageligen, at han for-medelst ildebrand og at hans heste, hopper o.a. er død fra ham, er tilføjet stor skade, så han ikke kunne udrede sin fulde landgilde forle-den år, men står efter med 1 fjdg. smør og 3 td. byg. Han begærer derfor, at dette må efterlades ham. Af JSs erklæring erfarer kongen, at MS er så forarmet, at han kan nødes til at drage fra gården. Kongen er tilfreds, at han forskånes for nævnte, beregnet fra Philippi Jacobi 1652 til årsdagen 1653. Det skal blive JS godtgjort. JT, 13, 203. Incl. 11. og 14. juli.

16. aug. (Kbh.) Rigsrådet i Jyll. fik brev om at udvise Hans Villumsen af Ottense en plads til teglovn ved Bersodde. HV erbyder på egen be-kostning at oprette et teglværk ved fæstningen Frederiksodde og selv forskafe brænde o.a. materialer og til enhver at sælge det, der bliver forarbejdet, hvis kongen vil bevilge et sted, som han selv kan lade ind-

hegne og bruge til værket. Kongen eragter, at bl.a. bygningsmaterialer er tegl og tagsten mest fornøden til opbyggelsen af fæstningen. Adressaterne skal lade ham udvise en rum plads på steder, hvor det bedst kan ske og for ingen er præjudicerligt. HV kan søge kongens skøde derpå. JT, 13, 203. K. (Efter Erik Krags ordre). Incl. 30. juli.

16. aug. (Kbh.) Gunde Rosenkrantz fik brev om, at Sidsel Knudsdatter må blive i landet, indtil hun har stået skrifte og været til landsting. Af GRs angivelse erfarer kongen, at han ikke lovligt kan drive processen imod sin skriver, som er beskyldt som barnefader af en kvinde ved navn SK. Hun er for dette på sidste herredag benådet på sit liv, men for hor i sit ægteskab med nævnte skriver dømt til at rømme landet. Hun er nu af skriveren for samme beskyldning indstævnet til landstinget, som ikke holdes inden hendes tid er ude, hvor hun efter dommen skal rømme landet. GR begærer derfor, at hun må bevilges at fortøve så længe, at sagen har været til tinge, og hun har stået skrifte. Kongen er tilfreds med dete, men efter at landstinget er afholdt, skal hun efterkomme forrige dom. JT, 13, 204. Incl. 14. aug.

17. aug. (Kbh.) Bestalling for Søren Orning og Fitt Jensen som kaptajner. SO skal lade sig bruge til lands og til vands og har lovet at være kongen og hans riger og lande tro, fremme kongens og hans landes gavn og hindre skade. Han er bevilget årligt 400 kur.dl. og en sædv. hofklædning fra brevets dato. Rentemestrene skal etc. Sjr, 23, 423. K. (Efter Erik Krags befaling og Christoffer Lindenovs skriftlige ordre). Incl. 15. aug.

Ligesådan bestalling fik FJ på 300 kur.dl. og en sædv. hofklædning.

17. aug. (Kbh.) Konfirmation af skøde til Erik Pedersen Bager i Holbæk. Oluf Brockenhuus til Hjuleberg har på kongens vegne til EPB solgt et stykke jordsmon liggende vest for hans gård, strækker sig af sydøst og i norden 103 $\frac{1}{2}$ al., i sydøstre ende 16 $\frac{1}{2}$ al. og i den nordre ende 7 al. og midt på 13 al., dog deri beregnet en rende, som løber igennem nævnte grund, hvilken rende EPB og hans arvinger skal overholde som udvist i OBs brev. Kongen stadfæster det udgivne skøde, dat. Holbæk 20. marts 1653. Sjr, 23, 424. K.

17. aug. (Kbh.) Falk Gøye fik brev om at hidskikke dansemesteren og hans bror fra Sorø til Kbh., hvor de videre skal blive forstændiget om kongens vilje. Sjt, 32, 600. K.

17. aug. (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev om at købe fransk og spansk vin, når noget ankommer i Sundet, fransk vin for 2.000 rd., spansk vin for 1.000 rd., dog at de først lader det probere ved kongens vinskænk, og siden betaler det af toldkisten. Sjt, 32, 600. K.

17. aug.¹ (Kbh.) Rentemestrene fik brev om Niels Olsens afregning for Møn. NO, tidl. foged på Møn, har af kronen i betaling fået udlagt 3 bøndergde under Antvorskov og Roskilde len, nemlig i Løve h., Dalby: Niels Pedersen, skylder årligt 1 dl., 3 pd. byg. Merløse h., Stenlille s., Tjørntved: Jens Eriksen, skylder årligt 6 sk. fredspenge, 1 td. smør; Kierstrup: Peder Smed og Jørgen Nielsen i Nordrup, skylder årligt 1 pd. byg. Han begærer, at det igen må annammes under kronen for det, han er skyldig af Møn, for samme værdi, som det er udlagt ham efter skødet, nemlig 980 rd. I lige måde en gård i Nykøbing på Falster, som han har tilforhandlet sig af Hans Vilhelm von Harstall, efter den pris, som kan blive sat af uvildige mænd. Han tilbyder derimod at kontentere Gabriel Rennsberg og Abraham Plato for den anvisning, som tilforn er gjort dem af adressaterne, og derforuden at betale dem 500 rd. i rede penge såvel som det øvrige, han kan være skyldig. Adressaterne skal, når takseringen af gården i Nykøbing indkommer, gøre afregning med NO og annamme nævnte gods, som igen kan lægges under lene, og det resterende i rede penge, så han kan blive erlediget af den på ham gjorte arrest. Sjt, 32, 601. K. Orig. i DKanc. B 179h. Indl. 18. aug. 1) Orig. i DKanc. B 179h. har datoen 16. aug.

17. aug. (Kbh.) Hr. Knud Ulfeldt fik brev om en person, der har ladet sig kalde Lave Lam, som har stjålet nogle penge i Stralsund. Borgmestre og råd i Stralsund har andraget, hvorledes en person har stjålet en anselig sum fra nogle af deres borgere. Han skal nu være i Landskronen, og KU skal være borgmestre og råd i Stralsund beforderlig, så vidt de kan bevisliggøre det. SkT, 8, 341. K. (Efter Erik Krags ordre).

17. aug. (Kbh.) Ove Skade fik brev om at lade taksere Niels Olufsens gård i Nykøbing Falster. NO, tidl. ridedfoged på Møn, har tilbudt til kongen i betaling af afstå den gård i Nykøbing, som han for nogen tid siden har tilforhandlet sig af Hans Vilhelm von Harstall, for den pris, som den af uvildige mænd kan blive takseret til. OS skal dertil forordne uvildige mænd, som kan taksere gården i hans hustrus el. nogen af deres betroedes nærværelse og indskikke deres taksering i Kanc. SmT, 8, 65. K.

17. aug. (Kbh.) Bestalling for Henrik Vendelbo i Gravballe som skovri-der. Kongen har antaget HV at være skovrider. Han skal med største flid og vindskibelighed tage vare på kronens skove i Gjern h. i Silkeborg len, at intet dyr skydes el. ødelægges, lille el. stort. Kommer han over nogen, som skyder el. ødelægger noget dyr el. befindes nogen gående med lange rør uden for alfarvej, skal han gøre sin yderste flid, at han kan blive dem mægtig og føre dem til Silkeborg Slot. Kan han ikke blive deres overmand, skal han følge efter dem og opspørge, hvem de er el. tilhører, og siden tilkendegive det for lensmanden og se igennem fingre med ingen. På samme måde med krybskytter af almuen folk, som fordrister sig til i kronens skove at ødelægge dyr el. gå med lange rør uden for alfarvej, og kan han ikke blive dem mægtig, og vil de ikke give ham besked, hvem de tilhører, har han fuldmagt til at skyde et lod i dem og ikke lide skade el. tiltale. Han skal være til stede, når skov uvises af skovfogederne, og selv have skovmærke at mærke træer med, som skovfogeden udviser. Det er ham under højeste straf forment uden befaling selv at skyde dyr el. forurette nogen af kronens bønder. Kan han finde nogen geder, skal han forfare, hvem de tilhører, og give lensmanden det tilkende. For hans tjeneste bevilges han årligt til besoldning 16 dl. og hver måned til kostpenge 4 dl., en sædv. hofklædning og foder og mål til en hest. JR, 12, 235.

17. aug. (Kbh.) Mag. Frands Rosenberg, biskop i Viborg, fik brev om at ordinere studiosus Kjeld Skive. Med forundring erfarer kongen, at KS ikke efter kongens forrige befaling af adressaten er blevet viet til sognepræst i Viborg. Han skal straks og uden videre forhaling forordne ham, med at dele begge præsters indkomst indtil udgangen af sagen mod mag. Jens Ostenfeld. Når den er forhørt og kommet til ende, vil kongens resolution om indkomstens deling følge. JT, 13, 204. K. Incl. 26. juli.

18. aug. (Kbh.) Åbent patent om arrest på hr. Corfitz Ulfeldts indkomst og tilstående gæld i Danmark og Norge. Kongen har været forårsaget at indkalde tidl. rigshofmester CU til almindelige herredage for at svare til sin administration, siden han kongen uafvidende uden tilladelse hemmeligt er bortrejst af riget. I stedet for at møde lod han fremlægge et uforskammet digt, hvori han for retten offentligt således beskylder den højeste ret og regering for vold og ulovlig medfart, at han, som efter håndfæstningens 30. artikel var pligtig at svare for kongen og rigsrådet, ganske unddrager sig sådant og henskyder sig for en

fremmed ret. Dette med sådan kondition, at dersom kongen ville lade ham tiltale der, ville han ikke være undergivet andre vilkår, medmindre kongen ville underkaste sig samme ret. Kongen har med rigsrådet anset for godt at lade arrestere og sekvestrere CUs indkomst og det, han ejer i Danmark og Norge, indtil han som en tidl. højt betroet minister og edssvoren undersåt personligt indstiller sig og svarer på det, kongen tiltaler ham for. Dette især, fordi kongen befinder kronen i hans bestillingstid at være gerådet i en usigelig stor gæld. Når han lader lede i Rtk. efter grundig efterretning, da befindes det at være forbigangen al lovlige brug, og de færreste kontrakter og afregninger findes at være gjort, og om nogen var slet intet at finde, så kongen måtte befale dem, der havde leveret, at indlægge deres regnskaber på Rtk. Med leverancer er omgået således, at af tømmer alene er i 6 års tid fra 1642 til 1648 opskrevet at være leveret næsten for 13 td. guld, uanset at ikke ét skib er bygget deraf, ikke heller nogen stor landbygning gjort, men det kan beregnes, at til at reparere et skib er medgået tømmer for 36.000 rd. og til et andet for 35.000 rd. På Holmen, som CU efter sin ed skulle have indseende med, er forholdt således, at tømmer undertiden ikke er blevet takseret før 16-17 måneder efter, at det er leveret, og for én leverandør takseret mere end dobbelt så højt, for en anden også betalt seks gange dyrere end andre, der har tilbudt at ville levere det. Den, der var materialskriver på Holmen, havde været CUs egen tjener og havde ingen kgl. bestalling, rettede sig heller ikke efter forhen brugelige anordninger el. arsenalartikler. Nu forbigås, hvorledes det er gået til med prisegoods og konfiskationer, item med kronens jorder, grunde, møller, ja, Børsen selv, som CU har bortsolgt, uden nogen ordre, med mange flere store poster, som for vidtløftigheds skyld her ikke kan indføres. Kongen befaler alle CUs fogeder og tjenere, at de herefter retter sig efter det, kongens lensmænd på hans vegne befaler, og til dem leverer den oppebørsel og indkomst af godset, der kan falde. Ilige måde befales de, der er CU noget skyldig og betaler rente, at de erlægger det til lensmændene mod kvittans. Sjr, 23, 424. (Udt.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 649-50).

Heraf udgik 5 eksemplarer, nemlig til hr. Frederik Reedtz, Erik Juel, hr. Wentzel Rothkirck, Otte Thott og hr. Gregers Krabbe.

18. aug. (Kbh.) Mag. Bertel Caspersen, prof. i Kbh., fik K.M.s obligation på 250 spd., som kongen lover at betale uden rente efter 1 år, beregnet fra brevetts dato. Sjr, 23, 426.

18. aug. (Kbh.) De lensmænd, hvorunder hr. Corfitz Ulfeldts gods ligger, fik brev om dette gods og tilstående gældsbreve. Kongen tilskikker dem hoslagt å.b., som de skal lade forkynde. [Wentzel Rothkirck] skal tage Saltø med tilliggende gods under forsvar og tilholde fogeden at gøre rgsk. og levere indkomst, som de siden skal tage under god forvaring. Kan de forpagte godset til vederhæftige folk, eragter kongen dette bekvemmeligere. Sjt, 32, 602. (Nævnt i Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 650).

Ligesådan fik Frederik Reedtz om under forsvar at tage Bavelse med tilliggende gods. Erik Juel alt CUs gods i Jylland. Otte Thott Torup med tilliggende gods o.a. af CUs gods i Skåne.

18. aug. (Kbh.) Rentemestrene fik brev ang. mangler i tidl. postmester i Kbh. Gert van Ossedes afregning for forvaltningen af Børsen. De skal gøre endelig afregning med ham. De mangler, han ej kan svare til, skal anlås i penge, og det må afkortes i det, kongen bliver ham skyldig for postmesterbestillingen efter bestallingsbrevet. Sjt, 32, 602. K. Incl. aug. og udat.

18. aug. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at lade Maren, enke efter Jørgen Rasmussen, bekomme 50 rd. af hendes husbonds rest, som de skal afskrive på hendes fordring. (Efter Erik Krag's ordre). Sjt, 32, 603. Incl. udat.

18. aug. (Kbh.) Mikkel Vibe, forstander i Duebrødre, fik brev om tidl. præst i Bork hr. Oluf Clausens kost. OC, som for nogen tid siden er kommet fra sit kald formedelst forseelse med sakramentet, begærer, at han må bevilges noget til underholdning i hans livstid, så han ikke skal geråde i allerstørste fattigdom. Kongen er tilfreds, at MV hver uge lader ham bekomme så meget som til en persons underholdning el. dets værd i penge. Sjt, 32, 603. K. Incl. 15. aug.

18. aug. (Kbh.) Dr. Thomas Fincke fik brev om subbibliotekarens løn på biblioteket. Mag. Petrus Nicolaj Mehren er forordnet at være subbibliotekar på biblioteket i Kbh. Til hans underholdning er bevilget hver uge 2 sldl. af de penge, som gives af studiosi i klosteret, som køber deres kost. Adressaten skal betale PNM pengene hver påskelørdag. (Efter hr. kanslers koncept). Sjt, 32, 603. K. Incl. udat.

18. aug. (Kbh.) Jesper Krefting fik konfirmation af fæstebrev på papir-

møllen i Herrisvad len. Kongen ansøges om konfirmation af fæstebrev udgivet af Peder Vibe, som lyder, at PV gør vitterligt, at han på kongens vegne til JK fæster papirmøllen i Herrisvad Kl. len på den fos og strøm, hvor tilforn lå en messingmølle, som nu er forandret til et jernbrug, næst hos hvilket papirmøllen er bygget, og det i 15 år at regne fra brevets dato, med al jord og huse o.a. JK er forpligtet til inden 3 måneder at sætte værket i brug og gøre så godt papir, som kan bruges i kongens Kanc. og Rtk. På det, at hans papir kan kendes, skal han sætte et vist stempel derpå. Han skal til grundleje for strøm og grund give 15 rd. til 1. maj 1654 og siden hvert år. Han skal holde møllen ved nøjagtig bygning. Hvis han ikke giver den årlige afgift i rette tid, ikke gør så godt papir som skrevet og ikke holder bygningen, er fæstet forbrudt. De privilegier, han begærer, skal han fordre hos kongen. Kbh. 30. juli 1653. PBV. Kongen konfirmerer fæstebrevet. SkR, 6, 300.

18. aug. (Kbh.) Privilegier for Jesper Krefüing på papirmøllen i Herrisvad Kl. len i Hagnstrup, næst op til den forrige messingmølle, nu jernbrug. 1. Skvatmøllen skal være afskaffet, og han skal for driften give 15 rd. efter det af Peder Vibe givne fæstebrev og kongens konfirmation. Han skal til bruget nyde den strøm, der løber over nævnte tidl. messingmølle, dog at det sker jernbruget uden skade. 2. Det skal ikke tilstedes nogen i Skåne at opsætte en papirmølle. 3. Han må forundes tømmer af kronens skove i lenet til reparation. 4. JK skal handle med lensmanden om landevejen, ager el. græsgang, ligesom messingmøllens forvalter har gjort før ham. Han skal straks anrette papirmøllen i god brug og sætte følgende tegn på papiret HVC [tegn] med en krone over. SkT, 32, 301.

18. aug. (Kbh.) Hr. Knud Ulfeldt fik brev om Holger Vinds assignation i Landskrone toldkiste. Han skal i 3 næstfølgende år lade ham bekomme 2.146 rd. 41 sk., årligt 3. parten af nævnte sum, hvilket han skal lade afskrive på den af rentemestrene gjorte afregning. Det skal blive ham godtgjort. SkT, 8, 341.

18. aug. (Kbh.) Ove Skade og bispen i Fyn fik brev om at indtage hr. Knud Jensen i Nykøbing Hospital. Når adressaterne hermed besøges, og der er ledig plads i hospitalet, skal de indtage KJ og forordne ham underholdning lige ved andre hospitalslemmer. SmT, 8, 66. K. Incl. udat.

18. aug. (Kbh.) Bevilling for Tønne Reedtz til at tilforhandle sig ejendommen af en selvejerbondegd, Vesterbygård, som Hans Christoffersen påbor, liggende ikke vidt fra TRs gård Barritskov. TR har selv al herligheden. Dog at det sker med bondens samtykke. JR, 12, 237.

18. aug. (Kbh.) Viborg håndværkere fik konfirmation af deres lavsartikler. Kongen er søgt om konfirmation af faderens å.b., lydende: ... findes i Jy Reg., 10. sept. 1647.¹ Kongen konfirmerer dette. JR, 2, 238. Indl. udat. K. Indl. 10. sept. 1647 og 2. aug.

1) Se KB 1647, 287-88.

18. aug. (Kbh.) K.M.s mageskife med Mogens Friis. MF har til kongen på Århus Kapitels vegne udlagt gods i Vissing s. og by, lille Lars Jensen påbor, skylder årligt 1 ørte rug, 1 ørte byg, 1 ørte havre, 1 fjdg. smør, 1 fodernød, 1 brændsvin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 1 mk. 5 sk. 1 alb. gæsteri og dens tilliggende skov, med al ejendom osv. Da har kongen til fyldest vederlag udlagt Århus Kapitels rettighed af Lyngå og Mårslet kirker, tilsammen 2 ørter rug, 2 ørter byg, 2 ørter havre, 2 lam, med regnskabs forhørelse til ærkedegnen i kapitlet. JR, 12, 238.

18. aug. (Kbh.) MFs genbrev, i omvendt orden. JR, 12, 238.

18. aug. (Kbh.) Henrik Thott fik brev om at nedbryde Dronningborg Slots kirke og igen opbygge et kapel. Af HTs beretning erfarer kongen, at det, der efter kongens befaling af kronens kirker i Jyll. er kontribueret og leveret til HT til at reparere slotskirken på Dronningborg med lidet el. intet forslår dertil, formedelst den store brøstfældighed. Kongen er tilfreds med hans forslag om at nedbryde slotskirken og i stedet genanvende nedbrudte materialer og anvende indkøbte bygningsmaterialer og modtagne penge til et kapel. JT, 13, 205. K. (Efter hr. kanslers befaling). Indl. 1649-52, 1. maj og udat. (2).

19. aug. (Kbh.) Jægermesteren fik brev om uden betaling at lade mag. Johan Vandal bekomme 2 dådyr til hans bryllup. Han skal lade dem skyde i Skåne, hvor det kan være vildtbanen mindst til skade. SJT, 32, 604. Indl. 12. aug.

19. aug. (Kbh.) Hr. Henning Valkendorf fik brev om, at Otto von Osenden,¹ postmester i Odense, skal være skatte- og tyngefri. Generalpostmester Poul Klingenberg har forordnet OO til postmester i Odense.

HV skal gøre den anordning, at han bliver forskånet for indkvartering og al anden borgerlig og bys tyng, så længe han forretter postmesterbestillingen og ingen handel driver. FT, 7, 155.

1) Kopibogen synes at have navnet *Øsel*, mens *Oseden* fremgår af Indl.

19. aug. (Kbh.) Bevilling for Ejler Holck til at have jomfru Lisbet Høg, som er beslægtet med ham i 3. led. JR, 12, 240.

19. aug. (Kbh.) Malte Sehested fik brev om at registrere det, der findes i en opbrudt kiste i Sejlstrup skriverstue. Henrik Kohl har andraget, hvorledes der findes en kiste i Sejlstrup skriverstue, som nu er opbrudt, uanset den tilforn i kommissariernes nærværelse forsegleet er blevet overleveret til Fæder Hansen. MS skal erkyndige sig om beskaffenheden, hvorledes den er blevet opbrudt, og lade registrere brevene i den og annamme dem til sig i god forvaring. JT, 13, 205. K.

20. aug. (Kbh.) Bestalling for Johan Eberhard Speckhahn som stykhauptmand. Kongen har antaget nærværende JES at lade sig bruge til lands og til vands. Han har lovet at være kongen og hans riger og lande tro, fremme kongens og hans landes gavn og hindre skade, og kongen har tilsagt ham årligt 360 rd. fra brevets dato. SjR, 23, 426. K.

20. aug. (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om på vegne af rigshofmester, hr. Joakim Gersdorff t. Tunbyholm at tilbyde hr. Claus Daas arvinger 500 rd. for Spjellerup gods. Kongen har ved skrivelse forstændiget CDs arvinger, at han til pant har forundt JG Spjellerup gods, som for rum tid siden havde været pantsat til hr. Johan Friis, hvorfor kongens vilje var, at det gl. pantebrev skulle sendes til Kbh., og pengene annammes derpå, så mange, som var forstrakt af JF. Da pantebrevet, som findes i Borreby brevkiste, ikke efter befaling er fremsendt, skal adressaterne lade CDs arvinger til tinge tilkende pengene, nemlig 500 rd., som tilskikkes dem, og på kongens vegne affordre pantebrevet, hvorefter de siden skal tage rigtigt tingsvidne. (Efter hr. rigshofmesters koncept og hr. kanslers befaling). SjT, 32, 604. K.

20. aug. (Kbh.) Hr. Iver Vind t. Nørholm fik på egne og lensmændene i Fyns vegne kvittans for et års indkomst til aflæggelse af omslagsgælden. IV begærer kongens konfirmation af den kvittans, der er meddelt ham af rentemestrene, lydende: Jørgen Rosenkrantz t. Kjeldgård, Peder Vibe og Peder Reedtz t. Tygestrup, K.M.s rentemestre,

gør vitterligt, at IV i Rtk. har indleveret 3 beviser af Christoffer Gabel, K.M.s omslagsforvalter, ang. de penge, IV har annammet af lensmændene i Fyns stift af deres genant og igen leveret til CG i 3 år, regnet fra Philippi Jacobi 1650 til årsdagen 1653. Det 1. bevis dat. 5. jan. 1651: hr. Mogens Kaas af Nyborg len 946 rd. 38 sk. 2 alb., af Ålegård len 24 $\frac{1}{2}$ rd. Hr. Jørgen Brahe af Hagenskov len 703 rd. 16 sk. Hr. Henning Valkendorf af Odensegård len 641 $\frac{1}{2}$ rd. 2 alb. Hr. Steen Bille af Rugård len 253 rd. 38 sk. Henning Pogwisch af hans landsdommergods 333 $\frac{1}{2}$ rd. 8 sk. Tyge Below af Hindsgavl len 389 rd. 10 sk. 2 pen. Det 2. bevis, dat. 6. jan. 1652: MK af Nyborg len 946 rd. 38 sk. 2 alb., af Ålegård len 24 $\frac{1}{2}$ rd. JB af Hagenskov len 703 rd. 16 sk. HV af Odensegård len 641 $\frac{1}{2}$ rd. 2 alb. SB af Rugård len 253 rd. 38 sk. HP af hans bestillingsgods 333 $\frac{1}{2}$ rd. 8 sk. TB af Hindsgavl len 389 rd. 10 sk. 2 pen. Det 3. bevis, dat. 8. jan. 1653: MK af Nyborg len 946 rd. 38 sk. 2 alb., af Ålegård len 24 $\frac{1}{2}$ rd. JB af Hagenskov len 703 rd. 16 sk. HV af Odensegård len 641 $\frac{1}{2}$ rd. 2 alb. SB af Rugård len 253 rd. 38 sk. HP af hans landsdommergods 333 $\frac{1}{2}$ rd. 8 sk. TB af Hindsgavl len 389 rd. 10 sk. 2 pen. Under vores signeter. Kbh. 16. aug. 1653. Kvittansen er konfirmeret mod indlagte beviser og registreret. JR, PV, PR. Peder Pedersen. Anders Sørensen. Indskrevet Jens Christensen. Kongen konfirmerer dette. FR, 6, 216.

20. aug. (Kbh.) Erik Juel fik brev om at erklære sig om en tiende, som Henrik Kohl mener at have fået i pant med Sejlstrupgodset. HK andrager, at der blandt Sejlstrup Slots gods, som hans far, Jacob Kohl, borgmester i Arensburg på Øsel, har i pant, også findes en tiende, som efter fremlagt tingsvidne altid har fulgt slottet og ligget til kapellets underholdning, ligesom de bønder, som giver tiende til kapellet, alle er udlagt til ham, med undtagelse af én. Da kapellet er brøstfældigt og ikke kan vedligeholdes uden samme tiende, begærer HK på JKs vegne kongens konfirmation af tienden. EJ skal erkyndige sig om sagen og indskikke erklæring i Kanc. JT, 13, 206. Incl. udat. og 30. okt.

20. aug. (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om at friholde hertug Ernst Günthers folk. EG er forårsaget at skikke sine heste og medfølgende tjenere ud til Holsten. De skal tage deres vej gennem Kolding. SB skal, så længe de forbliver der, friholde dem på kongens vegne og lade dem være så meget havre og foder følgagtig, som de behøver. Det skal blive SB godtgjort. JT, 13, 206. K.

22. aug. (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om 1 rd. indtægt af hver kirke i Korsør len. Kongen er kommet i forfaring, at WR af sine regnskaber har udeladt 1 rd. årlig indtægt af hver kirke i Korsør len. Det er sket i betragtning af, at der i den ny reces ikke som i andre udtrykkeligt er specificeret visitats og udgift af regnskabspenge. På Rtk. er det dog gjort til mangel i hans regnskaber, og da denne årlige afgift af kirkerne i Korsør len af arilds tid er givet til kronen, vil kongen, at denne oppebørsel herefter bør indkræves som tilforn, før den ny reces udgik. (Efter hr. kanslers ordre). Sjt, 32, 604. Indl. 12. aug.

22. aug. (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om at forløve de syge soldater, som arbejder på fæstningen, hjem igen. Efter hr. kanslers ordre. Sjt, 32, 605. K. Indl. 15. aug.

23. aug. (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om at tilholde indvånerne i Hilerød, at de til Mikkelsdag skal underholde de 6 konstabler med en løjtnant, som er forordnet at tage vare på de 6 feltstykker, som er på Frederiksborg. Sjt, 32, 605. K.

23. aug. (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev om at lade nedtage et lysthus ved Kronborg og 2 stentavler ved porten. Kongen erfarer, at lysthuset på det ene hjørne ved Kronborg er så brøstfældigt, at dersom det ikke inden den tilkommende vinter bliver forfærdiget, kan det ej blive stående vinteren over, og de sten bliver sønderslagne, som ellers kunne være tjenlige til bygning. Item at runddelen for slotsporten også står på fald, så det er at befrygte, at de 2 stentavler ved siden på porten, som allerede står på støtter, vil falde ned. Han skal lade lysthuset nedbryde. Såfremt stentavlerne ved porten ikke kan hjælpes, skal han også lade dem nedtage. Sjt, 32, 605. K. Indl. 22. aug.

23. aug. (Kbh.) Peder Vibe fik brev om at holde rigtig bog over det, der smedes på hammerværket i hans len. Kongen erfarer, at der i hans len er et hammerværk, hvor der dagligt forarbejdes stangjern. For at der intet underslæb skal ske med den rigtighed, som tilkommer kongen deraf, skal han tilholde den, som bruger værket, at holde rigtig bog over det jern, der udsmedes, og derefter gøre kongen rgsk. hvert kvartal for det, der tilkommer kronen deraf, og betale det med rede penge. SkT, 8, 342.

23. aug. (Kbh.) Hr. Iver Vind fik brev om at lade Jørgen Brahe t. Hvedholm være hans pantegods følgagtigt. FT, 7, 155.

23. aug. (Kbh.) Hr. Ebbe Ulfeldt fik brev om at erklære sig om Manderup Dues mageskifte. MD begærer til mageskifte kronens kirkegård i Salling, Tøndering, Skivehus len, som Gregers Poulsen påbor. Hvorimod han til fyldest vederlag udlægger andet gods. EU skal erklære sig om godset, MD begærer, for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 206.

24. aug. (Kbh.) Bevilling for Hans Jensen Sejermager til at være fri for Smedelavet, så længe han under hænder har kongens donkrafte, som ingen andre smede i Kbh. har villet påtage sig. Sjr, 23, 427. K. Indl. 18. aug.

24. aug. (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om at være generalpostmester Poul Klingenberg behjælpelig med at bekomme en person i Korsør, som kan bestille paketter med postbrevene over Bæltet. Sjt, 32, 606. K. Indl. 24 aug.

24. aug. (Kbh.) Ove Skade fik brev om at forføje sig til Kbh., hvor han videre skal blive forstændiget om kongens vilje. SmT, 8, 66. K.

25. aug. (Kbh.) Arent von der Kuhla og bispem fik brev om, når plads bliver ledig, at lade Christen Poulsen komme i Helsingør Hospital og forordne ham underholdning lige med andre hospitalslemmer der. Sjt, 32, 606. Indl. udat.

25. aug. (Kbh.) Lensmændene i Danmark fik brev om Det frugtbringende Kompagni, foruden det, som udgik 12. maj. Kongen tvivler ikke om, at enhver ved hans breve er blevet bekendt med den gode intention, han havde med selskabet som et middel, hvorved fædrelandet kunne hjælpes på fode. Ugerne fornemmer han af de få stemmer, der er indkommet i Kanc., at værket ikke har den fremgang, han formodede, forårsaget af disse besværlige åringer. For at værket kan gøre en begyndelse med nogle klasser, har kongen anset for godt ved denne anden skrivelse at give sin iver til kende. Adressaten skal anvende den største flid på at samle de meste stemmer og handle med enhver af købstæderne som af landet, at værket må blive styrket. Derfor har kongen befalet Poul Klingenberg at hensikke sin kommissarius, på det at de, som endnu ikke har lovet at indlægge i kompagniet, des mere kan persvaderes til at indtræde. For at ingen skal besvære sig, at han har

for kort tid, har kongen gjort opsættelse indtil 10. dec. Sjt, 32, 606. K. Orig. (til Otte Pogwisch) i Frederiksborg lensark., LAK. Indl. 24. aug.

25. aug. (Kbh.) Bevilling for jomfru Dorete von Andersen og Anna Maria von Andersen til at sælge deres jordegods, som de har arvet efter deres forældre, dog at pengene skal sættes på rente til bedste for dem. Af beretning fra Hans Jørgen von Andersen, som er deres rette lavværge, har kongen erfaret, at de kan have stor fordel deraf. JR, 12, 241. Indl., se indl. til JT, 13, 207.

25. aug. (Kbh.) Bevilling for Jacob Kohl til at bruge Bernhard Vogt til at udføre sin sag, som han på sin fars vegne har med en foged vedr. rgs. af Sejlstrup Slot el. andre interesserede i samme sag, dog at alting går lovligt til. JR, 12, 242. Indl. 25. aug.

26. aug. (Kbh.) Jægermester Hans Dibolt von Denen fik brev om at skaffe vildt til Arent Berntsen, byskriver i Kbh., nemlig en dåhind og 2 rådyr, hvorfor han har erlagt betaling i Kongens eget Kammer. Han skal lade dem skyde i Skåne, hvor det kan være vildtbanen mindst til skade. Sjt, 32, 607.

26. aug. (Kbh.) Henrik Ramel fik brev om indvisning i Møn lens kornlandgilde for Henrik Würger, borger i Lybæk. Han skal lade ham bekomme det korn, som kan falde i lenet, beregnet fra Philippi Jacobi 1653 og til årsdagen 1654, og det efter den pris, som det kan gælde efter landkøb. (Efter hr. rigshofmesters ordre). Sjt, 32, 608. Orig. i Stegehus lensrgsk., RA.

26. aug. (Kbh.) Lensmændene mellem Kbh. og Assens fik brev ang. hertug Ernst August af Lüneburgs rejse. EA, kongens gemals bror, er på rejse fra Kbh. til Assens. Når han ankommer til adressatens len med hoshavende suite, skal denne på kongens vegne defrayere ham, så og forskaffe fornødne vogne, så han uden ophold kan komme afsted. Sjt, 608. K.

Ligesådan fik Jørgen Seefeld, hr. Wentzel Rothkirck, Mogens Kaas, hr. Henning Valkendorf, hr. Jørgen Brahe, dog i WRs og hr. Jørgen Brahes breve skal tilsættes: så og fri færger over færgestederne.

26. aug. (Kbh.) Hr. Ebbe Ulfeldt fik forsikring for 2.088 rd. 3 ort 8 sk., som han i 3 næstforegående år har erlagt til aflæggelse af rigets gæld,

hvert år den 3. part, som er et års visse indkomst, som han efter jorbogen og renteritakst nyder af Skivehus len. Kongen kvitterer og lover, at EU, om der i hans levende live sker forandring, skal nyde lige så meget af sin efterkommer i lenet igen, ellers skal hans hustru og arvinger nyde lige så meget igen af hans efterkommer i lenet, som plejer at ske. JR, 12, 242. K.

26. aug. (Kbh.) Otte Krag og Jørgen Rosenkrantz fik brev om at være kommissarier på skifte ml. Hans Jørgen von Andersen og hans søskende. De skal være til stede som kommissarier, og indfalder nogen tvist, skal de forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 13, 207. Incl. 26. aug.

26. aug. (Kbh.) Hr. Axel Urup og Steen Hohendorff fik brev om at være jomfru Dorthé og Anna Maria von Andersens værger. Der skal holdes skifte ml. Hans Jørgen von Andersen og hans søskende. De skal rette sig efter at møde tilstede og være DvAs værge og dér have indseende med, at hun vederfares ret. Når skiftet er holdt, skal de levere værgemålet til HJvA, som hendes rette værge. JT, 13, 207.

Ligesådan brev fik SH at være AMvAs værge på skifte.

28. aug. (Kbh.) Niels Lykke fik brev om, at det jyske rytteri, som har været forordnet at ligge i Helsingør, må hjemforløves, dog skal han advare dem, at de holder sig i beredskab straks at marchere. Sjt, 32, 608. K.

28. aug. (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt fik brev om, at de sjæll. og loll. ryttere i Helsingør må hjemforløves. Sjt, 32, 609. K.

28. aug. (Kbh.) Køn Joakim Grabow t. Sørup fik forsikring for 290 rd. 19 sk. til aflæggelse af omslagsgæld, som han i 3 næstforegående år har erlagt, hvert år den 3. part, som er et års visse indkomst, som han efter jorbogen og renteritakst nyder af Jerrested len. Kongen kvitterer og lover, at KJG, om der i hans levende live sker forandring, skal nyde lige så meget af sin efterkommer i lenet igen, ellers skal hans hustru og arvinger nyde lige så meget igen af hans efterkommer i lenet. SkR, 6, 302.

28. aug. (Kbh.) Rigens marsk fik brev om snarest muligt at forføje sig til Kbh., hvor han videre skal blive forstændiget om kongens vilje. JT, 13, 208. K.

29. aug. (Kbh.) Ordre til møntmesteren Henrik Køckler (Køhler) om lødigheden for udmøntningen af to- og enskillinger, dukater og guld-kroner. HK skal på mønten på Kbh.s Slot mønte to-skillinger, som skal holde fin 1 lødig mk. $4\frac{1}{2}$ lod, og 192 stykker veje 1 lødig mk.; deslige-ste en-skillinger, som skal holde fin 1 lødig mk. $2\frac{1}{2}$ lod, og 256 stykker veje 1 lødig mark; såvel som dukater efter det romerske riges skrot og korn og så gyldig, som de er i alle måder, 67 stykker at veje 1 lødig mk. og holde fin $23\frac{1}{2}$ krat; så og guldkroner efter den skrot og korn, der var gjort i kongens fars tid, 39 stykker at veje 1 lødig mk. og holde fin 22 krat. Sjr, 23, 427. (Tr.: CCD, VI, 141-42). K.

29. aug. (Kbh.) Jægermester Hans Dibolt von Denen fik brev om at lade Karen, enke efter dr. Johan Borchersen, bekomme 2 stykker stort vildt, som han skal lade skyde i vildtbanen i Skåne, hvor det kan være til mindst skade. Sjt, 32, 609.

30. aug. (Kbh.) Bevilling for fru Karen Lykke, enke efter Gabriel Kruse t. Snellerød, til at opgrave og støbe erts til osmundjern på kronens grund i Herrisvad Kl. len. Hun har andraget, hvorledes der på hendes egen grund ved hendes hgd. Snellerød i Skåne skal findes en del jernerts, hvoraf der kan gøres god osmundjern. Til den ende har hun ladet opsætte en mølle at købe¹ osmund til. Hun begærer, da der straks derhos findes jernerts i nogle sure kær og moradser på kronens grund i lenet, at hun da må tillades at lade opgrave det, der kan findes næst hos hende, og lade det støbe, anseende, at det ikke kan være nogen til skade på ager, eng el. i anden måde. Kongen bevilger, at hun på steder, hvor det ingen kommer til skade på ager og eng, må lade opgrave og støbe til sin mølle til osmund, dog at den ej udføres af riget mod det forbud, som er gjort. SkR, 6, 303. (Tr.: CCD, VI, 142).

1) Formentlig fejl for *støbe*.

31. aug. (Kbh.) Bestalling for Ditlev Møller som rejsesmed i marstalden. DM antages med dette å.b. til at opvarte i marstalden som rejsesmed og har lovet at være kongen og hans riger og lande tro og fremme kongens og hans landes gavn, og han skal være kongens staldmester hørig og lydig. Kongen bevilger ham årligt 50 spdl., til kostpenge

for hans egen person i Danmark om måneden 5 spdl., i fyrstendømmet Slesvig-Holsten, når han er der, 6 spdl., desligeste til en svend til årlig løn 22 spdl. og om måneden til kostpenge 4 spdl. og fri foder til en hest. Dog skal han være forpligtet til at holde så god en svend, som kan være færdig og forrette det, han kan blive befalet på sin rejse. Hvilket skal gives ham af Rtk. og begynde fra brevets dato. Rentemestrene... SjR, 23, 428.

H.M. har bevilget, at nærværende DM skal gives ligesådan bestalling, som denne kopi indeholder. Kbh. 28. aug. 1653. Nicolaus von Werlaw.

31. aug. (Kbh.) Ulrik von Cronach fik brev om taksering af K.M.s krudtmølle ved Lundbæk, som er overdraget Herman Eisenberg (Is-serberg), borger i Kbh., på vilkår, at han efter taksering skal betale den bygning med tilbehør, som findes på møllen. UC skal forføje sig til den og tage kongens bygmester Albertus Matthisen med sig og takserer den, dog uberegnet det hus, som bruges til at tørre i. Han skal indskikke det i Kanc. SjT, 32, 609. K. Incl. 26. aug.

31. aug. (Kbh.) Iver Mogensen Krabbe, ritmester, fik brev om, at det skånske rytteri i Helsingborg og Landskrone skal forføje sig hjem. Dog skal IMK advare dem om at holde sig i beredskab, straks at marchere igen. SkT, 8, 342. K.

1. sept. (Kbh.) Fuldmagt for Poul Klingenberg til Georg Thomas Haf-fenreifer til at annamme stemmer hos dem, som vil give til Det frugtbringende Kompagni. Kongen har til befordring for selskabet bevilget PK en fuldmægtig, som kan annamme stemmer fra dem, der vil indlægge noget i det, og han har foreslået kongen GTH. Kongen giver denne fuldmagt, at han efter å.b. udgået til lensmændene må befordre samme værk. SjR, 23, 428. K. Incl. 1. sept.

1. sept. (Kbh.) Hr. Steen Bille og hr. Mogens Sehested fik breve om Sello Marselis og Poul Klingenbergs assignation i Kolding og Ribe told. Adressaten skal af tilkommende forårs først indkommende øksentold i Kolding lade SM og PK el. deres fuldmægtig bekomme 5.000 rd. med tilbørlig rente, så vidt det sig til den tid af 5 pct. kan andrage fra dette brevets dato, og derforuden 600 rd. uden rente. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 208.

Ligesådan fik MS at lade dem bekomme 5.000 rd. af først ind-

kommende øksentold i Ribe tilkommende forår, dog de 600 rd. uden rente blev ikke deri indført.

2. sept. (Kbh.) Ove Skade fik brev om at annamme tidl. ridefoged på Møn Niels Olufsens gård i Nykøbing, som denne har afstået, for den værd, som den efter kongens befaling er takseret for. OS skal lade den ryddeligggøre af NO og annamme den til sig, tagende hans skøde. SmT, 8, 66. Incl. 23. aug.

2. sept. (Kbh.) Hr. Mogens Sehested fik brev om, at Henrik Rammecke i Hamborgs fuldmægtig Claus Kulmands forseelse med en toldseddel om udskibning af smør er efterladt. CK andrager på sin husbond HRs vegne, hvorledes han formedelst toldbetjent Bastian Kønichen i Ribes tiltale af borgmestre og råd i Ribe er blevet fradømt 51 td. 1 otting smør, som han har tilforhandlet sig i Jyll., og det formedelst toldseddelen var erhvervet 2 dage efter, at smørret var indskibet. Kongen erfarer, at CK hos tolderen har angivet smørrets vægt og anholdt om dilation med fortoldningen, indtil ankomst af en anden andel smør, som han har tilkøbt sig, på det han kunne erlægge tolden på én gang, hvilket og er bevilget af tolderen, og tolden oppebåret tilsammen. Det erfares og, at BK har været i prammen, da smørret skulle indskibes, så han ej har villet forsvige det el. besnilde tolden. Kongen er tilfreds, at de 51 td. og 1 otting smør må løsgives og udføres. JT, 13, 208. Incl. 29. aug.

2. sept. (Kbh.) Hr. Mogens Sehested fik brev om at erklære sig om nogen tvistighed ml. Henrik Liphard, borger i Hamborg, og Poul Støffken om østersfang. HL har bekommet kongens bevilling under Haderslevhus len på visse steder mod den vestre side, ml. Mandø og Rømø, ikke vidt fra 2 landsbyer, Brøns og Misthusum, at fange østers, hvor man tilforn ej har vidst, at østers var at bekomme, dog på vilkår, at bevillingen ikke skal gælde videre, end den kan være skadelig for PSs privilegier på østersfang i Riberhus len. De er nu geråden i tvistighed, og PS påberåber sig kongens fars privilegium, som er givet for 20 år siden¹ på østersfang i Listerfjord og Amrum o.a. steder i Riberhus len, hvilket af kongen er konfirmeret; PS har og altid været i den mening, at det sted i Haderslev amt, som HL prætenderer, hørte under Riberhus, hvorfor han ved et tingsvidne mener at bevise, at han tilforn har befisket nævnte plads ml. Mandø og Rømø, og nu har forskånet den, på det østerling kunne tilvokse der. Han anholder nu om manutection

af sine privilegier, hvorimod HL foregiver, at PSs bevilling ej strækker videre end i Riberhus len, og hans privilegier lyder på Haderslevhus len, ml. hvis strømme der er stor forskel, og der er 2 fogeder. PS har ej fisket der og ej heller vidst, at der var østers der at få. Dersom PS har fisket der, har han gjort det hemmeligen, og HL gør ham ingen indpas. Kongen eragter det fornødent i denne stridige sag at have udførlig underretning, nemlig om den plads, HL er forundt at fiske på, ligger i Ribe el. Haderslevhus len, om PS nogen tid har holdt til denne plads og om, hvorledes det ellers er beskaffent. HS skal derfor erkyn- dige sig derom og indskikke erklæring i Kanc. JT, 13, 209. K.

1) Se KB 1633, 262.

2. sept. (Kbh.) Henrik Thott fik brev om at erklære sig om gods, hr. Henrik Rantzau begærer til pant. HR har tilbudt i disse vanskelige ti- der til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i HTs len: Onsild h.: 1 gd., Niels Kjeldsen påbor; nok Laurids Clausen af Tallestrup Mark, så vel som det, der vi- dere årligen af nævnte mark gives til Dronningborg af Mads Christen- sen, tjener til Trudsholm. HT skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Dronningborg Slot, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også speci- ficeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 210. Incl. 27. aug.

2. sept. (Kbh.) Steen Rodsteen og Christen Lange fik brev om at være kommissarier på skifte ml. hr. Frederik Reedtz og hans frue, Sofie Høgs arvinger. De skal møde til stede som kommissarier såvel som og taksere og registrere hendes gård Elkær og en købstadgård i Ålborg samt det løsøre, der findes. Indfalder nogen tvist, skal de forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de for- retter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 13, 211. Incl. 31. aug.

2. sept. (Kbh.) Hr. Henrik Rantzau fik brev om at udvise Hjarnøs bøn- der ildebrændsel og bygningstømmer. Kongen har på deres ansøgning bevilget bønderne på Hjarnø, som tjener til Bygholm, nødtørftig ilde- brændsel og bygningstømmer af kronens skove i Åkær len, eftersom

der på landet ingen skov el. tørvegrøft findes, dog for billig betaling. HR skal lade dem udvise bygningstømmer og ildebrændsel i Guldenæs el. andre dem næstbeliggende skove, og det af vindfælder el. fornede træer. JT, 13, 211. K. Incl. 28. jan. 1609 (Chr. 4., kopi), 15. aug. og udat.

3. sept. (Kbh.) Falk Gøye fik brev om at forordne 2 professorer at være til stede ved afregning ml. Tobias Kühn og dr. Kruck. Hvad TK andrager, kan han se af hoslagte supplikation. Når dr. K begærer at gøre afregning, skal han tilforordne 2 upartiske professorer, som kan være til stede og bilægge alting. Sjt, 32, 610. K.

3. sept. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at godtgøre 792 rd., som mag. Frands Rosenberg, bisp i Viborg, 1643 har oppebåret af præsteskabet og anvendt til sin residens. Sjt, 32, 610. Incl. 21. juli.

3. sept. (Kbh.) Viborg Skoles officerer fik forsikring for 566 rd. 3 ort 2 sk. 1 alb., som mag. Niels Jensen, mag. Peder Villumsen, mag. Jacob Faber og hørerne i 3 næstforegående år, hvert år den 3. part, har erlagt til aflæggelse af omslagsgæld, som er et års visse indkomst, som de efter jordebogen og renteritakst nyder af gejstligt gods. Kongen kvitterer og lover, at de, deres hustruer og arvinger, om deri sker forandringer, skal nyde lige så meget af deres efterkommere igen, ellers skal deres hustruer og arvinger nyde et nådsensår, foruden det, som sædvanligt plejer at ske. JR, 12, 243. K.

3. sept. (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om at betale mag. Frands Rosenberg, superintendent over Viborg stift, 136 rd. 1 ort 10 sk., som han har bekostet på sin residens. FR har tilkendegivet, hvorledes han af egne midler har ladet sin residens reparere. FP skal af lenets indkomst betale ham, og det skal godtgøres FP. JT, 13, 212.

4. sept. (Kbh.) Bevilling for Christian Jørgensen Urne t. Marsvinsholm til at lade sig vie på salen til fru Ide Daa, enke efter Christian Holck. SkR, 6, 303.

4. sept. (Kbh.) Erik Juel og hr. Ebbe Ulfeldt fik brev om at lade Manderup Due være følgagtig det pantsatte gods i Ejs len, som han har for en sum penge, han har forstrakt kronen med. JT, 13, 212. Jf. Incl. til brev 26. maj, JT, 13, 163.

Ligesådant brev fik EU.

4. sept. (Kbh.) Hr. Ebbe Ulfeldt og hr. Frands Pogwisch fik brev om at erklære sig om gods, hr. Frederik Reedtz begærer til pant. FR har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i Salling, Hindborg h., Dølby s., Trudstrup: 1 gd., Christen Christensen påbor; Holmgård: Jens N. påbor; Tolstrup: Niels Iversen påbor. De skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Skivehus Slot, og derhos betænkende, hvad de mener, hver tdk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 212. Indl. 1. sept. og 20. okt.

Ligesådannt brev fik FP om en gård i hans len, i Salling, Hindborg h., Dølby s., Øster Dølby: 1 gd., Espen Andersen påbor.

5. sept. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om rentemester Jørgen Rosenkrantz t. Kjeldgårds indvisning i Århus og Randers toldkister for 1.670 rd. 2 ort 8 sk., som han har optaget på rente og forstrakt i Rtk., med rente 6 pct. Sjt, 32, 610. Orig. i DKanc. B 179h.

5. sept. (Kbh.) Hr. Otte Thott fik brev om at lade hr. Knud Ulfeldt t. Svenstrup være hans pant følgagtigt. Kongen har forundt KU en del gods til pant i OTs len for en sum penge, han har forstrakt kongen med. OT skal lade ham det være følgagtigt. SkT, 8, 344.

6. sept. (Kbh.) Jens Boysen, borger i Kbh., har i det ny bestik og fortifikationsværk uden for den gl. Østerport i Kbh. ladet opbygge en gård, som er god købstadbygning. Kongen bevilger, at han og hans efterkommere må bruge gården til bryggergård, opsætte en hestemølle deri, og derpå nyde samme privilegier som andre bryggergårde. Dog vil kongen, at han, el. den, der besidder gården, giver den tilbørlige accise og ellers retter sig efter de artikler, der er forordnet om bryggerlavet og gårdene.¹ Sjr, 23, 429. K. Indl. 12. aug. og udad.

1) Bryggerprivilegierne af 1642, se KB, 1642, 1, og KD, III, 236-42.

6. sept. (Kbh.) Falk Gøye fik brev om, at han efter sin ansøgning må lade sin hustrus pige vie om mandagen i sin datters bryllup til bogtrykkeren på Sorø Akademi. Sjt, 32, 610. K.

6. sept. (Kbh.) Henrik Ramel fik brev om, at han må anvende 885¹/₂ rd. på Elmelundgårds reparation, så og at forfærdige nogle møller.

Han har begæret at måtte reparere brøstfældigheden på borggården på Elmelund efter overslag gjort af tømmermænd. Item, at han, da der ingen vandmøller findes der på landet, alene vindmøller, og to af kronens er ganske øde, må forfærdige dem. Kongen er tilfreds hermed, hvilket skal blive ham afkortet i hans lensafgift i de 2 næstfølgende år. Sjt, 32, 611.

6. sept. (Kbh.) Falk Gøye fik brev om på Sorø Skole at annamme Frederik Rostorffs stedsøn Mikkell Madsen, som sammen med sin bror Herkules Madsen 4. aug. 1647¹ af kongens far var bevilget at komme i skolen, når der var plads. Han skal gøre det efter den orden og stand, der kan tilfalde ham efter nævnte brev, forordne ham under disciplin og forholde sig imod ham som mod andre skolebørn. Sjt, 32, 611. K.

1) Brevbogen har 1649! Se KB 1647, 258.

6. sept. (Kbh.) Ove Skade fik brev om, at hr. Niels Christensen, sognepræst i Nørre Vedby på Falster, årligt må få et træ til ildebrændsel af Nørre Vedby skove. OS skal på de steder, som kan være skoven mindst til skade, lade ham udvise træet, som han skal lade skove på sin egen bekostning, eftersom præstegårdens skovlod skal være ganske forhugget. SmT, 8, 67. K. Indl. 28. og 29. aug.

7. sept. (Kbh.) Jægermesteren fik brev om at lade Christian Jørgensen Urne t. Marsvinsholm bekomme 2 stykker stort vildt, det ene for betaling, som han har erlagt i Kongens eget Kammer. Han skal lade det skyde i Jyll, hvor det kan være vildtbanen mindst til skade. Sjt, 32, 612. K.

7. sept. (Kbh.) Befaling til ridemænd ml. Jørgen Galde t. Sørup og Jørgen Urup t. Birkebjerg, nemlig hr. Jørgen Rosenkrantz t. Ørup, hr. Henrik Lindenov t. Øvids Kl., befalingsmand over Kristianstad len, Bjørn Ulfeldt t. Råbelev, befalingsmand over Lyse Kl. og Erik Hardenberg Gyldenstjerne t. Svanholm. Der er trætte ml. JG og JU ang. et markskel og oldengang, som JU har ladet gøre i Gønge h. ml. JGs hgd. Skedinge og sin gård Birkebjerg, hvilken oldengang JG mener er hans ejendom for nær og til skade, idet oldingene har fragået og afpælet ham 2 af hans halvgde, nemlig Eskilstrup altsammen og af Hagnerup torp den største del, som skal tilkomme Skedinge og de 2 halvgde. Han forårsages derfor at begære ridemænd og har betrædet adressaterne. De skal rette sig efter med det første af begive sig på de om-

tvistede åsteder og der indstævne de interesserede, granske det, der lægges for dem i rette, og alt, og siden enten forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom, om nævnte oldengang og markskel bør ved magt at blive el. ikke. Dersom der ikke findes gjort ret skel, at de da rider, gør og underviser et kristeligt og retfærdigt skel ml. åstederne, sættende sten og stabel, som det sig bør. De skal give det beskrevet fra sig under deres hænder og signeter til de interesserede. Dersom nogen af dem for lovligt forfald ikke kan møde, skal de, som kommer, have fuldmagt til at tage andre gode mænd i deres sted. Begge parter, trætten anrører, såvel som de, der har gjort oldengangen, skal rette sig efter at møde for nævnte gode mænd, når de tilsiges, tagende med breve o.a. SkT, 8, 342.

7. sept. (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om at lade Jørgen Marsvin fremkomme på tilforordnede steder for gæld, han er Peter Hansen, borger i Hamborg skyldig. PH andrager, hvorledes JM er ham en sum penge skyldig efter obligation. JM har imod lovlig opsigelse indeholdt betaling, og PH har hændet herredagsdom over ham, at han burde efterkomme sin forpligt, hvilket han ej endnu godvilligen har gjort. FR skal tilholde ham at rette sig efter herredagsdommen. Dersom han ikke bekvemmer sig dertil, skal FP være PH beforderlig, at JM efter forordningen fremkommer på tilbørlige steder. JT, 13, 213. Incl. udat.

8. sept. (Kbh.) Mester Hans Ulrik Swidtzter (Suitzer), kongens smed i den store smedje på Bremerholm, fik brev på sin forrige bestalling i sin livstid. HUS får på ansøgning for lang og tro tjeneste bevilget at beholde sin livstid den ham forundte pension o.a. genant efter Chr.4.s brev af 19. maj 1639¹, som han indtil nu har nydt, så og derforuden de 100 kur.dl. årligt, som kongen har bevilget til forbedring af hans løn 30. jan. 1649.² SjR, 23, 429. Incl. 9. sept.

1) Se KB 1639, 790. 2) Se KB 1649, 33.

8. sept. (Kbh.) Bestalling for Anders Hansen til at gøre stakkelturværk. Kongen har antaget nærværende AH til at lade sig bruge i tjeneste ved adskillige stakkelturarbejder samt andre frø- el. snedkerværker, som særdeles befales ham. Han skal forholde sig trolig og med flid forfærdige det, der befales ham. De materialer, han behøver, vil kongen selv forskaffe ham. For sin tjeneste skal han til årlig løn gives 150 rd., som skal erlægges ham på Rtk., og skal begynde fra 1. maj sidstforleden. SjR, 23, 430. K. Incl. 1. juni og 8. sept.

8. sept. (Kbh.) Otte Thott fik brev om til nøjeste pris at købe 200 læster Anderums kalk, som han skal lade fremføre til nærmeste belejlige havn at udskibes, såvel som fragte fornøden skiberum dertil, at det kan være leveret i Kbh. inden tilstundende vinter. Det skal blive ham godtgjort. SkT, 8, 344. K.

8. sept. (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt fik brev om at måtte nyde Halsted Kl.s ladegårds avling for 500 rd. afgift. SmT, 8, 67. Incl. 16. maj.

9. sept. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at gøre afregning med Selsius Marselis om det korn, han efter kontrakt med dem har leveret til Marstrands proviantering. For sine årsagers skyld diffikulerer det Iver Krabbe at kvittere. For at SM kan komme til ende dermed, skal de gøre afregning efter kvittancer udgivet af borgmestre og råd i Marstrand og borgerne, på hvis loft og til hvem kornet er leveret. Sjt, 32, 612. Orig. i DKanc. B 179h. K.

10. sept. (Kbh.) Arent von der Kuhla og Otte Pogwisch fik brev om at hidskikke postvogne. Adressaten skal hidskikke 2 af de bedste postvogne ved Kronborg, som skal bruges her indtil de andre igen ankommer, som er henskikket herfra. Sjt, 32, 612. K.

Ligesådan fik OP om 2 vogne fra Frederiksborg.

10. sept. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at betale Henrik Würger af Lybæk 146 rd., som han har givet til oberstlt. Anders Meyer i Lüneburg. Sjt, 32, 612. K.

10. sept. (Kbh.) Generalkommissarierne hr. Niels Trolle og Christen Skeel fik brev om underholdning af nogle konstabler i Helsingør. De skal anordne underholdning lige ved andre artilleribetjente til en løjtnant og 6 konstabler, som skal tage vare på 6 regimentstykker, som er henskikket til Kronborg. Sjt, 32, 613. K. Incl. 13. sept.

10. sept. (Kbh.) Bevilling for fru Anne Margrete von Gøtzen, enke efter Jørgen Schulte t. Findstrup, til at tilhandle sig sine børns lodder i Findstrup gård og gods. Hun andrager, at alle hendes børns lodder er faldet i den halve Findstrup hgd. og dens tilliggende bøndergods lige imod hende. Hun begærer derfor, at det må bevilges hende at tilforhandle sig børnenes anparter. Af erklæringer fra hr. Jørgen Brahe og Falk Gøye som kommissarier og Henrik Gyldenstjerne, hr. Steen Bille,

Ejler Høg og Frederik Barnewitz som børnenes værger på skiftet erfarer kongen, at det vil være samtlige til fordel, at moderen afkøber børnene deres anparter efter den indgåede takst, og pengene siden bedre end godset deles ml. dem. Kongen konfirmerer det, der er sluttet på skiftet. FR, 6, 218.

10. sept. (Kbh.) Henrik Gyldenstjerne og de andre værger for Jørgen Schultes børn fik brev om at afhænde børnenes lodder i Findstrup. Efter anmodning har kongen bevilget JSs enke Anne Margrete von Gøtzen at tilforhandle sig den halve part i Findstrupgård, som er tilfaldet hendes børn efter deres far. Adressaterne skal som tilfornordnede værger på skiftet afhænde deres lodder og give hende skøde. FT, 7, 156. Indl. 11. og 22 aug. (2).

10. sept. (Kbh.) Hr. Jørgen Brahe fik brev om Johan Christoph von Kørbitz t. Hverringes indvisning i Assens told. Han skal lade ham komme 1.125 rd., som tilkommer ham efter kongens obligation for tjeneste, han har ydet kongens afd. bror prinsen. JCK skal overlevere JB obligationen el. det skal afskrives på den. Det skal blive ham godtgjort. FT, 7, 156. Indl. 10. sept.

11. sept. (Kbh.) Hr. Niels Trolle og bispnen fik brev om, når der bliver ledig plads, at indtage Ebbe Lauridsen i Roskilde Hospital og forordne ham underhold lige ved andre hospitalslemmer. Sjt, 32, 613. K. Indl. 8. sept.

12. sept. (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt fik brev om at lade 315 sldl. 3 mk. 4 sk. af sit lens kirker være følgagtig til Nykøbing Falster Kirkes reparation. Provsten med borgmestre og råd i Nykøbing andrager, at dette beløb endnu resterer af de 1.000 sldl., som kongen tilforn har bevilget af kirkernes beholdning i Loll. til dens reparation. FU skal lade pengene levere til kirken. SmT, 8, 67. K. Indl. 4. aug., 5. (2), 9. og 14. sept. og udat.

12. sept. (Kbh.) Erik Juel fik brev om under Ålborg len at annamme noget gods, som har været pantsat til Gabriel Rennsberg. GR har igen afstået en mølle i Ålborghus len, Han h., Hannæs, Tømmerby s., Nørre Mølle, Jacob Andersen, skylder årligen 6 pd. byg. Han skal lade det indskrive i lenets jordebog og gøre rigtighed derfor på Rtk. JT, 13, 213.

12. sept. (Kbh.) Hr. Oluf Parsberg fik brev om under Vestervig Kl. at annamme noget gods, som har været pantsat til Gabriel Rennsberg. GR har igen afstået en del gods i Vestervig Kl. len, Refs h., Hillerslev s¹., Hurup: Niels Jensen, skylder årligen 2 pd. byg, 1 pd. malt, 3 heste, 1 fodernød, 1½ pd. flæsk et år og 10 sk. 2 alb. et andet år; Flonom, Kobberrød: Peder Lauridsen af en ringe bolig 1 td. havre. Hassing h., Tolbøl: Mads Christensen, skylder årligen 1 pd. byg, 1 pd. smør, 1 gås, 2 høns, 1 fodernød, 1½ pd. flæsk et år og 10 sk. 2 alb. et andet; Christen Jensen, skylder årligen 1 pd. malt, 1 pd. smør, 1 gås, 2 høns, 1 fodernød, 1½ pd. flæsk et år og 10 sk. 2 alb. et andet; Peder Madsen skylder 1 pd. malt, 1 pd. smør, 1 gås, 2 høns, 1 fodernød, 1½ pd. flæsk et år og 10 sk. 2 alb. et andet. Visby s. og by: Oluf Christensen, skylder 2 pd. byg, 4 td. havre, i hvilken gd. GR er indført for 88 rd. 1½ ort 4 sk. beregnet i htk. Han skal igen lade det indskrive i lenets jordebog og gøre rigtighed derfor på Rtk. JT, 13, 213.

1) Der findes intet *Hillerslev s.* i dette h., derimod et *Hurup s.*

12 sept. (Kbh.) Laurids Ulfeldt fik brev om at tilholde borgmestre og råd i Horsens at skaffe hr. Knud Poulsen i Borbjerg rigtighed med hans søsterdatters patrimonium. KP har andraget, hvorledes borgmestre og råd ved adskillige udflugter forholder ham rigtighed for det, der er tilfaldet hans søsterdatter, datter af hr. Peder, medtjener i Horsens, efter hendes forældre, uanset han ofte har gjort anfordring. LU skal tilholde dem, at de straks forskaffer KP registrering og underretning om den efterladte formue. JT, 13, 214. Incl. 16. og 28. aug.

13. sept. (Kbh.) Konfirmation af en kontrakt for Herman Isenberg (Eisenberg) på en krudtmølle. Jørgen Rosenkrantz t. Kjeldgård, Peder Vibe og Peder Reedtz t. Tygestrup, kongens rentemestre, har sluttet kontrakt med HI, borger i Kbh., hvorpå nu søges konfirmation. Den lyder som følger: JR, PV og PR har på kongens vegne sluttet kontrakt med HI: Denne tilbyder at opbygge krudtmøllen i Sokkelund h. i Kbh.s len, som kongen selv lader bruge, og det ganske værk på egen bekostning og stedse vedligeholde det, dersom kongen vil forunde ham den på sådan kondition, at han, hans hustru og arvinger må bekomme møllens bygning med hosværende redskab for det, som det upartisk vurderes, og nyde al rettighed, som ligger dertil. Rentemestrene har akkorderet som følger: 1. Han må forundes den bygning, som endnu står ved møllen med hosværende redskab for den værd, som det takseres for af upartiske mænd, hvilket han skal betale, dog huset til at tørre i ube-

nævnt, som til intet er tjenligt. 2. Da han må bruge strømmen, fiskeriet o.a. rettighed tilligemed bygningen, skal han el. den af arvingerne, der bruger den, årligt give 15 rd., hvorimod han skal være forpligtet til at opbygge den på eget eventyr og bekostning og derefter vedligeholde den. 3. Dersom der ved møllen, efter at den 1. gang er blevet opbygget, kan forefalde nogen bygning, skal han hos kongen have så megen eg og bøg, som gøres fornødent, af K.M.s skove. Desuden skal af skoven til betaling af mester og svende årligt udvises så megen ildebrænde, som de har fornødent. 4. Dersom møllen, det Gud forbyde, opflyver el. andre af husene af en ulykkelig hændelse kommer i brand, skal det være hans egen skade, dog det krudt, der opflyver, skal han ikke være pligtig at betale. 5. Når K.M. til ham lader levere 1 centner ulutret salpeter, hver centner på 100 pd., er han pligtig at levere lige så meget igen, nemlig centner til 100 pd. godt slange- el. musketkrudt, og selv tillægge det svovl og kul, som behøves dertil. Han skal for hver centner for fare og omkostning gives 6 rd. 6. Når han ilige måde får leveret 1 centner lutret salpeter, skal han igen levere lige så meget krudt, med lige kondition som i næstforegående post, hvorfor han for hver centner skal gives 3 rd. 7. Dersom noget fordærvet krudt skal omgøres, skal for hver centner gives ham 3 rd. Dog dersom der behøves salpeter, skal det forskaffes af H.M. selv. 8. Er noget krudt blevet vådt, og dog har sin korning, og skal tørres, skal han for hver centner gives 1 rd. 9. De tønder, som behøves til krudtet, skal skaffes af H.M. selv, og kørsel af krudt og salpeter fra og til møllen sker på H.M.s bekostning. 10. Hvert halve år skal gøres rigtig afregning med ham om det, han kan tilkomme efter taksten, hvorimod han så vel som dem, der bliver boende på møllen, skal være forpligtet til at arbejde for H.M., når det begæres. 11. Når der på møllen intet er at gøre for H.M., el. der er noget, som ej iligen skal forfærdiges, arbejder han for sig selv af sit eget salpeter, som det efter frd. er tilladt ham at udføre, hvor han lyster. Men behøver H.M. det, skal han være næst for det køb, som det kan gælde på det sted, hvor han agter at henføre det, når fragt, omkostning, told o.a. fratrækkes, dog for kontant rede penge. 12. Når han el. hans arvinger, som fæster møllen, afgår ved døden, skal den, som tiltræder den, hver gang sådan forandring sker, give til fæste 20 rd., hvilket også skal gælde, dersom han el. hans arvinger sælger møllen. 13. Over Nørreport skal forundes ham et kammer til at lægge ca. 300 centner krudt, hvorpå han skal søge K.M.s konfirmation. Til vidnesbyrd er oprettet 2 enslydende kontrakter, hvoraf den ene forbliver i Rtk., den anden leveres HI, med samtliges signeter og egne hænder. JR, PV, HI. Kongen konfirmerer dette. Sjr, 23, 430.

13. sept. (Kbh.) Hr. Henrik Bielke fik brev el. instruktion om at konvojere de holl. ostindiske skibe. Han skal med de skibe, han har under sit flag, såvel som dem, der er skikket til ham herfra, nemlig Pelikanen, Hannibal, Spes, Phoenix, Arken og Skt. Jørgen, følges med de fra Ostindien ankomne statiske skibe fra Sundet igennem Kattegat til Skaagens Rev og så vidt muligt forsvare dem fra alt fjendtligt overfald på kongens strømme, indtil han antræffer den statiske admiral Wit Witsen. Når han ankommer til ham, skal han forblive hos ham nogle dage, 3-4 i det længste. Skulle den engelske flåde, mens han forbliver hos den statiske admiral, ankomme på kongens strømme og attackere ham, skal HB holde krigsråd med ham og sekundere ham efter oprettet pagt og sammen med ham af yderste magt gøre modstand. Men dersom den statiske admiral fortøver længere end nævnt, skal han ved første lejlighed og god vind begive sig tilbage til Sundet og blive liggende med flåden, dog at han straks efter sin ankomst tilstiller kongen relation om rejsen. Finder han på rejsen nogle skrobeter el. fribyttere, som gør kongens strømme usikre, skal han gøre sit bedste for at bemægtige sig dem og hidføre dem. Men dersom han, før han bliver konjugeret med den statiske orlogsflåde, el. efter at han igen er separeret fra den, fornemmer nogen engelsk orlogsflåde, skal han straks holde krigsråd om, hvad der skal foretages. Men dersom de er stærkere end hans flåde, skal han ikke indlade sig på noget fjendtligt, såfremt de ikke attackerer ham. Men attackerer de ham, skal han så vidt muligt defendere sig, dog have i agt, at flåden salveres. Ellers skal han forholde sig imod naboer og andre allierede efter oprettede alliancer med strygen og skyden og for alting iagttage kongens højhed. SjT, 32, 613. K.

13. sept. (Kbh.) Christoffer Lindenov fik brev om med 6 skibe at begive sig ind i Sundet for at konjugere sig med Henrik Bielke. Han skal straks anordne, at skibene Pelikanen, Hannibal, Spes, Phoenix, Arken og Skt. Jørgen, så snart vinden føjer sig, begive sig herfra ind i Sundet og konjugere sig med HBs flåde og siden tage videre ordre hos ham. SjT, 32, 614. K.

13. sept. (Kbh.) Gabriel Rennsberg t. Arnsdorfs obligation på 3.000 rd., som skal forrentes imod det udlagte gods, som han igen har afstået. Kongen skylder GR, fhv. oberstlt. til fods, og hans hustru 3.000 rd., eftersom han igen har afstået en del jordegods i Ålborghus og Vestervig len, som var udlagt ham til pant. Kongen har bevilget, at de

skal have 6 pct.årlig rente af nævnte sum. Rentemestrene skal betale dette fra 11. dec. førstkommende. SmR, 7, 65. Indl. 9. og 31. maj. 1646 (begge Chr. 4., orig.), jan. 1649, 3., 20. og 26. og 30. nov. og 1. og 4. dec. 1650, 19. nov. 1651, 1., 4. (Fr. 3., orig.), 15. og 23. aug.

13. sept. (Kbh.) Gabriel Rennsberg t. Arnsdorfs obligation på 2.797 rd. 20 sk., som kongen skylder ham efter afregning. Kongen lover at betale det første muligt er, dog uden rente. Af kgl. nåde og for hans tro tjeneste er han bevilget af Nykøbing lens indkomst efterskrevne proviant: 30 fedesvin, 30 får, 40 gæs, 4 øksne, 100 td. havre og 1¹/₂ td. smør, som lensmanden skal lade ham være følgagtig og anslå efter landkøb og siden årligt afskrive på brevet. SmR, 7, 65.

15. sept. (Kbh.) Bevilling for Jan¹ Gertsen til at indlade sig i ægteskab med Cathrine Jacobsen i den ny hollænderby, hvis afd. husbond var ham i 2. og 3. led pårørende. Han skal udgive 10 sldl. til Vartov Hospital. Udt. i SjR, 23, 433. Indl. 3. sept.

1) Ifølge hans egen underskrift og notat på Indl., kopibogen har *Jens*.

15. sept. (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om at kommandere et kompagni af hans regiment til at afløse de jyske knægte, der ligger her. SjT, 32, 615. K.

15. sept. (Kbh.) Hr. Hans Lindenov fik brev om at forskaffe de jyske knægte, som en tid lang har ligget i Kbh., frit skiberum til Århus, når de ankommer til Kalundborg. SjT, 32, 615. K.

15. sept. (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om hos berider Ditmar på Antvorskov at gøre anordning for edelknaben Mogens Krabbe, som er skicket dertil og skal lære at beride, og skaffe ham fri underholdning af mad og øl. Det skal blive ham godtgjort. SjT, 32, 615. K.

15. sept. (Kbh.) Hr. Niels Trolle fik brev om at lade mag. Vitus Bering, kongens historikus, årligt bekomme besoldning af hans lens indkomst efter dennes bestallingsbrev, beregnet fra 3. aug. sidstforleden. Det skal blive ham godtgjort i regnskaberne. SjT, 32, 615. K.

15. sept. (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz fik brev om nogle species, som dette år er forundt Gabriel Rennsberg¹ af Vordingborg jordebog,

nemlig 30 svin, 30 får, 40 gæs, 4 øksne, 100 td. havre og 1½ td. smør, hvilket han skal anslå ham i penge efter dette års landkøb og siden påskrive til afkortning på hans obligation. Det skal blive ham godtgjort på Rtk. Sjt, 32, 616. K.

1) Kopibogen har Rosenborg.

15. sept. (Kbh.) Claus Dyre fik forløvelse til at drage hjem igen til Jyll. med sine kompagnier, der arbejder her på fæstningen. Axel Urup, befalingsmand på Kbh.s Slot, er befalet at kommandere et af sine regimenter. Kongen er tilfreds, at CD igen hjemforløves, når det ankommer. Sjt, 32, 616.

15. sept. (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om af uvildige synsmænd at lade taksere Dronninggård i Nyborg, som Hans Villumsen begærer, og lade forretningen indskikke i Kanc. FT, 7, 156.

15. sept. (Kbh.) Ove Skade fik brev ang. Gabriel Rennsbergs indvisning i nogle species af Nykøbings jordebog i årlig betaling for sin restans, nemlig 30 svin, 30 får, 40 gæs, 4 øksne, 100 td. havre, 20 læs hø og 1½ td. smør. OS skal årligt lade ham bekomme nævnte species, beregnet fra Philippi Jacobi 1654 og lade ham dem anslå efter landkøbs takst og siden påskrive det på hans obligation til afkortning. Det skal blive ham godtgjort. SmT, 8, 68.

16. sept. (Kbh.) Hr. Hans Lindenov fik brev om, at forseelse med tolden begået af Jens Bonum, tolder i Kalundborg, er efterladt. JB har andraget, at pengene ej er befundet i toldkisten der efter hans toldbog, da HL visiterede, men mener, at kronen intet er sket til mangel, men alene den fattige hjulpet, som ikke har haft penge straks at betale tolden med og en kort tid har haft delation. Dertil befindes, at hans indtægt rigtigt månedligt er overleveret til provinsialtoldforvalteren, varerne, som er blevet ansagt tilbørligt, er indført i toldbogen, ligesom de var betalt. Han begærer, at forseelsen denne gang må efterlades. Da han erbyder rigtigt at erlægge tolden efter toldbogen, så at kronen intet sker forkort, er kongen tilfreds, at forseelsen denne gang må efterlades, så han fremdeles må betjene tolderbestilling, så længe han anstiller sig tro. Sjt, 32, 616. Incl. 15. sept.

16. sept. (Kbh.) Jægermesteren, Hans Dibolt von Denen, fik brev om at skaffe vildt til hr. Frederik Christensen, sognepræst i Stenløse og

Veksø, nemlig 3 dåhinde, som han har erlagt betaling for i Kongens eget Kammer. Han skal lade dem skyde i Sjæll., hvor det er vildtbanen mindst til skade. Sjt, 32, 617. K. Incl. 10. sept.

16. sept. (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om at erklære sig om dem, som skal vogte Islev Mark. Han har begæret, at bønderne i Smørum, Ølstykke og Sokkelund herreder skal tilholdes efter hans forpagtningsbrev at vogte kvæg på Islev Mark el. i stedet udgive vogterpenge, som de berettes at have gjort i over 50 år. Han skal erklære sig om sagen og erfare, hvad hver gård årligt skal udgive, og skikke erklæringen i Kanc. Sjt, 32 617. K. Incl. 12. sept.

16. sept. (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om at erklære sig om nogen olden, fru Karen Lange t. Sæbygård, enke efter Christoffer Gøye, begærer i Sæbygårds indelukte mark, som avlingen bliver sået i, og indskikke erklæringen i Kanc. Sjt, 32, 618. K.

16. sept. (Kbh.) Bevilling for Nykøbing Falster Kirke på 4 rd. af hver kirke i Sjæll. formedelst kirkens store brøstfældighed. Lensmænd og kirkeværger skal erlægge pengene, så de kan anvendes til kirkens reparation. SmR, 7, 66. K.

17. sept. (Kbh.) Chilian Adam, købmand af Rouen, fik pas til ubehindret at rejse ud af Danmark. Udt. i Sjr, 23, 433. Incl. udat.

17. sept. (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev om at erklære sig, om de har oppebåret told af Adrian Juncher af Hamborg. Borgmestre og råd i Hamborg har andraget, hvorledes deres medborger AJ af adressaterne er aftvunget 30 rd. i told af sine varer, som var indladet i skipper Henrik Eggebrecht af Rostocks skib, uanset der var fremvist rigtig konfirmation. De skal indskikke erklæringen i Kanc. Sjt, 32, 618. K. Incl. 24. sept. (2).

17. sept. (Kbh.) Lensmændene ml. Kbh. og Assens fik brev ang. frøken Dorethe, hertuginde af Slesvig og Holstens rejse herfra og til Assens. Når hun ankommer til deres len med hoshavende suite, såvel som det, hun udskikker i forvejen, skal de defrayere hende og forskaffe fornøddene vogne, ♀ så hun uden ophold kan komme afsted. Sjt, 32, 618. K. Orig. (til MK og HV) i Odensegård lensark., LAO.

Ligesådan fik Jørgen Seefeld, hr. Wentzel Rothkirck, hr. Mo-

gens Kaas, hr. Henning Valkendorf, hr. Jørgen Brahe. Orig. (til HV) i Odensegård lensark., LAO.

Ved tegnet ♀ blev i WR og JB's breve indført: såvel som frie færger over færgestederne.

Ligesådan blev alle lensmænd ved hertug Ernst Günthers bortrejse, mutatis mutandis.

I hver af forskrevne breve, undtaget det til JB, blev en seddel indlagt lydende: til frøken Dorethes brudevogn skal forskaffes 6 bønder- el. borgerheste fra et len til et andet, herfra opbyrdes på mandag, onsdag og torsdag førstkommende. Det til kort efterretning. Kbh. 17. sept. 1653. Erik Krag.

17. sept. (Kbh.) Hr. Hans Lindenov og Jørgen Seefeld på Ringsted fik brev om af jordebogen at forskaffe 1.000 td. havre og levere det på Frederiksborg og tage Otte Pogwischs bevis derpå. Det skal blive dem godtgjort. Sjt, 32, 619. K.

Ligesådan blev fik JS om 200 td. havre af Ringsted Kl.s jordebog.

17. sept. (Kbh.) Forleningsbrev for Ove Skade t. Kærbygård på Nykøbing Slot og len fra Philipp Jacobi 1653 med vist og uvist. Han er bevilget for sin umage og til at lønne folk og tjenere med 2.500 dl. kur. à 80 sk., hvoraf han er bevilget årligt til husets behov af lenets indkomst $5\frac{1}{2}$ læst 3 pd. rug og -mel, $8\frac{1}{2}$ læst 3 pd. byg og malt og 500 td. havre, at anslå efter renteritakst, resten af de 2.500 dal. kur. betales af skriverstuen. Han skal tilstilles fortegnelse over folk og tjenere på slottet og ladegården, med hvor meget hver skal gives til løn og kostpenge, hvilket skal godtgøres ham i regnskabet. Han skal gøre rgsk. for jordebogens indkomst og ladegårdens avling og tilfødning o.a. uvis indkomst. (Skbl. 4 (han får af det uvisse i stedet for 1/10 200 dl. kur.), 7, 8, 9, 10 (4 geruste heste), 12, 13, 14, 15, 16 (hertil føjet, at han ikke skal løsgive nogen af kronens vornede bøndersønner, som er født i lenet, el. sælge dem uden kongens bevilling), 19. SmR, 7, 66. K.

1) Der henvises til skabelon for forleningsbreve, s. 8-10.

18. sept. (Kbh.) Falk Gøye fik brev om, når der bliver ledig plads, i Sorø Skole at indtage 3 sønner af hr. Laurids Olufsen, sognepræst til Ønslev på Falster, Peder, Oluf og Helmiche Lauridsen, forordne dem under disciplin og forholde sig mod dem lige med andre skolebørn. Sjt, 32, 619. K. Indl. udat.

18. sept. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at betale den resterende pension, 394 rd., til fhv. musikanter Georg Sidow, der nu er kommet i tjeneste hos administratoren i ærkestiftet Magdeburg. Sjt, 32, 620. Orig. i DKanc. B 179h. K. Incl. udat.

18. sept. (Kbh.) Ove Skade fik brev om at måtte være fri for rostjeneste af sit len. Hans forleningsbrev på Nykøbing Slot tilholder ham at holde 4 heste deraf. Kongen er tilfreds, at han efter sin ansøgning må være forskånet derfor. SmT, 8, 68.

18. sept. (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om, at kongen har gjort Kaj von Buchwald, hofjunker, indvisning i Kolding toldkiste for 543 rd. 3 ort, som er hans resterende hofjunkerbesoldning. SB skal lade ham pengene være følgagtig af de første penge, som indkommer i toldkisten efter Philippi Jacobi 1654. Det skal blive SB godtgjort. JT, 13, 214. Incl. 14. sept.

19. sept. (Kbh.) Johannes Meier, kongens matematikus, fik pas til at gøre landkort. JM agter med det forderligste at lade udgå landtavler over Danmark og dets underliggende provinser. Til den ende har han fornødent at omrejse her og der, på det han desto bedre kan antegne og observere nævnte landtavler, hvortil han begærer pasbord. Kongen beder sine lensmænd o.a., som har befaling på hans vegne, og som han besøger, ikke alene i de 2 næstfølgende år på hans begæring at forskaffe ham fornødne heste og vogne, men og fri færger over færgersteder, så han kan komme af sted uden ophold. Sjr, 23, 433. K.

19. sept. (Kbh.) Hr. Niels Trolle fik brev om postmester i Roskilde Jørgen Domiansens frihed pga. sin postmesterbestilling. Generalpostmester Poul Klingenberg har til postmester i Roskilde forordnet JD. NT skal anordne, at denne bliver forskånet for indkvartering og al anden borgerlig og bys tyng. Men driver han købmændskab, mens han forvalter sin postmesterbestilling, skal han lige som andre købmænd erlægge den indkommende og udgående told. Sjt, 32, 620. K. Incl. 27. sept.

19. sept. (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz m.fl. fik brev om i sit len at lade hugge 10.000 fadbåndstager til bødkerhuset, hvortil han skal lade dem føre. Sjt, 32, 620. K.

Ligesådan brev fik Frederik Barnewitz om 10.000 og hr. Flemming Ulfeldt om 10.000. Og 3. okt. Niels Banner om 8.000.

19. sept. (Kbh.) Lensmændene fik brev om forandring i skattebrevene, som udgik 12. aug. næst forleden. Kongen erfarer, at der imod hans vilje er adskilligt forskrevet i de sidst udgangne skattebreve¹. Hans vilje om disse punkter er, at hver 10 jordegne bønder, som lægges sammen i læg, skal give 20 rd. og hver 10 fæstebønder 10 rd. el. dets værd foruden det korn og flæsk, som er indført i nævnte skattebreve; hver ugedagsmand, som bor for kongens slotte, skal give l'advenant halvt mod en fæstebonde, nemlig $\frac{1}{2}$ rd., $\frac{1}{4}$ td. rug og $\frac{1}{4}$ td. byg og $\frac{1}{2}$ lispd. velforvaret flæsk. Kornet så vel som flæsket skal udgives halvparten til flåden, den anden halvpart til magasinerne. I købstæderne skal hver tjenestedreng ej give mere end 1 rd., endog der i nævnte skattebreve meldes om 2 rd.; i det øvrige skal adressaterne rette sig efter de udgangne skattebreve. Sjt, 32, 621. (Tr.: CCD, VI, 142-43).

1) Af 12. aug. 1653, se ovf., s. 287-92.

19. sept. (Kbh.) [Foregående brev er gentaget, dog muligvis diskret overstreget, og med tallene: 10 jordegne bønder, som lægges sammen i læg, skal give 10 rd. og hver 10 fæstebønder 5 rd.; hver ugedagsmand, som bor for kongens slotte, skal give l'advenant halvt mod en fæstebonde, nemlig 1 rigsort, $\frac{1}{8}$ td. rug og $\frac{1}{8}$ td. byg og $\frac{1}{4}$ lispd. velforvaret flæsk]. Sjt, 32, 621.

19. sept. (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev ang. mag. Peder Struch, tidl. præst til Asserum, om pengene til en fanges ranson i Tyrkiet. NK har tidl. bekommet kongens befaling til at gøre anfordring hos PS for det, han på vegne af en fange i Tyrkiet har annammet af hans formue og ranson. Han erbyder nu at gøre fuldkommen rigtighed derfor, så han ingen skade skal lide, med så skel, at han må blive sit korn, sæd og formue der i landet rådig, hvilket han beretter er krævet af NKs ridefoged for samme fordring. Dersom han kan forsikre dette, eragter kongen det billigt, at han bliver sit eget mægtigt. NK skal hjælpe ham til rette hos bønderne, som er ham skyldige, eftersom han hos dem har udsat børnepenge o.a. SkT, 8, 344. K.

19. sept. (Kbh.) Bevilling for Ove Hartvig til at befri sig og indlade sig i ægteskab med jomfru Margrete Eriksdatter Urne, som er beslægtet med ham i 3. led. FR, 6, 219. Incl. udat.

19. sept. (Kbh.) Bispem i Ribe fik brev om forandring i skattebrevene, som udgik 12. aug. næstforleden. Kongen erfarer, at skattebrevene til

provsterne og præsterne i adressatens stift er forskrevet. Kongens vilje er, at hver provst el. sognepræst, i købstæderne som på landet, skal give 8 rd. og intet videre, endog i skattebrevene foruden det meldes om 4 rd. I det øvrige skal han rette sig efter tidl. udgåede skattebreve. JT, 13, 215.

19. sept. (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om at erklære sig om gods, Laxmand Gyldenstjerne begærer til mageskifte. LG begærer til mangelæg kronens anpart af korntiende af Ørridslev s. i Skanderborg len, hvorimod han erbyder at udlægge gde og gods, som er udlagt til ham til pant for gjort forstrækning: Hald len, Årup: 1 gd., som Anders Jensen påbor; nok hans anpart i 2 gde dér, den ene Jens Christensen påbor, den anden Hans Mortensen. Hvis det ikke kan strække til, erbyder han fyldest vederlag i rug, byg, havre o.a., som sognemændene der giver. AB skal erklære sig om korntienden, som LG begærer, for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 215.

20. sept. (Kbh.) Forbud mod at trafikere på Danzig og Königsberg. Kongen erfarer, at den farlige og meget smitsomme syge pesten heftigt grasserer dér, så det er at befrygte, at smitten lettelig kan forflyttes til kongens lande, dersom der ikke betænkes alle mulige midler sådant at forekomme i tide. Kongen har derfor fundet for godt at forbyde al trafik på disse byer. Ingen må sejle derpå el. nogen vare derfra komme i land. Fordrister nogen sig at gøre herimod, skal alle sådanne varer være forbrudt. SJR, 23, 434. (Udt.: CCD, VI, 143).

20. sept. (Kbh.) Lensmændene i Danmark og Norge, hvor der er søstæder, fik brev om åbent forbud mod at trafikere på Danzig og Königsberg. Adressaterne tilskikkes å.b.¹, som de skal lade forkynde. SJT, 32, 622. K. Orig. (til OP) i Frederiksborg lensark., LAK, og (til HV) i Odensegård lensark.

Fortegnelse på lensmændene: *Sjæll.*: hr. Axel Urup, Otte Pogwisch, Arent von der Kuhla, hr. Frederik Reedtz, hr. Wentzel Rothkirck, Jørgen Seefeld, hr. Christoffer Urne, hr. Hans Lindenov. *Fyn*: hr. Mogens Kaas, hr. Steen Bille, hr. Jørgen Brahe, Tyge Below, hr. Henning Val-kendorf. *Jyll.*: hr. Steen Bille, hr. Mogens Sehested, Otte Krag, Manderup Due, Erik Juel, Erik Rosenkrantz, hr. Christian Friis, Henrik Thott, Laurids Ulfeldt, Gunde Rosenkrantz, hr. Ebbe Ulfeldt. *Skåne*:

Otte Thott, hr. Knud Ulfeldt, hr. Ove Giedde, hr. Niels Krabbe, Jacob Grubbe, hr. Henrik Lindenov. *Bornholm*: hr. Joakim Gersdorff. *Loll. og Falster*: Ove Skade, Frederik Barnewitz, hr. Flemming Ulfeldt. *Langeland*: grev Rantzau. *Møn*: Henrik Ramel. *Norge*: hr. Gregers Krabbe, hr. Iver Krabbe, Ove Bielke, Frederik Urne, hr. Sigvard (Sivert) Urne, Mogens Arenfeldt, Vincents Bille, Henrik Below, Gregers Friis.

1) Se ovenfor.

20. sept. (Kbh.) K.M.s mageskifte med Otte Thott t. Næs af gods i Skåne. OT har til kongen udlagt gde og gods i Landskrone len: Rønnebergs h.: Herslev: Bent Olsen, skylder årligt 2 pd. byg, 2 pd. havre, 1 teje, 1 rd. gæsteri, 13 $\frac{1}{2}$ sk. erridspenge; Bent Mikkelsen, 24 skp. byg, 1 teje, 1 fodernød, 4 $\frac{1}{2}$ mk. gæsteri, resten giver han til præsten og kirken; Svend Aagesen, 16 skp. byg, 1 teje, 1 mk. gæsteri. Nørre Glumslev: Aage Pedersen, 4 td. byg, $\frac{1}{2}$ rd. gæsteri. Tulstrup: Anders Jensen, 1 $\frac{1}{2}$ pd. byg, $\frac{1}{2}$ dl. gæsteri. Øvie: Peder Eriksen, 1 pd. byg, 6 skp. havre, 1 fodernød, 1 teje, $\frac{1}{2}$ dl. gæsteri. Hellerup: Rasmus Jensen, 1 pd. byg, 1 td. havre, 1 fodernød, 1 teje, $\frac{1}{2}$ dl. gæsteri; Niels Troelsen, 24 skp. byg, $\frac{1}{2}$ dl. gæsteri; Peder Eriksen, 1 pd. byg, 1 fodernød, $\frac{1}{2}$ dl. gæsteri, 1 teje; Peder Torsen af et gadehus $\frac{1}{2}$ dl. Kværlev: Jep Nielsen, 3 pd. byg, 1 teje, 1 fodernød, 1 dl. gæsteri; Christen Jensen 1 pd. byg, 3 mk. fodernødspengete, 1 teje, 3 mk. gæsteri; Knud Spillemand af et hus $\frac{1}{2}$ dl. Onsø h.: Rødstand: Lasse Pedersen, 3 pd. smør, 1 dl. fodernød, 1 dl. gæsteri, skov til 300 svins olden; Høgestrup: Hans Pedersen, 4 td. landgildehavre, 1 dl. gæsteri, 1 fodernød. Store Harjager: Oluf Jensen er øde, 4 pd. byg; Niels Aagesen, 32 skp. byg, 1 lam, 1 fodernød, 2 mk. gæsteri, med al forskrevne gårdes ejendom osv. Kongen har til fyldest vederlag udlagt gårde i Landskrone len: Onsø h., Onstrø: Anders Nielsen, skylder årligen 10 sk. landgilde, $\frac{1}{2}$ td. havre; unge Anders Nielsen, 1 $\frac{1}{2}$ pd. byg, 1 fodernød, 1 dl. gæsteri. Bøsserup: Kønning Jensen, jordeggen, 6 skp. byg, 1 fjdg. smør. Øslev: Peder Jensen, jordeggen, 1 td. landgildebyg, 3 skp. havre, 6 gæs, 24 høns, 8 heste herregæsteri, 7 alb. leding; Erik Olsen, jordeggen, 8 skp. byg, 4 skp. havre, 1 fjdg. smør, 1 høne, 8 heste herregæsteri, 4 heste fogedgæsteri. Kærstrup: Laurids Jensen af et fæste, skylder årligen 11 sk. landgilde. Hasle: Jens Mogensen, 24 skp. byg, 2 td. havre, 3 mk. gæsteri, 1 teje. Vistofte: Svend Knudsen af et fæste, 2 sk. grot, 1 skp. byg, 8 heste herregæsteri, 4 heste fogedgæsteri; Knud Andersen, jordeggen, 11 skp. byg, 1 galt. Torløse: Gudmand Jensen, 9 sk. landgilde, 8 heste herregæsteri, 4 heste fogedgæsteri; Peder Andersen, 3 sk. grot landgilde, 5

penge leding, 4 heste herregæsteri, 2 heste fogedgæsteri. Nok efterskrevne gejstlige gods: Aske: Christen Christensen, ligger til Aske Kirke, giver landgilde til Landskrone Slot, $2\frac{1}{2}$ sk. stød, 4 heste herregæsteri, 2 heste fogedgæsteri. Bøsserup: Peder Knudsen, giver til slottet 9 sk. landgilde; Mogens Pedersen, 9 sk. Kærstrup: Rasmus Jensen, $\frac{1}{2}$ gd., giver til slottet 3 sk. landgilde og resten til kirken. Nok efterskrevne formandshavre af vikarietjenere: Østerby: Peder Olsen af 2 fæster 2 td. formandshavre. Onstrø: Tue Haagensen 1 td. formandshavre; Christen Andersen 1 td. formandshavre. Fers h.: kongens ovre, anslået for 1.000 svins olden, huse på samme skov: Panterhuset, Peder Tygesen, giver ingen landgilde, formedelst han har tilsyn med skoven; Feljungehus, Niels Ingmandsen, $1\frac{1}{2}$ dl.; Hvidebokhus: Enevold Pedersen, 24 sk. landgilde; Hvidebok: Anders Mortensen, $\frac{1}{2}$ gd., 6 mk. landgilde. Hvilket gods osv. SkR, 6, 303. (Udt.: K.S., 38-39).

OTs genbrev, mutatis mutandis et sub eodem dato. Til vitterlighed underskrevet af Erik Krag t. Bramminge og Steen Hohendorff t. Rønneholm, K.M.s sekretærer.

20. sept. (Kbh.) Bestalling for Jacob Jensen som bøsse-mager i Stubbe-købing for at holde almuens gewehr vedlige. Ove Skade har andraget, hvorledes han har handlet med JJ om at nedsætte sig i Stubbe-købing og bruge sit håndværk, efterdi der i lenet ikke findes nogen bøsse-mager el. sværdfejer, hos hvem almuen kan lade deres gewehr reparere. Og JJ har begæret at måtte forundes frihed for al borgerlig tyngde og besværing i byen. Kongen bevilger at han må nedsætte sig og være forskånet for borgerlig tyngde, dog den ordinære skat undtaget, og han skal for en billig pris forfærdige almuens gewehr. SmR, 7, 68. K. Indl. 19. sept.

20. sept. (Kbh.) Ove Skade fik brev om at måtte have Nørre Ladegård ved Nykøbing Slotsamt og tage fri olden og fæmon på samme til inventarium. Kongen forunder ham på hans ansøgning dette fra Philip-pi Jacobi sidst forleden. Han må nyde den kvit og frit, med indavlet avling såvel som enemærker, deslige græshaven ved Stenager egeskov og Lindstol med de 2 haver sønden for slottet, ved navn Lindeskov og Hegnet, i lige måde fri olden på kronens skove til hans egne svin. Det kvæg, der findes på ladegården, skal han annamme som inventarium og siden levere det lige så godt fra sig. Bønderne skal drive deres arbejde til ladegården som hidindtil, dog andre tjenestefolk skal han selv lønne. Han skal heller ikke tilregne kongen flikkeri på ladegårds-husene. SmT, 8, 68. Indl. 18. sept. (2).

21. sept. (Kbh.) Rigsråderne, undtagen hr. Gregers Krabbe og hr. Christoffer Ulfeldt, fik brev om at votere på en hofmester på Sorø. Hofmesterpladsen på Sorø vakerer formedelst Falk Gøyes død. Det er agtes ikke for rådeligt, at stedet længe er uden hofmester. De skal votere på 3 adelspersoner, som de eragter dygtige til hofmesterbestillingen, og indskikke deres votum i Kanc. SJT, 32, 623. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 1001). K. Indl. 28., 29. og 30. sept. og 7. okt.

21. sept. (Kbh.) Bispen i Århus fik brev om, at Søren Poulsen må ordineres til Sostrup kald. Christen Jørgensen Skeel andrager, at sognepræsten til hans gård Sostrup er død. CJS har igen villet forfremme en dygtig og ham bekendt person til kaldet, men han er frarejst af landet. Imidlertid er forløbet de 6 uger, som forordningen angiver, inden hvilke kaldet burde være givet. Han begærer derfor, at kongen vil tillade, at der befordres en person ved navn SP, som for skikkelighed og gaver tiltaler sognefolket. Kongen er tilfreds med dette, og bispen skal efter forudgående eksamen ordinere ham. JT, 13, 216. Indl. 20. og 21. sept.

22. sept. (Kbh.) Bestalling for Arndt Prendtzler som stodemester på Vordingborg Slot. Han skal have indseende med kongens stod såvel som med folerne, så stodhestene i bekvemmelig tid bliver slagen til stodden og igen optages i rette tid, ligeledes at folerne årligt i rette tid bliver brændt og opstaldet. For hans tjeneste bevilger kongen ham årligt af slottet til pension og besoldning 180 rd. og en hofklædning el. værd derfor i penge samt fri våning og nødtørftigt brændeved, så vel som fri foder til en hest, hvilket skal begynde fra brevets dato. SJR, 23, 434. K. Indl. 13. sept. 1649 og udat.

22. sept. (Kbh.) Ove Skade fik brev ang. oldfruen og hendes piger på Nykøbing Slot. Kongen er tilfreds, at oldfruen herefter af skriverstuen må lade 2 piger komme lige den samme løn, som hun i kongens søster prinsessens tid har haft, så og 3 dl. kur. månedligt til hende selv, og til hver af nævnte piger 2 dl. kur. til kostpenge. Det skal blive ham godtgjort. SmT, 8, 69. K. Indl. udat.

23. sept. (Kbh.) Forpagtningsbrev for Hans Jostsen på den liden ladegård ved Frederiksborg. Kongen forpagter på 1 års tid al avling af kornsæd, højbjærgning, staldøksne, køer o. a. kvægs fodring på den lille ladegård med to ladegårdsvange, ligeledes Strødam og Tikøb samt

Kalvehaven, ligeledes de 7 Kovange, Gadevang og Rønnevang. Bønderne skal som hidtil drive ladegårdsavl med pløjning, sæd, høstarbejde, gærder at lukke og vedligeholde, såvel som ladegårdens avl o.a. at udføre til Kbh., Helsingør el. Sundby Færge. Kongen vil vedligeholde bygningerne på ladegården samt brønd, porte og planker omkring gden og i marken, undtaget hønsehuset. HJ må efter uvildige danne-mænds vurdering overtage køer og kvæg, som nu findes på stedet, og efter forpagtningstiden igen levere dem fra sig efter vurdering og betale med penge det, der resterer, men findes der mere udsået end nu, skal det afkortes i hans afgift. Han må under forpagtningen beholde de tiender, som ligger til ladegården. Han må også nyde den olden, der falder, men skal ikke befatte sig med græsgangen i dyrehaven. Da ladegårdsvangene er uddrevne, fordi de har været i brug årligt og ikke har været udlagt til hvile, må han omveksle kovangene og bønderne pløje og så deri og lukke gærderne deromkring og ml. vangene. Al-sønderup sognemænd, som altid har været ugedagstjenere til ladegården, skal fremdeles forblive til samme brug. Kongen bevilger ham 200 læs ved til ildebrændsel, som lensmanden på Frederiksborg vil lade ham udvise af kronens skove, ligeledes nødtørftige stave og ris til gærder at lukke og vedligeholde. Til inventarium må han anname alt det boskab og husgeråd, som findes på ladegården, og levere det fra sig i lige måde. Køerne og deres opfødning skal takseres af uvildige mænd og indføres i samme inventarium, og han skal levere dem fra sig af lige god art og lige så gode som nu. Herimod skal HJ el. hans arvinger til Philippi Jacobi i Rtk. levere 1.000 spdl. efter den revers, han har givet. Foruden denne afgift skal han med hø og rugfoder underholde 12 af kongens unghopper og 20 foler og være forpligtet til, såfremt kongen behøver det, på Provianthuset at levere det korn o.a. afgrøde, der kan falde på ladegården, efter kapitelskøb. HJ må ikke afhænde el. bortføre noget af ladegårdens hø og rugfoder, men skal lade det udfodre på stedet, for at gårdens mark ikke skal forsømmes for gødnin-gens skyld. Da kongen selv vil lade al bygning vedligeholde, skal HJ ikke tilskrives flikkeri el. udgift. Hvilket angår fra Philippi Jacobi dag. SjR, 23, 434. K. Incl. 16. sept.

23. sept. (Kbh.) Bestallingsbrev for Mauritz Brun som kaptajn. at lade sig bruge til lands og vands. Han har lovet at være kongen og hans ri-ger og lande tro, ramme kongens og deres gavn og hindre skade. For sin tjeneste er han bevilget årligt 400 kur.dl., som skal begynde 1. juni næstforleden Rentemestrene skal... SjR, 23, 436. K. Incl. 3. juni.

23. sept. (Kbh.) Rigshofmester hr. Joakim Gersdorff fik brev ang. de Hasselske bjergværkers participanter, som kongen skylder 1.916 rd. 1 mk. 8 sk. for ballastjern, som de nu begærer indvisning for i Drammens told. Når den sidste anvisning i denne told er betalt, skal han anordne, at participanterne får deres betaling af denne. Sjt, 32, 623.

23. sept. (Kbh.) Adam Henrik Pentz fik brev om at lade skyde vildt til den holl. deputerede og den eng. gesandt. Han skal lade skovrideren i Bolderup skyde 3 store dyr og lade det ene levere til den eng. gesandt, det andet til den holl. deputerede her i byen og det tredje til hr. Joakim Gersdorff. Sjt, 32, 624.

24. sept. (Kbh.) Hr. Niels Trolle, Christen Skeel m.fl.¹ fik brev om at forhøre Lave Beck og Otte Pogwischs landkommisarieregnskaber i Sjæll., som skal være klareret til forestående Dionysius dag og siden kvittere dem. Sjt, 32, 624. K. Incl. 18. sept.

1) Af K. fremgår navnene: Vincents Bille og Oluf Brockenhuus.

24. sept. (Kbh.) Jørgen Bjørnsen fik brev om at lade et eng. skib i havnen ved dem, der har forstand derpå, taksere til renteriskriver Jens Lassen og hans medparticipanter, der har begæret det, og tilstille kongen takseringen. Sjt, 32, 624.

24. sept. (Kbh.) Nogle lensmænd¹ fik brev om at lade formale gryn til flåden. Adressaten skal lade formale 100 td. korn af sit len til gryn og levere det på Proviaanhuset. Det skal blive ham godtgjort i hans rgsk. Sjt, 32, 624. K. Incl. udat.

Ligesådan brev fik hr. Frederik Reedtz om 100 td. af Vordingborg len. Hr. Wentzel Rothkirck 200 td. af Antvorskov len. Hr. Hans Lindenov 100 td. af Kalundborg. Hr. Christoffer Urne 100 td. af Dragsholm. Otte Thott 100 td. af Malmøhus. Hr. Mogens Kaas 100 td. af Nyborg. Hr. Henrik Rantzau 100 td. af Åkær. Erik Rosenkrantz 100 td. af Århusgård. Erik Juel 200 td. af Ålborghus. Hr. Steen Bille 200 td. af Koldinghus. Hr. Frands Pogwisch 100 td. af Hald. Henrik Thott 200 td. af Dronningborg. Mogens Høg 100 td. af Silkeborg.

1) K. stulet til hr. Axel Urup.

24. sept. (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om at tilholde bønderfogederne i tide at fremskikke vildt, som tilskikkes dem af hofskytterne, og bliver skudt i lenet efter hofmarskallens ordre, såfremt de ikke vil svare

til, om det er fordærvet el. forrådnat, når det kommer frem. Sjt, 32, 625. K. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK.

24. sept. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at gøre afregning med Henrik Bischofs efterladte hustru [Margrete] og børn for det, kongen er dem skyldig efter fremviste dokumenter og afregninger. Sjt, 32, 625. Orig. i DKanc. B 179h. Incl. 28. dec. 1652, 6. juli og udat. (2).

24. sept. (Kbh.) Ribe Kapitel fik brev om at erklære sig om noget gods, som Jacob Grubbe begærer til magelæg. JG begærer til mageskifte gde og gods, som hr. Iver Vind er forlenet med: Sønder Bork s., Kaltoft: Christen Nielsen; Sønder Bork: Niels Hansen. Sønder Vium s., Vejrup: Jep Nielsen; Toulum: Houle Christensen og Enevold Nielsen; 1 byggested, som samme mænd bruger. Hemmet s.: Nordenå: Søren Jepsen og Niels Nielsen. Hvorimod han til fyldest vederlag erbyder gde og gods: Falster s., Kjelstrup: Jens Vildmose; Hannerup: Christen Christensen; Lodal: Christen Pedersen. Bølling s. og by: Iver Hansen. Ådum s., Hedegård. Borris s., Debelsmose: Bent Jacobsen. I lige måde begærer han til mageskifte Ribe Kapitels gods, som Laurids Skinkel er forlenet med: Nørre Bork s.: Christen Sørensen og Niels Nielsen. [Sønder] Vium s., Esbøl: Niels Pedersen. Hvorimod han erbyder gde og gods: Fjends h., Dommerby s., Jegstrup: Christen Ørum; Knud Nielsen. Dersom hans gods ikke kan opløbe imod det begærede kapitels-gods, erbyder han at gøre videre udlæg i gård og gods i Himmersyssel, kaldes Stustrup. Adressaten skal erklære sig om godset, JG begærer, for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kapitlet, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 216. Incl. 14. sept.

25. sept. (Kbh.) Niels Banner fik brev om at nyde Abrahamstrup len kvit og frit og annamme det til Philippi Jacobi 1654. Sjt, 32, 625. K.

26. sept. (Kbh.) Bestalling for Oluf Rasmussen Nordmand som brygmester. Kongen antager nærværende ORN som brygmester, og han har lovet at være flittig i sin tjeneste, søge kongens og rigets gavn og hindre skade. For sin tjeneste er han bevilget årligt 100 dl., som skal gives ham af Rtk. Sjr, 23, 437. K.

26. sept. (Kbh.) Bevilling for kongens hofmaler Villum Hornbold til at være fri for borgerlig og byens besværing og indkvartering, så længe

han er i kongens tjeneste og ingen borgerlig næring bruger. SJR, 23, 437. (Tr.: KD, III, 425). K.

26. sept. (Kbh.) Jørgen Bjørnsen fik brev om ved dem, der har forstand derpå, at lade et af de eng. skibe i havnen taksere til Henrik Müller, der har begæret det, og tilstille kongen takseringen. SJT, 32, 626

26. sept. (Kbh.) Dr. Laurids Mortensen (Scavenius) fik brev om at invitere nogle til doktorgrad. Kongen har anset for godt, at der skal holdes promotio doctoralis på universitetet. LM skal til at doktorere invitere mag. Anders Andersen, superintendent over Ålborg stift, mag. Peder Kragelund, superintendent over Ribe stift, og hr. Laurids Jacobsen,¹ superintendent over Fyns stift, mag. Thomas Bang, teol. prof. på universitetet, mag. Jacob Knudsen, som også er destineret til at være prof. theologiae her smst., så og begge vores hofprædikanter, både den danske og tyske. SJT, 32, 626. K. Incl. udat.

1) Kopibogen har fejlagtigt *Mortensen*.

26. sept. (Kbh.) Bevilling til opsættelse af hr. Christoffer Ulfeldts begravelse 14 dage over den ordinære tid. SkR, 6, 306.

26. sept. (Kbh.) Erik Kruse¹ og Erik Banner fik brev om at besigtige gods til mageskifte ml. K.M. og fru Karen Lykke, enke efter Gabriel Kruse t. Snellerød. Hun begærer kongens mølle og gods i Skåne i Herisvad Kl. len, nemlig Dybedals Mølle, som skylder årligt 1 fjdg. smør. Hvorimod hun erbyder til fyldest vederlag af hendes jordegods i Herisvad Kl.s birk i Pederstrup s., Boserup: Morten Mathisen og Mogens Eskelsen påbor, skylder årligt 8 lispd. smør, 1 rd. fodernød, 1 rd. gæsteri. Adressaterne skal begive sig til nævnte gde og gods, granske og forfare dets ejendom og siden ligne og lægge det ene imod det andet, så kongen og KL særdeles for ejendom og landgilde sker skel og fyldest, dog hvad skovene sig belanger, skal der forholdes som sædv. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra sig og indskikke med besigtigelsen i Kanc. Kongen har befalet hr. Peder Vibe, rentemester, at møde til stede, og på kongens vegne foregive, hvad han kan have at sige, og forsegle og underskrive med dem. SKT, 8, 345. K.

1) Kopibogen har fejlagtigt Krag, men at det er en fejl, fremgår også af det følgende brev.

26. sept. (Kbh.) Peder Vibe fik brev om at overvære mageskifte ml. K.M. og fru Karen Lykke, enke efter Gabriel Kruse t. Snellerød. Kongen har befalet Erik Kruse t. Engeltofte og Erik Banner t. Boserup at ligne og lægge gods ml. K.M. og KL. PV el. hans fuldmægtig skal møde til stede og foregive det, han på kongens vegne kan have at sige, og have indseende med, at kronen sker fyldest og siden forsegle og underskrive med nævnte gode mænd. SkT, 8, 346. K.

26. sept. (Kbh.) Jørgen Rosenkrantz fik brev om i Gunde Rosenkrantz' sted at forhøre Falk Gøyes rgsk. for værgemål for Axel Brahe t. Eskebjerg. Kongen har forordnet GR, Erik Rosenkrantz t. Rosenholm, Christen Jørgensen Skeel t. Sostrup og Kaj Lykke t. Rantzausholm til at forhøre FGs regnskaber for værgemål for AB. Da GR nu efter FGs afgang er ABs værge, skal JR i GRs sted forhøre regnskaberne. FT, 7, 157.

27. sept. (Kbh.) Bevilling for Johan Frederik, marskal¹ og Claus Johansen, fhv. fodermarskal, til at udføre heste. CJ må udføre 4 heste, dog skal bevillingen overleveres toldereren på det sted, hvor hestene udføres, og ej mere gælde. Sjr, 23, 437.

1) Han nævnes ikke i det følgende i brevet.

27. sept. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at skaffe glasbrænder Robert Colnet (Cunet) 100 favne ved til glasbrænderarbejde. Sjt, 32, 626. Orig. i DKanc. B 179h. K. Incl. 26. sept.

27. sept. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at indkøbe 300 td. spansk el. fransk salt til flåden. Sjt, 32, 626. Orig. i DKanc. B 179h. K. Incl. 11. sept.

27. sept. (Kbh.) Ove Skade fik brev om at lade Nykøbing lens bønder bekomme ved til ildebrændsel, bygning o.a. Af OSs erklæring erfarer kongen, at samtlige kronens bønder på Falster i forrige tider årligt til jul uden betaling hver har bekommet 4-5 læs brændeved, og fornødent bygnings- og vogntømmer og det ildebrændsel, som de behøver, er blevet dem udvist og efter uvildige mænds vurdering hvert læs forundt dem for 8 sk.da. Kongen er tilfreds, at OS under bønderne samme fri ved og tømmer såvel som det øvrige for betaling af kronens skove, hvor det kan være mindst til skovskade. SmT, 8, 69. K.

27. sept. (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om indvisning i Kolding toldkiste for Claus Johansen, fhv. fodermarskal, nemlig 994 rd. 16 sk., af de første toldpenge, som indkommer efter Philippi Jacobi 1654, som er det, der resterer for gjort tjeneste. Det skal blive SB godtgjort. JT, 13, 217. Indl. 5. juli og 22. sept.

28. sept. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at tilstille oldfruen på Nykøbing Slot noget eng. hør at spinde. De skal lade Ove Skade være følgende 1 skippd. af det eng. hør, som oldfruen skal spinde til stedets fornødenhed. Sjt, 32, 626. K. Orig. i DKanc. B 179h. (nedennævnte brev af 6. okt.).

Ligesådan fik rentemestrene 6. okt. 1653 om 4 skipd.

28. sept. (Kbh.) Hr. Henrik Lindenov fik brev om at tiltale Christen Lund for noget landgilde, han har oppebåret af en gård. HL har andraget, hvorledes CL har fordristet sig til at mageskte en gård i Fielefvinge, som 2 bønder påboede, Hans Andersen og Gudmand Andersen, imod det ringe fæste liggende til Hofdal, hvorudi på sidste herredage gik dom. Men eftersom HL formener, at CL endnu har en del af samme gårds årlige landgilde, som der i nogle år ikke er gjort rgsk. for, eftersom han af HAs og GAs gård årligt skal have annammet 26 skp. byg, 1 td. havre, 10 sk. skat, 1 teje, men ikke gjort rgsk. for mere end 1 dl. landgilde, 5 sk. skat, 1 td. havre. Der er i så måder årligt betalt 26 skp. byg, 5 sk. skat, som HL formener med rette tilkommer kongen el. bonden. HL skal lade CL tiltale og hænde dom efter lovlig proces. SkT, 8, 347. K.

28. sept. (Kbh.) Bevilling til opsættelse nogen tid af Frederik Barnevitiz t. Rudbjerggårds begravelse efter ansøgning fra enken fru Ide Grubbe, indtil hun kan forstændige hans mors slægt, som er udenlands, om hans død. SmR, 7, 69. Indl. 23. sept.

28. sept. (Kbh.) Poul Klingenberg fik konfirmation af nogle i Jyll. forordnede gårde til postværket. Kongen ser gerne posten i Nørrejyll. vel bestilt og befordret med fornødne vogne, så han kan komme afted uden ophold. Til den ende har kongen ved landevejen udlagt nogle bøndergde, som kan fremme det rejsende postbud ved nat og dag, hvorimod de udlagte bønder skal være forskånet for al anden ægt og arbejde. PK, kongens generalpostmester, har påtaget sig at sætte postværket i værk over ganske Jyll., dersom han må bevilges de tilforn der-

til forordnede bøndergde efter den anordning, der er gjort af lensmændene i de len, som posten gennemrejser. Kongen konfirmerer den anordning, at efterskrevne gde skal forbruges til samme postværk: Koldinghus len: Seest, 2 gde, Bertel Pedersen og Steffen Olufsen; Bramdrup: 2 gde, Hans Jensen og Hans Christensen; Viuf: 2 gde, Iver Karlsen og Hans Griis; Højen: 2 gde, Hans Jensen og Mikkel Jensen. Stjernholm len: Hedensted 2 gde, Jørgen Olesen og Poul Hjulmand. Skanderborg len: Nebel: 2 gde, Poul Pedersen og Oluf Jensen. Århusgård len: Astrup: 2 gde, Knud Rasmussen og Rasmus Mikkelsen; Viby: 2 gde, Jens Sørensen og Simen Gatsen. Dronningborg len: Lavskov: 2 gde, Thomas Nielsen og Jens Tordsen; Neder Hornbæk: 2 gde, Anders Sørensen og Niels Sørensen. Mariager Kl. len: Kvorning: 2 gde, Mads Pedersen og Mikkel Pedersen; Store Binderup¹: 2 gde, Jens Jensen, Laurids Pedersen og Laurids Skønning. Hald len: Navntoft: 2 gde, Christen Poulsen og Christen N.; Bjerregrav: 2 gde, Ove Jensen og Jens Christensen; Hvam: 2 gde, Peder Pedersen og Søren Pedersen. Ålborghus len: Sønderup: 2 gde, Ove Lauridsen og Jens Jensen; Svenstrup: 2 gde, Søren Jacobsen og Jens Mikkelsen; Hasseri: 1 gd, Jens Mortensen og Jens Nielsen. Riberhus len: Kærbøl: 1 gd., Mikkel Nielsen og Mikkel Lauridsen; Gredsted: 1 gd., Poul Hansen og Peder Nielsen; Tømmerby: Niels Tonnesen og Tøste Andersen; som skal age fra Bryndum² og til Hyllerslev: 1 gd., Hans Svendsen og Mads Sørensen; fra Hyllerslev til Hallum:³ 2 gde, Mikkel Hansen og Hans Jørgensen; fra Hallum og til Tarm: 2 gde, Christen Madsen, Christen Nielsen, Jens Jensen og Christen Jensen. Lundenæs len: fra Tarm til Ganer: 1 gd., Mourits Mouritsen og Poul Jepsen; fra Ganer til Lem: 1 gd., Hans Lauridsen og Niels Lauritsen i Smedegård; fra Lem og til Ringkøbing: Hillebrand Nielsen i Kærgård; hvilke bønder skal køre postværket fra gård til gård, tilbage igen, nemlig dem i Kærgård til dem i Smedegård og siden derfra til Tarm, landevejen tilbage igen til Ribe. PK skal derimod have indseende med, at postværket med forderligste og uden nogen persons anseelse når sin fremgang, og at dygtige postmestre bliver forordnet i hver by, som posten går igennem og breve skal aflægges el. annammes. JR, 12, 244. K.

1) Kopibogen har *Store Byderup*. 2) Kopibogen har *Brønding*. 3) Kopibogen har *Hallund*.

28. sept. (Kbh.) Nogle lensmænd i Jylland fik breve om nogle gårde, der er udlagt til at fremføre posten. Kongen ser gerne posten i Nørrejylland vel bestilt og befordret med fornødne vogne. Til den ende har han

af kronens gårde udlagt fornødne bøndergde ved landevejen, som ved nat og dag kan fremme det rejsende postbud. [Mogens Sehested] har efter befaling udlagt efterskrevne gde: Kærbøl: 1 gd., Mikkel Nielsen og Mikkel Lauridsen; Gredsted: 1 gd., Poul Hansen og Peder Nielsen; Tømmerby: Niels Tonnesen og Tøste Andersen; og skal age fra Brønding og til Hillerslev: 1 gd., Hans Svendsen og Mads Sørensen; fra Hillerlev til Hallund: 2 gde, Mikkel Hansen og Hans Jørgensen; fra Hallund og til Tarm: 2 gde, Christen Madsen og Christen Nielsen, Jens Jensen og Christen Jensen. Efterdi Poul Klingenberg, kongens generalpostmester, har påtaget sig at iværksætte postværket, dersom de tilfornødne bøndergde må bevilges, skal adressaten anvise disse til PK, så gårdene og deres beboere altid kan bruges til postværket og derimod være forskånet for al anden ægt og arbejde. Han skal have indsende med, at det iligen stilles i værk. JT, 13, 217.

Ligesådan fik hr. Steen Bille [i Koldinghus len] mutatis mutandis om efterskrevne gde: Seest 2 gde, Bertel Pederesen og Steffen Olufsen; Bramdrup (Brenderup): 2 gde, Hans Jensen og Hans Christensen; Viuf: 2 gde, Iver Karlsen og Hans Griis; Højen: 2 gde, Hans Jensen og Mikkel Jensen. Laurids Ulfeldt i Stjernholm len: Hedensted 2 gde, Jørgen Olesen og Poul Hjulmand. Hr. Anders Bille i Skanderborg len: Nebel: 2 gde, Poul Pedersen og Oluf Jensen. Erik Rosenkrantz i Århusgård len: Astrup: 2 gde, Knud Rasmussen og Rasmus Mikkelsen; Viby: 2 gde, Jens Sørensen og Simen Gatsen. Henrik Thott i Dronningborg len: Lavskov: 2 gde, Thomas Nielsen og Jens Tordsen; Neder Hornbæk: 2 gde, Anders Sørensen og Niels Sørensen. Hr. Christian Friis i Mariager Kl. len: Korning: 2 gde, Mads Pedersen og Mikkel Pedersen; Store Binderup: 2 gde, Jens Jensen, Laurids Pedersen og Laurids Skønning. Hr. Frands Pogwisch i Hald len: Navntoft: 2 gde, Christen Poulsen og Christen N.; Bjerregrav: 2 gde, Ove Jensen og Jens Christensen; Hvam: 2 gde, Peder Pedersen og Søren Pedersen. Erik Juel i Ålborghus len: Sønderup: 2 gde, Ove Lauridsen og Jens Jensen; Svenstrup: 2 gde, Søren Jacobsen og Jens Mikkelsen; Hasseris: 1 gd, Jens Mortensen og Jens Nielsen. Peder Reedtz i Lundenæs len: fra Tarm til Ganer: 1 gd., Mourits Mouritsen og Poul Jepsen; fra Ganer til Lem: 1 gd., Hans Lauridsen og Niels Lauridsen i Smedegård; fra Lem og til Ringkøbing: Hillebrand Nielsen i Kærgård.

29. sept. (Kbh.) Instruktion for Ove Skade som hofmester for den udvalgte prins. Han skal om dagen altid være til stede hos prinsen, eftersom det befales ham, og altid holde prinsen til gudsfrygt, fyrstelige dy-

der, oprigtighed og al ærbarhed, råde og formane, have indseende med hans skolemester, at han er flittig i sit officio, så de timer, der forordnes til studering, ikke forsømmes. Han skal ikke forglemme bønnerne morgen og aften såvel som til bords og fra bords. Han skal have indseende med de eksercitier, der forordnes prinsen, at de er ham uden skade. Han skal underrette prinsen i bordsæderne, have indseende med alle, som bliver forordnet til prinsens opvartning, så prinsen hverken i ord el. gerning kan have forargelse af dem. Forfører nogen prinsen til nogen utilbørlighed, skal han straks give kongen det tilkende. Han skal også have i agt, at der til prinsen ikke bruges anden katekismus end den, som er brugelig i disse riger og lande. Bøger, som kan forbedre prinsen i vores kristelige religion og i gode sæder, skal han altid foreholde ham, men bøger som indeholder allehånde disputationes skal han ikke stede i hans hænder. Han skal give agt på, hvilke eksercitier prinsen har mest lyst til, og tilkendegive det for kongen og ikke tilstede nogen eksercitiemester at have længere omgængelse med ham, end som eksercitierne varer. Han skal heller ikke tillade nogen i prinsens omgængelse, som med hans vidskab er kongen suspekt. Ellers skal han i liv og levnet forholde sig, så prinsen ikke kan have noget ondt eksempel, men i alle måder forholde sig som en betroet hofmester og ærlig adelsmand. Sjr, 23, 438.

29. sept. (Kbh.) Borgmestre og råd i Christianshavn fik brev om, at Jørgen Høyer buntmager, Christianshavn, skal stille rådmand Peder Pedersen kaution. PP har andraget, hvorledes han har hændet dom om betaling ved bytinget i Christianshavn over JH for en sum penge, denne efter ukasserede håndskrifter er blevet skyldig på vegne af sin hustrus afd. far, Jan Jansen. Denne dom er siden efter indstævning kendt ved magt af adressaterne, hvorefter JH har taget stævning til førstkommende herredage, hvilket PP formener er sket til sagens ophold. Formedelst hans andre kreditorer derover kunne lide skade, begærer han, at JH må tilholdes at sikre ham for betaling el. deponere pengene i retten el. selv blive borgen. Adressaterne skal tilholde JH at stille PP kaution, om denne skulle vinde sagen, el. også deponere pengene for dem. Sjt, 32, 627. (Tr.: KD, V, 363-64). K. Indl. 24. sept.

29. sept. (Kbh.) Rønnov Bille og Henrik Bille fik brev om at møde, når Iver Krabbes rgsk. for jomfru Birgitte Krabbes værgemål og kreditorernes krav skal foretages, og om hendes husholdning. Iks værgemålsforvaltning skal 24. okt. af de dertil forordnede kommissarier gen-

nemeses og kvitteres, til hvilket tidspunkt hendes kreditorers krav også skal gøres til ende. Kongen eragter det billigt, at RB på vegne af sine første børn ved fru Elisabeth Krabbe sammen med IK o.a. af BKs venner og formyndere gør en endelig og skriftlig slutning, hvorledes han eragter der skal forholdes med hendes årlige indkomst, så og, hvor hendes husholdning skal være, gørende et vist overslag efter indtægtens og udgiftens overslag, hvorefter hendes lavværge siden skal rette sig og gøre rgsk. JT, 13, 219. Indl. 28. sept.

Ligesådannt brev fik HB om det samme på hans børns vegne, nemlig Steen Bille og jomfru Hilleborg, Gertrud og Vibeke Bille.

29. sept. (Kbh.) Knud Bille¹ fik brev ang. jomfru Birgitte Krabbes årlige indkomst og husholdning. BKs værgemåls forvaltning ved Iver Krabbe skal 24. okt. gennemeses og kvitteres af de dertil forordnede kommissarier, til hvilken tid hendes kreditorers krav også skal gøres til ende. Kongen eragter det billigt, at KB på egne vegne med IK o.a. af hans søsters værger og formyndere møder til samme tid, når IKs regnskaber foretages af KB og gør en endelig og skriftlig slutning, hvorledes han eragter der skal forholdes med hans søsters årlige indkomst, og hvor hendes husholdning skal være, gørende et vist overslag over indtægter og udgifter, hvad der årligt skal bevilges hende til hendes husholdning af hendes lavværge. JT, 13, 219. K. Indl. 28. sept., se foreg.

1) Kopibogen har *Bielke*, men K. *Bille*.

30. sept. (Kbh.) Abrahamstrups tjenere fik brev om at svare Niels Banner t. Ringstedgård. Afd. Jørgen Schulte har haft Abrahamstrup i forsvaret. De befales fra førstkommende Philippi Jacobi at svare NB og give deres årlige landgilde, gæsteri, sagefald, ægt og arbejde o.a. rente og rettighed, som de er pligtige at gøre. Han skal igen holde dem ved lov og ret. Sjt, 32, 628. K.

30. sept. (Kbh.) Otte Pogwisch, embedsmand på Frederiksborg, og Oluf Rosenkrantz t. Egholm, befalingsmand over Apostels Gods, fik brev om at levere Abrahamstrup til Niels Banner. Kongen har forlenet NB til Ringstedgård, befalingsmand på Junghoved, med Abrahamstrup. Når fru Anne Margrete von Gøtzen, enke efter Jørgen Schulte t. Findstrup, leverer lenet fra sig, skal de være til stede og til NB overlevere inventarium, breve, registre, jordebøger o.a., desligeste besigtige bygningerne på gård og ladegård og begive sig til skovene, forfarende,

hvorledes de er ved magt, og under deres hænder og segl give det beskrevet fra sig og overantvorde det til NB. Sjt, 32, 628. K.

30. sept. (Kbh.) Hr. Christoffer Ulfeldts arvinger fik indvisning i nogle toldkister i Skåne, i Landskrone, Rønneby og Sølvesborg, for 1.000 rd. af deres fars bevilgede pension, af de penge, der først indkommer. Lensmændene på nævnte steder skal lade dem være følgagtig. SkR, 6, 306.

30. sept. (Kbh.) Bevilling for Kjeld Bentsen i Pertkøb til at have Johanne Pedersdatter, enke efter Bent Jensen, i Gonnerup i Tostrup s. Hendes afd. mand var beslægtet i 3. led med KJ. Kongen bevilger, at de må komme sammen i ægteskab, dog skal KB bevise, at de ikke er nærmere pårørende, så og for bevillingen give 6 rd. til Vartovs Hospital. SkR, 6, 306.

30. sept. (Kbh.) Rigens råd fik brev om at votere om en landkommisarius på Loll. og Falster i stedet for Frederik Barnewitz, efter hvis død landkommisarius-bestillingen i Loll. vakerer. Adressaterne skal tilholde adelen at votere på en anden. SmT, 8, 70. K.

30. sept. (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om, at der ikke skal bekostes mere på Brandstrup Kirke, som kongen erfarer er ganske forfalden, så der ikke kan gøres tjeneste i den. Det er ej heller fornødent, fordi den ringe menighed, som plejede at søge kirken, bekvemmenligen kan bruge Vindum Kirke. Kongen er tilfreds, at der ikke bekostes mere på kirken. JT, 13, 220. K. Incl. 25. aug.

1. okt. (Kbh.) Bevilling for Maren Mauritzdatter, enke efter fhv. byfoged Eskild Jensen i Kbh., til frihed for skat og al anden borgerlig tynge, så længe hun ingen borgerlig næring bruger. Sjr, 23, 439. (Tr.: KD, III, 425). K.

1. okt. (Kbh.) Bevilling for prof., mag. Hans Zoega (Svega) i Kbh. til at lade lægge en rende fra det vand, som går til kongens have Rosenborg fra Endruplund.¹ Dog skal han lade gøre og vedligeholde en hane på det sted, hvor denne rende går af kongens rende, og over denne hane en kam med lukkelse og lås for, hvortil kongens foged på Rosenborg skal have nøglen. Sjr, 23, 439. (Tr.: KD, III, 425). K. Incl. 20. aug.

1) Vel Emdrup.

1. okt. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at gøre overslag på kronens indtægt, så vel af lenene som af tolden af begge riger Danmark og Norge, hvad det årligt kan andrage og førstkommande mandag tilstille kongen, så han kan vide at rette sig derefter med sin hofholdning og være forskånet for daglige overløb og klagemål. SjT, 32, 629. K. Orig. i DKanc. B 179h.

1. okt. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om nogle bønders afslag i Helsingborg len. Efterskrevne kronbønder under Helsingborg len har andraget, hvorledes de næst forgangen år har lidt stor skade på deres korn formedelst misvækst, fæsyge o.a. tilfald, så de ikke kan blive ved magt, medmindre de forundes nogen afslag i deres landgilde. Af OGs angivende og af hans erklæring erfarer kongen, at dette er sandfærdigt. Kongen er tilfreds, at følgende må forskånes for halvparten af deres landgilde for forleden år, beregnet til Philippi Jacobi 1653: Ramløse: Poul Pedersen. Pårup: Niels Jensen. Ørby: Sønne Simensen. Poulstrup: Søren Gundersen. Lysekøbing: Bendt Pedersen. Det skal blive ham godtgjort. SkT, 8, 347. K. Orig. i Helsingborg lensrgsk., RA. Indl. 30. sept.

1. okt. (Kbh.) Bevilling for Erik Krag til at tilforhandle sig bondejendommen af en selvejerbondegård i Bramminge s., Nørhøde, som han har tilforhandlet sig til pant for forstrækning. JR, 12, 246.

2. okt. (Kbh.) Otte Thott o.fl. lensmænd i Skåne fik brev om et postbud der. Kongen har eragtet for godt til købmandskabets bedre fortsættelse at lade forordne et bud i Skåne i Kristianopol, som skal rejse hver uge herfra og til Malmø, Lund, Helsingborg, Kristianstad, Sølvborg, Rønneby, Kristianopol, hvilket Poul Klingenberg, kongens generalpostmester, må påtage sig, efter den anordning, som er sket i Nørrejylland. Med så skel, at han må bevilges fornødne bondegde ved landevejen, som kan fremme budet ved nat og dag. OT skal på så mange steder i lenet som fornødent udlægge så mange bondegde ved landevejen, som kan føre budet, og de skal være forskånet for alle andre ægter og arbejde. SkT, 8, 349. K.

Ligesådan fik hr. Henrik Lindenov. Hr. Niels Krabbe. Jacob Grubbe. Hr. Ove Giedde.

2. okt. (Kbh.) Bestalling for Peder Rasmussen Trane som tømmermand, møller og rendemester på vandmøllen ved Nykøbing Slot. Han

skal forfærdige alt tømmerværk, nyt el. gammelt. Han skal have flittigt indseende med vandkunsten og springvandet, både på slottet, i stallden og i byen, så at springbrønden i rette tid bliver gjort ren og vedligeholdt og ellers holde vandet ved stadigt løb, så der ej bliver mangel på vand. Han skal og forfærdige gammelt arbejde og flikkeri, på Nykøbing Slot el. ladegården, og ikke fordre mere end besoldningen. Kan han ej alene forfærdige et arbejde, skal af husfogeden tilforordnes hjælp af de Nakskov tømmermænd. Nyt arbejde vil kongen lade fortinge med ham, dog er han forpligtet til at forfærdige det med sine egne folk. Ang. møllen skal han før alt andet male kornet til hofholdningen og ladegården uden nogen told el. anden betaling. Han er og pligtig at male for enhver og ingen falske greb bruge, men for enhver, arm el. rig, stille møllen ret. Han skal og advare almuen, at de i tide fører deres korn til møllen, når vandet om foråret og efterhøsten er højt i søen og gravene. Af det korn, der i så måde kommer til mølle, skal han tage den sædv. told, nemlig af 1 td. rug 6, af 1 td. hvede 6 og af 1 td. byg 3 toldkar og se igennem fingre med ingen. Han skal bruge det toldkar, som er brændt med kongens mærke. Det, han bekommer i told, skal straks lægges i den tilforordnede toldkiste, som findes i møllen og for hvilken der skal være 3 forskellige låse med nøgler, hvoraf husfogeden skal have den ene, skriveren den anden og nævnte PR selv den tredje. Toldkisten skal kun åbnes, når fornødenhed kræver det og i overværelse af alle 3. Det, der udtages, skal føres til rgsk. af skriveren på lenet. Til bygningen på møllen vil kongen lade skaffe tømmer, møllesten, jernværk oa., og grovarbejde, som volbomme, møllehjul og karmhjul, skal gøres på kongens omkostning. Dog skal han holde en tjener, som uden dagløn er pligtig at arbejde. Han skal holde ved magt kongens vand- og vejrmøller, brøstfældighed ved vandgangene, i sluser, kister, poster o.a. sådant, dog vil kongen lade forskaffe fjæle, tømmer, søm o.a. Forefalder arbejde, han ikke selv alene kan forrette, må han dertil forskrive så mange bønder, som gøres behov. Inventaret på møllen skal han vedligeholde og levere fra sig lige så godt, som han har annammet det. Herforuden er han forpligtet at holde en dygtig dreng, som i hans fraværelse kan stille møllen. For hans arbejde som tømmermand og møller giver kongen ham årligt for ham og hans dreng til løn og kostpenge 105 rd., som skal erlægges af lensmanden, derforuden fri våning i møllen og frit brændevad. Det skal begynde Michaelis sidst forleden. SmR, 7, 69. Indl. 5. febr. 1652, 22. og 24. aug.

3. okt. (Kbh.) Bevilling for le Sage til accisefrihed for 3 oksehoveder fransk vin til datterens bryllup. Sjr, 23, 439. Indl. 30. sept.

4. okt. (Kbh.) Skøde til Laurids Hammer, borger i Kbh., på byggeplads på hjørnet af Rosenborg og Tornebuskgade, er i bredden for til Tornebuskgaden 44 al., bag til LHs egne boder 26 al. bred, fra Tornebuskgaden til det hjørne i hr. Henrik Rantzaus have 64 al. lang, fra hjørnet og til LHs boder 28 al. I kvarter, den anden side i Rosenborggade er 74 al. lang, fra hjørnet af Rosenborggade og til bugten i Skt. Gertruds Stræde 25 al., fra denne bugt og til LHs egne boder 33 al. lang, hvilken plads ... [se s. 44]. Sjr, 23, 440. (Tr.: KD, III, 426). K. Indl. udat.

4. okt. (Kbh.) Privilegium for generalpostmester Poul Klingenberg på en galiot til at overføre posten. PK har andraget, at han er tilsinds at lade en galiot med tilhørig styrmand komme fra Holland, for at det forordnede postbud desto snarere og uden ophold kan komme over Bæltet ml. Nyborg og Korsør. Kongen bevilger, at galioten må være på nævnte steder for postbudet alene, men når der findes andre folk, som begærer at lade sig overføre med posten for den ordinære fragt, skal det være dem uforment at indtage dem med sig, så at ingen forhindring skal ske af de andre færgemænd. Galioten skal ikke anholdes til kongens el. kronens tjeneste, men alene ligge og tage vare på posten. Men når der findes nogen, som fremviser kongens el. rigshofmestrens pas, og er færdige, når posten farer, da skal sådanne frit komme over tillige med posten, dog uden heste og vogn. Sjr, 23, 440. K. Indl. 3. okt.

4. okt. (Kbh.) Caspar Gersdorff fik brev om at lade Jacob Christensen, borgmester i Nykøbing Sjælland, uden betaling bekomme 20 retter ferske fisk. Sjt, 32, 629. K.

4. okt. (Kbh.) Biskop, dr. Laurids Mortensen (Scavenius) fik brev ang. [Nørre] Herlev kalds anneks til Frederiksborg Slots præst, så og at gøre anordning, at kaldet af mag. Hans Huusvig, nuværende slotspræst, forsværges så længe formedelst præstens alderdom. Kongen har fundet for godt, at Herlev kald efter den nuværende sognepræst, hr. Svenning [Jensen]s død igen må annekseres til Frederiksborgs slotskald. Han erfarer, at SJ er meget aldrende, så han snart skal behøve at lade det betjene ved en kapellan. LM skal gøre den anordning,

at HH besørger Herlev kald, når SJ ikke længere kan forestå det, så han efter hans død fuldkommen kan tiltræde det, og det siden forblive som slotspræstens anneks. Sjt, 32, 630. K. Incl. 3. og 4. maj 1651 og 10. sept.

4. okt. (Kbh.) Hr. Knud Ulfeldt fik brev om at annamme Helsingborg lens magasinkorn, som der ej er rum til på Helsingborg. Ove Giedde har andraget, hvorledes der ikke er fornøden plads på Helsingborg Slot til det bevilgede magasinkorn. KU skal annamme det korn, der ikke er plads til, og forvare det på slottet. SkT, 8, 349. K.

4. okt. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om at give garnisonen på Helsingborg deres 3. part af dette års magasinkorn. Det er andraget, at forleden års magasinkorn der på slottet er udgivet til garnisonen. Det er kongens vilje, at OV fremdeles til kompagniernes underholdning herfter som tilforn giver dem deres 1/3 af årets bevilgede magasinkorn, efterhånden som det indkommer, og lader det levere til dem for den pris, som det kan købes for efter landkøb. SkT, 8, 349. K.

4. okt. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om det magasinkorn, som der ikke er rum til på Helsingborg. OG har andraget, at der ikke findes loftsrum på slottet til det magasinkorn, som er bevilget, og er påbudt efter skattebreve. Kongen er tilfreds, at han lader det øvrige, som ikke kan få rum på slottet, henskikke til Landskrone fæstning, og det er befalet hr. Knud Ulfeldt at annamme det. SkT, 8, 350. K.

4. okt. (Kbh.) Otte Skade fik brev om at anordne, at nogle kompagnier, nemlig kaptajn Nicolaus Strauss' og et andet geworbent kompagni, begiver sig til Kristianstad og fæstningen Kristianopel. SkT, 8, 350. K.

4. okt. (Kbh.) Skovrideren i Ålholm len fik brev om uden betaling at skaffe borgmester Jacob Christenen i Nykøbing vildt. SmT, 8, 70.

5. okt. (Kbh.) Privilegium for Henrik Müller på at besejle de Caribiske Øer. HM agter med et skib, Margrete Sara, at besejle de Caribiske Øer i Vestindien. Kongen har på hans ansøgning bevilget efterskrevne privilegier: 1. at af bemeldte skibe og varer, som hertil af disse riger og lande behøves at udpassere og henses, betales den tilbørlige told, her såvel som i Øresund, undtagen det, som gøres nødigt til skibenes behov og ellers i sig selv kan være fri for told og tilforn er indfortoldet.

2. De folk, der er fornødne til nævnte handel, må ubehindret bruges i freds- så vel som fejdetid. 3. Efter forrettet rejse og hjemkomst må HM holde oplag i Kbh. og uden nogen visitering frit indpassere med skib og gods gennem Sundet og igen udskibe varer på fremmede steder. Derimod skal han i en sum straks erlægge så meget for rejsens hjemkomst, som han har gjort for udgående både i Sundet og her, efterdi mesteparten af nævnte varer, som de bekommer derfra, dog igen udskibes på fremmede steder. Sjr, 23, 441. (Tr.: KD, V, 364-65). K.

5. okt. (Kbh.) Hr. Christoffer Urne og hr. Hans Lindenov fik brev ang. tvistighed ml. borgmester og råd i Holbæk og Jørgen Mortensen, som JM for nogen tid siden har angivet. Adressaterne skal indstævne begge parter for sig og tage for sig JM's supplikation og dokumenter og hans svar, som han har leveret til Jørgen Seefeld t. Visborggård samt borgmestre og råds erklæring derimod. De skal sige dem imellem, så vidt de eragter ret og billigt, men befinder de sagen af den vigtighed, at de ikke kan bilægge den, fordi parterne ikke vil lade sig sige af dem, skal de indskikke deres relation i Kanc. Sjt, 32, 630. K. Incl. 20. maj, 26. sept. og udat.

5. okt. (Kbh.) Jørgen Bjørnsen fik brev om at lade Henrik Müller være fløjten Margrete af de eng. skibe følgagtigt efter den gjorte taksering. Sjt, 32, 631.

5. okt. (Kbh.) Hr. Iver Vind fik brev om nogle gadehuse, som Henning Pogwisch begærer må følge Volderslevgård, som er udlagt ham til pant fra Dalum Kl. og er bygget på gårdens grund. Af IV's erklæring erfarer kongen, at der er seks huse på grunden. Kongen er tilfreds med dette. FT, 7, 157.

6. okt. (Kbh.) Bevilling for Brostrup Giedde til at udføre nogle heste af riget. Fik bevilling til toldfrit at udføre en hoppe.¹ Udt. i Sjr, 23, 441.
1) Indførselen har karakter af et notat.

6. okt. (Kbh.) Arent von der Kuhla og dr. Laurids Mortensen (Scavenius) fik brev om, når der bliver plads ledig, at tage Thrun Andersen [Hetland], fhv. bådsmænd, i Helsingør Hospital og forordne ham underholdning lige med andre hospitalslemmer der. Sjt, 32, 631. K. Incl. u.d. 1653.

6. okt. (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om at forskaffe penge til de 2 kompagnier, som skal henkommanderes til Kristianstad og Kristianopol. Nicolaus Strauss og kaptajn Brunow er med deres kompagnier befalet at begive sig fra Helsingør til de nævnte fæstninger. Til den ende behøves penge. NK skal i de andre landkommissariers fravær gøre sit bedste til at forskaffe det, der til dato resterer af deres månedlige lønning, på det de efter befaling kan marchere ufortøvet derfra. SkT, 8, 350. K.

6. okt. (Kbh.) Hr. Henrik Lindenov og bispen i Skåne fik brev om, når plads bliver ledig, at lade Bernt Tømmermand komme i Kristianstads Hospital og forordne ham underholdning lige ved andre hospitalslemmer der. SkT, 8, 351.

6. okt. (Kbh.) Peder Svenske fik konfirmation af Jegindø Kirkes anpart af korntienden, som kongens far har bevilget PS, hans hustru Anna Jensdatter, begge deres livstid, og deres datter Anne Pedersdatter efter deres død i hendes livstid for billigt fæste og sædv. afgift. PS har anholdt om konfirmation af dette, hvilket kongen bevilger, dog vil han have forbeholdt selv at annamme tienden, hvis han bliver til sinds at lade den bruge til sine slotte, klostre el. gårde. De skal give årligen inden fastelavn 6 pd. byg til kirken på Jegindø. Menige sognemænd på Jegindø befales at tiende og yde tiende i kærven. Findes der nogen, som tiender uretfærdeligen, har PS, AJ og AP fuldmagt til i lensmandens el. hans fuldmægtigs overværelse at lade kornet kaste. JR, 12, 246.

7. okt. (Kbh.) Bestalling for Brønild Lauritsen af Kønsberg som løjtnant. Han skal lade sig bruge i alle forefaldende okkasioner, når han tilsiges. Eftersom han har lovet at være tro, fremme kongens og hans landes gavn og hindre skade og ellers forholde sig, som det anstår en oprigtig og æreelskende officer og løjtnant, har kongen tilsagt ham årligt fra dette brevs dato 200 kur.dl., som skal begynde fra 1. juni næst forleden. Rentemestrene ... SjR, 23, 442. K. Incl. 3. juni.

7. okt. (Kbh.) Hr. Christen Jensen, sognepræst til Bellinge og Brændekilde, og nogle mænd i anneksognet Bellinge og en i Brændekilde fik konfirmation af et mageskifte af nogle jorder. Hr. Iver Vind t. Nørholm har på kongens ratifikation ladet opkræve mænd til tinge at besigtige et mageskifte ml. CJ og bønder i Dalum Kl. len. Mageskiftet

lyder efter udstedt tingsvidne: Hans Pedersen, møller i Dalum Mølle, siddende i dommers sted på Dalum birketing, Jep Lauridsen i Tobo og Jon Jacobsen i Dalum gør vitterligt, at 21. febr. 1651 var på nævnte ting skikket CJ, Simon Rasmussen i Bellinge, Hans Nielsen, Hans Pedersen, Knud og Jørgen Skaage smst. såvel som Anders Jørgensen hjulmand i Brændekilde; de beretter, hvorledes de med deres husbond, IVs vilje har gjort et magelæg med hinanden om efterfølgende jordsmål og i rette lagde en fortegnelse underskrevet med deres sædv. mærker, lydende: For SRs rummål skal CJ give ham 11 stykker jord, de 5 i Lette Bjeringsmark på hin side Bellinge som kaldes Helde Ager Strå og Kårøg, Basekær, Lintbjerg, og 4 stykker i Bellinge Kirkemark, kaldes Holager, Sallen, Lilledalsager, en ager ved Pirisus Hus, 2 stykker i Brændekilde Kirkemark, Rouøg og Kværstens Moser, og CJ at holde gærdet ved magt om samme magelægsjord. HN for sit rummål 1 $\frac{1}{2}$ ager bredt, skal CJ give ham 2 gode jordparter i den ager i Bellinge Kirkemark, som kaldes Lille Lundsager, 1 stykke i Brændekilde Kirkemark, som kaldes Træge Høgesager, og CJ at holde gærdet ved magt om samme magelægsjord. Og HN at holde CJ ved magt med gærder ved Bellinge Heke. JP for sit rummål, som er 1 $\frac{1}{2}$ ager bredt, skal CJ give en stor ager i Bellinge Mark, kaldes Store Lundsager, 1 eng i Gammel Have, og JP at holde gærdet ved magt der og CJ at holde hans gærde ved magt, 2 agre i Lette Bæksmark, som kaldes Gallemøg og Børnemøg. KS og JS begge i en gård for deres rummål, som er 1 $\frac{1}{2}$ ager bred, skal CJ give 3 agre i Bellingemark, Brændekildes Ager næst Bellinge by, kaldes Sædemøg Bjerge, og KS og JS selv at holde gærdet ved magt for samme magelægsjord. Item skal han give den ene ager kaldet Glordal. AJ for 4 stakkede stykker jord, som vender på hans rughave, skal CJ give ham 2 gode store agre i Brændekilde Kirkemark, som kaldes Kirkebjergs Ager, som ligger ene længst fra kirken, den anden, som kaldes Bøsemose Ager, ligger ene længst fra næst op til hans egne agre. Disse rummål når fra rugærdet neden Osebjerg i Osebjergs Kær, siden igen hver at tage sit rumål, som det falder. Da blev 3 gange påråbt, om nogen have noget at besvære sig heri, og der er ingen fremkommet, hvorefter CJ begærede tingsvidne, som blev udstedt ved efterskrevne mænd: Gl. Anders Lauridsen i Sanderum, Claus Juel, Jep Andersen smst., Hans Thomesen i Brændekilde, Hans Lauridsen og Hans Jensen smst. samt Anders Pedersen i Hjallesø. De vandt endrægteligen, at således er passeret. Til vidnesbyrd bekræftet med undertrykte signeter. Kongen konfirmerer mageskiftet. FR, 6, 220. (Udt.: K.S., 39-40).

8. okt. (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om at handle med borgmestre og råd i Køge om at have indseende med det magasinkorn, der henskikkes fra Tryggvælde. Kongen erfarer, at Christen Skeel t. Vallø har akkorderet med en person i Køge, som skulle tage i forvaring det korn, som adelen har bevilget at fremskikke til magasin, og at ingen af hans egne folk er så nær tilstede, som kan have indseende dermed. AU skal handle med borgmestre og råd i Køge om at have inspektion dermed. Sjt, 32, 631. K.

8. okt. (Kbh.) Teologerne på Kbh.s Universitet fik brev om, at ingen student må få attestation, før han i 2 år har fuldbragt sine studier på akademiet. Kongen kommer i erfaring, at studenterne ikke bliver så længe her på akademiet, som er anordnet, hverken efter akademiets fundats el. andre kgl. befalinger. Kongen vil, at ingen må få sin attestation, før han har kontinueret sine studier i 2 år. Sjt, 32, 632. (Tr.: DKL, III, 374). K.

8. okt. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at erlægge Oluf Rasmussen [Nordmand] 100 rd., når de har midler dertil. Sjt, 32, 632. Incl. udat.

8. okt. (Kbh.) Tolderne i Sundet fik brev ang. kongen af Spaniens undersåtters told. Han har begæret, at hans undersætter ankommende i Øresund ikke besværes med højere told end andre nationer. De skal herefter fortolde hans undersætter, som med certifikationer beviser, at skibe og gods tilhører dem, efter den toldrulle, som i Kristianopel blev bevilget Generalstaternes undersætter. Sjt, 32, 632.

8. okt. (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om Chritian Fischers assignation for 4.007 rd. i Kolding toldkiste. Han skal lade ham bekomme dem af tilkommende forårs indkommende øksentold, hvilket skal blive ham godtgjort. JT, 13, 220. Incl. 29. sept.

9. okt. (Kbh.) Bevilling for Bartram Rantzau til toldfrit at udføre 6 hopper af riget. Ord. stil. Udt. i Sjr, 23, 441. K.

9. okt. (Kbh.) Jægermesteren fik brev om uden betaling at skaffe hr. Christoffer Ulfeldts arvinger vildt til hans begravelse, nemlig 3 stykker stort vildt, hvilket han skal lade skyde i vildtbanen i Malmøhus len, hvor det kan være mindst til skade. Sjt, 32, 633. K.

10. okt. (Kbh.) Hr. Knud Ulfeldt fik brev om tømmer til Landskrones ny bro og porte. Efter borgerskabets begæring er kongen tilfreds, at KU af kronens skove i lenet lader dem bekomme tømmer til den ny bro og portene. SkT, 8, 350. K.

11. okt. (Kbh.) Bevilling for hr. Morten Jensen Rønnebeck, sognepræst til Jungshoved, på et stykke øde jord. MJ har anholdt om, at en øde jord, kaldet Bødemandsplads, som han har fæstet af Jørgen Mogensens Kaas t. Gudumlund, da denne var forlenet med Jungshoved, for sædv. landgilde og fæste må perpetueres til præstegården formedelst dennes ringhed. Kongen bevilger dette, dog skal MJ og hans efterkommere præster give den sædv. landgilde og så tit, kaldet bliver ledigt, erlægge det tilbørlige fæste deraf. Sjr, 23, 442. K.

11. okt. (Kbh.) Konfirmation for fru Karen Lange, enke efter Christoffer Gøye, på 3.300 rd., et års afgift af Sæbygård len til aflæggelse af omslagsgæld. Der begæres konfirmation af en kvittans af rentemestrene, lyder: Jørgen Rosenkrantz t. Kjeldgård, Peder Vibe og Peder Reedtz t. Tygestrup gør vitterligt, at KL har gjort rede for 3.300 rd., som er 3 års afgift, den 3. part af hendes indkomst af Sæbygård len, som hun er forundt kvit og frit, til hjælp til at aflægge kronens gæld til Kieler omslag, bevilget i 3 år, fra Philippi Jacobi 1650 til samme dag 1653, årligt 1.100 rd., hvilke penge KL har ladet levere 1. jan. og 23. febr. 1651 og 10. febr. 1652 til Christoffer Gabel, K.M.s omslagsforvalter efter hans 2 nu i Rtk. indleverede kvittancer. KL begærer intet vederlag derfor, som andre kan begære efter den forpligt, afd. CG og hun med egen hånd har underskrevet. Kbh. 8. okt. 1653. Kvittancen er konfereret imod indlagte rgsk. og siden registreret. PV. Peder Pedersen. Anders Sørensen. Indskrevet Jens Christensen. Kongen konfirmerer dette. Sjr, 23, 442. K.

11. okt. (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev om at lade Hans Johan Witt, forvalter på Kronborg, årligt af Kronborgs skove bekomme 50 læs brændevod og af slottet hver dag om vinteren et herrelys. Han skal udvise veddet på steder, hvor det kan ske mindst til skovskade, og HJW kan derefter selv lade det skove. Sjt, 32, 633. K.

11. okt. (Kbh.) Niels Banner fik brev om nogen olden, som er forundt hr. Morten Jensen Rønnebeck, præst til Jungshoved. Han må årligt bekomme fri olden til 20 svin, og det skal blive ham godtgjort. Sjt, 32, 633. K. Incl. 7. okt.

12. okt. (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev om, at nogen reparation på Kronborg, både med tømmer- og murværk, i næst afvigte sommer, må godtgøres i hans lensrgsk. I lige måde den nødvendige reparation af bestalter oberstlt. til fods Otte Skades logement på volden der. Sjt, 32, 634. K. Indl. udat.

12. okt. (Kbh.) Nogle rigsråder, hr. Ove Giedde m.fl., fik brev om 1. nov. at møde i Kbh., hvor de videre skal blive forstændiget om kongens vilje. Sjt, 32, 634. K.

Ligesådan brev fik Jørgen Seefeld, hr. Frederik Reedtz og Christen Skeel.

12. okt. (Kbh.) Skøde til Hans Villumsen, tidl. generalproviandmester, på Dronninggård på Nyborg Slots grund, med gårdsrum o.a. HV og hans arvinger skal beholde den med sådan kondition, at de er forpligtet til at holde gården og stalden ved sådan magt, at den kan bruges, når kongens ride- og kuskeheste, såvel som andre fyrstelige personers heste ankommer dertil. Desligeste, at kongens rejsefolk kan logere der og bispises for billig betaling, som det er sket hidindtil. Dog uden frihed, dersom de, der bor i gården, bruger anden borgerlig næring. FR, 6, 223.

13. okt. (Kbh.) Fru Karen Lange fik brev om at måtte beholde olden i Sæbygårds indelukkede mark.¹ Kongen er tilfreds, at hun i nærværende år alene til sine egne svin må nyde den olden, som kan falde i Sæbygårds indelukkede mark, og at hun må lade indbrænde svin derpå, dog at der ikke begås underslæb ved hendes fogeder. Sjt, 32, 634. Indl. 2. okt. (2) og udat.

1) Jf. ovf., s. 331, 16. sept.

13. okt. (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om, at fru Karen Lange, enke efter Christoffer Gøye, må beholde olden i Sæbygårds indelukkede mark, hvilket til efterretning lades ham at vide. Sjt, 32, 634. Indl., se foreg.

13. okt. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om at hidskikke den halve part af kirkernes beholdning til Regenskirken, hvilket han har fået befaling til for nogen tid siden. Kongen erfarer, at pengene endnu ikke er indkommet. OG skal med det forderligste indskikke halvparten af det, kirkerne i lenet endnu har i beholdning, og levere det til hr. Laurids

Mortensen (Scavenius), superintendent over Sjæll.s stift. SkT, 8, 350. K.

14. okt. (Kbh.) Bevilling for grev Christian Rantzau til toldfrit at udføre 9 hopper af riget. Ord. stil. Udt. i SjR, 23, 442.

14. okt. (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev angående bønderne i de herreder, som plejer at vogte Islev Mark, som Peder Pedersen, øverste renteriskriver, har i forpagtning. PP har begæret, at kronens bønder i Smørum, Ølstykke og Sokkelund herreder må tilholdes efter hans forpagtningsbrev at vogte kongens kvæg, som indslås på græsning på Islev Mark, el. i stedet udgive vogterpenge. Da kongen eragter dette billigt, skal AU tilholde bønderne enten selv at vogte kvæget el. akkordere derom med den mand, som bor der på stedet, og som PP beretter har været brugeligt i over 50 år. SjT, 32, 635. K.

14. okt. (Kbh.) Adam Henrik Pentz fik brev om at forordne en værge til afd. drabant Christoffer van Lingens børn. Han skal tilholde mag. Hans Pogenberg, Johan Luning el. Andreas Daboltsen, at en af dem, hvem han tilforordner, skal påtage sig CLs 4 børns værgemål. SjT, 32, 635. K. Indl. udat.

14. okt. (Kbh.) Otte Thott fik brev om at erklære sig om noget jord, kaldet Grønnevang, som Birgitte, enke efter Tidemand Krudtmager (Krudmeyer) i Malmø, begærer i stedet for den have uden for Sønderport, som hun i sidst forleden svenske fejde mistede til Malmøhus' fortifikation, og hvorpå der er bygget en skanse. Hun begærer, at hun til vederlag må forundes så meget af et stykke af byens jord vest for byen, som hendes forrige have andrager, eftersom hun dog havde jorden i leje af byen. OT skal erkyndige sig om sagens beskaffenhed, og dersom han eragter, at det kan ske, skal han handle med borgmestre og råd derom, og siden på kongens ratifikation gøre det til ende. SkT, 8, 350. K.

15. okt. (Kbh.) Jægermesteren fik brev om at lade Margrete Skeel, enke efter Henrik Ramel t. Bækkeskov, uden betaling bekomme vildt til dennes begravelse, nemlig 4 store dyr, som han skal lade skyde på Møn, hvor det kan være vildtbanen mindst til skade. SjT, 32, 636. K.

15. okt. (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om at udlægge bønder i sit len til postværkets fortsættelse på Loll. og Falster. Kongen anser for godt

til købmandskabets bedre fortsættelse at lade forordne et bud til Falster og Loll. som skal rejse hver uge fra Kbh. gennem efterskrevne købstæder: Køge, Præstø, Vordingborg, Nykøbing og Nakskov, hvilket Poul Klingenberg, generalpostmester i Danmark, har påtaget sig at iværksætte efter den samme anordning som Nørrejylland og Skåne, med så skel, at han må bevilges fornødne bøndergde ved landevejen til at fordre samme bud ved nat og dag. AU skal så mange steder i lenet, som gøres fornødent, ved landevejen udlægge bøndergde, som kan føre budet. De bønder, som således bliver udlagt, skal være forskånet for alle andre ægter og arbejde. Han skal have indseende med, at det uden forsømmelse sættes i værk. SmT, 8, 70. K.

Ligesådannt brev fik Christen Skeel, Frederik Reedtz, Ove Skade, hr. Flemming Ulfeldt og fru Ide Grubbe i deres len.

16. okt. (Kbh.) Christen Skeel fik brev om gods, Gunde Rosenkrantz t. Vindinge begærer til mageskifte, liggende under Tryggevælde len i Leierstofte, hvorimod han erbyder igen at ville udlægge 3 gde i Havnelev og Lille Hedinge i samme len. CS skal erklære sig, om godset, han begærer, for belejlighed uden lenets skade kan mistes, og om vederlaget kan agtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæringen i Kanc. Sjt, 32, 636. K.

16. okt. (Kbh.) Mogens Høg fik brev om at erklære sig om gods, Gunde Rosenkrantz begærer til mageskifte. GR begærer til magelæg gde og gods i Øster Lisbjerg h., Skorupgård, med et bol i Elsted. Hvorimod han til fyldest vederlag erbyder 2 gde og gods, nemlig 1 gd. i Krustrup, og, hvis den ikke kan opløbe, 1 gd. i Roslund i Kalø Slots mark. Da han er lensmand over lenet, hvor godset er beliggende, skal MH erklære sig om godset for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 220.

17. okt. (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om at lade Ejler Pedersen berider få 2 stodheste at skikke til Vordingborg, så og om at hidskikke 2 foler. Han skal anordne, at kongens berider Detmer lader kongens staldmester Ejler Pedersen bekomme de 2 stodheste, han har hos sig, og lade dem fremskikke til Vordingborg Slot. I lige måde skal WR til Kbh. fremskikke 2 kastanjebrune foler, som Peter berider har hos sig. Sjt, 32, 637. K.

17. okt. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at afskrive en gård på afd. Anders Hansens arvingers pantebrev i Malmø, som Just Krudmeyer, borger i Malmø, igen har afstået til kronen. JK har afstået en gård på Bornholm i Povlsker s., Arris Arrissen påbor, skylder årligt $4\frac{1}{2}$ pd. $8\frac{1}{2}$ mk. smør, 1 td. rug, 1 td. 1 skp. byg, 1 td. 2 skp. havre, 2 høns, 1 gås, 5 sk. $5\frac{1}{2}$ albus, 5 læs ved, 1 læs limsten, 4 mk. 3 sk. landgilde, som har været pantsat til AHs arvinger. Adressaterne skal afskrive den hidindtil pantsatte gård på det ham meddelte skøde og igen indtegne den i lenets jordebog på Rtk., på det lensmanden årligt kan gøre rgsk. Sjt, 32, 637. Orig. i DKanc. B 179h.

17. okt. (Kbh.) Just Krudmeyer, borger i Malmø, fik forskånsel for næstfølgende 10 år, beregnet fra brevetts dato, for værgemåls- o.a. byens bestillinger, eftersom han frygter som en ung mand og i sådant ganske ukyndig at geråde i fare. Hvorimod han erbyder sig til kongen af kronens pantegods på Bornholm i Hammershus len at afstå en gård, som for forstrækning er udlagt som pant til afd. Anders Hansens arvinger, nemlig Pedersker s., Arris Arrissen, skylder årligt $4\frac{1}{2}$ pd. $8\frac{1}{2}$ mk. smør, 1 td. rug, 1 td. 1 skp. byg, 1 td. 2 skp. havre, 2 høns, 1 gås, 5 sk. $5\frac{1}{2}$ alb., 5 læs ved, 1 læs limsten, 4 mk. 3 sk. landgilde, som beløber sig til 705 sldl. 30 sk. SkR, 6, 307.

17. okt. (Kbh.) Hr. Joakim Gersdorff fik brev om i lenets jordebog at lade indskrive en gård af afd. Anders Hansens arvingers pant i Malmø, som Just Krudmeyer, borger i Malmø, igen har afstået. Gården, som har vært pantsat til AHs arvinger, ligger på Bornholm, Pedersker s., Arris Arrissen påbor, skylder årligt $4\frac{1}{2}$ pd. $8\frac{1}{2}$ mk. smør, 1 td. rug, 1 td. 1 skp. byg, 1 td. 2 skp. havre, 2 høns, 1 gås, 5 sk. $5\frac{1}{2}$ alb., 5 læs ved, 1 læs limsten, 4 mk. 4 sk. Det beløber sig til 705 sldl. 30 sk. JG skal lade den indskrive i jordebogen og årligt gøre rgsk. på Rtk. for den visse og uvisse rente og indkomst. SkT, 8, 352.

17. okt. (Kbh.) Frederiksodde fik brev på 3 ordinære årlige markeder. Kongen har fundet for godt, at byen kan formeres, og handel tiltage ved ordinære årlige markeder. Derfor påbydes 3 årlige markeder, 1., som indfalder 21., 22. og 23. jan., 2. midsommermarked 13., 14. og 15. juli og 3. 22., 23. og 24. sept. Alle forbydes at hindre Frederiksoddes indbyggere heri el. at gøre indpas. JR, 12, 248. (Tr.: CCD, VI, 144). K. Incl. 9. okt. og udat.

18. okt. (Kbh.) Forsikring til Arent von der Kuhla for 2.083 rd. 32 sk. til aflæggelse af omslagsgæld, som AK i 3 næstforegående år, hvert år den 3. part, har erlagt, hvilket er et års visse indkomst, som han efter jordebogen og renteritakst nyder af Kronborg len. Kongen kvitterer og lover, at AvdK, om der i hans levende live sker forandring, skal nyde lige så meget af sin efterkommer i lenet igen, ellers skal hans hustru og arvinger nyde lige så meget igen af hans efterkommer i lenet. SjrR, 23, 443. K.

18. okt. (Kbh.) Hr. Holger Rosenkrantz t. Ørup fik brev på et begravelsessted i Veterslev Kirke. HR har begæret, at han til et begravelsessted må bevilges et lidet kapel, sakristiet, i hans sognekirke Veterslev ved hans gård Sørup. Da kongen af erklæring fra Jørgen Seefeld til Refs erfarer, at det kan ske kirken uden skade, bevilger han dette, dog at HR til dets vedligeholdelse udgiver noget efter den forordning, som han gør derom i levende live, så at kirken ingen skade lider på bygning o.a. SjrR, 23, 444. K. Incl. 27. aug.

18. okt. (Kbh.) Lorentz Kruck, tidl. arzneismed på Vordingborg, fik brev på sin tidl. besoldning. Kongen bevilger, at LK årligt sin livstid må bekomme løn og kostpenge, ligesom han har haft det, mens han var i kongens tjeneste, hvilket skal erlægges ham af skriverstuen på Vordingborg Slot, så og at han må være fri og forskånet for al borgerlig og byens tyng. SjrR, 23, 444. K. Incl. 28. marts.

18. okt. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at lade noget gods afskrive på Gabriel Rennsbergs pantebrev, som han igen har afstået til kronen, efter at det har været pantsat til ham: Ålborghus len: 1 mølle, i Han h., på Hannæs i Tømmerby s., Nørre Mølle, Jacob Andersen, skylder årligt 6 pd. byg; nok i Vestervig Kl. len, Refs h., Hillerslev s.,¹ Hurup: Nis Jensen, skylder årligt 2 pd. byg, 1 pd. malt, 3 heste, 1 fodernød, 1¹/₂ pd. flæsk et år og 5 sk. 3 alb. et andet; Flonlund: Peder Lauridsen i Kobberød af 1 bol 1 td. havre; Hassing h., Tolbøl: Mads Christensen, skylder årligt 1 pd. malt, 1 pd. smør, 1 gås, 2 høns, 1 fodernød, 1 pd. flæsk et år og 10 sk. 2 alb. et andet; Christen Jensen, skylder årligt 1 pd. malt, 1 pd. smør, 1 gås, 2 høns, 1 fodernød, 1¹/₂ pd. flæsk et år, et andet 10 sk. 1 alb.; Peder Madsen, skylder årligt 1 pd. malt, 1 pd. smør, 1 gås, 2 høns, 1 fodernød, 1¹/₂ pd. flæsk et år og 10 sk. 2 alb. et andet. Visby s. og by: Oluf Christensen, skylder årligt 2 pd. byg, 4 td. havre, i hvilken gård GR er indført for 88 rd. 1¹/₂ ort 4 sk. beregnet i htk. De

skal lade det afskrive på det ham meddelte skøde og igen indtegne det i lenets jordebøger på Rtk. Sjt, 32, 637.

1) Et *Hillerslev* s. findes ikke i Refs h., derimod et *Hurup* s.

18. okt. (Kbh.) Hr. Axel Urup skal tilholde borgmestre og råd i Køge at lade mag. Hans Brochmand, sognepræst til Skt. Nikolaj i Kbh., være hans yngste søsters arv følgagtig. HB har begæret, at han selv må få i hænde sin yngste søsters anpart i en arv, som er tilfaldet hende i Køge, eftersom han har påtaget sig hendes værgemål og ikke kan søge hendes gavn deri, medmindre han må være arven rådig. Kongen er tilfreds hermed. AU skal tilholde borgmestre og råd, at de lader HB være arven følgagtig. Sjt, 32, 638. K.

18. okt. (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om at tilholde borgmestre og råd i Køge, at de lader Alhed Jensdatter være en arv følgagtig. Hun begærer, at hun selv må være en tilfalden arv rådig, eftersom renten er så ringe, at hun ikke kan holde sig deraf. Af AUs erklæring erfarer kongen, at borgmestre og råd undskylder sig, at de ikke uden kongens tilladelse kan lade hende arven være følgagtig som en kvindespersion og derfor ikke sin egen værge. Kongen er tilfreds hermed, og AU skal tilholde borgmestre og råd, at de lader hende bekomme arven. Sjt, 32, 639. K. Indl. 18. okt.

19. okt. (Kbh.) Privilegium for renteskriver Jens Lassen med medparticipanter på at besejle de Caribiske Øer. JL agter på nogle pladser i Nordsøen og de Caribiske Øer at søge handel og trafik. Kongen bevilger følgende privilegier... [se ovf., s. 354, 5. okt.]. Dog bevilger kongen, at de må være forskånet for al told den første rejse frem og tilbage, så og at de toldfrit må indføre alle species, som gøres fornødne til den første rejse. Derimod skal de straks efter den første velaflagte rejse igen affærdige 2 el. 3 skibe og altid forbedre farten og handelen, om Gud første gang giver lykke, og da siden altid give en vis sum i stedet for told. Sjr, 23, 445. (Tr.: KD, V, 365). K.

19. okt. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om, at Peiter Skuldt skibskaptajn må forløves at betjene renteskriver Jens Lassen og hans medparticipanter på en rejse i Nordsøen og De caribiske Insuler, dog imidlertid i kongens tjeneste nyde sin årlige besoldning ligesom hidindtil. Sjt, 32, 639. K.

19. okt. (Kbh.) Jørgen Bjørnsen fik brev om at lade renteskriver Jens Lassen være et af de eng. skibe, Friend, følgagtig efter gjort taksering. Sjt, 32, 640.

19. okt. (Kbh.) Bevilling for Pernille Olufsdatter af Ormstrup i Skåne til at have Svend Jensen, som hendes tidl. mand var beslægtet med i 4. led. Dog skal de bevisliggøre, at SJ ikke er hendes tidl. mand nærmere pårørende, og derforuden give 8 rd. til Vartovs Hospital. Skr, 6, 307.

19. okt. (Kbh.) Hr. Jørgen Brahe t. Hvedholm fik forsikring for 2.109^{1/2} rd. 3 mk., et års visse indkomst af Hagenskov len, som han i 3 næstforegående år, hvert år den 3. part, har erlagt efter jordebogen og renteritakst til aflæggelse af omslagsgæld. Kongen kvitterer og lover, at JB, om der i hans levende live sker forandring, skal nyde lige så meget af sin efterkommer i lenet igen, ellers skal hans hustru og arvinger nyde et nådsensår, som ellers plejer at ske. FR, 6, 224.

19. okt. (Kbh.) Henrik Thott fik brev om af sit lens indkomst at betale Laurids Pedersen og Christoffer Sørensen, kongens pligtsfogeder ved Kbh.s Slot, 700 rd. for post- og arbejdsvognsheste.¹ Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 221. Incl. 13. okt.

1) I selve brevet står blot post- og arbejdsvogne.

19. okt. (Kbh.) Erik Juel og hr. Mogens Sehested fik brev om Laurids Pedersen og Christoffer Sørensen pligtsfogeders indvisning i Ålborg- hus og Riberhus len for 500 rd. for post- og arbejdsvogne efterhånden, indtil de bliver betalt. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 221.

Ligesådan brev fik MS på samme måde at betale dem 500 rd.

19. okt. (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om af toldkisten i Kolding at betale Ulrik Christian Gyldenløve 2.000 rd., for hvilke denne siden 1. dec. har haft kongens indvisning i tolden. SB skal til Mortensdag betale ham el. hans fuldmægtig pengene, som kongen er ham skyldig efter et håndskrift, og afskrive dem på det originale håndskrift, når pengene udleveres. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 221. Incl. udat.

21. okt. (Kbh.) Lunde Kapitel fik brev om at erklære sig om Gunde Rosenkrantz t. Vindinges mageskifte. GR begærer følgende gods i Skåne, Torne h., Stangeby: Peder Poulsen, Laurids Nielsen; Fledie: Knud Eriksen; Bjellerup: Bertel Nielsen, Laurids Nielsen; Kaldby: Rasmus

Mortensen. Bare h., Totterup: Peder Jensen, Peder Jensen, Peder Olesen, Oluf Jensen og Oluf Jensen. Lumme s., Bragerup: Jens Nielsen, 2 øde jorder; Hierup: Mads Olufsen. Oksie h., Kautrup: Jens Poulsen. Skyds h., Hvellinge: Peder Bentsen, Niels Gønge, Peder Svendsen, Jens Pedersen; Espe: Peder Lauridsen; Lille Hammer: Peder Pedersen. Harjagers h., Høje: Niels Asmindsen, Anders Ibsen; Karleby: Ib Hansen, Thyge Mogensen; Dagstrup: Knud Ingmansen; Ålstrup: Børge Hansen, Bent Lauridsen; Sakstrup: Ebbe Nielsen, Peder Erlandsen, Erland Pedersen, Rasmus Ibsen og Rasmus Ibsen, Henrik Hansen, Niels Klemmensen, Niels Pedersen, Oluf Pedersen. Froste h., Slostrup: Peder Bendsen; Hør: Niels Bendsen; Bøstoft: Oluf Troelsen; Rolsbjerg: Aage Ibsen, Peder Olufsen, Niels Nielsen, Jens Torbensen; Verneløse: Niels Svendsen; Sviberup: Aage Pedersen og Niels Pedersen, Peder Pedersen, Peder Lauridsen, Mogens Svendsen, Niels Nielsen; Bues: Ib Olsen; Agerskov: Anders Bendsen. Gers h., Øster Vram: Erik Pedersen. Herrested h., Forup: Niels Erlandsen; Skovby: jus patronatus. Onsø h., Billing: Niels Aagesen, Svend Bendsen, Jens Nielsen, Hans Hansen, Peder Hansen, Aage Jensen, Peder Mikkelsen. Luggude h., Ørnevær: Kjeld Nielsen. Nørre h., Birkerød: Anders Jensen. Lynids h., Villie: Thue Bendsen; Borreby: Sadser Thugesen; Strø: Hans Thugesen; Hjæred: Thuge Bendsen, Jon Mogensen. Bare h. [Torne h.,]¹ Valby: Peder Boeg, Jep Nielsen, Niels Ibsen. Skyds h., Gislev: Mads Pedersen, Peder Lauridsen, Mads Nielsen, Jens Lauridsen, Peder Reff, Niels Jensen. Bare h., Opager: Peder Bagh, Aage Olsen; Lille Røby: 1 jord. Hvorimod han til fyldest vederlag tilbyder at udlægge af sit gods i Skåne: Alnerup hgd. med underliggende, som er Skovgården, Oluf Jacobsen påbor, vejrmøllen Lumme Kværn, Jens Nielsen påbor, Gammel Amagergård, Laurids Christensen påbor, Ny Amagergård, Christen Poulsen påbor, smedjen ved Lumme Kværn, Jep Smed påbor; Kastrup by: 6 gde; Agerup: 8 gde, nok Thogerup, Store Haubo, Lille Haubo, Lumme, Tholstrup, Engelstrup: 1 gd., Vingelstrup: 6 gde, Kvinge: 1 gd., Starup: 1 gd. Adressaten skal erklære, om godset, som GR begærer, for belejligheds el. anden herligheds skyld uden kapitlets skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. SkT, 8, 352.

1) Jfr. s. 406, hvoraf fremgår, at et navn er glemt.

21. okt. (Kbh.) Borgmestre og råd i Thisted fik oprejsning i en sag. De har andraget, hvorledes de for nogen tid siden har forhvervet vidnesbyrd ang. nogle ord, deres sognepræst, mag. Anders Nielsen, har talt

på prædikestolen, hvormed de mener sig angrebet for nær. Samme vidnesbyrd er efter ANs indstævning blevet underkendt ved Viborg Landsting. De begærer at måtte lade nævnte vidnesbyrd påtale påny, hvortil kongens oprejsning behøves, eftersom dommen er forblevet ustævnet over tiden. Kongen oprejser sagen, dog at de straks indstævner den. JR, 12, 249.

21. okt. (Kbh.) Hr. Ebbe Ulfeldt fik brev om at lade Hans Bille være følgagtig det pantsatte gods i sit len, som han har for en sum penge, han har forstrakt kongen med. JT, 13, 222. K.

22. okt. (Kbh.) Privilegier for Christen Pedersen, skriver på Dragsholm Slot, på et bol i Vindekilde. CP har andraget, hvorledes han har handlet med en bonde i Vindekilde, Oluf Pedersen, som for ham har opladt en bolig, han påbor. Deraf gives årligt 1 lam og 2 høns til landgilde. Han begærer, at kongen vil bevilge privilegium og frihed som bønderne på Frederiksborg og Khb.s len nyder på deres gårde, nemlig at bygningen må følge CP og hans arvinger, og når nogen af dem afgår ved døden, at de da så tit, som den bliver ledig, må fæste jord og eng, som ligger dertil. Kongen bevilger dette, dog at de i rette tid yder den årlige landgilde. SJR, 23, 446. K.

22. okt. (Kbh.) Cornelius Lerche fik brev om, hvad K.M. har at præten dere hos kongen af Spanien, så og hans rejse derfra. Af CLs skrivelser erfarer kongen den ringe udsigt, der er til på denne tid at erlange nogen betaling af de resterende penge. Derfor vil kongen med det første sende CL brevene til kongen af Spanien, hvorved CL kan licentiere sig fra det kgl. hof og begive sig på hjemrejsen. For at der kan blive fuldkommen rigtighed om det, som kongen kan prætendere, skal CL beflitte sig på at få en fuldkommen afregning og derefter snarest muligt en kgl. obligation på summen og om muligt på rente. SJT, 32, 640. K. (Efter kanslers ordre).

22. okt. (Kbh.) Bevilling for Jens Christensen renteskriver på kannikedømme i Roskilde efter Jørgen Rasch i Lunde Domkirke, med bønder, tjenere o.a. rettighed. Han er undergivet den gejstlige ordinans og kapitlets statutter og skal gøre tjeneste inden for og uden for kirken som andre kanniker, han skal forbedre den gård og residens, han bekommer og holde den ved god hævd og holde bønderne ved lov og ret og ingen af dem forurette, ej heller forhugge skovene. Når han ikke er

forhindret i kongens daglige tjeneste, skal han residere ved kapitlet og gøre tjeneste som andre residerende kanniker. SkR, 6, 308.

22. okt. (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om K.M.s ankomst til Kolding og om hr. Ernst Günthers medhavende heste. Kongen eragter selv med hofstat at ankomme til Koldinghus. SB skal gøre den anordning, at kongens folk og heste, kuske såvel som håndheste, af dem, som her-tug Ernst Gynther har med sig på rejsen til Zeell, når de kommer tilbage derfra bliver forsynet hos SB på slottet indtil kongens videre anordning el. kongens egen ankomst. JT, 13, 222. K.

23. okt. (Kbh.) Jørgen Bjørnsen fik brev om at lade renteskriver Jens Lassen til låns bekomme nogen knapholt til tøndestave i det eng. skib Friend. JB skal lade det specificere og overlevere ham det mod hans revers, at han vil skaffe lige så meget og lige så godt igen. Sjt, 32, 640.

24. okt. (Kbh.) Hans Christensen i Egtved fik fornyelse på et gammelt brev. HC begærer konfirmation af benådning, som hans far og oldefar var benådet med af kongens far og af Chr. 3.,¹ nemlig at han og et af hans ægtebørn, som længst lever efter ham, må have den gård, som han nu selv ibor. Kongen konfirmerer dette, dog for billigt fæste, når gården falder fæsteløs, og de skal årligt give afgiften, landgilde o.a., og holde gården vel bygget og ej forhugge skove liggende dertil. JR, 12, 249. K.

1) Chr. 4.s brev, se KB 1631, 440-41, mens Chr. 3.s brev, af notat på K. angivet at være af 2. april 1531, ikke synes indført i KB.

25. okt. (Kbh.) Bevilling for højlerde Marcus Meibom¹ af årlig pension på 600 rd. fra brevetts dato. Rentemestrene skal... Sjr, 23, 446.

1) Kopibogen har *Maibomius*.

25. okt. (Kbh.) Iver Kaas, Hans Juel, Sigvard (Sivert) Brockenhuus og Christian Kaas fik befaling til at granske nogen ejendom ml. Claus Pors og fru Elsebe Juel, enke efter Ove Juel. Der er tvist ml. CP og EJ ang. et stykke ejendom liggende til en af EJs gårde, Hillerslev h., Østerild s. og by, hvilket af landsdommerne er henfundet til gode mænd at granske dets lejlighed, situation o.a. De har derfor begæret kongens befaling til adressaterne. Disse skal begive sig til de omtvistede åsteder og granske deres beskaffenhed. Det, de gransker, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom

en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 13, 222. Indl. 25. okt. (2).

26. okt. (Kbh.) Malte Sehested fik å.b. om sammen med Manderup Due at levere Børglum Kloster til Jørgen Rosenkrantz. Ordin. stil. Udt. i Sjr, 23, 447. K. (se flg.).

26. okt. (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck og Rønnov Bille fik befaling til at levere Jørgen Rosenkrantz Sorø og Maribo efter afd. Falk Gøye. Udt. i Sjr, 23, 447. K.

26. okt. (Kbh.) Sørø, Børglum og Maribo Kl.s bønder fik følgebrev om at svare Jørgen Rosenkrantz... stil. ordin. Dat. ut supra. Udt. i Sjr, 23, 447. K.

26. okt. (Kbh.) Rønnov Bille og Axel Juel fik brev ang. skifte efter Frederik Parsberg. Der skal på Vognerup holdes skifte efter FP. Adressaterne skal som kommissarier være til stede, og dersom nogen tvist indfalder ml. arvingerne, skal de forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den tilstedekommande have fuldmagt til at tage en anden god mand i hans sted. Sjt, 32, 640. K. Indl. 17. og 25. (3 stk.) okt.

26. okt. (Kbh.) Hr. Mogens Kaas og flere fik befaling til at være Frederik Parsbergs enke Sofie Kaas og børns værge. Der skal holdes skifte på Vognerup efter FP. MK skal være SKs værge og have indseende med, at hun vederfares ret. Sjt, 32, 641. K. Indl., se foreg.

Ligesådan blev Jørgen Kaas t. Gudumlund at være sønnen Jørgen Parsbergs værge. Item Bjørn Kaas t. Vejrup at være døtrene Mette og Sidsel Parsbergs værge.

26. okt. (Kbh.) Toldofficererne over alt Danmark og Norge fik befaling om designation på det, der månedligt dette år er indkommet i toldkisterne, beregnet til Martini førstkommande. Sjt, 32, 642. K.

Ligesådan blev Mikkel Langemack om hans underhavende toldkister. Ludvig Lorents om hans. Henrik Thellemand om hans.

26. okt. (Kbh.) Jægermesteren fik brev om til Kbh. at skikke 10 levende harer, som han skal lade fange på Møn. Sjt, 32, 642. K.

26. okt. (Kbh.)¹ Rentemestrene fik brev om at lade Peder Juel t. Hundsbæk, ordinær gesandt i Sverige, bekomme 800 rd. af hans besoldning og tage dem af tolden i Nørrejyll., hvor de eragter, det bedst kan ske. Sjt, 32, 642.

I margenen står: Arent von der Kuhla fik brev ang. Laurids Madsen Lime 27. okt., læs fol. 671.

26. okt. (Kbh.) Bevilling for Enevold Kruse til at opsætte sin afd. hustrus begravelse til 13. nov. SkR, 6, 308.

26. okt. (Kbh.) Hr. Ove Skade fik brev om, at K.M.s stod og foler skal forblive ved Nykøbing Slot. Eftersom kongen har forundt ham ladegården ved Nykøbing Slot, så er hans vilje, at hans stod og foler, nemlig 1., 2. og 3.åringer, ungefær i alt 40 stykker, herefter som tilforn i kongens søster, enkeprinsessens tid, skal viderefødes og overstaldes med rug- og stråfoder. SmT, 8, 71. K.

27. okt. (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev om at lade registrere alle eng. varer oplagt i Helsingør og der specificere, hvilke der er tjenlige og hvilke utjenlige, og siden ved rigtig vægt overlevere til toldskriver Laurids Madsen [Lime] i Helsingør og siden indskikke underretning i Kanc. Sjt, 32, 671. Incl. 12. nov. (år uang.)

27. okt. (Kbh.) Kjeld Krag fik brev om at erklære sig om noget gods, Otte Thott t. Næs begærer til pant. OT har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer en gård i Malmøhus len, Ingelsted h., Glimminge, som Ingvor Jensen påbor. KK skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Malmøhus, og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. SkT, 8, 354.

27. okt. (Kbh.) Skovrideren på Falster fik ordre til at skaffe fru Ide Grubbe, enke efter Frederik Barnewitz t. Rudbjerggård, vildt til hans begravelse, nemlig 4 store hinde, hvorfor hun har erlagt betaling i

Kongens eget Kammer. Han skal lade dem skyde, hvor det er vildtbanen mindst til skade. SmT, 8, 71. K. Indl. 13. okt.

27. okt. (Kbh.) Erik Juel t. Hundsbæk, Jørgen Kruse t. Hjermitlevgård, Jacob Grubbe t. Kæbel og Mogens Friis t. Faurskov fik befaling til at granske en mølle ml. fru Christence Lindenov, enke efter Claus Sehested t. Ørslevkloster, og hr. Oluf Parsberg t. Jernit. CL har andraget, at der er tvistighed ml. hende og OP ang. en mølle, som OP har ladedet opbygge på Laurbjerg Mark, hvilket hun formener er sket imod loven og til fortrængsel for hendes tjenere, eftersom hun såvel som flere lodsejere har fælled i samme mark. Det er af landsdommerne i Nørrejyll. henfundet til gode mænd at granske dets lejlighed, situation o.a. De har derfor begæret kongens befaling til adressaterne. Disse skal begive sig til de omtvistede åsteder og granske deres beskaffenhed og forfare, hvor mange lodsejere der befindes at være, og om deres ejendom i marken støder på den å, som OP vil tilegne sig som mølledam, og om OP efter de derom erhvervede syn og vidner billigen eragtes at kunne have mølledam og dambund på begge sider af nævnte ager, som han vil forbeholde sig som mølledam. Det, de gransker, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesse-rede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal de, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 13, 222. Indl. 1. og 14. okt.

28. okt. (Kbh.) Mester Niels Andersen fik brev om, at han må kaldes, hvor det lovligt kan ske efter ordinansen. Udt. i Sjr, 23, 447. K. Indl. 28. okt.

28. okt. (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev ang. Herman Isenberg (Eisenberg), borger i Kbh., om den krudtmølle i Sokkelund h. Item om at forordne et kammer til krudt over Nørreport. Kongen har forundt HI krudtmøllen i Sokkelund h., som kongen selv hidindtil har brugt, med de privilegier, som bevillingsbrevet udviser, og som AU skal holde. HE skal nyde krudtmøllen med bygning og redskab, dog ikke huset at tørre i, som til intet er tjenligt. For at HI og hans arvinger kan bruge strømmen o.a. herlighed tillige med bygningerne, skal han årligt give 15 rd., hvorimod han er forpligtet til at lade møllen opbygge på egen bekostning og derefter vedligeholde den. Dersom nogen bygning kan forfalde, efter at den første gang er opbygget af ham, skal han for billig betaling undes så meget eg og bøg af kronens sko-

ve, som er fornødent. Desuden skal af samme skove for betaling udvises til mesteren og svendene så meget ildebrænde, som de har fornødent. Når HI el. den af hans arvinger, som har fæstet møllen, afgår ved døden, skal den af arvingerne, som igen tiltræder møllen, hver gang give 20 rd. til fæste, hvilket ligeså skal holdes, hvis han el. han arvinger sælger møllen. AU skal også udvise ham et kammer over Nørreport til at indlægge ungefær 100 centner krudt i. Sjt, 32, 642. K. Incl. 27. okt.

30. okt. (Kbh.) Hr. Iver Vind og hr. Jørgen Brahe fik brev om at forhøre Henrik Gyldenstjerne og Henning Pogwischs kommissarieregnskaber i Fyn og kvittere dem derfor. FT, 7, 157.

30. okt. (Kbh.) K.M.s mageskifte med fru Ide Lunge, enke efter Otte Skeel. IL har for magelæg udlagt mølleparter og gods i Kalø len: Mårup Mølle, skylder årligen hendes part 5 td. mel, nok Lille Mølle, skylder hendes part 3¹/₂ td. 2 skp. mel, med al ejendom, landgilde osv. Da har kongen til fyldest vederlag i Kalø len udlagt: Grenå Mølle osv., ordinær stil. JR, 12, 250.

30. okt. (Kbh.) Fru Ide Lunges genbrev efter ordinær stil, underskrevet af IL, Erik Krag og Steen Hohendorff. JR, 12, 250.

31. okt. (Kbh.) Lensmændene i Sjæll. og Smålandene og Skåne fik brev om, hvor korn- og flæskeskatten skal leveres. Adressaten /har tilforn bekommet befaling/ ang. denne skat, halvparten til flåden, halvparten til magasinerne i købstæderne. Det skal forblive efter de først udgåede skattebreve, så hele skatten i Sjæll. skal bruges til flåden. Sjt, 32, 643. K. Orig. (til Otte Pogwisch) i Frederiksborg lensark., LAK.

Lensmændene i Sjæll., Loll. og Falster, som fik breve: hr. Axel Urup i Kbh., Jørgen Seefeld i Ringsted, hr. Frederik Reedtz i Vordingborg, Otte Pogwisch i Frederiksborg, Christen Skeel i Tryggvælde, hr. Hans Lindenov i Kalundborg, hr. Niels Trolle i Roskilde, hr. Christoffer Urne i Dragsholm, Niels Banner i Jungshoved, Jørgen Seefeld i Holbæk, fru Margrete Skeel, enke efter Henrik Ramel i Møn, fru Karen Bille, enke efter Falk Gøye i Sorø, hr. Wentzel Rothkirck i Antvorskov, Arent von der Kuhla på Kronborg, Ove Skade i Nykøbing, hr. Flemming Ulfeldt i Halsted Kl., fru Ide Grubbe enke efter Frederik Barnewitz på Ålholm. NB I brevene til enkefruerne blev ml. tegnene // sat: vores befaling tilforn er udgået.

31. okt. (Kbh.) Lensmændene i Skåne fik brev. Som foregående, blot at kornskatten skal forbruges i Skåne til fæstningerne og flæsket frem-skikkes til Provianthuset til flåden. Sjt, 32, 644.

Lensmændene i Skåne: hr. Henrik Lindenov, Jacob Grubbe, Peder Vibe, hr. Knud Ulfeldt, hr. Tage Thott, hr. Niels Krabbe, hr. Ove Giedde, Kjeld Krag, Otte Thott, hr. Joakim Gersdorff.

31. okt. (Kbh.) Bispem i Århus, dr. Jacob Matthisen, fik brev ang. Margrete Pedersdatter, enke efter lektor, mag. Søren, og hendes ophold af 2 sogne, som den nuværende rektor i Århus forholder hende. MP har andraget, hvorledes rektor dér formener hende ophold af de 2 sogne, som ligger til lektors bestilling og som hendes afd. husbond har betjent, uanset at han har givet det til enken der i sognene. Da kongen har eragtet billigt, at hun bekommer noget til årlig underholdning af kaldene lige ved andre præsteenker, skal JM hjælpe hende til rette, og handle med nuværende lektor, at han giver hende noget til årligt underholdning hendes livstid, i det ringeste så meget, som hendes husbond har givet til den forrige daværende enke i Malling s., på det kongen kan blive forskånet for hendes klagemål. JT, 13, 224. Incl. 19. sept.

31. okt. (Kbh.) Gunde Rosenkrantz fik brev om at lade fru Ide Lunge, enke efter Otte Skeel, være en mageskiftet mølle følgagtig.¹ IL har i magelæg udlagt sine mølleparter af gods i Kalø len, Morup Mølle og Lille Mølle. GR skal lade dem annamme, indskrive i jordebgen og årligt gøre rgsk. for deres visse og uvisse rente og indkomst. JT, 13, 224. K. Incl. 11. og 17. sept.

1) Overskriften svarer ikke til brevets indhold.

2. nov. (Kbh.) Lensmændene i Sjæll. samt hr. Ove Giedde og Otte Thott i Skåne fik breve om at skikke oldensvin til Provianthuset. Adressaten skal, så snart oldensvinene er kommet af skovene, skikke så mange til Provianthuset, som i år er faldet til oldengæld. Han skal befale den, som fremfører dem, først at angive sig hos Adam Henrik Pentz, kongens hofmarskal, el. hos Caspar Gersdorff, kongens køgemester, på det de bedste først kan udtages til kongens hofholdning, og de øvrige leveres til Provianthuset. Sjt, 32, 644. K.

2. nov. (Kbh.) Dr. Peder Vinstrup, biskop i Skåne, fik brev om at inkvi-rere om, hvilke penge mag. Peder Struch har oppebåret af kirkesog-nene til ranson af en person i Tyrkiet. PV skal tilholde provsterne i

Skåne, at de med det forderligste flittigt inkvirerer hos sognepræsterne om, hvilke penge PS efter kongens tilladelse som væрге for en ung person har oppebåret af kirkesognene til ranson af denne. Den underretning, han får, skal han tilstille hr. Niels Krabbe. SkT, 8, 355. K.

2. nov. (Kbh.) Henrik Gyldenstjerne fik brev om at blive forløvet fra landkommissariusbestilling i Fyn. Kongen er tilfreds, at han for alderdoms og skrøbeligheds skyld må være entlediget fra denne bestilling. FT, 7, 157.

2. nov. (Kbh.) Mogens Friis fik befaling til i Hans Friis' sted at tilendegøre Christen Jørgensen Skeels mageskifte med Jørgen Kruse, landkommissarius i Nørrejyll. JK og HF har 3. juni bekommet kongens befaling til at besigtige og ligne noget gods, CS begærer til mageskifte, såvel som det, han erbyder at udlægge. Det er dog formedelst HF's svaghed ikke tilendekommet. Derfor har JK fået befaling til at tage MF i hans sted. De skal efterkomme den tidl. befaling. JT, 13, 225. Incl. 1. nov.

3. nov. (Kbh.) Lensmænd, fogeder, borgmestre og rådmænd o.a. fik brev om vogne og fri færger til Christoffer Steensen t. Grimsted.¹ CS er ofte forårsaget at rejse fra et sted til et andet i Danmark i den ham betroede kommissariusstilling. Adressaterne skal, når han undervejs besøger dem, forskafe ham 2 borgervogne el. 2 gode bøndervogne med heste og fri færge over færgesteder, så han velbefordret og uden ophold kan komme af sted. SmR, 7, 71.

1) Overskriften fremgår ikke af kopibogen.

3. nov. (Kbh.) K.M.s mageskifte med Jørgen Kruse. JK har for magelæg til kronen på vegne af Tolstrup Kirke og dens sognepræst udlagt af sine gde og gods i Ålborghus len i Tolstrup s.: Kærsgård, Mikkel Christensen påbor, skylder årligt 5 td. byg, 4 td. havre, 1 skovsvin, 1 gås, 2 høns, med al ejendom osv. Da har kongen til fyldest vederlag udlagt en kirkegård i Hjermitslev, Mourids Lauridsen påbor, skylder årligt til præsten i Tolstrup 1 td. smør, og til Tolstrup Kirke 18 vendelbo skp. byg, hvilke gde og gods osv. ordinær stil. JR, 12, 251.

3. nov. (Kbh.) Jørgen Kruses genbrev på førnævnte mageskifte, efter ordinær stil. Underskrevet af JK, Erik Krag og Steen Hohendorff. JR, 12, 252.

4. nov. (Kbh.) Bestalling for Christoffer Steensen som kommissarius i Loll. og Falster. For nogen tid siden har kongen bevilget, at der i hver provins må forordnes nogle landkommissarier, om hvilke adelen i hver provins skal votere, når de for rigsrådet har gjort deres ed, at de ikke vil foreslå uden dem, de finder tjenligst dertil. Kongen erfarer, at CS af adelen i Loll. og Falster er eligeret til denne bestilling og nu har præsteret juramentum fidelitas, og han tilforordner ham til denne bestilling. CS skal engang hvert år el. oftere forsamles med rigsrådet i Sjæll. at kommunikere med hverandre om alt, der bliver anordnet til landets defension. Dersom nogen, gejstlig el. verdslig, har noget at besvære sig over og begærer at andrage det for rigsrådet og kommissarierne, skal det være dem frit for, og de nævnte skal give det tilkende for kongen, på det han kan lade anordne det, som er ret. Dog skal det være ingen forment selv at foregive det for kongen. SmR, 7, 71. K.

4. nov. (Kbh.) Bevilling for Bunde Rasmussen på Skelstoft i Lolland til at gifte sig. BR andrager, hvorledes han for nogle år siden formedelst horeri er dømt fra sin forrige hustru og ikke må gifte sig igen uden kongens benådning og begærer denne. Da kongen erfarer, at hans forrige hustru nu er død, bevilger han, at BR må indlade sig i ægteskab med hvilken kvindespersion, Gud og lykken vil tilføje ham. SmR, 7, 73. Incl. 20. nov. og 1. okt.

4. nov. (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om noget gods, hr. Henrik Rantzau begærer til pant. HR har tilbudt i disse vanskelige tider til flådens udrustning at gøre nogen undsætning, hvorimod han til pant begærer gde og gods i Mariager Kl. len: Onsild h., Hornum s., Brøndum: Thomas Andersen påbor. CF skal erklære sig om godsets herlighed og belejlighed og om, hvor nært det befindes at ligge Mariager Kl., og derhos betænkende, hvad han mener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham til pant for, og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. JT, 13, 225.

5. nov. (Kbh.) Skøde til Jørgen Sørensen, indvåner i Kbh., på en byggeplads i Jerngade liggende inden for fæstningen, er først for til gaden 10 al. bred, siden endlangs Hans Friis' plads 44 al. lang, den tredje side endlangs de andre udviste byggepladsr 66 al. lang og den bageste side 50 al. lang, hvilken plads... [se s. 44]. SjR, 23, 447. (Tr.: KD, III, 426). K.

5. nov. (Kbh.) Jørgen Seefeld på Ringsted fik brev om, at Brandt Han-

sen i Ringsted må forløves fra sin borgmesterbestilling, som han i lang-sommelig tid har betjent. Af JSs erklæring erfarer kongen, at BH for-medelt alderdom og svaghed ej længere kan forestå bestillingen. Kongen er tilfreds, at han må forløves, dog uden nogen frihed herefter. Sjt, 32, 645. K. Incl. 29. okt. og udat.

5. nov. (Kbh.) Hr. Hans Lindenov fik brev ang. en studiosus, Carolus van Köllen, som har suppliceret over ham. Hvad han andrager, kan HL se af hosføjede. HL skal om muligt tilfredsstille ham, el. også erklære sig om sagen, på det kongen kan resolve og være fri for videre overløb. Sjt, 32, 645. Incl. 6. dec. og udat.

5. nov. (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om at hjælpe Johan Lytwitz (Lidtwitz) til rette imod Jesper Skov. Hvad JL andrager, kan NK erfare af hosføjede supplikation. Han skal så vidt muligt hjælpe ham til rette, så kongen kan blive forskånet for videre overløb. SkT, 8, 355. K.

5. nov. (Kbh.)¹ Konfirmation af Fr. 2.s brev 16. juli 1578 om skolen og hørernes kost i de små købstæder i Fyn. Og blev brevet bestilt af Mikkel Berider, skolemester i Kerteminde.² Kongen er søgt om konfirmation af brev udstedt af hans farfar, hvilket lyder: ...³ Kongen konfirmerer brevet. FR, 6, 229. (Nævnt i CCD, VI, 144. Udt.: DKL, III, 374-75). Incl. 8. okt.

1) I sagen ligger et K. til brev til hr. Mogens Kaas om at tilholde borgmestre og råd i Kerteminde at forsørge skolemesteren og hans efterkommere med fri kost ligesom i andre købstæder, men det er ikke indført i kopibogen. 2) Incl. 8. okt. er underskrevet af Mikkel *Pedersen*, rektor, og dette navn har også K. 3) Se KB 1578, 423.

5. nov. (Kbh.) K.M.s mageskifte med Frands Rantzau. FR har til mageslæg udlagt gde og gods i Fjends h., Kobberup s., Tastum:¹ Niels Skriver, skylder årligt 4 td. rug, $\frac{1}{2}$ harbopd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns. Mønsted s., Koustrup: Rasmus Jensen og Jens Mikkelsen,² skylder 4 td. rug, 1 skp. smør, hvorfor bonden yder $2\frac{1}{2}$ viborgpd., 1 svin, 1 fodernød, 1 får, 1 gås, 2 høns, 20 æg, 1 rd. gæsteri; Sjørup, Christen Thomsen og Poul Eskesen, skylder 4 td. rug, 1 harbopd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 2 sletmk. gæsteri, med al ejendom osv. Da har kongen til fyldest vederlag udlagt gde og gods i Fjends h., Skive s., Egerisgård: Svend Nielsen og Roar Olufsen, skylder 6 byskp. rug, $2\frac{1}{2}$ viborgpd. smør, 1 svin, 1 fodernød, $1\frac{1}{2}$ mk. gæsteri; Bilstrup: Jens Jensen, skyl-

der 5 byskp. rug, 1 byskp. byg, 2¹/₂ viborgpd. smør, 1 svin, 1 fodernød, 1 skovvogn, 2 høns, 3 mk. gæsteri, hvilket gods osv., ordinær stil. JR, 12, 252.

1) Kopibogen har *Torstrup*, men en sådan lokalitet kendes ikke i sognet. 2) JT, 13, 231, ovf., s. 399, har Jens Nielsen.

5. nov. (Kbh.) Frands Rantzaus genbrev på forskrevne mageskifte, ordinær stil, underskrevet af FR, Erik Krag og Jens Hvas. JR, 12, 253.

6. nov. (Kbh.) Instruks for Nicolaj Jansen og Vit Jansen angående deres skibe. Kongen befaler skibshøvedsmand NJ på Den sorte Rytter, liggende i Øresund, straks med nævnte skib at begive sig derfra til Kbh. Siden skal VJ på Den grå Ulv igen i hans sted kommandere og føre admiralsflag. SJR, 23, 447. K.

6. nov. (Kbh.) Borgelejevbreve. Kongen har forordnet efterskrevne købstæder at udgive borgeleje penge efter denne fortegnelse. *Jylland*. Ribe 42 personer. Ålborg 52. Randers 29. Vejle 14. Grenå 8. Ebeltoft 10. Århus 33. Kolding 24. Lemvig 12. Horsens 18. Varde 10. Thisted 10. Ringkøbing 10. Skive 8. Hobro 6. Sæby 11. Hjørring 9. Viborg 26. Nykøbing Mors 11. Skagen 4. *Fyn*. Odense 36. Nyborg 16. Kerteminde 16. Fåborg 8. Børgense 8. Rudkøbing 10. Middelfart 11. Svendborg 19. Assens 10. *Sjælland*. Næstved 18. Store Heddinge 7. Skælskør 10. Stege 7. Ringsted 4. Kalundborg 16. Holbæk 16. Slangørup 9. Præstø 6. Køge 24. Vordingborg 7. Nykøbing Sjælland. 9. Helsingør 20. Roskilde 6. Korsør 4. Hillerød 1. *Lolland og Falster*. Nakskov 28. Nysted 9. Stubbe- købing 10. Saksøbing 6. Maribo 14. *Skåne*. Lund 14. Helsingborg 8. Skanør 5. Falsterbo 1. Ysted 28. Simmershavn 8. Rønneby 12. Kongen befaler borgmestre og råd i disse købstæder at gøre den anordning, at borgelejepengene, fra 1. nov. 1653 til påskeaften, 25. marts 1654, udgives med 9 sk. på hver person om dagen og fremskikkes med nærværende bud, uden nogen afkortning i nogen måde, i god gangbar mønt, såfremt de ikke selv vil stande til rette. Dog skal de og borger- skabet nyde de afslag, som tilforn er forordnet på visse års tid. SJR, 23, 448.

6. nov. (Kbh.) Hr. Christoffer Urne fik brev om det bol el. den gård, som er forundt Christen Pedersen, skriver på Dragsholm. CU skal lade ham nyde boligen, der ligger i Vindekilde, og sætte ægt og arbejde deraf for en vis årlig afgift. SJT, 32, 645. Incl. 17. okt. (2).

6. nov. (Kbh.) Bevilling for dr. Niels Wichmand, kongens skibsmedikus, på et kannikedømme i Lund efter Jørgen Rasch i Lunde Domkirke. NW må bekomme et af de kannikedømmer, som JR har været forlenet med, med bønder, tjenere o.a. rettighed. Han er undergivet den gejstlige ordinans og kapitlets statutter og skal gøre tjeneste inden for og uden for kirken som andre kanniker, han skal forbedre den gård og residens, han bekommer og holde den ved god hævd og holde bønderne ved lov og ret og ingen af dem forurette, ej heller forhugge skovene. Når han ikke er forhindret i kongens daglige tjeneste, skal han residere ved kapitlet og gøre tjeneste som andre residerende kanniker. SkR, 6, 309.

6. nov. (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om at skikke en ingeniør til Nakskov, som kan gøre anordning om værkerens reparation. SmT, 8, 72. K.

6. nov. (Kbh.) Christoffer Steensen fik brev om at hidskikke en løjtnant med 6 konstabler, item om at lade noget gewehr reparere. Han skal af landekisten give løjtnanten, som med 12 stykker for nogen tid siden fra Tøjhuset er blevet henskikket til Loll., månedligt så meget, som de bekommer på Tøjhuset, fra den tid, de er ankommet. Siden skal han tilbageskikke dem til foråret. Han har angivet, at der på landet skal findes en del gewehr, nemlig 200 el. 300 musketter o.a., som er brugt i sidste svenske krig, og nu er meget brøstfældigt. Kongen er tilfreds, at han af landekisten med ringeste bekostning lader det forfærdige. Det skal blive ham godtgjort i lankommissarieregnskaberne. SmT, 8, 72. K.

6. nov. (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt fik brev om at handle med nogen af borgerskabet i Nakskov om en plads og et hus for ringest mulige pris til stykker og muniton. SmT, 8, 73.

7. nov. (Kbh.) Hr. Mogens Kaas, Christian Rantzau, fru Ide Grubbe og Jørgen Rosenkrantz fik brev om resterende borgelejpenge af Nyborg, Rudkøbing, Nysted og Maribo. Kongen erfarer, at borgmestre og råd i Kerteminde resterer 93 $\frac{1}{2}$ kur.dl. 34 sk. af deres borgelejpenge fra 1. nov. 1649 til påske 1650, og pengene behøves til bådsfolkenes underholdning. Adressaten skal tilholde dem, at de med forderligste klare de resterende borgelejpenge og fremskikker dem med nærværende bud. Sjt, 32, 646. Indl. 3. febr. 1652 og 29. okt. og 3. nov.

Ligesådan blev CR om 106 kur.dl., borgmestre og råd i Rube restet med fra 1652 til 1653. Item IG om 164 kur.dl. 2 sk., Nysted restet med fra 1650 til 1653. Item JR om 22 kur.dl., som Maribo restet med fra 1652 til 1653.

7. nov. (Kbh.) Henrik Thott fik brev om resterende borgeleje af Randers. Kongen kommer i erfaring, at borgmestre og råd i Randers tilholder sig afkortning for adskillige højlerde og tolderen i borgeleje af pengene fra 1652 til 1653, 84 kur.dl. Da de ikke kan befri sig dermed, da borgeleje af penge er pålagt for bådsmands indkvartering, skal HT tilholde dem at klarere og med nærværende bud fremsende det, de restet med. Sjt, 32, 646.

7. nov. (Kbh.) Laurids Ulfeldt fik brev om Niels Høgs resterende borgeleje af Horsens. Kongen kommer i erfaring, at borgmestre og råd i Horsens har ført til afkortning fra 1649 til 1650 8 kur.dl. 8 sk. for Niels Høg herbergers borgeleje af penge. LU skal tilholde dem at klarere og fremskikke dem med nærværende bud, da borgeleje af penge udgives til underholdning af bådsfolkene, som tilforn var indkvarteret hos købstæderne, hvorfor ingen bør forskånes. Sjt, 32, 646.

7. nov. (Kbh.) Hr. Henning Valkendorf fik brev om resterende borgeleje af Odense og Bogense. Kongen erfarer, at borgmestre og råd i Odense tilholder sig frihed for adskillige personer og derfor i borgeleje af penge er blevet 29½ kur.dl. 12 sk. skyldig fra 1649 til 1652. Bogense prætenderer i lige måde frihed for adskillige personer og skylder 27 kur.dl. 5 sk. fra 1649 til 1653, foruden det, som borgmester Jens Madsen dér formener at befri sig ved kongens bror prinsens benådningsbrev af 10. okt. 1625 og først tilegnet 1. nov. 1649. Da de ikke kan befri sig dermed, skal HV alvorligen tilholde dem, at de klarer og med nærværende bud fremskikker det, de restet med. Sjt, 32, 647.

7. nov. (Kbh.) Hr. Steen Bille om Laurids Skovriders resterende borgeleje af penge i Vejle. Kongen kommer i erfaring, at borgmestre og råd i Vejle har ført til afkortning fra 1651 til 1652 6 kur.dl. 13 sk. for LSs borgeleje af penge. SB skal erfare herom og skikke sin erklæring i Kanc. Og tilholde borgmestre og råd, at de ingen afkortning lader ske. Sjt, 32, 657

7. nov. (Kbh.) Otte Thott fik brev om resterende borgeleje af Falsterbo og Ysted. Kongen erfarer, at der restet 121 kur.dl. af de

borgeleje penge, som Falsterbo skulle udgive fra 1649 til 1651. OT skal tilholde indbyggerne, at de klarer og fremskikker pengene med nærværende bud. Af Ysted er borgelejepengene fra 1650 til 1652 821½ kur.dl 28 sk., hvorfor borgmestre og råd formener sig forskånet efter kongens benådningsbrev, hvorved de til deres kirkes opbyggelse er bevilget byens skat og tyngte i 2 år. Dersom det findes, at deres borgeleje penge er indkommet og anvendt på kirken, er kongen tilfreds dermed. OT skal gennemse deres kirkeregnskaber i de 2 år og erfare, om borgelejepengene er indkommet med anden skat til kirken. Dersom de findes ikke at være brugt, skal han tilholde dem at klarere og fremskikke dem med nærværende bud. SJT, 32, 648.

7. nov. (Kbh.) Rigsrådet i Jyll. og i Fyn fik brev om at forskrive ridderskabet til at slutte, hvorledes der skal forholdes, om fjendtligt indfald påkommer, og da mere folk skulle hverves, efter at det, som nu haves, er blevet opmanet. Item om at eligere en kommissarius i Fyn. Kongen har ugerne forstået, at ridderskabet i Jylland ikke efter den forskrivning, som skulle ske, til 1. nov., har fremskikket deres fuldmægtige, som det er sket fra Sjæll. og Skåne, til at deliberere om det, som kan vedkomme fædrelandets defension i denne farlige tid. Da kongen højst nødtigt efterlader noget, hvorved kunne beskikkes god orden i den tid, man endnu har i landene, beder han adressaterne om, at de igen forskriver ridderskabet til førstkommende snapsting. De skal for dem tilkendegive kongens store omsorg for fædrelandets velstand, og at han gerne ser, at alting kan anordnes således i enighed, at dersom vi ikke kan nyde fred, og det folk, vi allerede har i beredskab, skulle opmanes, og vi skulle nødsages til at hverve mere folk, at man da kan have besluttet en god ordinans, hvorledes det kan blive nødtørftigt underholdt til tjeneste og defension. De forstår selv sådant vidtløftigt at udføre, og de fuldmægtige, ridderskabet kan forenes om, kan møde på førstkommende herredage i Kbh. *F*¹ JT, 13, 226. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 876-77). K. (Efter hr. kanslers koncept).

Ligesådan fik rigsrådet i Fyn om at forskrive ridderskabet dér til den 20. dag jul. Og ved tegnet *F* skal i de fynske breve tilsættes, at kongen derforuden vil, at de på samme tid kolligerer adelens vota om en landkommissarius i stedet for Henrik Gyldenstjerne, der efter begæring er blevet forløvet.

1) Se de følgende linjer.

8. nov. (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om at skikke en middelmådig mortér med 20 el. 30 granater, 200 håndgranater, $\frac{1}{2}$ td. brækket salpeter, $\frac{1}{2}$ td. svovl, 100 kalkpotter fra Tøjhuset til Bergenhus med galioten Spes. Han skal have bevis fra Ove Bielke t. Østråt, befalingsmand på Bergenhus. Sjt, 32, 648. K. Incl. 23. sept. og udat.

8. nov. (Kbh.) Rentemester Peder Vibe og Peder Reedtz fik brev om mag. Johan Dirichsen hofprædikants husleje. Kongen har forundt JD 140 rd. til årlig husleje, og hans bestallingsbrev formelder om 30 kur.dl. til husleje. Kongen er tilfreds, at han får de 140 rd. Sjt, 32, 649. Orig. i DKanc. B 179h. K. Incl. 7. nov.

8. nov. (Kbh.) Hr. Henrik Lindenov og hr. Niels Krabbe fik brev om at være kommissarier på skifte ml. fru Rigborg Bille, enke efter Ejler Holck t. Gedsholm og hendes børn. Adressaterne skal rette sig efter at møde til stede, og om nogen trætte indfalder, da at forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet til dem. Der som en af dem for lovligt forfald ikke kan møde, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i dennes sted. SkT, 8, 356. K.

8. nov. (Kbh.) Hr. Knud Ulfeldt fik brev om at være jomfru Rigborg Holcks værge. Fru Rigborg Bille, enke efter Ejler Holck, agter at holde skifte. KU skal være hendes datter RHs værge og dér have indseende med, at hun vederfares ret. SkT, 8, 356. K.

8. nov. (Kbh.) Gunde Rostrup fik oprejsning i en sag. Han andrager, hvorledes han for nogen tid siden er gerådet i proces med Johan Vexling, indvåner i Ringkøbing, ang. et pant, han er berettiget til i JVs gård i Kolding efter et pantebrev på 300 rd., som han har sagt god for, med slig kondition, at dersom pengene med rente ikke skulle blive erlagt i rette tid, skulle han uden nogen dom annamme pant i JVs gård. Pengene er ikke betalt af JV, og derudover er JV ved herredagdom tilfundet at betale dem med renter. Derfor er GR forårsaget at søge sit pant ved dom, men Niels Iversen, byfoged i Kolding, har ikke villet dømme det, af årsag, at gården siden er solgt og bortskødet, og Mikkel Hansen, som har tilforhandlet sig den af hans medarvinger, har ej fået lovligt varsel. Da sagen ej har kunnet drives til ende i rette tid, begærer GR kongens oprejsning. Kongen oprejser sagen. så GR kan indstævne

den for landsdommerne, dog skal han senest 6 uger fra brevets dato tage stævning. JR, 12, 253. Incl. 3. juli 1650 og 24. okt.

9. nov. (Kbh.) Hr. Axel Urup fik brev om, bønderne på Kbh.s len skal yde rent korn el. give 9 mk. for tønden. Kongen erfarer, at bønderne yder ringe og svang korn på Provianthuset for deres landgilde. AU skal tilholde de bønder, der påklages, at de enten skal yde godt korn el. i stedet give 9 mk. for hver td. Sjt, 32, 649. K.

9. nov. (Kbh.) Ove Skade fik brev om at lade Niels Olufsen bevise, at hans forpligt er klar, el. at hidskikke ham. NO skal nøjagtigt bevisliggøre, at han har efterkommet sin udstedte forpligt, hvoraf kopi tilskikkes. Beviser han det ej, skal OS straks hidskikke ham velforvaret. SmT, 8, 73. K. Incl. 16. og 19. nov.

10. nov. (Kbh.) Fredebrev for hospitalsforstander Carsten Kortsen i Helsingør, fordi han havde forset sig med lejermål i det forbudne svogerskabs led. SjR, 23, 449. Incl. 2. nov. og udat.

10. nov. (Kbh.) Ove Skade fik brev om, at bønderne på Falster må give hvert 10. svin til oldengæld, hvilket de har begæret at måtte gøre ligesom andetsteds i riget. Da kongen af OSs erklæring erfarer, at de i kongens søster, enkeprinsessens tid har givet hvert 8. oldensvin el. i stedet 1 rigsfort, er kongen tilfreds, at de herefter må forskånes for hvert 8. og i stedet give hvert 10. SmT, 8, 74. K. Incl. 18. okt. og 4. nov.

11. nov. (Kbh.) Christen Skeel på Vallø fik brev om at leje loftsrum til magasinkorn i Køge. Den, der annammer kornet og skal svare til, må for sin umage nyde 2 sk. på tønden og 2 td. på hver 100 til undermål, og til de penge, som sådant magasin kræver, må sælges så meget af kornet, at det kan betales dermed. Sjt, 32, 649. K.

12. nov. (Kbh.) Bevilling for Christen Vendelbo, kaptajnløjtnant under Sjæll. Regiment, til at nyde en krongård, som hans søn nu påbor, i Smørum i Kbh.s len i hans og hans hustrus levetid kvit og fri for landgilde, ægt, arbejde, skat o.a. udgift. Den skylder årligen 6 td. havre, hvorimod han skal afstå det, han kan have at fordre efter en restseddel på 1.474 rd. for tjeneste gjort riget i seneste fejetid. Restsedlen skal han straks levere, og han og hans hustru skal være forpligtet til af gården til kronens tjeneste at holde en vel monteret rytter med behørig

hest, sadel og pistoler. Og ellers have indseende med den lund, Kongslund, som ligger ved gården, at der ej bliver hugget deri. SjR, 23, 449. Indl. 26. okt. og udat.

12. nov. (Kbh.) Lensmændene i Danmark og hovedlensmændene i Norge fik brev om, at pengeindlæg i Det frugtbringende Selskab må opsættes til tilkommende år. Kongen erfarer, at endnu kun ganske få har resolveret sig til at indtræde el. indskikket deres stemmer i Kanc. Kongen eragter, at sligt forårsages for en del af de besværlige åringer, for en del af den korte termin. Han har bestemt at gøre opsættelse med indlæg til tilkommende år, hvilket de skal give tilkende i lenene. SjT, 32, 649. K. Orig. (til Otte Pogwisch) i Frederiksborg lensark., LAK. Indl. 12. dec.

12. nov. (Kbh.) Hr. Axel Urup og Arent von der Kuhla fik brev om at anvise bøndergde til posten. Generalpostmester Poul Klingenberg har andraget, at han vil anordne et bud ml. Kbh. og Helsingør, med så skel, at han dertil måtte forundes 2 bondegde ved landevejene, som kunne fremme budet ved dag og nat. AU skal i den næste landsby beliggende ved Ringsted Kro udlægge en bondegård, som kan føre budet, hvorimod de, som bor på gården, skal være forskånede for alt andet arbejde og alene vare på, at budet velbefordret kan komme af sted. Han skal have indseende med, at det sættes i værk, og at tro og flittige bønder bliver forordnet dertil. SjT, 32, 650. K.

Ligesådant brev fik AK om at udlægge en gård i næste landsby ved Ringsted Kro.

12. nov. (Kbh.) Privilegium for Georgius Bilhardt på apoteket i Odense. Kongen har for nogen tid siden bevilget GB alene at holde et apotek i Odense med sådanne privilegier, som afd. Anne, enke efter dr. Christoffer Skultes havde, såfremt han kan akkorderes med hendes arvingter om det, der fandtes i apoteket. Af Henning Valkendorf t. Glorups erklæring erfarer kongen, at han er kommet til rigtighed med dem. Kongen bevilger GB alene at måtte holde apotek i byen og holde til købs alle slags konfekt, som er præpareret med sukker, og alle slags indsyltet tøj, desligeste alle medikamenta, composita simplicia, materialis, medicinalia o.a., som hører til lægedom, og nyde de benådnings, som A, CSs havde, og alt at indføre toldfrit i riget, dog undtaget sukker og gevyrts, hvoraf den ordinære told skal gives. Han er forpligtet til at holde i forråd gode, ferske og ustraffelige medikamenter o.a.

varer, som bør at findes i et velforordnet apotek, og at sælge alt for en billig værd. FR, 6, 225. Incl. 1. april 1540 (kopi), 22. aug. 1649, 13. okt. og 6. dec. 1652, 2. og 6. aug.

14. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at afregne med Gert van Ossede, postmester i Kbh., ang. Børsen og postmesteriet. GO andrager, at der på Rtk. er gjort adskillige antegnelser i hans regnskaber ang. Børsens forvaltning, hvorom hverken han el. hans formænd har haft nogen ordre. Så og at alle boderne er anslået ham for fuld betaling med påløbne renter, uagtet de var bortlejet el. ikke. Da han ikke kan tilvejebringe fuldkommen kundskab om, hvilke boder, der i hans tid har været udlejet el. ikke, så de kan godtgøres ham, begærer han, at der må gøres fuldkommen afregning, og at de boder, som har stået øde, må anslages lige så højt som dem, der har været bortlejet i højeste pris, så han kan komme til endelighed. Adressaterne skal gøre afregning med ham for Børsen som foreslået og i lige måde for postmesterbestillingen efter hans bestallingsbrev. Sjt, 32, 650. Orig. i DKanc. B 179h. K. Incl. 27. okt. og udatt.

14. nov. (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om at lade 4 halve jernkar-tover med kugler og 80 centner krudt fra Tøjhuset være følगतig til fæstningen Kristianopol. Sjt, 32, 651. K. Incl. udatt.

14. nov. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om tømmer til Helsingborg Slots bygning. Kongen erfarer, at der uforbigængeligen behøves en del tømmer til slottets bygning. OG skal i tilstandende vinter med føret lade bestille så meget tømmer af fyrreskoven, som agtes fornødent, på de steder hvor det bekvemmeligst kan fås for bedste køb. Han skal siden betale det af lenets indkomst og gøre den anordning og tilholde alle kronens og gejstlighedens bønder i lenet, at enhver gård på første føre fra fyrreskovene, hvor det købes, skal fremføre en 18-alen fyrrebjælke til slottet, én fordi den ringeste kan, så det kan være i beredskab i tilkommende forår. SkT, 8, 357.

14. nov. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om at lade age sten til et stengærde ved stranden for Helsingborg. Kongen er tilsinds at lade opsætte en stærk mur langs stranden ved købstaden Helsingborg, så stranden i højeste flodmål ikke kan gøre skade på det, som bliver opkastet der indenfor. Hertil gøres en del kampesten fornøden. OG skal tilholde kronens og gejstlighedens bønder der i lenet, at de inden sne-

en falder fremfører store sten til Helsingborg til en favn dobbelte stengærder i firkant, hvilket OG siden skal lade sætte således langs stranden, at det kan have bestand og derefter fornøden mur opsættes. SkT, 8, 357. K.

14. nov. (Kbh.) Kommissarierne i Skåne fik brev om hr. Ove Giedde t. Tommerups rgsk. ang. Helsingborgs værker og skibsbro, og at han skal betales derfor af kommissariatolden el. skatterne. OG beretter, at han for nogen tid siden til adressaterne har overleveret kongens befaling af 24. febr. til dem ang., at de af kommissariatolden skulle betale ham det, der gøres fornødent til byens værker og skibsbro, og han specificerer under sin hånd. Da det endnu ikke er efterkommet af dem og regnskabet ej heller antaget og kvitteret, skal de uden videre forhaling efterkomme den tidl. befaling og så vidt muligt betale ham el. afkorte ham det af skatten af Helsingborg len. SkT, 8, 358. K.

14. nov. (Kbh.) Henning Pogwisch og Erik Kaas fik brev om at likvidere noget gods til mageskifte ml. K.M. og hr. Mogens Sehested t. Mullerup. MS begærer til mageskifte af kronens gods i Fyn: Gudme h., Gudbjerg s. og by: 5 fæstegde, som Christen Nielsen, Gemaleel Jensen, Peder Pedersen, Jesper Jespersen og Hans Eriksen påbor; 2 fæstehalvgde, Laurids Rasmussen og Hans Eriksen påbor; nok en selvejergd., Peder Eriksen påbor, med de gadehuse, som findes til nævnte gods, hvorimod han til fyldest vederlag erbyder igen at udlægge af sit jordegods: Vindinge h., Ørbæk s., Æble: 4 gde, som Anders Jensen, Hans Lauridsen, Laurids Hansen og Peder Lauridsen påbor; Niels Andersen af et hus 1 mk.; Æble Mølle, Hans Møller påbor. Frørup s. og by: 1 gd., Mads Nielsen. Gudme h., Oure s.: 1 gd., Jørgen Hansen påbor. De skal begive sig til nævnte gde og gods, granske og forfare dets ejendom og siden ligne og lægge det ene imod det andet, så kongen og MS særdeles for ejendom og landgilde sker skel og fyldest, anseende kongen vil have lige så megen landgilde igen, som der bortgives. De skal have i agt, at den jordegne gård i Gudbjerg, som MG begærer, og som Peder Henriksen påbor, er forundt af tidl. konger efter udgivet frihedsbrev, og at den for tro tjeneste gjort riget nyder frihed for al hovning, ægt og arbejde. Hvad skovene sig belanger, skal der forholdes som sædv. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra sig og indskikke med besigtigelsen i Kanc. Kongen har befalet hr. Mogens Kaas at være til stede, så han kan forsegle og underskrive med dem. FT, 7, 158. Incl. 10.(?) og 23. okt. og 21. nov.

15. nov. (Kbh.) Hr Christian Friis fik brev om nogen munitio fra Tøjhuset til fæstningerne Bahus og Marstrands defension, nemlig 200 centner krudt, 300 stk. musketter med bandteler, forketstokke og degener med gehæng, 4.000 små båndlunter, 1 fad bomolie, 1 fad linolie, 1 fad terpentin, 200 al. kanvas, 400 al. karduslærred, 1 skpd. hamp, 1 skpd. blå, 20 barkedede huder, 16 lygter, 20 centner svovl. Sjt, 32, 651. K. Indl. 7. nov.

15. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om, at Preben von Ahnen årligt må give 3.000 rd. for odels-, lejlænding-, skipper-, styrmands-, husmands- og hele og halve lavsdrengeskatter i hans len [Nordlandenes len]. Efter PAs egen anmodning har kongen bevilget dette. Så længe der i skat gives 4 rd. af en helgård, erlægges i en sum 3.000 rd. til kongen, hvorimod han skal være forskånet for videre rgsk. for lenets skatter på Rtk. Sjt, 32, 651. Orig. i DKanc. B 179h.

15. nov. (Kbh.) Hr. Mogens Kaas fik brev om at overvære hr. Mogens Sehesteds mageskifte. Kongen har befalet Henning Pogwisch og Erik Kaas t. Lindskov at ligne gods ml. kongen og MS. Når skiftet foretages, skal MK møde til stede og foregive det, han på kongens vegne kan have at sige, og forsegle og underskrive med gode mænd. (Efter Erik Krag's ordre). FT, 7, 159. Indl., se under FT, 158, ovf., s. 385.

15. nov. (Kbh.) hr. Ove Skade fik brev om oldensvin, som Abraham Plato t. Skørringe Ladegård har at lade indbrænde. Kongen erfarer, at AP har antaget oldensvin på de skove, som ligger til Skørringe Ladegård, og ladet dem indbrænde med sit eget mærke, uanset at de af husfogeden på Nykøbing Slot i stedet burde være indbrændt med et kronemærke. Da sådant eragtes at være sket af uagtsomhed, og hans benådningebrev ikke tilholder ham nogen olden på skovene, skal OS oppebære lige så megen oldengæld af APs indbrændte svin som af de andre oldensvin på kronens skove og føre til rgsk. AP har af OS begæret, at han af Skørringe Ladegårds skove vil udvise 200 læs ved til indbrændsel, som han formener, ladegårdens bønder skal hjemføre, og veddet siden afkortes i deres borgerved, som de årligt er skyldige til slottet. Da veddet ikke kan mistes fra slottet og APs forleningsbrev intet melder derom, skal OS intet udvise. SmT, 8, 73. K. Indl. 20. marts og 9. nov.

16. nov. (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om at gøre afregning med Achim von Breda t. Agersvold, der har andraget, at der endnu ingen

fuldkommen afregning er sket med ham lige med andre officerer, siden reduktionen skete. AB skal gøre rigtig afregning og siden betale ham, efterhånden som midlerne kan strække til. Sjt, 32, 651. K. Indl. 30. sept. og 2. dec. 1652 og udat.

16. nov. (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev om at kongen har kommanderet stykhauptmand Johan Eberhard Speckhahn med fyrværker Christian Bismarck på Kronborg i afd. Villads Christensens sted. Sjt, 32, 652. K.

17. nov. (Kbh.) Henrik Thott og bispen i Århus fik brev om, når plads bliver ledig, i Randers Hospital at indtage Peder Nielsen Skavns barn Anders Pedersen, der er både døv og lam, og forordne ham underholdning lige ved andre hopitalslemmer dér. JT, 13, 228. Indl. udat.

18. nov. (Kbh.) Christen Skeel fik brev om at tiltale hr. Pors Munch, sognepræst til Strøby og Varpelev s. i Stevns h., for et par folk, han har trolovet. Kongen erfarer, at PM har understået sig i sit anneks at trolove Frands Andersen med hans tidl. tjenestekvinde Karen Madsdatter, som denne skal have besøvet i sit ægteskab og avlet barn med, hvorved kongen mener, PM har handlet imod sit embede. CS skal lade ham tiltale ved retten og hænde dom, om han ikke har forset sig mod sit kald, eftersom han selv har vedgået for Roskilde Kapitel, at han var bevidst, at de levede i et forargeligt levned. Sjt, 32, 652. Indl. 12. nov.

18. nov. (Kbh.) Hr. Jørgen Brahe fik brev om at handle ml. borgmester i Assens og hans hustrus arvinger om deres bos forhold efter deres død. De har nogle gange suppliceret, at kongen ville gøre den anordning, at deres bo og formue ikke skulle skiftes efter den enes død, men den efterlevende sidde uskiftet til sin død. Sådant er for adskillige betænkninger ikke blevet bevilget. JB skal handle med dem, at de vil samtykke i deres begæring, på det en sådan kontrakt kan blive gjort.

18. nov. (Kbh.) Erik Steensen og Rubeck Pors fik brev om at åbne afd. Frederik Barnewitz t. Rudbjerggårds bo. Fru Ide Grubbe, enke efter FB, har begæret kongens befaling til adressaterne om at åbne FBs bo, som nu findes under deres forsegling. De skal begive sig til nævnte bo på alle de steder, det kan findes, og åbne det og registrere alting, som de finder, og siden overlevere det til IG. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til IG. Dersom en

af dem for lovligt forfald ikke kan møde, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i dennes sted. SmT, 8, 74. K. Indl. 13. nov. (2).

18. nov. (Kbh.) Marike de From af Amsterdam fik arrest på Henrik Ostenfeld i Viborg. Hun har andraget, hvorledes HO skylder hende en sum penge efter obligation. Hun har først efter gæsteretsdom ladet søge om udlæg i hans logement, hvor der ikke fandtes nær så meget, som fordringen med bekostning formentes at opløbe. Siden indlod hun sig efter lang forhandling og flittig anmodning på forlig med ham. Ungefær 19 rd. blev slået af på fordringen, og hun lod sig nøje med 150 rd. for kapital og rente, på vilkår, at han samme dag skulle fornøje hende enten i rede penge el. veksler. Det skete ikke, men til udflugt og ophold indstævnedes han gæsteretsdommen til landstinget, men parerede dog ej med stævningen. Derfor har der hos HO ej været fuldt udlæg at få, og godtfolk har ej på hans vegne villet bekvemme sig til det begærede forlig, men i stedet søgt ved udflugter at undslå sig derfor. HO skal også være en ledig og enlig person, der ingen vis bo-pæl har, hvor han kan søges ved nam. Derfor begærer hun, at hun må lade HO arrestere, hvor hun kan antræffe ham, indtil han har kontenteret hende efter gæsteretsdommen med anvendt bekostning. Kongen bevilger, at hun må dette, indtil han har stillet hende tilfreds el. sætter borgen. JR, 12, 255. Indl. 9. marts (2), 1. nov. og udat.

19. nov. (Kbh.) Bevilling for Jan Dirksen i den ny hollænderby til at indlade sig i ægteskab med Nille Jansdatter, som han er pårørende i 3. led, dog skal han give til Vartov Hospital 4 rd. SJR, 23, 450. Indl. 16. nov.

19. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at godtgøre noget arbejde, som afd. Peiter Stanche glarmester har gjort fra 1642 til 1647 på Rosenborg, her på slottet og på Provianthuset. Kongens glarmester Hans Marss andrager på PSs arvingers vegne, at adressaterne i PSs rgsk. fra 2. dec. 1642 til 28. juli 1647 har gjort adskilligt til antegnelse, som findes underskrevet af fogeden i Rosenborg Have, slotsfogeden på Kbh.s Slot og provianskriveren., og ikke autoriseret af hver officer, hvorfor adressaterne ej uden kongens særdeles beviling har kunnet lade det passere. Kongen er tilfreds, at de må godtgøre det, som er underskrevet af de nævnte betjente. SJT, 32, 652. Orig. i DKanc. B 179h. K. Indl. udat.

19. nov. (Kbh.) Lensmændene i Danmark, undtaget Skåne, fik brev om at lade gøre malt af det korn, som ej inden jul kan leveres på Provanthuset. Sjt, 32, 653. K. Orig. (til Otte Pogwisch) i Frederiksborg lensark., LAK. Indl. 12. dec., se under Sjt, 649.

19. nov. (Kbh.) Adam Henrik Pentz fik brev om at holde hofret ml. Peter Jacobsen, fuldmægtig af Hamborg, og hr. Hieronymus Veitzius' hustru Dorete, enke efter Albert Schowecte. Niels Christensen, fuldmægtig for PJ, begærer hofret over HV ang. en gældssag ml. PJ og Dorete, enke efter AS. AHP skal lade sætte hofretten, som kan dømme, og give dommen beskrevet fra sig til de interesserede. Sjt, 32, 653. Indl. 31. aug. og 4. nov.

19. nov. (Kbh.) Jacob Jensen af Århus fik efterladt forseelse med lejermål. JJ har forset sig med lejermål med en kvindeprson, som han er beslægtet med i 3. led, dog begge uafvidende. Han begærer, at forseelsen må efterlades dem, og at de må komme sammen i ægtekab. Kongen efterlader forseelsen og bevilger, at de må indlade sig i ægteskab, dog at de skal bevisliggøre, at de ikke er hverandre nærmere beslægtet, og for benådningen giver ...¹ til ... hospital. JR, 12, 256.

1) Ikke udfyldt.

19. nov. (Kbh.) Erik Rosenkrantz fik brev om at erklære sig om gods, Mogens Friis begærer til mageskifte. MF begærer gårde og gods i Århusgård len, Ning h., Mårslet s. og by: 1 gd., Søren Nielsen påbor, 1 gd., Rasmus Mikkelsen og Søren Christensen påbor, Mads Pedersen smst og Svend Gødesen Bøge; Hørret: 1 gd., Peder Jensen, 1 gd., Peder Poulsen, 1 gd., Rasmus Rasmussen, 1 gd., Jens Nielsen, 1 gd., Rasmus Jensen, 1 bol, Peder Tygesen påbor, 1 gd., som skal stå aldeles øde, og Peder Pedersen Smed senest påboede. Mallings s. og by: 1 bol, Peder Andersen; Edslev: en officersgård, Mikkel Iversen påbor. Hvorimod han til fyldest vederlag erbyder gde og gods i samme len og h., Mallings s., Synnedrup:¹ 1 gd., Rasmus Sørensen påbor; Ajstrup: 1 gd., Niels Madsen; Fløjstrup: 1 gd., Jens Bollesen påbor, 1 gd., Jens Eskelsen; Lille Fulden: 1 gd., Søren Nielsen, 1 gd., Rasmus Mikkelsen; Ingerslev Mølle; Tranbjerg;¹ Østerby, Søren Nielsen. Nok mod gde og gods i Århusgård len, Ning h., som han har i pant af kronen: Mårslet s., Langballe: 1 gd., Mikkel Nielsen, 1 gd., Rasmus Jensen og Eske Olufsen påbor, Søren Nielsen, Mikkel Jensen, Rasmus Jensen og Niels Sørensen og Jens Nielsen i Dalsgård; Nebsbygge, som Jens Nielsen i

Hørret bruger; Seldrup: 1 gd., Mikkel og Rasmus Jensen påbor; Boelet og Nebsbygge, som Mikkel Iversen i Edslev bruger. Nok efterskrevne gadehuse, Malling: Rasmus Jensen, et hus smst, som Peder Øvli har i fæste; Skåde: 1 hus, Jesper Christensen ibor; Ingerslev: Bjørns hus; Skåbling: Jep Hansen, Søren, Niels Frandsen; Koldt: Rasmus Mikkel-sen og Mikkel Rasmussen; Ravnholt: Karen Rasmusdatter; Ormslev: Mikkel Nielsen, Niels Jørgensen, Jens Hellesen, Espen Sværtmand, Rasmus Andersen, Mikkel Bødker. Hvorimod han erbyder til vederlag gde og gods: Tiset² s., Tander:³ 1 gd., Jens Jensen påbor. Astrup s., Løjenkær:⁴ 1 gd., Søren Rasmussen påbor. Holme s. og by: 1 gd., Niels Jensen påbor; Stautrup: 1 gd., Jens Sejersén påbor. Beder s., Lille Fulden: 1 gd., Søren Olufsen, 1 gd., Søren Hansen påbor. Dersom dette ikke strækker til, så vidt landgilde alm. regnes for htk., erbyder han mere jordegods. ER skal erklære sig om godset, MF begærer, for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 227. K (2). Indl. udat, 20. juni og 2. juli.

1) Kopibogen har *Sonderup*. 2) Kopibogen har *Tissing*. 3) Kopibogen har *Tandekær*. 4) Kopibogen har *Landkær*.

20. nov. (Kbh.) Hr. Joakim Gersdorff fik brev om at forordne Albret Friis t. Margård besoldning af skatterne på Bornholm. Kongen har antaget AS til at være kommandant på Bornholm. JG skal erlægge ham den årlige besoldning af skatterne på øen. Det skal blive ham godtgjort. SkT, 8, 359. K.

21. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at lade mag. Niels Svendsen årligt bekomme 100 rd., beregnet fra Philippi Jacobi sidst forleden. Sjt, 32, 653. Orig. i DKanc. B 179h.

21. nov. (Kbh.) Lensmændene i Danmark fik brev om at erklære sig om, hvorvidt det nyanrettede sognerytteri er bragt i værk, da det i disse farlige tider er højst nødvendigt at være i godt beredskab med alt, der kan være fædrelandet til defension. Sjt, 32, 653. Orig. (til Otte Pogwisch) i Frederiksborg lensark., LAK, og (til Henning Valkendorf) i Odensegård lensark., LAO. Indl. 5. febr., 21. nov., 1., 3. (2 stk.), 4., 5., 7., 10., 12. (se også Sjt, 649), 13. (3), 14, 16., 17. (3), 19., 20., 23., 24. (2), 25. dec. og dec. (2), 5. (2), 12., 13., 21., 24., 26., 28. og 30 jan., 1. og 5. febr. 1654 og udat. (2).

21. nov. (Kbh.) Adam Henrik Pentz, marskal, og Caspar Gersdorff fik brev om at handle med Jørgen Kreditsmar om fiskeriets forpagtning på Kbh.s, Kronborg og Frederiksborg len. De skal til kongens ratifikation med ham slutte sådanne punkter, som de eragter bedst til kongens gavn og profit. Sjt, 32, 654.

21. nov. (Kbh.) Morten Mikkelsen, proviantskriver, fik brev om nogen proviant, som er bevilget mag. Niels Svendsen årligt, nemlig 3 pd. rug, 4 pd. byg, 2¹/₂ pd. malt, 1¹/₂ lispd. humle, 1¹/₂ td. gryn, 1 td. ærter, 3 td. sild, 6¹/₂ lispd. 4 skålpd. bergesk, 4 øksne, 8 svin, 8 lam, 8 gæs, 9 lispd. talg, 1 td. smør, 1 td. torsk. Sjt, 32, 654.

22. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at gøre afregning med mag. Kjeld Stub, sognepræst til Uldensager præstegæld, dersom de eragter, der tilkommer ham noget for tjeneste, omkostning og forstrækning i sidst forledne svenske fejde. Sjt, 32, 654. K.

22. nov. (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck og hospitalsforstanderen i Slagelse fik brev om, når der bliver ledig plads, at indtage Anders Jensen Køge i hospitalet, og forordne ham underholdning lige ved andre hospitalslemmer dér. Sjt, 32, 654. Indl. 18. nov.

22. nov. (Kbh.) Rentemestrene fik brev ang. Anders Koch tømmersmands forpagtning af vandmøllen i Kbh., item at gøre afregning med ham. AK har begæret, at det måtte forblive ved 100 rd. til årlig forpagtning af vandmøllen i Kbh., beregnet for de 2 år fra 1646, indtil møllen blandt andet krongods blev udlagt til Henrik Müller. Af Axel Urups erklæring erfarer kongen, at AK tilbyder mere, end hans søn nu giver til forpagtning til HM af møllen. Kongen er derfor tilfreds, at AK for de 2 resterende år, før HM bekom møllen til udlæg, må nyde mølleforpagtningen for 100 rd. årligt. Adressaterne skal gøre rigtig afregning med ham, på det kongen kan vide, hvad han bliver ham skyldig på hans resterende besoldning efter hans bestallingsbrev. Sjt, 32, 654. (Tr.: KD, V, 366). K. Indl. 10. og 18. nov. og udat. (2)

22. nov. (Kbh.) Erik Rosenkrantz og bispen i Århus fik brev om, når plads bliver ledig, at lade Jens Sørensen komme i Århus Hospital og forordne ham underholdning lige med andre hospitalslemmer der. JT, 13, 228. Indl. udat., 25. okt. og 14. nov.

23. nov. (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om at lade Erik Juel være følgende det pantsatte gods i sit len, som han har for en sum penge, han har forstrakt kronen med. JT, 13, 228. Indl. 6. okt. og udat.

24. nov. (Kbh.) Poul Klingenberg fik brev om at deliberere med Holmens admiral og flere 1. om skibenes udredning, 2. reberbanen, 3. eng. hamps employering, 4. tøjhusets opbygning og 5. nye skibe. Kongen er til sinds til foråret igen at lade flåden udruste og bringe i søen. Han skal med Holmens admiral Christoffer Lindenov og viceadmiral Jørgen Bjørnsen og 3 andre af de mest erfarne skibskaptajner rådslå, hvorledes det bedst kan ske. Så og hvorledes reberbanen på Bremerholm igen kan komme i gang og det øvrige eng. hamp bedst forbruges. I lige måde, hvordan Tøjhuset med ringeste omkostning kan opbygges og igen komme på fode. Endelig ved hvad middel ny orlogsskibe kan bygges på Holmen. PK skal tilstille kongen udførlig skriftlig relation herom. Sjt, 32, 671. K.

24. nov.¹ (Kbh.) Hr. Hans Lindenov fik brev om at hidskikke en del korn til Provianthuset el. og først lade det formale til gryn el. andet tjenligt. Kongen erfarer, at en del korn, som fra HLs len er hidskikket til Provianthuset, ej er så godt og tjenligt, som det burde, hvorfor kongen har ladet det tilbageskikke. HL skal få tilvejebragt andet godt korn i dets sted el. lade det formale til gryn. Sjt, 32, 655. K.

1) Nederst på siden står: Poul Klingenberg, Christoffer Lindenov, Jørgen Bjørnsen fik breve anl. adskilligt 24. nov., læs fol. 671, 672.

24. nov. (Kbh.) Viborg Kapitel fik brev om at erklære sig om jus patronatus til Lime Kirke, som Mogens Krag begærer til mageskifte, hvoraf til årlig afgift går 12 td. rug, 12 td. byg og 12 td. havre, og ligger til det provsti, som Christen Lange er forlenet med. Hvorimod han igen erbyder at udlægge noget gods i Venøland i Salling. Dersom det ikke beløber sig så højt, erbyder han at gøre fyldest i andre måder. De skal erfare nævnte jus patronatus' beskaffenhed og udførligt erklære sig, særdeles, om der i sognet findes andre adelspersoner, som det kan være præjudicerligt, så og, om kirken har jordegods, hvad beholdning der findes, sammeledes om kongens anpart af tienden er udlagt til nogen, om da nævnte jus kan forundes ham uden nogens præjudice, når han og hans arvinger leverer den årlige afgift deraf såvel som stedsmål, når tienden bliver ledig, så og, om det, han erbyder, kan beløbe sig lige så højt som det, han begærer. De skal indskikke deres erklæring i Kanc. JT, 13, 228. K.

25. nov. (Kbh.) Bispen, dr. Laurids Mortensen (Scavenius) og hospitalsforstanderen i Vartov fik brev om i Vartov Hospital at indtage nærværende Berendt Meyer af Ringsted og lade ham forordne den Ringstedske seng, som nu er ledig der, så vel som underhold lige ved andre hospitalslemmer. Sjt, 32, 655. (Tr.: KD, V, 366).

25. nov. (Kbh.) Rentemester Peder Vibe og Peder Reedtz fik brev om at betale Karen Jacob Matthisens 600 rd. 8 sk. for tømmer af det, hr. Mogens Sehested bliver skyldig på sit rgsk. fra forleden år. Jørgen Rosenkrantz t. Kjeldgård har hos KJM indtaget adskillige materialer af tømmer for 600 rd. 8 sk. til kongens gemals staldbygning efter rgsk. underskrevet af kongens bygmester. De må betale KJM af det, MS bliver skyldig af Riberhus lensrgsk. for forgangen år til Philippi Jacobi 1653. Sjt, 32, 655. Orig. i DKanc. B 179h. K.

25. nov. (Kbh.) Kommissarierne i Skåne, nemlig Otte Thott[, hr. Niels Krabbe] og Kjeld Krag, fik brev om at gøre ordre om, hvorledes nogle norske soldater i Malmø, Helsingborg og Landskrone kan blive underholdt af magasinerne. Kongen har anset for nødigt i vinteren at lade indlægge nogle norske soldater på nogle steder i Skåne, nemlig 100 i Malmø, 100 i Helsingborg og 50 i Landskrone. Der er ingen andre midler til deres underhold, end at de får af det, der indsamles til magasinerne. Adressaterne skal straks gøre anordning om, hvor meget der skal gives om ugen af rug, byg el. malt og flæsk til hver borger, som har soldater indkvarteret, dog officererne ikke indberegnet. De skal indskikke deres betænkning i Kanc., på det der kan udgives ordre derom. SkT, 8, 359. K. (Efter hr. kanslers ordre).

25. nov. (Kbh.) Erik Juel fik brev om at erklære sig om Jørgen Navls mageskifte. JN begærer til magelæg en gård i Ålborghus len, Han h., Kollerup s., Borup: Jens Lauridsen påbor selvtredje, hvorimod han til fyldest vederlag erbyder et stykke eng i Ålborghus len, Gøttrup s. EJ skal erklære sig om godset, JN begærer, for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 229.

25. nov. (Kbh.) Hr. Christian Friis og Henrik Thott fik brev om at lade hr. Henrik Rantzau være følgagtig det pantsatte gods i deres len, som han har for en sum penge, han har forstrakt kronen med. JT, 13, 230.

Ligesådan fik HT om gods i Dronningborg len.

26. nov. (Kbh.) Jørgen Jendtmehr fik forpagtning på fiskeriet i Kbh.s, Kronborg og Frederiksborg len. Kongen formener, at fiskeriet i nævnte len kan komme ham til større nytte, dersom det forpagtes til én person, end om det forvaltes ved så mange, som hidindtil er sket. Kongen har forpagtet nævnte fiskeri til JJ, efter den akkord, som er oprettet med ham af Adam Henrik Pentz og Caspar Gersdorff. På det han desto flittigere skal forholde sig med fiskeriet og forpagtningen, har kongen bevilget ham fiskemestertitel, så længe han har fiskeriet i forpagtning. Han skal årligt gives 120 rd. på Frederiksborg Slot og 100 td. havre af Provianthuset og 24 læs hø. Han skal forvalte kongens fiskeri på efterskrevne konditioner: han skal i 6 år fra brevets dato beholde forpagtningen af kongens fiskeri på Kbh.s, Frederiksborg og Kronborg len, undtaget de damme, der ligger på Ibstrup og Hørsholm Ladegårds mark så vel som dem i den liden dyrehave ved Frederiksborg Slot og den sø, som løber omkring dette, som kongen vil have forbeholdt sig til sin forlyst til at sætte ruser i om foråret. Når der skal drages el. fiskes i søen, skal det ske med kongens bevilling, og de fisk, som beholdes og ikke igen udkastes, skal komme til hofspisningen, fiskemesteren el. forpagteren skal forskånes for den dags levering. Under forpagtningen er det fiskemesteren el. forpagteren frit for at lade damme udløbe, rydde, grave og igen besætte, når det eragtes tjenligt. Deslige og søerne Lersø, Utterslev, Ladegårds og Skt. Jørgens Sø, dog at han leverer dem fra sig vel besat. I søerne må han og fiske om vinteren med de store vod på de store søer, men på de middelmådige, som Esrum Sø el. de, som er mindre, med ringere garn og redskab efter advenant. Om sommeren skal han fiske med små vod, stråvod, stangnet, ruser, kurve og lign. og stedsse være forpligtet til at skåne de unge fisk, og hver gang, der drages el. fiskes, lade en god del af dem igen udløbe og derforuden i legetiden lade garnenes masker knytte så vide, at de små fisk kan skride derigenem. Når de 6 år er forløbet, skal han igen levere fra sig alle damme, som han har i forpagtning, hvad enten de er besat el. ikke, lige så vel som de søer, han har ladet udløbe med karper, karusser o.a. gode spise-fisk. Han skal tilstille inventarium, at dammene er besat med karper og karusser og søerne forsynet med adskillige gode spise-fisk, og de skal være besatte et år før forpagtningen ender, for hvilket han ikke skal have vederlag. Hvad angår munker, planker og pæle i søerne, skal kongens hofofficerer el. bygmester først besigtige, hvad der er fornødent, og siden forfærdige det. Fiskemesteren og forpagteren skal have indsendende med, at ingen fogeder, præster, skrivere, møllere el. bønder drier sig til med nogen slags redskab at fiske el. lade fiske i kongens dam-

me el. søer, undtaget omkring Arresøen, så vidt som der kan vades ud, hvilket har været brugeligt af arilds tid. Når han lader fiske på de store søer, må han hos de nærliggende kronbønder for sig og medhavende folk nyde frit husrum og varme uden omkostning for bønderne. Disse skal også gøre ham sædv. fordringskab med fiskeriet. Endelig skal han på egen bekostning holde graverarbejde. Når kongen rejser på Sjæll., skal JJ følge med med redskab og folk og fiske til hofholdningen på lenene, hvor kongen ligger. Når han dagligt indleverer så mange retter fisk, som han er pligtig, skal han forskånes for anden levering. Det, som han da bliver skyldig, skal han levere på andre tider til ekstraordinære banketter. Han skal i de 6 år have kongens fiskergård ved Frederiksborg Slot med alt fiskeredskab og tilhørende heste, vogne, både, kaner, fiskefade, hyttefade, vod, ruser o.a. så vel som alt nyt redskab, som tidl. fiskemester Hans Merchel har fået fra Rtk. og Holmen, hvilket skal overleveres ham ved uvildige mænds vurdering, og når forpagtningen er ude igen tilstilles kongen efter samme pris. Han må ikke til andre forpagte el. bortleje søer el. damme, som han har i forpagtning, men alene forestå fiskeriet med egne folk. Han skal selv på egen bekostning underholde fiskere, gravere, kuske, hestevogne o.a. fiskeredskab, som gøres fornødent. Til kongens køkken skal han dagligt indlevere 20 retter gode ferske fisk, nemlig 12 retter herrefisk af karper, karussers, brasen, gedder og krebs, de andre 8 retter af gode spisefisk som aborre, emter, flirer, suder, skaller, horker, ål og lign., hver ret fersk fisk på 2¹/₂ skålpd. og tørre 2 skålpd. Om et års tid, når fiskeriet forbedres, skal han forskaffe 3 skålpd. til en ret. Af karper skal han til en ret give en stor el. to middelmådige. Til rigshofmesteren og kongens kansler skal han dagligt indlevere så mange retter, som de hidtil har bekommen, ligeledes til dem, som har kongens fars el. hans bevilling, heriblandt kongens hofmarskal, køgemester og øverstesekretær. Det skal være ham tilladt at fiske og drage én gang om vinteren og under isen med vintervod i Roskilde, Ringsted o.a. len, hvor der er store søer. Når kongen holder ordinært gæstebud, med rigsråder el. andre, skal han ikke medregne nogle retter fisk, som går ud over de ordinære, men være godvillig, og når der drages el. fiskes om sommeren, skal han udover det ordinære indlevere en balje god spisefisk til kongens borgestuefolk. Sjr, 23, 450. Indl. 28. okt.

26. nov. (Kbh.) Vincents Bille og Niels Banner fik brev om at besigtige gods, som Gunde Rosenkrantz begærer til mageskifte, liggende under Tryggvælde len, nemlig 3 gde i Lejerstofte, hvorimod han erbyder

igen at ville udlægge 3 gde i Havnelev og Lille Heddinge i samme len. De skal begive sig til nævnte gde og gods, granske og forfare dets ejendom og siden ligne og lægge det ene imod det andet, så kongen og GR særdeles for ejendom og landgilde sker skel og fyldest, dog hvad skovene sig belanger, skal der forholdes som sædv. Det, de forretter, skal de under deres hænder og segl give beskrevet fra sig og indskikke med besigtigelsen i Kanc. Kongen har befalet Christen Skeel t. Vallø at være til stede, så han kan forsegle og underskrive med dem. (Efter hr. kanslers befaling). Sjt, 32, 655. K.

26. nov. (Kbh.) Christen Skeel fik brev om at være overværende på Gunde Rosenkrantz' mageskifte. Kongen har befalet Vincents Bille t. Valbygård og Niels Banner t. Ringstedgård at ligne ml. sig og GR. De skal være til stede og foregive det, de kan have at sige, og have indsendende med, at kongen sker skel og fyldest, og siden med nævnte mænd forsegle og underskrive. Sjt, 32, 56.

26. nov. (Kbh.) Brunow, kaptajn, fik brev om at kommandere garnisonen i Helsingborg i oberstlt. Steffen Thims sted. Kongen har forløvet ST til i vinter at rejse til Kristianstad. B skal kommandere i hans sted, havende flittig indseende med, at alting går ret til. SkT, 8, 360. K.

26. nov. (Kbh.) Steffen Thim fik brev om forlov at rejse til Kristianstad, således som han har begæret. Kongen er tilfreds dermed og har befalet kaptajn Brunow at kommandere i hans fravær. SkT, 8, 360. K.

26. nov. (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om af sit lens indkomst at betale Ove Brockenhuus 983½ rd. 18 sk. for gjort tjeneste til hove. Han skal lade ham betale pengene af dette års indkomst, beregnet til Philippi Jacobi 1654. JT, 13, 230. Orig. i Hald lensrgsk., RA. Incl. 28. nov. og udat.

27. nov. (Kbh.) Kommissarierne¹ i Sjæll. fik brev om at gøre ordre, at nogle soldater, som skal indkvarteres i Helsingør, kan blive underholdt af magasinerne. Kongen har anset for nødtigt i vinter af de norske soldater at indlægge 150 i Helsingør, og der er ingen andre midler til deres underholdning, end at de får af magasinerne. Adressaterne skal anordne, hvor meget hver borger, som indkvarterer soldater, dog officererne ikke medregnet, skal gives om ugen af rug, byg

el. malt og flæsk, og indsende deres betænkende i Kanc. Sjt, 32, 656. K.

1) K. har Lave Beck og Otte Pogwisch.

27. nov. (Kbh.) Bevilling for Peder Knudsen i Rugered til at bygge en krudtmølle i Herrisvad Kloster len. PK andrager, hvorledes han på egen bekostning vil opsætte en krudtmølle neden for sin bolingsgrund og begærer, at kongen med nogle års friheder for ham, hans hustru og børn vil komme til hjælp dertil. Så og forunde ham at måtte anlægge en liden skvatmølle i krudtmøllehuset til hans eget huses fornødenhed. Af Peder Vibes erklæring erfarer kongen, at dæmningen, som PK vil sætte, ifølge tingsvidner ikke kommer nogen af hans naboer til skade på ager el. eng, Kongen bevilger dette, dog må han ikke bruge skvatmøllen til andet end sit eget hus. Krudtmøllen skal følge ham, hans hustru Ellen Andersdatter og søn Knud Pedersen i 15 år kvit og frit uden fæste og afgift, derefter skal årligt gives 1 rd., og når de er døde, skal møllen med bygning og al ejendom komme til kronen. SKR, 6, 309.

27. nov. (Kbh.) Mag. Hans Clausen Mule, sognepræst til Vejlbj by i Fyn, fik brev på et vikarie. Der vakerer efter afd. Jørgen Rasch et vikarie i Århus Domkirke, S. Margarita Alters Vikarie. Kongen bevilger HCM dette med bønder og al rente og rette tilliggelse. Dog skal han gøre tyng og tjeneste som residerende vakarier dér og være den gejstlige ordinans og kapitlets statutter undergiven, bygge og forbedre den gård og residens, han bekommer, og gøre bønderne lov og ret og ingen besvære med indfæstning el. usædv. pålæg, ikke heller forhugge skovene. JR, 12, 256. Incl. 30. nov.

28. nov. (Kbh.) Caspar Gersdorff fik brev om at opsigte fiskemesterens tjeneste og levere fiskeredkaber til Jørgen Jendtzmehr. Kongen har forpagtet fiskeriet på Kbh.s, Frederiksborg og Kronborg len til JJ. CG skal forstændige fiskemesteren o.a. fiskeribetjente på de 3 len, at kongen ikke længere behøver deres tjeneste, hvorfor de fra brevets dato er forløvet. CG skal til JJ overlevere alt fiskeredskab og tilbehør, både heste, vogne, både, kaner, fiskefade, hyttefade, vod, ruser o.a. efter uvildige mænds vurdering til inventarium, ligeledes det nye redskab, som Johan Funch og Hans Merchel nyligen har bekommet fra Rtk. og Holmen. Sjt, 32, 656. K. Incl. 15. april 1619 (Chr. 4.), 18. dec. 1646, 9. og 16. okt. 1650, 27. april og 24. nov.

28. nov. (Kbh.) Kommissarierne i Skåne¹ fik brev om inden vinter at forsyne Kristianopels fæstning med korn og flæsk af det dér i landet til magasin deputerede. SkT, 8, 360. K.

1) K.: Otte Thott, hr. Niels Krabbe og Kjeld Krag.

28. nov. (Kbh.) Christoffer Steensen fik brev om at måtte besolde en løjtnant og 2 konstabler til stykker og munition af militiens underholdning, hvilket kongen af hans angivende erfarer er fornødent for at tage vare på nævnte. Kongen er tilfreds, at han af de folk, som forleden sommer er skikket med nævnte stykker og munition, må beholde en løjtnant og 2 konstabler, som kan have tilbørlig indseende. SmT, 8, 75. K. Indl. 17. nov.

28. nov. (Kbh.) Ove Skade fik forlov. Kongen er tilfreds, at han forløves, til begravelsen af hans afd. søn er overstået. SmT, 8, 75.

28. nov. (Kbh.) Johan [Johansen] Skovrider på Falster fik brev om at lade Ove Skade t. Kærbygård [prinsens hofmester], bekomme et stort dyr til sin søns begravelse. SmT, 8, 76. K. Indl. 25. nov.

28. nov. (Kbh.) Hr. Laurids Andersen, sognepræst til Laurbjerg Kirke, fik oprejsning ang. sin brors død. LA anholder på egne vegne og på vegne af sin afd. brors enke og søn om oprejsning til at påtale det drab, som han fornemmer er begået på hans bror Søren Andersen af Mogens Hald, og af den prokurator, som er brugt i sagen, ej er forfulgt, som det burde. Kongen oprejser sagen. JR, 12, 257.

28. nov. (Kbh.) Mogens Høg og hr. Henrik Rantzau fik brev om at gennemse Valdemar Lykke t. Grinderslevs rgsk. for Frederiksodde Værk og siden afkvittere ham. Udt. i JT, 13, 230. K.

28. nov. (Kbh.) Jørgen Rosenkrantz fik brev om at levere kirkernes beholdning af det prælatur, han er forlenet med i Viborg, og hvis regnskaber han forhører, til Erik Juel og Mogens Høg. JT, 13, 230. K.

Ligesådan brev fik Jens Christensen renteskriver om til MH at levere kirkernes beholdning under hans prælatur i Ribe.

28. nov. (Kbh.) Hr. Frands Pogwisch fik brev om at annamme Frands Rantzaus mageskiftegoods under Hald len. FP har til kronen udlagt i Fjends h., Kobberup s., Tastum:¹ Niels Skriver, skylder årligt 4 td. rug,

$\frac{1}{2}$ harbopd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns. Mønsted s., Koustrup: Rasmus Jensen og Jens Nielsen, skylder 4 td. rug, 1 skp. smør, hvorfor bonden yder $2\frac{1}{2}$ viborgpd., 1 svin, 1 fodernød, 1 får, 1 gås, 2 høns, 20 æg, 1 rd. gæsteri; Sjørup, Christen Thomsen og Poul Eskesen, skylder 4 td. rug, 1 harbopd. smør, 1 svin, 1 lam, 1 gås, 2 høns, 2 sletmk. gæsteri. FP skal lade gårdene annamme under lenet, indskrivet det i jordebogen og årligt gøre rgsk. JT, 13, 231. Indl. 14. nov.

1) Kopibogen har *Tørstrup*, men en sådan lokalitet kendes ikke i sognet.

29. nov. (Kbh.) Konfirmation for Peder Pedersen, øverste renteskriver, og Johan Stenkull, handelsmand i Kbh., på levering af krudt. De har begæret kongens konfirmation af en kontrakt oprettet af rentemestrene, som lyder: Peder Vibe og Peder Reedtz t. Tygestrup har med PP og JS oprettet kontrakt om, at de straks leverer 286 centner godt krudt på Tøjhuset på eget eventyr og bekostning, hvorfor de af hver centner à 100 pd. loves 29 spd., som skal betales dem kontant af 1. termins subsidiepenge, som falder 1654. Sker det, at der da ingen subsidiepenge udgives, skal der gives dem K.M.s indvisning på visse steder, hvor der straks skal gives dem betaling. Skulle mod forhåbning pengene ikke blive betalt, skal de have rente indtil da. Til vitterlighed er oprettet 2 enslydende kontrakter, hvoraf den ene forbliver i Rtk., den anden er leveret til PP og JS under rentemestrenes signeter. Kbh. 17. okt. 1653. PV. PR. Kongen konfirmerer dette. Sjr, 23, 454. Indl. 17. okt.

29. nov. (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om efter tidl. fiskemester Hans Merchels begæring at skaffe vurderingsmænd, som kan levere Jørgen Jentzmehr fiskegården og redskaber, så og at bønderne skal hjælpe JJ med fiskeriet ved Frederiksborg. Kongen har forpagtet fiskeriet på Kbh.s, Frederiksborg og Kronborg len til JJ. OP skal på ansøgning fra tidl. fiskemester HM skaffe uvildige vurderingsmænd, som ved rigtig vurdering kan overlevere fiskergården o.a. til JJ. Han skal i lige måde tilholde bønderne at gøre JJ samme hjælp som hidtil. Sjt, 32, 657. K. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK.

29. nov. (Kbh.) Hr. Axel Urup og Arent von der Kuhla fik brev om vurdering og levering af fiskeredskaber til Jørgen Jentzmehr fra Hans Merchel og Johan Funch, så og om at bønderne på Kbh.s len skal hjælpe JJ. Kongen har forpagtet fiskeriet på Kbh.s, Frederiksborg og Kronborg len til JJ. Adressaten skal efter HMs ansøgning skaffe ham uvildige vurderingsmænd som ved rigtig vurdering kan overlevere fi-

skergården o.a. til JJ. Han skal i lige måde tilholde bønderne at gøre JJ samme hjælp som hidtil. Sjt, 32, 657. K.

Ligesådant brev fik AK.

29. nov. (Kbh.) Christoffer Lindenov og Jørgen Bjørnsen fik brev om at deliberere med kongens kommissarius Poul Klingenberg om 1. skibenes udredning, 2. reberbanen, 3. eng. hamp, 4. ny skibe. Kongen vil til foråret igen udruste flåden. De skal rådslå med PK og 3 af de fornemste skibskaptajner om ovennævnte.¹ Sjt, 32, 672. K.

1) Se brev 24. nov.

29. nov. (Kbh.) Bevilling til, at fru Lisbet Becks begravelse må opsættes 8 el. 14 dage over den ordinære tid. SkR, 6, 310.

30. nov. (Kbh.) Postordinansen. Til den alm. og private nytte og til handelens og korrespondancens formerelse i kongens riger, fyrstendømmer og købstæder er kongen til sinds at indrette et rigtigt postværk til Hamborg. 1. Ml. Kbh. og Hamborg skal herefter 2 gange om ugen holdes ridende post, så at brevene kan komme frem på mindre end 3 dage og tilbage igen, såfremt storm og uvejr ikke forårsager særlig forhindring på Bæltet. Dette er allerede sat i værk ved generalpostmester Poul Klingenberg. 2. Ml. Kbh. og Norge bliver det ved den tidl. post, dog at den skal holde en vis tid og time, så at posten til Christiania vinter som sommer fremkommer på præcis 6 dage. 3. I Jyll. er forordnet 2 agende postbude, som rejser én gang om ugen, det ene i Haderslev til Kolding, Vejle, Horsens, Århus, Randers, Viborg og Ålborg og tilbage igen til Haderslev. Det andet fra Haderslev til vesterkanten, såsom Ribe, Varde og Ringkøbing og tilbage igen. 4. I Skåne er i lige måde forordnet et agende postbud, som rejser én gang hver uge fra Kbh. til Helsingborg, Kristianstad, Sølvesborg, Rønneby og Kristianopel og tilbage igen. 5. Også et loll. bud er forordnet, som rejser én gang om ugen fra Kbh. til Køge, Præstø, Vordingborg, Nykøbing Falster, Ålholm, Rødby, Nakskov, Maribo, Saksøbing og siden igen til Nykøbing og derfra gennem Vordingborg, Præstø og Køge til Kbh. 6. Der er også forordnet et bibud ml. Kalundborg og Slagelse, som hver uge rejser én gang frem og tilbage. 7. I Norge er forordnet følgende biposter: 1) fra Christiania til Trondhjem, 2) fra Christiania til Bergen, 3) fra Christiania til Tønsberg, Laurvig, Skien el. Langesund, Christiansand, Flekkerø og Stavanger, 4) fra Christiania til Bragernes og Kongsberg el. Sølvberget, som skal rejse én gang hver uge. 8. For at en-

hver kan have nødvendig kundskab om tid og time, når posterne afrejses, er gjort følgende anordning: Posten Kbh.-Hamburg rider præcist om onsdagen og søndagen kl. 1 kvarter før 11, hvorfor brevene må leveres på posthuset onsdag før kl. er 1/10¹ og søndag førend prædiken, på det de kan indesluttet i pakken. Posten til Norge rider fra Kbh. lørdag middag kl. 12. Derfor bør brevene være i posthuset før 11. Denne post rider også lørdag aften fra Christiania til Kbh. De to postbude til Jyll., både til øster- og vesterkanten, afrejses fra Haderslev tirsdag morgen tidlig kl. 5. Postbudet til Skåne rejser fra Kbh. lørdag aften kl. 6. Det loll. bud på samme tid og time. Bibudet fra Kalundborg rejser derfra til Slagelse søndag eftermiddag kl. 4, forbliver i Slagelse til mandag aften, at posten kommer fra Hamborg, og forfølger sig så igen til Kalundborg. Bibudene i Norge skal afrejse præcist fra Christiania og Bergen lørdag middag kl. 12. Posten til Tønsberg, Laurvig, Skien el. Langesund, Christiansand, Flekkerøen og Stavanger så vel som posten til Bragernes og Kongsberg skal gå fra Christiania om søndag middag kl. 12. 9. Herforuden har kongen til bedste for trafikerende personer forordnet, at et agende bud én gang om ugen skal rejse ml. Kbh. og Hamborg, på det samme kan føre penge og gods med sig, forrette deres og andres ærende og medtage rejsende personer. Dette bud skal afrejse hver uge både fra Hamborg og Kbh. om lørdagen mod aften. 10. Foruden disse poster og messengerer skal ingen andre bude tilstedes. Enhver skal fremsende sine breve med den ridende post og agende postbud, på det de ligesom denne frd. ikke skal komme i afgang, men blive ved magt. Den, der tilstiller andre sine breve, straffes af hvert steds øvrighed efter anmodning fra postmesteren el. postbudene. Dog er ingen forment i sin egen sag at affærdige et ekspresbud. I lige måde er det tilladt den svenske post at rejse igennem riget med svenske breve. 11.² Alle nævnte postbude, poster, messengerer så vel som postholdere og postillioner i Danmark og fyrstendømmerne Slesvig og Holsten såvel som i købstæderne skal være undergivet generalpostmesteren, som efter deres forseelse skal straffe dem enten med afsættelse el. pengebøder. Er dog forseelsen af stor vigtighed, skal der gøres ansøgning hos hvert steds øvrighed el. hos kongen. 12. Alle postmestre i købstæderne så vel som postforvaltere og postbude skal være fri for indkvartering og al borgerlig personal tyngde. De tilforordnede værter i købstæder, hvor det agende postbud rejser igennem, som i Jyll., Sjæll., Skåne og Lolland, skal i fredstid være fri for indkvartering og vognægter, men derimod være pligtige at have opsyn med de breve, som kommer i deres hus og holde rgsk. derover. 13. Såfremt po-

sten, messengeren el. postbudene på vejen får nogen skade på heste og vogn el. til vands, skal de, der bor ved vejen, borgere, bønder, fogeder el. hvem, være dem behjælpelige med råd og dåd, efter at de er anmodet derom, så de kan komme til rette igen og ikke bliver opholdt. De, der her er uvillige, straffes som dem, der har opholdt kongens post og breve. For at enhver kan vide, på hvilken dag han skal bestille sine breve, som skal gå udenlands, har man at mærke følgende: Til Venedig og alle steder i Italien, så vel som til Paris og alle steder i Frankrig, skal brevene bortskikkes om onsdagen med posten fra Kbh. til Hamborg. Posten til Spanien har ingen vis tid, men afrejser fra Antwerpen 8 dage efter, at posten er ankommet dertil fra Spanien. Til Portugal kan breve bekvemmeligst først gå på Amsterdam, og derfra siden videre til vands. Brevene som skal bestilles til Wien, Prag, Regensburg, Augsburg, Nürnberg, Strassburg, Frankfurt, Köln, Leipzig o.a. steder i Tyskland, så vel som til London skal fortskikkes om onsdagen med posten fra Kbh. Breve til Danzig og Rostock, item til alle købstæderne i Polen, Preussen og Livland kan 2 gange om ugen sendes med posten fra Kbh., nemlig om onsdagen og søndagen. Breve til Amsterdam og alle steder i Holland, Brabant, Flandern o.a. nederlandske provinser, bliver fortskikket 2 gange hver uge og i så måde med hver post fra Kbh. til Hamborg, hvilke poster også tager brevene til Lybæk og Bremen med sig. Breve til Jyll. sendes én gang om ugen fra Kbh, nemlig om søndagen. 15. For at der kan holdes en vis rigtighed med brevløn og post, og ingen besværes mere end tilbørligt, har kongen ladet efterse og konferere den frd., som er gjort i 1624, med den, som hidindtil har været, og det, som er brugeligt i andre nationer og anordnet følgende takst: af et brev på fjerdeparten af et ark, halvt el. helt, hvilket altsammen kaldes et enkelt brev: De kgl. postbudes brevløn: Fra Kbh. til Roskilde 2 sk. lyb., til Sorø, Slagelse og Korsør 3 sk. lyb., til Nyborg, Odense, Assens og Haderslev 4 sk. lyb., til Flensborg, Gottorp og Rendsborg 5 sk. lyb., til Itzehoe, Glückstadt og Hamborg 6 sk. lyb. Fra alle disse steder gives tilbage igen til Kbh. lige så meget. Fra Hamborg til Itzehoe og Glückstadt 2 sk. lyb., til Rendsborg, Gottorp og Flensborg 3 sk. lyb., til Hadersev 4 sk. lyb., til Assens, Odense og Nyborg 5 sk. lyb., til Korsør, Slagelse, Sorø, Roskilde og Kbh. 6 sk. lyb., til Helsingør og Malmø 7 sk. lyb. Fra alle disse steder tilbage til Hamborg igen lige så meget. Af et brev, som er større end enkelt, betales den tredje del mere, og af større breve el. pakletter skal ml. Kbh. og Hamborg gives af hvert lod 4 sk. lyb., og ml. stederne efter advenant, så som fra Kbh. til Odense af hvert lod 2 sk. 8 pen. og så fremdeles. Den norske posts

brevløen: fra Kbh. til Bahus, Marstrand og Oddevald 3 sk. lyb., til Halden og Frederikstad 4 sk. lyb., til Moss 4 sk. lyb., til Christiania 5 sk. lyb. Fra alle disse steder tilbage til Kbh. igen lige så meget. Fra Christiania til Moss 2 sk. lyb., til Fredrikstad og Halden 3 sk. lyb., til Oddevald, Marstrand og Bahus 4 sk. lyb., til Kbh. 5 sk. lyb., til Bragernes 5 sk. lyb., til Kongsberg el. Sølvbjerget 3 sk. lyb., til Tønsber og Laurvig 3 sk. lyb., til Skien, Langesund, Christiansand og Flekkerø 4 sk. lyb., til Stavanger 5 sk. lyb., til Bergen 5 sk. lyb., til Trondhjem 5 sk. lyb. Fra alle disse steder tilbage igen til Christiania lige så meget, og af pakkerne for hvert lod de vejer lige så meget, som et enkelt brev er takseret for. De jyske postbudes brevløen: fra Haderslev til Kolding og Vejle 2 sk. lyb., til Horsens og Århus 3 sk. lyb., til Randers og Viborg 4 sk. lyb., til Ålborg 5 sk. lyb., til Ærø 3 sk. lyb., til Varde 4 sk. lyb., til Ringkøbing 5 sk. lyb. Fra alle disse steder til Haderslev igen lige så meget, og for de store breve og paketter ml. Åbenrå, Ringkøbing og Haderslev af hvert lod, de vejer, 10 sk. lyb. Imellem pladserne efter advenant af nævnte brevløen. De skånske postbudes brevløen: Fra Kbh. til Helsingborg 3 sk. lyb., til Kristianstad 4 sk. lyb., til Sølvesborg 5 sk. lyb., til Rønneby 6 sk. lyb., til Kristianopol 7 sk. lyb. Fra alle disse steder tilbage til Kbh. igen lige så meget, og af paketter el. store breve ml. Kbh. og Kristianopol 5 sk. lyb for hvert lod og ml. stederne efter advenant. De loll. postbudes brevløen: Fra Kbh. til Køge 2 sk. lyb., til Præstø og Vordingborg 3 sk. lyb., til Nykøbing, Ålholm, Rødby, Nakskov, Maribo og Sakskøbing 4 sk. lyb. Hvad angår breve, som poster og bude ellers undervejs fører fra en by til en anden, da regnes for 4 mile af et enkelt brev 2 sk. lyb., for 5 til 10 mile 3 sk. lyb. og således efter advenant. 16. Alle breve, som skal videre frem, end den første post fører dem, skal gøres frie og betales indtil de steder, hvor de først skal leveres, nemlig de, som skal til Jyll., betales indtil Haderslev, de til Bergen, Trondhjem o.a. steder i Norge indtil Christiania, og de til Bremen, Amsterdam, Antwerpen, Köln, Frankfurt, Nürnberg, Leipzig, Danzig, Rostoch og Lybæk indtil Hamborg. Item såfremt der var breve, som skulle videre end til nævnte steder el. den første post og bud fra Hamborg kan aftage, da må frigøres dobbelt el. så vidt fornødent kan være, hvorom man må handle med postmesteren hvert sted, men de skal ikke fordre mere end tilbørligt af sådanne breve. 17. Den, der ikke med kongens tilladelse har sine breve frit, skal betale portoen el. brevlønnen til posten el. postbudet efter forskrevne takst førend han bryder sit brev. Såfremt nogen vægrer sig, må posten el. postbudet forholde dem deres breve, indtil de betaler. 18. Postmestrene, som betjener den ridende post, skal ikke være plig-

tige at antage nogen paketter el. breve, hvori er gods, penge, guld el. klenodier, ingen heller forskikke sådant med posten uden på eget eventyr. Postmestrene er ej skyldige at svare derfor, thi alt sådant skal oversendes med messengeren, som skal stande til rette derfor. Vil nogen have noget hasteligen fremskikket, skal de forlige sig derom med postmesteren i Kbh. el. Hamborg og derpå tage deres revers. 19. På det, der kan være en vis takst for de rejsende el. mesagerer ml. Kbh. og Hamborg, og enhver kan vide, hvad han skal give, har kongen forordnet, at de af en rejsende mand med et skrin el. kuffert, som vejer 30 pd., skal have om sommeren fra påske til Michaelis 13 rd. og om vinteren 15 rd. Derimod skal de tilbørligen opvarte ham med vogne såvel som med mad og drikke på deres omkostning, eftersom det er brugeligt her i landet. Dersom en kuffert el. vadsæk vejer over 30 pd., skal for hvert pd. overvægt betales 6 sk. lyb. For en tjener el. dreng skal om sommeren betales 10 rd., om vinteren 12 rd., dog skal for ham kun frit passere 15 pd. gods, og han skal bispises som en tjener. Af gods, som dette bud el. messengerer fører med sig ml. Kbh. og Hamborg, skal gives af pakker, som vejer fra 10 til 80 pd. af hvert pd. 6 sk. lyb., fra 80 til 120 pd. betales kun for 80 pd. og fra 120 til 300 pd. gives af hvert pd. 4 sk. Hvad angår gods af stort beslag, som er lettere end kramvarer og ikke vel kan lades på dette lands vogne, og småpakker og dyrebart gods, som bør forvares i et skrin, må enhver enes med messengeren om en billig pris. Af rede penge, som messengeren fører ml. Kbh. og Hamborg, nyder han efter gl. sædvane 3 ort af 100 ort. Af det, han overfører til mellemstederne, nyder han efter advenant. 20. Messengeren er skyldig at have det, som han betros, i god agt og levere det på behørigte steder el. at stande til rette. Dog dersom han offentligt bliver udplyndret el. lider skade på vandet, skal sådant ikke tillægges ham. NB I den trykte postordinans, hvor hér står lybske penge, er det omregnet i danske penge. SjR, 23, 455. (Tr.: CCD, VI, 144-54).

1) Skal formentlig læses halv ti. 2) I margenen står: Erik Rodsteens skrift.

30. nov. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev ang. Inger, enke efter Jacob Hansen i Helsingborg, og en mølle. Hun har andraget, hvorledes hendes afd. husbond har fæstet en af kronens møller der ved byen og i over 20 år har skattet og skyldt deraf, indtil den i sidst forledne svenske krig blev afbrændt med al bygning derpå. Den er ej siden blevet opbygget igen, uanset hun har suppliceret om hjælp dertil. Ikke desmindre har hun af samme øde mølleplads ydet årlig landgilde, nemlig 12 td. mel, foruden skat, soldaterhold o.a. vist og uvist. Hun begærer, at

der må bevilges hende nogen hjælp til at opbygge møllen, hvorimod hun tilbyder at lade møllen forfærdige så lovligt, som det sig bør, så kronen kan bekomme den fulde landgilde. Af OGs erklæring erfarer kongen, at han vil lade hende tiltale af årsag, at hun ej siden krigen har ladet møllen opbygge, men dog uden lov og minde afført sæden deraf til Helsingborg by. Kongen er tilfreds, at OG efterlader tiltalen, eftersom møllen er afbrændt af rigets fjender og hun ej uden hjælp kan lade den opbygge. OG skal lade hende bekomme fornødent bygningstømmer af kronens skove der i lenet, dog hvor det kan ske uden mindste skovskade. Hvad angår andre materialer, som kan behøves, vil kongen vide at resolve, efter at OG har erklæret sig om dem, og hvorledes hun kan blive hjulpet dertil med ringeste bekostning. SkT, 8, 361. K.

1. dec. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at betale Gerrit den Bacq rejsefortæring fra Holl. og hid efter hans hosføjede fortegnelse. Sjt, 32, 658. K.

1. dec. (Kbh.) Rentemestrene fik brev ang. nogle poster i bomslutter Jens Olsens formands Valentin Blytækkers rgsk. JO beretter, at de har gjort antegnelser til adskillige poster i VBs rgsk., som er underskrevet af slotsfogeden på Kbh.s Slot, men ej er autoriseret af højere officerer, hvorfor de ikke uden kongens særdeles bevilling har kunnet ladet det passere. Kongen er tilfreds, at de godtgør dette. Sjt, 32, 658. K. Orig. i DKanc. B 179h. Indl. 23. dec.

2. dec. (Kbh.) Bestalling for Gerrit den Bacq som skibskaptajn. Kongen ansætter nærværende GB at lade sig bruge til lands og vands, hvor hans tjeneste behøves. Han har lovet at være kongen og hans riger og lande tro, ramme kongens og rigets gavn og hindre skade. Kongen bevilger ham til årlig besoldning 400 kur.dl. og sædv. hofklædning på sig selvanden fra brevets dato. Rentemestrene skal årligt fornøje ham dette. Sjr, 23, 462. K. (Efter sekretærens befaling).

2. dec. (Kbh.) Jørgen Bjørnsen fik brev om med dem, der har forstand derpå, at vurdere et af de her i havnen liggende eng. skibe, Employment, til Jørgen Bremer, så og forskaffe og vurdere så meget sejl, takkel og tov, som er fornødent og tilstille kongen takseringen. Sjt, 32, 658.

2. dec. (Kbh.) Peder Vibe fik brev om for billig betaling at lade Peder Knudsen af kronens skove, hvor det kan ske til mindst skade, bekomme 4 ege og 10 bøge til den krudtmølle, han agter at opsætte. SkT, 8, 362. K.

3. dec. (Kbh.) Palle Urne og Steen Brahe fik brev om at besigtige gods ml. Lunde Kapitel og Gunde Rosenkrantz t. Vindinge. PR begærer til magelæg gde og gods i Skåne i Torne h., Stangeby: Peder Poulsen, Laurids Nielsen; Fledie: Knud Eriksen; Bjellerup: Bertel Nielsen, Laurids Nielsen; Kaldby: Rasmus Mortensen. Bare h., Totterup: Peder Jensen, Peder Hansen,¹ Peder Olesen, Oluf Jensen, nok Oluf Jensen. Lumme s., Bragerup: Jens Nielsen, 2 øde jorder; Hierup: Mads Olufsen. Oksie h., Katrup: Jens Poulsen. Skyds h., Hvellinge: Peder Bentsen, Niels Gønge, Peder Svendsen, Jens Pedersen; Espe: Peder Lauridsen; Lille Hammer: Peder Pedersen; Harjagers h., Høje: Niels Asmindsen, Anders Ibsen; Karleby: Jep² Hansen, Thyge Mogensen; Dagstup: Knud Ingmansen; Ålstrup: Børge Hansen, Bent Lauridsen; Sakstrup: Ebbe Nielsen, Peder Erlandsen, Erland Pedersen, Rasmus Ibsen, nok Rasmus Ibsen, Henrik Hansen, Niels Klemmensen, Niels Pedersen, Oluf Pedersen. Froste h., Slostrup: Peder Bendsen; Høer: Niels Bendsen; Bøstoft: Oluf Troelsen; Rolsbjerg: Aage Ibsen, Peder Olufsen, Niels Nielsen, Jens Torbensen; Verneløse: Niels Svendsen; Sviberup: Aage Pedersen og Niels Pedersen, Peder Pedersen, Peder Lauridsen, Mogens Svendsen, Niels Nielsen; Bues: Jep³ Olsen; Agerskov:⁴ Anders Bendsen. Gers h.: Øster Vram: Erik Pedersen. Herrested h., Hårup:⁵ Niels Erlandsen; Skarby:⁶ jus patronatus. Onsø h., Billing: Niels Aagesen, Svend Bendsen, Jens Nielsen, Hans Hansen, Peder Hansen, Aage Jensen, Peder Mikkelsen. Luggude h., Ørnevær: Kjeld Nielsen. Nørre h., Birkerød: Anders Jensen. Lynids h., Villie: Thue Bendsen; Borreby: Sadser Thugesen; Strø: Hans Thugesen; Hjørerød: Thue Bendsen, Jon Mogensen. Bare h.: Jens Lauridsen. Torne h., Valby: Peder Boeg, Jep Nielsen, Niels Ibsen. Skyds h., Gislev:⁸ Mads Pedersen, Peder Lauridsen, Mads Nielsen, Jens Lauridsen, Peder 'Reff, Niels Jensen. Bare h., Opager: Peder Bagh, Aage Olsen; Lille Røby: 1 jord. Hvorimod GR tilbyder at udlægge gde og gods i Skåne: Alnerup hgd. med underliggende, som er Skovgården, Oluf Jacobsen påbor, vejrmøllen Lumme Kværn, Jens Nielsen påbor, Gammel Amagergård, Laurids Christensen påbor, Ny Amagergård, Christen Poulsen påbor, smedjen ved Lumme Kværn, Jep Smed påbor; Kastrup by: 6 gde, Agerup: 8 gde, nok i Thogerup Store Haubo, Lille Haubo, Lumme, Tholstrup, Engelstrup: 1

gd.⁹, Arninke: 1 gd., Starup: 1 gd. Adressaterne skal begive sig til nævnte gde og gods, granske og forfare dets ejendom og siden ligne og lægge det ene imod det andet, så kronen på kapitlets vegne såvel som GR i alle måder, særdeles for ejendom og landgilde, sker skel og fyldest, anseende, at kongen vil have så megen landgilde igen som den, der bortskiftes. Dog hvad skovene sig belanger, skal der forholdes som sædv. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig og indskikke med besigtigelsen i Kanc. Kongen har befalet kapitulativerne i Lunde Domkirke, når besigtigelsen foretages, og de advares derom, at de el. deres fuldmægtige møder til stede og på kapitlets vegne foregiver det, de kan have at sige, på det de siden med adressaterne kan forsegle og underskrive. SkT, 8, 362.

1) Kopibogen, ovf., s. 366, har Jensen. 2) Kopibogen, ovf., s. 366, har Ib. 3) Kopibogen, ovf., s. 366, har Ib. 4) Kopibogen, ovf., s. 366, har Areskov. 5) Kopibogen, ovf., s. 366, har Forup. 6) Kopibogen, ovf., s. 366, har Skovby. 7) Kopibogen, ovf., s. 366, har: Bare h., Volby: Peder Boeg. 8) Kopibogen har fejlagtigt *Gistoft*. 9) Kopibogen, ovf., s. 366, har herefter som slutning: Vingelstrup: 6 gde, Kvinge: 1 gd. Starup: 1 gd.

3. dec. (Kbh.) Lunde Kapitel fik brev om at overvære Gunde Rosenkrantz' mageskifte. Kongen har befalet Palle Urne og Steen Brahe at ligne og lægge gods ml. sig på kapitlets vegne og GR. Adressaten skal, når lignelsen foretages, lade deres fuldmægtig møde og foregive det, som de kan have at sige, og have indseende med, at kapitlet sker fyldest og siden forsegle og underskrive. SkT, 8, 365.

4. dec. (Kbh.) Peder Charisius fik brev om at proponere for Generalstaterne, at det med toldens oppebørsel i Sundet forbliver ved den i Brømsebro oprettede akkord. Han skal straks begære audiens og efter kongens nabovenlig hilsen o.a. curialia foreholde, at det i disse tider er højligt fornøden mest muligt at holde enighed og venskab med alle vores naboer. Der forekommer i Sundet allehånde klager, som mest forårsages af redemptionstraktaten. Så længe krigen ml. de mægtige 2 republikker varer, er der ingen forbedring at formode. Så synes redemptionstraktaten ikke profiterlig for De herrer Stater, og den kan, om end der nu er fordel for os, i længden blive usikker. Det er ikke kongen imod, om De herrer Stater vil lade det forblive med toldens oppebørsel i Sundet ved den i Brømsebro oprettede akkord. Hvad resolution han får, skal han med det forderligste lade kongen vide. Sjt, 32, 672.

4. dec. (Kbh.) Biskop, hr. Laurids Jacobsen fik brev ang. præsten hr. Jørgen Jacobsen i Åby i Sallinge h. LJ har andraget, at JJ skriftligt har angrebet ham i hans embede, således at han var forårsaget at indstævne ham til sidste provstemode i Odense 5. okt. og lade sagen påkende. JJ blev ved provstemodet suspenderet ab officio, indtil han efterkommer dommen. Imens skal hans nabopræster forsørge sogne-
ne med tjeneste, hvilket LJ formener at falde dem for besværligt, ef-
tersom de selv har deres sogne med syge folk o.a. LJ skal tilholde JJ
selv at lade sine sogne forsyne med gudstjeneste o.a., sålænge han er
suspenderet, og indtil han efterkommer den afsagte dom el. lader
den påkende for højere ret. JJ må stå til rette, om nogen af hans
sognefolk beklager sig over nogen forsømmelse, eftersom kongen er-
agter det billigt, at han oppebærer indkomsten af sognet. FT, 7, 160.
Incl. 3. dec.

5. dec. (Kbh.)¹ Hr. Hans Lindenov og hr. Christoffer Urne fik brev om
Peder Pedersen, øverste renteskriver, og borger i Kbh. Johan Stenkulls
indvisning i Kalundborg og Dragsholm lens skatter og indkomst på
rug 1.200 td. De skal lade dem bekomme det og tage deres bevis, og
det skal blive dem godtgjort. Sjt, 32, 659. Incl. 7. dec. og udat. (2).

Ligesådan fik CU om 1.350 td. af hans len.

1) I marginen: Petrus Charisius ang. den holl. rest, læs fol. 671.

5. dec. (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev om at forstændige borger-
skabet i Helsingør om de 150 norske soldater, der skal indlægges der i
vinter, og hvilke midler der er tillagt borgerskabet til deres underhold.
Til deres underholdning har kongen til dem, de logerer hos, bevilget
om ugen for hver person 1 skp. rug, 1½ skp. byg el. malt, 3 skålpd.
flæsk, hvilket han skal forstændige borgerskabet og af lenets skatter
lade uddele til dem, som soldaterne logerer hos, så vidt det strækker,
og derpå gøre anfordring hos Otte Pogwish, som er befalet at lade
ham det være følgagtgt. Sjt, 32, 659. K.

5. dec. (Kbh.) Bevilling for Jens Andersen i Fousing til at have Kirsten
Gregersdatter, som han er beslægtet med i 2. og 3. led, dog skal de be-
visliggøre, at de ikke er hverandre nærmere beslægtet. JR, 12, 258.

5. dec. (Kbh.) Hr. Mogens Thott fik brev om indvisning i Riberhus og
Møgeltønder lens korn for Niels Aagesen, borger i Kbh., i indkomst i
rug, byg og havre såvel som skattekorn, så og 2 læster smør og 26

skippd. flæsk. Han skal lade ham det bekomme med landgildemål. Det skal blive ham godtgjort. JT, 13, 231. Incl. 6. dec. og udat.

5. dec. (Kbh.) Henrik Thott fik brev om at forlige mag. Niels Jørgensen, sognepræst i Them i Silkeborg len, og hr. Lauge Gundersen, hospitalspræst i Randers. Der er tvist ml. NJ og LG om adskillige ulevede regnskaber o.a. ang. hospitalet efter afd. Mikkel Christensens tid. Af HTs erklæring erfarer kongen, at HT tidl. har forliget dem, og dog begynder nu NJ af begærlighed på ny til trætte at påtale sagen. HT skal endnu gøre sit bedste til på billigste maner at forene de stridige præster i de stridige poster. JT, 13, 231. Incl. udat. og 24. nov.

5. dec. (Kbh.) Erik Juel fik brev om at erklære sig om Søren Munks mageskifte. SM begærer til mageskifte efterfølgende gde og gods i Ålborghus len, Havbro s. og by: 1 gd., Niels Jensen påbor; 1 lidet bol smst., Mikkel Simonsen påbor. Hvorimod han til fyldest vederlag erbyder at udlægge gde og gods: Havbro s.: 1 gd., Christen Olufsen påbor. Bjerre h.: 1 gd., Jens Christensen påbor; Hornum: 1 hus, Peder Sørensen påbor. EJ skal erklære sig om godset, SM begærer, for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 232.

5. dec. (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om, at bønderne i vildtbanen i hans len skal lægges for gewehr som i andre len. Item om, at officerer skal eksercere almuen i Jyll., og deres løn. Dog skal der haves flittigt indseende med, at bønderne ikke dermed gør skade på dyr i vildtbanen. Da almuen dér ikke kan ekserceres uden officerer, er kongen tilfreds, at der bliver forordnet 4 kaptajner og løjtnanter, som kan blive ordineret dertil i de 4 stifter. Hver kaptajn skal årligt nyde 130 rd., hver løjtnant 30 rd. JT, 13, 232. K.

NB. Den 14. jan. 1654 gik brev til rigsmarsken om, at hver af nævnte løjtnanter skal have 60 rd.

6. dec. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at betale Anna Rudt (Ruthe) i Den forgyldte Hjort i Kbh. 60 rd. for hertug Johan Frederiks folks fortæring. Hun andrager, at hun resterer 60 rd. efter hofmarskalen Adam Henrik Pentz' pant. De skal kontentere hende derfor. Sjt, 32, 659. Orig. i DKanc. B 179h. K. Incl. udat.

6. dec. (Kbh.) Adam Henrik Pentz fik brev om, at Lorentz Peitersen i Helsingør må levere hvedemel til hoffet. Kongen har erfaret, at LP vil levere godt hvedemel, tønden akkorderet for 10 dl., som tilforn er leveret for 11. Kongen er tilfreds hermed. Sjt, 32, 660. K.

6. dec. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at betale Magdalene, enke efter Johan Thomsen, 6.000 rd., som hun har andraget resterer ubetalt for glas, som hendes afd. husbond og hun selv har leveret. De skal snarest muligt betale noget deraf, og siden efterhånden, som de har midler. Sjt, 32, 660. Orig. i DKanc. B 179h.

6. dec. (Kbh.) Hr. Frederik Reedtz fik brev om at jægermesteren Hans Dibolt von Denen skal have det, skovfoged Søren Pedersen på Knudsbygård bliver fratinget for vildtbanen. FR skal have indseende med, at SP ikke forkommer el. bortflytter sin formue, mens sagen mod ham er i proces, så og, at han ikke selv bortrømmer. Dersom samme sag går ham under øjne el. han godvilligt aftinger derfor, skal han lade HDD være følgagtigt det, som SP udgiver, eftersom kongen har bevilget ham det. Sjt, 32, 660. Incl. udat.

7. dec. (Kbh.) Privilegium for Bruno Jacobi, broksnider, okulist og wundartz, til at bo skattefrit i Kbh. og bruge sin kunst dér og hos andre i Sjæll. Han må efter begæring være forskånet for skat og anden borgerlig tyngde, dog er det ham forbudt til afbræk for bartsværhåndværket at befatte sig med arm- el. benbrud og ferske hugne el. stungne sår, ej heller må han klippe el. rage, dog må han efter sine egne patienters lejlighed bruge åreladen, medicin og kur. Sjr, 23, 462. (Tr.: KD, III, 426-27). K. Incl. 26. sept., udat. og 28. nov.

7. dec. (Kbh.) Bestalling for Rasmus Jensen som skovrider i Svenstrup len og Ringsted herred. Kongen forordner denne breviser, RJ, at tage vare på kronens skove i nævnte len, at der... [se ovf., s. 245-46, 7. juli, Sjr, 23, 401]. Han skal føre krybskytter til Svenstrupgård. Han får årligt til besoldning 16 dl., en sædv. hofklædning, foder til en hest og til kostpenge hver måned 4 dl., hvilket skal begynde fra brevets dato. Sjr, 23, 463. Incl. 7. dec. (Fr. 3., orig.) og udat.

7. dec. (Kbh.) De højlerde fik brev om at erklære sig, om snedker Hans Brorsen i Saksøbing, hvis hustru er frataget ham, igen må gifte sig. Hvad HB andrager, kan adressaterne se af hans hosføjede suppli-

kation og bilag. De skal indskikke deres betænkende i Kanc. Sjt, 32, 660.

7. dec. (Kbh.) Hr. Niels Trolle og Otte Krag fik brev om at forhøre og kvittere Axel Urup t. Bæltebjergs regnskaber ang. Kbh.s fortifikation. De skal med det forderligste forhøre AUs regnskaber for det, han har haft under hænder og igen udgivet til fortifikationen fornødenhed ved Kbh., og tilbørligen kvittere ham. Sjt, 32, 661. (Tr.: KD, V, 366-67). K.

7. dec. (Kbh.) Christoffer Steensen fik brev om af landekisten i Loll. at betale Henning Quitzow t. Quitzowsholm 200 rd. årligt, hvilket er hans besoldnings forbedring. Det skal blive ham godtgjort. SmT, 8, 76.

7. dec. (Kbh.) Erik Rosenkrantz fik brev om af sit lens indkomst at erlægge fru Jytte Høg, enke efter Niels Krag, det, hun har erlagt for meget for tredjedelen af Havreballegårds indkomst. Hun har andraget, hvorledes hun efter sin husbonds død i sit nådsensår til kronens gælds aflæggelse har givet tredjedelen af hendes husbonds genant af Havreballegård len, eftersom Mogens Høgs kvittering udviser, hvilket beløber sig højere end tredjedelen af genanten. Det skal ER erlægge hende af årsag, at hendes husbonds genant som rigsråd var hundrede og nogle dl. højere end ERs, hvorfor hun begærer, at han må erlægge det. Kongen er tilfreds, at ER gør dette. Det skal blive ham godtgjort i hans rgsk. JT, 13, 233. Incl. 21. nov.

8. dec. (Kbh.) Gunde Rosenkrantz, hr. Niels Trolle m.fl. fik brev om at erklære sig om gods, hr. Frederik Reedtz begærer til pant. FR har tilbudt kongen nogen undsætning i disse vanskelige og meget besværlige tider, hvorimod han til pant begærer gårde i Kalø len: Koed¹ s. og by: Mads Andersen; nok 2 gadehuse, Rasmus Andersen og Jens Mikelsen. Øster Lisbjerg h., Skarresø: Søren Nielsen, Rasmus Rasmussen i nævnte gårds landgilde, Thorkild N.; Astrup: Jens Jensen Tredske. Sønder Djurs h., Søby: Christen Glad; Fladstrup: Hans Jacobsen; Bakdrup: Rasmus Maarup. De skal erklære sig om godsets herlighed og beliggenhed og hvor nært det befindes at ligge Kalø Slot, og derhos betænkende, hvad de formener, hver td. htk. kan være værd og forundes ham for til pant og indskikke i Kanc. Det skal også specificeres, hvad deraf årligt gives kronen i landgilde. Sjt, 32, 661. K. Incl. 1. og 28. dec.

Ligesådannt brev fik disse at erklære sig om gods, Frederik Reedtz be-
gærer: hr. Niels Trolle af Roskildegård len, Merløse h., Søndersted s.
og by: Jens Nielsen; Eskildstrup s., Borup: Jørgen Hansen. Jørgen See-
feld, landsdommer, af Ringsted Kl. len, Skeldensted: 1 gd., som Jørgen
Nielsen påbor. Hr. Wentzel Rothkirck af Antvorskov len, Stenlille: 1
gd., som Peder Trefning påbor.

1) Kopibogen har Roed, fejl for Koed el. Hoed.

8. dec. (Kbh.) Mageskifte ml. K.M. og fru Karen Lykke, enke efter Ga-
briel Kruse t. Snellerød. KL har til kronen udlagt gde og gods i Skåne
i Nørre [Asbo] h., Pederstrup s., Boserup: 1 gd., Morten Mathisen og
Mogens Eskelsen påbor, skylder årligen 8 pd. smør, 1 fodernød, 1 rd.
gæsteri, og der er bøgeskov til gården til 110 svins olden og egeskov i
deres egen engmark til 10 svins olden, nok til samme gd. frit fiskeri i
Henrikstrup og Boserup søer, med al ejendom osv. Kronen har til fyl-
dest vederlag udlagt en mølle og gods i Skåne i Herrisvad Kl. len i
Nørre [Asbo] h., Ferringtofte s., Dybedals bol og mølle med dam og
dambund, skylder årligen 1 fjdg. smør, og er skov til 17 svins olden i
fælled med Anderstrup by, så og fælles fiskeri i en fiskedam, som til-
kommer dem samtlig. Nok Vinerups bol, som Bent Sivertsen påbor,
skylder årligen 1 pd. smør, 1 ort penge, og er skov dertil til 48 svins ol-
den, hvilken mølle med bol og gods med al ejendom osv. SkR, 6, 310.

KLs genbrev til K.M., mutatis mutandis et sub eodem dato, til vitterlig-
hed underskrevet af Erik Krag og Steen Hohendorff, K.M.s sekretærer.

8. dec. (Kbh.) Peder Vibe fik brev om under Herrisvad len at annam-
me gods udlagt til mageskifte af fru Karen Lykke, enke efter Gabriel
Kruse t. Snellerød. KL har udlagt gods i Skåne, Nørre [Asbo] h., Peder-
strup s., Boserup, som Morten Mathisen og Mogens Eskelsen påbor,
skylder årligt 8 pd. smør, 1 fodernød, 1 rd. gæsteri. Han skal annamme
det, indskrive det i jordebogen og årligt gøre rgsk. derfor. SKT, 8, 365.

9. dec. (Kbh.) Jørgen Bjørnsen fik brev om med dem, der har forstand
derpå, at lade takser et af de her i havnen liggende eng. skibe til told-
forvalter Mikkell Langemack, så og forskaffe og vurdere så meget sejl,
takkel og tov, som er fornødent og tilstille kongen vurderingen. SJT,
32, 658. Incl. udat.

9. dec. (Kbh.) Århus Kapitel fik brev om klokkerens residens, og at
tutores templi må nyde 23 svin, 1 får, 9 lam, 10 gæs, 24 høns og 1.000

flydere. Kongen erfarer, at klokkerens residens er meget brøstfældig og domkirken til mere bekostning end nytte. Han er tilfreds, at residensen bliver solgt og pengene sat på rente, og at denne rente årligt gives klokkeren til husleje. Kapitlet anholder på vegne af tutores templi, at disse som i andre kapitler og tilforn i Århus må nyde de minutiis af domkirkens indkomst, som består i 23 svin, 1 får, 9 lam, 10 gæs, 24 høns og 1.000 flydere. Kongen er tilfreds, at de, der er kirkeværger, årligt må beholde disse. JT, 13, 233. K. (2). (Efter hr. kanslers concept). Indl. udat.

Samme ms. er udgået på ny af Flensborg den 14. febr. 1655.

9. dec. (Kbh.) Anders Bille, Oluf Parsberg, Mogens Høg og Gunde Rosenkrantz fik brev om strid i Viborg ml. lensmanden på Hald Frands Pogwisch og borgerne i byen. FP har beklaget sig i adskillige måder over borgmestre og råd og borgerskabet i byen. Adressaterne skal med forderligste forføje sig did og kalde dem for sig og fornemme hans beskyldninger og deres erklæringer, forhandlende alting bedst muligt til god skik og tilbørlig lydighed mod øvrigheden. De skal indskikke deres relation om denne forretning i Kanc., på det de ulydige og modvilige kan sættes til rette. JT, 13, 234. (Tr.: Rise Hansen: Aktst. og Opl. t. RR.s og St.mødernes Hist., II, 1002).

10. dec. (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om at lade Arent von der Kuhla være følgagtig af Frederiksborg lens kornskatter til de norske soldaters underhold i Helsingør. Kongen har befalet AK, når hans lens kornskatter ej længere strækker til, at gøre anfordring hos adressaten, der skal lade ham få dette og tage bevis. Sjt, 32, 662. K. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK. Indl. 29. nov.

10. dec. (Kbh.) Iver Mogensen Krabbe m.fl.¹ fik brev om at taksere afd. Frederik Rantzaus gårde. Der skal foretages skifte ml. FRs arvinger og efterleverske. Adressaten skal begive sig til deres gård Krapperup og taksere dens ejendom for det, han agter, den kan være værd på søskendeskifte. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig. SkT, 8, 366. K. (Efter Erik Krag's ordre).

Ligesådan brev fik Mogens Rosenkrantz og Christian Jørgensen Urne at taksere Bollerups bygning. Og Malte Sehested og Jacob Lindenov at taksere Asdals bygning.

1) K. har også Steen Holck.

10. dec. (Kbh.) Hr. Henrik Rantzau m.fl. fik brev om at være afd. Frederik Rantzaus børns værge. De skal møde til stede, når skiftet foretages, og være Otte Rantzaus værge, havende i agt, at han vederfares det, ret er. SkT, 8, 366. K. (Efter Erik Krags ordre).

Ligesådannt brev fik Mogens Høg t. Kærgårdsholm at være værge for Henrik Rantzau. Frands Rantzau at være værge for Knud Rantzau. Og Christen Jørgensen Skeel at være værge for jomfru Birgitte Rantzau.

10. dec. (Kbh.) Otte Thott fik brev om 100 soldaters underholdning i Malmø. Kongen har agtet nødigt i vinter at lade 100 mand af de norske soldater foruden officererne indlægge i Malmø. Til deres underholdning har kongen anordnet, at borgerne, som de logerer hos, hver om ugen på hver person skal gives 1 skp. rug, 1 skp. byg el. malt, 3 skålpd. flæsk. Han skal forskafe soldaterne og deres officerer fornødent kvarter hos borgerskabet og lade dem forstændige om kongens anordning og lade erlægge af lenets kornskatter til dem, som logerer soldater. Om officererne har kongen ladet gøre fornøden anordning hos landkommissarierne, at de månedligt skal have deres forordnede traktement af landekisten i Skåne, så de hos borgerskabet, de logerer hos, selv kan betale det, de fortærer. SkT, 8, 367. K.

Ligesådannt brev fik hr. Knud Ulfeldt om i Landskrone at indlægge 58 soldater, foruden officererne. Ligesådannt brev fik hr. Ove Giedde om i Helsingborg at indlægge 96 soldater, foruden officererne.

12. dec. (Kbh.) Bestalling for Jacob Friberg som glarmester på Frederiksborg. Han har lovet af nyt at forfærdige og ellers vedligeholde vinduerne på slottet og dets underliggende bygninger og ladegårde og ellers lade sig finde tro og flittig, hvorfor kongen bevilger ham årligt til pension 60 kur.dl., og til kostpenge 48 kur.dl. Lensmanden på slottet skal årligt betale ham dette. SjR, 23, 464. K.

12. dec. (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om at fremskikke murmesteren fra Frederiksborg Slot til at besigtige Abrahamstrups bygfældighed på husene ud- og indvendig og forfatte taksering og overslag, hvad det kan komme til at koste, hvorefter kongen vil resolve. SjT, 32, 662. K. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK.

12. dec. (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om, at Thomas Jacobsen skovrider på Kronborg len må være fri for oldengæld af nogle svin. Af TJ og af OPs erklæring erfarer kongen, at OP har befalet sin ridefoged at tiltale

alle dem, der har haft deres svin på kronens skove der i lenet, heriblandt TJs svin, som han har arvet efter sin far. Han begærer at nyde dem fri for oldengæld, og kongen er tilfreds, at han må dette. Sjt, 32, 662. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK. Indl. 28. og 29. nov. og 6. dec.

12. dec. (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om at lade Jacob Friberg glarmester bekomme sin løn samt ved og lys som sin formand. Kongen har antaget nærværende JF til glarmester på Frederiksborg Slot. Han skal lade ham være den bevilgede pension følgagtig og anordne, at han har nødtørfugt lys og brændevad. Sjt, 32, 663. K. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK. Indl. 18. nov.

12. dec. (Kbh.) Hr. Wentzel Rothkirck fik brev om at tiltale hr. Jørgen Lauridsen i Næsby, fordi han ikke har villet tage Maren Andersdatter til skrifte. Nærværende MA andrager klageligen, at JL har understøttet sig at forholde hende det hellige alterets sakramente, uanset hun til landemodet er tilkendt at annamme det, hvorved hun formener sig forurettet imod ordinansen. WR skal lade ham tiltale ved retten og dom overhænde. Sjt, 32, 663.

12. dec. (Kbh.) Jørgen Rosenkrantz fik brev om, at Rasmus Hansen Brochmand skal være professor historiarum, som er ledig, på Sorø. Sjt, 32, 663. K.

12. dec. (Kbh.) Jørgen Rosenkrantz fik brev om, at han må lade gøre drikkekar af noget gammelt sølv på Sorø. Dog at bisp Absalons bæger bliver, som det er, til inventarium uomgjort. Sjt, 32, 663. K.

12. dec. (Kbh.) Kommissarierne i Sjæll. fik brev om at forordne besoldning til nogle officerer over de norske soldater i Helsingør. Kongen har eragtet det nødvendigt i vinter af de norske soldater at indlægge 90 mand i Helsingør med efterskrevne officerer: en løjtnant, en sergent, 2 korporaler, 3 gefreitere og en trommeslager. De skal af landekisten lade dem bekomme deres månedlige traktement a l'advenant efter deres årlige besoldning, nemlig en løjtnant om året 150 rd., en sergent 69 rd., en korporal 50 rd., en gefreiter 40 rd. og en trommeslager 40 rd. Sjt, 32, 663. K. Indl. 10. og 11. dec.

12. dec. (Kbh.) Kommissarierne i Skåne, nemlig Otte Thott, hr. Niels Krabbe og Kjeld Krag, fik brev om underholdning af landekisten af of-

ficererne over de norske soldater i Malmø, Landskrone og Helsingborg. Kongen har agtet nødigt i Helsingborg i vinter at lade indlægge 96 mand af de norske soldater med officerer, nemlig 1 kaptajn, 2 sergenter, 1 korporal, 3 gefreitere, 1 mønsterskriver, 1 trommeslager. Nok i Malmø 100 mand med officerer, nemlig 1 kaptajn, 1 sergent, 2 korporaler, 3 gefreitere, 1 mønsterskriver, 1 trommeslager. Og i Landskrone 58 mand med 1 løjtnant, 1 sergent, 1 korporal, 3 gefreitere, 1 trommeslager, 1 kaptajnstjener. Adressaterne skal, sålænge disse officerer bliver på nævnte steder med deres soldater, lade dem af landekisten i Skåne bekomme deres månedlige traktement a l'advenant, nemlig en kaptajn 200 rd., en løjtnant 150 rd., en sergent 69 rd., en korporal 50 rd., en mønsterskriver 50 rd., en gefreiter 40 rd., en trommeslager 40 rd. og en kaptajnstjener 30 rd. Det skal blive dem godtgjort. SkT, 8, 368. K.

12. dec. (Kbh.) Hr. Niels Krabbe fik brev om at levere flæske- og kornskatten i Sølvborg len til Kristianopel. Han har begæret at vide, til hvilken fæstning han skal levere den påbudte skat af korn og flæsk. Han skal levere det til Kristianopels fæstning, tagende bevis af Jacob Grubbe. Det skal blive ham godtgjort. SkT, 8, 368. K.

12. dec. (Kbh.) Karup og Torning bønder fik oprejsning i en sag ang. Jørgen Marsvin. Bønderne, der for en tid siden er pantsat til JM, har andraget, hvorledes de forargeligen besværes med ægt og arbejde og ellers i andre måder mere end sædv. JM har også taget dom på dem til vurdering og derefter vurderet den bedste del af deres formue fra dem. Men da vurderingen er så gammel, at den ikke kan indstævnes for tilbørlig dommer uden kongens oprejsning, begærer de denne. Kongen oprejser sagen, dog skal de stævne dommen straks efter dette brev dato. JR, 12, 258.

12. dec. (Kbh.) Ove Blik fik konfirmation af et mageskifte. Kongen anholdes om konfirmation af et brev ang. nogle jorder, lydende: 12. maj 1653 har efter hans husbonds befaling og efter anmodning fra OB og hr. Jesper Pedersen i Nørbæk, sognepræt til Nørbæk, Sønderbæk og Læsten kirker, provst i Sønderlyng h., Espen Madsen, ridefoged til Dronningborg, været i Nørbæk, hvor da OB og JP var til mageskifte. De begærede der af hinanden 2 agre. EM granskede og forfarede selv deres begæring sammen med Niels Espensen, delefoged i Sønderlyng h., og 4 uvildige dannemænd, nemlig Christen Christensen i Nørbæk,

Christen Nielsen, Peder Knudsen og Niels Jensen smst. Da befandtes agrene på begge sider at være lige gode og kan agtes for 10 skp. sæd. Men alene ligger OBs agre bedre belejligt til præstens gård end dennes egne, og de 2 agre til præstegården også OB bedre belejligt. Efter denne gransken og begges begæring, og da det kan være præstegården gavnligt, har EM på K.M.s og sin husbonds gode behag samtykt magekiftet, dog på sin husbonds gode betænkende og K.M.s konfirmation. OB. JP. EM. Da kongen af Henrik Thotts erklæring erfarer, at præstegården bekommer god fyldest igen, konfirmerer han brevet. JR, 12, 259. K. Indl. 24. nov.

12. dec. (Kbh.) Mag. Peder Kragelund, biskop i Ribe, fik brev om, at forseelse af hr. Niels Jørgensen, sognepræst i Dejbjerg og Hanning, med lejemål er efterladt. Hans hustru er kommet nogle uger for tidligt. Han er benådet og må beholde sit kald, dog at han i 2 års tid herefter ikke selv må betjene kaldet, men skal forrette det ved en kapellan. JT, 13, 234.

12. dec. (Kbh.) Hr. Anders Bille fik brev om, at Skanderborgs bønder må give penge for ved. AB har begæret, at kronens bønder i lenet må forskånes for resterende 1.250 favne ved, som han tidligere har fået befaling til at lade levere på Provianthuset ved Kbh.s Slot, og derfor at give penge, eftersom det vil være fast umuligt at age det så langt, eftersom søkanten ligger næsten 3-4 mil fra dem. Kongen er tilfreds, at de i stedet udgiver 200 rd., som han skal lade ligne ml. dem, indfordre og levere på Rtk. JT, 13, 234.

13. dec. (Kbh.) Arent (Arnoldt) Dyssel, borger i Kbh., fik arrest på Jacob Pedtz. AD har andraget, hvorledes han for nogle år siden lånte JP, som da havde sit tilhold i Lyngby, en sum børnepenge efter derpå udgivet håndskrift. Da AD anmodede JP om sin betaling, søgte denne ved udflugter at undslå sig dette tilkrav. Uanset at han både ved lands- og af borgmestre og råd i Kbh. er tildømt at kontentere AD, søger han vidnesbyrd imod sit eget udgivne håndskrift, alene til sagens ophold, siden forudgående domme har frikendt AD for JPs procedering. Siden har JP erhvervet kongens stævning til førstkommende herredage, hvilket AD mener ligeledes er til sagens ophold og hans skade, da JP ej er vederhæftig el. bosiddende noget sted, idet han har forladt sin bopæl i Skåne. AD begærer, at JP må tilholdes at stille kaution til sagens uddrag. Kongen bevilger dette. SjR, 23, 464. Indl. 9. dec.

13. dec. (Kbh.) Bevilling for Jean de Klerch (Clerq), borger i Kbh., til i betaling af fordringer at bekomme sjette- og tiendepenge af Petrus Lein. JK har adskillige fordringer stående hos kronen og begærer, at han i betaling må forundes de kongen tilhørende 6.penge og de af Kbh. by forlangte tiendepenge af det, som er efterladt af den i Kbh. 10. dec. 1650 afdøde PL og arveligen er tilfaldet Zachæus Roothahn. Kongen bevilger dette på egne vegne og på Kbh.s, eftersom borgmestrene og råd har forsømt at lade tale derpå, dog skal JK afkorte det i sin fordring hos kronen. Sjr, 23, 465. Indl. 28. nov. og udat.

13. dec. (Kbh.) Hr. Joakim Gersdorff fik brev om at tilholde de forhenværende forstandere for Holmens fattige at levere deres midler fra sig. Item at tillægge Holmens Kirke af blok- og skibsbøssepenge 1.600 rd. De skal straks til de andre nu forordnede forstandere levere fra sig de midler, der med rette tilkommer de fattige, enten i rede penge el. i visse gælds- og pantebreve. Da de fattiges midler er vokset af kirkeblokken, skibsbøsserne og deri samlede penges rente, som nu er vokset til en temmelig kapital, og det andre steder i riget er brugeligt, at kirketjenere nyder en del af samme tavlepenge og kirken også en del, er kongen tilfreds, at Holmens Kirke må tillægges 1.600 rd. af den kapital, som nu findes, og betros de nuværende kirkeforstandere, men det øvrige skal komme de fattige til gavn hos deres forstandere. Sjt, 32, 664. (Tr.: KD, V, 367). K. Indl. udat.

13. dec. (Kbh.) Hr. Christoffer Urne fik brev om ympepladser til skov og deres indhegning. Kongen erfarer, at skovene i CUs len [Dragsholm] er ganske ringe og tid efter anden bliver meget tynde, formedelst almuen, som er stor på mandtal, ikke andre steder end i de nu omsider fast udhugne skove kan få til ildebrand, bygnings- og vogntømmer. Efter sit eget forslag skal han lade udvise nogle bekvemme pladser til at plante træer og sætte til oldenskov og ildebrand, som af almuen, kronens el. gejstlige tjenere, skal indesluttet og indgrøftes og holdes vedlige, så kvæg, heste og svin o.a. bæster ikke kan komme derind og gøre skade, førend træerne er opvokset så store, at ingen skovskade kan ske. Befindes nogen forsømmelig, skal deres naboer befales at forfærdige sådant el. sognefogederne og skovfogederne have tilsyn dermed, og skal han leje folk til at gøre sligt, skal han søge udlæg hos de efterladende i deres bo efter recessen som for anden gæld. Derforuden skal de genstridige tiltales og straffes. Sjt, 32, 664. K. Indl. 7. dec.

13. dec. (Kbh.) Borgmestre og råd i Nykøbing Mors fik oprejsning. De har andraget, hvorledes kongens fars mandat af 16. maj 1647¹ tilholder udenbys mænd med huse og ejendom i købstæderne at give den 5. part af deres lejeindkomst til hjælp for borgerskabet i deres skat og tyng. Adressaterne har fordret hjælp af udenbys mænd, som har markjorder og øde ejendom hos dem, for hvilket byfogeden har frikendt dem. Adressaterne har derfor været forårsaget at indstævne sagen for landsdommerne i Nørrejyll. Da en af byfogedens domme be fandtes for gammel, førend den blev indstævnet, har landsdommerne ikke villet dømme. De begærer derfor oprejsning. Kongen oprejser sagen, dog skal den straks indstævnes. JR, 12, 262.

1) Se KB 1647, 158.

13. dec. (Kbh.) Århus' skolebørn fik brev på en tiende. Kongen erfarer, at 12 skolepersoner i Århus forud var stiftet at underholdes af Århus Bispegård, og de har også været aflagt med penge, men de kan siden formedelst pengenes, varernes og prisens forandring ej videre underholdes dermed. For at den tidl. velmente gudelige foundation bedre kan blive ved magt, har kongen undt dem foruden de 15 dl. kur., som enhver af de 12 skolepersoner tilforn har bekommen af bispegården, Thissing tiende, dog at de, der annammer tienden på deres vegne el. for den holder dem til kost, til kongen giver den årlige afgift, som denne findes takseret for 1635, men forhøjelsen 1637 og yderligere forhøjelser skal alene komme skolebørnene til bedste. JR, 12, 262.

14. dec. (Kbh.) Bestalling for Gotfred Hoffmand som ingeniør at lade sig bruge, hvor kongen behøver hans tjeneste til lands og vands. Han har lovet at være kongen og hans riger og lande tro, ramme kongens og hans landes gavn og afværge skade. Kongen lover ham for hans tro tjeneste til årlig pension 300 spd. fra brevetts dato. Sjr, 23, 466. K.

14. dec. (Kbh.) Jørgen Bjørnsen fik brev om at lade fru Else von Rosow, kongens gemals hofmesterinde, bekomme 4 skippd. af det engelske hør. Sjt, 32, 665. K.

15. dec. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om at godtgøre bygmesterens overslag over den bygning, Christoffer Lindenov ibor, efter Anders Koch Møller tømmermands anfordring. AKM andrager, hvorledes han har bygget og rejst de huse, hvor CL bor, hvilke huse Albertus Matthi-

sen, kongens bygmester, siden har takseret. Han begærer, at det må godtgøres ham efter AKMs takst. Adressaterne skal gøre dette. Sjt, 32, 665. K. Indl. 2., 5. og 10. dec.

15. dec. (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev om, at han i sit rgsk. må godtgøres for at flytte slotsstolen i Den tyske Kirke i Helsingør til et andet sted, eftersom man på det gamle sted ikke vel kunne høre prædiken. Sjt, 32, 665. K. Indl. 6. dec.

15. dec. (Kbh.) Mikkell Skov, skibshøvedsmand, fik brev om i sin besoldning at måtte korte afgiften af sin ejendomsgård i Trelborg. MS må i sin livstid for gjort tjeneste nyde en ejendomsgård, som arveligen er tilfaldet ham efter forældrene, fri for årlig skat, landgilde, ægt og arbejde, dog skal han årligt af sin besoldning afkorte så meget, som ejendomsgården årligt kan beløbe til kronen. SkR, 6, 311.

15. dec. (Kbh.) Bevilling til opsættelse af hr. Frands Pogwischs begravelse til 24. jan. førstkommende. JR, 12, 262.

15. dec. (Kbh.) Hr. Mogens Sehested fik brev om at lade Erik Krag få nogle kopier af nogle tingsvidner om den ålegård, hr. Jens [Pedersen Vorgod] i Bramminge har ladet flytte. Det er for kongen andraget, hvorledes EK forårsages at lade tiltale JPV formedelst en ålegård, han har ladet udslå for nogle af EKs tjeneres enggrund. Til sagens oplysning behøver han nogle tingsvidner, som er erhvervet i 1643 i afd. Iver Langes tid, som siden den tid er forkommet. MS skal lade EK bekomme kopier af tingbøgerne af disse tilforn erhvervede tingsvidner ang. ålegårdens gamle og rette sted. JT, 13, 235. Indl. 7. dec.

16. dec. (Kbh.) Rasmus Samsing, kongens ypperste skipper, fik brev på sin skippervåning på livstid, eftersom han skal have boet der langsommelig tid og anvendt meget af sin formue derpå, både med at forbedre huset og indlægge fersk vand i gården. Sjr, 23, 466. K. Indl. udat.

16. dec. (Kbh.) Bestalling påny for Mikkell Langemack som toldforvalter i Sjæll. og told- og acciseforvalter i Jyll. Han skal tilse, at kongens allerede udgåede og senere toldruller efterkommes, hvorfor alle toldere og toldbetjente i begge provinser og accisemestre og accisebetjente i Jyll. skal være ham hørig og lydige, såvidt kongens ham meddelte in-

struktion tilholder. Derimod har kongen forundt ham 5 af hver 100 rd. af alt det, tolden i begge provinser og accisen i Jyll. andrager, Helsingørs toldsted undtaget. Hans anpart skal han udtage og tage til sig, når told- og accisekisterne åbnes. Heraf skal han selv underholde alle told- og accisebetjente, undtaget told- og accisemestrene på steder, hvor de behøves, dem vil kongen selv lønne. For at han bedre kan udstå de omkostninger, som han får, har kongen bevilget ham, foruden de 5 pct., at beregne fra nytårsdag næstkommende 1654, også den fjerde part af det, der konfiskeres for toldsvig i begge provinser og accisesvig i Jyll. For resten skal han årligt gøre rgsk. på Rtk. o.a. steder. Kongen vil kontinuere denne bestalling på 10 års tid fra nævnte nytårsdag, såfremt han forestår den forsvarligt. Og skal han efter de 10 års tid endda nyde continuationen før andre, efter den troskab og flid, kongen kan fornemme. Sjr, 23, 466. K. Incl. 9. okt. 1650.

16. dec. (Kbh.) Fru Margrete Skeel fik brev om at tilholde Steges borgmestre og råd at lade færdiggøre lader til de stykker, som findes der på landet, så de bekvemmeligt kan flyttes. Så og i kronens skove at lade hugge 400 palisader til Brynehøj Skanse, på de steder, hvor det kan ske til mindst skovskade. Sjt, 32, 665. K.

16. dec. (Kbh.) Hr. Christian Friis fik brev om at lade Hans Adersen Holst, kaptajn på Møn, af Tøjhuset bekomme fuldt gewehr til 200 soldater, så og 1.000 små jernkugler. Sjt, 32, 665. K. Incl. udat.

16. dec. (Kbh.) Otte Pogwisch fik brev om af Abrahamstrups skove til reparation af Abrahamstrups plankeværk at udvise Niels Banner 2 ege, hvor det kan ske mest uden skovskade. Sjt, 32, 666. Orig. i Frederiksborg lensark., LAK.

16. dec. (Kbh.) Kjeld Krag og bispem i Skåne fik brev om at erklære sig om jus patronatus, som hr. Knud Ulfeldt t. Svenstrup begærer til Gudmandstorp Kirke i Froste h. De skal erfare dens beskaffenhed og udførligt erklære sig om alting, særdeles, om der i sognet findes andre adelspersoner, som det kan være præjudicerligt, så og, om kirken har jordegods, hvad beholdning der findes, sammeledes om kongens anpart af tienden er udlagt til nogen, om da nævnte jus kan forundes ham uden nogens præjudice, når han og hans arvinger leverer den årlige afgift deraf såvel som stedsmål, når tienden bliver ledig. De skal indskikke deres erklæring i Kanc. SkT, 8, 369.

16. dec. (Kbh.) Bestalling for Henrik Tillemand som told- og acciseforvalter i Fyn, Loll., Falster og Langeland. Han skal tilse, at kongens toldruller efterkommes, og at ingen imod billighed graveres. Alle toldere, accisemestre, told- og accisebetjente i nævnte lande skal være ham hørig og lydige angående toldens og accisens administration, så vidt den ham meddelte instruktion tillader det. Kongen har undt ham 5 af hver 100 rd., som tolden og accisen i nævnte lande andrager, hvilke han skal annamme til sig, når told- og accisekisterne bliver åbnet. Han skal heraf selv lønne alle told- og accisebetjente, undtagen på de steder, hvor kongen selv vil lønne dem. For at han bedre kan udstå de omkostninger, som han får, har kongen foruden de 5 pct. fra nytårsdag 1654 bevilget ham 4. parten af alt, der konfiskeres for told- og accisesvig. Han skal for det resterende årligt gøre rgsk. på Rtk. Hans bestilling kontinuerer i 10 år, fra 9. okt. 1650, såfremt han forestår den forsvarligt. Og skal han derefter nyde continuationen forud for andre, efter den troskab og flid, kongen kan fornemme. FR, 6, 227.

16. dec. (Kbh.) Hertvig Otte Pedersen fik brev på Sallebygård i hans livstid. HOP har begæret at måtte nyde gården efter sin far, Emeke Pedersens død, da denne er forundt gården sin livstid af Chr. 4. Kongen bevilger, at han må beholde gården efter faderens død, dog skal han årligt give den sædv. landgilde o.a. afgift, så og holde gården ustraffeligt ved lige. FR, 6, 228. Incl. 14. dec.

16. dec. (Kbh.) K.M.s mageskifte med hr. Oluf Parsberg. OP har for magelæg til kronen udlagt gde og gods i Silkeborg len: Them s.: 1 gd. kaldet Vorret, som Peder Mikkelsen påbor, skylder årligt 1 ørte rug, 1 fjdg. smør, 1 svin, 1½ mk. landgildepenge. Hald len: 1 gd., kaldet Knudsgård, som Christen Sørensen påbor, skylder 5 byskp. rug, 3 lette pd. smør, 1 svin, 1 fodernød, 1 får, 1 gås, 2 høns, 20 æg, 1 dl. gæsteri, med al ejendom osv. Da har kongen til fyldest vederlag udlagt gde og gods i Silkeborg len: Hinge s., Astrup: 1 bol, som Niels Jepsen påbor, skylder 1 let pd. smør, 2 mk. 10 sk. 2 alb. gæsteri, 5 sk. 2 alb. leding, 11 sk. ålegårdspenge, 11 sk. brødbagningspenge, 2 sk. spindepenge. Hald len, Elsborg s. og by: 1 gd., Søren Nielsen påbor, skylder 1 ørte rug, 1 ørte byg, 1 ørte havre, 2 lette pd. smør, 1 brændsvin, 2 mk. gæsteri, hvilke gde og gods osv. ordinær stil. JR, 12, 263.

OPs genbrev efter ordinær stil, dat. Kbh 16. dec. 1653, underskrevet af OP, Erik Krag og Niels Kruse.

16. dec. (Kbh.) Rigens marsk, hr. Anders Bille, fik brev om at befordre Hertvig Otte Pedersen til lejlighed under militsen. Nærværene HOP har andraget, at han i langsommelig tid har opholdt sig udenlands under fremmede armadaer. Når nogen plads falder under militien, skal adressaten befordre ham. JT, 13, 235. K. (Efter Erik Krag's ordre).

16. dec. (Kbh.) Mogens Høg og fru Hilleborg Krafse, enke efter Frands Pogwisch, fik brev om gods, Oluf Parsberg i magelæg har udlagt til kronen,¹ nemlig i Silkeborg len, Them s., Vorret, som Peder Mikkelsen påbor, skylder årligen 1 ørte rug, 1 fjdg. smør, 1 svin, 1 mk. landgildepenge. Han skal annamme det under lenet, indskrive det i jordebogen og årligt gøre rgsk. for den visse og uvisse rente og indkomst. JT, 13, 236.

Ligesådant brev fik HK om under Hald len at annamme 1 gd. i samme len, Knudgård, Christen Sørensen påbor, skylder årligen 5 byskp. rug, 3 letpd. smør, 1 svin, 1 fodernød, 1 får, 1 gås, 2 høns, 20 æg, 1 dl. gæsteri.

1) Kopibogens overskrift anfører fejlagtigt, at MH og HK fik brev om at lade OP være hans pantegods følgagtigt.

17. dec. (Kbh.) Otte Krag fik brev om, at den strandede hollænder under Bøvling len må være fri for told. Kongen erfarer, at en hollænder med skib og gods er strandet i lenet og selv er fulgt med til landet og så vidt muligt har ladet sit gods bjerge. OK begærer at vide kongens vilje, om hollænderen skal tilholdes, at erlægge told af det gods, han har bjerget og igen vil føre bort med sig. Kongen er tilfreds, at han forskånes, anseende, at han af en ulykkelig hændelse er ankommet der imod sin vilje. JT, 13, 236. K.

19. dec. (Kbh.) Bevilling for Hans Peitersen Radebandt, borger i Kbh., til at bruge en gård på Slotsholmen som bryggergård, som han har ladet opbygge som en god købstadbygning. Han må nyde samme privilegium som andre bryggergårde i Kbh., dog skal han af det, som han forhandler, udgive tilbørlig accise til kronen, og ellers rette sig efter de artikler, der er forordnet om bryggerlavet og dets gårde. SjR, 23, 467. (Tr.: KD, III, 427). K. Incl. 14. dec.

19. dec. (Kbh.) Fru Margrete Skeel, enke efter Henrik Ramel t. Bækkeskov, fik forsikring for 2.402 rd., som hun i 3 næstforegående år har erlagt og nu på Rtk. gjort rede for, som er et års visse indkomst af Møns land, som hendes mand var forlenet med, anslagen efter jordebogen

og renteritaksten. Kongen kvitterer og lover, at hun uhindret skal nyde et nådsensår, foruden det, som sædv. plejer at ske. SJR, 23, 467.

19. dec. (Kbh.) Jørgen Rosenkrantz fik brev om i Sorø Skole, når der bliver plads ledig, at indtage sønner og stedsøn af Diderich Klöcker og Jens Jacobsen i Stadsgården. Han skal indtage DKs 2 sønner, forordne dem under disciplin og forholde sig mod dem ligesom mod andre skolebørn dér. Sjt, 32, 666.

Ligesådan brev om at indtage JJs stedsøn Iver Mogensen.

19. dec. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om, at de 1.088 rd. 22 sk., som befindes optaget til Sorø Akademis fornødenhed af skatterne i Sorø birk i afd. Henrik Ramels tid som hofmester, må afkortes i de 1.500 rdl., som tilkommer ham af fordring for de holstenske herrers for-tæring på Sorø.¹ Sjt, 32, 666. K. Incl. 16. dec.

1) De 3 sidste linjer i brevet kan ikke forstås ud fra kopibogen, idet kopibogens tekst her har en række huller, og konceptets papir er hullet netop på disse steder.

19. dec. (Kbh.) Jacob Grubbe fik brev om, at Kristianopels bønder må give penge for ved. Han har begæret, at kronens bønder i lenet må forskånes for den resterende favneved, som han tidl. har fået kongens befaling til at lade levere på Proviandhuset ved Kbh.s Slot, og i stedet give penge, eftersom det vil falde dem alt for besværligt at age det. Kongen er tilfreds hermed, dog skal de give 150 rd. derfor, hvilket han skal ligne ml. dem, indfordre og levere i Rtk. SkT, 8, 370. K. (Efter sekretærens befaling). Incl. 20. juni.

19. dec. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om, at de udskrevne folk i Helsingborg må hjemforløves, da en del af de norske officerer og soldater er befalet at ligge dér. SkT, 8, 370. K.

19. dec. (Kbh.) Hr. Henning Valkendorf og bispem i Fyn fik brev om at dømme ang. kaldsbrev for hr. Niels Thomesen, kapellan i Sønderlø. Dersom nogen besværer sig over det kaldsbrev, som er udgivet til NT på Vigerslev og Veflinge sogne, skal HV indstævne sagen for sig og dømme. FT, 7, 161. Incl. 10. jan. 1654 og udat.

19. dec. (Kbh.) Hr. Henning Valkendorf fik brev om at tilholde dem, der bor på Æbelø, at søge Klinte Kirke. Hr. Hans Jacobsen, præst til

Klinte og Grindløse sogne andrager, hvorledes borgmestre og en del af borgerskabet i Bogense formener folkene på Æbelø at søge Klinte Kirke, eftersom øboerne skal søge Bogense Kirke for at lade deres børn døbe og give ofre, muligt i den mening, at de vil, at øen skal høre til Bogense s. af årsag, at de for nogle år siden har tilforhandlet sig den, uanset at øen er landfast med Klinte s., og der over til Bogense by og kirke skal være en ganske mil til søs, og de ikke kan komme dertil uden at rejse vejen gennem Klinte s. Derudover har øen tilforn, da der på den kun var bygget et hus, altid ligget i Klinte s. og altid søgt denne kirke. Han begærer derfor, at øboerne må tilholdes at søge Klinte Kirke. Da kongen af HVs erklæring erfarer, at det forholder sig således, skal HV tilholde almuen på øen at søge Klinte Kirke. FT, 7, 161. Indl. 28. nov. og udat.

19. dec. (Kbh.) Hr. Ebbe Ulfeldt fik brev om at være værge for jomfru Else Amalie Grubbe. Fru Lene Rud t. Vedbygård er tilsinds at levere fra sig EAGs gods, som arveligen er tilfaldet hende efter hendes far og fars søster, og hun har haft under værgemål. EU skal være EAGs lavværge og have indseende med, at alting anvendes til hendes gavn og bedste. JT, 13, 236. Indl. 20. dec.

20. dec. (Kbh.) Bagge Vandel, løjtnant, fik forbedring på sin besoldning og skal herefter have 300 dl. årligt. Efter ansøgning har kongen forbedret hans besoldning, så han nu fra brevets dato skal gives 300 kur.dl., som rentemestrene skal fornøje ham. SJR, 23, 468. Indl. 17. dec.

20. dec. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om takst på det eng. gods. De skal anslå efterfølgende varer af det eng. gods efter disse priser: 1 skippd. hamp 9¹/₂ rd., 1 skpd. hør 12¹/₂ rd., 1 skpd. jern 9 rd., 1 skpd. potaske 13 rd., 1 skpd. messingtråd 60 rd., 1 al. grov paklærred 1 rd., 1 al. grov hedenlærred 3 sk., 1 al. grov flissenlærred 5 sk., 1 pd. garn 12 sk. SJT, 32, 666. Indl. udat.

20. dec. (Kbh.) Hr. Joakim Gersdorff og hr. Axel Urup fik befaling til at være kommissarier på skifte efter Christian og Corfitz Rosenkrantz ml. deres efterladte søskende og svogre, som har begæret kongens befaling til adressaterne, at de som kommissarier vil indstævne dem og overvære skiftet. De skal indstævne dem til skifte i Kbh. 28. dec., og dersom nogen tvist indfalder ml. arvingerne, skal de forhandle med

dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den tilstedekomende have fuldmagt til at tage en anden god mand i hans sted. Sjt, 32, 666. Indl. 10. og 14. dec. og udat. (2).

20. dec. (Kbh.) Otte Thott og Kjeld Krag fik brev om at forse Kristianopels proviantering i foråret efter tidl. anordning. Kongen erfarer af deres erklæring, at de ikke inden vinteren kan forsyne Kristianopel fæstning med korn og flæsk efter tidl. befaling, eftersom de ikke har kunnet bekomme fornødent skiberum, da ingen vil lade sig fragte så sildigt på året. De skal på foråret og med første åbne vand gøre deres flid til, at fæstningen uforbigængeligt forsynes efter tidl. anordning. SkT, 8, 370. K.

20. dec. (Kbh.) Ove Skade fik brev om at lade Abraham Jacob von Plauto årligt bekomme 200 læs ved af kronens skove der på landet og lade kronens bønder under Skørringe age ham det. Han skal have indseende med, at det udvises til mindst skovskade. SmT, 8, 76.

21. dec. (Kbh.) Ove Skade fik brev om, at Askø bønder forskånes årligt for 1 otting smørlandgilde. Bønderne har andraget, at de formedelst den store skade, som overkom dem 1625 af vandflod, hidindtil har været forskånet for 1 otting smør af deres landgilde. De begærer, at kongen vil bevilge dem samme afslag. Da kongen af OSs erklæring erfarer, at deres angivende er sandfærdigt, er han tilfreds, at de hver forskånes for 1 otting smør af deres landgilde. Det skal blive ham godtgjort. SmT, 8, 77. Indl. 3. og 17. dec. og udat.

21. dec. (Kbh.) Hr. Kaj von Ahlefeldt og bispem i Ribe fik brev om at dømme ml. præsten¹ i Hygum og hans formands enke. Kongen erfarer, at præsten i Hygum skriftligt har obligeret sig til at ægte sin formands enke, og at hun nu klager over, at han undslår sig, hvorfor præsten efter 6 ugers forløb er suspenderet ex officio, om han imidlertid kunne forene sig med enken derom. KvA skal indstævne parterne for sig, forhøre dem, også om årsagen til, at præsten ikke vil efterkomme sit løfte, og påkende sagen. Det, de eragter bør gøres, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. JT, 13, 237. Indl. 8. juli 1652 og 19. dec.

1) Af Indl. ses navnet: Niels Christensen Friis.

22. dec. (Kbh.) Konfirmation af kontrakt oprettet med Laurids Hansen rebslår. Kongen er anholdt om konfirmation af en akkord, som er sluttet efter hans befaling, og lyder: Memorial på hvad kondition underskriverne efter kongens befaling har akkorderet med LH på Bremerholm. 1. Han skal have flittig indseende med al den hamp, som årligt leveres og forarbejdes på reberbanen på Bremerholm til flåden og Holmen, at den er god og uforfalsket. 2. Han skal lade hampen gøre ren og hegle den igennem 2 gange, så der kan gøres, spindes og slås godt arbejde. 3. Til affald på hvert skippd. god rigsh hamp skal han have 16 skålpd. 4. Mesteren skal have godt tilsyn, at det slagne gods drøges og tjæres forsvarligt, og dertil skal forskaffes ham tjære og brændevad fra Holmen. 5. Mesteren skal holde rigtig bog imod skriveren over det, han annammer af denne. 6. Det er ham under højeste straf forbudt at lade garnet løbe gennem en våd stryger, når det opvindes på ruller. 7. Det er akkorderet, at han på egen bekostning og egne folk til arbejds løn skal have 9 sletmk. for at spinde hvert skippd. kabelgarn og 1 mk. da. for at slå, drøge og tjære det. 8. For fint garn, som slås til vant og ligereb, item til liner og vævling, skal gives ham 6 sldl. for at spinde og 1 mk. da. for at slå, drøge og tjære. 9. For at spinde 1 skippd. af hyssing og merling 9 sldl. 10. For 1 skippd. sejlgarn at spinde 18 sldl. 11. Alt det værktøj, som behøves til reberbanen, skal forfærdiges på K.M.s bekostning og leveres ham dygtigt ved inventarium, hvilket han siden skal vedligeholde på sin bekostning og levere fra sig lige så godt. 12. LH skal selv lønne og underholde sine folk, deslige selv antage og aftakke dem, dog således, at H.M.s reberbane stedse er forsynet med dygtige folk. 13. Småt løbende redskab indtil 4 tommer tykt, som bliver bestilt at slås, skal LH forrette med sine egne folk, men til grovere og tykkere toværk skal der forskaffes ham folk fra Holmen således: til 5 tommer 5 mand, til 6 tommer 6 mand, til 7 tommer 8 mand, til 8 og 9 tommer 12 mand, til 10 og 12 tommer 20 mand og til store ankertove og vant skal forskaffes ham fornødne folk. 14. Hidindtil har til banens fornødenhed været forskaffet lys, fedt, olie, vadmél til spindeklude og seeder til hjulene, men det er besluttet, at sådant skal LH selv forskaffe og derfor årligt gives 50 sldl. 15. Til hushyre er årligt tilsagt ham 15 kur.dl., ligesom det har været sædvn. i forrige tider. 16. Hvad angår LHs arbejds løn til ham og hans folk, skal den blive betalt hvert fjerdingår efter rigtig afregning. At således er sluttet med LH bekender underskriverne. Actum Bremerholm .. dec. 1653. Christoffer Lindenov. Jørgen Bjørnsen. Poul Klingenberg. David Danell. Villem Larsen. Niclas Jansen. Kongen konfirmerer dette. SjR, 23, 468. Incl. dec.

22. dec. (Kbh.) Dr. Laurids Mortensen (Scavenius) fik brev om at eksaminere Jens Madsen Lomborg til Tersløse og Skellebjerg kald. Det er for kongen andraget, at LM har gjort sin betænkning til lensmanden vedr. at eksaminere og rekommandere JML, som skal være kaldet til nævnte sogne, fordi 2 af kaldsmændene i annekset ej har beseglet kaldsbrevet. Kongen erfarer, at dette er beseglet af provsten såvel som de 5 andre kaldsmænd. For at der ikke skal gøres længere ophold, skal LM eksaminere JML, og såfrem han findes dygtig siden ordinere ham. Sjt, 32, 667. K. Incl. 22. dec.

22. dec. (Kbh.) Hr. Gregers Krabbe fik brev om, at Selius Marselis, indvåner i Christiania, frit må nyde 2 gårde, Formoe og Ålstad, så længe han har Gudbrandsdalens Værk.¹ Sjt, 32, 667.

1) Kopibogens tekst er et fragment, formentlig fordi skriveren ikke har kunnet læse konceptet.

22. dec. (Kbh.) Tønne Huitfeldt fik brev om at forblive hos folket i Helsingør og hans løjtnant i Helsingborg. Kaptajn Karl Brund (Bryne) er befalet at blive på Helsingborg Slot indtil videre og kommandere over folket, som bliver henlagt i Helsingør. TH selv skal forblive ved folket i Helsingør og hans løjtnant hos det, som er forskikket til Helsingborg. Sjt, 32, 667. K.

22. dec. (Kbh.) Å.b. om at kongen efter begæring af borgerskabet i Ysted har bevilget, at der smst. hver Skt. Mauritii dag, som indfalder 22. sept., må holdes et landemarked, eftersom de formener, at deres by ved inden- og udenlandsk tilførsel samt handels fortsættelse derover i længden vil tiltage og forbedres. SkR, 6, 312. (Udt.: CCD, VI, 154-55).

22. dec. (Kbh.) Bevilning for Bjørn Ulfeldt på Hørrie sogns tiender for sig og arvinger. Han har andraget, hvorledes afd. Malte Juel t. Gjesinggård til ham har fæstet kronens anpart af tienden af Hørrie s. i Vester Gønge h., hvoraf den årlige afgift er 1 lispd. 20 mk. smør. Derksom denne tiende må følge ham og hans arvinger, erbyder han ej alene at fæste den, når den bliver ledig, el. den, som er indskrevet, afgår ved døden, men også i stedet for 1 lispd. 20 mk. smør at give 4 lispd. smør og derforuden af samme tiende underholde fattige i Fennie s., hvor han allerede selv har ladet opsætte et hospitalshus. Kongen bevilger dette. SkR, 6, 311.

22. dec. (Kbh.) Bevilling for Ysteds borgere på et årligt landemarked på Skt. Mauritius' dag, 22. sept. De formener, at deres by ved indenlandsk og udenlandsk tilførsel og handelens fortsættelse i længden vil tiltage, og kongen bevilger dette marked. SkR, 6, 312.

22. dec. (Kbh.) Ove Skade fik brev om, at skriverstuen på Nykøbing Slot af lenets indkomst skal betale Jørgen Lassen, tilsynsmand på gemakkerne, hans besoldning. SmT, 8, 77. Incl. 18. dec.

22. dec. (Kbh.) Otte Krag fik brev ang., at Caspar Gersdorff må forundes et begravelsessted i den søndre kvist i Hvidbjerg Kirke, dersom OK eragter det at kunne ske uden nogen præjudice el. kirkens skade og imod at give noget derfor til kirken. JT, 13, 237. K.

22. dec. (Kbh.) Otte Krag¹ fik brev om at flytte nogle stokke i Hvidbjerg Kirke efter Caspar Gersdorffs ansøgning. Han skal lade forskyde stolestaderne i koret ned i kirken, eftersom det berettes, at der er fornøden plads til dem, så og, at det er menigheden uden skade. JT, 13, 237. K. Incl. 22. dec.

1) K. har også Manderup Due.

23. dec. (Kbh.) Arent von der Kuhla fik brev om, at en fjerdepartsjord er bevilget hr. Laurids Sørensen., sognepræst til Vejby og Tibirke sogne, for årlig landgilde. LS har berettet, hvorledes der i alle 3 vange i Vejby op til præstegården ligger en fjerdepartsjord, Præstejord, som i forrige tider skal være kommet fra præstegården. Han begærer, at den må forundes ham, når han lader levere den årlige landgilde. Kongen er tilfreds hermed. Sjt, 32, 668. K. Incl. 28. marts, 18. okt. og 15. dec.

23. dec. (Kbh.) Morten Christensen i Vigerstrup i Malmøhus len fik oprejsning i en drabssag om et drab, han skal have gjort på en person ved navn Anders Pedersen i Råby, som han har ovefaldet på dennes rejse og siden forfulgt med en dragen kniv i sin egen gård. Udt. i SkR, 6, 312.

23. dec. (Kbh.) Jacob Grubbes forlov. Efter hans begæring er kongen tilfreds, at han i 3 ugers tid må forløves fra fæstningen. Dog skal han gøre den anordning og befale Nicolaus Strauss, bestalter kaptajn til fods, at han imidlertid ligger der i slotsloven, så at intet forsømmes i fæstningen. SkT, 8, 371. K.

23. dec. (Kbh.) Fru Ide Grubbe fik brev om at erlægge Gabriel Rennsberg t. Arnsdorf 200 rd. for Bispens Øs afgift. Hendes afd. husbond Frederik Barnewitz har tilforn fået befaling til at erlægge GR 200 rd. for Bispens Øs afgift, beregnet til Philippi Jacobi sidst forleden, af tilkommende års indkomst af Ålholm len. Kongen er tilfreds, at GR af lenet må betales de 200 rd. for den resterende afgift af Bispens Ø. Det skal blive hende godtgjort. SmT, 8, 77.

23. dec. (Kbh.) Gunde Rosenkrantz fik brev om nogle af kronens tjenerne i Nørre herred, som har været modvillige imod ham. Kongen erfarer, at en del af kronens tjenerne i Nørre h. [Djurs] under Kalø len har fremturet i modvillighed og er halstarige. GR har anholdt, med hvilket middel han skal bringe dem til gehør, at deres ulydighed ej skulle hengå ustraffet. Det skulle da med tiden kunne forårsage sådan ulempe, som siden ikke letteligen kunne styres. For at sådant i tide kan forekommes, vil kongen, at GR til Bremerholm overskikker de fornemste hoveder og anførere, så de der kan gå en tid lang at arbejde i jern. De andre medfølgere, som har ladet sig finde i lige modvillighed, skal han tilholde efter bilighed at betale det arbejde, som de med rette kan tilkomme af det, som de andre, som har været lydige, godvilligt har forrettet for dem. JT, 13, 237. K. 21. dec.

23. dec. (Kbh.) Niels Parsberg t. Egeskov og Jens Kaas t. Krabbesholm fik brev om at åbne nogle breve i Viborg Domkirke, som Valdemar Lykke begærer. VL giver tilkende, hvorledes Magdalene Banner, enke efter Iver Krabbe, har nedsat nogle breve i Viborg Domkirke, hvoraf en del angår ejendommen af noget gods, som MBs datter Dorete Krabbe har givet ham. Han begærer, da brevene er ham magtpåliggende, at få befaling til gode mænd at udtage dem og tilstille ham. Adressaterne skal forføje sig til Viborg og der i domkirken udtage og tilstille ham brevene, igen nedsætte de øvrige breve og tage bevis af VL på dem, han bekommer. JT, 13, 238. K. Indl. 6. dec.

24. dec. (Kbh.) Hr. Flemming Ulfeldt fik brev om at tilholde provsten hr. Knud Eriksen, sognepræst i Halsted, at besegle kaldsbrev til Branderslev for hr. Gregers Rasmussen, tidl. kapellan i Nakskov. GR har andraget, hvorledes KE ikke har villet forsegle hans kaldsbrev, som er givet ham af de 7 kaldsmænd i Branderslev, uanset at han intet kan beskylde, hverken i lærdom el. levnet. Da kongen af fremvist kaldsbrev erfarer, at samme kald er sket lovligt og efter ordinansen, skal FU til-

holde KE, at han underskriver kaldsbrevet, så GR siden kan blive kolationeret af FU og forordnet til sognepræst. SmT, 8, 78. Indl. 12. og 18. dec.

24. dec. (Kbh.) Gunde Rosenkrantz fik konfirmation ang. tømmerlevering. Kongen er ansøgt om konfirmation af en kontrakt, som hr. Joakim Gersdorff har sluttet med GR om det egetømmer, som denne har liggende ved Fjellerup Strand, nemlig, at kongen på egen bekostning skal lade hente nævnte tømmer, og at GR skal lade det levere frit til stranden. Han skal for hvert stykke egetømmer, som er 3¹/₂ kvarter bredt og 16-17-18 al. langt, betale 12 rd.; for hvert stykke, som er 3 kvarter bredt og 16-17-18 al. langt, 10 rd.; for hvert stykke 2¹/₂ kvarter bredt og 14-15-16-17 al. langt 6 rd.; for hvert stykke 1¹/₂ kvarter bredt og 12-14-16-18-19 al. langt 4 rd.; for hvert stykke ¹/₂ al. tykt og 7-8-9-10 al. langt 2 rd., middel og små tømmer stykket 1 rd. Deri at agtes, hvilket tømmer der kan være kronen tjenligt. For dette skal han kortes i det første år af hans lensafgift 1.000 rd. og siden årligen 500 rd., indtil han er blevet betalt. Kongen konfirmerer kontrakten. JR, 12, 264. K. Indl. 23. dec.

28. dec. (Kbh.) Hans Adersen Holst, kaptajn på Møn, fik brev på landgilde af 2 gårde på Møn. HAH begærer, at han, hans hustru og eneste barn må nyde landgilden af 2 gårde i Ålbæk i Borre s. på Møn, som Henning Lauritsen og Henning Hjort påbor, og skylder hver årligt 3 pd. byg og 6 td. havre. Derimod vil han til kronen afstå 2 af dennes gårde, som er udlagt til ham for hans fordring for tjeneste i forleden fejedetid, nemlig i Ålborghus len, Års s. og h., Pisselhøj, Laurids Kjeldsen og Christen Jensen påbor, skylder årligt ¹/₂ pd. rug, ¹/₂ pd. byg, 1 pd. smør, 1 svin. Han h., Haverslev s.: Jacob Nielsen påbor, skylder årligt 4 td. byg, 1 svin, 1 mk. landgilde, 1 td. havre. Derfor uden tilbyder han at ville afstå det, han videre kan have at fordre i restsedler. Kongen bevilger dette, dog skal han afstå nævnte udlagte gods og de fordringer, han kan have efter egne og tilforhandlede restsedler, som er indleveret i Kanc. og i en sum andrager 1.129 rd. 1 ort 1 sk. 2 alb., uden det, som tilforn er afbetalt derpå, og ægt og arbejde o.a. herlighed på de 2 gårde skal blive som tilforn. SJR, 23, 470. Indl. 27. april 1646 (Chr. 4., orig.) og 6. og 14. maj 1646, 1. okt. 1647, 5. og 16. dec. og udat.

28. dec. (Kbh.) Jørgen Bjørnsen fik brev om, at lade taksere et engelsk koffardiskib til Gødert Braem. JB skal med forderligste ved dem, som

har forstand derpå, lade vurdere et af de engelske koffardiskibe, som ligger i havnen, og som GB begærer, og siden tilstille kongen takseringen. Sjt, 32, 668. (Tr.: KD, V, 367). Indl. 29. nov.

28. dec. (Kbh.) Hr. Axel Urup, Otte Pogwisch og Arent von der Kuhla fik brev om ved til Provianthuset. De skal i deres len gøre den anordning, at hver 5 bønder lægges i læg at yde på Provianthuset ved Kbh.s Slot 1 favn ved, 4 al. lang. De skal i Kronens skove på lenet lade udvise dem fornødne træer, hvor det kan ske til mindst skovskade. Når de har leveret veddet, skal de tage provianskriverens bevis, så det kan blive forklaret i regnskabet ved indtægt og udgift efter mandtallet. Hvorimod bønderne af hvert læs skal gives 4 sk. Sjt, 32, 668. K. Orig. (til OP) i Frederiksborg lensark., LAK.

Ligesådan befaling fik OP og AK.

28. dec. (Kbh.) Hr. Ove Giedde fik brev om efter Erik Kruses ansøgning at udvise Jacob Grubbe t. Røgle 4 stolestader i Avsås Kirke. EK har andraget, hvorledes bønderne i Avsås Kirke ikke vil agte OGs befaling om stolestader der. Da kongen erfarer, at JG har en sædegård der i sognet, hvortil samme stolestader begæres, skal OG i præstens nærværelse lade JG el. hans fuldmægtig udvise 4 stolestader, 2 på hver side i kirken. Siden skal han alvorligt tilholde bønderne, at de retter sig efter den anordning, som af ham bliver gjort om stolestaderne, så at de derefter altid søger de stole, som er forordnet enhver. SkT, 8, 371.

28. dec. (Kbh.) Hr. Oluf Parsberg fik brev om at erklære sig om noget gods, som Caspar Gersdorff begærer til mageskifte. CG begærer til magelæg efterfølgende gde og gods under Vestervig len, Refs h., Thyholm, Hvidbjerg s., Børslev: Jens Pedersen, Laurids Lauridsen og Christen Pedersen, Laurids Christensen og Anders Jensen, Christen Pedersen Smed, Anders Christensens hustru og Mogens Pedersen. Gadehuse: Jens Pedersen, Anna Pedersdatter. Hvorimod han til fyldest vederlag erbyder at udlægge gde og gods: Hassing h., Visby s. og by: Jens Nielsen og Laurids Mortensen, Peder Clemmensen, Christen Jensen, Laurids Mogensen. Hørdum s., Kaldrød: Peder Simensen og Obbe Christensen. Refs h., Heltborg s., Toulum: Simon Lauridsen. OP skal erklære sig om godset, CP begærer, for belejligheds el. anden herligheds skyld uden skade kan mistes fra kronen, og om vederlaget kan eragtes at være nøjagtigt, og indskikke erklæring herom i Kanc. JT, 13, 238.

29. dec. (Kbh.) Rentemestrene fik brev om noget pantegods, som Hans Adersen¹ Holst, kaptajn på Møn, har afstået til kronen, liggende i Nørrejyll., Ålborghus len, Års s.og h., Pisselhøj: Laurids Kjeldsen og Christen Jensen, skylder årligt 1/2 pd. rug, 1/2 pd. byg, 1/2 pd. smør, 1 svin. Han h., Haverslev s.: Jacob Nielsen, skylder årligen 4 td. byg, 1 svin, 1 mk. landgilde, 1 td. havre. Adressaterne skal lade det afskrive på skødet og igen indtegne i lenets jordebog på Rtk., på det lensmanden årligt kan gøre rgsk. Sjt, 32, 669.²

1) Kopibogen har Andersen. 2) Efter brevet står ved dette års slutning i Sjt: efterskrevne kopier skulle have været tilforn indført. Dette viser altså, at man har været gabud med indførslerne.

29. dec. (Kbh.) Hr. Joakim Gersdorff m.fl. fik befaling vedr. tvistighed ml. fru Karen Krabbe, enke efter Holger Rosenkrantz t. Vemmetofte, og Arent von der Kuhla om Løjtvedgård. Der begiver sig irring og tvist ml. KK og AK om salget og betalingen af Løjtvedgård. Adressaterne skal indstævne dem for sig på et belejligt sted, som de skal beramme, og forhandle med dem i mindelighed el. adskille dem ved endelig dom. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig til de interesserede. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den tilstedekomende have fuldmagt til at tage en anden god mand i hans sted. FT, 7, 161. Incl. 21. dec. 1653 og 1. jan. 1654.

29. dec. (Kbh.) Erik Juel fik brev om at tilholde borgmestre og råd i Ålborg at skaffe Knud Jonsen og Niels Thomsen i Kbh. rigtighed for deres hustruers arv. Af hosføjede supplikation kan EJ se, hvad KJ og NT andrager ang. deres hustruers fædrene og mødrene arv, som deres formyndere tilforordnet af øvrigheden i Ålborg har annammet til sig på skifte, hvorom KJ og NT formener sig ej at have bekommen fuldkommen rigtighed. EJ skal tilholde borgmestre og råd, at de forskaffer dem rigtighed, og ellers i andre måder være dem behjælpelige. JT, 13, 239.

29. dec. (Kbh.) Hr. Steen Bille fik brev om at udvise Hans Madsen, byfoged i Frederiksodde, og Thomas Tygesen i Tønder plads til på egen bekostning at oprette et teglværk uden for fæstningen Frederiksodde. JT, 13, 239. K. Incl. 8. dec.

29. dec. (Kbh.) Erik Juel fik brev om under Ålborghus len at annamme noget gods, som Hans Holst, kaptajn på Møn, har haft til pant og har

afstået, nemlig i Års s. og h., Pisselhøj: Laurids Kjeldsen og Christen Jensen, skylder årligt $\frac{1}{2}$ pd. rug, $\frac{1}{2}$ pd. byg, $\frac{1}{2}$ pd. smør, 1 svin. Han h., Haverslev s.: Jacob Nielsen, skylder årligen 4 td. byg, 1 svin, 1 mk. landgilde, 1 td. havre. Han skal annamme det under lenet, indskrive det i jordebogne og årligt gøre rgsk. for den visse og uvisse rente og indkomst. JT, 13, 240.

30. dec. (Kbh.) Albret Baltser Berns' arvinger og Leonhard Marselis, K.M.s residerende kommissarius i Hamborg, fik konfirmation af rentemestrenes kvittans anlangende nogen ammunition. Der begæres konfirmation af en kvittans udgivet af rentemestrene til ABBs arvinger og LM lydende: 23. dec. 1653 har AABs arvinger og LM i Rtk. indleveret en med dem oprettet kontrakt, ratificeret af K.M. 3. maj 1653¹ angående et parti gewehr o.a. ammunition, som de efter kontrakten har leveret i Tøjhuset, nemlig 200 centner krudt à 32 rd., 200.000 skålpd. lunter à 4 sk.da., 3.131 musketter med bandeler à 3 rd., 1.000 pikervåben såsom hele piker, bryststykke med krydsremme og kamhue, hvert våben 3 rd., 1.000 halve piker à $\frac{1}{2}$ rd., 2.000 degener med gehæng à 2 rd., hvilket beløber sig til 31.626 rd. 1 ort 5 sk., hver dl. til 96 sk., hvilket altsammen til fulde er vel leveret efter et i Rtk. indleveret bevis udgivet 30. nov. 1653 af tøjhusforvalterne, oberst Christian Friis, oberstlt. Ulrik von Cronach og stykhauptmand Andreas Villichen. Dermed har kommissarierne fuldgjort kontrakten, og derefter må tiden afventes, til Philippi Jacobi 1656, da betalingen er tilsagt dem kontant. Men dersom det ikke sker, skal der af K.M. gives indvisning i Østerdalens Kobberværk og Rørås kobbertiende i Norge for den pris, det i højeste måde kan gælde, at de deri må annamme deres betaling for nævnte beløb med 6 pct. i rente af det, der er ubetalt efter Philippi Jacobi 1656. Kongen konfirmerer denne kvittans. Sjr, 23, 471. Incl. 23. dec.

1) Jf. ovf., s. 150-51, hvor dog ikke alle tallene er identiske.

30. dec. (Kbh.) Valdemar Daa og Ove Juel fik befaling angående jomfru Helvig Gyldenstjerne t. Nellemose til at besigtige nogle bundgarnsstader. HG har andraget, hvorledes samtlige afd. jomfru Sofie Gyldenstjernes arvinger hver har foræret hende deres part af den arv, som kunne tilfalde dem i afd. fru Anne Friis' arvelod efter SG. I samme lod findes indført 2 bundgarnsstader ved Nibe, hvoraf det ene af de 7 første på Storken lænke, næst norden Munkedrags lænke fra dybet, forholdes hende af bønder og ufri folk, så hun ikke kan nyde det

efter loddets indhold. Hun er herover geråden i stor omkostning. Adressaterne skal begive sig til de omtvistede åsteder og bundgarnssteder og granske deres beskaffenhed efter dokumenter, som bliver fremlagt af HG el. hendes fuldmægtig, om de eragter, de kan tilkomme hende med rette. Det, de forretter, skal de under deres hænder og signeter give beskrevet fra sig. Dersom en af dem for lovligt forfald ikke kan møde til stede, skal den, som kommer, have fuldmagt til at tage en anden god mand i stedet. JT, 13, 240. K. Incl. 31. okt.

Ordliste og registre

Ordliste 1646-53

Ordlisten i dette bind medtager også de ord, som er forklaret i de foregående syv bind, og udgør således en samlet ordliste til bindene 1646-1653.

Medtaget i ordlisten er ord, hvis betydning ikke skønnes umiddelbart forståelig for alle værkets benyttere, fordi de enten er fremmedord eller danske ord, der er gået af brug eller anvendt i en anden betydning end i nutiden. Ord, som kan findes i almindelige ordbøger eller leksika, eller hvis betydning fremgår af sammenhængen, er dog normalt ikke medtaget. I øvrigt beror udvælgelsen på et skøn, som sikkert let kan anfægtes. Ord, hvis betydning ikke har kunnet fastslås med rimelig sikkerhed, er som regel udeladt af listen. I øvrigt må også en del af tolkningsforsøgene tages med et vist forbehold.

Latinske ord og vendinger er gengivet i den form (tal og kasus), hvori de forekommer i teksten.

abalienere, afhænde.

absentes, fraværende, boende andetsteds end i stiftsbyen.

accidenser, indtægter.

accordentia, aftalte vederlag.

actu, virkelig, faktisk.

advenant, à l, for de efterfølgende, kommende

afbede, gøre afbigt for.

»*affusterne*«, affutager, kanonunderlag.

affødning, afkom, tillæg af husdyr.

afsigt (8 mænds a.), dom el. kendelse, der afsiges af synsmænd el. særlige dommere.

afsked, aftale el. overenskomst.

afskære fæstning, fntl. reducere fæstningsarealet.

afskånselspæle, nedrammede pæle til beskyttelse af bolværket.

afstige en sag, afgøre el. sone en forseelse med bøder.

afvigsjorder, afvigning: uoverensstemmelse, forskellighed.

akkomodere, skaffe ophold.

allicant, fntl. d.s.s. alcantara, en

stærk siciliansk dessertvin.

altare B. Virginis in medio Capellæ, den sal. jomfrues alter midt i kapellet.

altare B. Virginis prope horologium, den sal. jomfrues alter nær ved uret.

altare S. Canuti Regis, den hellige kong Knuds alter.

alterhavre, en afgift af præsterne i Skåne, opr. til ærkebispem, efter reformationen til kongen.

alfrue, oldfrue.

ambere, tragte, stræbe efter.

anhængig, gøre en sag a. hos retten, indbringe en sag for retten.

ankerstok, en slags skibsbrød, vel af form som en ankerstok (tværstangen på et anker).

»*annihere*«, advisere.

annus gratia, nådsensår.

annona, årsgrøde.

anrejsepenge (til bådsmænd), rejsepenge.

antage ad referendum, uden at binde sig forpligte sig til at forelægge det fremførte (for kongen).

- arkebusere*, henrette ved skydning.
- arkelimester*, bestyrer af artillerimagasin.
- artzney smed*, fntl. smed, der også virker som dyrlæge.
- Astrea*, retfærdighedens gudinde.
- avenuer* (ved fæstning), bred gade
- bagflod*, oversvømmelse af vand, der samler sig bag en sluse el. dæmning.
- »*ballemaille*«, d.s.s. pallemaille, en plads til spil med kugle og boldtræ. Jf. Pall Mall i London og Palmaille i Hamborg.
- bandel*, bandoler, skulderrem til at bære våben i.
- bar*, dvs. i mønt, ikke i vekslers el. avisninger.
- barkholter*, svære planker, i almindelighed af eg, der danner den del af yderbeklædningen (skibssiden), som ligger lige under dækket og giver skibet langskibs styrke. Der kan være flere over hinanden.
- barkuner*, svære egespir.
- »*barskaft*«, rede penge (jf. tysk: Barschaft).
- Bartholomæi dag*, 24. august
- bartisan*, partisan, en slags spyd m. modhager.
- battere*, (fransk *battre*) gennemstrefje, afsøge.
- »*baurter*«, betydningen uvis.
- bedage* (om betaling) give længere frist.
- beder*, ekstraordinære skatter.
- behag*, på kongens, under forudsætning af kongens efterfølgende godkendelse.
- bellekorn*, ?bælgkorn, s.d.
- »*benketing*«, bænketting, unyttig snak på en bænk, vel: sammenkomst uden særligt formål.
- beneficia pro personis*, personlige beneficier, begunstigelser.
- besnelle*, *besnilde*, bedrage, føre bag lyset.
- besøge* (i forbindelse med skatter o.l.), henvende sig om hjælp.
- besøgning*, visitering.
- bestaller*, ansat el. beskikket af øvrigheden.
- bestandt*, blive, holde stand, stå sig.
- betees*, indrømmes, blive til del.
- betrædes*, overraskes på fersk gerning, pågribes.
- betrådet*, betrådt.
- bewintheber*, *bewindheber*, overopsynsmand el. forstander for en skibsudrustning el. et handelselskab.
- bibliotecaris ordinarius* og *perpetuus*, fastansat lønnet bibliotekar.
- »*biilegger*«, håndduge, servietter.
- birkefrihed*, frihed for at høre under den ordinære jurisdiktion og ret til selv at udnævne (birke)dommer, -foged.
- bismer*, foruden et vejinstrument også en vægtenhed.
- bjærgning*, *bjæring*, det, hvormed man har sit udkomme.
- bliant*, et slags kostbart tøj.
- blind sag*, sag, som er vanskelig at finde rede i.
- bobien*, vatteret, sort stof.
- boden*, grund, område.
- boel-brænde*, *boel-ved*, fntl. bulbrænde, -ved, brænde af træstammer, kløvebrænde.
- boeslod*, formue, alt hvad en person ejer bortset fra jord, en ægtefælles andel i det fælles bo.
- bolgalt*, gildet svin, der svares i afgift (af et bol).
- bolsaner*, flag, vimpler.
- bona altaris Barbaræ Senioris*, den ældste Bs alters gods.
- bona altaris Erasmi*, Erasmus' alters gods.
- bona altaris Sancti sepulcri*, den hellige gravs alters gods.
- bona altaris Vilhelmi*, Vilhelms alters gods.
- bona communia* og *mensalia*, fælles- og altergods.

- bondetorvelæs*, norm for størrelse af et læs.
- bonis communibus tamquam non residens*, fælles gods lige med ikke-residerende.
- »*bordtecher*«, bordtæpper.
- borgeleje*, afløsning for indkvartering i købstæder af hofsinder, faste landsknægte, bøsseskytter m.fl.
- borskersvend*, fntl. ung, ugift håndværkssvend.
- boskæppe*, mul. d.s.s. byskæppe, svarende til $\frac{3}{4}$ tønne.
- bottleier*, bouteiller, mundskænk.
- bovert*, bojert, ældre betegnelse for et mindre fartøj af jagtform.
- brandskib*, b. eller brander betegner sædv. et mindre skib m. brandbare sager, der sendes mod fjendtlige skibe for at antænde dem; kan muligvis også betegne skib til at fragte brænde med.
- brevpenge*, afgift for udfærdigelse af breve.
- brokar*, firkantet kiste fyldt med sten, hvorpå bropælene anbringes.
- bryhan*, en slags hvidtøl.
- brændsvin*, svin, der skal på olden, og derfor brændes m. ejerens bømærke.
- brøde*, bøde.
- buller*, træstammer.
- bulenværk*, ydre forsvarsværk.
- bygge*, bygning, hus.
- bælgkorn*, bælgæsæd, sæd bestående af bælgplanter.
- børnepenge*, arvepenge, tilhørende børn, forvaltet af deres værge.
- »*baand patientier*«, fntl. faste patienter el. lign.
- canonici*, korberrere, indehavere af kanonikater.
- canonici cæteri*, øvrige kanniker.
- canonici nobiles*, adelige kanniker.
- canonie*, kanonikat.
- cantoriet*, sangkor, kapel.
- capitain(e) des armes*, våbenmester.
- carnices*, spansk mål for salt.
- carteck*, muligvis art klæde.
- casu necessitas*, af nødvendighed el. tvang.
- casu conscientie*, samvittighedssag.
- catedraticum*, afgift af præster og kirkeejere til biskop el. universitet.
- censura*, bedømmelse.
- centner*, vægtenhed på 112 skålpund.
- civilitet*, høflighed, anstand.
- collationere*, gennemse, jævnføre (med hinanden).
- comitat*, følge.
- commissarios provinciales*, provinsskommisærer, landkommisærer.
- commoditeter*, bekvemmeligheder, fordele.
- comparere*, fremstille sig for, møde for (retten).
- comportement*, adfærd, opførsel, forhold.
- composita*, sammensatte lægemidler.
- compositibog*, fntl. nodebog, kan dog også være en håndbog m. anvisning på sammensætning af forskellige bestanddele, fx lægemidler.
- constantier*, uforanderlige størrelser.
- contentere*, tilfredsstille, fyldestgøre ved betaling.
- contumacia*, trods, ulydighed, ulovlig udeblivelse.
- copielius*, i kopi
- cordeg(u)arde*, vagt.
- corps de garde*, vagthus.
- corpus*, legeme, evt. samling af gods.
- »*dag*«, udsættelse.
- dannemænd*, pålidelige, hæderlige mænd.
- data occasione*, ved given lejlighed.
- dauidici*, *dauidi corum*, *dauidsdagne*, latinskolekor, der udførte sang i kirker og huse.
- decimanter*, tiendeydere.
- defrayere*, holde én fri, underholde, skaffe fri fortæring, rejse m.m.
- de nye våninger*, se nye våninger, de. *degen*, kårde.

degnestue, vel skolestue.

dele, retsforfølgelse.

delefoged, en af lensmanden udnævnt foged i herredet, der især skulle føre de forefaldende retssager.

deputat, embedsindtægt, som nydes foruden den årl. løn.

deputere, henlægge, bestemme.

dessein, plan.

digehave, fnt. have omgivet af dige.

Dionysii dag, 9. oktober.

diskant, kor af skoledrenge.

disputere publice absq(ue) præsidi, disputere offentlig uden bistand (af en respondent).

distrahere, kan betyde: fordele.

dominium, besiddelse, ejendomsret.

doms afsigt, se afsigt.

donat, latinsk sproglære.

donkraft, transportabel løftemaskine.

»*drage*« på søerne, mede

drift, indtægter (bøder el. indeholdelse) af husdyr, som træffes uden for områder, som ejermanden har brugsret til.

drill, stram militær eksercits.

drøgen, tørring.

drøglæder, et slags stærkt læder

dugsvend, taffeldækker, tjener, som varter op ved bordet.

dæler, planker

dæleskriver (på *Bremerholm*), skriver, der syner, måler og holder opsyn med dælerne (plankerne) og andet tømmer.

dønn, Hvidkilde dønn, betydningen uvis.

edelknabe, adelig dreng.

efter recessen holde maning, se maning.

eftermaning, senere rejst krav.

eftermålsmand, i drabssager den dræbtes nærmeste mandlige arvinger, som det påhvilede at forfølge drabet.

eftertale, bagtalelse, talen ondt om, dårligt ry.

»*egekanner*«, egebåde.

eisensnider, stempelskærer.

ikke, ægt, pligtkørsel, se ægt.

ekkepenge, afløsningspenge for ægter, kørsler.

ekker, trådkugle til pynt, på omhæng og lign.

eloquentiæ professor, professor i veltalenhed.

eludere, narre, undgå.

embede (fx *bagerembedet*), pga. håndværkerlavenes monopol, der også omfattede pligter, betegnedes udøvelse af håndværket som embede.

empiria (evt. *impiria*), betydningen uvis.

emter, flertal af amter, embeder; lav.

endels, hvad der er en enkelts særlige ejendom, særeje.

enfagt, enkelt.

engbjæring, høhøst.

engharke, (jysk) harke, en hårbundet tør eng, mager, med lyng og ris bevokset hede og kær

engpenge, afgift for ret til høslæt el. græsning i en eng.

enkend, enkelt.

enspænder, bereden tjener, især sådan som benyttedes til ordonnans- el. kurértjeneste.

erridspenge, arbejdspenge.

erudition, lærdom.

eskadron, underafdeling af rytterregiment; om flåde: nu eskadre.

esse, (nuværende) tilstand.

eventyr, ansvar og risiko.

examinatores ordinandores, eksaminatorer af personer, der skal ordineres.

exemptorie, undtagelse, fritagelse (for forpligtelse).

exulanti, forvist, landflygtig, udlænding

fabritorio, fabrik.

fadbord, fadebur, det udstyr, som fulgte kgl. personer på rejse.

- fadbordsægter*, kørsel med fadeburet.
- faadknapholt*, se knapholt.
- faldport*, større faldør, især ved fæstningsværker og sluser.
- faldsbøder*, bøder for ulovlig udeblivelse fra retten efter lovlig stævning.
- falkenteser*, se falkonetter.
- falkonetter*, små drejelige skibskanoner.
- »*samstøcker*«, har med fiskeri at gøre, men betydningen er usikker.
- fangelig*, til at få, opnåelig.
- fastelavnsborgmestre*, if. frd. 7/4 1619 skulle borgmestrene i lensmandens overværelse omveksles hvert år på fastelavnssøndag.
- »*feldingsdomme*«, domme, hvorefter de dømte ikke kan stå til troende eller vidne i retten.
- fellavetsvansen*, den bageste opadbuende del af kanonlavetten, hvorpå denne hviler, foruden på hjulene.
- »*fenneler*«, fmlt. (små) faner (jf. tysk: Fähnlein).
- fisk* (til skibsstykker/kanoner), stille-redskab til at give kanonen forskellig højde med.
- ffjorfole*, fole, som er født det foregående år.
- ffjorføl*, føl, som er født det foregående år.
- »*flaschfoder*«, flaskefoder, et slags natstol, kloset.
- »*flockalt(?)*«, har med fiskeri at gøre, men betydningen er uvis.
- flumbsauger*, betydningen af forledet uvis.
- flux*, snart, næsten.
- fly* (*vejene*), bringe i orden, istandsætte.
- foder*, vinmål på 960 potter.
- foderdug*, tøj, der bruges som for.
- fodermarkspenge*, afgift for brug af fodermark, en mark, som er tilsæt med sommerstaldfoder, bestemt til at høstes og opfodres i grøn tilstand.
- fodernød*, *fødenød*, kvæg, som af fæstere skulle holdes på foder for godsejeren.
- »*foerverk*«, foderværk, pelsværk.
- fogedgæsteri*, afgift som afløsning for ret for fogden m. hest til overnatning og forplejning.
- foleknægt*, staldkarl.
- forarges*, her: forringes.
- fordedige*, forsvare.
- »*fordele*«, *lade sig*, lade sig indstævne 3 gange til tinge for vitterlig gæld.
- fordrag*, forlig, overenskomst.
- fodringskab* el. *fodringskab*, måde, hvorpå nogen el. noget transporteres, befording, kørsel.
- »*fordrives*« (hvor tolden f.), hvor der drives (stude m.v.) over, uden at der svares told.
- foretage*, behandle, gennemgå (fx et regnskab).
- forfang*, afbræk, hindring.
- forfare*, erfare.
- forfornede*, det samme som fornede, s.d.
- forfærdige*, udfærdige, reparere, istandsætte.
- forhugge*, spærre med fældede træer.
- forhverve*, erhverve.
- forhøre* (*et regnskab*), gennemgå kritisk, revidere.
- forket*(*stok*), stok med gaffel på enden til at støtte bøssen.
- forkort*, forringelse, skade.
- forlag*, udlæg, forskud.
- forligning*, sammenligning.
- forlovet*, se forløvet.
- forløbe*, løbe bort.
- forløfte*, borgen, kaution.
- forløvet* (*forlovet*), fået (givet) tilladelse til at rejse.
- forløvningsmand*, forlover, sponsor, kautionist.
- formandshavre*, afgift.
- fornede* (træer), frønnede, visnede, udgåede, vindfældede.
- fornumstig*, fornuftig.

- forord*, aftale, betingelse.
- forprang*, handel før ankomsten til byens torv, ulovligt køb af bøndernes landbrugsprodukter før de nåede til byens torv.
- »*forrygtt*«, fjernet.
- forsat* (i *landgilde*), for højt ansat.
- forse*, forsynde sig imod et bud, begå forseelse.
- forsel*, forsæt, skriftligt indlæg i rets-sag.
- »*forsette*« (sin kunst), fmtl. videreudvikle el. lign.
- »*forsnerge*« *landet*, fmtl. fejl for »forsvuerge«, forsværge, der kan betyde give afkald på, love at forlade.
- forstilling*, forreste del af et sammensat køretøj, hvortil trækydrene spændtes, f.eks. kanon med forstilling.
- forstændige*, give at forstå, underrette om.
- »*fortaugd*«, måske: fortøvet, forhalet.
- fortos*, mure med fortos, muligvis fejl-skrift for fortov, mindre jordstykke foran el. omkring hus el. gd.
- forvandler* (i Ty. Kanc.), ansat, embedsmand.
- forvanter*, slægtninge.
- forvendes*, fratages, løsrives, berøves.
- fransk pistol*, ældre guldmønt.
- »*fredkeppe*«, fmtl. frede, indhegne m. risgærde el. lign.
- fredspenge*, afgift
- frihed* (en bys), privilegeret område, hørende til en købstad.
- »*fuld køb gjort*«, afsluttet bindende handel.
- fyrrør*, geværer, afdeling udstyret m. geværer.
- fædrift*, kvægavl, græsning, græsningsret.
- fødefole*, hest, som af fæsteren skal fodres for godsejeren.
- følgagtig* (*lade være f.*), lade få, overlade til.
- førlov*, afgift for tilladelse (for en fæster) til at føre sit gods bort el. for tilladelse til at føre arv ud af den jurisdiktion, hvor den er faldet.
- »*første middel*«, først indkommende penge.
- gelejdsbrev*, brev, der giver beskyttelse, gelejde: beskyttende ledsagelse
- gemæs*, i overensstemmelse med.
- genant*, fastsat betaling i penge el. naturalier for bestemte ydelser.
- generalrestseddel*, se restseddel.
- generalstaterne*, fællesregeringen for De forenede Nederlande, bestående af repræsentanter fra de enkelte lande.
- genet*, fordel, indtægt.
- geruste heste*, heste tjenlige til krigsbrug.
- geråd*, råd, midler.
- geschier* (vogn- og geschiermester), seletøj.
- gevald(t)iger*, profos ved et regiment, skulle eksekvere krigsrettens domme.
- gevyrts*, krydderi.
- gevær*, forsvars- og angrebsvåben, i fuld gevær: i fuld udrustning.
- gewehr*, håndvåben af alle slags, (jf. *sigdegewehr*).
- gewurtz*, krydderier.
- gild og gæv*, vederhæftig, god, dygtig.
- gitov*, tov, hvormed sejl hjerpes, el. hvorpå teatertæpper hviler i sammenfoldet stand; her: tov som bruges ved fremstillingen af sejlbord.
- glapsluse*, *glapstighbord*, sluse, stighbord, som kan glide, er bevægelige. Meningen er fmtl., at de virker automatisk.
- glim*, fiskegarn
- gotling*, en slags skibskanon.
- grangivelig*, nøjagtig.
- gravamina*, besværinger, klager.
- greisemølle*, ðgræsmølle (s. d.)
- gribsjord*, jord, som ikke er rebet, og som man frit kan tage af til dyrkning.

- gring*, mønstøbning.
- grot*, møntbetegn., der angiver større værdi end den normale, fx kun 5 sk. grot på 1 mk. i st. f. 6 sk.
- gro(v)brad*, groffenbrad, større el. mindre stykke kogt el. stegt oksekød.
- græsmølle*, vandmølle, der kun bruges om vinteren.
- græsøksne*, sommergræsset kvæg, ofte beregnet til eksport.
- grønvej*, lidet befærdet, græsbevokset vej.
- gyldenstykke*, (silke)stof, helt gennemvævet med guld- el. sølvtråde el. -bånd.
- gyrt garn*, muligvis garn, der er sat i stand.
- gæsterihavre*, afgift i havre i st. f. gæsteri.
- gårdmand*, her: medfæster, jf. hovedmanden.
- gårdsæde*, person, der af en gårdejer havde fået overladt brugen af en jordlod mod at hjælpe til med dyrkningen af gårdens jord.
- gåsehavre*, afgift i havre som følger med ydelse af gæs.
- halden el. hallen*, vissen, fortørret.
- hampebrøde*, if. O. Kalkar: Ordb. til det ældre da. Sprog: redskab til at bryde hamp med; må dog fntl. her (1650, 110) have en anden betydning.
- »*hamstocker*«, hammerstænger, stænger på en slags fiskegarn.
- »*hand ross*«, håndhest, hest som føres ved hånden af en rytter.
- hanevejerpenge*, afgift, men betydningen uvis.
- harbopund*, landgildepund på $\frac{1}{9}$, $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{11}$ el. $\frac{1}{12}$ tønde.
- havre kierre*, betydningen uvis.
- hederider*, en art skovbetjent.
- »*heringgarn*«, sildegarn.
- herregæsteri*, afgift til afløsning af godsejerens ret for sig og sine heste til overnatning og forplejning.
- herrehavre*, havre som afgift til gods-ejeren.
- herrellys*, bedste slags tællelys.
- hirdtz-farvet*, tysk Hirsch el. hirts, hjort.
- hjemmelsted*, sted eller persons udtalelse, der giver hjemmel for noget.
- hofden* (ved Østerås udløb i Ålborg i Limfjorden), vel høfde.
- »*hoffheste*«, hovheste, heste, der bruges til hovarbejde; her (1650, 322) fntl. pligt til at stille en h. et vist antal dage.
- hofklædning*, klæder til hofbrug, stadsklæder, evt. en art uniform.
- holdsvojn*, vogn, som skal holdes i beredskab til befordring over en vis strækning.
- holdsægt*, pligt til at stille befordring (ægt) til rådighed.
- hollandsk skrot*, se skrot.
- »*hollende*« (ege), visne, udgåede.
- holl*, muligvis = gehalt, indhold, værdi.
- hopmand, hopffmand*, hovedmand, befalingsmand, kaptajn (jf. ty.: Hauptmann).
- »*horsuimer*«, vel hørsimer, reb flettet af hør.
- hoveddomsager*, hvoddomsager, den tværpløjede ager for enden af de lange agre, pladsen, hvor ploven vender.
- hovedmanden*, her: den ene (den ledende) af to el. flere fæstere på samme gård; jf. gårdmand.
- hovedsag*, den af 2 el. flere i forb. m. hinanden stående retssager, som er den oprindelige og har draget de(n) anden(dre) m. sig.
- huggenbånd*, humlestage.
- hulglas*, om hule genstande af glas, som flasker og glas.
- husbondhold*, afgift som anerkendelse af underordningsforhold til en husbond, for vornede: afgift for tilladelse til at tage midlertidig tjeneste andetsteds.

husere, gå rundt fra hus til hus.
husleje, nattelogi.
hvid, lille mønt ($\frac{1}{3}$ skilling).
hænde dom, erhverve, få, opnå dom.
hængestok, vel bjælke el. lodret søjle anbragt på en drager på en bro for at støtte den
hævd, vedligeholdelse, holde i orden.
hævegøg med tros(se), muligvis en slags kran i form af vippe med reb.
hæveløj, løfteværk, hejseværk.
høfd(e), forager, skovfremspring.
håndskrift, dokument med underskrift, gældsbrief.

iligen, i en fart.
immuniteter, friheder, forrettigheder.
impediment, hindring.
in bonis communibus, i de fælles goder el. det fælles gods.
in publica disputatione, i offentlig disputats.
in sequestro, se sekvestration.
inconveniens, ubelejlighed, besvær, ulempe, bryderi.
indejer, jf. udejer.
indførsel (fx i en gård), adkomst til med rettens følge at foretage eksekution el. udlæg i ejendommen.
indgangspenge, afgift ved optagelse i lav.
indlager (at holde i.), at forpligte sig til ophold et bestemt sted, til en forpligtelse er opfyldt, fx en gæld betalt.
indlægt, jordstykke taget ind til dyrkning.
infestere, hærge, hjemsoge.
innepenge, pengeafløsning af pligtarbejde.
intercession, forbøn, mægling, mellemkomst.
interesse, her: renter.
isensnider, stempelskærer.

»*jeffning*«, fml. fordeling, udlodning.

»*jegeheste*«, jægerheste, jagtheeste, jf. »hoffheste«.

jernfang, ting, redskaber af jern.
jerngøtlinger, skibskanoner.
judices consistoriales, konsistorialdommere.
julehellig, julehelligdagene.
juramentum fidelitas, troskabsed.
jus optandi in capitulo, ret til at vælge i kapitlet.
jus patronatus, kaldsret.
juxta senium in officio, næst efter den ældre i embede, efter anciennitet.

kaldsmænd, 7 mænd, som i tiden før Danske Lov valgtes af sognemændene til at kalde ny præst.
kalente, sammenkomst, specielt af et herreds præster, en behandling af sager af fælles interesse.
kalentegods, gods, der tilhører el. har tilhørt et gejstligt kalente (broderskab), som modtager afgift heraf.
kancelliforvandter, embedsmand i kancelliet.
kantin, stof, hvidt slør.
kapitelsskøb, kapitelstakst (jf. markeds køb).
kapitular, medlem af kapitel.
kapitulation, aftale om vilkår for militær tjeneste, diplomatisk overenskomst.
karemærker, bomærker
kartove, kort og tyk kanon.
kast (ligge i), ligge i fællesskab, blandet med.
kavringbrød, små runde brød.
kejse, kære, vælge.
kielegruemunden, kedelgrubemunden, indfyriingsåbningen til en indmuret kedel.
klappegrime, klappgrime, hovedtøj med klaptræer til heste.
klipper, kleppert, undersætsig, stærk (og hurtigløbende) hest.
klyvjern, smederedskab, muligvis kløvejern.
klæp, lille agerstykke af uregelmæssig

- form, især om lille dyrket plet som tillæg til en større agersamling.
- knapholt*, d.s.s. klapholt, mindre planker af eg eller bøg, især til bødkerbrug.
- knapstob*, fmlt. stob (bæger) m. hank.
- »*knipmelinger*«, har med fiskeri at gøre, men betydningen uvis.
- kobberslange*, mindre kanon.
- kobberstykker*, kanoner af kobber (malm). Billeder trykt med kobberplader.
- komment*, skål.
- kommisariatold*, se småtold.
- »*kongstød*« el. *stød*, kongestød, afgift til kongen, en art landgilde, betalt af især jordegne gårde i penge el. byg, men især havre. 1 stød = 3 skp. havre.
- konsistorium i Ålborg*, betegnelsen k. bruges i Danmark normalt kun om den forsaml. af professorer v. universitetet, som udgør dets øverste myndighed. Her er fmlt. tale om tamperretten i Å., bestående af stiftslensmd., biskop og evt. fl. gejstlige, der dømte bl.a. i ægte-skabssager.
- kontentere*, tilfredsstille.
- kopenge*, dels betaling for køer i fællesgræsning, dels afløsning af ydelse af ko el. part deraf i skat el. landgilde.
- korduau*, særlig slags fint (spansk) læder af bukke- el. gedehud, opkaldt efter den sp. by Cordoba.
- korer*, muligvis kårder.
- korter*, kvarter (smør), 1/4 fjerding el. 1/2 otting.
- krat*, vel karat.
- kredens knive*, knive til forsmagning før retten serveredes.
- krybbegrime*, hovedtøj til hest.
- kulegraver*, kirkegårdsgraver.
- kusk*, 1) vogn, 2) vognfører.
- kuskheste*, heste, som tilstodes en højere officer ved en armé på felt-fod til hans trænusk.
- kvittans*, kvittering for det årlige regnskab.
- kvittansiarum*, generalkvittering for en embedsperiode.
- kæphave*, kæp = stav, stok.
- kærv*, neg (tiende i kærven i modsætning til tiende i skæppen, dvs. i af-tærsket korn).
- kølemunden*, køllemundingen, indfy-ringsmundingen til (malt)kølle.
- kørnekrudd*, finere krudd.
- labores*, arbejder.
- lademager*, person, der laver lavetter til kanoner el. skæfter til håndskydevåben.
- ladninger 10 og 12*, se *lødiger*.
- »*lagett*« fisk, fisk, som er lagt i lage.
- Lambertii dag*, 17. september.
- landekøb*, faktiske handelspriser, i modsætn. til kunstigt fastsatte priser, fx kapitelstakster.
- landemodeafsig*, se afsigt.
- »*landkyndiget*«, kendt i landet (landsdelen).
- laveren*, i l., ved krydsning, til søs.
- leding* el. *ledingspenge*, gives ligesom landgildepengene næsten alene af jordegne bønder; er i 1600-tallet en pengeafgift, hvormed den opr. ledingspligt in natura er afløst; havnen er det læg af gde., som skulle stille én mand til ledingen.
- »*lederne*«, affutager, kanonunderlag af bjælker.
- leg. fol. præced.*, lege folio præcedente, læs foregående side.
- »*leggere*«, liggere, kgl. bude el. tjene-re, slotsfogeder, betjente ved et toldsted.
- »*lehning*«, lening, udbetaling af sold til soldater.
- lektier*, skoleklasser.
- liberi*, bibliotek, bogsamling.
- licentere*, afskedige.
- livsbrev*, dokument, brev, hvorved noget tilsiges, forlenes én på livs-tid.

»loddingen«, udlodningen, jf. »jeffning«.

»lodskefte«, betydningen uvis, mul. hoveri på afdelte lodder.

losement: logement, herberg, logi.

loven og vissen, borgen, kaution, sikkerhed.

løb(e), smørmål, hvis størrelse varierer fra landsdel til landsdel.

lødiger, 12 og 14, håndskydevåbens kaliber, idet tallene angiver, hvor mange kugler, passende til pågældende løb, der gik på et pund.

løfte, komme i løfte for, kautionere, borge.

løsholter, vandrette tømmerstykker midt i bindingsværk.

løskyndingsbrev, løskynde er at opsiges, forkynde ophævelse af kontrakt el. en indgået forpligtelse.

lån (på mark), muligvis lon, mellemrum mellem agre.

malvasier, sød vin, opkaldt efter den græske by Malvasia di Romania.

maning, adeliges pligt til at blive i indlager (s. d.), dvs. et nærmere fastsat sted, til gæld er betalt.

manutection, beskyttelse (af privilegium).

markeds køb, pris i fri handel (jf. kapitelskøb).

markskelsgrob, grøft, som danner markskel.

mars (?marsch) havre, afgift.

mastovn, masovn, højovn til at smelte jern i.

menge (vin), blande.

menlykke, indskæringerne i en nøglekam og de jern i låsen, der svarer til dem.

mensalibus communibus, fælles mensalgods.

mensam pastoris, præstens bord (underhold).

metalstykker, kanoner af bronze.

mergrøn, havgrøn.

merling, line slået af 2 finere garn.

merseklæde, mærsklæde, mæret er den platform, som på større skibe omgiver den øvre del af den egtl. mast; m.klædet er den sejldug, der omgiver platformen.

messenger, bud, sendebud.

Michaelis, Mikkelsdag, 29. september. middel, person(er) udvalgt el. beskikket til at udøve myndighed (fx retens middel, menige købstæders middel).

mindremand, mand, der er dømt fra sin ære, også mindreværdig person.

minorennitet, mindreårighed.

modvilligvis, utilbøjeligt, modvilligt, af våde.

motter, mat(t)er, medhjælpere hos orlogspersonel.

munition, krigsfornødenheder, krigsmateriel.

munk indretning ved afløb fra fiskedam, i form af et vandret udløbsrør gennem dæmningen og det i forbindelse hermed stående lodrette el. skrå damrør, hvori afløbet reguleres ved hjælp af skodder.

munsterplads, sted, hvor hærafdelinger samles til mønstring.

murleder, lægte, vandret tømmer oven på indre kant af en bygnings sidemure som underlag for bjælkerne.

musterhaft, mønsterværdig, eksemplarisk.

musteus plys, muligvis laurbærfarvet plys.

multination, oprør.

mælkeveje, malkepige, mejerske.

mærføl, hoppeføl.

mærsk, marsk.

mørser, kort, svært kasteskyts (d.s.s. mortér).

mål, fodring, malet korn, hestefoder.

nam, domhavers ret til at bemægte sig noget af den dømtes løssøre til sikkerhed.

nederfældig, sagfældet, sagsøgt, person som pga. udeblivelse el. mangel på bevis ikke har friet sig for anklage.

nybygge, ny bygning, ny ejendom.

»*ny(e)*«, vel nymåne (i forventning om, at denne giver udsigt til frost og dermed godt føre til transport af træerne).

nye våninger, de, Nyboder.

nøglesmed, låsesmed.

observande, skik og brug.

officia capitularia, kapitelembeder.

officium procuratoris generalis in capitulo et officium procuratoris scolæ una cum episcopo, generalprokuratørebudet i kapitlet og embedet som prokurator for skolen sa. m. bisoppen.

oldengæld, afgift for retten til at have svin på olden.

oldingegang, udpegning af ret markskel ved oldinge, dvs. de dertil af tinget betroede erfarne mænd.

omdrag, henstand.

omslag, termin (Kieleromslag).

opdragelse, vistnok = opdrag

opkræve nævningsmænd, rebsmænd, udnævne, udpege n., r.

oprejsning, æresoprejsning, gengivelse af juridiske rettigheder, bevill. til at fortsætte el. påænke en sag, skønt den gældende el. fastsatte frist er udløbet.

opskrevne (mænd), skriftligt tilsagte.

opskrift, opgørelse over.

opskrive, opsigte skriftligt.

»*optages*«, her: opsættes, udsættes el. hvornår sagen genoptages.

optaget sagen, standset, ophævet sagen.

optere, vælge.

opvarte, overvære, have tilsyn med, sørge for underhold til.

ordele, dømme, afgøre.

ordinansen, kirkeordinansen af 1537 (39).

ore, uopdyrket udmark, benyttet til græsning.

»*orloffsøm*«, orlogssøm, en slags søm. *osmund*, jernklumper, jern.

overbødig, villig til, indforstået med.

overhøre (*vidnesbyrd el. dokumenter*), granske og vurdere.

ovnsmund, indfyrringsåbning til ovnen.

pagte, forpagte.

paille-maille, paillemail, boldspil, med bold el. kugle af træ, også om pladsen, hvor det spilles, også *baille-maille*.

pajement, betaling.

pakel, postpakke, stykgods.

»*pallebogen*« i *Lund*, p(j)alte, norsk navn for optegnelser, særl. jordebøger. »En Lunde landebog skulde kaldes Pjalte« (O. Kalkar).

partegård, forskrivning for partgård, s.d.

pantsvend, pandsvend, jagtbetjent, som opstiller og passer panderne (jægernettene).

pantesvend, betjent ved udpantning.

parapel, brystværn på vold el. skanse.

partgård, fml. del af en gård, gårds-part.

pasbord, pas.

pastores rurales et urbanos, landsby- og købstadpræster.

patrimonium, fædrenearv.

petersvende, ugifte, ofte unge, mænd, som rejser rundt og sælger varer på landet.

pension, regelmæssigt årl. vederlag for ydet tjeneste.

peregrinere, rejse i fremmede lande.

periculere, komme i fare.

perpetuellig brug, i, i varigt brug.

perpetuere, henlægge til varig (evig) ejendom el. underhold.

petersenum, petersemun, petersemen, en art vin.

Philippi Jacobi, 1. maj.

pibe, vinmål, ml. 432 og 588 potter.

- pii vita pia*, den frommes fromme liv.
- pipholt*, d.s.s. pipenholt, træ (af eg el. fyr) til render.
- pligtsfoged*, opsynsmand med arbejdsfolk.
- plitzkarl*, pligtskarl, arbejdsmand.
- plovhavre*, en særlig afgift til de siden slutningen af 1100-tallet oprettede spedalskhedshospitaler; efter spedalskhedens forsvinden forsat lige til vore dage svaret af nogle af Århus-egnens herreder til den stedlige Skt. Karensgårds arvtager, det alm. hospital i Århus.
- pochenslager*, paukeslager.
- portion*, andel af kapitelsgods.
- posarikammeret*, betydning uvis.
- post tertium tutoris annum*, tutor, der normalt betyder værge el. formynders, må her stå for prælat el. karnik, som er tillagt et præbende.
- posteriteten*, efterkommerne, eftertiden.
- potaske*, gl. navn for kaliumkarbonat, der bl.a. anvendes ved glasfremstilling; udvandedes i ældre tid af planteaske, der brændtes i jerngryder.
- praxis Testamenti (anamneseos) Jesu Christi*, Udøvelse af Testamentets ihukommelse af Jesus Kristus. (Jf. Lukas 22,19, 1. Korinthierbrev 11, 24-25 og Hebræerbrevet 10,3).
- pro aliqua parte salarii*, sælger til den anden part.
- procuratoria*, fuldmagter, bemyndigelser.
- profect in studiis*, fremgang i studierne, standpunkt.
- professor hebraeæ linguæ*, prof. i hebræisk sprog.
- professor matheseos*, prof. i matematik.
- pro residente*, som residerende, havende bopæl ved kapitlet.
- pro tempore*, forkortet p.t., for tiden.
- promotio doctoralis*, udnævnelse af doktorer.
- promotorialskrivelse*, anbefalingskrivelse.
- præceptor*, læremester, hovmester.
- præsumere*, forudsætte, formode.
- pumplæder*, kærnelæder.
- pædagogier*, opdragelsesvirksomhed.
- pøkere*, skibsdrenge.
- »på et hår«, fuldstændig ens.
- på kongens behag*, ratifikation, under forudsætning af, med forbehold for kongens efterfølgende godkendelse.
- påløb*, adgang, adkomst.
- quartus theologus*, fjerde teolog (af professorerne på universitetet).
- rançon*, ranson, løsepenge, løskøbelse.
- ransonere*, løskøbe, tilbagekøbe krigsfanger.
- ransvoret*, ved ed beskyldt for ran.
- rapper*, (ravn)sort hest.
- ratione officii*, ifølge embedspligt.
- recessen*, når intet andet er anført, er talen om Chr. 4.s reces af 1643.
- reconciliere*, forsone, forlige, forene på ny.
- rectâ lineâ*, i ret linje.
- recuperere* (sit helbred), genvinde, genoprette.
- redesvend*, husholder, forvalter, jf. dugsvend.
- »redthoffuit«, betydning uvis.
- »reen om, ren om ren, sideløbende agre.
- regimentsstykker*, en slags feltskytts.
- reitererede*, gentagne, fornyede.
- rejsepenge*, aflønningspenge for kørsler (rejser).
- remedere*, råde bod på, forbedre.
- remsnider*, nærmest = sadelmager.
- renteritakt*, en af Rentekammeret fastsat omregningstabel til penge for korn og andre naturalier.
- replica*, gentagelse, gensvar, genmæle.
- residentes*, residerende, på stedet boende.

- restseddel*, anvisning, obligation på et tilgodehavende restbeløb; *general-restseddel*, samling af flere restsedlers beløb i én.
- rethængig*, vistnok om et forhold, som skal for retten.
- retranchement*, forskandsning.
- revers*, forpligtelsesdokument.
- reversal*, fortegnelse over dokumenter.
- revieret*, bredden.
- revle*, gulvbjælke el. bræt, der sømmes på tværs af brædder, som skal sammenføjes til en flade.
- ridemænd*, mænd, der skal dømmes om overinstans i skeltrætter.
- riddermændsmænd*, væbnere, herremænd, der ikke har modtaget riderslag.
- risch hamp*, rigaisk hamp.
- »*rochell*«, rokkel, rokke, hellefisk.
- rode*, længdemål på 6 sjæl. alen.
- »*ronden*«, *i*, i omkreds.
- rotgieter*, metalstøber.
- rummål* (*ruemål*), udstrakt, stort mål, ikke nøjeregnende.
- rumpere*, bryde, sønderrive.
- »*rundele*«, fntl. runddelen, frem-skudt forsvarsværk.
- ruptur*, brud.
- rustibåre*, mul. det samme som rustvogn (s.d.).
- rustvogn*, trosvogn, bagagevogn.
- rustvognsheste*, heste til trosvogne.
- rustvognskusk*, trosvognskusk.
- »*ryter bier*«, fntl. en omgang rytterøl.
- rømningsgods*, gods, løsøre, ejendele forladt ved rømning.
- rådstuevinde*, tingsvidne afgivet på rådstuen.
- Sacellum beatæ virginis* og *portio Knudstrup in decimis Vicariatus Erasmi*, Den hellige jomfrus kapel og Knudstrups andel af Erasmus' vikaries tiende.
- sagefald*, bøder, ret til at oppebære retsbøder.
- sagsvolder*, den der rejser sag.
- salen*, *bryllup på salen*, bryllup kunne efter tilladelse holdes hjemme, på salen, altså ikke i kirken.
- salveguardie*, sauve-garde, salvegarde, sikkerhedsvagt.
- sandemænd*, livsvarigt udpegede lokale mænd, der skal afgøre markeskeltvister og andre trætter, el. afgive erklæringer herom til brug ved domstolene.
- Sandemænds tou*, sandemænds afgørelse.
- sankevidne*, upådeligt vidne, falsk vidne.
- savedæler*, savskårne planker.
- »*schjørte*«, fntl. d.s.s. skørte, afkorte.
- secret*, mindre segl.
- seebier*, formentlig en slags øl.
- sejermagere*, urmagere.
- sejerværk*, ur.
- sekvstration*, beslaglæggelse af omstridt ejendom og overgivelse af den til en tredjemand til foreløbig forvaltning.
- selvanden* (*-tredje osv.*), sig selv og én (to osv.) mere.
- senium*, alder.
- sentere*, afsige dom el. kendelse.
- sermon*, prædiken.
- session*, sæde (i forsamling).
- sidegewehr*, se gewehr.
- sidenmoer*, 1. led betyder silke, 2. leeds betydning uvis.
- simplicia* (*simplicibus*), fntl. lægeurter.
- sjettepenge*, afgift til kongen på $\frac{1}{6}$ af arv, der føres ud af riget.
- skaftekorn*, korn siddende i strået, utærsket korn.
- skanseklæde*, sejldug langs rælingen af skansen, agterdækket.
- skatgæsteri*, gæsteri, der gives som afgift.
- skalleko*, skat i form af en ko el. part af en ko, som et læg ydede i fællesskab.
- skelne*, *skielne*, fuge, også understryge.
- skibslader*, lavetter til skibsbrug.

- skikkelig*, kan betyde velegnet, kvalificeret, se indledningen til KB 1647.
- skoledegn*, løbedegn, latinskoleelev, der virker som degn i nærliggende sogne. Jf. sædedegn.
- skovessen*, skueret, tysk Schauessen
- skovmærke*, redskab til at slå mærke i træer med.
- skovvogn*, forpligtelse til at møde med vogn til transport af tømmer el. brænde.
- skraber*, ?andet ord for fribytter.
- skrivetskæppe*, en skæppe skriverkorn, afgift af gårdene i korn til retsskriveren.
- skrot*, schrot (holl.), råvægt el. bruttovægt, en mønts hele vægt (i modsætning til *værd*, lødighed, indhold af ædelt metal).
- skrubber*, ?skrobeter, ?sørøverskib.
- skrufisk*, skruet fisk, fisk presset i tønder ved hjælp af særlig skrueindretning.
- skursnævninger*, nævninger (i Jyll.), som opr. skulle afgøre sager om ledingsskatten, der svaredes af selvejerbønder, siden om disses skatterestancer i det hele taget.
- skyttehest*, hest afrettet til jagt og til at stå for skud.
- skærbåd*, fladbundet, halv- el. hel-dæksbåd m. årer og sejl og udstyret m. kanoner.
- skøve* (kobberplade), ?skovi.
- slatter*, ?arbejder, der glatter, udjævner planker.
- »*slindre*«, slinde, hugge bark af, tilhugge groft, rette op.
- slotslov*, forpligtelse til at holde et slot til rådighed for kongen (el. hvem gældende statsforfatning tilsiger).
- slådejord*, lavning, større fladt stykke land.
- slåer*, planker, revler o.l.
- smalle tønder*, almindelige korntønder, i modsætning til de større Ribetønder.
- småfæmil*, ?fæmon, kreaturer.
- småtolde*, både ind- og udførselstold af forsk. varer, fx salt og fisk. Blev fra 1638 opkrævet af landkommisærerne og betegnes derfor også kommissariatold.
- snedebakke*, ved mølleanlæg, men betydningen uvis.
- »*snedkniffue*«, vel snitteknive.
- soldatesken*, betegner ofte helheden af en stats soldater.
- spargeres*, rygtes.
- specier*, krydderier.
- specie*, rd. in, speciedaler, hele daler-mønter, dalere i rede penge, klingende mønt.
- spindepenge*, afgift (på 4 sk. pr. helgård) som afløsning for pligten til at yde hovspind.
- springsjord*, muligvis af sprænge: udmagre, udpine.
- »*stable*« *ret markskel*, markere det rette skel v. hj. af stokke el. sten.
- »*stache faffner*«, fmtl. korte favne ved.
- stafferet* (*kiste*), forsynet med det nødvendige.
- stagenet*, ?fiskenet på stang.
- »*stande for fulde*«, stå ved fuld magt.
- statisk*, vedr. staten, brugt om Nederlandene, ud fra *Generalstaterne*.
- stavre*, tynde stolper i husvægge, hvorom flettes halm el. ris til lerklining.
- stedsmål*, indfæstning.
- »*steffne*« (*dammene ... steffnis*), stævne, opstemme vand.
- »*steg*«, pæle, stager, stolper.
- stelsten* (*stilsten*), stenart, der bruges til indvendig mur el. bund i højovne.
- »*stennede*«, fmtl. møde for, stå til ansvar ved.
- stiffuerie*, fmtl. trodsighed, opsætsighed.
- stiftsbog*, bog indeholdende oversigt over de gejstlige embeders indkomster m.m.
- stilsten*, se betelsten.
- stiltov* på et skib, betydning uvis.

- stod*, en flok af heste, en hingst og dens hopper.
- stokknægt*, medhjælper for profossen.
- stor mil*, den gl. danske mil på ml. 9 og 10 km fortrængtes i løbet af 15- og 1600-tallet af den kortere tyske mil på ml. 7 og 8 km.
- strick*, kobbel.
- strygen*, strygen af flaget på orlogsskab, som hilsen.
- stråvåd*, ?strogvod, strygevod (der trækkes).
- stud*, afgift, skat.
- studieskat*, afgift, som efter reformationen skulle udredes af landsbykirkerne i Sjælland og Skåne til universitetet.
- stug(ager)*, *-(eng)*, d.s.s. stuf, jordstykke uden for fællesskab.
- stutmester*, stodemester, tilsynshavende ved et stod (heste).
- stuv*, *stuf*, jordparcel frasolgt bondegård, jordstykke uden for fællesjorden.
- styck von achten*, spansk mønt = 1 pia-ster à 8 realer.
- stykke*, vinmål (ml. 960 og 1920 pot-ter).
- stykkelader*, *stykkeladninger*, fmtl. affu-tage, underlag for kanonrøre-ne.
- stykker*, kanoner.
- stykkestøber*, kanonstøber.
- stykknægt*, soldat, der kører kanoner el. vogne, virker som oppasser, he-stepasser m.v.
- stylo usitato*, i den sædvanlige stil.
- stævnedag*, skiftedag.
- støbning*, kornet sættes i støb, dvs. til spiring i vand, og bliver til malt.
- stød*, se kongstød.
- stødhavre*, opr. studhavre, afgift i hav-re til foder for rytteriets heste.
- støkegarn*, afgift, muligvis garn til lun-ter, idet stykkekrudt = ka-nonkrudt.
- suppositis*, stedfortrædere.
- surskov*, skov med dårlig bund, krat.
- sub poena confiscationis*, under straf af konfiskation.
- sub suspensione ab officio*, under embe-dets fortabelse.
- sundkorn*, afgift i korn for fri fart over sund.
- svaneffeder*, fmtl. en vandhane af en bestemt form og kapacitet.
- sve(g)bue*, *svibuer*, stræbebuer, hvæl-vingsbuer o.l.
- sædedegn*, degn med bopæl i sognet. Jf. løbedegn.
- sølvpop*, hofbetjent, som forestår sølv- og guldtojet og har ansvaret for sølvkammeret.
- søsling*, søksling, lille mønt på 6 pen-dinge.
- såre*, lidende, svage, skrøbelige.
- sårsmål*, retssag ang. tilføjelse af sår. Også alvorlige el. store sår.
- »*tage fred*«, meningen er fmtl., at han har hindret manddraberen i ved at svare mandebod at blive svoret fred af den dræbtes frænder.
- tale (derpå med lov og ret)*, gøre for-dring, sagsøge.
- tartarer*, tyrker.
- »*techer*«, tæpper.
- tegnebog*, optegnelsesbog, notitsbog.
- teje*, afgift bestående af 1 lam, 1 gås og 2 høns.
- »*temper*« *dage*, tamperdage, dvs. de 4 dage årl., hvor tamperretten holdes.
- tempore interregni*, i tiden mellem den ene konges død og den næstes indsættelse.
- tengårdssted*, fast fiskegård, beregnet til fangst af vandrefisk i åløb.
- »*tepperis*«, gærderis.
- »*thousadel*«, ?togsadel, rejsesadel.
- tiende i kærven*, tiende i negene, udta-get på marken.
- tiende i skæppen*, tiende af det af-tærskede korn.
- tiendepenge*, afgift af udlændinges dødsbo til kongen og byen.

»*tiengaarn*«, betydning uvis, måske = tiendegarn, garn af hvis fangst der svares tiende.

tilforsigt, tillid.

tilfødning, forøgelse af husdyrbestanden ved fødsel.

tilgedan, hengiven, knyttet til én ved troskab.

tilholde sig, gøre krav på, hævde sin ret til.

tindelørte, ørte på 10 skæpper.

tog, *holde tog* og *slagorden*, tog: skare af mennesker, som bevæger sig fra et sted til et andet.

togsadel, rejsesadel.

tohår og *trehår*, betegnelser i forbindelse med fløj, men betydningen uvis.

toll, tomme(τ).

tolumandsskæppe, skæppe på 1/12 tønne.

tolumandsørte, ørte på 12 skæpper.

»*torne bolches mark*« og »*thor bolches mark*«, betydningen uvis, muligvis er der tale om misforståelser i teksten.

»*tractu*«, egn.

traktere, *traklement*, underholde, underhold.

trass, rhinsk tuf, i knust tilstand brugt som cement.

trave, optællingsenhed for kornneg, bundter af rør, lyng, koste m.m.

tredegiende, *kongens*, den tredjedel af tienden, som opr. tilfaldt bispem (bispetiende), overgik ved reformationen til kronen (kongetiende).

tremarksbøder, til idømmelsen af t. er knyttet æreløshed.

tribulere, skræmme, ængste, pine, plage.

trincerer, tranche, skyttegrav.

trium regum, helligtrekonger.

»*troer hænde*, *hende til*«, med pligt til at stå til ansvar.

trommeter, trompeter, hornblæser.

tutores, værger, formyndere.

tutores templi, kirkeværger.

tuturatus, f.mtl. beskytter, forsvarer.

»*tycher*«, f.mtl. en slags søm, måske = dykkere.

tømmerads, vel tømmerværk.

tørstetræ, rhannus, slægt af vrietorn.

ubevaret (være person ubevaret), holde sig fra.

udbrede (i mark), udstrække, forøge.

uddrag, *sagens*, sagens endelige afgørelse.

uddrift, adgang til græsning.

udejer, person, bonde, som bor uden for en landsby, et sogn, men har jord deri.

udligger, vagtposter, skibe på vagttjeneste.

udlove, overlade en ejendel til en anden.

udlæske, udslætte.

»*udminde*«, opsigte til fraflytning.

udmærke, vistnok for sig selv liggende jord.

udmønstrede, vragede, udskudte, udskilte.

»*udskuddet*«, landmilitssoldaterne.

udsprende discours, udbredt rygte.

udstrippe, udpine.

»*udtæres*«, fortæres, opfodres.

uendelig dom, dom, som gør sagens endelige udfald afhængig af bestemte senere indtrædende omstændigheder.

uførme, forurette, handle ilde med.

ugedagsmænd, *-tjenere*, fæstere, som opr. gjorde én ugl. hoveddag, og som bor i det sogn, hvori hovedgden ligger.

uminde, med, uden tilladelse.

umusterede, muligvis ikke-mønstrede, ikke registrerede

uperturbereret, uantastet, uforstyrret.

upligt, skade, især ved forhugning af skov.

urgere, lægge stor vægt på.

uturberet, uantastet, uforstyrret.

- »vader«, mul. vod, fiskegarn.
vakere, stå ledigt, om embede.
val, egl. *valg*, visse håndværkssvendens ret til at vælge arbejdsgiver blandt mestrene, således hos snedkere og skomagere.
 »walbirch«, valbirk, ær eller birk med knudret ved.
valliant, tapper, modig.
varhaftig, i overensstemmelse med sandheden, sandfærdig.
vase, vej dannet af risknipper med påfyldt jord.
 »wecke« på søerne, hugge hul på isen, holde våger åbne.
vedbyg, byg som godtgørelse for træbrænde.
vedekke, pligtkørsel med brænde.
vedekkepenge, afløsning for pligtkørsel med træ, brænde.
vedermåls ting, ting, hvor en anklaget besvarer anklage, til gensvar el. genmæle.
vedhavre, havre som godtgørelse for træ, brænde.
 »vedhestel«, fntl. fæstet.
vedtørlig, fattig, trængende.
veidjerne, vedjerne, vidjerne, sømærkerne.
 »weractig«, væragtig, våbenfør.
vibirke, hvidbirk.
Viborgpund, landgildepund på $\frac{1}{18}$ tønde.
vicarie altaris Sanctæ Catharinæ senioris, den hellige Catharinas alters vikarie.
vicarii, indehavere af vikarier, kapellaner.
viderligt, noget v. i sinde, noget fjendtligt i sinde.
vidt udseende (krig, tider, breve), farlige, uberegnelige, uheldsvangre.
 »wiülgarn«, har med fiskeri at gøre, men betydningen uvis.
vildtbane, samlet jagtdistrikt.
vissen og borgen, *forblive*, blive i forvaring som sikkerhed.
vognskud, rene egeplanker (til klædning af vægge, skibssider o.l.).
volbom, vol = stok, stav.
voldsvoren, egl.: med ed svoret skyldig i vold; også: kendt skyldig (i en gældssag) pga. udeblivelse fra retten.
Vor Frue dag, 8. sept.
vorde, 1 vorde = 10 fisk.
vædekepenge, se vedekkepenge.
væggerum, fag (fx af en lade).
 »være om«, søge at få fat på.
værested, hus, bolig, opholdssted.
værkbasse, underofficer af fortifikationsetaten.
værn, forsvar, beskyttelse.
ydekul, kul (trækul), der skal ydes som landgilde.
zeugværker, tøjværer.
zoll, (tysk) tomme.
ægt, ikke, pligtkørsel, jf. *ekke*.
æreklædning, festklædning.
øre skyldjord, sjæll. jordvurderingsenhed (1 mark skyldjord = 8 øre skyldjord).
ørte, ørtug, mål for korn, mel og malt, bestod alt efter egn og varesort af et vekslende antal skæpper.
åbodspenget, kan betyde bl.a.: afgift for forbedring, evt. erstatning for skade på ejendom.
årsknægte, soldater hvervede på årsmål, ét el. flere.
åråd, voldeligt overfald.